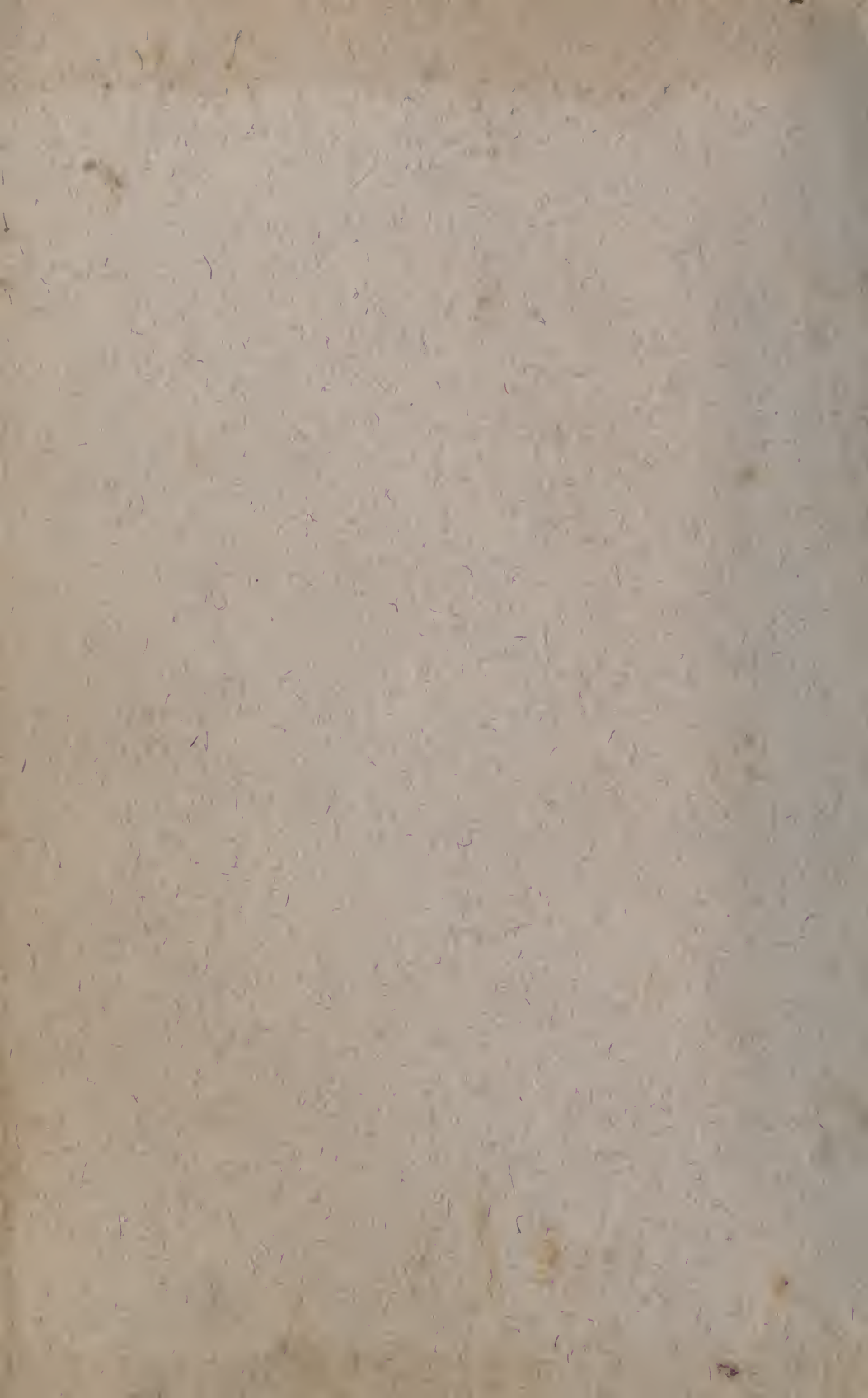
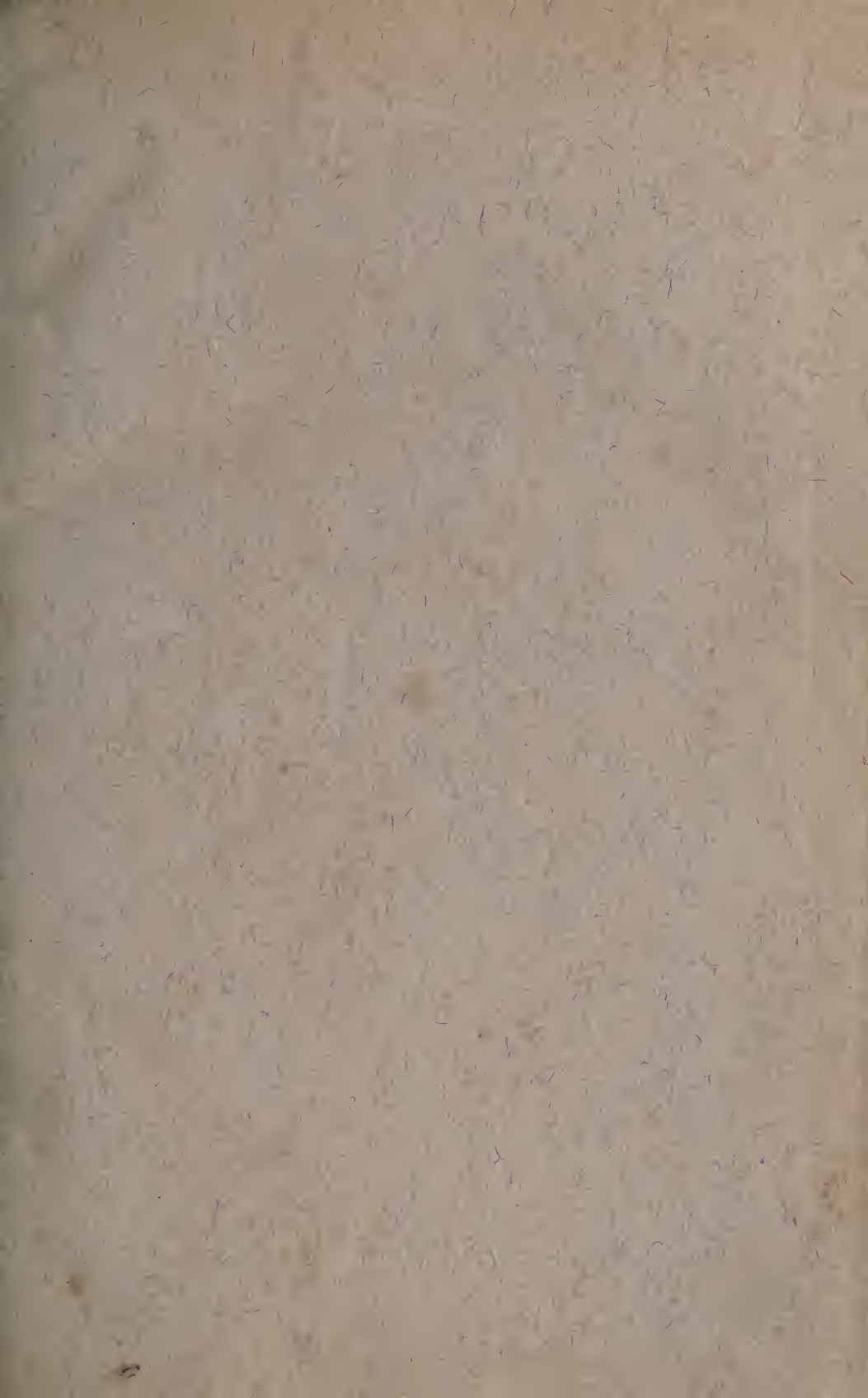

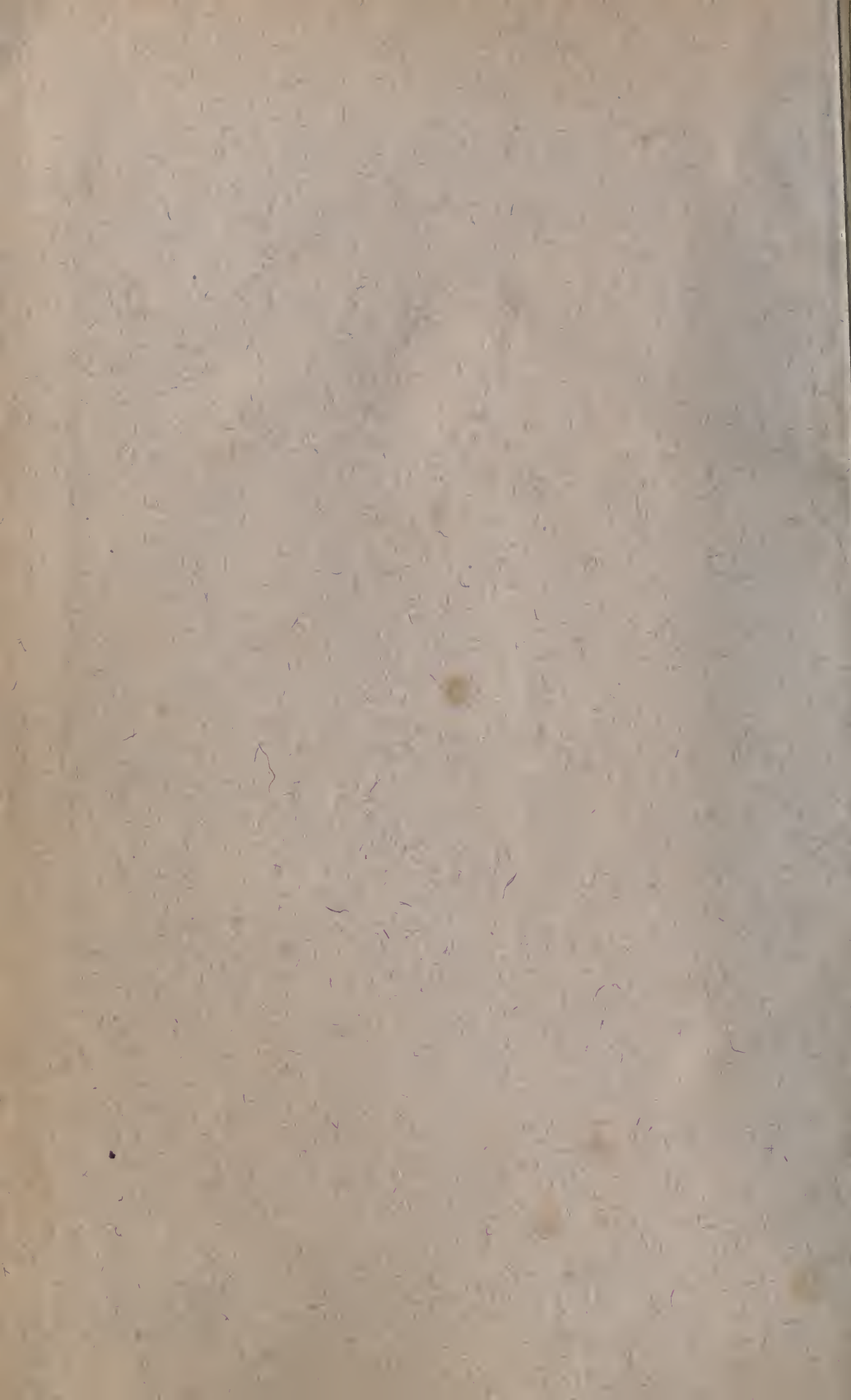
UNIVERSITY OF TORONTO

3 1761 01152255 4

صحیفه

صحیفه

۳۹۳	سبب خرابی	۴۲۴	قوشلر قلعه‌سی
۴۰۰	آغاز داستان بغداد	۴۲۵	امام اعظم قلعه‌سی
۴۱۵	ستایش قلعه بغداد	۴۲۶	خالک بغداد و جریان آیدن انهار
۴۱۸	مهترخانه عثمانی و کوس خاقانی	۴۲۸	اوصاف قصبه موسی کاظم
۴۳۱	ستایش نخل خورما		

۳۵۴	اوصاف قلعه درکزین	۳۰۹	شهر اشویه
۳۵۸	اوصاف قلعه پیلهور و دناور و حجناب	۳۱۰	قلعه دمبولی
۳۵۹	اوصاف قلعه دست پول	۳۱۶	رومیه دن تبریز و اصفهان سیاحت
۳۶۰	شهر قدیم قزوین	۳۱۸	قلعه سلماس
۳۶۷	شهر الموت	۳۱۹	قلعه نسوی
۳۶۸	قلعه دیلم	۳۲۰	اوصاف قومله
۳۶۹	قلعه پرویز	۳۲۱	تبریز شهرینه دخول
۳۷۰	اوصاف قلعه باغ جنان	۳۲۶	آمدن خبر از جانب وان و ارچیش
۳۷۱	اوصاف قلعه مهربان	۳۳۰	موصل و بغداده مواصلت
۳۷۲	شهر عتیق سینه	۳۳۲	اوصاف شهر ذوالقدریه
۳۷۲	شهر قم	۳۳۲	ستایش قلعه قرمان
۳۷۵	مدینه قاشان	۳۳۳	شهر مراغه
۳۷۷	اشکال قلعه قین قاشان	۳۳۳	قلعه کهروان
۳۷۸	شهر جربان قان	۳۳۴	اوصاف شهر عظیم اردبیل
۳۷۹	دیار عجمده کی حروف تهجی	۳۳۶	ستایش شهر سراو
۳۸۰	شهر ساوه	۳۳۶	زیارتگاه شهدا و وزرای عثمانیه
۳۸۲	شهر شهپری	۳۳۹	اوصاف قصبه موصله
۳۸۴	کوه دماوند یا یلانغی	۳۳۹	اوصاف شهر آوند
۳۸۴	کوه عقره	۳۴۱	اوصاف قلعه نهاوند
۳۸۵	قلعه دماوند	۳۴۳	اوصاف قلعه کنکور
۳۸۷	کوه دماوند	۳۴۴	اوصاف قلعه سرخ بید
۳۸۸	قلعه درتنگ	۳۴۴	اوصاف سورکلکون
۳۸۸	قلعه درنه	۳۵۰	ستایش کوه بیستون
۳۹۲	بغداد بهشت آبادک بانیلری	۳۴۶	اوصاف شهر همدان
		۳۵۳	اوصاف قلعه کرمانشاه

- ۱۵۴ ترتيب آلاى عساكر
 ۱۶۱ قلعه وان
 ۱۶۵ ستايش صخره وان
 ۱۶۸ اشكال قلعه وان
 ۱۸۳ وان قلعه سنك قبولرى
 ۱۷۴ وان قلعه سنك حاكمرى
 ۱۸۶ سپاه و خدامى
 ۱۷۶ سنجاق حاكمرى
 ۱۹۰ بتايس خانى اوزرينه سفر ك
 اسبابى
 ۱۹۲ سرگذشت ملك احمد پاشا
 ۱۹۴ نصيحتنامه ملك احمد پاشا
 ۲۰۰ بتايس خانى اوزرينه سفر
 ۲۰۷ بتايس خانك متريس و عسكر لرى
 ۲۱۱ سرگذشت تماشاى مخوف
 ۲۱۴ ملك احمد پاشانك دعاسى
 ۲۱۵ منقبة ملك احمد پاشا
 ۲۱۹ ملك احمد پاشانك رؤياسى
 ۲۲۰ جنك عساكر وان هزام خان
 ۲۲۸ هزيمت عبدال خان
 ۲۳۰ مشاوره استخلاص بتايس
 ۲۳۷ ملك پاشانك عسكره احسانى
 ۲۴۱ عبدال خلك خزان و اشياى
 ۲۴۲ كرانها اشيا
 ۲۵۲ خانم سلطانك ضياقتى
 ۲۵۵ مزارد اشياى كرانها
 ۲۶۱ وانه متوجهاً حركت
 ۱۶۴ سرگذشت چومار بلوك بائى
 ۲۶۵ چومار بلوك باشينك كپسانه
 قيانوب جنك ايتديكى
 ۲۷۱ واندن اياچيك ايله عجم ديارينه
 حركت
 ۲۷۲ خوشاب قلعه سى
 ۲۷۴ قلعه اره جنك
 ۲۷۵ قلعه آباغازى
 ۲۷۵ وان قره حصارى
 ۲۷۶ قلعه بينياش
 ۲۷۸ قلعه قوطور
 ۲۷۹ اشكال قلعه قوطور
 ۲۸۰ قلعه آلباف
 ۲۸۱ قارنى ياريق قلعه سى
 ۲۸۱ قلعه بردوك
 ۲۸۳ قلعه غازى قيران
 ۲۸۶ قلعه روميه اذربايجان
 ۲۹۰ صورت عهدنامه
 ۲۹۹ احوال قلعه روميه
 ۳۰۰ شهر روميه
 ۳۰۳ ستايش بحيره روميه
 ۳۰۴ اولياء الله روميه
 ۲۰۸ قلعه دومدومى

﴿ فهرست ﴾

صحیفہ	صحیفہ
۸۱ ملاقات احمد پاشا بخان بتلیس	۳ اسکداردن وانہ عزیمت
وضیافت عظیمہ	۷ اوصاف قلعه ملاطیہ
۸۵ اوصاف شہر قدیم بتلیس	۲۱ قلعه کیل
۸۷ اشکال وزمین قلعه بتلیس	۲۳ باش خاندن دیار بکرہ
۱۰۰ عبدال خانک ہزارفلکی	۲۴ بلده دیار بکر
۱۰۴ ستایش خیابان خان	۲۹ دیار بکر قلعه سنک اشکالی
۱۰۵ منظرہ بحیرہ خان	۴۱ شط العرب نہری وتوابی
۱۰۸ خانک ملک احمد پاشایہ ضیافتی	۵۲ تتمہ کلیات دیار بکر
۱۱۰ عجائب وغرائب کار پہلوانان	۵۶ الجزیرہ
۱۲۰ صنایع شہر بتلیس	۵۷ قلعه ماردین
۱۲۸ بتلیسدن وانہ عزیمت	۶۰ قلعه خاتونیہ
۱۲۹ خسرو پاشا خانی	۶۱ قاعہ سنجان
۱۳۰ وان در یاسنک توصیفی واکا اقان نہر لر	۶۳ سبب خلقت پیرہ وکھلہ وچیان وعقرب وفارہ وھرہ
۱۳۴ اوصاف شہر قدیم اخلاط	۶۴ اشکال قلعه سنجان
۱۳۷ اشکال قلعه اخلاط	۶۵ جبل سنجانردن آقان نہر لر
۱۳۸ اخلاط خرابہ لری	۶۵ سنجان طاغنک اصلاحی
۱۴۲ اوصاف قلعه عاد لجواز	۶۸ صاحبلی کوردلرینک توصیفی
۱۴۵ سبحان طانغی	۷۱ دیار بکردن وانہ روان اولدیغمز
۱۴۷ اوصاف قلعه ارجیش	۷۱ اوصاف قلعه میافارقین
۱۴۹ اوصاف کرماب ارجیش	۷۳ اشکال قلعه میافارقین
۱۵۰ اشکال قلعه بارکیری	۷۸ اوصاف قلعه حزو
۱۵۱ اوصاف قلعه عمیق	۸۰ اوصاف بلده چالندر

شجرهٔ زیتون دخی بویاہ معمور اولور . خورما اغاجنک برشیتی هوایہ کیتمز خانہلر ایچون عمود اولور . خشبی ، ومصر دیارنده جبرلر اورولن قابوغی وار . یاشی اولان یرلرندہ کونا کون لیفلرندن اپیلر وسپورکہ اوررلر . یپراغندن حصیر ، فردہ ، زنبل یاپارلر . حکما قولی اوزرہ خورمانک اوچیوز قدر خواصی واردر . میوه سی مقوی ، مصلاح المعده وسریع الهضمدرلر سرکه سی وشربتی آدمہ حیات ویریر وقوهٔ بصری زیادہ ایدر . اکر بوخل خورمانک اشجاری وثمرہ سنک خاصه لرینی تحریر ایدر سهک برطومار دراز اولور . انجیق صده رجوع ایدہ لم . خاک بغدادک لطافتی سبیلہ نخل خورما سر آمد اولور . زیرا زمینہ نیجہ بیک پیغمبران ونیجہ کبار کملین عالمان خیر دعای فراوان ایتکله بوارض بغداد واسعه الاقطار ، رخیصه الاسعار بردار و دیار اولوب بوادیم ارضہ مثل ومانندی یوقدر . زیرا ولایتی واسع ومعمرور وخالقی دائمًا مسرور ، بقعه لری خوب وخک پاکتی بین الناس مرغوب ومزارعلری وافر ، خیرات وبرکاتی متکاتردر . بواراضی عراقده نیجہ بیک عدد کنوز عظیمہ ودفائن جواهر جسمیہ ، خبایای کثیرہ وعطائب عزیزہ واردر . ونیجہ یوز عدد حکمی منسوخ اولمش مطالبات غریبہ اثارلری وارکہ آدم حیران اولور . حتی مورخ مقدیمی شویله ترقیم ایدیور : زمین مداینده برخطوه ارض خالیہ یوقدرکہ آندہ مدفون برکنج قارون اولیہ وحالا کسرادن ماعدا اعمال صائلہ دن واعلام هائلہ دن اثار عظیمہ واطوار عجیبہ دن نیجہ بیک عدد اثار بناورصیف وترعه وشدادی بنالر واردرکہ بنی آدم کوردکده انکشت بردهان تعجب اولور « حالا بودیارک مزرععلری وافر وخیرات وبرکاتی متکاتر ودشت وهامونلری نخلستان وکستانلی ارض مقدسدر . اهالیلرینک نعمتلری فراوان وزمینک انہاری جاری وران برشهر آباداندرکہ جمیع سلاطین ملوک مابینده حسرة الملوک برشهر عراقدر . الحاصل بوخک پاکک عجایبات دهردن وغرائب عصردن نیجہ بیک اثار عبرتتالری واردر .

آغاچلری کبی پست کورمدم . گویا عینتاب دیارینک اوزوم باغلی یدر . اما بغدادک نخلستانی کهکشان آسا آسمانه سرچکمش در .

ستایش نخل خورما — مورخین و قدمای مفسرین بونخل خورمای جناب حقک دست قدرتیله تخمیر ایتدیکی طین آدمک فضلہ سندن خلق ایتدیکنه قائلدرلر . کل سر نام بر شجره طیبه در که جالا هند جزیره لرلرندہ بی حساب حاصل اولور . بودرختک کل سر نام بر جوزی اولور که رومه هندستاندن کتیره رک ایچنده کی یاغلی میوه سنی یرلر . غایت مقویدر . بعدہ قابوغنی بر قویاجق حقه ، فلجان ، کاسه ، قاشیق یابارلر . آدم کله سی قدر اولانی هونی پواغی کبی بر موضع شی یابارلر . سیاه رنگ بر جوز مدوردر . امعان ابه دقت ایدلسه آغزی ، بورنی ، قاشلری ، کوزلری ، صاچلری و بیقلری واردر . وجناب حق ینه صنع ازلیسنی اظهار ایچون آدم صفینک چاموری بقایاسندن جزیره هندستانده شجر الواق واق نامنده نیجه درخت عظیم خلق ایتشددر . آندہ بی آدم شکنده میوہلر حاصل اولور . جمعیسی باشلرندن مصلوب ایش کبی طورلرلر . بامر خدا بومیوہلر کالن بولدقده واق واق دیه بر صدا چیقارہرق قرق کونده زمینه دوشرلر . بیک کونا مخلوقات او واق واتی تناول ایدرلر . جناب حق آدم بی یه حیات و یروب دعوت ایتدکده بقیه طینی کوفده قالب ابتدا نخل خورما کوفده تنور صوی کنارنده خلق اولنشددر . انکچون برالرده خورما چوقدر . قدی بی آدم کبی سر آمد در . باشی وار . نارمار اولمش یایراقلری کا کلریدر خشلرینی قات ایتسهک اصلا ضرر ایرمر دها زیاده بیتر . بی آدمکده لویه وکا کلترین قات ایتسهک دراز اولور . اما خورمانک باشن قطع ایتسهک یاخود بینی وار آنی قطع ایتسهک آدم باشی قطع اولنمش کبی قائلر صوی اقرار او نخل قورور . بامر خدا خورما ارکک در و دیشیلی در . دیشی خورما کندی کندینه اصلا خورما ویرمز . ارکک خورمادن بر خشب دیشی خورمانک قلبنه صوقولسه دیشی خورما جماع ایش قدر حظ ایدوب یکی اوتوز صائقم خورما ویرر . و بهر خوشه صائقمی قرقر اللیشر بطمان کلیر دیشی خورما نسا کبی حیض کورر . و خورما اوچ بیک سنه معمر اولور دیرلر .

ناشکفته درلر . پدرلرندن غیری ار یوزینی کورماش وارکک سوزینی ایشتامشدرلر . حقه دهن ، لعل فام ، سیم بدن ، نازک اندم اولورلر . سوزه کلسه لر حقا که بدیع البیان و فصیح اللسان اوله لر جنبش رفتار و حرکات که تارلری انسانی حیران و سرگردان ایدر .

مورخان سلف کوفه مداین ، و عراق طوبراقلری ارض مقدسه دن صایمشلر . حقا که بر صحرای فرحزادرکه اهالیسی صیف و شتاده زنده دل خوب روی اولورلر . هامونلری ، قرا و قصبائی ، خلیج ترعه ، عیون جاریه ایله معمور و آبادان و هر طرفی کستان و نخلستان اولوب روضه رضوان مثال باغ جانلری و مشبک بوستانلری واردر . خورما خیابانلری ایچنده بیر ، پلنک ، آرسلان چوق بولنور . بصره ، لحسه ، عمان ، کوفه ، نجف صحرا لینه وارنجیه قدر نخلستانی جهانی طومشدر . باغبانلرینک قولی اوزره یتش درلو خورما اولور . هر سنه بغداد دیارندن یوزلرجه کیملر یوکی خورما هندوسنده از جمله کوزل احتصادی خورماسی اولدرکه کویا عقیق یعنی در . یوز بیکلرجه دوه یوکی خورمائی قبائل عربان یوکه دوب دیار همسدان و اصفهانه کوتورلر . بوخورمالقلرک اصلا صاحب لری اولیوب نامکه ومدینه و یمن چولنده نهایت بولور اوج آسمانه سرچکمش سرآمد خورما غاچلریدر . حتی امین عالی افندی بغداد دهرداری ایکن بودیار عراقک خورما غاچلرینی شو شعریه مدح ایتمشدر :

خاک بغدادی زین ایدن شجری نخل خورما صانیر کورن اما
طوغلر درکه قالدی منزله چیکیاوب کیتدی لشکر خلفا

شاعر عالی حقا که درخت خورمائی طوغه انی تشبیه ایلمشدر . هر بر نخل مناره وار عیوقه سرچکوب بر سرو سر بلند کبی خرام ایدر . نه مصرده نه سودانده نه ده تلمسانده بویله قدکش نخل سرکش کورمدم . کرچه مدینه منوره ده طویل القد شجره خورما اولور . اما مدینه نکل شمالی خارچنده حضرت حمزه باصفا زیارتی بولنده جمله خورما درختلری برر آدم قدی قدردر . ایکی اوج سنه ده بر دال دال خورما و یروب هر صالحمی قوم یانار بر معجزه رسول الله در . ارض مقدسه بر دیارده مدینه خورما

امام موسی کاظم اوج آسمانه سر چکمش برقبه بالا ایجره مدفوندرکه هارون الرشید بناسیدر . صدوقمی دروازه سی و آستانه عالیسی سیم خالص ایله بنا اولمشدر . وقبه پراوارینک دروننده اولقدر مصنع آویزلهر وقادیل مرصع وچراغدان وشمعدانلر واردرکه وصفنده لسان قاصردر . اوقاف عظیم اولدیغندن ایکسوز عدد خدای وار . دیار عجمدن برچوق نذرات کلیر بهر سنه نیجه بیک عجم وفات ایدوب تادیار عجمدن نعشنی کتیروب بو آستانه جوارینه دفن ایدرلر . قصبه خاکی هب امام موسی خدامیدر . امام موسی حضرتلرینک نسب شریفی اما موسی بن جعفر صادق بن محمد باقر بن زین العابدین امام حسین بن حضرت علی کرم الله وجهه ورضی الله عنهم . بوربطه قوشلر قلعه سی خاکنده شطک قبله سنده وکنارنده ایکی بیک قدر باغ وبانچه لی خورما اناجلی معمور قصبه در . قارشو بغداد خاکنده قصبه امام اعظم ایله مقابلدر . آره لرندن شط جریان ایدر . جامع ، خان وحمای مساجد وتکیه لری ، اوچیوز مقدار دکانلری وار . جمیع بای وکدا زواره نعمتی مبدول عمارتی دخی وار .

زیارت امام محمد التقی ابن علی الرضی — اون ایوانامامک طقوزنجیسیدر .
۲۲۱ سنه سنده یکریمی بریاشنده مرحوم اولوب جدی موسی کاظم یاننده مدفوندر ...

تمه شهرت انکیز کلیات بغداد — بوشهر عتیق زمان قدیمدبری جمیع علما ومنبع فضلا مسکن صلحا و برج اولیادر . تأثیر اقلیمدن جمیع علماسی علوم غریبه وفنون کثیریه مالکدر . صیبانی دخی همچنان تیز فهم اولوب نیجه کتب معتبره یی تکمیلا حفظ ایتشلر . و سلیقه لری سائقه سیله ورسی اییات و اشعار سمته کتمشلردر . آنکچون شعرا ومؤلفینی بی حسابدر .
قادینلری — حسن وجمال ولطف اعتدالده اولوب تکلاتلری موزون و دیشلری کویا درمکنوندر . کیسوی مشکبارلرینی خم برخم ایلدکلرند
عشاقی کندی جانلرینه بیک دل و جان ایله آقیدرلر . اما هر بری (رابعه العدویه) مرتبه سنده خاتونلردر . دختر پاکیزه اخترلری غایت پرهیزکار اولوب کویا هر بری بر در یکتای ناسفته وغنچه ملاححت آرای

دریا مثال نہر شطی دجیلان حفرینہ آقیتدی . ودشت کربلائی سیراب ایدوب
 نہرک یمین ویسارینہ اوچوز پارہ قرا انشا ایتدی . و خاک عراق عباسیلر
 عصرندہ کی کبی ابادان اولغله اورایہ دجیلان حاکمی کبی برہیر بنام نصب
 ایلدی . بوقریلردن حالا بہر سنہ پادشاہہ بشیوز کیسہ والی بغدادہ اوچوز
 کیسہ و حاکم دجیلانہ یوز کیسہ حاصل اولور . شطک جانب شرقیسنده نہر
 انواردن غیری اولو نہر یوقدر اما شطہ غرب طرفندن بی حد وبی بیان
 صولر قاریشیر . بونلری بکا کلکجی حسام نام بر اختیار بنام تقریر ایلدی .
 ممالک عراقده جریان ایدن امہارک اصلی طقوزدر . نہر مرہ شطدن غرب
 طرفہ آریلوب شمال جانبندہ اولان قرایی ریان ایددرک نہر دیرہ ریزان
 اولور . (نہر دیر) ده مشهد محمد الحنفی قصبہ سندن نہر شطدن آریلوب
 نہر مرہ ایلہ ارہلری اوچ میل مسافہدر . و (ثبق نہری) شطدن آریلوب
 نہر دیردن اشاغی برکونک چولده محو اولور (نہر معقل) ثبق نہرینہ
 قریب شطدن چیقوب بصرہ خاکنی سقی ایددرک بصرہ دیندہ مینا شہری
 خرابہ سی قربندہ (ابلہ) نہرینہ قاریشیر . بوایکی نہر بر اولدقدہ بصرہ
 آلتندہ (اینہینک) نہری نامنی آلرلر . حضرت عمر خلافتندہ بصرہ فتح
 اولدقدہ ملکی معقل بن بشارہنک امریلہ معقل نہری مخرجندن التی
 فرسخ اشاغی بصرہ بی کچیر دلشدر . (ابلہ) بصرہ دن اشاغی اکری کیدوب
 نہر معقل ایلہ برلشہرک مد ایلہ شطہ مخلوط اولور . جذردہ رجوع قہقری
 ایلہ رجوع ایدر . ارض عراقده معقل و ابلہ نہرلری نصف دائرہ کیدر .
 بورالرہ جوغرافلر جزیرہ عمان دیرلر . (نہر یہود) نہر ابلہ آلتندہ و بش
 فرسخ قریب بریدہ شطدن آریلوب خرابستان وارسلان یتاقلرندن جریان
 ایدر . (نہر ابوالخطیب) نہر یہود ایلہ ارہلری ایکی فرسخدر . (نہر امیر)
 نہر ابوالخطیبہ بر فرسخدر . (نہر مندیل) دخی شطدن آریلوب چولده
 اولان قرایی ریان ایدر . نیجہ انہار دخی بصرہ دن اشاغیدہ جاری اولوب
 بحرہ مزہ جریان ایدر دیرلر . اما حقیر بصرہ دن اشاغی سیاحت ایدہ مدیکمدن
 معلوم دکدر .

اوصاف قصبہ امام موسی کاظم — بوقصبہ معمورہ درونندہ حضرت

(هرماسين نهري) نصيدين قلعهسى طاغلرندن چيقوب جريان ايدهرك
 نهري ترثاره منصب اولور. نهري ترثارايله برلكده بلد خطيه سنجانر قلعهسى
 چولته اوغرايوب قلعه تكرر ياننده شطه قاريشير (نهري عيسى) كوفه شهري
 مقابله سننده (وهما) نام قصبهده منسعب اولور. نيجه كندلري سقى ايدركن
 فراتدن ايريلان ونهري عيسى مخرجي آلتندن عبور ايدن نهري صارصار ايله
 برله شوب بغداد ايله مدائن شهري آره سننده شطه قاريشير. طغيان شطده نهري
 عيسى ايجره عظيم كيلر كره بيلور. (نهري سراب) اوزرنده دكر منلر اولمغه
 غلال كملري بونك ايجنده يوريه مز. (نهري ملك) فراتدن آريله رقى
 مدائن آلتنده شط قاريشير. (نهري كوني) فراتدن آريلوب نهري ملك قرينده
 شط قاريشير بونهر لري شطدن وفراتدن آيرانلر هپ عباسيلردر. وايلك
 اول آبادان ايدن منصورك عميسى سلطان عيسى بن على در. عباسيلر زماننده
 شطك كنارنده قريه لر وبله لر بربرينه متصل ايدى. وبونهر ايجره كيلر
 ايشلردى. اما شمدي طلومدن كلك كيلري ايشله مده در. (نهري باسناق)
 ديار بكر قرينده كي ميفارقين قلعه سنندن طلوع ايدوب جزيره شرقنده بش
 فرسخ آله رقى نهري شطه قاريشير. ضرب اعلا، ضرب اسفل اولجه يازلمشدر.
 اصل شطدن آريلان انهار — نهري قاطول اعلا المتوكل على اللهك
 ياپدير ديني قصر جعفرى نام قريه دن چيقار. وديار عراقه داخل اولدوقده
 نهري وان اسمنى آير. وبادان قريه سى اشاغيننده شطه قاريشير. (نهري
 قواطيل ثلاث) بونلرك اوچده آريلوب (سله مى زاي) قلعه سى اسفلندن
 عبور ايدوب ينه دجله يه قاريشيرلر. (نهري دجيلان) بوده بالاده كي محلدن
 اشاغنده شطدن آريلوب نيجه قرا وقصباى ريان ايدوب بعده بطالح نام
 نواحينك آلتنده وجانب شرقيننده و طرف غربيننده بوندن نيجه ترعهر
 آريلوب مدن فرانه مشتمل كوره كيره كندلرينى سقى ايدهرك چولته غائب
 اولوب وجود آبدن اثر قالماز. اما شمدي مرضى پاشا اقدمز بوتاماشا
 ايتديكمز محله نهري دجله نك يوقاردن كلن يري سد ايله بر منزل شطك
 يوقاريسندن برحفر عظيم آچوب كندى مائندن كامل بيك كيسه خرج
 ايدهرك اللهى بيك قدر تركان و عربان ايله يدى آيده مناره قدى وقازب

وامامی کویوندیردم زعمنده بولنورلر . آخر سلیمان خان بغداد اوزره کلیرکن برچاوش امام اعظم ایچون بر واقعه کوروب بعدالفتح امامک قبر قدیمی (طاشقین خواجه) نام برمسن بنام بیلورمش اول کشی زمین امامی کوستروب قازارلر ، و حقیقت الحال اساس قدیم ظهور ایدر و بیوک طاش چیقار ، اول طاشی قالدیریرلر . کوزل بر رایحه انتشار ایدرکه جمله خلقک دماغی معطر اولور . هان سلیمان خان اول سـک عظیمی حالی اوزره قویوب خاک ایه پر ایلرلر . اول قبرک برغیری طرفسه اساس بنایه شروع ایدوب قبر امام اوزره برقبه پر انوار بنا ایتمشدررکه دیلر ایه تعمیر اولونماز ، برعمارت و بر مدرسه بنا ایدوب اطرافنده برقلعه یاپدرمشدر . برجامع ، برحمام ، برخان ، قرق الی عدد دکان ، قلعه یه درزار و یوز الی عدد عسکر و کفایه مقداری جبهه خانه‌سی ، طوپلری وار . قلعه‌سی شکل مربعدن طولانیجه در . دائراً مادر جرمی سکزیبک آدیمر . طشره ده بانچه‌لی و باغلی ربطه‌سی معموره در . و بغدادده مقدما ۱۰۵۸ تاریخده ملک احمد پاشا ایه کیندی کمزده بوامام اعظم آستانه‌سی اعمار ایدوب ساقیه‌لی قیولر قازوب و حجره‌لر یاپدیرتدی . آستانه دن قیا سلطان بر التون قندیل کوندردی . مراد خان عتیقه سفلی و علویسی ، قیو قنادلرینی و قبر شریف شبکه‌لرینی جمله سیم خالصدن ایلمکه جامع و قبر امام کویا جنت فردوس اولدی . اول عصردن بری جمیع وزرا و وکلا و اعیان کبار برر آثار بنا ایدرک کونا کون آویزه لرله مزین ایتمش ، کویا نکار خانه چین ایه مشدر .

خاک بغداد و مداین و عراقده جریان ایدن انهار

بغدادک دیندن جریان ایدن نهر دجله دیار بکرک جانب شمالنده ترجیل ، بالسو ، دمیر قاپو ، ارغنی طاغلرندن برر شعبه طلوع ایدوب برلشهرک دیار بکره کلیر . آندن حسن کیف ، جذریه ، موصل طریقله بغداده اینر . شطک بوقسمی اولجه دیار بکر سیاحتمزده یازلشدر اکا نظر اولته . اما شمبدی بغداد قربنده و جنب اربعه سنده شطه قاریشان نهرلری و ترعهرلی بیان ایده جکر :

بسلرلر . و بونلردن بهرینک بش یوز غروشه آلتوب صائیدیقی چوقدر .
 بو قوشلر مصر و دمیاط و اسکندریه ، جزائر ، تونس ، فاس ، مراکش
 ینبوع ، جده ، مکه و یمند و دخی بسلرلر و دائماً بونک واسطه سیله ایسته دکبری
 عمللره خبر کوندرلرلر ، حقیر مصر و دمیاطده ، رشیدده ایکن برقاچه اطلاع
 حاصل ایتدم . کوکرجین ایله هله دیاره مکتوب کوندرمک بغدادده کی قوشلر
 قلعه سی ره باندن قالمشدر .

عبرتمای دیگر — بغداد اقلیمی غایت شدت حار اوزره اولمغله نهر
 شط العرب حمام صوینی کبی جریان ایدر . بغدادک صاحب طبع اولان کسنه لری
 بر قومومه نیک آغزینی پرکیدوب قباغنه و بوغازینه بررایپ و برطاش باغلابوب
 قومومه یی شط العربک قمرینه آنجه مذکور قومومه نیک قباغنی باغلی ایپ
 چکوب ایچنه شط دیندن بوز پاره سی کبی آب حیات صو طولار ، طشره
 چکرلر و نوش ایدرلر گویا تازه بوز یاره سی قومشلر بر . حقا که شطک دیبی
 غایت صو قودر . ساده یوزندن بر قولاج قدر صوینی صیجا قدر . بغداد اوکنده
 شطک شطک عمقی یکرمی ، اون بش ، اون یدی ذراع راده لرنده در .

امام اعظم قلعه سی — ۹۴۱ تاریخنده بالذات سلطان سایمان خان علیه الرحمة
 والغفران حضرتلری تبرکا بنا ایتمشلردر . حتی اولجه بغداد سلطان اوزون
 حسنک انده ایکن امام اعظم ، تر به دارینک واقعه سنه کیروب « بنم قبرم
 اوزره صندوقی فلان محله کی مزاره قوی که اوراده عذاب ناره مستحق
 برکافر مدفوندر » دیدکه تر به دار خوابدن بیدار اولوب امامک تعلیمی کبی
 ایدر . مکر اول عصرده امامک قبر منورنده قباب و هیاب و تکلفدن برشی
 یوقش . انحق کندولری المنصورک حبسخانه سنده ایکن وصیت ایدوب قضایی
 قبول ایتدیکی چون حبسه سکسان یاشنده مرحوم اولوب اوداسی کندولری
 سنت اوزره دفن ایلدیلر . بعده سلاطیندن بری اوزرینه بر صندوقه یایدیریر .
 تر به دار مذکورده امامک تعلیم رؤیاسی اوزره صندوقه مذکوریه کافرک
 اوزرینه قویوب آزماندن شاه اسماعیل بغداده استیلا ایدوب « بو امام نه
 شکلدر . « دیسه بدایت جنکه امامک قبری اوزره هجوم ایدوب مذکور
 صندوقی قبروب و قبری آچوب بر جسد ملوث بولورلر . آتسه یاقارلر

ممر ناس ایله پیراسته اولمش بر جسر عبرتمادر . جمله مصر فی میریدندر . جسر باشنده آینه باسبانلر آینه ورونده یوکلردن باج عشری آلورلر جسرک مرمانته وغیری قلعه مهماننه الی بیک غروش مصروف اولور .

عبرت نمای دیگر — بوخاک مداینده بر عبرتمای عظیم دخی او ایدی که بو جسر باشندن تا کعبه شریفه اون منزله وارنجه هارون الرشید خانونی زبیده خانم التندن صوکلر بر دیوار اشا ایتشدی که اعمالر دیواره بایشه رقی کعبه یه کیدرلردی . حالا خراب اولوب نیجه یرلرده برر ، ایکیشر قوناق یرده ظاهر و باهردر .

قوشلر قلعه‌سی — مذکور جسر باشنده شدادی طوغله بنا چارکوشه بر قلعه رعنادر جسر باشنده کی قپوسی جانب شرقه مکشوفدر . خندق ، باشقهجه درذاری نقراتی ، کفایه مقداری جبه خانهلری وار اماما ر عماراتی طشرده . در . بکتاشی تکیه‌سی ، شط کنارنده حضرت خضر تکیه‌سی واردر . بونک قوشلر قلعه‌سی نامیله مشهور آفاق اولماسنه سبب بودر که زمان جهالنده بو قوشلر قلعه‌سی زمینده بر راهب وار ایدی ، بوقاچه زمینده بر دیرکهنه وار ایدی اول پاپاسی غایت عقللی ایدی . بودیرده برقله بالابنا وانشا ایدوب قلعه نیجه بیک کوکر جین بسله یوب بوروی ارضک اقالیم سبعة سنده اولان بطریق وقسیمس ورهبانلره احوال عراق ومنایلی یازوب برکوترک بوغازینه کچروب مرامی ارلان دیاره اول مرغ زیرک پرواز اوروب پاپاسک دوستی خاهسنه واره رق کلن خبزه کوره خبرلر وسائره آلوب بوغازینه آصتی کبی آصه رق هانف کبی پرواز ایدر کلیردی . اول پاپاسک دایما کاری بو ایدی [۱] حالا بو خاطر ایل « قوشلر قلعه‌سی » اسمیله بنام قالمشدر . حالا بغدادک کوکر جینلری شهردر . اهالی بغداد بسله یوب و برانا شامه ، حلبه ، مصره ، هندوسنده کتوروب آنده قانادینه کاغدلر باغلا یوب حبسدن ازاد ایدر کبی بر اقیلر ، مصر و یمن وعدندن بر آنده کلور ، بغداد تجاری اکثریا

[۱] اولیا چلی نک ، اومدق و فکراً پک مترق وبالا پرواز سیاح شرقک پک بیوک بر صافیت و وقوف ایله یازدینی شو سطرلر کوکر جینجیلک ونسطوری زاهلری تاریخی نقطه نظرندن پک مهم اولسه کر کدر .

غیری حیوانات دخی بولسبتده در . شعیر ، ارزن ، ماش ؛ فول ، پرچ
یتشور .

درفصل کزیده مثمرات — شهر بغدادده اوزوم باغی یوقدر . اما امام
اعظم طرفنده باغچه جقلری چوقدر . لکن شهر اطرائنی وایالت واکنافی
خورما نخلاستانی طومشدر . بغدادک حصتای ، بذرای خورماسی مشهوردر .
مشروباتی — بصره شکری شربتک ابواعی وخورماشرابی غایت لذیذاولور .
عبرتما آثاری — کوه نمرود : اوج آمانه سرچکمش ، چارکوشه بنا
اولمش عملی برکوه بلددر . نمرودک ربویت ادعاسنده بولندیغی عصرلرده
بنا اولمشدر ، جمله طین وجم وترابدندر ، برقات داری صاپی ، برقات طین
وبرقات قامش کوکی وبرقات جیم ایله مبنی برجبلدرکه بوقدر بیک سیلدن بری
قنا بولمامشدر

بورادن جانب شرقه کیدرک بغداده قریب (طاق کسری) یه کلدک .
نوشروانک یایلاق سیرای ایش . اثربناسی حالا ظاهردر ، افلاکه یوزیکرمی
ارشون قدر عالی برسرچکمشدر . سراپا طوغله بنادر ، اما اوایله برطاق
طمطراقدرکه کویا طاق خورنقدر بناسی غایت متین وقویدر .

عبرتما جسر شط العرب — قلعه بغدادک جانب قبله یه ناظر اولان جسر
قپوسندن قارشى قوشلر قلعه سنه وارنجه نهر دجله اوزرنده جمله قرقق بش
طومباز کیلیری اوزره برواجب السیر جسر عظیمدر . قارشى مکه خاکنده ،
جسر باشنده قوشلر قلعه سی وار ، بوجسر بغداددن قوشلر قلعه سنه کلنجه
واسعدر . اوچ آراهه یورو به جک درحه ده انلیدر . بوجسر شط ایچنده
بندلر وسپتترلله طاشلر براغوب یابان آصمه سی ایله دهیر زنجیرلرله کیلیری
باغلابوب جسر برقرار اولور . بوجسر دیار بگردن ، حسن کیفدن ، موصل
وجزیره دن برکک کیسی کلسه جسر اوزره کوپروجیلر جسرک اوچ درت
کیسی قپوکی آچوب کلک کیلیری کچوب کومروک اوکنه یاناشوب ینه جسرک
قابولرینی سد ایدرلر بعده جمیع آینده وروندکان عبور ایدرلر . وجمیع دلیران
وساعیان بغداد کندیلرینی بوجسر اوزرندن شطه القا ایدرلر . بغدادک بر
مسیره سی دخی بوجسر باشلریدر . قهوه خانلر ومولوی خانلر ایله آراسته ،

شطن سقارله کلک ایله عسرت اولدیغندن لذیذ قوبولری وار .
ایالت بغداد یمش بش ناحیه در . تحت ارضی المی کوره ، فوق الارضی
قرق کورده بولنمشدر . حسن نظر جهتمدن احسن اقلیمدن اولدینی کبی
خیر یوزندن اوسع ، قرا جهتمدن اکثردر .

حامری — بشیوز قدر سرای و کبار حاملری واردر . اصل عموم
حاملردن جغاله زاده خانی قربنده بکتاش حامی ، خفافلر حامی ، محکمه
قربنده قاضی حامی قرانلق قپو قربنده دباغلر حامی ، عبدالقادر جیلانی
حامی پیسخ علی حامی ، حسب الله حامی ، حیدر چلبی حامی ، آت میدانده
شعبان افندی حامی مشهورلیدر .

عمارتلری — مشهورلری عبدالقادر جیلانی عمارتی ، شهاب الدین
مهورودی عمارتی ، امام اعظم عمارتی ، امام موسی عمارتیدر .

کلیسالری — سکز عدد نصاری کلیسای وار . فرنک ، روم ، قبطیسی
یوقدر . اما یهودیسی چوقدر . اوچ یهودی ضاغوسی و حاملری واردر .
اما میدان قربنده کی وجورجه ده کی ارنی کلیساری غایت معموردر .

لسان واصطلاحات اهالی — بغداد اهالیسی اکثریا فارسی عربی ،
کوردی لهجه لری اوزره فصاحت و بلاغت اوزره ایراد کلمات ایدرلر .
عوامی ارنیجه وهندیجه دخی ییلورلر .

صنایعی واهالیسنگ کار و کسبلری — هرکارلری ممدو حدر . اما سراجی
مشهوردر . حتی جیلان دریسندن برکونا اوزنکی دوانی اوررلرکم سحر
آناردر . زرکرلری خیاطلری ، حداد و قیچیجیلری دیار بکر لیدن زیاده
مشهوردر .

عسکری طائفه سنک بر قسمی روماحیه وجوارز وغیری خدمت لر ضبط
ایدرلر و بر قسمی هند وسند و عجم و یمنه کیدر عنقا بازرگانلردر و بر طائفه
سوق سلطانیده اهل حرفلردر .

درمدح غلال حبوبات — بوخالک پاک بغدادده بامر خدا اول مرتبه غلال
حاصل اولور کیم بر طغار کندمدن سکسان طغار بغدادی حاصل اولور .

خفافلر ، قویو بچیلر ، غرازلر ، قویو بچیلر ، قرانلق قپو چارشیبسی جسر قاپوسی چارشیبسی وسائر در .

رنک روی اها ایسی -- جمله اهالی بغدادک نمایش بشره لری کندم کوندر .
اما غایه الغایه حسن صورته مالک وجیه المنظر و کثیر اللحیه خلقی واردر .
جوانلری جمله پری بیکر و ملک منظر جوانلردر .

در مدح خوبان -- صاحب جمال و لطیف الاعتدال اولوب قاشلری یای
و کرپکلری اوق ، غمزه لری تاناردر . مرالی ، غزالی منور یوزلی مثال آفتاب
جوانلردر .

کبار واعیانی -- ابوشکر خواجه علی ، حسب الله چلبی ، محمود حدید
زاده ، حیدر چلبی ، روزنامه چی افندی وسائر در .

طیب و جراحلری -- بوشهرده حاذق و نباض اطبا غایت چوقدر .
اما حکیم زاده حمزه چلبی ، کمال اوغلی رضا چلبی ، حسن یار چلبی مشهور درلر
جراحلردن محمد چلبی استاد یاردر که بر مجروحی اوچ کونده تندرست ایدر .
میدانده جراح اوسته علی علم جراحیده فلقوش ثانیدر .

مشایخ و شعرا سی -- شیخ الاسلام کورد مصطفی افندی ، مفتی الانام
زین العابدین افندی ، غراب افندی ، اوغلی محمود افندی عالم و عامللردن
صایبور . قرق عدد دیوان صاحبی فصیح و بلیغ شعرا سی وار . از جمله پاک
زبان شیخ زاده چلبی ، بلی ضیائی چلبی ، ملازاده ، غرابی محمود افندی
مشهور لریدر .

قادین وار ککلرینک اتوابی -- اعیان و کباری شدت شتاده سمور ،
سنجاب و نافه کورک و اطلس بغداد کیرلر و شدت خارده الوان صوف
و بیاض بدیه کره که کیرلر . سائر خاخی چوقه دن کره که کیرلر . قادینلری
آلتون و کموش عراقیه کیوب یوزلرینه برقع و نقاب قورلر . بیاض لکفورلی
بوغاسی عذار بورونوب و صاری چیزمه کیرلر .

صو قویولری -- درون شهرده التي بیک عدد صو قویولری واردر که
آب حیاتدن نشان ویرر . کرچه بوشهر شط ساحلنده در . اما صولری

دارالقراری — الی عدد دارالقراسی قالمشدر نیجہ کرہ دست دشمنہ کیرمکہ نیجہ سی خراب اولمشدر اما جغالہ زادہ دارالقراسی ، امام زادہ دارالقراسی حالا موجودر . اوللری بورادہ یتمش قدر دارالحدیث نبوی وارسدہ اما حالا قرق عددی آبادندر .

تکیہ لری — جملہ یدی یوز عدد تکیہ سی تعداد اولنور . زیرا ہر زیارتکاہدہ آرامکاہ برر تکیہ بولنق مقرردر . از جملہ امام اعظم ، امام موسی کاظم ، شہاب الدین سہروردی ، عبدالقادر الجیلانی ، مولویخانہ تکیہ لری مشہوردر . چشمہ لری — ایکی یوز عدد جانپور چشمہ لری وار ، صولری سقارلہ شطدن کلیر از جملہ آت میدانندہ مراد اغا چشمہ سی وجامی قربندہ ینہ مراد اغا چشمہ سی مشہوردر .

سیللری — یوز عدد سیلدر . اما صولری ینہ سقارلہ شطدن کایر . از جملہ حیدر چلی سبلی ، حسین پاشا و موسی پاشا سیللری ، ابوبکر خواجہ و حسب اللہ چلی سیللری مشہوردر .

بغدادک محلہ لری — ۳۴ عدد محلہ سی وار . باشایجہ لری : میدان ، حیدر خانہ ، قبر علی ، قاضی الحاجات ، وشتی ، دباغبر ، قرانلق قبو ، جسر باشی ، جورجہ ، پیسخ علی ، اکمکچیلر ، قورنہ باشی ، بالقجیلر ، جو مرد قضاسی ، یہودیلر محلہ سی .

اشراف واعیانی — جملہ یوز الی عدد خاندانلردر . پاشا سرائی برجدن خارج حمامی ، بانچہ سندنہ صنوبر درختلی ، ایکی یوز حجرہ لی سرائدر ، یکچیری اغاسی سرائی : حسب اللہ سرائی ، صدر چلی سرائی باشلوجہ لیدر . خانلری — جغال اوغلی خانی سراجخانہ باشندہ در . مراد پاشاخانی ، ابراہیم خانی سپاہ پازاری باشندہ در . قاضی محکمہ سی قربندہ خورمالی خانی ، محکمہ مقابلہ سندنہ بصرہ لی خانی ، بکار خانلری دخی کارکیر خورمالی وکالہ وقوزہ باشندہ کراستہ خانی ، خلف جامی خانی .

چارشی وپازاری — (۲۰۰۰) عدد دکانلی بازار بندردر . اولابراکارکیر بدستانی وار ، اوزون چارشی ، جورجہ باشی ، مراد پاشا وسراجخانہ

و «اوغرون قپوسی» وار دانا مسدوددر. مراد خان رابع زماننده بکر صوباشی جلالی اوله رق بغداده قپاوب عجم شاهنه خبر کوندردی که: «شاهم بغداد سنکدر البته کلیرسن» شاه کلدکده جلالی بکر قلعه‌نی شاهه ویرمیوب جنکه آهنگ ایتدیکی جلالی بکر اوغلی درویش محمد بواجی قلعه‌تک مذکور خندق قپوسنی آچوب شاه عسکری بغداده قپووب عجم استیلا ایتدیکی منحوس بر اوغرون قپودرکه حالا مسدوددر. اما بیوک قپوسنک داخنده شب وروز جمله دیده بانلر پر سلاح آماده طورلر. بیلمدکلری آدمی قلعه‌یه بر اقله‌لی احتمالی یوقدر. زیرا جمله جبه‌خانه و خزینه و بارود سیاه و جمله ارزاق سپاه بواجی قلعه‌ده محفوظدر. بوقلعه‌ده بشقه‌جه دزدار و نفراتی واردر. درون حصارده طوپراق ایله مستور عادی خانه‌لی واردر. بر مراد خان جامی وار، اما بانی اولی سلیمان خادر. صوبقپولری، جبخانه مخزنلری، غلال انبارلری، شاطر حسین پاشا حامی واردر.

قلعه بغدادک جامعلری — اولا شهر بغداد جمله‌اتی یوز آلتش بش عدد محرابدر. جمله سلاطین سلف جامعلرندن جورج باشنده (خلفا جامی) قبه‌لی، مناره‌لی معبد قدیمدر. جسر قپوسنک ایچ یوزنده (حسین پاشا جامی) قبه‌لی وایکی مناره‌لیدر. پاشا سرای قپوسی اوکنده (سلیمانیه جامی) قبه و مناره‌لیدر. امام اعظم قپوسنک ایچ یوزنده (مراد پاشا جامی) تمیر و ترمیمه محتاجدر. (مراد پاشا جامی) قبه‌لی وایکی مناره‌لیدر و بیخ علی یوننده (عاقولیه جامی) مناره‌لی بر جامعدر. (قبر علی جامی) مناره‌لیدر. (شیخ شهاب‌الدین وردی جامی) بر مناره‌لیدر. (سراجخانه جامی) جماعت کثیره‌یه مالیکدر. کسار قهوه‌سنده (سبیلخانه جامی)، قورنه باشنده (خاسکی محمد پاشا جامی) یکی بر جامعدر و بر مناره‌لیدر، اما غایت مفرح و لطیمدر (الشیخ عبدالقادر الجیلانی جامی) سلطان سلیمانکدر قبه‌لی و مناره‌لی، جماعت کثیره‌نی حاوی بر جامع پر نوردر.

مدرسه‌لرینک مکلفی (مرجانیه مدرسه‌سی) در. سراجخانه ده (خلفا مدرسه‌سی) درکه حالا بوراده یکچریلره آت تعیینی ویریلور.

قلعه بندلری اوزره واروب صباحه دك برهای وهوی و فصل و حلوا سجتلری اولوب حسین بیقرا فصللری ایتمکه رخصت اولمشدر . اما شراب عشرتی موعدر .

بیان مهترخانه عثمانی و کوس خاقانی — اولاً بعد العشا وقت شافعیده سکز قات مهترخانه عثمانی فصلی اولورکه مصر مهترلری فصلندن مکلف فصل ایدرلر ، بر سر حدده بویله مکلف مهترخانه یوقدر ؛ جمله قرق نفردر . چآنکه ایچ قلعهده فصل ایتدکلرنده آشوری قوشلر قلعهسنده و امام اعظم قلعهسنده رایگان استماع اولنور . اما بر مفرت کوس خاقانیسی واردر . چآن استاد کوس زن کوسه ولوله و دبده ایتدکجه بر مسافدن زیاده یردن استماع اولنور . زیرا اوچ ایاق نردبان ایله چیقیلیر و بر باقردن ایشله نیلمش کوس عظیمدرکه (بغداد کوس) نامیله روم و عجمده مشهوردر .

قلعه بغدادک قپولرندن جانب شماله « امام اعظم قپوسی » غایت صعب و متین قپودر و خندق اوزره جسری دخی قپویدر ؛ خندقه ناظر مفرت بال بیزر طوپلری واردر . هربری اژدر هفت سر کبی آتش فشان طوپلردر . جانب غربه ناظر « قرانلق قپو » قات قات دمیر و قوی قپولردرکه هربری دروازه اسکندردر . خندق و جسری دخی متیندر ، مهیب بال بیزر طوپلری واردر . بغدادک برقله متینی دخی بو محلهدرکه عجم بو محله قپانوب جنک عظیم اولمشدر ، مظلّم بر یرده واقع اولمغله « قرانلق قپو » دیرلر . (آق قپو) دخی جانب شرقدن بر عجمده دیاله نهری جانبنه مفتوح قات ، قات دمیر قپولردر . خندق و جسری جمله بابلردن قپویدر . (جسر قپوسی) جانب قبلهیه مکشوفدر . خندق یوقدر ، شط کنارندهدر (طاسم قپوسی) قرانلق قپو ایله آق قپو آراسنده بر کوچک قپودر ؛ اما دائماً قپایلدر اما مذکور درت عدد قپولر مفتوحدر .

ایچ بغداد قلعهسنی بیان ایدم — اولاً بواچ قلعه بو طشره سور کیرک جانب شرقیسنده بردوز یرده مربع الشكل سنکین و طوغله بنا برقلعه رعنادر . اطرافنده خندق وار . جانب قبلهیه شهر ایچنه مکشوف بر قپوسی وار .

دیواری اوکنده اصلاً قطعاً خندقی یوقدر . جمله در و دیوارلرینی نهر شط العرب دوکوب بعض زمان شط العرب طغیان ایتدکده قلعه دیوارلرینه رخنه اوروبینه تعمیر وترمیم ایدرلر . حتی پاشا سرائینک نیجه قصرلرینک پایه کار کیرلری نهر شط ایچنده بنا ایدلمشدر . بومحله درون بغدادده شدت حاردن اسان بولمق ایچون سردابلر واردر . بعض زمان شط بغداد ایچر کیروب بوسردابلرده مالا مال اولور . زیرا بغدادک جمله عمارتی شط کناری سمتنه واقع اولمشدرکه جمیع برج و بارولر اوزره شطه ناظر خانداندر . بوطرفدن قلعه بغدادک اصلاً خوفی یوقدر زیرا نهر شطک قارشی قبله طرفی کعبه خاکنده قوشلر قلعه سی جانبی بر قورشون منزلی مسافه بعیده نهر عظیم اولغله بوطرفدن بغدادک هیچ پرواسی یوقدر وبوطرفده عمارتی چوقدر . بر قاچ قات دیواردرکه قدی الای ذراع ملکلی قدر عالیدر و شط کنارانده جانب شمالده در . قلعه کدائراً مادارانده اولبه قلعه لر واردرکه هرری برر قهقهها قلعه سیدر ! بودیارلرده قلعه لر « برج » دیرلر . اما جمله برجلردن متین و محکم قلعه کد آوقپو سمتنده و جانب جنوبنده « برج عجم » غایت متین قلعه عظیمدر . امام اعظم قپوسی قربنده « حسن پاشا قلعه سی » و « یصی قلعه » ، « مظلم قپو قلعه سی » و شهاب الدین قربنده « کوچک حسن پاشا طایبه سی » ، « ملک پاشا طایبه سی » و ذوالفقار تپه سی اوزره « طایبه عظیم » در . بوقله لر جمله شهرک ایچنده کی سحرالرده قرقر ، الیشر عدد بال بیز طوبلی قلعه لردرکه هر برنده بیکر آدم بولور صغیر قلعه لردر و هر برنده مازغال دلیکلی دیرسکلردرکه هربری بری برینی قوررلر . سور بغدادک اطرافنده جمله یکریمی درت بیک بدندرکه کرات ایله حساب اولمشدر . حین محاصره ده هر بدنه ایکیشر تفنک انداز لازمدر ؛ نابومرتبه باروی عظیمدر و هرکیجه بوبدنلر اوزره سکز بیک آدم تاوقت صباحه دک « الله یکدر یک » دیوب نوبت بکلر و هر شب بلداده قرقر اغا پرسلاح قول دولاشوب خواب غفلتده یاتان پاسبانلره یوزر عدد دسته چوب اوروب تعزیر ایدر . پرسلاح آماده بولنان نکهبانلره دخی احسان ایدر و هرشب شهرک ظرفاسی چک و چغانه وساز و سوز مطربانه ایله

عمالقه‌دن باغ و پدري داد نام كسه لر حضرته واروب رخصت ديلدیلر .
بوقلعه‌ی دعا ورخصت رسول ایله بنا و آباد ایتدیلر .

قلعه دیواری اوزره آهسته ، آهسته یورو مک اوزره قلعه بغدادك چار
كوشه‌سی دائراً مادر یكرمی سکز بیک سکز یوز آدیمدر . ایکی بچق فرسخدن
ایکی یوز آدیم اکیسک برقلعه‌در ، زیرا هر فرسخ اون ایکی بیک آدیمدر ؛
بو حساب اوزره سور بغداد ایکی فرسخ ودرت بیک سکز یوز آدیم احاطه
ایدر قلعه کیره‌در . میل حسابی اوزره قلعه بغداد یدی میل وسکز یوز
آدیم زیاده‌در وهر میل دردر بیک آدیمدر . اگر میل حسابی وا کر آدیلامق
حسابی اوزره بویله‌در . اما شط العربك جنوب طرفی کوشه‌سندن آق قبه
جانبدن نا امام اعظم اطرافنده کی قلعه بغداد کوشه‌سنه کانیجه قلعه‌نك خندق
خارجی کناریه حصار بغدادك دائراً مادر جرمی کامل اوتوز بیک خطوه
لوندانه‌در . اما خندق اول قدر عمیق دکدر ، التمش ذراع قدر اینلیدر .
شط العرب طغیان ایله جریان ایتسه خندق صو ایله لب براب اولور . آق
قپو طرفی خندق غایت واسع و عریض و عمیقدر . قلعه دیوارلری جمله ریختم
بنای شد ایدر که بوقلعه دیوار بیک ایچ یوزی جمله کمر کمر با اولنشددر .
حتی مراد خان رابع آدم قفاسی قدر قلعه کوب طوب کله‌لری اوردوقده
مذکور کمرلرک آرائینه اصابت ایدوب طوغله‌دن جرمی قدر یردن کذر
ایدوب غیری دیواره ضرر ایتزمش . اما جمله طاشدن یاییلمش اولسه یدی
طوب ضربلرندن قلعه منهدم اولوردی . اما خراسانی اویله طوغله بنا اولغله
حالانیجه بیک آدم قفاسی قدر یرلر سیده قلعه بغدادده داغ درون اولوب
طورر . بوقلعه دیوارینك تا خندقدن بدنلره وارنیجه قدی آلتمش
آرشون قدر بالادر و بدنلر اوزره دیوارینك اینلکی بعض یری اون ذراع ،
بعض محلی اون بش ذراع قدر عریضدر و خندق ایچ یوزی کناریه حصار بچه
دیواری غایت متین و مستحکم اولدیغندن تفك انداز ما زال دایکلی ایله
آراسته ونیجه بیک دیرسکلر ایله پیراسته اولمش حصار بچه برحاسته برقات دخی
سوردر . اما بوقلعه بغدادك جانب قبله‌سندن شط العرب کنارنده اولان

حتی دیار عجمه بغداد حاکمه خلیفه الخلفا دیر لر . بغداد ملاسنک خاص سنوی سکز یوک آچمه در . منصبک دخی بروجہ عدالت (۲۰) بیک غروش حاصلی اولور . یکی چری اغاسنک خاصی اوچ بیک غروشدر اما اغالر یکی چری قوتیلہ یوزبیک غروشہ قانع دکلردر . خاصی امرا — خاص زنک آباد (۲۷۰,۰۰۰) ، خاص حله (۹۵۱,۰۰۰) حالایالت اولمشدر . جوارز (۲۲۰,۰۰۰) ، روم ناحیه (۴۴۵,۰۰۰) چنکولہ (۲۰۰,۰۰۰) ، قارہ طاغ (۸۰۴,۳۸۷) حالا حکومتدر .

درتنک (۵۲۰,۰۰۰) ، ساوت (۲۵۵,۰۰۰) ، درنہ (۴۰۶۹۳۱) ، دہ بالا (۴۲۶,۰۰۰) ، قرخان (۲۰۰,۰۰۰) ، کیلان (۲۰۰,۰۰۰) ، الصاح (۲۰۰,۰۰۰) ، زعامت کتخدای دفتر بغداد (۱۰۰,۰۰۰) ، زعامت دفتر دار تیمار بغداد (۸۰,۰۰۰) ، خاص لوای واسط (۲۲۰,۰۰۰) ، لواء کرد (۲۳۹۲۶۰) ، لوای ناپور (۲۰۰,۰۰۰) در .

ستایش زمین واشکال قلعه بغداد : اشبو قلعه خاک عراقک بریبانی ایجرہ دشت قابچاق هامونی کبی بروادی تیه ایجرہ واقع اولمش اولوب شط العربک جانب شرقیسنده وساحلده شکل مربعدن طولانیجه واقع بیاض طاش ومجلا طوغله ، کیرچ وحراسانی ایله بنا ایدلمش بر حصن حصین واستوار درکه دورفلک کچر فتارده بر مثلی دها کورولمه مشدر . جانب اربعه سنک برر مرحله بر مسافه بعیده دن بو قلعه یه نظر اولنسه اولیه مهابت وصلابتلی کورینورکه کورن دشمنلرک زهره لری چاکیک اولور ؛ خرابته سعی ایدنلرک وجودلری البتہ در خاک اولور . زیرا بوراسی حضرت پیغمبرک نظر پاکی اثری اوله رق عمران تام بولمشدر .

سبب عمران بغداد — بالادده ذکر سبقت ایدن اسکی بغدادی تحت النصر خراب ایتدکن صوکره آلتی یوزسنه خراب یاتوب بعده حضرت رسالتپناه یکر می یاشنه بالغ ایکن نوشروان عادل اسکی بغدادی یکر می سنه ده عمار ایتدکن صکره ینہ بر زلزله عظیم اولوب اسکی بغداد خراب اولدی . بو حال اوزره براز خراب قلوب حضرت رسول قرق یاشنه وارنجہ اهالی عراقدن اولاد

یرلره (ارض مملکت) دیرلره حله، زنک آباد، جوراسی، روم ناحیه چنکوله، قره طاغ سنجاقلری کبی اونبر سنجاقدنه تیار وزعامت یوقدر انجق سنجاغنده سنحاق بکی خاصی واردر. بعض قرانک مزارعی بکله بروجه تخمین خاص ویرلمشدر. بوولایتلره (ارض عراق) دینورکه درتنک‌سماوات، بیات، درنه، دهبالا، واسط، کرد، دمیرقابو، قرانیه، کیلان عراقی، آصاح سنجاقلری آنلردندر. ونجه‌سی نجم حدودنده در.

بوایالت بغداده نابع اولان عمادیه ایالتی بغدادک شمالده واقع اولمش بر اولکای عظیمدر. حاکی ملکیت اوزره متصرفدر. عزل و نصب قبول ایتزلر. اللرنده خط شریفتری واردر. (و نسل عباس) دندرلر. انشاءالله محنده قانون و آیینلری و شهر و عمارستانلری تحریر اولور.

ایالت بصره بغدادک جنوبنده، شط العرب کنسارنده عظیم بر ایالت اولوب دور سلیمان خانیده حاکی ملکیت اوزره متصرف ایدیلر. اما مرآتلی پاشا فتح ایدوب حاکی افر آسیاب اوغلو حسین پاشا عثمانلی به اطاعت ایتمکله عثمانلی ایالتی اولمشدر. لحسه ایالتی ملکیت اوزره متصرفدر. عمان کوچ مکران، جزائر حاکی ملکیت اوزره متصرف ایسه لرده هر سنه پادشاهه وهرماه وزیر بغداده هدایالر کلمک قانون سلیمان خاندنر.

سنجاق بکارتینک خاصلری — بغداد وزیرینک خاصی اون کره یوزینک والتی بیک آچقدر. ایالتدن پاشایه بروجه عدالت در تیموزکیسه حاصل اولور. یتمش اتی پاره افلام خاصلرک جمله‌سی پاشا التزام اوزره ضبط ایدوب فائد وضرر هر نه ایدرسه کندلی به اولور. ملک احمد پاشا کندلی قلمیه سنندن یوز کیسه قوله مواجب ویرمه‌یی قانون ایدوب شام طرابلسندن بغداده کلن مال آستانه کیدر اولدی. وقرق بیک قولک غلات و انبارلرینی پاشا ضبط ایلیوب ضرر ایدرسه تضمین ایدر. پاشا دفترداریه قرق قلم دیوان عراق خلیفه‌لری حسابنه کوره بغدادک هر اوچ آیلق مضارفی ایکی بیک کیسه در. سنویسی (۸۰۲۰) کیسه ایدر. اما شمعدی تنزیل اولندی دیرلز. جمیع مهمات ولوازماتی جمله خیر وشری پاشادن صورولور. بیوک حکومتدر.

یونلره منسوبلردر . بو بغدادك بارودی قدر کسکین بارود مکر فرنیستانك انکیز بارودی اوله (۴۰) نجی ضابط معمار باشیدرکه بشیوز آدم ایله قلعه عمارتدهدر . (۴۱) نجی حاکم شهرامینی درکه عسکری یوقدر اما شهرک جمله اموری بوندن صوریلور (۴۲) ضابط خراج اغاسیدر . جمیع خرستیانلرندن جزیه تحصیل ایدوب قوله وظیفه ویرر (۴۳) نجی ضابط استانه سیاه کتخدایدر . اما یکی چری سردارانی دخی ایدر . (۴۴) نجی ضابط زعامت دفتردارلغیدر .

بو تخریر اولمان اسلوب اوزره مراد خان درون بغداده جمله سکسان یدی بیک یدیوز عسکر قویوب و طمسان بیک عسکر دخی صدراعظم قره مصطفی پاشا ایله خارج سوردده محافظه جی براقوب کندیلری عزم دارالساظه ایدرلر . و صدر اعظم دخی ملک احمد پاشا ایله حدود عجمه عزم ایدوب درنه ودرتک واسطه وکرنده حدود لرینه شاه ایله حدودلر کسوب طرفیندن ایاجیلر چیقوب قره مصطفی پاشا در دولنه کلوب ملک احمد پاشا دخی دیار بکرده قاهره جانب بغداد انتظام ونظام تام بولور . بعده ملک احمد پاشا مراد خانک فرمان پنهانی اوزره کوردستانده عمادیه مزوری حاکمی یوسف خانیه کتیروب نیجه بیک آدمی قتل ایدرک خانیه قلعه دیار بکرده حبس ایدرک بو خبر مسرئی مراد خانه حالت نزعهده یتیشدیردکلرنده قوجه مراد خان « الهی ملک احمد معمر اولوب دشمن شرندن امین اوله سک » دیه دعا ایدر . بعده مرحوم اولور . ملک احمد پاشا مراد خانک فوتی اجتماع ایدوب « الحکم لله » دیرک یوسف خانک بیک کیسه نی آلوب ینه منصبه مقرر ایلدی .

ازین جانب بو حقیر بغداده مراد پاشا حکومتده کلام . و پاشایه رجا ایدوب دفترخانه پادشاهییه مراجعت ایدرک قانون سایمان اوزره ایالت بغدادده نه قدر سنجا ق و حکومت وار ایسه انلری تخریر ایلدم : ایالت بغداد جمله ۱۸ سنجا قدر . خزینه دفترداری ، دفتر کتخداسی ، تیمار دفترداری دفتر امینی واردر . یدی سنجا غنده سائر مملکتلرده کی کبی زعامت و تیمارلری ادلان

عاشری برطوغلی پایه سیله مال دفتر داری ، اون برنجی حاکی کومروک امینی ،
اون ایکنجی چاوشلر کتخداسی درکه اوچ بور چاوشی واردر . اون اوچنجی
حاکی چاوشلر امینی ، اون دردنجی سی چاوشلر کانی در . بوایالت بغداد
الزام ایله ضبط اولندیغندن حین نحر برده خاص هابونلردن ماعدالرنده نیار
وزعامتدر . اون بشنجی ضابطی الای بیکی ، اون آنتنجی چری باشسی اون
یدنجی تیمار دفتر داری ، (۱۸) نجی دفتر کتخداسی ، (۱۹) نجی ضابط
دفتر امینی در . بونلرک زعامت و تیمار اولان قرالینه حکم ایتدکلری زمین
قانون سلیمانی اوزره ارض مملکت عد اولنور . بو حاکلردن اشانغی (۲۰) نجی
حاکم یکچیری اوچاغندن باشا یاننده محضراغا چوبراجیدر ، کرچه قرق
اوده یکچیری چوبره جیلری دخی واردر ، اما حکومتیه سربست دکلر ؛
انجق کندی نرلرینه ضابطلردر .

(۲۱) نجی ضابط یکچیری اوچاغندن باش چاوشدر . (۲۲) نجی
ضابط یکچیری افندیسیدر (۲۳) نجی ضابط روزنامه چه جیدر ، (۲۴) نجی
موقوفاتچی ، (۲۵) نجی سی محاسبه چی ، (۲۶) نجی سی محتسب اغا ،
(۲۷) نجی سی طاهر صوباشیسی ، (۲۸) نجی سی شاهبندردر . (۲۹) نجی سی
ایچ قلعه دزواری ، (۳۰) نجی سی طشره قلعه دزواری ، (۳۱) نجی امام
اعظم قلعه سی دزداری ، (۳۲) نجی سی شط مقابله سنده قوشلر قلعه سی
دزداریدر .

قلعه بغدادک اغوات وقوللری — (۳۳) نجی حاکم صاغ قول اغاسی
اولوب (۵۰۰) عسکره مالکدر (۳۴) نجی سی صول قول اغاسی درکه (۱۵۰۰)
عسکره مالکدر . (۳۵) نجی سی یرلی یکچیری اغاسیدرکه بونلرده یکچیری
کیچه سی کیر ، جمله اوچ بیک عدد کزیده توفنک اندازی واردر ؛ اما چونغی
شعیلردر . (۳۶) نجی حاکم حصارغرب حصاراغاسیدرکه بیک عدد عسکره
مالکدر . (۳۷) نجی حاکم یرلی جبهه چی اغاسی درکه بیک عدد عسکره
مالکدر ، (۳۸) نجی حاکم یرلی طوبجسیدرکه بیک عسکره مالکدر (۳۹) نجی سی
باروتچی باشیدرکه جمله بیک عدد استادبارونخیلره مالکدر . جمله قهوه دوکو جیلر

پاشا ايله بغداد خارچنده مكث ايدوب محافظه جي قالدیلر . اما قپودان پاشا ايايله روم ايلي اياالتی ومصر بکی چركس شوارب بك پادشاهدن اذن اولوب کيتديلر . اما وان ، قارص ، آخجقه ارضروم ، طربزون کبي اياالتلر انتهای سر حدده اولغله تحت بغدادده کله مشلردی . اما خدمت بغدادده قالان اياالت وزيرلرينك زير لوائى حكومتلرنده جمله بش يوز عدد سنجاق بکلريله قرق بيك عسکر بيرون بغدادده مكث ايدوب جمع مترس يرلرینی مالا مال ايدوب دوزله يهرك محافظه ايدرلردی .

سلطان مراد خانك فرمانی ، اوزره بغداد ايجره قالان حاکملى وقعه نقراتی - اولا يکيچرى اغالغندن معزول کوچك حسن پاشا وزارتله ، سکر بيك توابعيله والی بغداد اولوب بکناش خانك بنا ايتديکی سرايه نقل سراي ايتدی . بش يوز اچمه ايله برمنلا تعيين اولندی شيخ الاسلام وزين العابدین افندی حاکم ثالث قالدی . حاکم رابع نقيب الاشراف وحاکم رابع اياق نايبی ، حاکم خامس يکيچرى اغاسی يرينه بکناشی اغا قرق اوده يکيچريله بکرمی بيك توفك انداز يکيچرى قالدی . حاکم سادس جبهجی باشی اون اوپه جبهجی یدی بيك عسکر ايله قالدی . حاکم سابجی طوپجی باشی اولوب آتی اوپه طوپجی بش بيك عسکرله قالدی . وفرانسه دن دخی بش يوز عدد فرنگ طوپجی قالبو حالا خدمت بغدادده مقيدلردر ؛ جمله زعامتلى شامده در . جمله (۲,۰۰۰) طوپجيان وصغير وکبير بيك آلتش پاره طوپ [بال بيز ، قولومبورنه ، شاهى ، صاحجه ، هوان ، شايقه ، خرزن] عبرتمارله خدمت پادشاهيده قالدیلر . بوقلعه بغدادده اولان طوپلر برديارده يوقدر ؛ الا استانبولده ، بودينده ، آق دکزده ، بوغاز حصارلرنده ، رادوس قلعه سنده وار ؛ يوقسه سائر سرحدلرده يوقدر . خصوصاً آنی قپوده ، قراناتق قپوده ، ايج قلعهده و برج عجمده ، کوچوک حسن پاشا طابيه سنده ، موسى پاشا طابيه سنده سرآمد وکزيده طوپلر واردکه هربرى برر قلعه دکر وحسن پاشا وذوالفقار دپه سنده کی طوپلر غایت مفرت بال بيزلردر .

حاکم نامی وزير کتخدا سيدر ، حاکم ناسعی وزير صوباشيسى ، حاکم

والحاصل بغداد چو استانندن تا بصره و عمانه جزائر ، مکران ، لحسه ، یمن ، مکه ، شام ، حلب ، مار دین چو استاننده خوش نشین اولان قبائل آتی یوز عدد قبائل شیخ و امیر لری کیلان آت و هدایای فراوان ایله کنسیدیلری کلوب جمله سنه خلعت پادشاهی لری کیدیریلوب شیخ العربانقلری جمله مقرر اولوب خدمت بغداده هر بار کلمه مأمور لر اولدیلر که حالا حکم بغدادده آلتی یوز عدد قبیله عربان اولوب دنیای طوتمش لر در . بعده کورستانک جمله بیک آتمش عدد میر عشائر لری و او جاقاق خان لری جمله هدایا لریله کلوب پای سمند مراده یوز سوروب یوردلق و او جاققلری کندولر مقرر اولوب کیتدیلر . الامعاده موروزی خان یوسف خان ایله بتلیس خان عبدال خان کلدکلرندن مراد خان قنایت غضب آلود اولوب کمرندن قلیجی عربان چیقاروب و سلحدار ملک احمد اغایه عربان سیفی و یروب « احمد ، بو قلیج ایله اول ایکی عدد کلین خانلرک حقلرندن کل » دیه امر ایتمد کده در حال ملک احمد پاشا دست پوس ایدوب بسم الله نوبت الغزا دیه قلیجی آلدقده مراد خان ایاغه قالمقوب اینده کی سمور کورکنی ملک احمد پاشا اینه کیدیروب بلند کی قلیج قینی احمد اغانک کمرینه بند ایدرک دیرک « احمد ، سکادیار بکر ایالتی وزارتله احسان ایلدم ، کورهیم سنی عسکر دیار بکر ایله بغدادی نیجه محافظه ایدرسین و بو ایکی تمرد خانلردن نیجه انتقام آیرسک » . بویه دیدکن صوکره افندمز ملک احمد پاشایی صدر اعظم قره مصطفی پاشایه مسافرته کوندردی . بغداد فتح اولدینی اتاده شهید اولان طیار محمد پاشانک جمیع خیمه و خرگاه ، بارگاه و قطار و ایچ غلاملرینی ویدی بیک کزیده عسکر لری اوج یوز کیسه مالیه ملک احمد پاشایه و یروب بر کوکب و بخت سعادتلی وزیر دلیر ایتدی که جمیع وزانک آب روی اولدی .

مراد خان اولا مهر صاحبی قره مصطفی پاشایی قپوسی قولیه اون ایکی بیک عسکر یله سردار معظم ایدوب حدود بغدادی قطع ایتکه مأمور ایدر . شام ، طرابلس شام ، حلب مرعش ، اورفه ، آدانه ، قره مان ، سیواس ، اناتولی ایالتلریله جمله سکسان بیک کزیده عسکر وزیر اعظم قره مصطفی

اولدق « ديه شريفه برخلعت زردوزی طواشی سعيد اغا اياه ارسال ایلدی .
 بده هدايا سیله بصره حاکی افراسیاب خان مطیع و متقاعد اولوب ملکی
 کندویه مقرر اولدی . وقورنه قلعه سی . مفتاحلری دخی کلدی . بعده
 عمان حاکمک هدايا سیله یتمش پاره قلاح مفتاحلری کلوب زین الدین خانه یه
 حکومت عمان عنایت اولدی . بعده لحسنه حاکی شفیع خاندن هدايالر اياه
 التمش پاره قلعه مفتاحلری کلوب ایالت کندویه عنایت اولدی و استمالتر
 ویرلدی . بعده یمن و عدن امامی یوسف مصریدن هدايا و نامه لر کلدی
 ایسه ده اصلا نظر اولتیوب هدايا سی یغمایه کتدی . بعده جزائر خارداد
 حاکی شمس الدین امیردن و خرمن خاندن هدايالر کلوب استمالتر
 ویرلدی . بعده بصره بندرینک مدوجذرنده لنگرانداز اولان خاقان هندستان
 کیلرندن هند پادشاهنک هدايا و نامه لر کلدی که مالی شو ایدی « غزاکر
 مبارک اوله همزک امامی امام همامزی دست عجمدن خلاص ایلدیکنر .
 مقبول درگاه اوله ، حقا که عجیب خیرات ایلدیکنر . اما سزدن برجامز واردر
 بودخی ثواب عظیمدر . رجامز اولدر که بوسنه مبارکده کعبه مکرمه بی
 اورتم « نامه سی قرائت اولندقد هان مراد خان آتش کسیلوب « تیز
 صدق اقدی هند ملکنه برنامه تحریر ايله اکر خیرات استرلسه دیار رومده
 چبلاق کزن هندبلری دیار هنده دعوت ایده رک آنلری کیدیرمک کعبه
 اورتمدن زیاده خیرات عظیمدر « دیدی . وشو یولده برنامه یازلدی :

دل بدست آور که حج اکبرست از هزاران کعبه یک دل بهترست
 کعبه بنیاد خلیل آذرست دل نظرگاه جلیل اکبرست

مضمون فسونی اوزره کعبه اورتمدن بر سفیل ، پاورسر برهنه هندینک
 عورت یرینی اورتمک مردلکدر . همان هدیلرینی هنده قاچرسونلر ، بزم
 رومی بی ده هنده بولورلسه قیرسونلر والسلام . بونامه لر هند پادشاهنه
 بکر اغا نام بر قوچی باشی ايله همان کوندرلدی . اما ایران زمین طرفندن
 وشاه صفیدن اصلا بر ایچی کلدی .

صوکره اصفافدن ، مدله دن ، مواییدن ، کیسندن ، علی فارسندن

فؤاد). (عسکر شاهی دوشونجه فتحه تاریخ اولور). (آلدی بغدادی
عدودن جنک ایله سلطان مراد) سنه ۱۰۴۸
بغدادک اق قپوسی اوزره شیخ شهاب الدین طرفه جرید اتدیغنه تاریخدر
کفته جوری :

دیدى تاریخین کوروب جوری آفرین ای دلیر سام اقران
دیگر تاریخ کفته افزونی :

ای فزونی فتح بغداده عجب تاریخدر درت عدد خان کیم چیتجه بلده بغداددن
بوتاریخ مصنع تعمیه طریقیله دینلمشدرکه نزاکت شعریه‌سی واردر .
دیگر تاریخ عجملر آغزندن :

شاه ایران کوریکور اولسون آتاک خوب وینشی قالدی امداد هی
هی خلف خان ناخلف قونغای یزید ایتدیر و بسین خانه منیر باد هی
اولدی تاریخ شاه صفینک ناله‌سی دیرایش کیم : واه هی بغداد هی

بعده سور بغدادده سلطان مراد مرادی اوزره قراردادده ایکن بغدادک
الزم لوازمندن اولانلری کورمکه جدتام و بذل اهتمام اوزره اولوب بغدادک
جوانب اربعه‌سنده مشا اولان دیارلره عسکرلر کوندردی و رعایای منقاد
ایتدیروب نیجه ایالت و قلاعی قبضه تصرفه آلدی .

از جمله بغداد فتح اولدینی کون مکه مکرمه شریفی شریفزید حضر تلیرنه
برجیافی هیین دوه ایله چولدن بغداد فتخی مژده‌سنی اوچ کونده مکیه
کوتوردی و شریفدن نامه و هدایالر ایله مفتاح مکیه شیشه اوغلوندن آلوب
اوچ کونده مکدن ینه بغداده کتوردی تابوقدر یقین یولی واردر اماپر
طاووس کبی اوچار هیین کوندرمک لازمدر . واول یقین یولدن هارون
الرشیدک خاتونی زبیده خانم بغداددن تامکیه وارنجهیه قدر ایچی بوش برکر
انشا ایلمشدرکه اعمال اول اساسه یایشه‌رق کیده‌لر ، سام بل و شدت حار
کورمیه‌لر . بو حقیقیر بغداددن و بصره دن ایکی کره چول یولیه کیدرکن
مذکور دیوارلری کوردمکه حالا اثار بنالری ظاهر و باهردر حتی بوبول
ایله شریفه نجافی کلوب مکه مفتاحیه هدایالری ورنجه مراد خان « حمد خدا
بوسنه مبارکده هم فاتح عراق اولدق وهم هنوز خادم الحرمین الشریفین

پمانه وفا ايتيوب اون ايكي بيك بي كنهان قليچدن كچيرمشدر كور! عزيز،
ذو انتقام اولان ذوالجلالى كه اوچ سنه صوكره سكسان يدي بيك عسكرى
بغداده جنكده قليچدن كچمشدر . (من دق دق) ديمشدر .

خلاصه كلام (١٠٤٨) تاريخنده سلطان مراد فاتح بغداد اولوب
خطبه سنده « مولانا خادم الحرمين الشريفين ومولانا ملوك العرب والعراقين »
بوولده اوقونمشدر . وسكيني بوولده ضرب ايتديرمشدر . بغدادى يدي
بيك مهندس بنا ايله اويله متين ومستحکم ايلديكم بغداد بغداد اولهلى
بوعمارت و ابادانيسكى يكي وبرنجى دفعه اوله رق كورمشدر واهاليسى عدل
ايله دلشاد اولمشدر . فاتح وبانى ومالك انا عشر سلطان مراد اولمشدر .
بغدادك برج وباروتلرين وطاييه لردن سمار ايدوب امام ايتدكن صوكره امام
اعظم رضى الله عنه اقدمز حضرتلرينك قلعه سن سليمان خان ينسا ايتديكى
اوزره قبه سنى و قبر منورى شبكه لرین جمله سيم خالصدن انشا ايلمس ونيجه
يوز ذهب خالص و جواهر دن وفضه خالصدن قناديل ايله تزيين ايلمشدر .
وباب سعادتك جناحلرن وعتبه عليا وسفلى سن هب خالص كموشدن انشا
ايتديروب مرحوم پدرمك دست كاريله جمله سيم وزر اوانى بنا اولمشدر .
نيجه شمعدان و بنخوردان ونيجه بيك ذى قيمت تحف آويزه كونا كونا ايله
رونق و لطافتى برقات تزيين اولمشدر . فتح بغدادده پدرم سرزركران
درگاه على ايدى و بو استانه امامك ائمه و خطباسن و خدام و قلعه سى نفران
جملة خزينه پادشاهيدن توظيف ايلمشدر . و درون بغدادده حضرت
عبد القادر جيلانى قبه سن و امام موسى كاظم تره سن و آق قپو قربنده شيخ
شهاب الدين سهروردى استانه سن ودها بوكا مماثل برچوق آسانه لرى اعمار
ايلدى . شهر بغدادى روشن اباد ايدوب غيرى تداركار كوردى . اولان انشا
ايتديكى بنالك اوزرينه و بغداد دروازه لرينك عتبه سنه علامتم اولسون ديوبغداد
فتحنه متعلق مصنع تاريخلى بياض مرمرلر اوزره جلى خط ايله قازيردى
وذهب خالص ايله يازيردى . اوتاريخلرك آخر مصرعلى : (كوش ايدوب
جورى ايدركن وجه تاريخن خيال) . (ايلدى هاتف بويتى كوهر كوش

اعظم طیار محمد پاشا شهید اولوب قره مصطفی پاشا صدر اعظم اولدی . اول آن بغداد اوزره اویله شدتلی هجوم اولمشدرکه دشمنک باشلری قیغولی آشه اوغراندی . کوردیلرکه چاره یوق هان برج وبارولر اوزره بیاض امان بایراولری دیکوب امان الامان ای کزیده ال عثمان دیه باغریشمغه باشلادیلر . همان قلعه دن بش عدد خان بوغازلرینه قلیجلرین آصوب حضور مراد خانه چیققدلرند کوردیلرکه وزیر اعظم مقامنده غیری آدم وار . خانک بری « طیار مرد رفت » دیر . آندن مراد خانک حضورنده سر زمین ایدوب قلعه مفتاحلرین تسلیم ایلدیلر . امان ایله چیقغه اوچ کون مهلت ایستدیلر . مراد خان مهلت ویرمیوب « عربان بی سلاح بوآن قلعه دن چیقوب برجانبه روانه اولک » دیدی . برسر چشم بوخانلر مراد خان حضورنده رهن قالب درون قلعه یه عساکر اسلام طولدی . عجم عسکرینک هربری برصرفه نالان ، سرکردان فراره یوز طوتدی . برطاقلریده ایچ قلعه یه وقارانلق قویوه قبانوب تکرار جنکه آهنگ ایتدیلر . حکمت خدا اول محله دشمن عسکری جیخانه یه آتش ایدوب نیجه بیک دشمنی ونیجه یوزغرات مسلمیندن صاحب صواش برهوا اولدی . بونی کورن عسکر صبر ایدمیوب همان جوف عسکردن یز دشمن قیرلسون دیو برصدا چیقار . اول آن عجم عسکردن قرق بیک قدری قلیجدن کپرلمشدر . بقیه السیوفی ده هربری برطرفه تارمار اولوب برچوغی ده نهر ده غرق اولمشدر . بوجنکده سکسان یدی بیک قدر عجم لشکری جام مماتی نوش ایتدکلرین کندولری روایت ایتمکه درلر .

« خدا منتقم حقیقیدر » مراد خان (۱۰۴۴) تاریخنده سلطان مرادخان روانی یدی کونده فتح ایدوب درون روانه مرتضی پاشا معیتده اوله رق یکرمی بیک عسکر مؤمنین قویوب کندیلری دارالسعاده یه دوندکلرنده شاه روان اوزره کلوب مراد خانک یدی کونده آلدینی روانی یدی آیده کوچیله الدی . اوده سردار مرتضی پاشا شهید اولسی سببیه امان ایله آلدی عساکر اسلام سفیل و سرکردان هربری برطرفه چکیلمکده ایکن شاه کمره .

تره سنده دفين ايتديلر . بعده (۱۰۴۷) تاريخنده مهر ديار بكر واليسى طيار محمد پاشايه كيديوب بغداد قتيحه نشبت اولندي (۱۰۴۸) تاريخنده بالذات مراد خان رابع قطع منازل وطى مراحل ايده رك قونيه ، قيصريه ، حلب ، موصل طريقتريله بغداده عزيمت بيور . مشلردر . بغداده وارد قده خارج بغدادده مكث خيام ايتمشدر . يكيچرى اغاسى كوچك حسن پاشايه امر ايدوب بغدادى اطراف اربعه دن احاطه ايتديرمش ، طرفه العين ايچره عسكرى مترسلره صوقمشدر . قلعهده محصور اولان قوم عجم بوخالى ، بوخارق العاده سرعتى كوروب حيرتده قالمشلردر . مكر سائر سردارلر قلعه يني محاصره ايتدكلرنده بش اتى كونده آنجق مترسلره عسكرى كيرديره بيلورلر مش عجم ايسه بونى سابق محاصره لره قياس ايدوب بر نفنك بيله آتميوب اغماض ايدر . صدر اعظم بر طرفدن ، ديكر سردارلر ده ديكر طرفدن غضنفر وارى هجومه باشلاينجه عجم باشنه كله جك بايه يني اكلامشدر . محاربه اولقدر كسب شدت ايتمشدر كه آدم قانى سيلاب آسا جريانه باشلايوب نهر حائى آلمشدر نيجه بيك عربان ، عربان ، كحيلان اسبلرى اوزره سنانلرى اللرنده چولستانى محافظه ايدوب ونجه بيك دوه يوكن ذخار جليله عساكر اسلامى غنيمت ايلمشلردر .

قوجه خلفخانك برادرى پرتو خان روايتى اوزره درون بغدادده محصور قالانلر ايچنده شاه دفتريله شاه چوره كن چكن اون برخان وار ايدى . بونلردن يشقه تيمش عدد شاه معلومى شاه صفى دستدن جام چكمش وجام ايچمش سلتنلر وار ايدى . شايخ الاسلامى ، نقيب الاشرافى ده وار ايدى . عسكرى قرق (۴۰۰۰۰) بيك تولونكى نكر ديزچوكن ، تيمش بيك شاه چوركليسى اولوب جمعاً يوز اون بيك راده سنده ايدى . اوتوز بيك قدرده عجمدن اصناف وار ايدى . عثمانلى عسكرى ده يوز تيمش بيك قدر اولوب قرق كون قرق كيجه على التوالى جنك دوام ايدوب طرفيندن طوب ، تفنك ، خمبره ، باروت ايله مملو طولوبه فرنك آتيلوب دقيقه واحده فاصله ویرلماشدر . اون التى عدد نغم يرندن آتلمشدر آخر قرقنجى كون تمام اولديغنده صدر

قلعه سزیده تعمیر ایدوب اکاده محافظه‌چی قویدقدن سوکره سردار معظم کلوب مار دینده قیدشلا مشدر . خسرو پاشا ارضروم ، نخشوان و تبریز ، اردبیل ، همدانلرندن ینه بغداد اوزره کیتمک افکارنده ایدیسده مهردن معزول اولوب تکرار حافظ احمد پاشا صدر اعظم اولدی . خسرو پاشا قعه توقاده کلوب آنده صاحب فراش ایکن حافظ احمد پاشانک القا و اغواسیله جامه خوابنده یانار ایکن مغدوراً شریذ ایتدیرلمشدر . نغشی اسلامبوله نقل اولمشدر . (۱۰۴۰) تاریخنده حافظ احمد پاشا دخی دیوانه قول النده یاره یاره ایدلمشدر ، و رجب پاشا صدر اعظم اولمشدر وینه (۱۰۴۰) تاریخنده سایامیده ساکن بزم ولی نعمتمز بوشناق دفتردار مصطفی پاشایی قتل ایتدیرلر و آت میداننده ایفلرندن چنار اغاجنه صلب ایتدیرلر . ویکچیری اغاسی اولان حسن خلیفه مصاحب موسی چایی بی اتلاف ایلمشدر . فوتنه تاریخ « موسی به جمالیه تجلی قیله باری » سنه ۱۰۴۰ ایوبده مدفوندر . بوندن سوکره رجب پاشا دخی قتل اولوب یکریمی بیگ کیسه‌مالی چیقدی . طبانی یاصی محمد پاشا صدر اعظم اولدی .

(۱۰۴۴) تاریخنده شهر رمضان شریفک یکرمنجی سبت کونی بالذات مرادخان قلعه روانه کیدوب یدی کونده قلعه مزبورهنی فتح ایتمشدر و قوجه کنعان پاشایه دخی اخسیخه قلعه‌نی فتح ایتدیرمشدر . ینه مراد خان بالذات روان ، نخشوان ، آذربایجان ، اوچان کبی یتمش پاره نهر معظملری فتح وبعما و تاراج ایدوب وانه کیتمش آندن ارحیش عادلجواز اخلاط بتلیس و سائر اولحوالیده بولنان قلاع کشیره‌نی ضبط و تحکیم ایله دیار بکر اوزره دارالسلطه‌العلیه عودت بیورمشلردر . بو ائشاده ارضروم محافظه‌سندن بولنان طبانی یاصی محمد پاشان خبر کلدیکه « شاه کمره مرتضی پاشا لندن روانی آلوب رواندن امان ایله چیقان عسکر اسلامی ده شاه قیروب کچیردی » بوخبر اوزرینه محمد پاشا مهردن معزول اولوب (۱۰۴۷) تاریخنده بیرام پاشا مهر ایله عراق بغداد اوزره سردار اولوب کیدرکن یواده مرحوم اولدیغندن نغشی درسعادته کتیروب عورت بازارنده کی

قتل ایدہ رڪ دار السلطنت علیہ سن اشقیادن پاك ایلدی . (۱۰۳۵) تاریخندہ حافظ احمد پاشایی بغداد اوزرہ سردار ایدوب کوندردی . حافظ احمد پاشا طقوز ای بغدادی محاصرہ ایلمش ایسده شہاء بغدادك امدادینہ شتاب ایلدیکندن حافظ پاشا بی فتح عودت ایلمشدر کہ ینہ بوجلد مزده بیان اولمش ایدی . سردار معظم حافظ پاشا خانبا (۱۰۳۶) تاریخندہ بغداد دن کلدکده مہردن معزول اولوب خلیل پاشا وزیر اعظم اولدی . (۱۰۳۶) تاریخندہ دیشلمن حسین پاشا ابازہ اوزرہ مأمور اولوب قارص قلعه سی استخلاصنہ کیتدی . ابازہ پاشا الیلہ دیشلمن حسین پاشایی قتل ایتدی (۱۰۳۸) تاریخندہ خسرو پاشا وزیر اعظم اولدی . وسردار معظملق ایلہ آبازہ اوزرہ کیتدی .

اخسقه ، قارص ، ارضروم قلعه لر بی فتح ایدوب ابازہ پاشایی قید و بند ایلہ در دولته کتیردی ینہ ابازہ پاشانك دفتر جرمنہ سلطان مراد خان قلم عفو چکوب بوسنہ ایالنئی احسان ایلدی .

۱۰۳۹ تاریخندہ خسرو پاشای دایر ینہ مہر ایلہ بغداد اوزرہ سردار معظم اولوب ہمدان ، در کز پین شہر لرندن ماعدا یتمش اتی پارہ عجم شہر لرین خراب ویباب ایتمشدر کہ بالادہ ذکر اولمش ایدی . اما بامر خدا بغدادك فتحی خسرو پاشایہ میسر اولیوب قرق کون شب وزور اولنسان جنک ثمرہ سز قالمشدر . عجم عسکری درون نلمعده دنچ اولوب آل عثمان بہادر لرلی ایسہ یتمش اتی پارہ قلاع متینہ بی فتح و بلادینی تمہب وغارت ایتمکدن یورولمش وغیرت و ہمتلرینہ کلال کلمش ایدی . چونکہ جمیع عسکر مال عنائملہ مقتنم اولوب ہر بری کمنج قارونہ مالک اولمش ایدی . طوق ارسلان شکار آلہ ماز دیدکری کچی بونلر دخی بغدادہ او قدر شدتلی هجوم ایتدیلر . قیش تقرب ایتمش اولوب طوپ کشان جاموسلردن برچوغنی دہ تلف اولدیغندن جملہ وکلا ووزرا مشاورہ ایدوب (الامور مزہونہ باوقاتہا) دیوب رفع محاصرہ بی تندیب ایتدکلرندن ۱۰۴۰ صفر الحیرینک یکر می یدیسندہ بغداد دن عسکر حرکت ایلمش ویولده حلہ قلعه سنہ مقدار کافی محافظ برادقن و موصل

نام داشی ! سن ، قیصر زمین شاهی عثمانلیک چورکک چکنیه‌سک و آکا
 عاصی و عاق اولوب عرافه من مشتاق ایکن قپانه‌سین! مکا خبر کوندره‌سین .
 من عظمتله کلدکده منی یلد اویوب صواش پرخاش ایده‌سک ! بوکیدینک
 کوزلرینه میاچه چکوب باشنه قزغین طاش قویوب اودونی آغزندن کتیرک !
 دیدکده اوستاد تیغ زن جلاد بی امان شاه حضورنده بکر اغایه آل عثمانه
 خیانت ایدوب قلعه‌یی ویردیکی ایچون یدی کونده یوزیتمش پاره آلات شکنجه‌یی
 بکر صوباشینک باشنده ووجودنده اجرا ایدوب سکزنجی کون کله‌سنی غلطان
 ایلمشلردر . صوکره بکر صو باشینک اوغلن کتیروب : « سن یخشیلک ایدوب
 قلعه دروازه‌سن کشاده قیلوب منی صاحب عراق ایتدک ! آنک مقابله‌سنده من ده
 سکا عوضک ایدم ! دیو قید حیات ایله بغدادک سرماز نکانلغین یعنی بابلقده
 کیدی باشیلغک علی طریق الحقارة ویرر . قریب العهده دکی اولولدنای بی دین
 حیاتده اولوب دیوث باشلیغله باشلی باشنه مرد اولدی بومنوال اوزره شاه
 عباس مالک بغداد اولوب عمار ایتدی . بعدده شاه التمش بیک عسکرله قاسم
 خانی موصل محاصره‌سنه کوندروب موصل بکلربی حسین پاشا قاسم خانی
 (قزل خان) نام محله قارشوله یوب صواش پرخاش ایدوب بامر خدا حسین
 پاشا منهزم اولوب قزل خاندن قپانور . بوکره شاه امانیله قزل قلعه‌دن
 عسکری چیقاروب یته شاه کمرام ویردیکی امانی نظره آلیوب قجبه‌لکه
 حسین پاشای عالیجنابی قتل ایدر . وبو صورتله قلعه موصله استیلا ایدوب
 ودها نیجه قلاعه مالک اولور .

استانبول طرفنده دخی کوندن کونه عصیان و طغیان یکچجری
 و سپاهیان طرفلرندن اجرا ایدلمکده ایدی ماه ذی القعدة نك اون دردنده سنه
 ۱۰۳۳ تاریخنده سلطان مراد ابن احمد خان تحت عثمانییه جلوس ایتدی .
 وابتدا وزیر اعظمی ایکن کآنکش علی پاشایی قتل ایلوب سنه ۱۰۳۳
 تاریخنده چرکس محمد پاشایی مهرايله آازه پاشا اوزره سردار ایدوب آازه
 پاشا (۱۰۳۴) تاریخنده مقهور اولوب یته قلعه ارضرومه فراز ایتدی .
 اوچ سنه مراد خان گاه ادرنه وگاه بروسه زیارتلری ایده رک زوربا اشقی‌الری

مره پاشایه خبر کوندروب هر سنه یوز بیک غروش ویرمکی عهد ایندیکی
 وقلعهیه قپاندیقی خبری کلنجه همان صدراعظم مره پاشا چوپور بکره ایکی دونم
 ایله ایالت بغدادی توجیه ایدوب خر بوط بکی ابراهیم بک پدرمز خانه سنده
 مهمان ایکن چوپور بکر پاشا بک امر لرنی وخط شریف لک ایالت بغداد
 مژده سیله کوتور مشدر . اما ، بری طرفده چوپور بکر اغا بغداد ده قبانوب
 شاهه خبر کوندردکده در عقب بغداد اطراف لرنده قریب اولان خانلردن ،
 سلتانلردن یتیش بیک عدد شاه لشکری زیر بغداده کوب مک ایتدیلر .
 بوکره درون قلعه ده متحصن اولان چوپور بکر اغا آل عثمان طرفه خبر
 کوندروب ایالت بغدادی طلب ایتدیکی خبری منتظر اولدیغندن بغدادی شاه
 عسکرینه ویرمیوب درون دلدن و جان کولکلدن قپاندقده عجم جیشی دخی
 بدرستی جنک اهنک ایدوب طوپ ، تفنگ ، لغملره باشلایوب طرفیندن
 کرما کریم جنک اولمقده ایکن حافظ احمد پاشا ایالت بغداده والی اولدم دیه
 کلکده ایدی بغداده قپانان چوپور بکر دخی الغار ایله بغداده کله ده اما بکر
 صوباشی قزل باش ایله جنک عظیم اتمده ایدی . بو ائاده حکمت خدا بکر
 صوباشینک برولد زنا زاده بیج کاده سی جنک ائانسانده بغدادک ایچ قلعه سنک
 او عرن قپوسنی کشاده ایدوب قزل باش عسکرن قلعهیه طولدروب جیش عجم
 ایله مالا مال ایلر . ۱۰۳۳ تاریخنده سلطان مصطفی خلافتده و مره حسین
 پاشا صدارتنده سوء تدبیر مره ایله مره واحده بکر صوباشی نام ملعونک
 دستندن دست عجم کیروب شاه عباس اول « حاکم سبع عشر » اولدی
 بالاخره بکر صوباشی کوردی که بغداد کبی بر حصن حصین و سد بندر متین
 محسود ملوک و سلاطین و تختگاه خلافاى عباسین و سلفای خاقانیاں پیشین
 اولان بغداد کبی بر شهر دلنشینک بویوزدن لندن کیدوب دست عجمه
 کیرمسنه تحمل ایدهمیه جنک و شاه عباسک مرانه ایردیکنه طاقت کتیره میه جنک .
 بر تقریب ایله بغدادی شاهک لندن تخلیصه چاره بولوق ایچون مدارا
 و مداهنهیه باشلادی و شاه ایله کوزل کچنمک طریقته اختیار ایتکی قوردی
 ایسه ده شاه عباس کندوسنی حضورینه چیغروب « ای آدی یمان کشیلرک

اولاد بو آدم هر کسه مرام ایتدکرینی ویردی. و خزینه پادشاهیده مال قالمایوب
 اوحالده استانبول ایچره مستعم آدملرک خانهلرینی باصوب ماللرینی آلمانغه
 باشلادیلر. آخرکار علمای عاقبت اندیشلر یکدیگریله مشورت ایدوب داود
 پاشایی مهردن عزل ایدرک مصردن معزول قره حسین پاشایه مسند ضدارت
 عظامی ویردیلر؛ اما قوله ویره جک خدمت و علوفه قالدی. بودخی کوننده
 «اتلاف خزینه ایتدی» دیو معزول ایدوب مهری لفکلی مصطفی پاشایه
 ویردیلر. و قرق کونندن آئیده معزول ایدوب وزارتق طوای کورجی محمد
 پاشایه ویردیلر. مقدما اوچ کره قائم مقام اولمش مدبر آدم ایکن قره حسین
 پاشا قول اشقیالریله یکدل ویکجهت اولوب دفعاً قره حسین پاشایی وزیر
 ایتدیلر. بوئانده عجم فرجه بولوب بغداد طرفلرنده نیجه شهرلری استیلا
 ایتمکه باشلادی بری طرفده ایسه قاره پاشا اولیه جبار اولدیکه کویا ضحاک
 ماری ایدی.

حتی برکون دیوانده بر میرمیرانی علی ملا الناس آشانغی آلوب بیک
 دکنک اوردی. وینه ازمیردن معزول بر ملایه دیواننده بیک تازیانه اوردی.
 آغاز داستان بغداد — اوسنه بغدادده دخی نیجه یرلی قولی و قپو قوللاری
 مابین اولوب بر بریله جنک وجدال و حرب و قتال ایدوب کاهیجه بغداد
 پاشایی اوزره طوپ چکوب جنک عظیم ایدرلردی. حاصلی اوراده
 علی الاتصال نبرد عظیملر اکسیک دکل ایدی. حافظ احمد پاشا دخی دیار بکر
 والیسی ایکن ایالت بغدادی طلب ایدوب درون بغدادده اولان اشقیایی
 جمله قتل ایدیم دیه دو دولتده مره حسین پاشایه عرض ایدر. مره حسین
 پاشاده حافظ پاشانک بغدادی بویوزدن طلب ایتدیکنی بغداد اعیاننه کوندردیکی
 تأدیب مکتوبلرنده بیلدیرر. و بغدادی ده حافظ احمد پاشایه ویردی. قطع
 منازل ایدرک حافظ احمد پاشا بغداده قریب واردقده بغداد بهشت آبادک
 جمله ملکی و ابوالکلامی اولان بکر صوباشی نام شتی عاصی حافظ پاشانک
 کله جکندن خوفه دوشوب قلعه بغداده قپانوب جنکه آهنگ ایتندی و بر
 طرفدن شاهه خبر کوندردیکم «شاهم بغداد سنکدر یتیش» و بر طرفدن

کونی بغداد بهشت آباده داخل اولوب شهری بزه درك جمیع برج و بارولری
 عسکر اسلام ابله پر ایدوب دندان بدنلری طوغ ، علم ، سنجاق ، بیراق
 وفلاندره لر ايله زین ایدر واوچ یابلیم طوب و تفنك شادمانلقلری ایدوب
 قلعه مفتاحلری مسرت خبرلریله سلیمان خانه ارسال ایدر . سلیمان خان دخی
 ماه مذکورك یکریمی التنجی کونی دریا مثال عسکرله آلائی عظیم ایدرک
 کلیرکن ابتدا امام اعظم وهام اقدمی زیارت ایدر و قلعه یه داخل اولورکن
 طوب و تفنك شادمانلغندن قلعه بغداد مرغ سمندر وار آتش نمرود ایچنده
 قالیر . تختگاه سلاطین آل عباس اولان سرای ابادان شمدمی ده تختگاه آل
 عثمان اولور . اول آن قبر شریف امام اعظم واستانه عبدالقادر جیلانی عمارتی
 ایچون یوز بیك آلتون صرفی فرمان اولنور و سلیمان خان بغدادده اولان
 کبار اولیاء اللهی جمله زیارت ایتدکن صکره دست کر بلاده امام حسینی
 (رضی الله عنه) و کوفه شهرنده علی الرضی الوفی کرم الله وجهه حضراتی
 ونیجه یوز شیدان دشت کر بلائی زیارت ایدوب ماه مذکورك یکریمی یدنجی کونی
 تکرار سعادتله ینه قلعه بغداده داخل اولورکن عظیم الای اولور و بغدادده کامل
 اوچ آی مکک ایدوب قلعه بغدادی کونا کون بروج متینه و حصین طایه لرله اولیه
 عمار و محکم ایدرکه کویا سد قهقهها اولور . ووزارتی روم ایلی وزیرینه
 و یروب ایالت روم عسکری دخی عموماً قیو قوی قید اولنهرق جمله یتش
 ایکی بیك عسکر محافظه جی قویوب کندولری ده اما اعظم و سائر کبار اولیایه
 وداع زیارتی دخی ایفادن صوکره تکرار درون بغداده کیروب بوتاریخی
 جلی خط ایله امام اعظم پوسنك عتبه بالاسنه یازدیریر : (فتحا العراق) سنه ۹۴۱
 دیگر تاریخ : « کلدی برج اولیایه پادشاه نامدار » سنه ۹۴۱
 دها نیجه تاریخلری وارسه ده حقیر بو قدرله اکتفا ایلم . بعده سلیمان
 خان عراقدن دار السعاده لر طرفه عزم راه ایتدیر . آندن صوکره قلعه
 بغداد عثمانلی النده معمور و آبادان ایکن ۱۰۳۱ تاریخنده جلوس مصطفی خانیده
 قول جانبدن کونا کون فسادلر یابیلدی و دنیا فساد ایله تولدی . وقره
 حزاق رأیله داود پاشا صدر اعظم اولدی . و مسند صدارتده برقرار

وبوران اولورکه نزول برف وبارانک کثرتندن و طین سیاھک و فرتندن نه نصب خیماته مکان و آرامگاه وار ، نه یول بللی ، نه ده شاهراه وار ، نه علف نه ده گیاه وار . آخر یوز بیک دردرسر چکهرک جمله غزات مسلمین ایله (قاره قان) قلعه سی آلتنده رکز خیام اولندوقده اهالی قلعه نک مفتاحنی سلیمان خانه تسلیم ایدرلر . آندن ده نیجه بیک رنج و عنا چکهرک و قاره قانلر یوده رق قره قان دربندی عبور ایدرلر و سلیمان خان حدود اصفهانده درکزین و همدانه آندن بر قاج منزله قصر شیرینه آندن طقوز اولوم نام نهر عظیمک ساحلنه اینهرک نصب خیام ایدر . بغداد خانی تکه لی محمد خان مکر سنیاندن و محب عثمانیاندن ایش . سلیمان خانه برورقه کوندرر « پادشاهم حضرت رسولی واقعه مده کوردم بنم مذهبی صاحبی امام اعظمی ، سلیمان دست ملاحظه ورنادقده دن خلاص ایتکه کلیر همان قلعه بغدادی اکا تسلیم ایله که بوقدر مخلوق خدا پامال رمال اولماسونلر » دیه بیوردیلر . حضرت امام اعظمی ، عبدالقادر جیلانی حضرت تریخی منامده کوردم سلیمانه قلعه یی تسلیم ایله دیدیلر . پادشاهمه قلعه بغدادی خدا مبارک ایده . سز عظمتله قریب کلدکده بن بر جانبه روان اولورم » دیو بغداد خانندن خبرلر کلدکده سلیمان خان بو واقعه یی کندی رؤیای صالحه سنه مطابق بولوب همان سردار معظمی اللی بیک کزیده عسکر ایله طلیعه لشکر ایدوب بغداد اوزره کوندرر . عقینجه کندیلری دخی سعادتله حرکت بیورلر . نهری کچرکن طغیانه راست کله رک نیجه یوز قاطر یوکی اشیابارکاه مغروق اولور . اما حمد خدا بر جانه ضرر اصابت ایتمز . بوسر گذشتی سر زرکران درکاه عالی پدر عزیزمزدرویش محمد اغای ظیلیدن استماع ایتدک زیرا اوغزالده بیله اولدق لری حیثیتله حقیقت حاله واقف ایدیلر . سردار معظم بغداده واردقده بغداد حاکمی محمد خان اهل و عیالیله کشتیلره بنوب بصره طرفلرینه کیدر . عجم نکرلری دخی دیاله نه ریخی عبور ایدوب (درنه) و (درتنک) جانبلرندن دیار فارسه شهر قم وکاشانه یوز طوتارلر . سردار شجاعت کردار بو احوالی استماع ایدنجه ایکی کون الغار ایدوب بسم الله ایله امام اعظم یانندن (۹۴۱) تاریخنک شهر جمادی الاولی سنک یکرد دردنچی

شاه كمرام بوايشدن اگاه اولوب القا و تحريكاتيله فقير ذوالفقار خانى توابعلرينه شهيد ايتديره رك مجدداً مالك عراق اولوب خانلغى (الشكر خان) ه احسان ايدوب خليفه الخلفا لقبيله تلقيب ايدرك الينه برليغ بليغ ويرر . نهايت (۹۳۰) تاريخنده اوغلى طهمااسب شاه جلوس ايدركه « سلطنت شد ، جاى پدر كرفنى ، ظل » لفظلرى تاريخ جلوسيدر . سليمان خان خوفندن بغدادى اول قدر معمور و متين و مستحكم ايدركه كويا سد اسكندر اولور . و درون بغداده (۴۰۰۰۰) ديز چوكن عسكر قويه رق كويا راحت اولدم دير . اما العبد يدبر والله يقدر . چونكه بغداد دست عجمده قالدی شيعى نكرلر حضرت عبدالقادر جيلانى ، قصاب جو مرد و سائر كبار اولياء اللهك و بيرون بغدادده مدفون حضرت امام الاعظم وهام الاكرم حضرت تيرينك قبر شريفلىرى عثمانلى اماملريدر ديه رك خراب و ييباب ايدرك آخور اتخاذا ايدرك آتار باغلاديلر . بلكه قبر منورندن جسدم امامى چيقاروب شطه القا ايمكه سعى ايلديلر . همان بر كيجه قرق قدر كبار اوليا سليمان خانك واقعه سنه كيروب « ياسايمان بزى عجم الندى خلاص ايلمكه بغداده كل كه عراق بغداد و اذربايجان دلشاد جمله سنكدر » ديدكلىر بده همان سايمان خان خوا بدن بيدار اولوب واقعه يي شيخ الاسلام ابو السعود افندى به نقل ايدنجه مفتى همام « فرصت و نصرت سنكدر پادشاهم الله مبارك ايله همان عزم بغداد ايدك » دير و مقتول ابراهيم پاشانى قرق بيك كزیده عسكره سردار معظم ايدوب بغداده كوندرر . عقيدنجه كندى يوز بيك غزات مسلمين ايله قطع منازل و طى مراحل ايدرك مقدم جيشى اولان سه سالاره ايريشوب جمله دريا مثال عسكرله شهر تبريزه داخل اولنجه جمله علما و اعيان تبريز « خير مقدم اى سايمان شاه » ديه سايمان شاه زمانك استقباله چيقوب حرير پاى اندازلر سرلر . باى وكدا و پير و جوان پاى سمندينه يوزلر سوروب تبريزك غارت اولنماسنى رجا ايدرلر . درحال سايمان خان روم ايلي واليسنى شهر تبريزك محافظه سنه مأمور ايدوب شهرى غارت ايتدير مرز بعده تبريزدن قالقوب بر قاچ منزله سلطانيه شهرينه كليرلر . جمله اهاليسى مطيع و منقاد اولور . آندن قالدقيني كون بر قار و تپي

ویرمیوب بغداده متصرف اولوب معمور ایتدی . بعده شهزاده سنی بغدادده
 یرینه قویوب تیمور شاه ییلدیرم بایزید خان اوزره خروج ایدوب آخر کار
 دست تیمورده ییلدیرم خان منهزم اولوب عسکری تارمار اولدوقده همان ییلدیرم
 خان بالذات تانار عسکری اوزره دال قلیج اولوب کپرسده حکمت خدا
 برایش کوره مز ؛ آندن تکرلنوب صوکره ییلدیرم خانی قوم تانار حضور
 تیموره کتورر لر . تیمور : « اولیه اولور برادر ، بوبخت حالیدر ! » دیو
 دلنوازلقلر ایدر . آخر تیمور کندوسنی حبس ایدر و حبسده ایکن حمای
 محرقه دن وفات ایدر . صکره چلبی سلطان محمد تیموره یتیشوب تانار عسکرینه
 اولیه برقلیج اوررکه تیمور شاه اوز باشیله دیار خراسانه دوشوب مرحوم
 اولور . بعده بغدادده اولادلری حاکم عراق ایکن آخر آق قیونلی قره یوسف
 شاه بغدادی آلوب معمور ایدر . برده آق قیونلیدن اوزون حسن شاه
 بایندری عراقه شاه و صاحب اولور صکره ۹۰۵ تاریخده شاه اسماعیل قهرمان
 عجم چیقوب ۹۳۰ تاریخده بویوزدن مالک عراق اولدی . شاه اسماعیل
 دیار بگری محاصره ایدوب اوراده محصور اولان قره قیونلی (امیرشاه) بکی
 بالضروره قلعه یی تسلیم ایدر . شاه اسماعیل دخی ایالت دیار بگری (استاجلو محمد
 خانه) و یروب آندن قلعه ماردینی فتح ایدمه یه رک قلعه موصل و شهر زوری
 پیمان ایله فتح ایدوب عازم بغداد اولور . بغدادده اوزون حسن نسلندن
 اولان امیر کبیر یار بک خان شاهک جنکنه مقاومته قادر اوله میه جغنی بیلوب
 اوزون حسن اولادندن مراد بن یعقوب ایله بغداد چولندن (عنه) ، (سلمه)
 قلعه لری اوزرندن شامده مصر سلطانی وزیر سینال خانه واروب دخیل
 دوشر لر . بری طرفده شاه اسماعیل قلعه بغدادی تهی بولوب بلا جنک
 وجدال متصرف اولوب حکومتی خادم امیر نام خان بنامه و یروب
 بغدادی معمور ایدر . حکومت بغداد (۹۲۹) تاریخده ذوالفقار خانه
 دکر . مکر بوخان ، درون دلدن سنی ایمش . پس برده دن سلطان سلیمان
 خانه خبر کوندروب درحال اولاقلرله شام و حلب و دیار بکر و مرعش
 وایلرینه امر ویرر لر . آندر دخی عسکر عظیم ایله الغار ایدوب کلیرکن

بنم شفاعتمه كل « دیرلر . حكمت خدا ایرتسی كون منصور دوانقی مرحوم اولوب مکه مكرمه خارچنده جانب شمالده باب معلا تام مقام بنامده قباب ایچنده مدفوندر . رحمة الله علیه . (بانئ رابی) خلفای عباسیه دن خلیفه عبدالله بن محمد بن علی بن عباسیدر . بانئ خامسی ۲۴۴ تاریخنده امیر المؤمنین هارون الرشیددر . بانئ سادسی مأمون خلیفه درکه بغداددن مصره واروب چیزه طرفنده کی هم طاغرنندن کنز قارون چیقاروب اول کنز فراوان ایله بغدادی بهشت آباد ایتدی . آندن بقیه مال ایله دیار یونانه سفر ایدوب آدنه شهرینك جانب غریسینده الی ساعت قریب شهر طرسوسی قرنك النذن دست قهریله فتح ایدوب بعده قلعه یی تعمیر وترمیم ایدرکن مرحوم اولوب (جامع النور) نامنده برجامع منوری ساحه سنده آسوده اولوب مرمر صندوقه سنده تاریخیه مسطوردر . بعده بو شهر بغدادی ینه عباسیانندن المستنصر بالله خلیفه ایکن قوم تاتار عدوشکاردن هولاکو خان بغدادی استیلا ایدوب خلیفه و تمش بیک صرزه خاتونك قارتی یاروب قتل ایدوب بغداد بهشت آباد ایکن خراب آباد اولدی . بو بغداد بهشت آباده آل اکراددن شام خلیفه سی حضرت نورالدین شهید مالک اولوب بغدادی توسیع وترمیم ایتدی . اول سنه حضرت رسالتی واقع سنده کوروب « یتیش یا نورالدین بنم جسمی دشمنلر آلق ایستلر » دیدکده هماندم نورالدین شامدن الغاروله یدی کونده مدینه یه کیروب حضرتیه وضع ید ایدنلری قتل ایدوب قبر رسول اللهك شش جهتی طونج ایله صرف ایدوب قبه رسولی و قلعه مدینه نورالدینی بنا ایتمشدر . بعده مرحوم اولغله قبری درون شامده محکمه یه متصل بر قبه پر نور ایچنده مستوردر . آندن صکره اذربایجان شاهلرندن غیاث الدین شاه معمور ایتمشدر . بعده دیار ایران وتوران وعراق و اذربایجانی طوائف ملوک دونوب نیجهرلی بغدادك یولنده بی سرنجه شاهلر مالک تاج و افسر اولوب هر شاه عراقه مالک اولغجه تام و بذل اهتمام ایدرلردی . آخر ۷۹۳ تاریخنده صاحب خروج تیمور پرزور اون سکز شاهلق یری قبضه تصرفه آلوب اون ایکی شاه ی رکابنده پیاده جه بوریدوب بغداد اوزره کلدکده امان وزمان

ایدی۔ حضرتہ معتقد اولوب حاتم طی نام عرب بکنی ہدایا ایلہ حضرتہ کوندروب مبارک آغزی یارلرین رجا ایتمشدی حضرت رسول اکرم دخی رجاسنی قبول بیورمش و آغزی یارین آب زمزم ایلہ ملمع ایدوب احسان ایلمشدر۔ حاتم طی دخی انوشروانہ کتوروب انوشروان ایسہ حضرتک آغزی یارین کرج ایچنہ قویوب طاق کسری بی تعمیر ایتدی۔ الی ہذا الان رایکان تریاک انوشرواندر۔ اول سنہ حضرت رسالتپناہ ہنوز یکرمی سنہ بالغ ایکن اول سنہ انوشروان و خاتم طی نام میر عرب مرحوم اولدی۔ حکمت خدا انوشروان اولدیکی ساعت بر زلزله عظیمہ اولوب جملہ خلقیلہ اسکی بغداد منہدم اولدی۔ بو زمین منحوس اکبردر دیہ یکرمی سنہ قدر معطل یاطوب حضرت رسالتپناہ قرق باشندہ نبوت کلدکدہ باغ بن داد بن عنقای المدارین، کہ املاک عمالقہ دن دی، حضرتہ کلوب باغ و پدری باد حضور رسولہ ایمان ایلہ مشرف اولوب ملک باغ برقلعہ آباد ایتمکہ حضرتدن اذن طلب ایتدی۔ حضرت دخی اذن ویروب «دارنعلہ نعیملہ دار بغداد اولہ» بیورمشلر۔ آندن باغ و پدری داد عراقہ کلوب حالاً شمدیکی بغدادک اساسنہ شروع ایدوب حضرتک نبوتی کونندن تاحجرت رسولک اولکی سنہ سنندہ اتمام بولوب باغ و پدری داد بنا ایتمکہ اسمنہ (قلعہ بغداد) دیدیلر۔ بانی ثانیسی ہرمز تاجدار بن نوشرواندر۔ اکاسرہ ملکلری بوتاجداردہ اقراض بولدی۔ اما کورجستاندہ قوم دادیان دخی اکاسرہ دن اولوق ادعاسنی ایدرلر۔ بانی ثالثی آل امویہ دن الملک المنصور دوانقی توسیع ایتدی وغایت معمور ایتدی۔ بومنصور دوانقی غایت خسیس ولیم وناکس اولوب خست و دناؤتندن بر داتقی بیلہ حساب ایتدیکیچون منصور داتقی دیرلردی۔ کرچہ غدار خلق اولہ دیرلر اما آل امویہ دن اولہ بر صاحب کرم و صاحب الخیرات کلہ مشدر۔ بو بغداد قلعہ سنی توسیع ایتدکن صکرہ مکہ مکرمہ یہ واروب حرم مکہ بی وجملہ قبایلرینی مجدداً توسیع ایدوب وایکی عدد منارہ سرآمد انشا ایدوب حالاً حرم شریف اطرافندہ یدی منارہ عالی اولمشدرکہ ہر بری بشر، دردر شرفلی منارہ بالاردر۔ بعدہ دوانقی حضرت رسولی رؤیادہ کوروب «یا منصور،

كوردستان طاغرنندن كلوب دجله نهرينه بوهرمداد آلتنده مخلوط اولورمش ونهر عيسى ايجره ونهر سراب كنارنجبه نجه بيك اسياپ ديققلر دوران ايدوب وينه بونهرلر اوزره نجه كشتيلر شناورلك ايدرك شهر هرمداده تجارلر ايله متاعلرينى كتوريرلر مش . ايشته نه مرتبه بر شهر معظم ايدوكى بوندى معلوم اوله . بوشهر ايجره حمام خاص وعام التمش بيك قدر ايمش . « حتى جرير طبرى دخى بواسكى بغداد هرمدادك قرق بيك صرمه كشى و آلتى بيك زر كوبي وار ايدى . غيرى اسواق وپازارى ونجه كره يوز بيك دكانچهرلى ونجه يوز بيك آثار وعمارانى آكاقياس اولنه » اما بوشهر شمى كان مار ومورو مركز بوم و غراب اولوب آنجق آثار بنادن « طاق كسرى » نام بر بنای بنام قالمشدر . ان شاء الله محلنده او دخى تحرير اولنور . ايشته اهل حال اولانلر بوكهنه آبادك خرابندن عبرت الموقر كدر كه (كل شى هالك الاوجهه) آيت كريمه سنك ناطق مؤداسيدر .

سبب خرابى — بوشهر هرمداده بر زمان قوم يهود چوغالمغله بخت - النصر خون يحيى طليحچون خروج ايدوب ابتدا بوشهر ك جمهورلرينى قيروب شهرى دخى خراب وبياب ايتدى . آلتى يوز سنه قدر بو حال اوزره خراب ياتدى . ولادت حضرت رسول زمانلرنده نوشروان بر چوق خزائن الله ايدوب بو عتيق بغدادده طاق كسرى يي بنا ايتديردى . بو طاق كسرى بر قصر علياى بي همتا اولوب جميع سلاطين عراقك يايلاق محلى ايدى . حضرت رسول اكرم سعادتله رحم مادر دن مكه مكرمه ده مشتق اولديغى ليله مباركه ده بو طاق كسرى منهدم اولدى . واورفه شهرنده كى آتشكده نمرود سوندى وطر بزونده اوچ يوز طاسمات سرنكون اولدى . وقرم ديارنده قلعه كيفده طونجندن بر آتلى صورت نكون اولدى والحاصل ليله مولود نيده بوروى ارض ايجره تمش بيك علامت ظهور ايتدى ديو جمله مورخلر بيان ايتمكده در . خصوصيله روم يانوان ، مقديسى ارمن تاريخلرنده ده واضح صورته بيان ايدلمشدر زيرا بعض نصارى حضرت رسولى انكار ايتمز اما قوم عربيه بعث اولندى ديرلر . ازين جانب بعده انوشروان حضرتك زماننده بغداد ملكى

چتیرله ، قالجه لر وماردین یصدقلریله دوشه یوب برکیسه دخی حمام آچمه‌سی احسان ایتدی . شب وروز کندولرینک ندیم خاصلرندن اولوب قلعه بغدادی دخی تماشایه مشغول اوله رق علی قدر الامکان عین الیقین حاصل ایتدی کمز شیلری یازمغه باشلادق .

بغداد بهشت آبادک بانیلری

مورخان عرب و عجم و هند و سند و روم و نکتته پروران ذوی المفهوم قوللری اوزره بعدالطوفان عیص اولادندن (هرمداد) نام بر ملک بوقلعه عظیم و حصن حصینی بنا ایدوب کنندی اسمیله مسما قیله رق (هرمداد) دیمشدر . حالا معمور اولان بو بغداددن اشاغیده «اسکی بغداد» دینکلی یراوشهرک خرابه سیدرکه شط العرب کنارندن تانهر دیاله یه وارنجیه قدر ایکی کونلک بوشهرده آثار عمارات ظاهر و باهردر . انسان خراب آبادی ایچره کیره غائب اولور . مورخین قدامن مقدیسی ریاضی بوخاک عراق تحریرنده یدطولاسنی عیان و بیان ایدوب مذکور اسکی بغدادی یعنی هرمدادی شویله جه تحریر و بسط مقال ایدر : خاک عراق حدودیدر ، طولاً تکریت شهرندن تا شهر ساوانه وارنجیه قدر ایدی . عرضی شهر قادیسیدن تا شهر حلوانه وارنجیه اولوب آروجه حدودلری وارمش . نفس شهر هرمداد شط العرب کنارندن جانب شرقه ایکی یولده نهر دیاله یه واریرمش ، طولاً و عرضاً بویله جه بر سور معظم ایدی و وسط شهر ایچره تانهر دیاله دن اوچ عدد ترعه کلوب جریان ایدردی . اول عصرده جمله خاک عراقده نهر شط و نهر فرات و نهر دیاله دن جمله یدی بیک ترعه لر جریان ایدوب ارض عراقی سقی واروا ایدر مش . بوهرمدادک وسطنده برتپکده وارمش که جمیع قبایلری اوچ بیک عدد عمود منتهی اوزره مبنی اولوب (۳۰۶) قبکی و بونک ایچون دخی یدی بیک قدر خدای وارمش . نهر وان دخی

تیمار وزعامتی ، الای بکی وچری باشیسی اولوب یوز اللی آقچه پایه لی قصادر .
 (۸۶) عدد معمور قراسی واردر . بورادن کیدوب (کرنه) قصبه سنه
 کلده . خاک عراقک بر عجمنده اولوب بشقه جه سنجاق بکی تختیدر . بکینک
 خاصی (۲۳۹۲۶) آقچه در . ناحیه سی بغداد قولنک خاصیدر . بورادن دخی
 (قرانیه) قصبه سنه کلده . ایالت بغدادده بشقه جه سنجاق بکی تختی اولوب
 بکنک خاص هایونی (۲۰۰۰۰۰) آقچه در . ۱۵۰ آقچه پایه سیله قصادر .
 کویلیرنی پاشا اغارلی ضبط ایدر .

بورادن دخی حرکتله (۱۰۶۶) سنه سی ربیع الاولنک یوم انیننده یعنی
 روز فیروز مولود نبویده (شهر بغداد) بهشت آباه داخل ارلوب والی
 عراق قره مرتضی پاشا حضر تلرینک حضورینه واروب دست بوس ایدرک
 ملک احمد پاشا افندمزک مکتوب محبت اسلوبلرله هدایا اوله رق کوندر دکلری
 مرصع غلافلی قلیجی وبر عدد جوهرلی خنجر ذوالفجایمی ، بر عدد چارقاب
 تیرکشی ویردی کمده مرتضی پاشا جهت جهت حظایتدی وحقیره : « اولیام ،
 خوش کلده و صفا کلده . تا تبریزدن چیقوب برادر منی دست عجمدن
 خلاص ایدوب بوجانبه توجه ایتدی ککزی چوقدن استماع ایتشدم » دیدکده
 حقیر : « سلطانم « اول الرفیق ، ثم الطریق » فحواسی اوزره علی اغاقولکنز
 ایله بک افدی قرنداشکنز مناسب رفیقلر اولدقلرندن وسلطانم بغدادده
 اولیوب دجله اریغنی تطهیر ایتمکه عزیمت ایتدی ککزدن برقاچ کون دیارءجمده
 همدان ، درکزین قم کاشان وسائر یتشیدی پاره شهر معظملرده اکلهنوب ،
 کزوب بوقدر بلاد معظمه نی سیر وتماشای ایتدک وسلطانمک مبارک جمال باکالی
 کوروب برادر عزیزکزی کتیره رک خدمتکنزده بولندق » دیدم . پاشانک
 علی اغاسی وقرنداشی کلوب زمین بوس ایتدکلرنده هان مرتضی پاشا ایاغه
 قالقوب برادر مهتر جانبرابرینی باغرینه باصوب ایتننده کی سمور کورکی قرداشنه
 کیدوروب بر کورک دخی علی اغاسنه وبر سمور لباجه دخی حقیره کیدوروب
 مرجانیه مدرسه سی جنبنده بزه بر قوناق وجمیع ما کولات ومشروباتمز
 ایچون دخی اوچ آشباز تعین ایلدی . یدی عدد حجره لر منی قامکاری

آندن جانب قبله‌یه کیدوب یاقوبه خا کندن عبور ایدرک معمور و ابادان
 قرا و خاقاهلری کچوب یدی ساعتده شهر بان قلعه عتیقنه کلدک . ایلك
 بانیسی نوشیروانک قیزی بانوی جهان شهر بانودر . اما حقا که عراق مدائن ،
 کوفه ، عرب ، عجمک دارالسلام کبی باغ ارمیدر . بغداد بهشت ابادک ایکی
 منزل قدر جانب شرقیسنده (نهر دیاله) نک قارشى طرفده بیدجه بر
 فضای فرحفزاده روی ارضی زین ایتش کلستان و نخلستانی بر شهر شیریندرکه
 جمیع سلاطین سلفک حسرة الملوکیدر . بورادن (زنک آباد) قصبه‌سنه
 کلدک . زمان قدیمده هارون الرشید خلافتده (زنکی خزینه‌دار) نام شخص
 بنا ایتمکه اسمنه زنک آباد دیرلر . حالا ایالت بغدادک بر عجمنده بشقه‌جه
 سنجاچ بکی حکمنده اولوب بیک عدد عسکره مالکدر . بکینک خاصی
 (۲۷۰۰۰۰) آچهدر . بروجه عدالت اون سکر کیسه طونار . تیار
 وزعامتی ، چری باشی والای بکیسی واردر . (۱۵۰) آچهلوق قضا اولوب
 یتش پاره قراسی واردر و بغداد قولنه اقلام قید اولنش خاسدر . پاشا
 اغالرندن بر نامدار ایکی یوز توابعیله بوخاصی ضبط ایدوب قرق یوک آچه
 حاصل ایدر . بورادن جانب قبله‌یه میال (۵) ساعت کیدوب (قزل رباط)
 قصبه‌سنه کلدک . ایالت بغداده زنکباد سنجاچی خا کنده ناحیه‌در . بغداد
 قولی ایچون (۹) یوک آچهلوق خاسدر . پاشا طرفندن بر اغا کلوب اون بش
 یوک آچه تحصیل ایدر . بورادن (یعقوبه) قصبه‌سنه کلدک . خاک بغدادده
 بر عجمده اولوب بغداد قولی اقلامی قید اولنمشدر . پاشا اغالرندن بری
 یتش کیسه التزام ایله آلوب یوز کیسه حاصل ایدر . آندن سمت قبله‌یه
 کیدوب (بیات) سنجاغنه کلدک . قانون سلیمان خان اوزره بشقه‌جه سنجاقدر ،
 بکینک خاصی (۴۰۰۰۰۰) آچهدر . خاک پاکنده تیار وزعامت اولمادیغندن
 آلای بکی و چری باشیسی یوقدر . (۱۵۰) آچهلوق قضا در . ناحیه‌سی
 التزام قراسیدر . (۷۰۰) آچیه بر پاشا اغاسی التزام ایدر . آندن طرف
 قبله‌یه متوجهاً کیدوب (یک قصبه) یه کلدک . خاک عراقک بر عجمنده اولوب
 باشدیجه سنجاچ بکی تختیدر . میرلوا سنک خاصی (۲۶۰۰۰۰) آچهدر .

سهل معمور اولوب سليمان خان قانونی اوزره ایات بغدادده سنجااق تخنی اولمشدر . بیک مقدارى عسکرى وار . بکینک خاصى (۴۰۶۹۳۱) آچه دره . قاضى و دزددارى ، نفراتى ، محتسب ، شهیندرى ، باجدارى وار . آندنینه جانب قبله یه کیدوب (خانقاه کبیر) منزله کلدک . درنه لواسی حکمنده در اوللری آینده ورونده ایچون برخانقاه ایمش . صوکره بورایه بیک قدر خانلر یاییلوب معمور ایدلش . متعدد جامعلری ، خان حمام ، مفید و مختصر بازار و دکابجه لری واردر . آندنینه قبله یه کیده رک الی ساعتده (خانقاه صغیر) منزله کلدک . واسع بر قضاده بیوک برخاندر . درنه لواسی خاکنده وشهراه اوزرنده کوچک برخاندر . اطرافنده بشیوز خانلی معمور برکندی وار . بورادن سمت قبله یه کیده رک سکز ساعتده هارونیه قصبه سنه کلدک . ایکیوز قرق درت تاریخنده خلیفه هارون الرشید بنا ایتمکله اسمنه هارونیه دیدیلر . بورادنینه قبله جانبنه کیده رک کیلان قصبه سنه کلدک . ایالت بغدادک عجم خاکى طرفنده بشقه جه سنجااق بکی تختیدر . میرلواسی نک خاصى (۲۰۰,۰۰۰) آچه دره . (۱۵۰) آچه پایه سیله شریف قضا دره . زمان قدیمده (جیلان) نامنده برکنند ایدی . حضرت شیخ عبدالقادرک وطن اصلیسى اولدیغندن اسمنه عبدالقادر جیلانى دیرلر . اما کیلانی دکل . چونکه کیلان دیار عجمک شالنده شیروان وشماخی ولایتی قربنده بحر حزرز کنارنده دمپر قابو قلعه سنه قریب بر بندر عظیمدر . بورادن (آلصاح) سنجاغنه کلدک ایلیک بانیسى آل صالحدر . بشقه جه سنجااق اولوب بکینک خاصى (۲۰۰,۰۰۰) آچه دره . (۱۵۰) آچه پایه سیله قضا دره . اوزون بایندرلر زماننده عظیم اولکا ایمش . حالا معموریتدن بی بهره در . اکثر قراسی بغداد قولی مواجینه اقلام قید اولمغله بر پاشا اغاسی التزام ایده رک اون آچه یه ضبط ایدر . بورادن (قره طاغ) حکومتنه کلدک . خاک عراقده بصره کبی یوردلق حکومتدر . بکینک خاصى (۸۰۴,۳۸۷) آچه دره . بورادن (جنکوله) قصبه سنه کلدک . خاک عراقک بر عجمنده سنجاقدر . بکینک خاصى (۲۰۰,۰۰۰) آچه دره . بوسنجاقلر درنه ودرتنک سنجاقلری مناسبتیه تحریر اولندی . وینه (هارو- نیه) یه کلدک .

اوزره کلیرکن بو طاق کرایه اوغرایوب (یکی امام) نام یول ایله طاق رواتی خراب ایتشدرد. حالا اول عصر دن بری ناتمامدر. درتنگ قلعه‌سی حدودنده بیك خانلی جامع و خان و حماملی قصبه‌در. بورادن قالقوب جنوبه ایکی ساعت کیده رك (درتنگ بوغازی) نه کلدك. نعوذبالله بر مخوف و مخاطره بار درکه کچن تجارک یوکلری بو محله دوه لردن و قاطر لردن یقیلوب پایمال رمال اولور. و بیاده آدم لر طار عبور ایدر لر. ایکی جانبی اوج سایه سرچکمش شاهین وزاغنوس قوشی بو و ایدر. دردنجی سلطان مراد بعد فتح البغداد استانبوله عودت ایتدکه وزیر اعظم قره مصطفی پاشا ایله دیار بکر والیسی ملک احمد پاشا بورایه کلوب عجم شاهیه بو درتنگ بوغازنده حدود کسوب حالا بوغاز اغزنده بر عمود منتهایه جلی خط ایله حدود نامه یازمشلرکه بر میل طولنده بر مر مردر. آندن ایچری جانب عثمانلینک بغداد حدودیدر. طشره طرفی عجم شاهی حدودیدر. بو بوغازک اغزنده وشاه کدیکنده دوه طاملری قدر اوزون مخزن و مغاره لر واردرکه عجم بورایه جنک ائنده ذخیره طولدیرر. بو بوغازی سلامتله کچوب بش ساعتده (درتنگ) قلعه‌سنه کلدك.

ارصاف قاعه درتنگ: ایلك بانسی نوشیروان عادلدرکه ارض عراقی مغول، اوزبک، هند تاتارلردن محافظه ایچون بو طار بوغاز اغزنده بنا ایتشدرد. حالا قانون سلیمان خان اوزره خاک بغدادده بشقه‌جه سنجاق بکی تختیدر و یوز قدر عسکره مالکدر. بکینک حاصلی (۴۳۰,۰۰۰) آچهدر. الای بکیسی، چری پاشیسی واردر. کویلری امراسنه خاص قید اولمشدرکه طقسان پاره ناحیه قراسندن سنوی بکینه یکرمی کیسه، قاضیسنه بش کیسه حاصلی اولور. قلعه وزواری، اوجیوز قدر قلعه نفراقی، محتسبی باجواری، شهنبدری وار. بورادن ینه جانب قبله‌یه کیده رك طقوز ساعتده (درنه) قلعه‌سنه کلدك.

ارصاف قاعه درنه: (یزد جرد) شاهک بنامی اولوب اول عصرده شهر معظم ایمش بعده تیمور خراب ایتشدرد. صوکره ینه معنور اولمش ایسه‌ده (۱۰۳۹) تاریخنده خسرو پاشا خراب ایتشدرد. حالا عثمانلیده

کوه دماوند — بو طاغده کوه بی ستون و کوه الونده مانند برکوه سربلنددر . نیجه یوز بیک حیوانات چرا کاهلرنده تناول کیاه ایدوب سیمین اولورلر . بوکوه اوزرنده عرب ، عجم ، ترکان کوجبه لری یایلا فصلن ایدوب ری خانه و بغداد والیسنه یایلا حتی ویرلر .

آندن ینه سحرای دماوند ایجره معمور و ابادان کند و بلداندن عبور ایدوب بش ساعتده شاه کوپروسی منزله واردق . بو کوپری دیار عجمده (بل شاهی) نامیله مشهور افاق بر جسرنه طاقدرکه طقوز عدد طاقی کسری دن نشان ویرر . دماوند ایله کوه بی ستون جانبندن کلان انهارک جمله سی بو قنطرة عظیمک زیرندن کذر ایدرلر . بو جسر عبرتساده عبور ایدوب کوه بی ستون دامنلرنده قلعه سرخ بید سحرایی ایجره اوچ منزل کیدوب دوردنچی کون کرمانشاه قلعه سنه کلدک . بو قلعه شاه اسماعیل بناسی اولوب اوصافی مقدا تحریر اولمشدر . بو محلدن نه اووند ، قم ، کاشان دیارلرین سیر ایدوب تکرار قلعه کرمانشاهی به کلک ایجاب ایتدی . زیرا بو کرمانشاهی دیار همدانه اوچ منزل اولوب بغداد یولی اوزرنده واقع اولمشدر . لکن بو حقیر بو محللری کشت و کذار ایتک ایچون سبعة سیاره وار دور دیار ایدوب کرمانشاهیدن جانب جنوبه اوچ ساعت کیدوب (نجارخان) کندینه کلدک . بوراسی بیک خانه لی جامع ، خان ، حمامی بر کند مزیندر . آندن ینه سمت جنوبه یدی ساعت کیدوب کند (سهرابه) کلدک . بوراسی کرمانشاه خاکنده بشیوز خانه لی و بر جامعی کنددر .

آندن ینه جنوبه کیده رک بش ساعتده (سرخله) کندینه کلدک . اوچیوز خانه لی کویدر . آندن ینه جانب جنوبه سکز ساعت کیده رک (طاق کرای) قصبه سنه کلدک . زمان قدیمده هلاکو خان بغداده مالک اولدقده اوغلو کرای خان نام شهزاده ازاده بو محلك صید و شکارندن حظ ایده رک بر شهر بنا ایدوب اسمنه (طاق کرای خان) دیمش . حالا اولقدر معمور دکل اما نیجه یرده طاق رواق علامتلی وار . سلطان مراد رابعک سه سالار معظمی اولان خسرو پاشا همدان و درکزینی خراب و بیاب ایده رک بغداد

المق ایچون بغداددن لشکرکش اولوب بر چوق قلعه‌لری و مسافه‌لری کذر ایدرک کوه دماونده کلدکه کوردیکه بغداد ایله همدان و تبریز یوللری اوزره جای مناص اوله‌جق بر قلعه یوقدر . آخر جمله غزات ایله مشاوره ایدوب مذکور کوه دماونده بر سور استوار بنا اولمسنی رأی احسن کوروب بر قلعه بناسنه مباشرت ایدرلر . کندولری دخی عسکرله اول حوالیده‌کی التمش پاره قدر قلعه‌لری فتح ایلوب تاشهر تبریزه وارنجه جمیع قصبات و قرا و کند و بلده‌لری یاقوب بیقوب خاکه برابر ایدرک بتون ایرانیلرک وجودلرینی صحیفه‌ عالمدن قالدیرمق ایسته‌مشدی . یوقدر غارت اولنان دار و دیارلردن اوپله مال فراوان اولمشدی که حسابی خدای بیچون بیلور . جمله غزات مسلمین او قدر منال غنائمه مغتم اولدیلرکه مقدماسراوده منهزم اولدقلرینک یوز کره یوز بیگ قات حرص ایله عجمدن انتقام آلمشدرکه حالا دیار عجمده داستان دوستاندر . بعده سردار جغاله زاده ینه جانب بغداده توجه ایتدکه نیجه قلاع متینه‌ی دخی فتح ایدرک بنایه مباشرت اولنان کوه دماوند قلعه‌سنه کلدکه هنوز دخی آتمام بولیوب عساکر نصرت مأز ایله سعی تام و بذل اهتمام ایدوب ۹۹۵ تاریخنده قلعه دماوند حد ختامه رسیده قلوب قلعه‌یه اوچ بیگ عدد نفرات ویتمش عدد طوب و نیجه بیگ کونا جیخانه ولوازمات قویوب کندیلری دیار بغداده عزیمت ایتدیلر .

اشکال قلعه کوه دماوند — دماوند دامننده برپشته عالی اوزره بر قلعه سر بلندر . اما بو دخی خاک چیم ایله ریختم اولمش بر سور عظیمدر . لکن اطرافنده خندق یوقدر وایکی قپوسی واردر . بری ری قپوسی وبری بغداد دروازه‌سی در . قلعه ایچره حالا اوچیوز خانه وجامع مرادخان ثالث ، خان ، حمام ، کفایت مقداری دکانلر واردر . داراً مدار جرمی ایکی بیگ آدیدر . دست عجمده ری شهری حکمنده سلطانلتمدر . بیگ عدد کزیده نکره مالک . آب وهواسی باغ وبقچه‌سی انواع زینت ایله اراسته اولمش مقصوره‌لی حدیقه ارملری واردر . جمیع خلق شیعی المذهبدر .

دینه مال چیقار . اشته بوسبيله نیجه مخلوق خدا کار و کسب پیشه‌سندن اواره اولوب شب و روز فرهادوار چالیشه‌رق کنز کسالغه جدی اهتمام و بوجهتدن کندوسنی در بدر بنام ایدوب بویله افنای وجود ایدر لر . بونک برفسالی ده اولدرکه بومحمله کنزواردر دیه مثلاً برخاندانه نیجه یوز آدم اوشوب فرهادی تیشه‌لر اوروب بو شهر آبادانی اسکمی مصر کبی خراب و بیاب و آشیان بوم و غراب ایتمه‌ده در لر .

زیارتگاه شهر ری — حضرت عمر خلافتنده صحابه کزیندن نیجه مهاجرین و انصار بو شهر ری ده ساکن اولور لر . آخردار آخرته انتقال ایدن لر ی بو شهر جبهانه‌سنده دفن ایدر لر دی . حالا مقابر اصحاب کزین شهرک جانب قبله‌سنده زیارتگاه عظیمدر . (زیارت شاه رخ قای) برقبه عالی‌ده آسوده‌در . (زیارت سلمان کوفی) سقارک پیری اولوب حضرت علی بان باغلامشدر . (۱۳۰) یاشنده وفات ایلدی . بو شهر خارجنده برقبه‌ده مدفوندر .

بوری شهرینی بوکونا تماشا ایتدکن صوکره جانب غربه کوه دماوندک قبله‌یه میال طرفه کیدوب شیلر علی کندینه کلدک . ری خاکنده کلنتر لکدر . آئی‌ده عبور ایدوب برفرح آباد دلکشا باغ جنان مثال خیابان ایچره عیون فراوانلردن نوش ایدوب کیدوب کوه دماوند قلعه‌سنه کلدک .

اوصاف قلعه دماوند — مقدا زمینده خلفای عباسیاندن برقلعه انشا ایتشلر . اما کرچی بنا اولدیغندن مرور ایام ایله برباد اولور . مؤخر (۹۹۵) تاریخنده مراد خان ثالث وزیر ی جغاله زاده سنان پاشا سردار معظم‌لک ایله دیار بغداده کلوب آندن دریا مثال عسکر ایله جم جمال یولیله ولایت آذربایجانده شهر دلاویزه عطف عنان ایتدکده شهر ری و شهر قم ، شهر قاشان ، شهر درگزین ، شهر همدان ، شهر مهربان ، شهر باغ جنسان ، شهر اللصوص ، شهر غزوین ، شهر جم جناب ، قلعه شهر بان و شهر تبریزه وارنجیه قدر نیجه قلاع و شهر عظیم‌لری نهب و غارت ایتکله عهد و امان ایتشدی . زیرا اولجه سراز قلعه‌سی آئنده منهزم اولمش و بوبدناملغک انتقامی عجمدن

لعل بدخشان و یا قوت و سیلان چیقار . بوشهرک مزارع و بساتینی (کوه دماوند) دن کلان صولرله صولانیر .

کوه دماوند یایلانغی — بویر کوه سربلند اولوب زمان قدیمده یدی عدد سورمتین ایله آبادان و قلعهٔ دماوند نامیله مشهور عالمیان ایتمش . (۹۹۵) تاریخنده مراد خان ثالث وزیر ی جغاله زاده سنان پاشا قلعهٔ دماوندی یدی کونده فتح ایدوب خاک ایله یکسان ایتمش و کوه دماونددن بشیوز بیک قویون سورمشدی . حالاینه بویایلاده اون کره یوزبیک قدر دواب مقوله‌سی شیلر بولنور . بویایلانک شرق جانبنده یایلایان آوشار ، کهرانی ، دمبولی ، ومدی ترکمنلرندن یایلا حقلرینی عجم شاهی طرفدن منصوب ری شهر ی خانی آیر . اماینه بوکوه دماوندک جانب قبله‌سنده و طرف غریسنده یایلایان عربان و ترکان و ظبری اکراندنن یایلا حقی عمادیه حاکمیله عقره بکی ایملر . نابو مرتبه محصولدار برکوه عظیم اولوب حدید معادنی بک چوقدر . بو اجلدن صولرک نفی یوقدر . بونک شمالنده عقره طانغی واردر .

اوصاف کوه عقره — لقب صحیحی (کوه اقرع) در . بوده (شهر ری) ک جانب غربی شمالسنه میال و نمایان فقط اوچ مرحله بعید بری درخت و عریان جبل اقرعدرکه کوردستانک عقره بکیله عجم آره‌سنده واقع اولمشدر . اولجه بورادن عمادیه بکیدرکن بوکوه اقرعه مکث ایتمش ایدک . ملاکارونی بو طاغده التون معدنی واردر اما اکراد دیارنده اولمغله زر خالص حصوله کتوره میوب خرجی حاصلیله برابر کلز دیمش ایدی . مکریلان ایتمش . بو حقیر شهر ری تماشاسنده ایکن اقرع طاغندن یدی قطار قاطر یوکی تبر آتوننی (ری) . کلوب خان نیز آب ایله صویه چکوب بعده آتش کرما کرمده قال ایتدیروب بریومشاق زر خالص حصوله کتوردی که تعریف اولنماز . خانینه اوقاطرلرله تبری شاهه کوندردی . بوشهر ری اطرافده بر عمارت اساسنی حفر ایتسهر آلتدن بش اون ویا اون بش قطعه ذی قیمت لعل و یا قوت طاشلری چیقار .

تماشای غریب — بوشهرک درون و بیروننده هر سنه البت برر ایکیشر

خواجه انامی ، شیخ سادات کرامی ، اشیک اغاسی ، مهمانداری واردر .
 بو حاکم شهر ایچره حقیقه اجرای عدل و داد ایدرلر .
 عمارات و خاندانلری — کرچه سائر دیارلر کبی قلعه سی معمور دکدر اما
 شهری غایت معموردر . طقوز بیک سکز یوز قدر دروازه تعداد اولتورکه
 باغلی ، باغچلی خاندانلردر . هر دروازه ایچره اقل مایکون اوزر ، اون بشر
 خانه بولتور . بنالری هپ کریچ ایله یابلمشدر دروباملری تراب پاک ایله
 مستوردر . اما شهرک جوانب اربعه سنده سور حفری خندق مثل واسع
 و عمقی عظیمدرکه بو جهته باغی و طاغیدن امیندر . اطرافنده سکز عدد
 دروازه لری وار . اما جمله سی خشیدندر . شهرک شهر اهلری غایت الغایه
 طاردر . زیر ا عربان واکراد باغیلری خوفندن یوللرینی تیره ایلمشلرکه بر
 طرفدن دشمن شهره ظفر بولورسه طاراجق یوللرده ازدحام و عسرت اوزره
 باغیلر کچرکن هر خانک دام و بام و روزن و جاملرندن ، قرعه و شاهنشینلرندن
 خانه صاحب لری اوق ، تفنک ، صپان ، طاش آتله او و جهله دشمندن انتقام
 آلهلر . شهرک هر خانه سی ساقز جزیره سی خانه لری و حلب قرعه لری کبی
 قلعه لری مثال یرلردر . شهر ایچره جمله یوز اون عدد چشمه سارلر واردرکه
 آینده و روندکان و مسافرین دوابی نوش ایدر . اما شهر خلفنک صاحب طبع
 اولانلری جاه مادن نوش ایدرلر . شهیدان کربلا عشقنه یتمش یرده سبیل
 خانه لری واردر . از جمله (شاه سبیلی) غایت معموردر . بو شهر جانب
 غریبسنده کی کوه دماونددن ایکی کوچک نهر کلوب شهرک باغ و بوستانلرینی ،
 خاندان و عمارتلرینی سقی واروا ایدرلر . آب روانلری جبل دماوندک تیور
 معادنندن کلمکه ممدوح دکدر . او جهته درون شهرده طقوز بیک آب حیات
 مثال صوقیولری واردر . بو (ری) شهرینک هواسی سائر دیارلر کبی
 ممدوح دکدر و شدت حار اوزره در . صیف و شتاده جمیع خاکی طاملری
 اوزره هر کیجه سریر سروب اوزرنده یانارق کسب طراوت ایدرلر . کیجه سی
 غایت لطیف اولور . بو شهرک اطرافنده حفر ایدیلان نیجه یرلرده ذی قیمت

درهم ، (استاد) التی یوز درهم ، (درهم) اوتوز اوچ ارپه آغیرلنی (قیراط) بش ارپه آغیرلنی . اوزونلق جهتدن (فرسخ) اون ایکی بیک آدیمدر . (میل) درت یوز آدیمدر ، (آدیم) درت ایاق ، (برایاق) اوچ اوجه یکریمی ایکی آرپه قدریدر . (حوقه ارشونی) اوچ قاریش ایکی پرمق در . (معمار ارشونی) برذراع خیاطی و برثلث زیاده در . (ذراع مکی) مکة مکرمه تعمیر ایدلدیکی زمان ایجاد اولنشدرکه برحق ذراع خیاطدر . بوحساب و کتابلردن شهر ساوه خلقی علم اراقامده دخی کویا فیض الله هندی درلر .

بوشهردن ینه جانب شرقه کیدرک (حیدر قان) کندینه کلدک . یوز خانلی ، جامع ، و خانلی برکنند معظمدر بورادن طرف جنوبه کیدرک (سلطان دوزغ) کندینه کلدک . قاشان خانلرینک خاصی اولوب بیک خانلی برکنند آبادندر . بورادن ینه جنوبه کیدرک (ری) بندر مشورینه کلدک . اوصاف شهر شهیر ری — مورخان ایران زمین قولی اوزره بوشهرک ایلك بایسی اسکی ایران وتوران شاهلرندن (کیومرث شاه) در . مرور ایام ایله هر طرفدن طانغی و بانغی رخنهیه اوغرایوب خرابه مؤدی اولمشهده بعده (شاه هوشنک) یکیدن بنا ایلمشدر . اویله معمور و آبادان اولمشکه اسکی بغداد یاننده برکنند قدر قالمزمش ... عادت چرخ کچرو اوزره نیجه ملوکدن ملوکه انتقال ایتمش و حالا خاک عراقده و حکم مجمده کوه دماوندک جانب غربیسنده برفر حفزا چیزاز ایچره بروسه شهری کبی توج ایدوب قات قات باغ ارم ذات العماد مثللی مزین بر شهر دلشاد و آباددر . بوشهر آبادانک شرقدن غربه طولی کامل ایکی فرسخ یعنی یکریمی درت بیک آدیمدر . تیره و مغیسا شهرلری کبی طولاتبجه واقع اولمشدر . اما عرضی نصف فرسخدر . شهرک غرب طرفنده و ایکی مرحله یرده (کوه اقرع) واردرکه حدود کوردستاندر . ساوه شهری بوشهرک جانب شرقیسنده و اوچ مرحله یرده در . اما بز آهسته ، آهسته ایکی منزله کلدک

حاکمیری — خانی یدی بیک قدر نکره مالکدر . شهر مناسلی ،

اما قلعه‌سی خرابدر. اسکیدن طوپراق ایله بنا قلنمش وانتهای سرحد اولمغله. سوری بیاب و تراب قالمشدر. اما طشمره شهری جمله بش بیک عند علوی و سفلی خاک عنبر پاك ایله مستور خاندان معمورددر. حاصلی جمیع محل خیرات و عماراتی شهر قمه ماننددر. بوشهرک آب و هواسی و اهالیسنک کوزللك و تندوستلکی همدانندن صوکره سائر شهرلره ترجیح اولنور. ایچلرندره بر چوق سنیلر وار، چاریار کزینه سب ایتدکلری کبی ایدنلری ده عزل ابد، نفی بلد ایتک ایچون الرنده یرلیغ بلیغ شامی وارددر. بوشهرک وصفی کایلیق یازسوق اوزون بر مسوده اولور. اما حسنانلرندن ایکی شیئه عشق اواسون: اول بوشهر خاقی جمله عسکریدرکه بر شیئه محتاج دکلرددر. برده ضبط وربط، نرج و خرج قانونلرینه عشق اولسون. هر شب جمله دکانچهلری کشاده قالب هرکس خانهلرنده بی باک و بی پروا یاتارلر و پاسبان و نکهبانلر تابصباح نکهبانلق ایدوب طوررلر. اول قدره مضبوط بر شهردرکه ما کولات و مشروبات مقوله‌سی اشیایه بانچه‌سنده و دکانچه‌سنده بیله دهندرازلق ایتمزله. برده بوشهرک یورطه‌سی، بیشمش طاووغی، چوربه‌سی، پلاوی، هریسه‌سی هپ طارتی ایله صاتیلور. اصلا قطعاً کیه و شنیک و غلبه، پیانه استعمال اولتماز. بو وجهله خاقنک عهد و پیمانلری وارددر. او یله غنیمتدرکه برکز کندم دانه دار یاریم عباسی‌یه، بر باطمان بیاض امک بر تقلمس قاطیکینسنه در. بر شوق تردیانی اوچ قاطیکیه در. جمله خلقی عالم ومدقق اولدقلرندن غایت حسایلردرکه کار و کسب ایچنده بردانه‌یه وارنجه‌یه قدر حساب ایدرله و «قانون شیخ صفی در» دیه نرغ شاهیلری اوزره جمله ویریرله.

بوشهرک نرغ و اوزانک مقداری — (کز) یدی یوز قرق سکز بیک سکز یوز درهمدر. (شق) التمش ایکی بیک درت یوز درهمدر. (ققیز) اون ایکی بیک درت یوز سکسان درهمدر و بر ققیز اون ایکی صاعدر. (مکوک) بیک بش یوز التمش درهمدر. (صاع) بیک قرق درهمدر. (مد) بش یوز یکرمی، (متن) ایکی یوز التمش درهم، (رطل) یوز اوتوز

بری عیش و طرب محفلرنده اللرینه برداثره آلوب اون ایکی مقام ، قرق
سکزر ترکیب ، یکریمی درت اصول ایله خوشمالانه فصل ایدرلر ، دکله ن
حیات جاودانی بولور . اکثریا مربعلری طرز خراسان اوزره بسته لنش
اولوب کفته وبسته لرندن بعض مناسبلری یازیلور :

مقام صبا اصولش اوفر ، بسته قره چیقا

تبریزک باغی کوزل ای جانم باغچه‌سی ، داغی کوزل ای جانم
دون ایشتم که رقیم اولش بو خبر دخی کوزل ای جانم

مقام عراقده سماعی اصولنده ولارستان طرزی اوزره :

نه هوای باغ ونه ساز نه کنار کشت مارا همه حیرتم به دهقان همدان بهشت مارا
درکزین بهشت مارا ، شهریان بهشت مارا
دیر ، دیر تن ، تن ، تانا درنی تلاره تلاره تانی تانی ، تانی تانی

ایشته بووجهله صحرا رده گوشه بکوشه آغاز سوز و ساز ایدرلر .

بوشهره شهر قم بر مرحله بعیددر . اول راه اوزره بو شهر خارچنده
مزارستان واردرکه « کیمی جدر کیمی دارا یانان موتایی سویلتسهک »
مصراعی اوزره نیجه سلاطین وقائلر آنده مدفوندر . از جمله (قرقلر
مقامی) ، (حضرت خضر مقامی) ، (نیج حسین مقامی) . (رجال الغیب مقامی) ،
(انما مقامی) ، (نیجا مقامی) کبی زیارتگاهلر دخی چوقدر .

بورادن جانب شرقه میال کیدوب (ساوه) شهر قدیمه کلدک

اوصاف شهر قدیم ساوه — بونی مورخلر بنای نوح نبی دیه کوسترلر
وقعد ساوه دیرلر . قعد عربجه شهر دیمکدر . کویا بوشهر اوزمان اوילה
معمور ایش که طولاً و عرضاً کمال وسعتی اوچ کونده دور اولتورمش .
بعده ولادت حضرت پیغمبردن ۶۰۰ ی متجاوز سنه مقدم و حضرت
عیسی زمانه یاری مصادف برزمانده بخت النصر کوزدستاندن خون یحیی
طلبیچون خروج ایدوب بوساریه یه کله رک ایکی یوز بیکی متجاوز یهودی
اولدیرتوب شهری ده خراب ایدر . بعده شاه یزدجرد بورایی معمور و آبادان
ایلمشدر . حالا خاک عراقده و حکم قاشانده بشقه جه سلطانقدرکه بینک عدد
کزیده شهبازه مالکدر . منلا و خواجه و نقیبی و اون ایکی حاکمی واردر .

مغاسنه در . بوراسی خاک عراقده وحکم شاه عجمده وقاشان ایالتده بشقه جه سلتانقدر که بیک قدر کزیده نکره مالکدر . سوری خراب ایسده شهری معمور و کامیابدر . جمله اطراف خندق ترابدر . اطرافه اوزدرت قپوسی وار : شهر مهربان دروازه سی ، شهر اصفهان دروازه سی ، شهر قاشان ، شهر ساوه ، شهر دماوند ، شهر بغداد ، شهر دلم دوازه لری ، درتسک دروازه سی شهر الموت دروازه سی وسائره ... ایشته بو قپولر داخلنده کی شهر مزینده جمله یدی بیک قدر معمور و آبادان خاهلر واردر و جمله یمش محرابدر . جامع و حاملری ، خان ، چارشو و بازارلری غایت معمور و مزیندر ، خاکی جمله شیعیلردر . اما « عارفان ظریفان عجم » عد اولنسلر لایقدر . جمله سی نکته دان ، فارسی حوان مرد دریا دلردر . خصوصاً چوجقلری غایت نجیب ورشید اولور و مکتبلرک حروف هجا شومنوال اوزره قرأت اولنور : دیار عجمده کی حروف تهجی — اولا (الف) بیله الا ابل الال الی ال اب (ب) بیله بالا بیل بل بلا بل ولی بل بب (ت) تیه تلاتل تتل وتلاتل تالی تل تت (ث) ثیله نلا ثل و نلا ثل نث (ج) جم جمله جلا ججل و جلا جل جلالی جل جج (ح) حاحله حلا ححل و حلا حح ححل حح حح الی

ایشته یکرمی طقوز حروف هجا بو کونه تلاوت اولنور .

اما بو حروف هجا اعراب معجمه سیله بویله اوقنور — (الف) زیر « ثه » زیر « ثی » ، پیش « ثو » (ب) زیر « به » ، زیر « بی » ، پیش « بو » (ت) زیر « ته » زیر « تی » پیش « تو » (ث) زیر « ثی » ، پیش « ثو » (ج) زیر « جه » زیر « جی » ، پیش « جو » (ح) زیر « حه » زیر « حی » ، پیش « حو » الح

اهالیسی — بوشهرک اهالیسی نیجه کونه علوم غریبه و عجیبیه و فلسفیانه واقفدرلر . اما غایة الغایه شیعیلردر . قلمکاری و حلکاری ایکی پیشلی خفتان کیوب باشلرنده تاج رواج ، آیاقلرنده یشیل طون و یشیل که خابای بوش (بابوج) مهاج کزدرلر . خاکی اکثریا علم ادوار اوزره خواننده لردر که هر

یازیلیدر . حالا براهل بلد ویاغریب الدیار بوشهر کیرکن اوچ کره « مسافریم »
 دیه ندا ایدرک کیرسه بامر الله کندوسنه برضرر اصابت ایتمز . حقیقت
 بوکبی مضر حیوانلر نه قدر جان صیقار . حتی بزم سیاحت رفیقمز
 (خراسانی بابا عبدی) اناطولی دیارلرندن بالکسری شهرنده پیره دردندن
 متأذی اولدقه شکایت آیز برمنظومه یازمش و بوکاشانک عقر بلربی دخی
 یاد ایلمش :

ایات بر غوثیه

نه پیره هر بری بر بردن ایدر ایسه هجوم
 نه پیره بیتمز امان ، و برمن امان جانه قیار
 پیره بر هیئت ایله خلقه هجوم ایلر که
 دیوی ده باغلازم . لر ایلیه من بونده قرار
 بویله جه بر پیره بی کور . لر ایدی بی شک
 اهل قاشان دیر ایدی عقر به رحمت هر بار
 بالکسریده خدا عبدی به قیلمزسه مدد
 پیره لر آتی شهید ایلیه جک زار و نزار

اوصاف زیارتگاه ملوک و سالف سلاطین — بالذات حضرت عمر رضی الله
 عنه بصردی خوارج لندن فتح ایتمکده جمله اصحاب کرام ایله حضرت خالد
 بن ولید بوقاشان اوزره کله رک جنک عظیم اکده نیجه صحابه کرام و مهاجرین
 انصار بنام بوراده شهید اولمشلر . آخر کار قاشانک فتحی اسود بن مقداد
 ایله میسر اولوب نیجه سنه لر دست اصحاب کزینده قالمغه معمور اولوب نیجه
 اولاد صحابه (قرآنه عرب) نام محله مدفونلر در .

بوشهری ایوجه سیر و تماشا ایدوب آندن جانب مشرقه آبادان کندلر
 ایچنده کیدرک (زلین) کندینه کلدک . ایکی بیسک خانلی ، باغلی ، باغچی ، لی
 بر ربصه زیبادر . آندن ینه شرق طرفه کیدرک (جربان قان) شهر کلدک
 اوصاف شهر جربان قان — [۱] نوشروان عادل امراسندن خاتم طائی
 نام عربک قارداشی امیر جربان قان بناسی اولدیغندن (جربان خان) نامیله
 مشهور اولمشدر . مغوللر بوشهره قان دیرلر که چینجه و مغولجه قان (حاکم)

[۱] شاعر شهید قانک وطنی اولسه کرکدر .

اشکال قلعه قین قاشان — منوچهرک بناسی اولان قلعه قندر . شهر قاشانک ظاهر بنده بر صحرائی وادیده اولوب جانب قبله سی کوه قین قبایدر که افلاکه سرچکمش ... بونک دامننده ایکی فرسخ قدر بعید برارضده چمن زار وکستانی ، بوستانی بر محله شکل مر بعدن طولانیجه واقع اولمش و بر کونا طین ایله انشا اولمش بر قلعه رعنادر که کویا قلعه ماغوث جزیره قبریسدر . دائراً مادر جرمی اون اوچ بیسکیدی یوز خطوه در و بو حسابی قلعه دیواری اوزره تعداد اولمشدر . اما طشره خندق کنار نیجه کیهادر ، غایت عمیق خندق وار و قعر خندق غایت تمیز و پاکدر . روی دیواری باران و آفتابدن فنا بونسون ایچون سراپا خراسان و کیچ ایله صیوانمش ، بیاض ایچو کبی نمایان بر قلعه در . دیوار ینک قدری قعر دن سکسان ذراع عالیدر و عرضی یکر می ذراع قدر در . اوزرنده نیجه سواریلر چوکان اوینایوب لعبده یازلق ایده بیلیرلر . بو شهر براز قم شهرندن کوچو کجهدر . صولری هپ قین قبان طاغندن کلوب نهر دو ماتیز ایله بر اوله رق شهرک جمله عمارت و باغ و بوستان وکستانلری اروا ایدرلر . بو شهر اون طقوز نیچی اقلیم عرضیده واقع اولمشدر . بو شهر ده عقرب و چیان پک چوق بولور . جمله اهالیسی اهل کار و دکانچلریدر که بوراده ایشله ن الات حربیه و سلاح طاقلری هیچ بر یرده کور یله مز . حقا که بو شهر خلقی بو جهتن ید طولا کوسترمشدر . بورانک الوی نجاریسی ، قازیمورطه سی بر یرده بولنه مز . آرمودلری ، قری مشمش غایت آبدار ولدید اولور . بو شهر ده عقرب چوق اولمغله بعضیلری (شهر کژدم) دیه یاد ایتمشدر . اویله عقرب اولور که هر بری کویا بحر رومده اولان ینکچ حیوانی قدر اولور ، قویروغنی کچ قیلوب زمینده اولان حشراتی صید ایتمه کیتدکه کلر کبی سکیردوب شکار آلورلر ، قاطری طیر ناغندن ، دوهی طباندن سوقسه امان وزمان ویرمز هلاک ایدر . حکمت خدا هارون الرشیدک حر می بوشهری آبادان ایدرکن برکاهن جهانیان بولوب بو عقرب ایچون برطلسم ایتدیره رک (ناوان) نام دیرده دفن ایتدیرمشدر . او طلسم اوزره علم وفق ایله « مسافر م ، مسافر م » دیه

اولغله نیجه سنه معطل قالب عقرب وچیان کانی اولور . بعده آب وهواسنک لطافتی جهتندن بحث اولنوب ، خاک عراقده بویله بر شهر معظمک خراب ویباب قالمسی معقول کورلیسوب (۲۴۳) سنه سنده امیر المؤمنین هارون الرشیدک خانونی زبیده خانم کنز قارون خرج ایدوب بوشهری اویله معمور ایدرکه کویا شهر لارستان اولور . بعده بوشهر کاشان وقف دنیا ایچره نیجه ملوگدن ملوکه انتقال ایدوب کاه عمار وکاه خراب اولوب اخر الامر بغداد خلیفه‌سی المستنصر الله اوزرینه مغول قومی کلوب بغدادی قبضه تصرفه آلدقلرنده بوقاشانده آقا جای نام بر وزیری حاکم اولوب اویله عمار ایدرکه کویا دمشق شام اولور . آخر پادشاهی اولان (اینچول شاه) بغداددن کاشانه کایر واول وجهله پای تخت اینچولیان اوله رق آبادان اولور . قوم مغولده شاهلره اینچولیان دیرلر .

اینچولیان اوچ نفر در . اوچی ده بوقاشانده قتل ایدلشد . حالا خارج کاشانده سر آمد برقه ایچره مدفون بولندقلری برمشهد اینچولیان مغول دبه معروفدر . اما قوم مغول بوشهره کندی لسانلری اوزره قسوات دیرلر ایدی . کوردلر کشاو دیرلر وهندیلر (کردمان) یعنی عقرب دیاری و عربلر کاسبان یعنی کار ایدیجیلر ، لسان چغتایده کشان ولسان عجمده کاشان و قاشان دیرلر . زیرا قاف وکافک قرب بخرجلری واردر . اما صحیحی قاشاندر . شهرک اسم قدیمی (قیل مان) در . بعده زبیده خاتم (۴۵۲) هفته ده آتام ایتدیکندن قاشان لفظی ده ابجد حسابی اوزره (۴۵۲) اولغله بویله جه تسمیه اولنشد . یسده ۷۹۱ تاریخنده تیمور خان مالک عراق اولدقه داب ظالمانه‌سی اوزره هر دیاری خراب ایدرکن بوقاشانه یازینی کلوب اوغلی یعقوب شاهه احسان ایدرک پای تخت ایتدیرمشدر . صوکرده سلیمان خان فرمانیله شاه اسماعیل زاده القاصی میرزا برطاقم اشخاص ایله کلوب هم بوقاشان شهرینی هم ده همدانی خراب ایتمشدر . او عصر دن بری زیاده سیله معمور و آبادان اولغله یوز طومش بولنغله بزدخی دریادن قطره کونشدن ذره طریقله توصیفنه ایتدیر ایدلم :

مؤخرأ سلیمان خان و مراد خان ثالث دور لرندۀ فتح ایدلدی ، اماینه عجمده
 قالدی . دور سلیمان خاندۀ ۹۵۴ سنه سنده القاصی میرزا بن شاه اسماعیل
 تخریب ایتشد . بوتخریبینک سببی اولدرکه : القاصی میرزانک برادر مهتری
 شاه طاهاسب شاه ایران اولنجه برادر کهتری القاصه شیروان شاککی حکومتی
 ویرسده القاصی شاهلق ادعاسنده بولور . آخر میرزا الفاصک شاه
 طهماسبک حسن زندکانیسی اولیوب ولایت قاپچاق وقاینادن قریمه ، آندن
 کمی ایله رومه کلوب سلیمان خانک پای سریرینه یوزلر سوروب برسرائی
 عظیمده مکک ایدر . بعده ترکان کوردستان وسائر یرلردن القاصی میرزایه
 سکسان بیگ قدر دیرتی عسکر و یریلوب بغداد دیارینه واورادن همدان
 درکزین وبتون آذربایجانی خراب ویباب ایدرک نیجه خزائن وکنج قارون
 دفائن الده ایدرک مشتای حلبده یتشوب شیر سلیمانی پی بوس ایلر . ویر
 چوق تحف وهدایا عرض ایدر . ایشته اول عصر دنبری بوشهر القاصی میرزا
 رخنه سندن طولانی معمور اوله مامشدر ؛ بیگ التیوز قدر صو قیولری وار .
 برجایی چول اولمنله نهر جاریسی یوق . جمله عمارتلی قیو دولابریله سقی
 اولور . علما و مشایخی غیر دیار خلقیدر . شهر خاتی جمله شیعیدر . شهر
 بقول بطلمیوس اون طقوزنجی اقالیم عرضیده واقع اولمشدر . هواسی شدت
 حار اوزره در . ماکولات وحبوباتندن کندمی وشعیری آزا اولور واکثریا
 دیار حله دن کلور . اما هر نعمتی لطیف الا حلواسی پک کوزلدر . فدیانی ،
 فستی غایت چوقدر . مشروبانندن شیراز شکری شرتی وآب زوله سنی ،
 طوققاری ، مثنای غایت لذیذ وخوبدر . بیگ قدر باغ وباغچه سی اولوب زمان
 قدیم دنبری هر بری کونا کون مقصوره لرله اراسته وقاعه نشیمنلرله
 پراسته در . سرجم باغی مشهور لرنددر . بوشهر همدانک جانب شرقیسنده
 وبش مرحله قریبدر . زمان قدیمده حصن حصین وسور عظیم ایش
 قصر اللصوص شهرینه قریبدر . بورادن قالدقرق قاشان شهرینه کلدک .
 اوصاف مدینه قاشان — مورخ مقدیسی بورالرده سیاحتی سببیله
 کوزلجه توصیف ایتشددر . ایلمک بانسی منوچهر اولوب زلزله دن خراب

بوقله ایله چیک احمد قلعه‌سی اوزره عراق عسکریه کلوب دها آهنگ جنک اولمادن درون قلعه‌ده محصور قالان عسکر قلعه‌ی جیخانه و مهماتیله براقوب فرار ایدرلر و بو عسکر موصل قلعه‌سینه واروب سردار خسرو پاشایه خبر ویردکلرنده پاشا سائر امرا و اسرایی یاننه چاغیروب : « بره ملعونر ، بن سزه وقف اللهدن بوقدر بی حساب جیخانه ویردم اوسینه قلعه‌سی بن اویله متبن ایلدیمکه بر آی محاصره‌یه تحمل ایدردی ، باری اوچ کون جنکه تحمل ایددیکیز . بامرالله ایکی کونده بن امداده کیدردم . نیچون جنک ایتهدن سینه قلعه‌سی بوقدر مال فراوان ایله دشمنه ویردیکیز » دیوجله سرکارده اولان کسه‌لردن سرپرده اوکنده یوز اللی آدمک کله‌لرینی بدنلرندن جدا ایتدیریر . اول عصر دن بری سینه قلعه‌سی دست عجمده قالمشکن ۱۰۴۷ تاریخده بیرام پاشا بغداد اوزره سردار معظام اولوب کیدرکن شام وزیر یی کوچک احمد پاشایی ایالت شامک قرق بیگ کزیده عسکریه احمد پاشا طلیعه عسکر اولوب بوسینه قلعه‌سی آلتنه کلدکده یتمش بیگ عسکر ایران ایله کوچک احمد پاشایی قارشولایوب جنکه آهنگ ایتدکلرنده حکمت خدا کوچک احمد پاشا تحت روان ایچنده خسته حال ایکن باشسز ، بوغمز عسکر اسلام ایچره جنک ایدرک آخر بزم عسکر منهزم اولوب قیریه ، قیریه پک از کسه خلاص اولدی . حالا سینه قلعه‌سی عثمانلی شهیداسنک استخوانلری اوچ یرده پشته ، پشته ییغلمش طوریر .

بورادن حرکتله (قم) شهرینه کلدک .

اوصاف شهر قم — بانیسنک اکا سره دن نوشروان عادل اولدینی ایچنده برستون بالا اوزرنده مر سومدر . بوشهره (قرالقم) دخی دیرلر . حقیرائشایی سیاحتمه قریمه آق کرمان قربنده بر (قرالقم روم) دریایی کوردوم . اوده بوده اولاری اجنه حکمنده ایش ! ان شالله مخلنده بودخی تحریر اولنور . اما بورایی موال و بی کس خلیقی استیلایدوب عماراتنه مانع اولورلر . نوشیرواندن صوکره ۲۵۴ تاریخده مأمون خلیفه دخی معمور ایتشدر . صوکره شاه غیاث الدین ، تیور خان زاده یعقوب شاه معمور ایتشلسه ده

خاك عراقده بغدادك شرق جانبنده واسع بر سحراده تراب پاك ايله مستور بر سور ايله محاط بر شهر اولوب حالا دست عجمده بشقه جه سلطانقدر . قلعه سی بغداد ، موصل ، شهر زور سرحدنده اولمغله معمور اولوب ايچنده اوچ يوز قدر دارجه خانه لری واردر . درون قلعه ده بر جامع اوچ غلال انباری اولوب ساثر اثار و بناسی شهر خارجنده کی واروشده در .

سینه شهرينك واروشی — اطرافي طور اقله يايلمش سور اولوب اون التي بيك آديم جرمنده در . قویجه خندقی وایکی دروازه سی واردر . بغداد قپوسی جانب قبله یه ، موصل قپوسی جانب شماله ناظر در . درون سورده آتی یوز خانه اولوب جمله سنك مكلفی سلطان سراپی ومثلا خانه سیدر . اون ایکی ضابطی وار ، خانی ، حامی ، کفایه ایده جك قدر دکانی واردر . اطرافي چول اولمغله باغی ازدر . اسکی زمانده بوقله چیم ايله بنا اولمغله مرور زمانه خرابه مؤدی اولوب بعده ۱۰۳۹ تاریخنده مرادخان رابع وزیری خسرو پاشا بغداد اوزره سردار معظم اولدقده بوسینه شهرینه قریب کلدکه درون قلعه ده متحصن اولان عجم عسکری صاواشه طاقت کتورمیه رك قلعه دن ذی قیمت متاعلرینی آلوب جیبخانه لرینی برا قرق قاچارلر . خسرو پاشا دخی دریا مثال عسکر یله قلعه نك زیرنده ركز خیام ایدوب قلعه یی تماشا ایدرکن کوررکه بغداد فتحك لوازمندن مهم بر قلعه در و بغدادك جانب شرقیسنده برجای مناصدرکه هر وجهله بغدادك امدادینه انفع در اما يك خراب اولوب قلعه دینه جك یری قالمش در حال عسکر دریا مثاله قول ، قول فرمان ایدوب واودیارلرک استاد کامل بنالرینی کتیردوب بر خندق عظیم حفر ایتدیریر . معجون مثال کریچ کیرچ ايله بر قلعه انشاسنه مباشرت ایدوب کامل بر آیده کریچدن بر قلعه رعنا انشا ایتدیررکه دلیل ايله تعبیر اولسه ماز . جیبخانه ، وخرکاه مقوله اشیا سنی بوقله یه لب بر لب ایدوب قلعه سنی جیبخانه لرله مالامال ایدرک اماده ایدوب خلیل و ذوالفقار پاشالری نیجه امرای محافظه سنه مأمور ایدر . کندیلری بغداد لوزرینه یوررلر سه ده موفق اولاملری سببیه شاه عجم فرصتی فوت ایتدوب

دوشوب و بوسحراده شدت هجومدن یش یردن منہزم اولوب نہر مہربان اوزرنده کی شاه جسرینہ جان ہولیلہ یتشیرلر ، عثمانلی عسکرلری دخی عقیلرنجہ قوغوب قیرارلر ، کو پریدن کچرکن نیچلری دوشوب غرقاب اولورلر . بوجنک عظیمده عسکر بر چوق غنائمہ نائل اولور . حتی بر عسکر بر قطار دوه یوکی مالہ نائل اولمشده «ایا بن یوقدر مالی نیلہسم کرک» دیہ سرسری کزرمش !... بعدہ غزات غامین و سالمین اردویہ کلوب دیوان آصفده جملہ ایش ارلرینہ مرتبہلرنجہ تعظیم و تکریم اولنوب اول سرور شادمانی ایلہ سردار معظم مہربان قلعہسی اوزرینہ عزیمت ایدوب چیک احمد قلعہسندن جانب شرقہ ایکی مرحلہده کلہرک قلعہی محاصرہ ایدر و عسکری متریسہ دوکر . اصلا امان و یرمیوب (۱۳۰۹) تاریخندہ فتح ایلہرک درون قلعہیہ مرعش پاشاسی سایمان پاشایی محافظہ جی تعیین ایدر . بعدہ ینہ سردار معظملقہ بغدادہ کیدوب بامر خدا مایوساً و بلا فتح عودت ایلہ قلعہ موصلہ کلوب اورادہ برقلہء بالا انشا ایدر و بعدہ قلعہء شہر زوری تعمیر و ترہیم ایدوب اوقیشی توقاتدہ قیشلارسدہ آندہ شہید اولوب دارعقبایہ کیدر . بری جانبہ عجملر شکر یزدان ایدرک چراغانلق و شادمانلق ایدرلر . آخر (۱۰۴۸) سنہسندہ مراد خان بالذات بغدادی فتح ایدرسدہ ماوراسنہ نظر ایتماکہ مہرماہ قلعہسی دست عجمده قالیر .

توصیف حال قلعہء مہربان — حالا دست عجمده اولوب عراق خاکندہ بشقہجہ خانلقدرکہ خانی دوت بیگ نکرہ مالکدر . زمانمزدہ کی خاننک اسمی (طبلرخان) اولوب خاک کھرواندن شجیع دلیر بر ذات ایدی . مہربان شہرینک منلاسی ، خواجہ اسلامی ، شریف الشرفاسی ، کلنتری منشی و داروغہسی ، یساول اغاسی ، دیزچوکن اغاسی ، شاه بندری والحاصل اون ایکی قدغہ حاکمی واردر و دارجنان ایلہ بونک آراسی ایکی مرحلہدر . بورادن حرکتلہ (سینہ) شہرینہ کلدک .

اوصاف شہر عتیق سینہ — ۶۴۷ تاریخندہ کوردستان حاکملرندن امیر غیاث الدین بنا ایتدیرمشدر . بوندن سوکرہ ملوکن ملوکہ انتقال ایتمشدر .

طوتمشدر . بشقهجه خانلق اولوب خانى اوج بيك نكره مالكدرد . منلا
وخواجه اسلامى ، فقيهى ، اون ايكي حاكمى واردر .

بورادن قبله يه كيدورك (يضاوول) كندينه كلدك ، بش يوز خانه ليدر .
ينه طرف قبله يه كيدوب (چيك احمد) قلعه مى صحراسنده (بادانليجه)
كندينه كلدك . اولجه شهر زور حكمنده ايمش . حالا مهربان حكمنده سكر
يوز خانه لى بر كند معظمدر . بورادن ينه جانب قبله يه كيدورك (مهربان)
قلعه سنه كلدك .

اوصاف قلعه مهربان — سردار معظم خسرو پاشا همدان وجوار قلعه لرى
محاصره ايدرك بلا امان وزمان اون يدى پاره قلاع متينه يى جنك ايله فتح
ايله رك كنديلرى چيك احمد وحله قلعه لرى تعمير وترميم ايدركن مهربان
قلعه مى اوزره غارت ايچون روم ايلي ايائيله آناؤد دلى يوسف پاشايى ،
حلب پاشاسى چركس محمد پاشايى ، يكيچرى اغاسيله قرق اوطة قپو قوللرى
دوردر بلوك سپاهيلريله كفايه مقدارى طوبجى وچبه جيلر وسكسان عدد
شاهى طوپلر وقرق بيك عسكرله برائى محاصره كوندرىر . عسكر قلعه آتته
واروب وضع خيام ايدرلر . شاه طرفدن اللى بيك كزیده عسكر پرسلاح
ايله (زينل خان) نام خانلر خانى عسكر عثمانى مقابله سنده چتر ملمعنى ركز
ايدر . سردار عاقبت انديش اوآن خسرو پاشايه خبر كوندروب امداد
طلب ايدر ، سردار اعظم ايسه اون بيك قدر كزیده ، منم ديكر نيست ،
ديه صاحب شجاعتى برائى امداد كوندرىر . زينل خان ايسه بو قدر عسكره
مقابل طورور . وقوعه كان جنكده اول عجملر غلبه ايدر كى اولورلر
واردونك بر جانبدن كيرلر ، مال غنائم خساره سنه دوشوب يوزلرجه
خيمه لرى قبضه تصرفلرينه آلورلر . خليل وحسين پاشالر بو حالى كوروب
« اولدى اوله جق اما ، سردار خسرو پاشايه نه جواب ويره لم » ديو جمله
غزات دال قليج عجملره اوزره سوره رك عجمه اصلا كوز آچدريميوب
شدتله آغاز جنك وجدال ايدرلر . بر طرفدن روم ايلي ايائتى غازيلرى ده
طوپلريله هجوم ايدرلر . عجم ايكي عسكر آراسنده قاهره ق باشى قورتارمق دردينه

جانب قبله‌یه کیدرک اسداباد قلعه‌سنه کلدک .

ستایش بلده بی داد قلعه اسداباد — عراق عجمده همدان خاکنده بیک
نکرلی سلطانقدر و همداندر عراقه کیدرکن ایکی منزل یولدر . اسدالدین
کرمانی نام برشاه بنا ایتمکه قلعه اسداباد دیرلر . قلعه‌سی بروادیده شکل
مربع بر قلعه‌مصنعدر .

اوصاف بلده خوبان قلعه باغ جنان — عراق عجمده موصل خاکله
همدان یئنده برصعب و چکلستان و خیابان ایچره بریالچین پشته بلند اوزره
کهکشان آسمایه سرچکمش بر قلعه سر بلند باغ جناندر . ابتدا بانسی مأمون
خلیفه در دیورلر . اما قلعه قپوسنک عتبه علیاسی اوزره « شاه شاهان شاه
اسماعیل » دیه یازلمشدر . بوراسنی (۹۴۱) تاریخنده سلیمان خان وزیر
رستم پاشا فتح ایتمشدر . آندن ۱۰۳۳ سنه‌سنه عجملر استیلا ایتشلردر .
بعده (۹۹۳) تاریخنده مراد خان نالت عصرنده چیغاله زاده سنان پاشا
تکرار فتح ایلمشدر وینه عجم مستولی اوله‌رق (۱۰۳۹) تاریخنده مراد
خان رابع وزیر خسر و پاشا دریا مثال عسکرله درکزین ، جم جناب ،
بیله‌ور قلعه‌لرینی فتح ایتدکه بوباغ جنان قلعه‌نی محاصره ایتک مراد
ایدندکه کوردیکه بونک محاصره‌سی بر امر عسیردره ، همان اغماض عین
ایدوب جمله جیوشه چاپوللر و چاپغونلر باغ جنان صحراسنده واقع
(چیک علی) نام قلعه‌یه وارنجبه سکنز یوز قدر شهر مثبال کندلری غارت
و آلان و تالان و خلقتی بریان و نالان ایدوب مال فراوان ایله‌واصل اولدقلرینی
قلعه‌ده کیلر کورونجه امانه دوشوب قلعه مفتاحلرینی سرداره تسلیم ایلدیلر ،
یالو حاکی علی بک محافظه‌جی تعیین اولندی . وزیر دلیر اورادن عزم عراق
ایدوب بغداد بهشت آباددن بی فتح عودت ایدنجبه بوقلعه دخی استیلای
عثمانیدن رها بولوب الی الآن دست عجمد قالمشدر . بعده بالذات فاتح بغداد ،
دردنجی سلطان مراد خان عراقی فتح ایدرک همدان درکزین و بوباغ جنان
طرفلرینه نظر ایتیموب دارالسلطنته العلیه‌سنه واردقده واصل جنان اولمش
وقلعه‌ایسه آراتق مؤبدأ دست عجمده قاله‌رق کیت کیده معمور اولغه یوز

وارسطو مثال شافعی المذهب آدمیری وارد. تفسیر دیلمی صاحبی دخی مسقط رأسلری بوشهر اولدیغندن تفسیر دیلمی دیرلر. باغ و باغچه سی و میوه سی فراواندر. کندمی دانه دار، سرخ اندامدر. لکن نانی غایت لذیذدر که کویا نان همداندر. اک اعلا و لطیف کندمی قلعه الموت بنا اولدیغی (دودیاری ناحیه سی) ندن کلور.

قلعه پرویز — پرویز شاه زماننده ابادان اولمش بر بلده معظم ایدی. نیجه ملوکدن ملوکه حرامیلک ایله آلتوب قالمق ایله (قلعه لصوص) یعنی (حرامی قلعه سی) دیرلر. اصلنده اسمی (پرویز آباد) قلعه سی ایدی. تیمور خان خراب ایتمزدن مقدم بوقلعه نك اوصافی مورخان عجم شویله تحریر و ترقیم ایتمشدر: « بوقلعه همان بر قصر عظیم اولمق اوزره بنا اولنوب اون ایکی طبقه ایدیکه بش منزل یرده حضرت علی رضی الله عنه و کرم الله وجهه نك قبر شریفی نمایان اولمق اوزره بودرجه عالی بنا اولنمش ایدی و جمله طبقانده اون ایکی بیک روزنلری وار ایدی. »

حالا اثر بنالری آشکاره در. خاک عراقده قزوین عجمده بشقه سلتانقدر. بیک نفر نکره مالکدر. قضاالرنده عربان کیسی و موال (کیسی عشیرتی و موال عشیرتی) ساکن اولدقلرندن اولقدر ابادان دکدر. قلعه سی دخی کذلک ابادان دکدر و بونده بر جامع پرنور واردر که بناسی مدحتنده و روشنلکی جهته مثل مکر قلعه دمشقده جامع امیه اوله. اما جماعتی یوق، شیعیلر ایچنده غریب قالمشدر. شهری قلعه اسد آباهه قریبدر. همدان و شهر قزینه دخی قریبدر. صحرا سنده تادیاله نهرینه وارنجه پمبه سی و خوباتی فراواندر و خلقی جمله شیعی در. جمله سی حرامی و کما دالر در کم بر قیر چیل حرامیسی اون آدمدن یوز چویر رمز. صاحب جرأت خر سزدر و قصر اللصوص تأثیر یله اکثریا خلقی لص درلر. چراکسه قومی کبی سورمه دن کوزی چالوب سورمه کوزده قالیر. تا بومرتبه حرامی حرام زاده درلر.

زیارتگاه قصر اللصوص — اولا شیخ شجاع الدین قزوینی و شاه منصور بهروری و حضرت علی ترمیزی باشلیجه زیارتگاه درلر. آندن

قویدر . کویا تبریز قربنده شهر رومیه‌نک طویراق قلعه‌سیدر . داراً مادار
جرمی‌التی بیک‌تذراع مکیدر . اون بیک خطوه بر ایدر . بر قاچ عمیق خندق
واردر وایکی دروازه واردر . جانب قبله‌یه غزوین قوسوی و جانب شرقه
شهر دیلم دروازه‌سی اولوب درون قلعه‌ده جمله آلتی بیک خانه‌سی واردر .
متعدد جامع و مساجدی و حمامی و کفایت مقداری چارشوی شاه‌سی واردر .
قضاسنده اللی یدی پاره آبادان کند معظم‌لی واردر و بعضی کندلردن معذور
قلعه‌لی واردر . اما آنره واروب عین‌الیقین حاصل اتمدیکمزدن معلومنز
اولماغله تحریر اولمندی . شوقدرکه غنیمت اولکادر . کندمی کثرت اوزره
یتشور ایسه‌ده نانی اسمر‌اللون چیقار . میوسه‌سی بی حد و بی پایاندر . آندن
جانب شرقه حرکتله دیلم شهر شهرینه کلدک .

ستایش شهر قدیم ، معظم ، دار‌المان ، قلعه‌ دیلم — عراق عجمده خاک
قزوینده حالا سلطان‌لقدر . بیک نفره مالکدر . سلطانی پی‌یار ستاندر .
بانیمی آل عباسانندن المستکنی بالله‌در . المستکنی بالله غایت غضوب بر حکمدار
اولدیغندن اوغلنی بوکنده نفی ایدوب اوغلونی حبس اتمک ایچون اشبو
قلعه‌بی بنا اتمشدر . آنکچون اسمنه قلعه‌ دیلم دینور . حالا دیلم عراق
دیرلر . یعنی عراق زندانیدر . بو عراق عجم دیلمیدر . اما عراق عرب دیاهی
قدس قربنده قلعه‌ کرکدر . رومده محبس‌خانه (حبس‌خانه) قلعه‌ رادوسدر .
دیار عجمده دیلم قلعه‌ قهقهادر و دیار قریمده قلعه‌ منکوبدر . دیار لهده قلعه‌
قمانچه‌در . دیار بودینده اوستورغون قلعه‌سیدر . دیار المانده قلعه‌ پوژوندز .
مذکور قلعه‌لر جمله ذکر اولمان دیارلرک درک اسفلی کیدر . اما بودیلم
عراق جمله‌دن اشددر . جرمده سرخ بیدقلعه‌سنه ماننددر . کوه دیلم‌دامنده
بر پست پایه‌پشته اوزره نمایشلی بر قلعه‌ سجن عراقدر . اشانغی واروشی
آنجق ایکی بیک‌خانه‌در . اما بنالری غایت عتیقدر . خلق علما اولماغله هرملوکه
اطاعت ایدوب شهرده طبیعی غارت و تخریب اولنمیوب بنای قدیم اوزره باقی
قالمشدرکه غایت کهنه بناخانه‌ زیبالری واردر . جامع ، خان ، حمام و چارشوی
شاه‌سی واردر . هواسی غایت لطیف اولدیغندن نجیب ورشید پسرلری

رنکارنک برسنگ بوقلمون عبرت نمون کورلماشدر . اوزرنده عبرانی و یونانی
 نیجه خطلر یازلمشدر . (زیارت خامیث بن یافث بن نوح علیه السلام) بوکا
 اورا خرسیتیانلری چوق اعتبار ایدرلر . (زیارت شاه غیث الدین بانی قزوین) ،
 (زیارت امیر زاهد خماء باش) بر جامع مشبک و عبرت نما صاحبدر . (زیارت
 جاندماه خانم) هارون الرشیدک قزی اولوب برقبه عالیده مدفوندر . (زیارت
 افکنده شاه ابن فرخ زاد) حاکم بغداد ایکن بونده مرحوم اولمشدر .
 (زیارت تکاه قرافه کبری) سور قزوینک مشبک قپوسی قربنده مزارستاندر کیم
 سنک مزارلرنده اولان تاریخلرین آدم برسالده قرائت ایده مز . بووادی
 خاموشانده نیجه یوز بیک اولیای کرام و مشایخ عظام و نیجه بیک مصنفین
 و مؤلفین ، مفسرین و محدثین ذوی الاحترامدن کلین کسهلر واردر که تحریر
 و ترقیم اولنمی ممکن دکدر . حتی (کان صحبا) نام بر جبانه بنامی واردر که
 اول محل اجابنده اوچ بیک صحابه کزین مدفوندر . زیر ا شب و روز بو محله
 نور برق اوروب کیجه سی روز روشن اولور و بورایه قریب زیارتگاه شهدا
 نامنده بر قبرستان واردر که هر جمعه کیجه سنده نیجه یوز زهاد بو محل اجابته
 کلوب اول شب یلدالرده تابصباح عبادتله مشغول اولورلر . نیجه یوز کسهلر
 علی ملاء الناس رایکان نور منوری مشاهده ایدرلر اولو بر آستانه در .
 قدسنا الله سرهم العزیز رضوان الله تعالی علیهم اجمعین . بوشهری سیر و تماشا
 ایدوب ، خاندن احسانلر آلوب جانب شماله التي فرسخ کیدوب شهر الموته
 کلدک .

ستایش شهر الموت قلعه موت — قزوین حکمنده کلنتر ککدر . قلعه سی
 نظرگاه بر برده شکل مربعدن طولانیجه بر قلعه سلطانیدر . بانیدی حضرت موت
 سلطان اولدیغندن قلعه موت دیمشدر . جرمی معلوم دکدر . اما کوچک
 اولوب اطرافده خندق واردر . اوچیوز دیز چوکن نفراتی ، کفایت مقداری
 جیخانه و شهی طوبلری واردر .

اشکال ربطه بیرون — طسره قلعه سین (۲۴۶) ناریخنده حسن ابن
 زید الباقر بنا ایتمشدر . اورته قلعه بی احاطه ایتمشدر . شکل شمس بر قلعه

فارسی، عربی، پهلوی لسانی بیلرلر. اما نکرلری مغول لسانی لهجه‌سی اوزره کففت و کوایدرلر. بولسان ده ان شاء الله محلنده تحریر اولتور.

عجایبات شهر قزوین — بوشهرک نیجه بیسک بیلدن بری بر کورستان یهودیسی وارکه ایچنده اصلا هیچ بر اثر بنسایدار اولماز. مثلا بر یهودی دفن ایتمک ایسته‌سملر بر طاشی بر طاش اوزره قویغه قادر دکلدردر. هان طاشلری قعر زمینه کچر. بنادن اصلا علامت مشهود اولماز، هان بر وادی وحشت آزادر. بوشهرقزوین خالقنک بر آتنک، ویاغیری بر حیوان و طوارینک قارنده موت مفاجات اولوب ده هلاک مرتبه‌سنه کلسه مذکور حیوانلری وجع حالده بو کورستانک اطرافنده بر قاق دفعه دوران و سیران ایتدیرسملر بامرالله تعالی او حیواننرک صالحیسی دفع اولور غایت مجر بدر.

برده بر باغده قدیم بر صوقویوسی واردر. حاکملر قاتل و مجرم ظن اولنان کیمسه‌ینی قویونک کنارینه قیدوبند ایلرلر، اکر حریف حقیقه مجرم ایسه قویودن بر دود سیاه چیقوب کریمه بر رایحه شم اولتور. بعده حریفی قتل ایدرلر، قویودن دومان فلان چیقمازسه آزاد ایدرلر.

ینه حضرت دانیال دیری قربنده بر باغده اسکی بر صوقویوسی واردر. حاکملر سرقت ایتمش اولان حرامی‌یی بوقویو کنارینه قورلر، اکر حریف حقیقه سارق ایسه قویودن «بودر، بودر» دیه بر صدا استماع اولتور. بی‌کنانه ایسه چاهدن هیچ بر صدا کلز، حریفی رها ایدرلر.

تمه شهرانکیز قزوین — بوشهره شهر دیلم قریبدر. بغداد جانب قبله‌سنددر. قزویندن جانب شرقه اصفهان اون منزلدر. شهره اوزرنده‌کی اولو شهرلرک برنجیسی (ساوه) و شهر (قم) در. بوقزوین قدیم تختگاه ایتمش، حالا بر شاه تخت نشین اولدقده ابتدا بوقزوین شهرینه کلوب جالس اولدقجه مستقل شاه اولماز. شهر اردبیله کیدوب جمله اجدادینی زیارت تکبیر شم شیر ایتدیروب بیلنه قلیچ باغلامق قانون ایران زمیندر.

زیارتگاه شهر قزوین — (زیارت حضرت دانیال) کرچه قباب ایله مینی دکلدردر اما قبر منوری اوزره بر سنک عظیم مستورددرکه بوکونا اویله

فراج غلام ، سرنده غلام ، الوند غلام ، بوداق غلام ، جاریه لری زبیده .
 دمساز ، چاره ساز ، مپاره ، عشوه باز ، شهنواز کی اسمرا الیرلر . اهاالیسی عریف
 و ظریف فصیح ، بلیغ اولدیغندن بربرلرینه نازکانه فارسی سویلشورلر .
 اما عربی دخی بیلیرلر . هواسی معتدل اولغله اهاالیسی اکثریسی ایض اللون ،
 قوی البسندر و بعضا کندم کون اولوب قدوقامتلی وسط الخالدر .
 نعمتلی دخی مبدول و فراواندر . پسران شهر قزوین عجم عراقده ،
 کاشغر و خراسانده ممدوح اولوب حسن و جماله و لطف اعتدالده اولغله
 اهوی ختن کوزلی منور یوزلی جواناندر . هواسی ذایت لطیف اولوب
 باد صبا و باد نسیم رنج سحر وقت سحرده اسینجه انسان حیات جاودانی
 بولور . دم و باننده خواب آلود اولاندر صفا ایدرلر .

عصولات و ما کولات و مشروباتی — یدی کونادانه دار بغدادی ، یاغلی
 آرپه سی کورلیجه ، لوبیه (بوکر بیجه) ، سی دانه دار و فراوان اولورلر . خاص
 بیاض کل پنبه مثال چاغل اکمکی ، لواشه اکمکی ، کعک همدانی ، شله جورولی ،
 توراج بوره کی ، مصطبه جوربسی و لاخنباسی ، یازیه بازلامه سی ، عاشورا
 و شیر ارزنی بردیاریده یوقدر . قرق درلو آرمودی اولور . انکور ابداری ،
 الوی خوشخواری ، باذامی ، شفتالوسی ، قارپوز و هندوانه سی ذایت ممدو حدر .
 مقدما شهرده یدی یوز عمارت وارمش ، شهر ملوکدن ملوکه انتقال ایتمکه
 جمله سی خراب اولوب یدی دانه سی قالمشدر .

تفرجگاهلری — کرچه شهرک هر جانی مسیره یریدر . اما تیش یرده
 مخصوص و معین تفرج نشیمنگاهلری واردر که هر بری بر روضه رضواندر .
 مشهورلری : هزار باغ ، چارباغ شاهان ، قویاخ باغ شاهان ، خیابان و مندی
 ماه باغلی در .

باغلی — خواجه بالی نقلی اوزره جمله اون یدی بیک باغ و باغچه
 و خنین و غیطاندر . صولری قات اوزره اولغله باران رحمت ایله یاخود
 ساقیلرک صو قیولرندن کتوردکاری صولر ایله سقی واروا اولتور .
 لسان و اصطلاحلری — جمله خاقلی لسان کوردی ، ابرازده تورکجانی ،

واعظ سبلی ، خواجہ حسام سبیلی مشہور و مکلفدر . بوشہرہ عیون جاریہ یوقدر . لکن درون شہرہ چارشو جنبندہ بای تیمورخان جامی حرمیدن برعین جاری طلوع ایدرکہ دانیال نبی معجزہ سیدر . آب کوثر دن نشان ویرر ، اما خلقنہ کفایت ایتمز . اوچیوزعدد سراپی واردر . از جملہ خانلرہ مخصوص آرامکاه ، ملاجہ سراپی ، منشی سراپی ، شاہ بندر سراپی اغا سراپی مشہوردر .

چارشیمی — کلتراغا نقلی اوزرہ ایکی بیگ التمش دکانچہسی وار . نیجہسی کارگیر بنادر . اما بدستانی ، قہوہ خانلری ، بربر دکانلری غایت پاک و مزیندر . بونلردز بشقہ اون یدی بیگ عدد باغ و بوستان قبولری واردرکہ ہربری برر آب حیاتدر . شہرک جملہ عمارتی بوقبولرلہ سعی اولنور .

علما ، طیب ، جراحی — بوقزوین شہری اون عدد شہر معظمسک آب رویی اولغلہ ہر دیاردن برر استاد کامل طیب و جراح نجیب موجوددر . اما حذاقندہ کنج علی حقا کہ ولی جراح لوندخی بی بدلدر . درون شہرہ ساکن اولان اقوام اگراد شاہی و قوم دیلہی در . حقیر بوشہرہ ایکن یکرمی ایکی عدد دیوان ترتیب ایتمش شعراسی وار ایدی . مشہورلری : ہائی ، کاشائی ، پنجہی ، یاری ، فرضی ، کشانی ، صبائی ، واعظی ، خطائی ، در . مشرف اولدیغمز یاران و برادران جان علی ، یار علی ، قربان شاہ ، رضاقای ، یزدانکار کبی حسن الفتنہ مالک خلوق وسلیم مرد میداندر . بورا خلقندہ بدلا و ملامیوندن حال صاحبی وار . از جملہ (سونجہلی ددہ) نک نیجہ کرامتلی طامر اولشدر .

الہسہ : ارککلری باشلرینہ آلاجہ سربند ، بیاض دلند صاروب الوان چیت و بوغاصی کیرلر . قادینلرک یوزلری دوواقلی و برقلی ، پچہلی اولوب اوزرینہ بیاض و ایاقلرینہ الوان چیزمہ کیرلر .

اسامی مردو نسوان — اکثریا خلقنک لقباری علی بشنو ، قولی سنجہ ، میرزا جلی ، حیدر قولی ، عجز اقا کبی اولوب قادینلرینک لقبلری تمہ خانم ، ہویدا ، ماہیہ ، ہما کبی اسملری واردر . چاکر و جوارینک اسملری :

خیال پسند تصرف‌لری وارد ر . اما ملوک سلف ایچون بو جامع ایجره بر مقصوره وارد ر که بنی آدم آنی کورد کده واله وحیران قالب دلیله تعبیر و قلمیله تحریر ایده مز . بو جامع پر انوارک بانسی شهر غزوینک دردنجی بانسی شاه عماد الدین حضرتلرینک عبد مملوکی اولان (حمایاس) در . مورخان عجم بو جامعه بر شتر باری آلتون صرف اولندی دیه تحریر ایتشلردر . ایشته جامع شریف بویله جنت عدنه مشابه بر عبادتخانه دلکشنا ایکن جماعتدن غریب قالمشدر . محراب اوزره اولان قبه کیری افلاکه سرچکمکشدر . جمیع قباب هر دیارده صراحیجه بنا اولنمشدر اما بو قبه سرآمد طوب کره ارض کبی مدور وجوفده اولقدر انواع فصوص مقوم محکوک ، کونا کون صدفکاری و اورخام عبرتمون معکوکلر ایله معقود قلنمش ذی قیمت طاشلر وارد ر که چشم بنی آدم خیره لیر . بو حقیر بو قدر کثرت سیاحتمده هر آناز بنایه امعان نظر ایله نظر ایتدی کمده بو دین سرحدنده قلعه استرعونک ایچ حصارنده کی قرل اما جامی قبه سی و برده بو قزوین جامی قبه سی آثار عجیبه و غریبه دندرلر . کویا که :

رأینا جامع الدنيا جميعاً ولكن ما رأينا مثل هذا

یتتی بونک حقنده دینامشدر . شهر قزوینده دهانجه جامعلر دخی وارد ر ، اما جمله سنک آب رویی بو جامع پر انواردر که آدم اوغلی انک وضع بناسی تعریفنده عاجز و قاصردر .

ستایش عمارت قلعه قزوین — بر واسع و محصولدار صحرا ده بی حائل ، شکل مرابعده سنک تراشیده ایله بنا ایدلمش بر قلعه حضر باشدر . بونی اولا اردشیر بابک بنا و سوکره غیاث الدین شاه تعمیر ایتمشدر که بالاده توصیف اولنان جامع قربنده قلعه نك مشك نام قپوسی اوزرنده بانیرلینک اسمیرله سنه لری تحریر اولنمشدر بو قپونک خارجی مقابله سنده واقع عظیم مزارستان نیجه بیك علمای سلفک قبرینی محتویدر . باب بغداد دخی قلعه قپولر نندر ، براق مدرسسه تکیه و مکتبلری وار . چشمه لری وار ایسه ده اکثریسی دولابدن ات و اوکوزلر ایله صو چکرلر . سیدلرندن یساول آقا سیلی ، قولو خان سیلی ،

افخم حضرتلرینک قبر شریفنی ید عجمدن خلاص ایدوب ہمدان درکزین
وبوقزوین شہرلرینہ نظر ایتیموب آستانہ سعادتہ کلدی. (۱۰۹۸) تاریخندہ
مراد خان جوار رحمتہ روان اولوب اول زماندنبری بو شہر قزوین دست
عجمدہ قالوب اولیہ معمور و مزین اولمشدرکہ کویا شام جنت مشام و خاک پاک
مسک عنبر فام بر شہر بنامدر .

شہر قزوین عراق عجمدہ و خاک پاک بغداددہ مشا بر متعظم خانلقدرکم
بو محلدہ خانی شاہ صفی قولی جیفالی علی خان ایدی . خاک ہر مزدن
صاحب کلام بر خان بنام ایدیکہ امثالی نادر بولور . اون ایکی حاکمی اولوب
قانون ایران زمین اوزرہ تخت حکومتندہ آنلردہ حاکمدر و حکم ایالتندہ
اوجیوز قرق بش کندعظیمہ مالکدر . ہربری بر شہر بندرہ مانندکندلردر .
ملاسی ، مفتیسی ، نقیب الاشرافی واردر . جامع و مساجدی ایکیوز قدردر
بیت مناسب :

خط کلسہ نولہ ابروی پرتاب یرندہ مسجد بیقیلیرسہ نولہ محراب یرندہ
مضمونی اوزرہ جامع و مسجدینک محرابلری یرندہ ایسہ جماعتک یرندہ
یللر اسر .

اولا بای طمور جامع قدیمدر . حرمنده بر عین قنا جریان ایدوب اگر
جماعتی اولوب ابدست آلہلر بوقنادن تجدیدوضوء ایدرلر . (جامع شہرستان)
خلفای عباسیانندنالمقتدر باللہکدر . جامع ساوہ خان — منارہ سز بر جامع روشندر .
محراب و منبری غایت مصنعدر . (جامع دہک) — بوجامع شریفی عماریدہ
دہک قلعه سین بنا ایدن آل عباسدن (شیخ دہک) حضرتلری بنا ایتمشدر .
بوجامع پرانواردہ بر روحانیت مشاہددرکہ بشقہ لرنندہ کورولمامکدہدر . جملہ
زوارک وجودینہ رعشہ ویرر بر عبادتخانہ سیناندر . شیعیلر دخی بوجامعہ
معتدلرلر . (جامع مشک) بوجامع غایت عظیم اولوب شہر قزوینک اسکی
حصارینہ قریب بر جامع کبیر عبرتتادر . قبلہ قپوسمی غایت عجیب بر باب
واجب السیر بردروازہدرکہ وصفندہ لسان قاصردر . روم و عجمدہ بو حقیق
بویلہ بر باب کبیر کارخور کورمدم . نیجہ بیک علم ہندسنہ اوزرہ بنا کونا کون

ایمش . العهده علی الراوی . بعده بخت النصر « حمد خدا حضرت یحیی نك
 قانن قوم یهوددن آلم » ديه حضرت دانیالی ازاد ایدوب ایمان کتوروب
 بر دیر عظیمده دانیال نبی قاضی ایدر . حالا اهالی قزوین اول زعم
 اوزره در لر کم حضرت دانیال زیارتگاهی اولان قزوین شهری کنارنده
 مدفون اولوب وشهر همدان مقام پیغمبران وارض مد سدندر دیر لر .
 ارض مقدس اولسه بعید اولیه . اما بوعبد کتر حضرت دانیالی آطنه شهری
 قربنده شهر طرسوس قلعه سی ایچره بر آستانه بنای آل عباسیانده مدفون
 بیایم . حالا زیارتگاه ارباب دلاندر . مؤخرأ بخت النصر مرد اولوب
 (دیر دانیالی) ه کومولشدر . هلا کو شهری بغداده آل عباسیان اوزره
 المعتصم باللهه کیدرکن شهر قزوینی خراب ایلمشدر . صوکره شاه عراقدن
 اردشیر بابک عمار ایتدی . بعده ینه تیمور صاحب زور ۷۹۱ تاریخنده خراب
 ایدوب بغداده مالک اولمشدر . بعده ینه شاه عمادالدین شیرازی اولیه عمار
 ایتدیکم بخت النصرک بخت ورختن اونوتدیروب پای تحت شاهان عراق
 ایلدی . نهایت سلیمان خان (فتحناالعراق) تاریخنده سنه ۹۴۱ بغدادی فتح
 ایتدکه اهالی قزوین دخی فکر دورین ایلوب سلطان سلیمان خاگ پای
 سمندینه یوزلر سوروب مفتاح قلعه قزوینی تسلیم ایلدیلر . وایالت تحریر
 اولتوب میر میرانلق ایلدیلر . (۹۹۲) تاریخنده عجم استیلا ایدوب
 صوکره لری ینه مراد ثالث عصرنده جغاله زاده سنان پاشایه مطیع اولدیلر .
 (۱۰۳۲) تاریخنده تکرار عجم استیلا ایدوب کیفمایشاء متصرف ایکن
 (۱۰۳۹) ده مراد خان رابع عصرنده خسرو پاشای دایر همدان ،
 درکزین ، حله ، باغ جنانی فتح ایدوب بو اهالی قزوین خاک پای خسرو شیر
 اصفه هدایالر کتوروب مطیع ومنقاد اولدیلر . اوزر لر ینه آطنه پاشاسین
 نکهبان قویوب بغداد اوزره کیدر . حکمت خدا بغدادک فتحی میسر
 اولیوب قلعه نوقاده واروب صاحب فراش ایکن حافظ احمد پاشا خط شریفله
 خسرو پاشایی جام خوابیده شهید ایدوب رومه کیدر . (۱۰۴۸) سالنده مراد
 خان رابع دست عجمدن بغداد بهشت ابادی فتح ایدوب امام اعظم وهام

متوجهاً آتله نوب صید وشکاره چیققدق که کوردیکمز وتماشایا ایتدی کمز محللری بیان ایلم:

اولا شرق جانبده (طقوز اولام) نام آب زلالی آتلا ایله عبور ایتدک. بونهر (دماوندی الوند)، کوه جم جنابدن نبعان ایله نهر دیالیله قاریشوب آندن شط العربیه ریزان اولور. آنی کچوب ینه شرقه کیدوب (شهر عرق حلون) واردق. بوشهرک بانسی آل عثماندن سلیمان خاندرو. مؤخرآ تیمور خراب ایتشدر. حالا خاک بغدادک حدودنده خاص آباداندر. بورادن ینه شرق طرفه کیدرک قزوین شهر شهرینه کلدک.

اوصاف شهر قدیم قزوین — مورخان مدقق روم ونکته شناسان ذی المفهومک قولاری اوزره تاریخ حلکانده، تاریخ عوان عنوانده، تاریخ حططده؛ تقویم بلدانده بوشهرک عدد اسمن بیان ایتشدر. ابتدا اسمی قزویندر. اما ظرفای عجم قزین دیرلر. نازکان پارس غزوین؛ تولکیان عجم قزین، فصحای عرب بلده غازمین، قوم خراسان کند قارمین، لسان هندده (کانکا ظمین) دیرلر. لسان مغولیده قزمون دینور. خلاصه شهر عتیق اولدیغندن السنه مختلفه نک هر برنده بر نام یاد اولتقدهدر. ابتدا بانسی بقول مورخان عجم بعد الطوفان حضرت نوح علیه السلامدر. (نوح اینده) یعنی نهاوندی بنا ایتدیکی تحله اوغلو یافت بوشهری عمار ایدوب نامنه یافت دیمشدر که حالا لسان عبرانیده اسمی یافتدر. بخت النصر بودیاردن طلوع ایدوب حضرت یحیی علیه السلامک قانن طلب ایچون بنی اسرائیل اوزره کیدوب شامی وبنی کنعان و شهر صفقی و شهر طبرستانی و شهر (زغره غبی)، شهر عسقلانی، ارض فلسطینی، شهر حاسانی جمله جمله خراب و بیان ایدوب نیجه کره یوز بیک یهود قانی دوکشدر. حضرت دانیالی ده شهر صفتده بولوب آنی ده قید و بند ایله اسپر ایلمشدر وتوکمز وحسابنه قوللرک عقلی ایرمیه جک قدر کترتلی مال غنامله عودت ایدوب بوشهر قزوینه کلشدر. بوقدر مال غنامله شهر قزوینی مقام یافت نبی در دیه اولقدر عمار ایتش که همدان در کزین شهر خلوان بوشهر قزوینک بر محله‌سی

مستور قصبه معموری واردر . بازاری دخی معموردر . آندن جانب شرقه کیدرک دست پول قلعه سنه کلدک .

اوصاف قلعه دست پول — بانسی معلوم دکدر . اما لسان مغولیده دست پول چولاق آدمه دیرلر . خاک عراق عجمده بر خیابان واورمانستان اورته سنده و (نهر جناب) ساحلنده بر وادی کستان ایجره واقع مشکل مدور سنک بنا بر سور رعناردر . خندقی ، بر دروازه سی ، نکرلری واردر . اما خانه لری طاردر . جم جناب خانلنی حکمنده کنترلکدر . زیر قلعه ده بیک بشیوز خانه خانلی ، حماملی ، جامعلی ، چارشو و بازارلی واروش مزینی واردر . بو قلعه دست پولک ، قلعه جم جنابک دخی فاتحی (۹۹۴) تاریخنده چغاله اوغلی فتحیدر . بورادن شرقه کیدرک قصر شیرین نام محله کلدک .

ستایش نیک نام دارامین یعنی آثار بنای قصر شیرین — ابتدا بانسی اکاسره نوشیر وانیاندن ملک پرویزدر . بعده هارون الرشیدک دختر پاکیزه اختری شیرین نام بر بنت بنام بو محله بر قصر بنا ایتمه که اول کریمه صاحب کرمک اسمی ایله مسما اولوب قصر شیرین دیرلر . یوقسه توارینخده اسم قدیمی قصر پرویز دیه یاد اولنمقددر . حالا عراق عجمده بغداده قریب و جانب جنوبی چولستانده غربب قالمش بر قصر شیرین ایکن کاخ غرابدر . بوشهر زمان هارونده اول قدر معمور ایشکم باغ و باغچه لری بر منزل یره وارمش . حالا اثر بنالری ظاهردر . تیمور پرزور خراب و بیاب ایتمشدر . بوشهر قصر شیرین ایله همدان و شهر خلوان اوچی صاج ایاغی واقع اولمشدر . قصر شیرینک جانب شرقیسنده شهر قزوین قریبدر . اما کندیسلی غرببدر . حالا خراب اولمدهدر . ماتقدم بر حصار مستحکم و بر سد متین ایش که دوری کامل اون ایکی بیک آیدمدر . حالا اثر بنالری معلومدر . یکرمی یرده دروازه علامتاری وار .

بو محله بغداد والیسی مرتضی پاشا حضر تلرینک بغداددن (دجیلان) آریقنی تطهیر ایتمه کیتدیکن استماع ایدوب بو قصر شیریندن شرق جانبه

دیه جمله اطاعت ایدوب نهایت ۱۰۳ سالده شهر درکزین دست عثمانی‌یه کیروب سردار معظم سهران خاتی یدی بیک عسکر اسلام ایله محافظه‌چی تعیین ایدوب کندیلری عزم بغداد بهشت آباد ایتدیلر . بورادن ینسه جانب شرقه کیدرک (پیلهور) قلعه‌سنه کلدک .

اوصاف قلعه پیلهور — بانسی شهر زور حاکی قوم مغولدن پیلهور خاندنر . برپشته عالی اوزره مربع الشكل برکوچک قلعه‌در ؛ اما بی حواله اولمقله‌غایت صعبدر . درکزین خاکنده داروغه‌لقدر . درت یوز قدر قلعه‌نکرلری وار ، کفایه مقداری جبه‌خانه‌سی ، طولری ، شرقه مکشوف بر دروازه‌سی واردر . بوقلعه بالا بغدادک شمالنده وقلعه جمجال یولی اوزره واقع اولبشدنر . آشاغیده بیک خانه‌لی ، جامع وحماملی واروشی واردر . بورادن جانب شرقه ایلرولیه‌رک دناور قلعه‌سنه کلدک .

اوصاف قلعه دناور — بودخی خاک عراقده درکزین حکمنده برپشته اوزره بادمی الشكل سنکین بنا برقلعه رعنادر . آشاغیده بش یوز خانه‌لی ، جامع ، خان وحماملی ، بازارلی قصبه‌سی واردر . بودخی کلنترک حکمنده‌در . بوقلعه ایله بالاده‌کی پیلهور قلعه‌سی ۹۹۴ تاریخنده سلطان مراد ثالث وزیرلی جغاله زاده سنان پاشا بر آنده ایکسینی فتح ایتشدنر . بورادن قبله‌یه کیدوب (جم جناب) قلعه‌سنه کلدک .

ستایش دیار کوه‌بات یعنی قلعه جم جناب — بانسی اکاسره‌دن ملک پرویز جم جنابدر . آنک اسمیله مسما برقلعه زیبا ومصنعدر . بونده اولان هندسه اوزره تصرفلر وخرده‌کارلقلر وکونا کون صنعت فروشقلر ایدوب ایجاد علی‌الایجاد ایلمشلر . برپشته بست اوزره مسدس الشكل مهر سلیمانی اوزره طرح اولنمش برقلعه محبوبدر ، دأراً مدار جرمی اوچ بیک آدیمدر . درون قلعه‌ده اوچیوز خانه واردر و اوچیوز تولونکی نفراتی وجانب بغداده ناظر بر دروازه‌سی واردر . بشقه خانلقدر . ایکی بیک نکره واون ایکی حاکمه حاکدر . زیر دستنده یوز سکسان پاره کند ربطه‌لری واردر وذیل سورده باغلی باغچملی آب روانلی ، جامع وخان وحماملی بیک قدر خاک ایله

شریفچون نیچلر دیشلرینی چیقار دیرلر ایدی . نتیجه کلام اول کون یوم عاشوراده درکزین قضاسی خون انسان ایله رنگین اولوب لاله رنگ اولوردی . جمیع عاشقان و صادقانک داغلر اوزره داغ داغ اولدی و هر بربنگ سینه بازولرندن سرکون خونلر روان اولدی . بوهای و هوذن صکره جمله محبان و دوستان قانلرینی روان ایدرک بر توحید سلطانی . نرسر درکه جمله سی مست و حیران اولدی . بعدالتوحید میدان محبته دسته خانلر کلوب نیجه بیک صحون ممسک عاشورالر و طعاملر خوشک پلاومز عفرورزده بریانلر کیتیدیلر و جمله مخلوق خدا تناول ایتدیلر . شهیدان دشت کربلایه دعا ایتدیلر . بو سحراده اول کون نیجه بیک یرده عاشوره و سائر نعمت و نفیسهلر تناول اولنوب بعدالعصر درکزین شهرینه کیتدیلر ، بودخی بوکونه بر مسیره ایدی که واجب السیردر .

تمه شهر درکزین — بوشهرک قاوونی دیار بکر و بکسازاری و بهتان قاوونلرندن دهالذ و آبدار و خوش خواردر ، غایت اوزون ایری اولور . تاریخ و فتوحات شهر درکزین — ۳۸ تاریخنده بعده محرة النبویه ، خلافت حضرت عمرده حضرت ساریه الجبل فتحیدر . صکره ۹۴۱ تاریخنده سلیمان خانک رستم پاشاسی فتحیدر . بعده ۹۵۵ تاریخنده مراد ثالث خانک سرداری جیغاله اوغلی سنان پاشا معرفتیه فتح ایدلمشدر . بعده معلوم اولدییی وجه اوزره زمانمزده ۱۰۳۹ تاریخنده مراد خان رابعک وزیری خسرو پاشا همدانی فتح ایتدکه بودرکزینی دخی محاصره ایدوب زیر قلعهده نصب خیام ایله اون کون مکث ایدوب سحرای درکزینک اطراف اربعه سننده اوادان کندلرنده و کوهلرنده کی غارلرندن نیجه بیک قاطر و دوه یوکی متاع فراوان و دوشیزه بنات و نسوان چیقاروب اردویه کتیددی . شهر واروشنک زیر زمین و طرقلرندن دیبا و شیب و زرباف و کمخا و خار اچیقاروب غزات موحدین مغتم اولورلردی . سحراده و طاغلرده اولان کند و قرانی احراق بالنار ایدوب ایرانیلره بو قدر خسران غدر و زیان اولدی که تعریفی ممکن دکل ، عجم بو حالی کوروب « امان امان ای غازیان سنان عثمانیان ! »

زوویلیری اوزون قولاقلی ، شترلب طوطاقلی ، ایاقلیری طولاقلی ، کوزی سورملی ، ریش وشواریدن مبرا قبیح المنظر ، مستکره چهره‌لی شیخ نامیه بریدنام هام رایکان اولتجه جمله پیر وجوان ایاغه قالقوب سلام ویره یار . شیخ سلام آلوب کرسی‌یه عروج ایدرک ابتدا بر فاتحه بعده شاهه و حضار جمله دعا ایدوب شاعر فضولی بغدادینک مقتل الحین نام تألیفی قرائت ایتمه باشلادی . حادثه کوفده شبهه ان دشت کربلا محلنه کلدکده کیمده جان قالدی عسکر عجم ایچره برغریو فریاد قوپردی که کویا روز محشر ایدی . جمله‌سی بر آغزدن ای یارغار شاه حسین وای مجاهدان بدر و جنین ، رفیقان جد الحسین دیو بکایدوب طور دیلر . کویا هر بر لرین صرعه طوتاردی . بوائناده یدی سکز یوز عدد قدر بر برلر الارنده اوستوره لر یله کز مکه باشلادیلر . بر برلرک الارنده شمع عسللر یانمش و پنهلی قیتلر آماده ایدی . بوکره جمیع حضار مجلس (کیمی سر برهنه ، کیمی سینه چاک) ، (کیمی زخمه کشا کیمی دردناک) بیته ماصدق دوشه‌رک یاعلی ویا حسین دیه وجده کلوب چشملری طاس پرخونه دوندی وحاضر باش اولدیلر . خان : « ای اولیا آقام . عاق کورکه نه تماشا ایده سن » دیدکده حقیر اوتوروب تماشا یه آماده اولدم . شیخ کرسی اوزره مقتل الحسینک شهیداک فصلنه کنجه کرسینک اردنده کی پرده آچیلوب بر آدم بریشیل عماملی امام حسین اشکان وجودیه چیقاردقه جمله خاق کوردیلر که صورت امام حسینک کردندن قنلر آقوب سر سعادت قی کردندن جدا دوروب بر صنعت ایله خون حسین فواره وار جریان ایدرک بوضورت حسین ایله اولاد و انساب حسین میدان محبته کنجه العظمه الله جمله محب خاندان اهل بیت فریاد و فغان ایله « واه حسین شاه حسین » دیوب سینه و بازولری سلمانیلر طوتوب سلمانیلر ده بازو و سینه لرینه اوستوره لر اوروب شرحه ، شرحه سینه لرینی صیریم ، صیریم ایدوب عشق حسین ایچون قانلی روان ایدردی . بعض استاد سلمانیلر نیجه بیک کسه‌نک سرلرینه عشق حسین ، دیه فیله لر ایله طاغیر یقاردی . نیجه یوز آدم قان آقیمق ایچون حصرت رسالتک احد غزاسنده شهید اولان دندان

قوت ایدینورلر . حتی بر کيله سندن سکسان کيله آلورلر . زمان قدیمده بر کند اصغر ایمش . یزدجرد شاه عمارندن صوکره (۷۴۰) تاریخنده بر آشخی واروش عمار اولمشدر . خلقی علم اسطراب وحسابه مقیدار سطو تدبیر عالمردر . اما شیعی المذهبدرلر . بوشهرک بغچه لرنده اون کون عیش ونوش وذوق وصفالر ایلدک که هر دم عیسی اولوب هر مجلسن مجلس حسین بیقرا اولدی . اما یاران باصفایه خفی اولیه که عیش وعشرت ایتدک دیدیکمزدن بر نقش غیر آکلاکمه یه . بو حقیقیر بو آنه قدر عرب وعجمده ویدی سنه قرالارک پاتنته خطلریله بش اون خدمتکارم ایله فرنگستانده سیر و سیاحت ایتدیکم حالده نه او قرالار حضورنده ونه بو عجم خانلری پیشنده والله العظیم بر قطره عرق و شراب نوش ایتماشمدره . حمد خدا عالم صباو تمدنبرو جناب باری بویه یاری قیلهرق سلیقمه جانب سیاحته دوشوب کشت و کذار جهان ایتمده ایم . همان خدای لم یزل صحت ویره . بودرکزین شهری ایجره سیر و صفالر ایدرکن بیک التمش الی محرمک اون التنجی کونی یوم عاشوراده دخی بولندیغمزدن درکزین خانی قداغملر ایتدیروب منادیلر ندا ایدهرک طعام عاشورا جمعیتی اولدی .

در بیان روز نوروز عاشورا و خواندن مقتل الحسین (رضی الله عنه) —
ماه مزبورک اونبرنجی کونی خان درکزین شهری خارجنده نیجه یوز چادرلر و سرپرده ناموسیه و اوتاغ زرتاقلر قوروب شهرک اعیان و کبارلری خیمه و بارکاهلریله مکک ایدنیجه اوفضای هامون کونا کون چادرلره کویا لاله زار اولدیلر . شهرک آشبازلری دامن درمیان ایدوب عاشورا و نیجه کونا محسکالر پیشیرمهک باشلادیلر . بر طرفدن دخی خان دارات واحتشاماتیله سور و قارملر چالارق کلوب سرپرده سنده قرار ایتدکده جمله کبار کزین شهر درکزین خانک اوطاغنه قات اندرقات جمع اولوب سرپرده خان ایجره چتاحت زانو بزانو اولوب اوتوردیلر ومقتل الحسین تلاوتن دکله مکک حاضرندیلر . بعده میدان محبتسه چارپا ، صدفکاری بر کرسی کتیروب پنچکاه قدمه بر زردبان قوردولر . آندن سرپرده آردندن باشی زور

اوصاف قلعه درکزین — ایلك بانسی یزدجرد شاهر . بوکا «درکزین» دینه‌سی قلعه قپوسی کبی قپالو و محفوظ بریرده اولسندن نشأت ایتسه کرکدر . عراق عجمده درکزین بوغازینک جانب شرقیسنده همدان سحراسنه ناظر بروادیده برپشته پست اوزره شکل شمسی ده کارکیر بر قلعه قویدر که هرسنک خاراسی طبل اصفهان و کوس بغداد قدر واردر . اما بوقلعه همدانند اصغرا اولوب جرمی بش بیك آدمدر و جمله قرق بش قله دردر . جمله اوچ عدد دروازه لری وار . همدان قپوسی ، بغداد قپوسی موصل وار . دأرأ مادر اطرافنده خندقی و جامع لری واردر . خان ، حمام ، چارشو و پازاری طشره ده در . دروننده نه مقدار خانه ایدوکی معلوم دکدر . آحق حاکمان درکزینی بیان ایده لم :

شاه طهماسب زماننده سلتانلق ایتمش . بعده سلطان مراده بغدادی ویرن شاه صفی همدان درکزین ، اردبیل ، قزوین کبی شهرلرک دست عجمده قالدیغنه شکرانه اوله رق بوقلعه نك قدر و قیمتی ییلوب خانلق ایدر . بغداددن مرادخانک امانیله چیقان خلف خانک برادرینه شاه صفی درکزین خانانغی ویرمش . بر قیرچیل آدم ایدی . « اما والله ، بالله علی مرتضی حقیچون من سنی یم » دیه یمین ایدردی . اوچ بیك عسکره مالکدر . بیك عدد قلعه نکری ، دیز چوکن اغاسی ، کلنتری ، داروغه ، منشیسی ، یساوول اغاسی ، قوروجی باشیسی ، قاضیسی ، خواجه انامی اشرف الشرفاسی واردر . قلعه سنده کوزل طوبیجاغیزلری و کفایه مقداری جبه خانه‌سی واردر . اشکال و باط بیرون — جوانب اربعه‌سی قعر زمینه ایتمش خندقلی بر واروش عظیمدر . کلنتر قیرچیغه اغانک نقلی اوزره یدی بیك خانه ، یدی جامع ، بش مدرسه ، اون مکتب ، یدی خان ، درت حمام ، یدی بیك چارباغ و بوستان ، التیوز دکان واردر . اما چارشوسنک تریننه قهوه و بربر دکانرینک شیریندکنه عشق اولسون . آب و هواسی لطیف ، بغچه و قصر مزینلرله آراسته بر شهر کزیندر . او جوزلق یر اولوب فرد آفریده خوبات و نباتاته محتاج دکدر . جمله خاخی دهقانی اولدولرندن کندی کنسیدلرینه زراعت ایدوب

مال غنایلمربی الوب قلعه‌یه عمادیه حاکم‌نک قرداشی زینل بکی محافظ تعیین ایدوب حاکم نصب ایتمدن عزم بغداد ایتمشدرکه بوده انشاءالله مخلنده تحریر اولنور .

زیارتگاه همدان — بوراده حضرت ساریه قنخندن برچوق صحابه کرام قبری واردر . (حضرت جعفر انصاری) ، (خلیل بن حسان شاعر) ، (ناصرالدین ابن ایوب شیخانی) ، (شهاب بن ذاننون المصری) و علمای عجمدن مصنفین و مؤلفیندن نیجه یوزبیک کسهلر مدفوندر . قنخی بری تحریر اولنه . چای کنارنده (۹۹۵) تاریخنده جقاله اوغلی جنکنده شهید اولان علی فقی پاشا ودلی درملی بک و صباحی پاشانک دخی مزارلری معلومدر . بورادن قالفه‌رق ینه جانب قبله‌یه (۷) ساعت کیده‌رک (اوه) کزیدینه کلدک . درکزین خاکنده اوچ بیک خانلی ، چارشولی متعدد جامع ، خان و حماملی ، شهر مشال برکندر و داروغه‌لقدر . خاخی و باغباندر . نعمت و میوملری فراواندر . قبله‌یه کیده‌رک نیجه آبادان یرلری ایکی کونده کچوب (کرمان شاه) قلعه‌سنه کلدک .

اوصاف قلعه کرمانشاه — بونی شاه اسماعیل بنا ایلدیکندن آدینه (کرمانشاه) دیرلر . همدان خاکنده برواسع صحراده کریج بنا برحصار رعنادر . شکل شمشیده بنا اولتوب ایکی دروازه‌بی ، بیک نگری وارو باشقه‌جه سلتانقدر . حالا شاه وزیرلی شیخ علی خان حکمنده اولوب وکلی سلتاندر . بوشهر اصلاً لورستان حدودنده شهر معظمدر و جمیع عمارتی ، باغ و بیغچه‌بی مزیندر . بورادن جانب شرقه (۹) ساعت کیدرک (درکزین بوغازی) نی کچدک . اللهم عافنا ایکی طرفی تنک و طار یالچین قیالی برکوهساردر که میلی مناره قدر وار . قیالزنده عقاب ، شاهین ، زغنوس ، بلبان ، کرکنس قوشلری طوتمشدر . بوقیالزنده اوپله غار قدیم و کهمف عظیملر واردر که گویا قلعه وان مغاره‌لریدر . حتی ۱۰۳۹ تاریخنده سردار معظم خسرو پاشا بو محلدن مرور ایدرکن مذکور مغاره‌لره نیجه بیک دشمنلر متحصن اولوب بوراده غزات مسامینه بیوجک رخنلر ویرمشلدر . بورادنده ایلری کیده‌رک (درکزین) شهرینه کلدک .

مبارکده بغداد عراقه دخی مالک اولدیله . چونکه ۱۰۳۳ تاریخنده سلطان مراد خان رابع جلوس ایدوب ۱۰۳۵ تاریخنده بغداد اوزره حافظ احمد پاشایی سردار معظم ایتمکه یدی آی بغدادی محاصره ایدوب شاه عجم امداد بغداده کلنجه حافظ احمد پاشا بغداد ایله شاه عجم عسکری اراسنده قلوب ذخیره دخی قالمیهرق بالضروره جمله عسکر اسلام بکدل ویکجهت اولوب شاه عسکری اوزره یورودیلر . امانه شاه بونلره کلدی ، نه عثمانلی آنلره واردی . آخربنه متیسله کیردیله که درون بغداددن عجم متیسی باصمه یه کیردیله . عثمانلی شاه وقلعه بغداد ایله جنک ایتهدن و ذخیره قلتندن و شدت حاردن ، جبه‌خانه سزلیکدن بی تاب وتوان قلوب بومنوال اوزره کامل طقوز آی بغدادی محاصره ایتدیله . نیجه بیگ آلام وشداند چکدیله . آخر الامر شاه دخی صلحه رغبت ایدوب طرفیندن ایلیچیلر واروب کلوب باصلح جمله عساکر عثمانیه دیار بکره کلدی . حافظ احمد پاشاخائب و خاسر و بی فتح کلدکده مهردن معزول اولوب دفعه ثانیه ۱۰۳۶ تاریخنده خلیل پاشا صدراعظم اولدی . دیشلن حسین پاشا آبازه پاشا اوزره سردار اولوب آبازه پاشا حسین پاشایی ایله شهید ایتدی . بعده خسرو پاشا ۱۰۳۸ تاریخنده آبازه اوزره سردار اوله رق آبازه دن ارضرومی و عجمدن آخصقه وقرصی فتح ایدوب همدان ودرکیزین ، نهاوند و بغداد خانلرینه « حاضر باش اولک » دییه کوندروب آبازه پاشایی قید و بند ایله سلطان مراده کتیروب مراد خان آبازه پاشایی آزاد ایدوب بوسنه سرحدینی احسان ایتدی . بعده ۱۰۳۹ تاریخنده وزیر اعظم خسرو پاشا اول بهارده بغداد اوزره سردار معظم اولوب قطع منازل ایدوب دیار بکره ، آندن یکریمی منزله موصله واصل اولوب شط العرب نهرینک دریا کبی اولدیغنی کورنجه بو قدر دریا مثال عسکر اسلام ایله هبایره مکک ایتک اولماز دییه موصله التندن عسکر ایله هر جانبه آقینلر فرمان ایدوب برچوق غنایمله مغتم اولوب ایکنجی کونده همدانه کلوب شهرینی ، اطراف واکنافنی غارت و خسارت ایتدی . قاعده متحصن اولان عجملر امانه دوشوب قلعه‌نک مفتاحلرینی خسرو پاشایه تسلیم ایدوب نیجه یوز بیگ

استالتلر و یروب وزیر ی پایه سندن ایدوب باشنه ابلاق شاهی و کمرینه بر مرصع شمشیر شاهی بند قیلوب و قورقماز خانی و برقاچ دلاور سلطانلری قرق بیك قدر کزیده عسکرلره باش بوغ ایدوب عسکر اسلام اوزره کوندروب شهر همدان قربنده کوه بلندلرایچره جیوش بدمعاش کمن کاهلرده خاموش باش اولوب یانارلر، عسکر اسلام ایسه زیر همدانده مکث و آرام ورکز خیام ایدوب اوته اوتلوغه کیدن خداماندن نیجه کسهلر کرقتار قیدبلا اولورلر. همان سردار سنان پاشا سنانی دسته آلوب نیجه بکلری و بکلر بکلری جانب اربعه یه قراووللر و چرخلر تعیین ایدوب (علی فقی) نام برپاشای دلیری چرخه جی تعیین ایدوب حالبوکه نجم بوایکی دلیرک اوسته دوشوب جنک قیزیشوب ایکیسی ده شهید اولوب بری طرفده همان عسکر اسلام نجم اوزره الله الله دیهرک هجوم ایدنجه مقدمات کینکاهلرده پنهان اولان عجملر دخی بوچه لردن چیقوب «شاه شاه» دیهرک همدان صحرا سنده دریا مثال ایکی عسکر بی پایان بری برلینه قاریلوب، قاتیلوب برجنک اولدی که یدی ساعتده قانلر نهر کبی جریان ایدر. کوررلر که نهاوند طرفندن یشیل علملر ایله بر عسکر کلوب آل عثمان عسکری ایچره کیرلردی. عسکرلر بری: «سلطانم سز نه سز، نه کونه عسکرلر سز که سزده اصلا کلمات یوقدر. آتلر کزده یوقدر» دیدکده اول جن: «بزنهاوند غزاسنده شهید اولان ارواح کزینز» دیر. همان عسکر اسلام بر هجوم دخی ایدوب آچ قورد کبی عجم عسکرینه کیروب آن ساعتده قرق بیك کزیده سوار عجمک باشلرینی تنلرندن طراش ایدوب سردارلری اولان قورقماز خانی قید و بند ایله حضور سرداره کتیر لرلر. اما شاه و یردی خان کهره وانه فرار ایدر. بقیه السیف اولانلر کوه بلندلره کیدرلر. حمد خدا بوغزای عید اضحی کونی اولغله قربان قانلری یرینه عجم قانی جریان ایدوب منصور و مظفر قلعه همدان التنه کلنجه اهالی همدان: «امان، امان ای کزیده آل عثمان» دیو قلعه نك مفتاحلرینی جغاله اوغلی سنان پاشایه باصلاح تسلیم ایدوب قلعه همدان ایالت عثمانی اولدی. بعده مصطفی خان خلافتی زماننده شاه عجم همدان و درکزین و قومله یه استیلا ایدوب متصرف ایکن اول سنه

کوه بیستون طاغیدر . بوهمدانده سائر شهر اهالیسنک دخی باغلیری بولنور .
انسان باغلیرینه کیرسه حیران اولور . جمله درختلری وقصر خورنق هندسه
اوزره طرح اولمشدر .

کلیات شهر انکیز همدان — خاک عراق عجمده اولوب بلده جبلدن عد
اولنور . یعنی کوردستان طاغلرینک جانب شرقیسنده واقع شهرلدندر .
شهر قم قدیم همدان شهرینک جانب شرقدهدر . بینهما بش مرحله یردرکه
تقریباً یکرمی درت بیک آدیمدر . قصرالصوص ، غزوینی شهرلری ایله
بوهمدان اوچی برلرینه قریب اولوب ساج ایانغی کبی واقع اولمشدر . خاک
پاکلری بری برینه مشا اولوب ارالرنده غیری شهر یوقدر . بوشهرک حائلنده
(کوه الوند) یابلاغی واردرکه عرب وعجم ورومده مشهور اولوب ایچنده
نیجه یوزبیک بهائمله اکراد وطائفة ترکانیه یابالاله نیرلر . حتی شعری اکراد :

الوند	مالوندا	پاداش	ویارغارما
یکجام	بده این باده را	فرزند	کوه الوندا

دیمشلددر .

نواحیسنده وکوه الوندده وغیری پشتلرده قلعه مشال غار عظیملر
واردرکه هربار همدانه بربانغی کاسه جمله اهالی بوکھفلرده امان بولورلر .
بورادن ظالم علی صحراسی برمرحله یردر .

همدان شهرینک قدیم فتحاری — بعدالهیچره ۲۸ نجی سنده حضرت
عمر خلافتنده دائره استیلای اسلامه کیروب نهایت سنه ۳۴۴ تاریخنده
هارون الرشید فتح ایتمشدر . خلاصه کلام نیجه بیک درد وبلادن کیری قالمشدر .
آخر ۹۴۰ تاریخنده سلیمان خان عصرنده قوچه ابراهیم پاشا امان ایله فتح
ایدوب مفتاحلرینی سلیمان خانه ایصال ایلیوب ایالت همدان عثمانلی میرمیرانغی
اولدی . ینه شاه عجم استیلایدوب مراد خان نالت وزراسندن چیقاله اوغلی
سنان پاشا بغداد بهشت آباددن دریا مثال عسکر ایله همدان اوزره کلیرکن
شاه عباس اول خبر آلوب کوردستان حاکمی شاه یردی خان شاهه هنوز
قول اولوب شاهدن تاج کیمش ایدی . شاه عباس شاه یردی خانه

آدملری وار شیعی ، رافضی ، معتزلی مذهبنده آدملری اولدیغی کبی ایچلرنده غایت پنهان وقت کچیرر سنیلری واردر .

شهر هواسی برودت اوزره در . فقط غایت موافق صحت اولوب پیر وجوانی شحم و لحم صاحبی اولورلر . شهرک جمیع عیون جاریه سی غریبسنده بولنان کوه الوند سر بلنددن کله رک عمارتلرینه تقسیم اولنور . طقوز بیک التمش عدد صوقویولری وار اولدیغی اهل بلدی نقل ایتدیله . بو قدر قویو بولنه سنک اصل وسببی اولدر که حین محاصره ده جمله متاع و اهل و عیال لریله بوزیر زمینلره کیروب متحصن اوله رق باغی طاغی و طغایرله جنک وجدال لر ایدرلر .

شهرنده یدی عدی کنیسه [کلیسا] لری واردر . از جمله نوشروانک (بهتک دیری) غایت مکلفندر ، بورالده روم ، فرنک و قبطنی یوقدر ؛ اما یهودیسی چوقدر ، همدان جهودی مشهوردر .

حبوبات و محصولات — اون درلو بغدادی واردر . غایت دانه دار و براق حنطه در . کونا کون جودانه در . سمندر و لوبیه سی ، پرنجی و فولی واردر . نباتات و گیاهی فراواندر .

ما کولات مشمرات و مشروباتی — اکمکی شیخ صفی بطمانی ایله بر (قضبکیه) کلیردرلر . بر بطمان ایکی یوز التمش درهم اولغله برا کمکی ایکی اوقه کلش اولور . فقط نانی براز سیاهجه در . باغلی فراوان اولغله قرق درلو الماسی ، آلوی مشمشی ، آلوی بخاراسی ، کیلان آرمودی مشهوردر . اوزومی تلخجه اولور . ناری ، لیون و تورونجی ، انجیری اولور ایسه ده اوقدر ممدوح دکلدر . کوه الوند شربتی مشهوردر . اما باده سی یوقدر . پرنج بوزه سی کوزل اولور .

شهرده اوچ برده عمارتی واردر که جمله آینده و روندکان مسافرینه کشکک و هریسه سی و خشک پلاوی مبدولدر . از جمله شاه جهان عمارتی ، شاه خدابنده عمارتی معمور عمارتلدر .

باغلی وحدایق — جمله قرق التی بیک باغی وار . جانب غریبسی

فرسدر . فصاحت و بلاغت اوزره کلام عربیده ماهرلردر . حتی همدان
حقنوده بوشمر دینمشدر :

بلدا تول فی فضل وصفه وصفاته لاخیر فیہ لانه اقبیح البلدان
صیانہ فی القبح مثل شیوخہ وشیوخہ فی العقل کالصیان

ستایش قباہی اہالی — ارککری آلاجه قلمکاری چیت کیسوب
باشلرنده الاجہ سربند و قلاقلی تاج وایاقلرنده کچہ چاقشر ویشیل طون
وآلاجه جامہ ویشیل ، جنکاری ، طورونجی پابوج کیرلر . قادیلری اتون ،
کوموش عراقیہ و دیبا تقیہ کیوب یوزلرینه حریر بر قلملری واوزلرنده
بیاض لکفوروی و ہرام پوری مثال بر چارشاف و غرارلر بورینورلر .
و اویله جہ شہراہلردہ رفتار ایدرلر .

ارککلرینک اسملری — قرہخان ، قرہجان ، قرہقول خان ، قرہبیرہ ،
سیف الدین ، شمسی ، خرم قای ، صونقور قای ، شاہ لونداقای ، کیجہبای ،
الونداقایی .

قادیلرینک اسملری — مرجنہ خانم ، ہنکونہ خانم ، شادباد خانم ، مرجبا
خانم ، سوندک خانم ، کل بان ، ازله ، تنزیلہ ، کل چہرہ ، ملک روح ،
جان دلان ، شاہ بان کبی .

کولہلری — کولہلری اکثریا کورجیدر قولی ، یشار ، کندی بال ،
شاہبندہ ، خدا بندہ ، کل کیت ، چاراپار ، التلی ، پرویز ، بہرہ ماز ، یارعلی ،
قوتلی کلندر ، صیامی کبی .

جاریہلری کورجی وکیلاندن کلکش روسلردر : شلغہ ، ہلہجہ ، کلہجہ ،
ہنسہ ، سوادیہ ، مہریہ ، تابندہ ، کل چین ، مہچین ، کندسہ ، امٹہ کبی .

لسانلری — تورکمن لسانی اوزرہ سویلہ شیرلر : « ہارنہ ایدک ، پس
من نیلرم ، من دیلہدیکم ایدر من . ہزیتسہ من یمنلری کوزلجہ شاہ باسجوبہ
وعنی مرضی حقیچون و دوواژدہ اماملر ارواحیچون ، دیرلر . کوردجہ
وارمنیجہ دخی بیلیرلر .

رنک رولری — جملہ خلقی اسمراللون وکندم کون و قدبالا وتوانا

قپوسی طرفنده (شاهرخ) تکیه‌سی مشهوردر . یوزاللی قدر چشمه‌سی وار . فقط عثمانلیدن فرهاد پاشا چشمه‌سی وعلی اسن چشمه‌سی مشهور ومصنع بنالدر . صولری کوه الونددن کلیر . شهر ایچره چارشی وبازارده سییخانلری چوقدر وتموزده یخپاره‌لی آب زلاللری واردر .

جمله سکنر بیک عدد تحتانی ، فوقانی کارگیر بناخانلری وار . اما خدا ویردی خان سرایی ، حمزه سلطان ، پیر بوداق ، سلطان ، ام شاه خان سرایلری اک مشهورلریدر . جمله‌سی خاک پاک ایله مستوردر . اوچ یرده کارگیر بنا مهمانسرای رعناسی وار . جمله‌سنک مکلفی (فرهاد پاشا کاربانسرائی) ایله لوند خان مهمانخانه‌سیدر . بو شهرده اصلا قورشونلی اثار بنا یوقدر . اون بر عدد خانی وار . جمله‌سنده هند ، سند ، روم ، عرب ، عجم بازرکانلری ساکن انواع اموال واقشه فراواندر . قپولری پولاد نخشوایندندر . چارشیمی — ایکی بیک دکانجه‌لی بر بازار شاهیمی اولوب غایت پاک ومعمور ومزیندر . اما حلب ، شام ، بروسه دکانلری کبی کارگیر بنا دکلدر . شاه راهلری اوزرندن خشب ایله مستورلدر . یدی عدد حامی وار ؛ ایکی یوز قدر اعیان سرایی حاملری واریمش .

مشرف اولدیغمز اعیان و اشرفی : هبا اوغلی ، قشار اوغلی ، کنج علی ، مهمان قولی ، پیریار ، شاخ بوداغ میرالکلام وفارسیده نکته‌دان آدملردر . طیب وجراحلری — جان قولی خان شیرازی ، یارعلی بدخشانی ، خواجه اتی ترمیزی ، خوی حسن میمندی ، جناروت همدانی کبی طیب حاذقلردر . بوشهرده جراح فلان یوقدر . حتی بر غلام آندن تکرلنوب سهل مجروح اولنجه بر جراح کوچ ایله بولندی . اوده عمادیله بر آدم ایدی .

مشایخندن منلا بر زنجی ، منلا خرامی ، شیخ سرخی بیدی کنخ عزلندن منزوی وغیری دیارک آدملریدر .

مصنفین وشعراسی — همدانک حدوحصری یوقدر ؛ چونکه دیار

فلک شیدا دل پولاد دارد بسی لیلی و محنون یاد دارد
 زکوه بی‌ستون هر کل که روید ذفیر زخمهٔ فرهاد دارد

بورادن جانب قبله به میال بر سخرای آبادان ایچره معمور کندلری کذر
 ایدهرک (همدان) شهر شهرینه کلدک

اوصاف شهر همدان — مورخان عجم و هندوستان خصوصا صاحب
 تاریخ ینوان تحریری اوزره بوشهرک ایله بانسی چمشید ابن شداد در که کوه
 بی ستونده برکنج عظیم بولوب اومال ایله بوشهر همدانی بنا ایتشدر . خاک
 عراق عجمده بر سخرای عظیمده واقع اولش بیوک شهر در . میقدیسی
 تاریخنده بوشهره مرد جواز دیور . لسان مغولیده بوکا (قالجاق) شهری
 دیرلر . لسان یونانیده (دارینه) دیرلر . زیرا دارا شهرینک برتختگاهی دخی
 بوهمدان ایدی . کوردلر (هم اودان) دیرلر صولوشهر دیمکدر . فقط فارسیسی
 همداندر . قلعه سنک جرمی کامل درت بیک آدیم وشکل مثلیدر . یتمش قله
 اولوب هر برطاتی حمام قبه‌سی وفیل محمودی کووده‌سی قدر واردر . اطرافنده
 خندقی وار ایسه‌ده عمیق دکلدر . زیرا دیواری اولقدر عالی اولیوب
 اکلیدر . دروازهٔ م ، دروازهٔ بی ستون ، دروازهٔ درکزین ، دروازهٔ بغداد
 نامیله درت قهوسی وار . قلعه‌ده ایکی بیک قدر حجرهٔ صغیره لر اولوب حمام ،
 جامع ، خان ، دکانلری واردر . کفایه مقداری جبخانه وسرامد طوبلری ،
 بیک قدر قلعه نگری وار . ایالتی بشیوز پاره کند آباداندن عبارتدر . خاک
 عراقده اتمهای سرحد اولوب بشقه جه خانلقدر . خانی (جان آبی)
 خاندر که اوچ بیک کزیده پر سلاح دیزچوکن ، چیک بیان ، چورک چکان ،
 طونلق کیان تولونکیلری وار . اوچبیک قدر اسب سوار جنگاور ودلاور
 عسکره مالکدر . ملاسی ، خوجهٔ انامی ، سید السیاداتی ، دیزچوکن اغاسی
 یساوول اغاسی کلنتر ، منشی ، دارواسی ، شهبندر اغاسی واردر . جامعلری ،
 طقوز قدر حجره‌لری معطل مدرسه‌لری ، قرق عدد مکتب صیبانی وار .
 خرم آباد ، شاه جهان کنج یار ، هاوران مشهورلریدر . اونبز عدد تکیه‌لری
 وار . باغلر ایچینده پننج باز ، امام اتی ، عرب جبباری تکیه‌لری ، بغداد

قلعه‌ده یوز الی خانه بی ستون سلتانک بر عالی سرائی و مراد خان ثالث جامی و انبارلری چاه غیادن نشان ویرر بر قویوسی واردر . سلتانک بیک نکری اولوب سائر عمارتی اشاعی دره‌ده در . قلعه‌ده حالا جغاله زاده‌نک قویدینی طویلر وار . اشاعی واروشی کوه بی ستون دامننده اطرافی سورسز ، خلقی اکراددن حضورسز اوچ بیک خانلی شهردر . شهر اهلی چارشو و بازاری غایت پاکدر . زیرابی ستون دامننده اولغله اوچیزدن زیاده بیکازلی آریق آریق بوشهر ایچر آقارلر . حبوبات و نباتات فراوان اما میوه‌سی اندکدر .

ستایش کوه بی ستون عبرتمون — بو طاغ او قدر عالی دکدر . اما عبرتتا اولدیفی جهته مشهور افاقدر . عاد و یا تمود قومی بو کوهک آلتی کسمشدر . آلتنه نیجه بیک عسکر دواباتیله کیرسه یرم طار دیمز . ایچروسنده حوض عظیملر وقاعه قدیملر و نیجه کونا و حوس و طیور اشیانلری واردر . آدم برکره بوکوه آلتنده (هو) دیسه طاغ لرعد کبی ایکله یوب کورلر ؛ انسانک زهره‌سی چاک اولور . بوغازک ایچی کویا بر صحرادر . اوزرینه اوکوه بلند سایبان اولمشدر . بوکوه پرشکوه دیرکسز طور دیغندن کوه بی ستون دیرلر . بعضیلر فرهاد دلدی دیه فکر غلط ایدرلر ؛ اما که مقدر بشر دکدر . بو حقیرک عقل قصیرجه اظهار صنعت و قولرینه اعلام قدرت طوفان نوحده تأثیر امواج دریا ایله بوکوهک ترابی صحرای همدانه چکدیروب قیانک آلتی بوش براقشدرکه کورنلر انکشت بردهن حیرت اوله . اما ذروه اعلاسی بیوک بریایلا قدر . بونده کی گلستانی آب روانلر ایچره بیکلرجه الوان ماهیلر وار . اسکی بغداد خلیفه لرینک ویباب آثار بنالری و مقصوره لری نمایاندر . کورد ، ترکمن اوشاری ، یقامان ترکانلری اوزرنده یایلانیرلر و نیجه کره یوز بیک عدد حیوانلریله الی آی صفالر ایدوب وقت شتاده (دومدومو) (دنبولی) ، (سهند) ، (رومیه) ، (سلماس) صحرالزنده اکلنیرلر . بوکوه بی ستون حقنده شو قطعه بی سوبلمشدر .

اوصاف قلعهٔ سرخ‌پید — بانیسی هارون الرشیدك (قزل اوغلان) نام برندییم بنامنك بناسیدر . لسان عجمده (سرخ‌پید قلعه‌سی) «قزل سوکودلی قلعه‌سی» دیرلر . نهاوند خاک‌کنده بر سوکودلی طاغیر و اوزلر ایچره بر پشتهٔ عالی اوزره چار گوشه بر قلعهٔ شیریندر ؛ اما کوچوکدر . جانب شمالنده نهاونده مفتوح بر قوسوی وار . ایچنه داخل اولدام ، اشاغیده سلتاننك باغنده مهمان اولوب بر یر زال ایرانی سلطانی وار ، یوز قرق یاشنده در دیدیلر . بیک عسکره مالکدر . قاضی وکلنتری اون ایکی حاکمی واردرکه قانون شاه ایران زمین اوزره اجرای حکم و حکومت ایدرلر . اشاغی رباطی باغسز ، بانچه‌سز ، آب روانلی ، اوچ بیک خانلی آبادان قلعهٔ بهارستاندر . بوده عراق عجمدن عد اولنور اما خاک شهرزور ایله مشادر . بو شهرک هر عمارتی موجوددر . بو قلعه‌یی دخی جغاله‌زاده فتح ایدوب (سر پید) نامنده برسنجاق ایدرک عقمرلی علی بکه احسان ایدوب بعده عجم بو قلعه‌یه استیلا ایدرکن علی بک شهید اولوب شهرام اوزره قبری ظاهر در . بو قلعه‌دن قالقوب مناسب رفیقلمز اولمغله سرسریانه کاه شماله وکاه جنوبه ، شرقه ، قبله‌یه کیده رلک و جناب حقلک نیجه یوز بیک کونه صنع و عظمتی مشاهده ایدرک کیدوب بعده ینه قبله‌یه کیدرک (کوه‌بی ستون) قلعه‌سنه کلدک .

اوصاف سورکلکون یعنی قلعهٔ کوه‌بی ستون — بو قلعه‌یی ابتدا مجدداً ۹۹۹ سنه‌سنده سلطان مراد وزیری سردار معظم جغاله اوغلی سنان پاشا بغداد ایله همدان ودرکزین ایله نهاوند آره‌سی تبریزه وارنجه‌یه قدر امن و امان اولسون ایچون بو قلعهٔ بی‌ستونی کوه‌بی ستون دامننده بر پشتهٔ عالی اوزره سنک تراشیده ایله بر قلعه انشا ایتمشدرکه بوسرحدلرده او ایله قلعه یوقدر . حتی بعض دون همتلر عثمانلی قلعه یاپاماز دیرلر یوزلری قاره اولسون . حالا بو قلعهٔ بی ستون واجب السیر عبرتمون بر قلعهٔ کلکوندرکه جمله در و دیواری سرخ کون سنک خارادندر . جرمی اوچ بیک آدیمر . یالچین پشته اوزرنده اولمغله اطرافنده خندق یوقدر . جانب شماله مکشوف بر قوسوی واردرکه زیار عجمده او ایله بولاد دروازهٔ قوی کورمدم . درون

دیه اهالیسی کسب مفرخت ایدر لر . حقا که کلاملرنده دروغ یوقدر .
خلقی اهل هوا اولوب اعتدال اوزره کچنیر لر .

بوشهر یوز اللی پاره قرا ایله مزین برایتدر که هر برکندی شهر مثال
جامعلی و خانلی و حاملی چارشی و بازار ایدر . بوشهرک بیروننده بر باغ کنارنده
برچمنزار و لاله زار یرده چار گوشه برچجر مرمرده استاد ساف مرمر بر
صراحی شکلنده بر برداق تصویر ایله مش ! حقا که بر اثر بهیندر .

بورادن ینه جانب جنوبه کیده رک (سیدلر) کندینه کلدک . بوکندک
جمله خلقی سادات سینلردر . ینه جانب جنوبه جغاله اوغلی یوایله کیدوب
(حضرت سعد وقاص) کندینه کلدک . نهاوند خاکنده بیک خانه شهر مثال
جامع و خان و حمام و چارشوی شاهیلی برکندار مدر . نهاوند جنکنده حضرت
سعد وقاص کندی اولاد دشمن اوقیله مجروح اولوب بوکندده صحت بولنجه
ساکن اولوب ، عمار اوله ، دیه دعا ایتشدر . حالا مقام سعد وقاص اولو ،
براستانه در . برقاج سنی تکیه نشینلری وار ، اما کندولری نیجه یرلرده مدفون
اولدیغنی ایشتمشزدر : مدینه منوره بقیغنده ، مصر اسکندریه سی قلعه سنک
باب اخضری داخنده ، شامه قریب جسر یعقوب ایله جب یوسف اراسنده
عظیم آستانه لرینی زیارت ایتشمز . بورادن دخی عبور ایدرک (کنکور)
قلعه سنه کلدک .

اوصاف قلعه کنکور — بانسی نوشرواندر . نهاوند خاکنده داروغه لقدر .
قلعه سی برپشته اوزره شکل شمسی ده ، سنک بنا رعنا بر حصاردر ؛ اما
جرمی معلوم دکدر . اشاعیده بیک خانلی بر واروشی وار . جامع ، خان ،
حمام و بازاری و باغلری واردر . اکثر یا خلقی شهر زور اکر ایدر
و شیعیلریدر . بورادن نهاوند ساعتله برمر حله در . بوقلعه بی ۹۹۵ سنه سنده
جغاله اوغلی فتح ایدوب بعد ینه عجم استیلا ایتشدر ، حالا ینه دست
عجمده در .

دامن کوه بیستونده شاه جسرینی عبور ایدوب آندن جانب قبله
میال کیدرک (سرخ پید) قلعه سنه کلدک .

باب عراقده هارون الرشید بناسی اولدیغنی بیلدیرر تاریخ واردر . باب اردبیل
شماله ناظر ، باب همدان و باب سهند غربه ناظردر . بورباط عظیم اون اوچ
بیك آدیم محیطنده اولوب ایچنده یتیش محراب ، یدی مدرسه ، اتی تکیه ،
قرق مکتب ، قرق چشمه ، درون شهرده یکریمی سبیل ، یتیش سرای خاندان ،
یدی کاربانسرای واردر . بیك دکانچه‌لی برچارشوی شاه‌سی وار . اما
بدستانی یوق . آب وهواسی لطیف ایسهده دیارینک زمینی مرتفع اولغله
برودت اوزره در . صولری کوه الوندن کله رک شهرک باغ و بفتح‌سی و مشبک
بوستانلری میوه‌سی فراواندر . اوزومی ، الماسی ، دانه دارکناری ، آرمودی
مدوح عالمدر . حبوباتندن کندمی ، جوی ولو بیه‌سی (بوکرجه) پنه
وسائر نباتی مدوحدر . خلقی کورد و شیعیلدر . اشراف و اعیانی ، جراح ،
وصادق طیبانی فراواندر . شاعران و مصنفینی چوقدر . اختلاط ایتدیگمز
یاران بافصادن کنج اورلو ، علی یار ، حسن میمندی ، خداداد کندی ،
شهراب افندی ، شهباز آقا ، تولکی‌بای میرکلام ادملر ایدیلر . جمله خلقی
قلمکاری چیت (بسمه) لکفوری الوان بزله ایله ذولشلی قفتانلر کیوب
کبودی ، زردوا کورکلر کیرلر . قادینلری همه سیم‌وزر تاج کیرلر . یوزلری
نقابلی بیاض ازارلی پابلی آسمانی یشیل چیزمه‌لی درلر . قادینلرینک آدلری
بوکونه در . کل دمیده ، کل دمدم ، کل اندام ، کلچین ، کل شاخ ، کل بوی ،
عطرشاه ، نومه‌خان ، نومیکه خان ، هاخان ، النجه‌خان ، کل رخ ، پری پیکر .
کوله‌لرینک اسملری بوکونه در — ترمذ ، جانبولاد ، های های ، وای
وای ، های قولی ، وای قولی ، قرجیفا ، حرم ، کندیرلی ، قره‌قای ، بای
اولان ، سنده‌کی ، سوندل غلام شاد ، شادی .
آزادلی وجوارینک اسملری بویه‌در — جکه‌جان ، جدارلی ، صنیقه ،
سنبله ، قدنه ، خناسه ، سنه ، یامه ، پیمانه ، کندیده ، خرمة ، سراه بان ،
سروقد ، درخشان ، شهناز ، جان جهان .
جمله یدی حمای وار (پیر بوداق خان حمای) ، (سنان پاشا حمای) ،
(منشی آقای حمای) مشهوریدر . یوز اوتوز قدر خاندان حماملری واردر :

واسطه سیله رومیه کولنه منصب اولور . محصولاتندن قزل کندمی . آریه سی
بنه سی ممدوحدر . اوزومی عقره کوردلرندن کلیر . سهندک شمالنده مراغا
شهری طورانچی اوچ منزلدر . سهند ، شهرزور ، عمادیه مساج ایانگی کچی واقع
اولشلردر . آره لری اوچ مرحله ک یردر .
بورادن حرکتله نهاوند قلعه مشهوره سنه کلدک .

اوصاف قلعه نهاوند — بوکا عجم نازکلری (نهر اوند) دیرلر . لسان
مغولیده ساره سوری یعنی ساریه قلعه سی دیرلر . بوشهری کیومرث نوشیروان
وحضرت عمر خلافتنده سردار (ساریه) رضی الله تعالی عنهما ، هارون-
الرشید ، شاه غیاث الدین صیره سیله معمور ایشلردر . نیجه انتقالاته اوغرا یوب
نهایت هلاکو ، تیور پرزور ، سلیمان خان عصرنده سردار ابراهیم پاشا ،
مرادخان ثالث عصرنده جفاله اوغلو ، عثمان خان ثانی عصرنده خلیل پاشا
مراد خان رابع عصرنده خسرو پاشا کیلر . بونهاوند قلعه وشهرینی خراب
ویباب ایشلردر . عراق عجم حاکنده شهر همدانک جانب جنوبنده برکوه
بلنداوزره زمینی مهابت وصلابتلو شمال طرفندن نمایشلو پای تخت شاهان
قدیم برشهر عظیمدر . قلعه سی برپشته عالی اوزره سرآمد برحصار عبرت
نکیندر . دائراً مادار جرمی طقوزبیک خطوه در . اطرافنده خندق وار
ایسده واسع دکل ؛ طاردر . درون قلعه ده بیک مقداری باغ وبنچه سزخانلر
وار . درت جامعی وار . خلیفه عمر جامعی ، ساریه جامعی ، هارون الرشید
جامعی مشهورلیردر . یوز اللی برج وباروسی ایکی قیوسی ، سازنده قلعه سی ،
یدیوز نقراتی ، دیزچوکن اغاسی ، یساوول اغاسی ، داروغه وکلنتری ، منشیسی
واردر . بشقه جه خانلقدرکه اوچ بیک کزیده نکره مالک (بوره خان) نام
برکورجی خانی وار ایدی . غایت صاحب کرم اولمغله حقیر ومرتضی پاشا
اغاسی قارنداشمز خان سراینده مهمان اولوب اوچ کون صحبت حاصل
ایتدک .

رباطی — قلعه بالانک تحتنده شکل مربعیده اطرافنی خندقلو برقات
دیواری سورددر . امازمانه قلعه لری کچی متین دکلدر . جانب قبله یه مفتوح

اوغرامشدر . بعده ینه معمور اولمشسده طالحی برج عقربده اولمیدر که جنک وجدالدن آزاده قالاماز . حتی سلیمان خان فرمانیه عمادیه حاکی حسین خان بوسهند شهرینی علی الغفله باصوب اویله نهب غارت ایلمشدر که برطاشی برطاش اوزرنده براقمه مشدر . حالا عمادیه کوردلری مال غنایمله مغتمدر لر . آندن الغارایدوب کهران ، مراغه ، اوجان ، تبریز ، قومله ، رومیه ، خوی ، مند ، تسوی ، سلماس ، اردو ، باروت ونخشوانه قدر یرلری عمادیه حاکی خراب ویبایدوب مال غنایمتی جمله سلیمان خاه کوندریر . کندیمی ده یرینه کیدر . بعده ایران زمین خانلرندن وعجم ستانلرندن خیس اوغلی حمزه سلطان کرتبای سلطان ، حمی جان سلطان بیات امراسندن سینی ساتان جان آپاردی خان وعلی سلطان ودوکور سلطان ، مندی سلطان ، آلاکوزی بیوک سلطان ودها نیجه یوز خانلر ایله بغداد بهشت آباد اوزره عسکر کش اولدیغی ینه عمادیه حاکی حسین خان خبر آلوب جزره و عمادیه ، عقره ، کارنی ، هیرون ، اسپعدر ، کسان شروی ، مکس حسن کیف بکلرینک عسکرلرینی جمع ایدوب برکیجه ایچره تحت ماشا التندن عبور ایدوب شاه اردوسنی باصهرق جمله عجمی قیروب کمال قوتلرینی باصوب قوجه حسین خان قلیچی عرشه آصهرق بغدادی محاصره دن خلاص ایدرک منصور ومظفر نیجه بیگ بارشتر کنیج قارون ایله عمادیه یه داخل اولور . بعده سلیمان خان کندویه موصل ایالتی احسان ایدر . آخرکار بالضروره شاه صلحه رغبت ایدر بعده ینه شهر سهندی عمار ایلر .

الحالة هذه سهند شهری عمادیه طاغری دامندن برمرحله بعید صحرای سهندده باغ ارمه مانند برشهردر . قلعه‌سی خرابدر . اردبیل خاکنده باشقه جه سلتانقدر که ایکی بیگ نکره مالکدر . قاضی ومقتیسی ، داروغه وکلنتری واردر . شهرنده مفید ومختصر اوچ بیگ خانه واردر . زیرا بسیار خسار کورمش برشهر مغدوردر . متعدد جامعلرندن (پیربداق خان جامعی) معمور . جهدر . مناره لری چوقجه ایدی . خان ، حمام ، چارشو ، بازار کبی شیلری واردر . قهوه خانه لری غایت مزیندر . صولری سهند طاغندن کلهرک نهر سیلان

مديکندن شاه عباس اولدن بری معطلدر . بوکوه سیلاندن چیقان زلال کبی
 صولر اردبیل شهرینی ریان ایدر . ماباقیسی رومیه بحیره سنه ریزان اولور .
 بوجبل سیلانی عبور ایدوب ینه جنوبه عمادیه طاعلری دامننی عبور ایدرک
 جانب قبله یه کیدوب (معدن آهن یعنی قصبه موصله) یه کلدک .

اوصاف قصبه موصله — اردبیل خاکنده باشقه جه خالقدر که بیک
 نکره مالکدر . شهری ایکی بیک خانلی ، باغ ارم مثال دامن کوهده واقع
 اولمش معمور برربطه در . اما صوی دیمیر معدنلریدن کلکله عمدوح دکلدر .
 جامعلری خان وحامی ، چارشوی شاهیسی واردر . دروازه وروزنلری جمله
 دیمردندر . زیرا بوشهرک حائلنده اولان کوهده یدی یرده دیمیر معدنی
 اولورکه اشی کنجه دیارنده یوقدر . پولاد نخشوانیدن لطیف آهنی
 اولور .

عجایبات موصله — بوروبطه معمورک حائلنده بریاچین قیالی حواله کوه
 پاره وارکه افلاکه سرچکمشدر . اما اول قیانک دبی غایت اینجه جکدر . بوقیا
 منهدم اولوب شهری خراب ایتمه سون ایچون — بوقصبه کان آهن اولوب جمله
 اهلی ده آهنکر اولغله — مذکور قیابی نیجه یرندن بیکلرجه قولاج اوزونلغنده
 آدم بازوسی قالینغنده دیمیر زنجیرلرله یاننده کی کوه بالارله صاروب اوله جه
 مال وجانلرندن امین اولمشلدر . برمنظره و تماشای رعنادر .

بورادن دخی کیده رک (سهند) قلعه سنه کلدک

اوصاف شهر اوند یعنی قلعه سهند — ایلك بانسی کیومرئک (اوند) نام
 جکر کوشه سی در . بدایت اسلامده آل عباس اشتهار بولوب ایران ، توران ،
 هندستان ، لازستان ، مولتان وخراسانه ، بلخ و بخارا وداغستانه ، شام و مصر
 وحبشه مالک اولوب شعشعه عباس علملر صادقده و او ائناده ایسه هلاکو
 مغول ، قوموق ، قیتاق ، قزاق ، بلغار قالمخ قوملریله یکدل ویکجهت اوله رق
 دیرتی عسکر یله دیار معجمی اوردقدده عباسیلرلگن المستصرباللهک وزیری (سهند)
 بوشهر اوندده حاکم ایدی . خلیفه نک فرمانیله سهند بوراده برقلعه استوار
 بنسای ایدوب اسمنده سهند دیمشدر . اما صوکره ینه هلاکو خرابنه

بازویه کتوروب جمله پریشان اولان عسکر اسلامی جمع ایدوب بوشهر اردبیل اوزرینه یورودکلرنده همان شاه طرفندن (بورون قاسم) نام نامدار کلوب بیک قطار دوه یوکی ذخائر واقشۀ فاخره هدیه ویروب (اردبیل) دیار ایرانک برتکیه سیدر وشاه شاهانک مرقد پرانورلیدر . اول شهری خراب ویباب ایدوب خانهلین تراب ایتیکز دیو رجا ایدر ورجاسی حیز قبولده واقع اولوب کتیردیکی هدایا و ذخائر ایله سردار معظم غزات مسلمینی بای ایدر . ینه اردبیل آلتنه کلوب قرار ایدوب نصب خیام ایدر . اهالی بو حال پرمسرتی کوروب شهر اردبیلی جمله ترین ایتدی و درون شهرده مدفون اولان شاهلرک اجدادی شیخ صفی حضرتلرینک وغیری شاهانک تره لرنده نه قدر کموش والتون اوانی وجواهر قنادیل و ذی قیمت اشیا و حریر خالیچهلر وار ایسه جمله سنی آستانه یه کتورمشلردی . ینه اول محله ابراهیم قولی خان ایچی کلوب احمدخان عصرنده نصوح پاشا صلحی اوزره هر سنه آل عثمانه ایکوز یوک حریر و یوز یوک نفثیک و یرمک اوزره عقد صلح ایدوب شهر اردبیل دخی اوچ کون اوچ کیجه تنویرات اجرا اولنوب شادمانیک ایدیلوب آل عثمان عسکر یله محم جیشی شهر اردبیل ایچره قارش قاتش اولوب ذوق و صفالر ایتشلردر که حالا اردبیل ده اوزوق صفای نقل ایدرلر . قریب العهد اولغله حالا بوصلح اردبیل خاطر مده در . بوصلح نامه شیخ صفی آستانه سننده دفتر دار پاشا خطیله محفوظدر . حقیرک منظوری اولمشدر . بوصلحک مسرتی ایچون شاه ، عساکر اسلامه بیک قطار بارشتر ذخائر و بیک قطار سائر ملبوسات و ما کولات نوعندن هدایالر کوندره رک عثمانلی عسکرینی بای ایدر و میرزا حسین نام بر ایچی بی نامه لر ایله در دولتله کوندره رر . علی العقیب سردار دخی استانه سعادت کیدر . حالا بوصلح اردبیل خلقی لساننده شایعدر .

آندن اردبیل شهری اعیانیله و شیخ صفی تره داری شیخ واحد ایله واردبیل خانیه و داعلا شوب بر قطار دوه یوکی ذخیره احسان ایدوب جانب جنوبه اردبیله حائل کوه سیلانه متوجه اولدق . ایشته (سیلان طاشی) معدنی بونده چیقار که کویا عمل بدخشاندر . اما محسولی خرجنی احاطه ایتدیره .

دیواری خانه‌لری واردر . جامع‌لری ، خان ، حمام ، چارشولرئی مزیندر .
 بوشهر جبل سیلانک شرقنده واقع اولوب وجبل سیلان انک غربنده بش
 فرسخ یردر . جمله آبی نهر سراهدر کیم کوه سیلاندن طلوع ایدوب رومیه
 بحیره سنه ریزان اولور . جوباتی چوق ایسه ده میوه سی یوقدر . اما خلقی
 بیاضدر .

زیارتگاه شهدا ووزراء آل عثمان — بیقلی حسن پاشا ، ارسلان
 پاشا ومصطفی پاشا سجاه پاشا جمله علامت‌لریله وسنک مزارنده تاریخ‌لریله
 معلوم مرقد پر انوارلردر وبوسراو دن شهر اردبیل جانب جنوبه برمسافه در .
 آندن قبله یه ایکی منزله (قصبه منجیل حرزییل) در بوشهرده ینه زییل
 خاکنده برکوه بلند دامننده اوچ بیک خانلی زیتونی جهانی طومش در .
 جامع ، خان حمامی چارشولری معموردر . بورادن شهر قزوینه اوچ قوناقده
 وارمق ممکندر . بوندن طرف جنوبه واقع اولمش ارد بیل شهری واردر .
 اوصاف اولکای عظیم ، تخت ایران زمین قدیم قلعه اردبیل — بغداده
 قریب اولوب تبریز بواردبیلک شمالنده اتی مرحله بعیددر . ملکلردن اردبیل
 ولدار دمینی بناسیدر . حضرت عمر رضی الله عنه افندمزک خلافتنده حضرت
 ساریه نهاوندی فتح ایتدکده کفره فجره ، حضرت عمر افندمزک خوفندن
 بو اردبیلی بنا ایتدکبری ونیجه ملوک الینه کیردیکی وایران زمین شاهلرینک
 اجداد عظامی شیخ صفی حضرتلری بواردبیلده مدفون اولدینی وجمع عمارت‌لری
 وعرض بلدی وطول نهاری جمله سی تبریز خانیه کلدی کمز جلدده بیان اولمش
 اول جلدده نظر اولنه . [۱] اما بو محله لطافتی محله کلوب اردبیل خانی
 اوشارلی ابوالفتح خان ایله جان محبت‌لری ایدوب باغچه فصللری ایتدک . اما
 سلطان عثمان خلافتنده سراو صحرا سنده دلاور پاشا وخیلیل پاشا عسکر اسلام
 ایله منهزم اولوب تکیه لو پاشا و بیقلی وزیر حسن پاشا وارسلان پاشا و دیاربکر
 بکر بکیسی شیخ الاسلام دامادی مصطفی پاشا وغیری نیجه میرمیرانلر شهید
 اولمشلر ایکن سردار معظم دفتردار باقی پاشانک رأی احسنی ایله وار قوتی

اولنجه جغاله اوغلو حسدندن « سن نیچون نم جنک‌مده بولنمیوب باشلی باشکه یویله ایش ایدرسین » دیو ناحق یره اول غازی جانبولاد زاده حسین پاشایی زمره شهیدایه الحاق ایلمشدر. مؤخرآ عسکرک انهزامنه سبب اولمشدر دیه جانبولاد زاده لر علیه‌نده در دولته بی اساس اوله‌رق عرض ایدر. آندن صوکره جانبولاد زاده لر جلبده عصیان ایدر لر .

بو سحراده ایکنجه دفعه اوله‌رق هزیمت — بو معلوم‌مزدرکه سلطان عثمان خان عصرنده وزیر دلاور پاشا ، وزیر خلیل پاشا عجم سرداری اولوب عجمی صلحه راغب ایتمشکن حکیم عثمان غافلک غرور یله سوء تدبیرینه او یوب تاتار خانی قرق بیگ یکت ایله اردبیل اوزرینه طلیعه عسکر ایدوب کتمده ، بری طرفدن اردو دفترداری دوربین ، عاقبت اندیش باقی پاشا بوایشه حاشا تم حاشا رضا ویرمدی . اما العبد یدبر والله یقدر . اردبیلده قیر جیغان خان خیر آلوب سکسان بیگ عسکر ایله چیقوب طاغیرده ویولدرده عسکرین آماده ایدر . بو طرفدن تاتار صبا رفتار عسکر ای اردبیل دیوب . سراو سحر اسنه الغار ایله کلوب مکک ایدر لر . دوت کونلک یولی برکونده آلمش آیلری یورغون اولمش وکندیلمی بی تاب قالمش . همان عجم عسکر فرست بولوب هر طرفدن شاه‌شاه دیوب قلیچ اورمغه باشلار . جمله عسکر بی تاب و بی مجال ایکن ینه اوچ ساعت جنک ایدوب آخر عجملره میدان قالب تاتار خان ایله ایلری سردار اولان ییقلی حسن پاشا وارسلان پاشا و دیار بکر الیسی مصطفی پاشا و نیجه میر میران شهید شهادتی نوش ایدوب دنیایی فراموش ایلدیلر . قره پاشا ، الماجی محمد پاشا و رشوانلی مصطفی پاشا و نیجه یوز امرا اسیر اولوب یکر می التی بیگ آدم بومنحوس سحراده شهید اولدیلر . حالا استخوانلری یغین یغین ظاهرو باهردر . بودخی برنخوست اکبر ایدی . همان چیغاله اوغلو هزیمته مشابه ایدی . کندولرنده ضرب مثل حکمنه کچوب جغاله اوغلو کچی نامراد قاله سن دیر لر . ستایش اشکال شهر سراو — خاک پاک اذربایجانده بر دشت هامونده چمن زار و علف زار وادیده واقع اولمش بر شهر متوسطه در . بو شهر نیجه ملو کدن ملوکه انتقال ایتمش برمنحوس بلده در کیم جمله دوت بیگ عدد کر پیچ

معظم اولدیغنده (المشاوره ۰۰۰) حدیث شریفنه اعتبار ایتیموب مشاوره اولدن
 نیجه وزرانک پایه لرین پس پایه آدم لره توجیه ایدوب از جمله تکلو پاشایه (وانی) ،
 راضیه قادین زاده یه (سیواسی) ویرمشدر . جمله اناتولی ایالتلرین توجیه
 آخر ایدوب بو حال ایله شاه اوزره عسکر چکوب کیدر . مکر شاه بونلری
 طاغ باشندن سیر ایدرمش . کامل وقت ایکندی اولجه شاه شاهین کبی .
 طاغدن سوزولوب عساکر اسلام اوزره هجومه باشلار . بر مدت طوب
 وتفنک آتیلوب نهایت ایکی عسکر بر برینه قاریشوب عظیم بر جنک اولورکه
 قان ، سیل روان اولوب آتغه باشلار . آخر نسیم نصرت شاه عجم طرفه
 اسوب آنر غالب ، عثمانلو مغلوب اولوب آذربایجان قدر جان آتوب خلاص
 اولورلر . تکلو پاشا قره قاش پاشا ، قجر محمد پاشا عجم لندن قاقوب اردوی
 اسلامه جان آتارلر . جمله جبخانه و بارخانه و خزینه آل عثمان ایله طوپلر
 میدانده و جمیع شهدا ایاق آلتنده قالبو جفال اوغلو ده بر طرفه فرار ایدر .
 بو محله جان پولادزاده حسین پاشا اون ایکی بیگ عسکر ایله و تبلیس حاکی
 ضیاء الدین خان دخی اون بیگ عسکر ایله هنوز امداده کلیرکن کورسه کیم
 جفال اوغلو سنان پاشا بوزلمش قچارلر . همان جانبولادی عسکر یله ضیاء الدین
 خان دنج عسکری طاغله ایچره بوصولره یاتارلر . عجم عسکری ایسه بوزلمش
 عسکرک اردینه دوشوب موج موج ، فوج فوج کلوب قوروق قیروب کچمکده
 ایکن بوکره ایکی پوصو عسکرک بیننده عجم عسکری قانجه کیرودن وایلردن
 کینکاهلر ایچره جانبولاد عسکری صدای الله الله قویاروب عجمه او یله صاتور
 جانبولادی آتدیلر کیم یکر می بیگ کزیده عسکرک باشلرین تیغ انشتاب
 ایله طراش ایدوب فرار ایدنلری قووه قووه قیره قیره تا عسکر اسلامک
 بوزلیدی یره کلیرلر . مکر هنوز شاه عسکری بو حال پرملالی کوروب آل
 عثمان دونک ایتدی ظن ایدوب جمله خزان شاهینی براقوب فرار ایدرلر .
 وزیر دلیر جانبولاد زاده حسین پاشا بی باک وبی پروا جمله جبخانه و طوپلری
 وخیمه و خرکاهلری ضبط ایدوب عجمدن یکر می کله و اوچیسیک دری
 قزلباشلری بتلیس خانی ضیاء الدین خان ایله برالای عظیم ایدره ک واه داخل

اوصاف شهر عظیم و بلدهٔ قدیم اردیل — کوه اردیلان دامنلرینه قریب بودخی جانب شرقه ناظر بر شهر معظم ایش . حالا اثر بنالری رایکاندر . هلاکو خان و مؤخرآ ۷۹۳ تاریخنده تیمور خان و دها صوکره ۹۴۱ تاریخنده سلیمان خان بغداده کیدرکن و ۱۴۰ تاریخنده ماه صفرک یکرمی یدنجی کونی مراد خان رابع وزیرى بالمله بوقلعه‌ی خراب ایتشلر ایسه‌ده ینه اعمار ایدلش . اردیل خاکنده داروغه لقدر . اذربایجان ارمنیه شهرلرنددر . حالا یتش سکسان بیک قدر عنقا ارمنیلری واردر . اکثریا ابنیهٔ عالیهلری دیر عبرتیا اولدیغندن واهالیسی دخی عنقا بولندیغندن هرملوک غارت ایده کلشدر . اما ابتدا بانسی (منوچهر) در وانو شیروان عادل دخی زیاده عمار ایتشدر . حتی بونده بر دیر کیر وار کیم کویا قدس شریفده دیرقامه‌در . درون کلیساده بشیوزی متجاوز رهبان وار . اما بو شهر ایچره مسلمانز دیر برطاقم قزلباش واردر . جامع ، خان ، حمام وپازار چارشوسی واردر . اما کنیسه‌لری حددن افزون وقیاسدن بیروندر . بو شهر دن بهر سال شاهه الی بیک التون خراج همیان کیدر . باغ و باغچه‌سنک حسابی لایعده‌در . مرالی غزالی زکسی کوزلی مغیچه ، محبوب و محبوبه مه‌پاره جوانلری اولور بر شهر کیردر . یدی بیک عدد باغلی باغچه‌لی خانهلری واردر جمله‌سی کارکیر بنادر . اقایم عرفینک اون سکزنجی سنه تصاف ایدر . قبله جهتنده اوچ منزل بعدده (مصوله) قصبه‌سی اولوب (دمیر معدنی) در . آندن (شاه یش) قصبه‌سیدر . بو بلده ده بیکی متجاوز خانه‌دن عبارتدر . جامعی خانی حمای واردر . هواسی سهیل اولدیغندن کلی میوه‌سی ایرکنجه یتشور . نهر قندی عبور ایدوب ینه جنوب طرفه کیدرک (سراه) قلعه‌سنه کلدک . سراه ، لسان مقولیده (سراه) دیرلر . لسان اکراده (سه‌او) دیرلر . جمله خاقی یاقهار اسمنه مطهر اولدقلرندن باشدن ایاغه وارنجه صغر و کبیری آسه چکدکلرندن (سراه) دیرلر و طالع عمارتی عقربدر ویت مریخ مائیدر . انکچون بومنحوس شهرده آل عثمان عسکری نیجه کره غوغا ایتشدر . بردفعه سلطان مرادخان ثالث وزیرى جفال زاده سنن پاشا سردار

دیندی. بونی چیغاله زاده سنان پاشا خراب ایدوب بر اقمشسه ده ینه عمار اولمشدر. قلعه سی سنکین بنادر، اما واروشنی شاه اسماعیل قره خانی بنا ایتدیکندن عجم طائفه سی قره قان یرینه قره خان دیمشله دییه بر روایت دها واردر. کهران ناحیه سنده باشقه جه ساتانلقدرکه بیک نکره مالکدر. جامع، خان، حمام و بازار شاه سی واردر. بردربندی واردر که بو طرفلرده مثلی یوقدرکه عبور ایدن البته قره قان نوش ایدر. بوشهر خارچنده بر کر مابه واردر که دیار ایرانده مثلی یوقدر، مکر بروسه شهرنده اوله، غایه الغایه نافع کر مایدر. بورادن ینه جانب جنوبه کیده رک مراغه شهرینه کلدک.

اوصاف شهر مراغه — بابسی مروان بن محمد الحار اولدینی و تبریز خاکنده باشقه سلطاناق اولدینی اولجه توصیف قلعه شددر. بوشهردن جانب قبله یه صاریجه سرعتیله کیدیلسه ایالت شهر زوره و کرکوک قلعه سی خاکنه ایکی مرحله ده واریلیر. مراغه ده برکون مکث ایدوب علی السحر جانب جنوبه کیده رک (طورنا چیری) نام چنزاره کلدک. کهروان خاکنده بیک خانه لی صافی کوک دولاق ارمنیسیدر، آندن ینه طرف جنوبه کویار ایچره کیدرک (ستکبزی)، (مان ماه) کندلرینی کچوب کیتدک، بونلر معمور و آبادان جامعی، حمامی، بازارلی کندلردر. بورادن ایلری کیدرک کهروان قلعه سنه کلدک.

ستایش قلعه کهروان — بونی سلیمان خان خوفندن اوشار خانلرندن سفی خان بنا ایلدیکی وقوجه فرهاد پاشانک عسکرینه بو محله ده رخنه ویردیکی وبعده سایمان خان وزیر ی خادم جعفر پاشا علی الغفله بو کهر وانی باصوب قلعه سنی فتح ایدرک مهتدی خانک میمنتن بوزوب قتل ایلدیکی وکهر وانی ضبط ایتدیکی تبریزدن اردبیله کیدرکن بو کهر وان قلعه سی اوصافی علی التفصیل تحریر اولمشدر. آندن جانب کیدرک (شاه بندر) کندینه کلدک. بر اولو کوه بلند دامننده جامعی، خان و حمامی و چارشولی بر کنددر. آنی کچوب (بیات) ناحیه سنه کلدک. بوده اردبیل خاکنده در. آندن ینه جانب جنوبه (اردبیل) شهرینه کلدک.

جنگ دوام ایدر و طرفیندن قرق بیک بنی آدم دندان تیغدن کچوب عثمانلی
 عسکری منصور و مظفر اولدیله و سلیمان خانہ کیدوب خلعت فاخرہ و مناصب
 عالیہ آلدیلر. آندن ینہ عثمانلی اسم طور میوب تا اصفهان و همدان و درکزینه
 و سائر نیجه بلدان کزبنہ و تا باب بغدادہ و ارنجیہ قدر نیجه و لایاتی آن و تالان
 ایدوب خلقتی اسیر و نالان ایتدیلر. بعدہ بز بوسرجم دشتندہ عجم لاشہ لر بنی
 یدی یرده پشته ایتدک. من اول چاغندہ اون اوچ یاشی چاغندہ یکیت ایدم.
 بوجنکی یخشی بیلیرم « دپہ نقل ایتدی . بورادن جانب جنوبہ معمور و آبادان
 (القا بیدایس) ، (لاکدرح) کندلر بنی کذر ایدرک سلطانیہ قلعه سنہ کلدک .
 اوصاف شهر ذوالقدریہ یعنی قلعه سلطانیہ — طقوز یوز یکر می تاریخنده
 سلیم اول عصر نندہ عجم شاهنہ امداد ایدن ذوالقدریہ لی شارخ بک اوغلو
 محمد شاه بک ، چیلدی رده منہزم اولوب سلیم شاهک خوفندن بردخی مرعشہ
 وارہ میوب شاه اسماعیلہ کیدر . اودہ کندییہ بو اولکینی صدقہ ایتدیکنندن
 اورادہ قلعه سلطانیہ نامیلہ برقلعه بنا ایدر . قلعه سی نہروان خانانی حدود نندہ
 بریاچین قیا اوزرنده مفید و مختصر ؛ سنک بنا برسور رعنادر . شرقہ ناظر
 برقبوسوی وار ؛ درون قلعه دہ کی اولری غایت طاردر ، سلتانلری حالا
 ینہ ذوالقدریہ نابکار لر نندر . آشاغیدہ کی رباطی بیک عدد خانانلردر .
 جامع و چارشو و بازار ی وار اما ویراندر . بورادن قبلہ یه کیدوب (علمدن)
 کندینہ کلدک . بوکا (استاشایر) دخی وار ، بیک خانہ لی اولوب جملہ عماراتی
 آبادان کنددر . بورادن ینہ حرکتلہ (سہادہن) کندینہ کلدک . بودہ ایکی بیک
 خانہ لی ، جامع ، خان و حمام لی کنددر . بو کندلر شهر قزوینہ ، شهر قره قان
 در بندینہ غایت قریب کندلردر . بورادن جانب جنوبہ بش ساعت کیدرک
 (کچ آباد) کندینہ کلدک ، آنی کچوب برسنگستان و مشقشکاہ جانکاهدن
 کچرک (دودقات) ی کذر ایبلہرک (قارہ قان) قلعه سنہ کلدک .
 ستایش قلعه قره قان — بو صحرا دہ ہلاکو عساگری آل عباسدن یمش
 بیک آدم قتل ایدوب قانلری بحیرہ کبی اولدیغندن « دشت قره قان » دیرلر .
 بعدہ تیمور اولادندن بری برقلعه بنیاد ایدوب اسمنہ (قره قان) قلعه سی

(جولان دورق) کندلرندن کذر ایلدک . جولان دورق تبریزخا کنده بیک خانہلی جامع و خان حماملی برکند معموردر . بورادن جانب جنوبه عبور ایدرکن (آلاق بولاق) نام کندی یوز بیک رنج و عشا ایله کچوب (سرجم خانی) نام کنده منزل آلدق . سرجم صحراسنده سراغه اولمکه ناحیه سنده بیک خانہلی جامع و خانلی شیرین برکنددر . باغ و بسا تمینی نہایت سزدر . بو صحرا ده یدی یرده بنی آدم استخوانلری مالامال ایدی . بزم ایله رفیق اولان اختیار یساول اغاسندن بو استخوانلر نہ در ديه صورديغمزده قیرچیل شویله جواب و یردی . ای اوغول (۹۴۰) تاریخنده سلیمان خان تبریزک اوچان یا بلا سنده او طوررکن عجم دیارینی نہب و غارت ایتمکه سکسان بیک عسکر ایله ابراهیم پاشایی سردار ایدوب کوندر دیکه اردبیل ، مراغا ، کهران ، کشان طرفلرینی آان و تالان ایده . شاه دخی عثمانلینک بو حرکتدن خبردار اولوب یتش بیک عسکر ایله خلف الدین خانی سپاهسالار . معظم ایدوب کوندردی . هرایکی عسکر بو سرجم صحراسی ایچره مکک ایتدیلر . آق قیونلی بک زاده لرندن مراد بک دیار خراساندن اوچ بیک فتا ایله عثمانلی به معین و یار ، عجمه عدوی خونخوار اوله رق کلدی . مراد بک قره غولده نکهبانلق ایدرکن عجم عسکرندن بر قوروجی باشی اله کتوروب سردار ابراهیم پاشا حضورینه یتوردی . ابراهیم پاشا دخی دیلی سویله دوب شاهک دخی کله جکی خبرینی الدی و خوجه حافظ شیرازی دیوانی آچوب تفأل ایلدیکنده شوییت کلدی :

دوش از جناب آصف بیک بشارت آمد وز حضرت سلیمان عسرت اسارت آمد
هان سردار دلیرک شجاعت و جرأت طمارلری حرکت ایدوب سلیمان
خانک دخی اوچاق یا بلاغندن عسکر اوزره امداده کله جکی خبری کلیر .
سردار جنسکه آماده اوله رق طورمقدمه ایکن تبریز جانبدن سلیمان خانک
فرمانیه کیلان خانی مظفر خان نخشوان خانی تیمور نسلندن میرزا خان
اون یدی بیک عسکر ایله امداده کلسیله هان ابراهیم پاشا امان زمان و یرمیوب
عجم اوزره بو سرجم صحراسنده الله الله دیو هجوم ایدرهک یدی بیچق ساعت

کیدرکن بوشهر تبریز احوالی سياحتنامه مزك جلد نائینسده بیان ایلدک . آکا
نظر اولنه [۱] .

ذی الحجه ده اذربایجان تبریزدن قالقوب اصفهان دن چکوب دیار
همدان دن شهر زور وایالت موصل و بغدادی سیر و تماشا ایتدی کمز

تبریز خانى بو حقیره برکیسه غروش خر جراه و برقات اثواب و ایکی
رأس بساطیله قره چبوق آنلرندن معتبر آت و ایکی چپار یورغه آلاجه آت
و بر کورجی غلام، شهر اهمز اوزره اولان خان و سلتانلره کامل یتش قطعه
مکتوب ویردی که خاندن خانه و سلتانن سالتانه معزز و مبکرم عبور ایدم .
حقیر معیتده اولان آدم لردن الی آدم بر اقوب ماعداسنی و انه خانک هدایا لر یله
یوللایر ق سبکبار قالدیم . مرتضی پاشا اغاسی علی اغانک دخی الی نفر آدمی
قالدی . تبریز خانى بزه الی نکر و علی اغایه ده برکیسه غروش و بر آت ویردی .
خدا اول اغادن راضی اوله . سبکروح حلیم و سلیم رفیق صادق یار و همراه
موافق اولوب ازلدن سیاحتیه طالب و راغب ایمش . دیار عجمی طولاً و عرضاً
کز مکه عزیمت ایتدی کمز ده اصلا تردد و کلام ایتدی . اولاً بسم الله ایله تبریز
خانى ایله و داعلا شوب تبریزک جانب شرقیسنه بش فرسخ بعید (مهران
رود) ناحیه سنده منزل آلدق . قصبه مثال جامع و خان و حماملی بر کنددر .
ناحیه سنده التمش پاره کندی وار . بورادن جانب شرقه کیدرک بر بری آردی
صره (کندروت) ، (کند ایسوح) ، (کند سعید اباد) نام قرانی کچدک .
شاه طهماسب وزیرى عمار ایتدیکی ایچون بوکا سعید اباد دیرلر . سلیمان خان
بغداده کیدرکن خراب ایتدی رمشدر . حالا ایکی بیگ خانه لی یدی جامعلی
خان و حماملی شاهنشین چارشولی بر ریطه معظمه در . بونک صاغ طرف
شمالنده قومله قلعه سی خیلی مسافده قالدی . صکره سراوردی ، دوستی

ایشتمش ، شمیدی ده مکتوبن کورمشم ، اولیه که بوکشی عجم فرزندلرندن اوله « دیر ، علی اغا : « شاهم ، اصلنده کوتاهیه لیدر ، ملک وزیر افندمزنک امامی ومصاحب و یار غاریدر . والدهسی طرفندن پاشامزه قرابتی واردر . سلطان مراد خانک چراغ افروختهسی وحافظ کلام اللهدر » دیه حقیری شاهه حسن توجهلر ایدر . شاه : « رومیه خانی سفیدن قرق بیک قویون تحصیل ایدوب حالا اولیا اغا خانک جرمنک عفوینی رجا ایتمشدر » دیدکده همان علی اغا فرجه بولوب : « شاهم ، من دخی رجا ایدرم » دیر ودرحال یرلیغ شاهی یازیلور ، دیوان تبریزه چپار ایله نامه کلدکده قرائت اولندی که صورتی بودر :

« اول بنام خدا ، نایا بنام محمد محمد لولاک . اولکی رومیه خانی بدنایمی بی نام ایدم دیوقید و بند ایله حضورمه کتیروب اودین صیخندیرسه م کرک ایدی . روم اغالری رجا ایتمکن جرائم دفترینه عفو قلمی کشیده قلوب جمله اموال وارزاقی ینه کندویه ویره سین . طوغ و سنحاغ و علم و کوس و نفیر و کره نایلرن آلوب خزینه مه کوندره سین و کندویی عزل ابد ایدوب بیک تازیانه اوروب آزاد ایده سین . « جمله ارباب دیوان حمد ایدوب فقیر رومیه حاتی میدان سیاسته کتیروب کامل بیک تازیانه اوروب خلاص ایتدیلر . حقیر یاننه واروب حال و خاطرینی سؤال ایتدم ، خان حمد خدا ایدوب : « شکر اولسون که کوزم چیقاروب اوزوم چیقارمدیلر . « دیه حقیره قویندن یدی قطعه الماس طاشی و بر اینجو تسبیح ، بیک آلتون چیقاروب و یروب « دخی چوق شی ویررم » دیدی ، همان اول آنده جراحلر و حاذق حکیملر کلوب خانک وجودنده اولان قریاج زخم لردن حجامت لری ایله شیشه لر چکوب قان آلدیلر و مومیای کانیلری بادم یاغیله ایچیروب کویا تازه جان ویردیلر . اول کون خان ایله وداع ایلدم ، بیچاره یی نفی ابد ایلدیلر ، آنلر دخی رومیه جاننه کیتدیلر . حقیر ینه شهر تبریزه قایتمار خان ایله ذوق وصفایه مشغول اوله رق اعیانیه حسن الفت ایلدم . مقدا ارضرومدن نخشوانه

وزیرمنز خانمله دوست وقرداس اولدی . هیج بوجانبه حقارت نظریله نظر ایدرمی ؟ « دیه تبریز خاننه الشراح صدر وذوق درون ویردم . اما فقیرخانه تلاش ال ویرمش اولغله « بووان عسکرندن چاشتلم خبر آلهمدیلر ، من کوزلجه شاهه نه جواب ویره کیم » دیه سرسری کزردی . برکون واندن بر چاشت دخی کلوب « خانم مژده کم وان وزیر جویودوغی بتلیس خانی قاجمش ایمش . هزه ینه بتلیسه کمش . ینه عسکرله ملک پاشا اول خان بی جان اوزره کیتمه‌ده در . « دیه خبر مسرت کتورنجه قایمار خان چاشته اون آلتون ووروب « تیزینه سن کیدوب دخی زیاده خبرله کل « دیدکده چاشت دیز چوکوب : « ایشته کردیم ، ایشته تیغک ! منم خرده لرمی وتورتلرمی وجکر کوشه لریمی غریب قوما کله . قنی یارغارم چاشت خداداد نیجه اولدی ؟ صورمازن ، هی خانم « دیوب چاشت آغلادی . خان دخی : « سویله هی نابکار ! « دیدکده چاشت : « خانم خداداد ایله منی وان اردوسنده چاشتر دیه طوتوب ملک وزیرک سرپرده‌سی اوکنه کتیردیلر . آدی ملک ، کندی ظالم ! بزى سویله دوب من تهریم ، دیه دیز چوکوب بر عشر قرآن او قویه رق (فاتحه !) دیدم . هان اول آن فاتحه بر کاتله ملک پاشا بی آزاد ایتدی . خدا داد فقیر « مدد امداد و داد ! « دیرکن وزیرى اوکنده جلاد اکا اوله بر قلیج اوردی که کله‌شی فریاد ایدرک غلطان اولدی . حمد خدا من خلاص اولدم . بی خانم بکامین تومن آخچا ویرسن من بردخی بووان پاشاسی دورنده وان چاشته کیتمزم ، هنرمنده ارلک وهنرورلک قالمشدر ، والله ، بالله « دیو یاقاسیلکوب یمین ایتدی . حاضر مجلس اولان مردان صفانک اول میدانده خندان اولمده دن بی در مان قالدیلر .

حمد خدا اون ایکنجی کونده شاه اشیکندن ینه براشیک اغاسی ایله یرلیغ شاهى کلوب رومیه خاننک وحقیرک دستمزده اولان حجتلرمزی کتوروب تبریز خانیه حقیرک مکتوبلری شاهک دسته ایرمکه شاه یاننده اولان علی اغامزه حقیری سؤال ایدر ، « نه‌منه کس‌سنه در من آنی بر کره اولیا اغا نامیله بغداددن همدان خاننه کلدی ایشتدم ، بر کره‌ده کنجه خانی یاننده

حقیر : « خانم (المعنی فی بطن الشاعر) مضمونی اوزره سوز پاشای کامکارده در . یوقسه غیری نابکار وحیله کارلرده سوز یوقدر . جمله کلام یاشاده اولغله چاشتکز خبر آباره بیلمه مش . عثمانلی همیشه هرایشه بویه اندیشه ایدرکه چاشته محتاج دکلدر . ملک احمد پاشا افدم و جمله عجم خانلری ایله و میر عشائر ایله ، علی الخصوص رومیه اولکاسیله و سزک تبریز اولکاسیله دائمالصح و صلاح اوزره در . الابلتیس خانی اوزره سفری وارد ، برکون ایشیدر سزکم وان دریاسنده کیلره طویلر قوشوب بتلیس اوزره سفره کیتمشلدر » دیدم . همان چاشت : « والله خام اولیا اغا دانیسیق ایتدیکی کبی وان اسکله سنده یکریمی پاره کبی آماده ایدی . احتمالدر سفر اول طرفه اوله دیرلردی ، اما هنوز کیمسه سفرك اصل و فرغنی بیلمدی » دیه جواب ایتدکده خان دیدی که : « ای کوته بختلی چاشت ! اوکنارلره کبی قویمغه خواب خرکوش دیرلر ، عثمانلی طاوشانی عربه ایله آولار ، دیرلر . قیصر زمینک بیسک کونه تدیرلری وارد . عثمانلی تاتار صبارفتار عد و شکاره بکزر ، برکون کوررسک که بتلیس خانی اوزره و حکاری ، پینانش اوزره دیرکن بزم رومیه و سلماس ، خوی و مرند ، قومله و بتیز صحرالرینی نهب و غارت ایدوب تاتار کبی شبخونلق ایدر . ایمدی یمان کونک تدارکنی یخشی کونده کورمک کرک . جستک ایشی ، غافل کشینک باشی کسلیلر دیمشدر ، نه دیرسین ؟ اولیا اغام بومشاوره و دانیسقلقلری یخشی دکیدر ؟ » حقیر : « خانم عثمانلی اوغوز طائفه سیدر ، دریامثال عسکره مالک اولغله حیله و خدعه نه در بیلمز ، برجانبه خواب خرکوش کوستروب بر طرفی اورمغه تنزل ایتمز . خادم الحرمین الشریفینله اول حیله بدنامی دوشمز ، هیچ بر زمانده عثمانلی عهد شکنلک ایدوب بردشمنک اوزرینه علی الغفله و اراماشدر . ابتدا صلحه مغایر بر پیشه کارلق ایدنی اولا ایلیچیلر ایله نامه لر کوندروب مدارالر کوستریر و وقتکه حاضر باش اول دیه خبرلر کوندر . صکره سی دریا مثال عسکر ایله هانکی دشمن ایسه اوزرینه چکوب انتقام آلیر . یوقسه خانم ، عثمانلی ووزراسی اول کندیلری عهد شکنلک ایتمزلر . خصوصا بزم ملک احمد پاشا

آمدن خبر موخش از جانب وان وارجیش

ایرتسی کون علی السحرکه اولدی ، خان حقیر قاتنه قغروب « ای برادر جان برابرم اولیا اغا! خبردارمیسک که واندن چاشتم خبر آپاروب کله در کوش قیلرسن؟ » دیدی . حقیر : « نوله اولسون خانم » دیدم . خان : « چاغیر کلن شوپیس کیدی بی » دیدکده کوك دولاق چاشت کلوب دیدی که : « خانم! قیصر زمین خانی واندن کول میداننده سرایرده سن قورمش . هزه باشنده نکر بریکدیروب خیمه وخرکاه وکافه بارکاهیه اول چرا کاهده مکث ایدر ، دها قلعه واندن بال بیز طوپلر وکله طوپلری آپاروب خانک چتر ملمعی پیشه قویارلر وعظیم سفر تدارکی ایدرلردر . اما خانم وان شهری قزغان من کچه اولتمس ، ایزد یزدان پروردگار حقیچون وعلی المرآضی نك پاك روحیچون بوقدر جست وچالاکلک ایدوب چاشتلام . يك ذره خبر آپاره بیلدم که سفر نه جانبه در وقتنی اولککيه در » کوك دولاق چاشت بوجواب ناصوابی ایتدکده قایتمار خان حقیره خطاب ایدوب دیدی که : « اولیام ، بونه منه تجدید صلحدرکه سن ایلیچلیک ایله کلیرسن ، ایش بیتیرسن وایاچی طلب ایدرسن . بزلر دخی ایلیچی پی چویررم . سزک خانلر خانکزر هزه عسکر جمع ایدوب ظاهر ایران زمین اوزره لشکر چکه در . بونه سوء تدبیردر . من آنه حیرانم » حقیر جواباً کمال احتیاط ایله دیدم که : « خانم ، چاشت یخشی اما سفر نه جانبه در جبر آپاره بیلدم ، دیر . خانم ایسه محیر بازار البته سفر بوجانبه در ، دیه وجود ویررسز اما خانم علم الله ، شهد الله وباب علم علی عالمدرکه سفرینه بتلیس خانی اوزره اوله . زیرا فرار ایدن خان اله کیرمه مش ایدی . ایشه خانم ، من بوتبیزده ییم ، اکر بویه دکلسه منم هرکلام صحیحم دروغ ولاغ اولسون » دیدم . خان : « اولیا اغام ، بو بزم چاشترلر من شاهدن ویزدن دونلوخ کیرلر وچورک یرلر . هربری تکمیل قون ایتمش عرب وهند واوزبک ، تاتار وسیاحی چاشترلردر ، غیری زمان خبر آپاریرلر . شمدی سزک خانکزرک زمانده نیجه خیر آپاره بیلملرلر من اکا حیرانم » دیدکده

حرم هایونه آلوب قزق ییل صکره فاتح روان مراد خانه سلجدار اولوب
 روان، نخشوان، قطور و تبریزده، بعده بغدادده جمله بیله ایدی. حالا اوتوز
 ییلدرکه خاندنر. شمدی سردار معظمک ایله واندن خانلر خانیدر « دیدم .
 خان : « اویله ایسه اولیا اقام وزیریکز بودیارلرک احوالی یخشی بیلیر » دیدی
 حقیر : « بلی خانم، اسکی وزیردر . ضبط ایتمدیکی مناصب قالماشدر » دیدم .
 خان : « ای اولیا اقام، بوبتلیس خایله بورمضانده قیرغین جنک علی
 ایدوبدر اصلی نه اوله ؟ » دیدکه حقیر : « خانم، عجم تجارین ویکچری سود-
 اکرانن باج ایچون رنجیده خاطر ایتمدیکی اجلدن وان کمر وکی معطل قالدی .
 آخر پاشانک بر قاچ کره تنیه ایتمدیکندن متنبه اولمایوب اوستنه یمش بیک
 عسکر و بو قدر کیملره وان دریاسندن طوبلر چکوب ۱۰۶۵ رمضانک یکرمی
 بشنجی بازار ایرتسی کونی خان عسکرینه بر سیف ملک اوردی که فلکده
 ملکلر پسند ایتمیلر . آخر کار بتلیس خانی فرار ایله نابود اولغله جکر
 گوشه سنی یرینه خان ایتمدی » دیدم . خان : « قوجه ملک وزیر یخشی ایتمدی .
 اول خاندن بزم تبریز تجارلری دخی عاجز ایدی . اول کیده لی سودا کرلرمن
 آسان و امان عثمانلی به کیدوب گلشدردر » دیدکه حقیر : « خانم، بزم وزیر
 ایله حسن الفت ایچون سزک دخی ایلیچی نامنده براغا کز کیتسه یخشی آتلر
 آلسه کلسه آرده یخشلیق و سرحدده امن و امان اولوردی » دیدم . خان :
 « والله بنم اولیا اقام بوکلاملری سنکله آنک ایچون دانیشیق ایتمد . وقت
 سحر بر پاک زبان اقامی ایلیچی کوندیررم . هله واندن خبر آپار یجیلرکله . ا که
 بقارم » دیدی . علی الصباح اسد افا نام براغایه اللی عدد طاوس دوه سیله
 روان پرنجی ، اون بش تفک مازاندران و اون کورجی غلام ، اللی عدد قیلان
 پوستی ، بش عدد دوشه مه اصفهان کچه سی ، بش عدد ایپک لیجان خالیجه سی
 یوز قطعه کاسه ، طباق و فنجان ، اون رأس الاجه بورغه والتی رأس قره
 چبوق آتلر ایله پاشایه نامه لر کیتدی . حقیر دخی وسیله اولوق ایچون یکرمی
 عدد نفر قوشدم . آنلره خان اوتوزر غروش و برر کشان قطیفه سی و یروب
 جمله یوز نفر آدم لر ایله دیار وانه روان اولدی .

خانك عقلی کیدوب دیدی که : « خان قرداشمز یخشلیق ایتدی ، حق برکات ویرسون ! » وقت ظهر اولنجیه قدر آتلی تماشا ایدوب آخر مرصع زیننه آته سوار اولوب حولیده بر قاج کوره جولان قیلوب صفاسندن کویا جهمان آنک اولدی . آندن دیوانخانه‌یه کلوب دیدی که : « اولیا اقام من بواسب سفیدی کوزلجه شاهمه کوندروم » حقیر : « خانم عهدم اولسون وزیر قرداشکدن سکا اویله ایکی رأس کخیلان کتوروم . اما خانم ! عزیز باشکیچون وکوزلجه شاه باشیچون شوقفیر خانی خلاص ايله » دیه تما ایتدم . « بسر چشم اولیا اقا ، کورهم » دیدی . آندن میدان محبته دسته خوانلر کلوب بر ضیافت عظیم تناول اولنورکن حقیر : « شوقفیر خانی دخی زنجیریه طعامه قفره من » دیدم خان : « شاه غضبلیسیدر ، قانون ایران زمین دکدر » دیدی ایسه ده خواه ناخواه رجامز قبول اولوب اشیک اغاسیله ایکیسی بر زنجیرده طعام تناول ایدرلرکن فقیر خان فراوان ناز و نیاز پیاز کر - شمه لرایتدی . تبریز خانی : « اویله اولور ! مصرع « عربا یدشیرا درسلسله » دیه خاه تسلیلر ویردی . بعد الطعام خانی ینه حبسه کوندروب بز دخی مرتضی پاشا اغاسیله قوناغمز کیتدک . سهل استراحتده ایکن کوردمکه خانک بش کرده بالش زر دوز و بش جامه خواب یورغان زرباف ، اوچویوز غروش و بر بوغچه جامه طون و بر شامه عنبر خام و بر قره چبوق عجمانه آت هدایاسی کلدی . اول کیجه بدرستی شاهه قاصدلر کوندروب الله اعلم خانی درون دلدن رجا ایدوب پاشادن کتیر دیکمز قیر آتی مرصع اکر یله هدیه کوندردی . اول کیجه حقیر شاه اشیکنده کی بزم علی اغایه خانک خلاصی رجاسیچون عجبنامه لر یازوب و خان طرفندن وافر وعده کریمه لر تحریر ایدوب رومیه خانک چپاریله خبر کوندردم . علی السحرکه اولدی ، بو حقیری خان تبریز دیواننه دعوت ایدوب دیدی که : « اولیا اقام ، سزک خانکز نه مننه شخصدر ونه باغک کلیدر ونه بوستاک بلبیدر ؟ » حقیر « خانم ، استانبولده طوپخانه شهرنده وجوده کلدی ، بش یاشنده آبازه دیارینه سود آسانسه کیتدی ، اون بش سنه آبازه دیارنده قالوب صکره سلطان احمد خانه هدیه کلدی . احمد خان

رومیه خانك ايشی اللهه ، آندن ده كوزلجه شاهه قاله دیر . بونك البته كوزلرینه شامدیجه ، باشنه قیزغین طاسجه کچرردر و او دین صیخدر در « دیدکده حقیر : « حاشا ، ثم حاشا خانم ، سز بو حجت شرعیله ری کوردیکز . البته شرع محمدی بی وقانون شیخ صفی بی اجرا ایتدیر رسز . بونامه و محبتلی کوزلجه شاهه کوندروب بوققیر خانی آزاد ایدر . مقدا من دخی شاه اشیکنده آفامزه کوسفندلرک تحصیل اولندیغنی بیلدیر مشم ، سزده هکذا . » دیدم . تبریز خانی « بلی اویله اولدی . مکاباق یخشی ورقک رومیه دن کلوبدر » دیدکده حقیر « خانم ، قویونلر طوپدن تحصیل اولوبدر . بو خانی حبیب خدا عشقنه آزاد ایدک که هم ابوالکلام سردار معظمسک » دیدم . تبریز خانی : « برای خاطر اولیا آقای ، ای اشیک اقای ، کوزلجه شاه باشیچون اول سفیه خانک پای بندلرین آل کلن . شاه زنجیر یله قالسن ، یخشی کوزله . من بر کره کوزلجه شاهه بومکتوبلری و محبتلی کوندره لی ، بنده وسن ده ورقلر یازله ی شاهه کوندره لی ، کوره لی ، نه ظهور ایدر بیله لی » دیدکده حقیر و جمله ارباب دیوان تبریز ، شاه اغاسی و جمله ارباب دیوان دست پوس ایدوب اول آن خانک ایاغندن زنجیرینی و کردندن دوشاخنی آلوب الحق فقیر خان التون زنجیر ایله کوز حبسنده قالدی . اول آن شاهه نامهلر و حجتلر و حقیرک قویون تحصیل ایتدیکم دفترلر چپار ایله کوندریلوب انجق شاه ایله خان اغاسی تبریز خانی یاننده مسافر قالدی ، حقیر ایله مرتضی پاشا اغاسی خان کتخداسنه مهمان اولماز امر اولیجق حقیر تبریز خانه : « خانم ملک احمد پاشا قرداشکز خانمه سلام ایدوب بوجواهرلی خنجری پیشکش کوندردی . دیه مرصع خنجری خانک دستنه ویردیکمده دقت تام ایله تماشاسنه صرف اهتمام ایدوب باقه ، باقه ، دیوان خلقنه باقدیره ، باقدیره تمام اولدیلر . بعده کمرینه بند قیلدیلر . آندن یته حقیر : « خانمه ایکی صافنات الجیاد مثلی آتلی کوندردی کیم بری عثمانلی پادشاهنک آتلیندن بری شام جنت مشامدندر » دیدیکمه آتلی حضورینه چکدیردم . چنانکه مرصع کم وا کرلی ، پاک رخت و بساطلی کخیلان آتلی کورنجه قوجه قیرچیل قاتیار

خانلر حالنغدن معزول اولمش، یعنی صدر اعظم معزولی برزات ایدی . همان
 ملك احمد پاشا اقدمزك مکتوبلرینی ویردم ، اینه آلوب بوس ایدرك سربنه
 قویوب وعلیکم السلام دیه نامه یی بی باک پروا او قویوب دیدی که : « اولیا قام ،
 وان وزیر قیرنداشمز بیورمشلرکه اکر رومیه خاننک طلا دینی قرق بیک
 قویون تحصیل ایدوب اولیا اغایه تسلیم اولمازسه نقض عهد ایران زمین طرفدن
 اولوب بز دخی اکا کوره تدارک ایدرك . عثمانلی تدارکی برآلای اورغونجی
 عسکردر؛ ایران زمین مملکتن الان وتالان ایدرلر . ایشتمش سن هی کبوت بختلی
 هند وانه کوختلی رومیه خانی چلبی سی . پس سیز نه منر میدهتسنکم قیصر زمین
 خانلرندن سنک حقه ک بویله شکایتلرکله . من سکه هر بر نامه بی جور منر میدم که
 ای سفیه مادر بختادینی حقنه سن کم انتهای سرحدده سن . عثمانلی ایله حسن
 زندکانی ایدوب نیک نام قازانه سن ، سن که شاه یاننده منم عمیلرم واردر دیه
 مغرور اولوب کر نایکله ، طوب و تفتنککه عثمانلی سرحدینی اورورسن . چونکه
 جلاد ودلاور فناسن ، کیده سن هند ایله قندهارده جنک ایده سن . یا خود منم
 کبی شهر کیلانده کافر کشتیلریله جنک ایده سن . ایشته اولیا آقام اول
 جنکنده حاضر ایدی . منم شاهد عادل ایدی . « دیدکده حقیر « خانم
 حضرت دلدلسوار اسد الله علی کرار داماد رسول الله روحی ایچون
 اولسون ، دووازده امام روحلر ایچون اولسون عفو ایله معامله ایلک . بزم
 وزیر نامه سنده : اکر قویونلر تحصیل اولمازسه تحصیلنه سعی بلیغ ایده سز »
 دیمش . حمد خدا قرق بیک قویونی بو عید حقیر تحصیل ایدوب جمله پنیاشی
 ایله خاندن ابرا واسقاط محبتلری آلدیم ، قرق بیک قویون پاشایه واصل اولدینی
 مکتوبلرده بو حقیره واصل اولمشدر . ایشته مکتوب ، ایشته رومیه منلاسنک
 حجت شرعیله لری « دیه جمله ورقلری و نامه لری خانه ویردم ویدی عدد
 پنیاشی کوردلرندن آدملر کورمشدم . آنلر شهادت ایدرك « بزم قویونلر منر
 قالمادی ، دعوا و نزاعمز طاوسیدی « دیدکلرنده تبریز خانی پاشانک « قویونلر
 بزه واصل اولدی » دیه رومیه خاننه مکتوبلری و حجت شرعیله لری او قویوب
 « حمد خدا هم عثمانلی ایله بر طرف اولمشینخ . اما اولیا آغا شم دیکیری بوسفیه

شرقه کیدوب (جعفر پاشا خانی) کندندن کچوب (بندماهی) کندینه کلدک .
تبریز خاکنده بیك خانہلی کویدر . بورادهینه (شام محمدغازان) نك قبرلرینی
زیارت ایتدک . نته کیم ۱۰۵۷ تاریخنده ینه زیارت ایتشدک .

بورادنده عبور ایدرک جانب شرقه کیدوب (حاجی حرامی) کندینی
کچدک ، اوراقدن (سنتری) کندینه کلدک . بیك خانہلی ، جامعلی ، حماملی
کنددر . بوراده جمله من اسباب سلاح واحتشاملر منزه الای ایله کیدرکن تبریز
خاننک کتخداسی عظیم عسکر ایله قارشى چیقوب فقیر رومیه خانى دست
برقفا آدم دریاسی ایچره حجاب ایدرک کلیوردق بویله جه (۴) ساعتده (تبریز
دلاویز) شهر داپذیرینه داخل اولدق .

تبریز شهرینه دخولمز

بوشهره آلاى عظیم ایله داخل اولتجه رومیه خانى تبریز خاننک ایاغنه
دوشدکده خان اصلاباقدی وحقیر واریرکن خان یرندن قالقوب «سلام علیکم»
دیدى . زیرا قانون قدماى عجم اویله درکه او طه لرنده اوتوران خانه صاحبی کلن
مسافره سلام ویریر . حقیر دخى اولدن قانونلرین بیلوب «وعلیکم السلام ،
خان عالیشانم !» دیدم . آردى صره مرتضی پاشا اغاسی کنجه آکاده سلام
ویردی . اول دخى سلام آلوب هر بریمز دیوانخانه تبریزده قرار ایتشدک .
اما تبریز خانى حقیره ستاریجه نغاز ایدوب «اولیا اغا من کیلان خانى ایکن
اوزون شیروان وشمالی خانلرینه وداغستان شاهنه کلن اولیا آقای دکلیسین ؟»
دیدى حقیر : «کوزل خانمی اسنده ، امانده ، تندرستلکده بولدم» دیوبویتی
ترنم ایتدم :

منت خدایه ایردیم اش سروقامته شکرم بودرکه قالدی حسرت قیامته

بووجهله خانه وافر تواضع و تملقاتله معامله ایلدم . زیرا غایت قدرشناس ،
نکته دان ، صاحب وقار و عالی تبار ، مدبر ، ارسطوتدبیر ، دوربین فکر صاحبی

داروغه وکلنتری، دیزچوکن اغاسی، آلتی یوز قلعه نکرلری، جبخانه و طوپلری واردر. زمان قدیمده یزد جرد شاهک (تسوبان) نام حرمی بوقلعه‌ینی بنا ایتدیرمکه اسمنه تسوبان دیمشلدردر. بعده تیمورلنک بونی خراب ایدوب صوکره جهانشاه اعمار ایلمشدر. قلعه‌سی اریز نه‌ری کنارنده اوچ بیک عدد طوپراق ایله مستور خانه‌سی اولوب یدی جامع، اوچ حمام، آلتی خانی واردر. مرندن اون ایکی فرسخ بعید اولوب آب وهواسی خوب ما کولات و مشروب‌اتی مرغوبدر. اون ایکی درلو آرمودی غایت خوش و آبدار اولور. بوشهر اولجده روان، تختوان، خوی و بهستان سیاحتلر مزده مفصل تحریر اولنمشدر. [۱] بوسهرده خان عظیم بر ضیافت ایدوب بعد-التناول رومیه خاننک بوشهرده اللی دکاچیه‌سی ویکرمی التی باغ وخیابانی تحریر اولنوب ایرتسی کون ینه جانب شرقه ابادان صحرالر ایچره کیدرک (۶) ساعت (قومله) قلعه‌سنه کلدک.

اوصاف قومله — ۹۹۸ سنه‌سنده سلطان مراد ثالث دورنده فرمان شهریاری ایله سردار معظم قوجه فرهاد پاشا بوقلعه‌ینی یصه‌مشدر. ولیا دانخی دامتنده شکل مر بعده سنکین بنا برسد رعنا اولوب جر می و اوصاف ساثره‌سی تبریز سیاحت مزده مندر جدر [۲] بوراده دنخی فقیر خاننک سرانی و برچفتلکنی ویدی باغنی تحریر ایدوب قومله خانندن شاهه عرض محضر لر آلوب ینه جانب شرقه کیده‌رک (سونجه) کدینه آندن (ورقه خانم) — شاه قزلری خاصیدر — کدینه آندن (مزید خان) کدینه کلدک. شاهلرک اردبیلده اولان جدلری شیخ صفی وقفیدر. بو محله تبریز ایله قومله بیننده جریان ایدن قره صو نه‌ری منبعی الباق وقارنی یاریق قلعه‌لری طاغلرندن الوب نیجه یوز کندلرک مزرعه‌لرینی ری ایدرک جریان ایدر؛ رومیه دریا سنه قاریشیر. بورادن حرکتله وقت عصرده اوننجی ساعتده (سوجه‌جان) کندنده مکک اولندی. التی یوز خانه‌لی جامع و حمامی معمور یردر. آندن ینه جانب

[۱] جلد ثانی : ۲۴۲ صحیفه .

[۲] جلد ثانی : ۲۴۲ صحیفه .

خلق سنی المذهب ایسه لرده نهانیدر، اهالیسی تجاردر. طشره رباطی اطرافده سوروی یوق، جوانب اربعه سی خندق کیسيلمشدر. اوچ قیوسی وار، رومیه قیوسی جانب قبله یه، تسوی قیوسی غربه، تبریز قیوسی شرقه مکشوفدر. بورباطک اطرافی یدی بیک خطوه در. بوشهرده جمله اوچ بیک خانه، اوچ عدد جامع معمور و طقوز محله وار. درت محله عجم سنیلریدر، بش محله سی ایسه کوی دولقلدر. خان و حماملری مزین دکانلری قهوه خانهلری وار. شهر اهلی غایت پاک اولور. برتوشه انکوری یگری اوقه کلیر. شیرهل و آبدار اولور، قرق درلو آرمودی وار، نباتات و حبوباتی فراواندر. اهاری زیر زمینده جاری و رواندر. ولایتی واسع و معمور، خلق مسروردر. حالا مراد خانک مکک ایتدیکی چتر ملعی زمینی برمسیره در. سلماس شهری خوی شهرینک طرف غریبسنده در، اما سهل جانب شماله میالدر. ارالری یدی فرسخک یردر؛ تبریزه اون فرسخدر.

بورادن شماله میلأ (۲) ساعت کیده رک (کج آباد) کندینه کلدک. روضه رضوان مثللی بیک خانلی برکند معموردر که هواسی غایت لطیف، محصولاتی فراواندر. جامی، خان و حماملری، چارشوسی واردر. ینه جانب شماله کیده رک (سراو) کندینه کلدک. اصل شهر سراو تبریز ایله اردبیل ارسنده در. بوکندر. عجم و مغول اقوامی بونه (سرای) دخی دیرلر. تبریز باغلری ایله بوسراه باغلری مشا ایسه ده ارالری اوچ قوناقلق یردر. برسراه ناحیه سی سکسان قدر آبادان، رباط واری کندلری حاویدر. هربرنده، خان، حمام و چارشولر واردر. بورادن تبریزه کیتمیوب خان چفتکلیخی و سائر اموال و ارزاقلری ضبط ایتکه شاه اغاسیله تسوی شهرینه وقومله شهرینه طوغری روان اولدق.

اولا جانب شرقه واسع صحرالر ایچره معمور و آبادان کندلر ایچره کیدرک (۳) ساعتده تسوی قلعه سنه کلدک.

اوصاف قلعه تسوی — تبریز ایالتده مرند سلطانی حدودنده تسوی باشقه سلطانلدرکه ایکی بیک نکره مالکدر. قاضی و مقیسی، سرتاج سیدی، منشی،

مراد رابع روان سفرندن کلنده بوراده مکث ایتمش. معمور برکندر. ینه
 جانب شماله کیدرک (۵) ساعتده (سلماس) قلعه‌سنه کلدک .

اوصاف قلعه سلماس یعنی شهر دلماس — ایلك بانسی بزر جمهردر .
 محصولدار بر قضاده اولوب کوسفند و جاموس ماستی چوق اولمغله حکیم بزر-
 جمهر بوشهره « دل ماست » نامنی ویردی که کوکل یوغوردی دیمکدر .
 بعده هلاکو خان قوم مغول ایله کلوب آل عباسدن المستنصر بالله اوزره
 بغداده کیدرکن بوشهری خراب ویباب ایتمشدر . بعده جهانشاهک سلماس
 نام وزیر ی بونی معمور ایدوب اسمنه (سلماس) دیمشدر . بوقلعه دینه
 کلدی کمزده قلعه خانی استقبال ایدوب اشیک آغا سیاه رومیه خانی کندی
 سراینه آلدی . مرتضی پاشا آغاسنی کتخداسنه و بزی منشی سنه مهمانلغه
 ویردیله . قلعه‌نک سیر و تماشاسنه باشلادق . قلعه‌سی عظیم بر سحر ایچنده
 واقع اولمشدر . جوانب اربعه‌سنده رومیه ، تسوق ، قومله ، قره باغله ، خوی ،
 مرند ، بهستان ، جورس خانلریله مشا سلماس سحر اسیدرکه بائین و موش
 سحرالینک بشی قدر دشت قیچاق کبی برفضای واسعدر . شماله نظر قلعه
 قپوسندن ایچری کیررکن صاغ طرفنده چار گوشه برطاش اوزرینه (عمر
 هذا السور المتین یایم تاج الدین عالیشان و بنای خواجه نقدی مقریزی)
 دینه تحریر اولمش ، سور ی دائراً مدار بیک آدمدر . هواسی برودت
 اوزره در ، جانب غربده برنهر اولوب کوردستان پدیناش و آباغای طاغله‌ندن
 کلوب نیجه یوز بیک باغ وحداً تقدن عبور ایدرک رومیه دریاسنه منصب اولور .
 آبروانلری وارددر . شهره اوزره چاه مالری وار . عجم عثمانی عسکرندن بو
 قیولرده برچوق آدم آلوب اسیر ایتمشدر . بودیارک صولری جمله تحت ترابدن
 عبور ایدر . درون قلعه‌ده اوچ یوز عدد خانه ، بر جامع وار . دیواری جیم
 وسنک فرحدر . عمیق خندق وار . حان سرانی قلعه‌ده و طشره واروشنده
 دخی وارددر . خانی ایکی بیک نکره مالکدر . تبریز ایالتی حکمندهدر . قلعه‌ده
 بتس بوز دیز چوکن نکرلری وار . مفتی و داروغه منشی و کلنتری ، یصا وول
 آغاسی ، شاه بندری و مهمانداری وارددر . اکثر یا خلقی اسب سواردر . قریه‌لری

بعده بودیاره عجم استیلا ایتدکده ینه امام رضایه وقف ایتدیله . برواسع قضاذه باغ ارملی ، اوچ بیك خانه‌لی کلنتر ومهماندارلی متولیلی ، متعدد جامعلی ، خان وحماملی ، کفایه مقداری دکانلی کند عظیمدر .

(زیارتگاه مقام امام رضا) امام رضا رضی الله عنه بقداد بهشت آبادن دیار خراسانه کیدرکن بوکندک آب وهواسندن حط ایدوب براز ساکن اوله‌رق عبادت ایدر . حالا برچوق شاه وخانلرک عمارتلیله ابادان اولمش عظیم برتکیه‌سی واردرکه وصفنده لسان قاصدر . ایچنده اوچ یوز عدد پوسربرهنه درویشلری واردرکه هریری برباغک وبرر خیابانک سنبلیدر . مطبخنده سکسان قدر انبارلری وار . کل یوم آینه ورونده پلاو وچوبده ؛ هرپسه ونان بی امتتانی میدولدر . فقیر خانی بوستانه‌یه کوتوردک ، زیارت ایتدکده « عهدم اولسون بوکرداب برزخدن خلاص اولورسه بورایه برالتون قنیل دوزدیره‌یم » دیه وعد ایلدی . حقاکه اول آستانه‌ده نیجه بیك عدد مصنع ومصلوب آویزه‌لر واردرکه هریری برر خان وشاهک یادکاریدر . عمارتنده شاه طهماسبک برقزغانی وار . ایچنه باقر آباق نردبان ایله اینیلر ، یوم عاشوراده ایچنه اوتوز صیغیر قویوب طبخ ایدرک فقرايه بذل ایدرلر . بو حقیر بوستانه مقام رضایه کندی حسن رضامله روی زردمی سوردیکمه خاطر مه شوییت خطور ایتدی ؛ روی دیوارینه یازدم :

یار-ولی رضایی حق ایچون ابت شفاعت حقک رضانه سن

آندن ینه شماله (۵) ساعت کیده‌رک (شاه‌نبون) کندینه کلدک . سلماس خانلنی حکمنده برواسع فضاذه بیك یوز خانه‌لی ؛ باغ ، باغچه ، خان حمام ، واللی قدر دکانلی قصبه مشال برکند رعنادر . خلقی شاه سونلردر ؛ بورالر زیاده‌سیله اکین اواجغی اولدیغندن اهالیسی دهقانیلردر . آب جاریلری روان بررواندر . بورادن ینه (۳) ساعت شماله کیدرک (بیجور) کندینه کلدک برر حفزا صحرای چنزارده ، سلماس خانلنی حکمنده سکز یوز معمور خانه‌لی کنددر . آنی کچوب ینه شماله (۵) ساعت کیدرک (یزدان) کندینه کلدک . سلماس حکمنده ، بیك خانه‌لی صاف کوک دولاق کوییدر . سلطان

رومیهدن تبریز و اصفهان نصف جهان کیتدیگمز

۱۰۶۵ سنه‌سی ذی‌الحجه غره‌سنده شهر رومیهدن چیقنجه فقیر خانی کردندده طوق لعنت وار ایکن آتیه بندیروب آتک قارنی آلتندن آیاقلرینه دمیر زنجیر باغلا یوب قرق نفر کیمسه‌بی‌ده آتلی اوزره کردلرندن سلسله‌لره قید و بند ایلدیلر. اول یوم نحس مستمرده رومیهدن جانب شماله چیقدیگمز انئاده قارشودن عجم عسکری تفریر بر اولوب کردغبار اوج آسمانه پیوسته اولدینی نمایان اولوب ایچندن بر عسکر ظاهر اولدی. آنی کوردک که بر عجم عسکری تفریر و کره نای و کوس دهلرک اوره‌رق کلدی و بر عظیم الشان خان ایران کلوب اشیک اغاسیله قید و بند اولان کنج علی خان ایله کوریشوب آغلاشلدیلر. «الحکم لله برادر همان کوزلجه شاه صاغ اولسون» دیوب آلا ی عظیم ایله رومیه‌یه کیردکلرندده رومیه‌نک طوپراق قلعه‌سندن اول قدر طوپ و توفنک شادمانقلری اولدی که زمین و آسمان تیر تیر تیره‌دی. حقیر: «بوخان نه در؟» دیبه عجملردن سؤال ایتدم: «بوکا کل رستم خانک کچی اوغلی تقی خان دیرلر. بو قید و بند اولان کنج علی خانک یرینه رومیه خانی اولدی» دیدیلر و حقیر: «شمدی خانک جمله مانی قبض ایدوب شاهه کوندر دیرلر، یا عجبا بو حقیر خانی کوزلجه شاه نیلر؟» دیدیکمده «پس نیلسه کرک، منافق سوزینه اویوب عثمانلی اولکده سن اوره، مال آپاره، آدم تپه‌لیه، نیجه اکرادی قویلغه جاقله. آتک ایشن کوزل شاه یخشی‌بیلور، شمدی وارانده ایکی کوزلرینه میل چکر و باشنه قیزغین دمیر طاس کیدیریر، ایرتسی کونی اودینی آغزندن چیقاریر و جگرینی و یوره‌کنی قولتوقلری آلتندن چیقاریر و بو قرق نفر باغلو آدلره دخی برر کونه اشکنجه ایدیسر کیم ایران زمینده نشان اولور» دیدیلر. فقیر خانه یازیغ کلدی. اما چه فائده. «ایده من دفع صاقنقله قضای کیمسه» بیک صاقنسه‌ک اکصوک اوله جق اولسه کرک» دیوب بو حال پرملال ایله اول کون شماله (۷) ساعت کیدوب (امام رضا) کندینه واردق. مقدا رومیه و تبریز عثمانلی‌نده ایکن بو کند تبریزده جعفر پاشا جامعی وقفی ایش،

اشیکینه کیدن آغامزه وتبریز خانه اعلام ایتشدم که کوزلجه شاهه بیلدیره لر ،
دییه محبتاملر یازدم « دیدیکمه آغا : « بلی ، من قدغه شاه ی رلیغن آلوب
بوجانبه توجه ایدرک اصفهاندن ایکی مرحله بر چیقانده بوخانک چپارلریله
سنگ مکتوبلرک هزه شاه ایشیکنده کی آغا کزه کتوریرلردی . من آندن مقدم
چنشم « دیدی . بن : « ایمدی آغام من بوخان مظلوم وبی کناهلک اوغرینه
کله می غلطان ایتدیریرم ، کوزلجه شاهه بیله کیدرم وقویونلری تحصیل
ایتدیلمی بیلدیریرم « دیدم . اشیک آغاسی : « بره خوب کشیسن ومحب
خاندان سک اگرکه بویله ایدرسک درست مؤمن وموحسک « دیدکه
« والله ، بالله کیدرم ، بورومیهده طور منم « دیدم . هان اشیک آغاسی : « ای
خان نکرلری ، شاهک سزه قدغهمی اولدرکه خانک جمله بارکاهنی ، چیل خانه
وبارخانه سنی شاهلغه نکیئلیه سز « دیدکه خان دیدی که : « بو اولیای آغامنک
قرق کوندر مونده خدمت شاهیده تک وپوسی وار . بوکونکی کون خانه
کیتسه کرک ایدی . من اکه برکیسه غروش ، بش آت اوچ قطار طاووسی
دوه ، اوچ کورجی غلام وبرپا کیزه بنام وبش شمامه عنبر خام وبرتیغ خوش
اندام ویرسم کرک ایدی . بامر خدا بویله اولدی لطف ایله منم مالمی شاهلغه
قبض ایله . اولیا آغایه وعده کریمم اولان اشیا وساعتلری ویره سز « دیدی .
شاه آغاسی دخی : « والله بالله لایقدر « دییه خانک دفتریله جمله اشیا ی حقیره
تسلیم ایتدکه مرک شادی یه اوغرایه یازدم . اول آن جمله متاعلری دوه یه
تحمیل ایدوب بزمه تعیین اولنان قرق عدد آدملره مذکور اشیا ی تسلیم
ایدوب « البته شاه کدیکنی آشهرق عثمانلی خاکنه قدم باصوب دوه لری وان
آغاسی سلیمان بکه وسائر متاعلری مهریله ودفتریله خداملر مه تسلیم ایده سز «
دیدم : انلر کیتمه ده اولسونلر ، بری طرفده شاه آغاسی خانک جمله مانی
قبض ایدرک شرعله مهرلیوب قرق آدمی دخی قید وبند ایدرک اشکنجه
ایتدی .

کورکلی و باشی تللی و جواهر تاجلی ، بیل جواهر قلیجلی محتشم و صاحب
 صلابت آدم ظاهر اولنجه جمله ارباب دیوان ایاغه قالدقهرق تعظیم ایتدیلر .
 تماشای موحش — کلن اشیک اغاسی کندی بوغازندن التون و جواهرلی
 زنجیر درازک براوجنی صاغ الله آلوب دیوانخانه قپوسی دینده دیدی که :
 « ای اهالی رومیه وای خان ترکستان ایران آذربایجان بیله سن واکاه اوله سن
 بوکونکه قدغه شاه شاهان شاه عباس ثانی ایله قدغه کلشدرکه ال دپرتیه سز ،
 جمله کر کوزلجه شاهک قید بندنده سز » بونک اوزرینه جمله ارباب دیوان « امر
 شاه ایران زمینکدر » دیو یوز ارسته یاتدیلر . همان خان بی درمان دیوان
 میدانده یوزی اوسته یانوب اشیک اغاسی التون زنجیرک براوجی شاهک اشیک
 اغاسی بوغازنده قالب خان ایله ایکسی دیوانخانه کوشه سنده زانو بزانا اولوب
 اوتوردیلر . همان حقیر ایاغه قالقوب کلن اشیک اغاسنک یانه واروب تمنا
 ایدرک « آغام ، صفا کلدیکز خیر مقدم » دیدیکمه حقیره ایاغه قالقوب
 الم آلوب یانه آلدی . حقیر « آغام ، بونه حالدر ؟ » دیدم . اگا « هر نه حال
 ایسه سزک قیصر زمین شاهنک وان وزیرندن اولدی که سزک ملک احمد
 پاشان کوزلجه شاهه نامه لر ایله برایشیک آغاسی کلوب بوخان صلحه مغایر
 ایش ایشله یوب پینانشیدن قرق بیگ قویون سوروب بو قدر آدم هلاک اولوب
 پینانش اولکه سنی نهب و غارت ایتدی . یا بوقیونلر شاهمک در دولتنده
 تحصیل ایدیلوب جمله اصحابنه رد اولنور و یاخود سردار لغمز حسیدله بز
 رومیه اولکه سنی اورمق اقتضا ایدوب صلحه مخالف مصلحت شاهم طرفندن
 اولمش اولور » دییه وزیرکزک نامه لر کلنجه شاه عالی جاه منی بوخانک
 قید و بندینه مأمور ایلدی « دییه جواب ویردی . حقیر : « بره جانم ، قربان
 اولیم سکا یئخی آغام . یا من قرق کوندر مونده قرق بیگ قویونی تحصیل
 ایدوب پینانش قوميله عقد صلح ایتدیروب بوخانک و پینانشیلیرک اللرینه
 ابرا واسقاط حجتلری آلوب و یروب قرق بیگ کوسفندی بزم وان وزیر
 عالیشانمزه کوندردم . اشته بو شهر منلاسنک محکمه شرع رسول بینده
 مسطوردر . اکا برکزه نظر اوله ! و قویونلرک تحصیل اولندیفن کوزلجه شاه

اوزره طرح ایتمکله همه شهر اهلری ده راستدر . هر یولک ایکی طرفی چنار
 منتها وید سر نکونلر ایله مزیندر . جامعلری ، خان و حماملری ، چارشو
 و بازارلی کوندن کونه معمور و آبادان اولمده در . (زیارت غازی رمضان
 پاشا) دمبولی جنکنده شهید اولمش بر وزیر دلیر ایمش . بوراده مدفوندر .
 آندن ینه غربه (۴) ساعت کیده رک (میرزاخان) کندینه کلدک . رومیه
 خانلرینک خاصیدر . بیش یوز خاهلی نصاری کوییدر ، بر دیری و بر چوق
 باغلری وار . آندن آلتی ساعتده رومیه شهرنده قوناغمزده داخل اولوب
 خان ایله ذوق وصفایه مشغول اولدق .

نیجه ضیافتلرده بی حساب احسانلر آلدق . یوم مذکورده وانه کیدن
 آدملریمز کلوب یکر می بیگ قویونک باشایه ویزم قویونلرمنک وکیل خرجه
 تسایم اولندیغنی وسائر اشیا منک دخی آدملریمزه ویرلیدیکنی مشعر مسرت
 مکتوبلری کلدی . بز لر دخی خاندن مأذون ، ولایت تبریزه کیتمهک حاضر
 باش اولدق . خان حقیری تک و تنها قتنه چاغروب : « عمرم ، سن بنم برادر
 جان برابرم سک . لطف ایله تبریز خانی یاننده زانو بزانو اولانده هر دانشقده
 منی خانه یخشی مخطیه سن » دیو قویندن اوچ یوز عدد ممسک التون وایکی
 یوز غروش ، بر ساعت ، بر کورجی کوله سی و بر عجمانه اکرلی و رختلی قره
 چبوتی آت ، ایکی بورغه آلاجه چپارات احسان ایدوب « سهل آرام ایده سز که
 سزک بوللرکز اوزره اولان خانلره و تبریز خانن ورقلر یازام » دیدی و مکتوبلر
 تحریر اولنوب حقیره تسلیم اولندی .

حکمت خدا او اواننده خان قبوسنده آماده اولان جمله نکرلر ، دیز جو کنلر
 و چیک ات یینلر پراکنده و پریشان اولمغه باشلادیلر . خان غربیک رنگ روی
 متغیر اولوب « هی کشیلر ، بو ولوله ندر ؟ » دیدکده « ای خانم ، عتبه عالیدن
 اشیک اقایسی چپار ایله کله در » دیدیلر . هماندم خانک عقلی باشندن کیدوب
 حقیره « اولیا اقسام ، من آخرته کیدرم منی دعادن اونومه » دیدکده حقیر
 تسلی خاطر ایچون « ای خانم ، اوغور که جان وباشم ویرمشم ، هله بر کورملم
 اصلی و فرعی نه در » دیرکن همان خان دیوانخانه سنک ایشیکندن بر سمور

اولور . دمبولی وکیلان بازار لڑی عجمہ مشہور در . بوپازار ایچون دمبولی شہری خارجندہ اوچ بیک قدر مفید و مختصر دکانلری واردر کہ جملہ سی خیابان و درختستان سایہ سندہ در . آئندہ ورونڈکان ہر بار بورالردہ مهمان اولورلر . ایچ قلعہ سنی تماشا ایدہ مدک « کوزلجہ شاہ قدغہ ایہ مشدر » دیہ دیدہ بانلر مانع اولدیلر . اما ینہ اوکیجہ قلعہ یی بر چراغان ایتدیلر کہ تعیر اولنماز . بوشہر خلقی جملہ آلاچہ قومیدر . باشلری آلاچہ واکنلرندہ کی قلمکاری چیت آلاچہ ، یشیل طون ویشیل صاغری پابوچ کیرلر . صنایعک مدوحی ، قلمکاری باصمہ چیت وکونا کون چارشفلر وپردہ لر کہ سحر اعجاز و بوقلموندر . چارشی وقہوہ خانلری مزیندر . بوشہردہ اصلا میخانہ کورمدم ، مست و مدہوشی ندر سیلمزلر ، کندولرچہ سرخوشلق غایت عیب و مذمومدر . خانلری ، حاملری ، شہراچیندہ آب حیات قیوصولری واردر ، فقط آقار صولری یوقدر . باغ و باغچہ لری چوقدر ، ہواسی غایت ایدر ، زیرا دریادن بعید اولمغله بر طرفی صافی قومصال سحرادر . خلقی تموزدہ اکثر یا خیر طاغلرینہ و اشنویہ طاغلری یابلاغنه چیقارلر .

دمبولی زیارتکاہلری — باغلر کنارندہ (شوری بابا) ، اکا قریب (شیبہ ددہ) و (جیغالی سلطان) نام ذاتری زیارت ایتدک .

بعدہ خانک ہدایاسنی آلہرق و برضیافتی تناول ایلیوب باطی جانبہ غیری شہراہ ایلہ رومیہ شہرینہ روان اولدق . اولاینہ مرتضی پاشا اغاسی علی اغا و مرتضی پاشا قرنڈاشی کورجی تمرس بک و حقیر و خانک تبریزہ کیدہ جک اون آدمیلہ دمبولی شہرندن چیقوب جانب غربہ بش ساعت کیدرک (سوندک خان) کندینہ کلدک . درکزین خانلغندن معزول درماندہ بر اختیار خانک بیک خانہ لی برکندیدر . بورادن ینہ معمور و آبادان قرا ایچرہ کیدرک (۶) ساعتدہ (علی یار) قصبہ سنہ کلدک . بوقصبہ حضرت علی آستانہ سنک و قفیدر کہ ہر سنہ محصولنک صرہ سی مشہد علی بہ کیدر . بوشہر برکوکہ بلندک زیرینہ واقع اولمش اولوب کویا باغ ارمدر . کامل بیک خانہ لیدر . بوکوکہ بالادن پیکارجقلر کلہرک اہالیسنی سقی واروا ایدر . بوشہری استادبنا شطرنج نقش

الاسزکه کوزلجه شاه سؤال ایذنده بوستند ایله حبسدن اطلاق ایلمشهم دیمکه دستمه برسند و مسند اوله « دیدکده حقیر : « خانم ! خدا یاور ونکهبانک اوله . سن بو آدمی بزه تسایم ایله و بمله برنکرک بیه قوش ! بزم تبریز خانه دخی هداایلمز و نامه لرمز واردر . تبریزه وارنجه بسر و چشم من خاندن سنک ایچون اول کاغدی الام » دیدم . درحال خان : « ای زندان بان غارده محبوس کورجی آدملری واردر انلری کتوره سک » دیدکده زندان بانلر یدی قات قعر زمیندن اون یدی نفر کسه لری چیقاروب کتیردیلر . جمله سی آدم هیئندن چیقوب کویا تیم داری اولمشلردی . فقیرلر بزی کوردکارنده یوزلرین یره سوروب آبدست و طهارت لری یوق ایکن بشر کره سجده شکر یزدان ایلدیلر . مرتضی پاشا اغاسی بونلره برر قات اثواب و یروب جمله سنی حمامه کوندردی . حمد خدا آدم قیافتنده اولدیلر . بزلر دخی مصلحت تمام اولدیغندن مسرور اوله رق شهرک سیرانیله مشغول اولدق . ایککیک عدد باک و مسلح دمبولی تورکچاندن کزیده نکرلری وار که هر بری برر آرسالنه بکزرر . بوشلرک قاضی ، مفتی ، دیز چوکن اغاسی ، یساوول آغاسی ، کلنتر اغاسی و الی یوز قدر قلعه نکرلری واردر .

اشکال قلعه دمبولی — رومیه دریاسنک قبله طرفنده خیلی مسافه بعیده ده بر سحرای عظیمده واقع اولمش ، شمس الشکل شدادی بنا بیاض طاشدن بر قلعه رعنادر . دوز بر یرده واقع اولغله عمیق بر خندق وار ، دأرآ مدار یدی بیک آدیدر . قرق عدد متین بر جلری وار ، اوچ قپوسی وار . جانب غربه « خریر قپوسی » دیرلر که کوردستان ایلنک خریر طرفلری بو طرفده در . جانب شماله رومیه قپوسی ، جانب جنوبه اردبیل قپوسی وار . شهر ایچنده بیک عدد خانه وار که تراب ایله بنا ایلمش تحتانی و فوقانی معموره لدر . جمله یدی سحرابی وار . (حاجی خان جامی) سلیمان خان عصرنده وانوزیری اسکندر پاشا بوخانی دمبولیده باصوب قتل ایتمشدر که جامنده مدفوندر . (شمس خان جامی) ، (بقابای جامی) ، (شان جهان جامی) و سائر هدر . یتمش قدر دکالجه لری وار ، هر نوروز ده قرق کون قدر کرما کرما بازار

بورادن قالقوب جانب شرقہ رومیہ کولنہ طوغری متوجہ اولوب یدی
 ساعتہ (قوجفا بابا) کندینہ کلدک . بورانی رومیہ شہرندہ مدفون اولان
 قوجفا سلطان عمار ایتمکلہ کند قوجفا بابا دیرلر . دمبولی خاکندہ باغ
 وبانچہلی جامعلی برکند معموردر . بورادہ رومیہ شیخی اجدادندن خیلی
 کیمسہلر مدفوندر . بورادن دخی التی ساعت کیدرک (دمبولی) قلعهسنہ
 کلدک .

اوصاف قلعه دمبولی — ایلک بانسی نوشروان عادلدر . بعدہ غیاث الدین کیانی
 تعمیر وترمیم ایتمشدر . ابتدا بوقلعه نک اسمی (تلون) ایدی . ہارون الرشید
 خلافتندہ عمار اولماغیچون ترکانک دمبولی قومنی بو صحراہ مکٹ ایتدیرر .
 رومیہ خانانی حکمندہ بشقہجہ خانلقدر . خان آلائی عظیم ایلہ استقبالہ
 چیقوب آت اوزرہ بری بریمزلہ مصافحہ ایدوب شہرہ داخل اولدق . قلعه دن
 طویلر آتیلوب شادمانلقلر اولوب خان مرتضی پاشا اغاسنی کندی سراینہ قوندردی
 وحقیری منشی سراینہ قوندروب دیوان خانئ اولدقدہ حقیر ملک احمد
 پاشا اقدمزلہ رومیہ خاننک مکتوبلرینی ویردم . بوس ایتدی . مرتضی پاشا
 اغاسی دخی مرتضی پاشا مکتوبلرینی وبرا کرلی آتی وهدایابی ویردی . خان
 قبول ایلیوب مسرور اولدی ومکتوبلری قرائت ایدوب مفہومی معلومی
 اولنجہ « ای کوزم بر بونی مرتضی پاشا قرنداشیدر بیلمز دک . آنجق کورجستان
 بکلرینہ بزم عجم سرحدلرندہ مشا اولان تفلیس خانئ چپار الفاروب برورق
 یازمش ودمیش کہ اول طرفلرہ قیصر زمین شاهی ایچون وایران زمین شاهی
 ایچون آرہدہ رهن اولان کورجستانک آچیق باش بکلرندن بر بک بغدادہ
 قاچوبدر . قغیکزک اولکسہ واررسہ قید وبند ایدہ سز . بلکہ عثمانلی
 طرفندن طلب اولتہ . ایشتبویلہ خبر کلدی . بونلر دخی بز بغدادہ کیدہ روز
 بغداد خانئ (قارہ قیریغی) خان منم قرنداشمدر . منی قویور سکا قرنداشمدن
 چوق مال جیوہ یرم دیہ دور . چونکہ سزلر وان خانئ ملک پاشادن
 گلشسز . حسینم میرزایی حبسدن اطلاق ایدہ رم . اما رومیہ خاندن ایشتبہ
 ورق کلدی . مو بنا تمسکدر . اما بکا بزم اولکن خانمز اولان تبریز خاندن

بورادن ینه جنوبه باغلر کبی کندلر ایچیندن کیدرک (۷) ساعتده
(اشنویه) شهرینه کلدک .

ستایش شهر اشنویه — هارون الرشید خلیفه نك بردختر پاکیزه اختری
تحصیل مزاج ایچون عراق عربدن بواشنویه یایلاغنه کلرک بوشهری بنا
ایدر . بعده مغول طائفه سی خراب ایدر . صکره سلطان اوزون حسن
معمور ایدر . اذربایجان شهرلرندن اولوب دمبولی حاکی حکمنده بشقه جه
خانلقدرکه ایکی بیگ عسکره مالکدر ، قلعه سی خرابدر . شهرزور ، حریر ،
آردیلان کوردلرینک خوفندن شهرینک اطرافنه چوقورلر قازیلمشدر .
کوشه بندلرنده تدریه لر وضع اولمش معمور ومضبوط شهردر . دائراً مادار
اطرافنی طقوز بیگ آدیم احاطه ایدر . جمله خانلری پس پایه کار اولمشدر .
شهر رومیه نك جانب غریبی و جنوبی سینه میالجه واقع اولمشدر . مذکور
طاغ رومیه و اشنویه شهرلری آراسنده اولوب رومیه و دمبولی حدودیدر .
اشنویدن جانب شماله ایکی کونده سریعاً رومیه شهرینه واریلیر . بوشهر الی
بیگ قدر پست خانه دن عبارت اولوب اکثرنده باغ و باغچهلر واردر . اکثریا
بوخانه لرك درت دیواری کرج ایله بنا اولمشدر . دام و باملری دوکلی کرج
و کیجه دن صیوانمش مصیقل داملردر . هواسی رومیه دن لطیف اولغله جمله
اهالیسی نوروز خوارزم شاهیدن اعتباراً دام اوزرنده یتارلر ، داملرندن
دخی بری برلرینه نامحرملری کورنمز . خلقی هپ سنی اولوب تازه ییکتلیری
صقاللرینی اصلا تراش ایتمزلر ، اختیارلری اصلا صقال قیرقزلر . (هشدک)
قومی کبی اوزون وقبا صقاللی اولدقلرندن شاهلغه آروجه صقال خراجی
ویرلر . نهاییجه جماعته نماز قیلارلر . خلقی هپ تجار و محب غربب الدیار
قوم زواردر . جمله یکریمی محله واون محرابدر . صفی خان جامی ، الم شاه
جامی ، کپایسان جامی ، مهروماه جامی مشهورلریدر . یصال وول اغاسی ،
قوروجی باشیسی ، قاضی و مقیسی واردر . مکلف بنا حمالاری و خانلری ،
مزین و معمور قهوه خانه و دکانلری وار . باغ و باغچه سی چوقدر . فاکه .
لرندن انکور خوشخواری و آرمودلری مشهوردر .

مثلن قریه‌لری کچوب (۴) ساعتده (جولان) کندینه کلدک . ساکنانی سنیلردر ، آندن ینه جانب جنوبه کیدرک (۶) ساعتده (دوم دومی) قلعه‌سنه کلدک .

اوصاف قلعه‌ دوم دومی — ایلمک بانسی یزد جرد شاهر . بوکا بویه دینه‌سی تلاطم دریانک کلوب . دوم دوم اورمه‌سندن ایبری کلمسی کرکدر . بوقلعه اغاسی دخی استقبالمزه چیقمش اولمغله خیمه‌لریز ایله زیر قلعده بر قلعده بر باغ ارمده مکث ایتدک ، بوقلعه رومیه ایالنده ورومیه دریاسی کنارنده بالا بر قلعه اولوب دائراً مادر جرمی اوچ بیک آدیمر . جانب شماله بر تیور قپوسی وار . اطرافنده خندق یوقدر ، اما غایت صاردپر . بر طرفدن اصلاً حواله‌سی یوقدر . هیچ بر جانبدن ظفر ممکن دکلدر . اتی یوز خانه‌سی ، بر قولی خان جامی وار ، سائر عمارتن بر شی یوق . دیز چوکن اغاسی ، اوچ یوز نفر دیز چوکنلری ، شاهی طوپلری ، مستوفی جبه‌خانه‌لری واردر . اما بعض زمان دریا چکیلوب قلعه بو صحراده قایر . اما اشانغی رباط قلعه‌سی معموردر . مربع‌الشکل شدادی بنا بر قلعهدرکه شاه طهماسب بنا ایتمشدر . درون قلعده یدی یوز قدر اولری وارکه (اشویه) طاغلری دامنه دوشمشدر . بوقلعه‌نک اطرافنده خندق وار ، دائراً ماداری التی بیک آدیمرکه ایچ قلعه قیاسنک غرب طرفنی احاطه ایتمشدر . اون محرابلق جامی اولوب شاه طهماسب جامی ، شاه عباس اول جامی مصنعدر . جیغاله اوغلی سنان پاشا جامی روشن بنا بر جامع رعنا اولوب طرز رومدهدر . آنجق علی خانک بر حوضلی حمامی وار ، سراپا کاشی چین ایله یایلمش بر حمام روشادر . چارشوسی دخی علی خانکدر . برخان سوداگرانی واردر . خانه‌لری اکثریا تختایندر . صولری هپ اشویه یایلاغندن کلیر آب نابدر . هواسی رومیهدن لطیفدر . باغلرنده عنابی وایکده‌سی وودودی مدوحدر . بوشهرک شرق طرفی دریا ، غرب طرفی باغلردر .

زیارتکاهلری — شیخ عرب جباری ، منلا دهاقانی ، شیخ ترمندی ، ناجی ، کاشف ، اسرار معانی ، منلا ناصر سروانی (قدس سرهم) ..

ایله عذاب پروردکاره لایقدر (من دق دق) مضمونی اوزره من دخی بوهودیلری کویوندیرم که ایران زمینده دکل جهانده داستان اولسون» دیدکده داغلیر کبی آتش نمرود علو برعلو اولدوقده ابتدا طوقاق خانک کوزی اوکنده جمله اولدلرینی بعده التی بوز قدر نکرلرینی وقتوا ویرن مفتی کذاب وقاضیلرینی آتسه آتار. حالا ایرانده بووقعه یی بیلن اختیارلر چوقدر، صکره کور خدابنده شاه قوچغا سلطان آستانه سنی اوپله معمور ایتشددرکه توصیف اولنه ماز، حقیرک قوناق محلمزه قریب اولغله توحید خواجکاننده یولنوب باغ و باغچه لرله عمارتلرینی تامشا ایدردک.

(زیارت یوز اولو سلطان) فقرای نقشبندیه دن اولو سلطاندر.

(زیارت صالح افندی) بونلر واحدی طریقتدن اولوب ایران شاهلرینک جد اعظمی شیخ صفی باش خلیفه لری ایش. شیخ صفی نک (مومه سوندرمه) کرامتلرینی کندیلریدن صکره بو صالح افندی ممنوع ایتشددر. قدس سره.

(زیارت داودان سلطان) کملی طریقتده نیجه کشف و کرامتی ظاهر اولمش براردر.

(زیارت امام بوغه بای) سلطان اوزون حسنک امامی ایش، قرق بیک رأس جاموسه مالک اولدیغندن اسمنه «بوغه بای» دیمش لر در. هر سنه ماه ذی الحججه نک یوم عرفه سنندن بر کیجه اول - که اول کیجه یه (ترویبه کیجه سی) دیرلر - بوشیخ رومیه شهرندن غائب اولوب اوچ آیدن صکره حجاج ایله یینه شهر تبریزه کلیرلر مش. اول حساب اوزره بر کیجه ده تبریزدن عرفانه واروب حج ایدرک کلیرمش، حالا زیارتگاه اهل دلاندر.

بعده خاندن مکتوبلر آلوب دمبولی خاندن پاشا قرداشنی خلاص ایتمه کیتدک.

اولا رومیه دن اوچ یوز عجم نکرلرینی خان بزه رفیق و یار صادق و یروب حراضی پاشا اغاسی علی اغانک یوز آدمی ایله، اللی نفر بزم آدمز جمله درت یوز اللی عدد آدمله رومیه دن چیقوب جانب جنوبه رومیه دریاسی کنار ایله کیدرکن (اسونه) طاغلیری صاغ طرف زده، قالوب نیجه یوز عدد ارم ذات العمداد

طوقاق خان آتسه کوندر دیکنی (کور خدا بنده شاه) استماع ایدوب قزویندن قطع منازل ایدر. رومیه کلد کده قوجغا بانک بعض یرلری منهدم ایدوب باغنک مئمراتلرینی یغما ایتدیرر ، کل طوقاق خان شاهه دیرکه : « کوزلجه شاهم ، بوسنیلرک تکیه سنی دخی خراب ویباب ایدلم » جواباً کور خدا یتده : « جانم طوقاق خان بوقوچغای نیجه بولدک ، آتسه کوبوندور یسین ، مکامونی یخشی ایت کلن ؟ » دیر. و خان دخی : « ای کوزلجه شاهم ، سنیلر بوشهر ایچره رایکان جماعته نماز قیلمغه باشلادیلر. و میتلری اوکی صره « وحده لاشربک له » دیمکه باشلادیلر ، آخربنده بر قاج نکرینی وسنیلرینی قتل ایلوب قوجغه قوچغالرینی دخی آتسه کویوندر دم . اما کوزلجه شاهم ، نه تأثیر سحر در که قوچغا دده اوله لی شو قدر اولمش دیرلر کورینی آچوب کوردمکه بیاض پنبه مثال تر وتازه ایدی . من آنک تر وتازه لکنه باقیوب آتسه کویوندر رکن یاحی ، یاحی دیه فریاد ایتدیکنی بوجه نکرلم ایشتمشدر . دیدکده کور خدا بنده شاه : « آفرین ، ای طوقاق خان ! سکا چوره کم حلال اولسون » دیه باشنه بر تاج زرین و ایننه برقبای خوب ورنکین احسان ایدر. شاه « قوچغای کویندیرن نکرلرک کیملدر ؟ » دیدکده طوقاق خان : « ایشته شاهم ، بونلدر ، بویچ عدد اولادلر مدرکه قوچغای آتسه کویندیرمهک چالیشمشلدرر » دیر ، شاه دخی دیرکه : « شممدی بز آنلره خدمتلری مقابله سنده یخشی خدمتله ایدرز . فی الحال قوچغانک نغش شریفی آتسه یاقدقلری یره شاه دخی واروب طوقاق خان و اولدلرینی وچورکن چکنلری و قوچغای آتسه کویوندرمهده بولنان جمله یدی یوز عدد نفری دست بر قفا باغلابوب حضورینه کتیره رک دیرکه : « بره کافر طوقاق خان ، نیرانه کیتمهک سزاوار مسکین ! قوچغا سلطان محب خاندان بر اولو سلطان ایدی . بودنیادن آخرته انتقال ایدله شو قدر سنه اولمش ، سن آنی کورمیه سن و بیلمیه سن ؛ اکا بوعداوت نه ایدی ؟ قوبرندن تر وتازه چیقاردیغنی کوره سن . یهودیلر جرجیس نیی آتسه یاقدقلری کبی سن دخی قوچغای آتسه یاقه سک ، بن دخی بوکون آنک عدالتنه کلوب قوچغای یازوغنی آلمشم کرک . تیز آتش یاقک ، کرچه آتش

روحی چون اولسون باری منی ازاد ایله. مقصدک مال ایسه آل. جمله سنی سکا
 ویردم» دیرکن خان بی ایمان: «من سنک شمدی قوجغا سلطانکی نیلرم» دیه
 بچاره درویشی قتل ایدوب جمله مالی ضبط و قبض ایدر. بعده ینه خانک
 حدتی تسکین اولیوب قوجغا سلطانک ده قبر شریفین کشاده ایتدیروب آتسه
 یاقق ایچون جسد مبارکن چیقاررکن اول عزیز هامک جسد شریفین بیاض
 بلور کبی براق، پنه کبی تروتازه ویومشاق کوررلر. (طوقاق علی خان):
 «های های سحر ایله ریاضت و پرهیز ایله شیخ کندوسن بو حاله قویمش
 اوله ییلیر. آتیز بوشیچی برکلیم ایچنه قویاسز و قلعه خندق کنارینه کتیره سز»
 دیر. ظالم لر سلطانک نعشی اول محله کتوروب نیجه یوز عربه و دوه یوکی
 اودونلری بیقوب آتش نمرود ایدوب جسد عزیز ی انداخت ایدرلر.
 جسد آتسه آتیلدیفی ائنده (منم ابراهیم ثانی یاحی یاحی) صدای بلندی
 یدی دفعه استماع اولنور. یدی ساعتدن صوکره آتش سوتوب برده
 باقارلرکه جسد عزیزک خاکسترچی جناب حی وقدر بر معصوم پاک صفتده
 خلق ایتش. بونی کورنلر جزع و فزع ایدوب (طوقاق خانه) روبرو سب
 و شتم ایدرلر. بعده بر آلا ی فقرا عزیزک معصوم هیئتده خلق اولان کولی
 آلوب بر کفنه صاروب ینه مصلاده نیجه کره یوز بیک عبادک نمازین قیلوب
 توحید و تذکیر ایله تکرار قبر شریفنه دفن ایدرلر. اونک ایچون مناقب
 اولیای کار زوینده «قوجغا سلطانک ایکی کره نمازی قلمشدر» دیرکه
 بومغایه اشارتدر. عزیزک وجود شریفی منحرف اولدیفی یرده سونمدن
 اطرافده چمنستان و سنبلستان بیتمهک باشلار. آتش سوندکده بامرالله تعالی
 کل کستان و ریحان ازهارستان اولور. الی هذا لآن رومیه قلعه سنک جنوب
 طرفدن چوکان میدانی قربنده زیارتگاه بر مقام کستاندرکه ریحانی ایچندن
 بر فتا آت ایله مرور ایتسه کورنمز. بومرتبه عالی ریحانی اولوب کندی
 بیتر کندی بیتر. اهل بلدک زعم صحیحلری بو محل قوجغا سلطانک کولی
 دوشدیک یی درد دیرلر. حقا که غیر یی رده اوله ریحان اولماز.
 نتیجه تصرف کرامت قوجغاسلطان — قوجغا سلطانک نعش شریفی کل

اوزرنده معمور قلعه‌سی وار . قلعه نکرلری هپ صیاد ماهیلردرکه عظیم کار ایدوب وظیفه‌لرینی آندن چیقاریرلر . (جزیرهٔ حرسک) بوندده برپشته عالی اوزره (حرسک) قلعه‌سی واردر . بو جزیره‌لر تبریز خانلنی طرفه سهل متصل اولغله آنک حکمندهدر .

غریبه و عجیبه — بو ایکی جزیره‌ده کی بالقلری آوچلر شبکه‌سز ، اولطه‌سز ، مرک ماهیسز شو گونه صید ایدرلرکه واجب السیردر . چونکه بوبجیره ایچره برکونا سیم اندام خرده بالقلر اولورکه صیادلر آنی طوتوب یاغندن فیئلرلی یاقه‌رق کیجه وقتی قایقلرینی چراغان ایدوب روی دریاده کزدرلر ، قعر دریاده کی کونا کون بالقلر روی دریاہ چیقوب کنیدیلرینی اوشمعه‌نک بولندینی قایق ایچره پرتاب ایدرلر ، عین ساعتده قایقلر بالقلرله مالی اولور ؛ حکمت بونده که دیگر بر آتش یاقوب کیتسه‌لر دریاده کزسه‌لرده برباق آشکار اولوب صید ایدله‌نک احتمالی یوقدر .

رومیہ‌ده کی اولیاء الله و مشایخ مقابری

شمع دانش ، چراغ آفرینش ، شمع عالم ، چراغ حرم ، قطب عالم روحانی ، معدن حکمت ربانی صاحب یقین بی‌کان خلوت نشین بی‌نشان (الشیخ حضرت قوجا سلطان) : سلسله‌لری حضرت ابابکره متہی اولور ؛ طریق خواجکاندن اولو بر ذاتدر . مدفن حالی بر اولو آستانه‌در . جانب اطرافی ککستان و بہارستان اولوب اوچ یوزدن زیادہ فقراسی واردر . سرایلری و باغ و باغچہ‌لری حالا عمارستاندر . قوم عجم بوسلطانہ معتقدلردر . آئینده ورونده یہ نعمت‌لری مبدولدر . (مناقب) — قوجا سلطان دار باقیہ ارتحال ایتدکن صوکرہ فقراسندن بری غایت منعم و مالدار اولوب خان بونک مالنه طمع ایدر . بو ذاتی اولدیروب مالنی ضبط ایتک ایچون اذا وجفایہ باشلار . باشنه طوقاقلہ اوررکن بیچارہ : « ہی‌خان ! مرحوم قوجا سلطان

اولورکه کویا غلال حوران شامدر وشعیری کویا سیواس آرپه سیدر . باقلاسی
ایکیشم درهم کلیر دانه واردر . بویله فول (باقلا) هیچ بر دیارده بولنماز .
حبوبات سائره سنی ده اکا ایتلی . یکریمی بیگ قدر باغی اولوب آبدار اوزومی
اولور . شامک زینی اوزومنه وبوزجه اطه سنک مسکت اوزمنه واسلامبول
قربنده بازارکوی وقومله اوزمندن لذیذ ابدار وخوشخوار انکور بهترینی
اولور . آماسیه آرمودی وملجه آرمودی اویله آبدار اولورلرکه شیرشیر
اقار . آب وهواسنک لطافتندن کوزللیر مندو حدر . صلحاسی غایت
چوقدر . حتی نهاییه جماعته نماز قیلار سنیلری واردر . جانب غریبسنده
شهرزور ، شمالنده سلماز ، شهر قوسوی ، شرقنده تبریز ، جنوبنده اربیل
اولوب رومیه بوشهرلره دوردر منزل مسافهده اولدیغندن مورخان ایران
زمین بوبلدهینی شهر اوسط دیه یاد ایدرلر . بر قفا آتیه مراد ایدینوب
کتسه بوشهردن شهر وانه درت منزله اینر . اما حقیر جهانی تماشا ایچون
بشر والتیشم ساعت کدم .

ستایش بحیره رومیه — بوکانبجهر بحر رومیه ، بحر دمبولی ، بحر ارده بیل
دیرلر . روی دریاسنده نیجه یوز صیادماهی قایقلری واردر . بعضیسی آینه
طرفی وروندکان تجار سودا کرانی کتوریر وکوتوریرلر . شرق طرفی تبریز
شهری اولوب غربی دمبولی قلعه سی ورومی شهریدر . جنوب طرفی اردبیل
اولوب خیلجه مسافهده در . بوبحیره دائراً مادار اون ایکی کونده دور ایدبله .
بیلیر ، بناء علیه وان دریاسندن بیوکدر؛ عمقی یتش قولاجدر . بوکا اطرافندن
قرق بش قدر صغیر وکبیر صولر منصب اولورکه باشلوجه لری شونلردر :
سپلامه صوبی : اردبیلی ری ایدوب بوبحیره یه قاریشیر ، کهران صوبی : وان
ایلرینک حکاری اولکه سندن کلوب پیناشینک بردوک قلعه سندن کذر
ایدوب رومیه قربنده بوبحیره یه منصب اولور . دیگر صولرک منشأ اصللری
یقیناً معلوم اولدیغندن یازمدم ، حقیرک مسلکم اولدرکه عین الیقین حاصل
ایتدیکم شیلری تحریر ایدرم . بوبحیره ایچروسنده اون ایکی جزیره وار ؛
(جزیره کبوتر) اون میل چویریر واسع ومعمور بر اطه در . یالچین قیا

رایحه‌سی عاشق و معشوقانک دماغلری معطر ایدر . هر قهوه‌نک البته جانب اربعه‌سی کل کلسستان و حدیقه چنستان درکم هر کوشه‌سی برر کونه جمع عرفاندر . بربر دکانلری همچنان کان کان ظریفاندر و پنجه افتاب سلمان پاک کوچکلری سربندلری اوزره چیچکلری واردر . و بر بذارستانی وارکم کویا قلعه‌در . جز و در وازه‌سی چار باغ و بازار کاغه مکشوفدر . جمله قبایلر ایله اراسته و دولابلر ایله پیراسته بر بازار حسندر . عنقا خواجگانلری واردر . جمیع دیارک کالای والاسی موجوددر . نان باز ، و آسبازلرینه عشق اولسون و حاکم‌لرینک نرخ شیخ صفی دیو ضبط و ربط ایتدکلرینه پاک‌لکنه عشق اولسون . عباسی و بسته‌لرنده (لا اله الا الله محمد رسول الله علی ولی الله) یازار . بو سکه اوزره خلاف ایدن آدمی و سکه قلب ایدوب کسن ادمی اول آن امان وزمان ویرمیوب قتل ایدرلر . جمیع بازارلرده جمله ما کولات و مشروبائی بیع ایدنلر وزن علی ایله فروخت ایدرلر . حتی بغدادی ، میورطه ، پشمش طاووغی و بیاض نانی الحاصل جمله اشیایی اوانی ترازو ایله فروخت ایدرلر . کیم قادردرکه نرخ صفی اوزره خلاف ایدر . چونکه حیلله بازلرک درحال کوزلرینه ملیحه و باشنه قزغان طاس اوطور دیرلر . نیجه سنک اودین چیقارلر و نیجه سنک قارن یاروب یورکن چیقارلر . غایت ضبط علی واردر . بوشهرک جمیع عمارتلرین و باغ و مشک بوستانلرین ری ایدوب اهالیسنک نوش ایتدیکی آب حیاتلری شهرک جانب غربنده (جولان) طاغلرندن (وحریر و ازللی) کوهلرندن کلوب شهری سقی ایتدکن صوکره جانب شرقنده بحیره رومیه ریزان اولور . بو رومیه اولسکه سنده یوز اللی پاره معمور و آبادان کندلر واردر کیم هر بری ایکیشر اوچر سک خانلی باغ ، باغچه ، جامع ، خان و حماملی و چارشوی شاهیلی قرای معظمه دندر . جمله قرق برپاره قصبه واللی پاره قلاع متینه و مستحکمه‌یی حاویدی . ها ، دینسه بو اولکادن (۲۰) بیک عسکر چیقار . اما اوچ کره یوز بیک رعایا تخریر اولمشدر .

ستایش ما کولات و مشروبات رومیه کبری — اولاییدی الوان کندمی

انتقال ایلمشدر . التمش محله والی بیک عدد خاک عنبر پاك ایله مستور خانه لر
واردر . دیوارلری دخی تراب ایله معموردر . رومیه خانی سرانی کویا بر
ارمدر . یتش عدد صغه ، کاخ مقصوره لری واردر . جامع لری سکز
محرابدر . سلطان اوزون حسن جامی ارزنجان شاهی ایکن بنا ایدوب
ابوالفتح سلطان محمد جنکنده اوزون حسن منهزم وتبریزده مرحوم اولدوقده
بوجامع پر انوار نامام قالمشدرکه مؤخرآ اوغلی یعقوب شاه اکال ایتشدر .
غایت مزین ، منقش ومصنع صورتده بنا اولتوب سکز قبه وبر مناره موزونی
واردرکه وصفنده لسان قاصر وقلملر کاسردر . وسطنده عشرآ فی عشر بر
حوض عظیمی وارکه کویا حوض کوثردر . نه چاره که جماعتدن محروم نمازه
کلن اولسه بیله صلاتی منفردآ ادا ایدوب (نماز دعادر) دیه دعاسزجه قبودن
طشره فرار ایدرلر . (جامع علی خان) روشن ، آبادان برجامع دلکشادر .
(جعفر پاشا جامی) ، (فرهاد پاشا جامی) ، (قوچمتا سلطان جامی)
رومیه شهرینک ال بیوک جامعیدرلر . (کلنتر جامی) ، (شیخ جامی)
ایشته مشهور جامع لری بونلردر . ماعداسی مساجددر . بوشهرده اصلا
قورشون ایله مستور بنای معمور یوقدر . الی مدرسه ، اوچ تکیه ، قرق
مکتب صبیان ، اون بر خان وخیلی حمای واردر . (رومیه شیخی حمای)
بنای عظیم وزیارتگاه قدیمدر . اکثر خسته کیرسه صاغارلر ، برحوض
واردر . آب وهواسی لطیف روشاددر . (حمام کلنتر) بودخی زیبا برحمام
خوب ودلاکری محبوبدر . (داروغه حمای) (قورقونقش حمای)
بونلر جمله حوضلی حماملردر . ایکوز عدد چارشوی شاهینسی واردرکه
هردکان نیجه بیک الوان چیچکلرله مزین اولمش مسک وعنبر وازهار کونا
کونه . طونادلمش اولوب رایحه طیه سندن بیع وشری ایدنلرک دماغلری
معطر اولور . شام وحلب کی حوض وشادروانلی قهوه لری واردر . خواننده
وسازنده مطربان ، رقاصان ومحبوبانی ایله غایت مزینسدر . چای ، ثعاب ،
حلب ، شکر شربتی ولبن خالص پیشیرلر ونیجه بیک ادویه ایله ترکیب
اولمش مقوی ومفرح معاجین کونا کون بذل ایدرلر . هرقهوه ده شکوفه

بش بیک خطو در . قلعه مازغاللرندن خندق اوزره اوزون دیرلر
اوزانمشدر . هرکیجه اول تیمورلره مشعللر آصوب قلعه‌ینی چراغان ایدرلر
وهرروز جمعه قلعه دیوارین فلاندره علملر وباراقلرله زین ایدرلر . جمله
درت بیک عسکره مالکدر . طوپچی ووجه‌جیلری واردر . اوز دیر
اوغلو عثمان پاشادن بری یدی بیک شد بارودی ودرت کره یوز بیک کله‌سی
واوچبوز اون پاره طوپلری واردر . اشاغی طبقه‌ده یتیش عددده بال یمز
طوپلر واردرکه ارضروم و تبریز قپوسنده بولنان طوپلره ماننددر . خندق
اوزرنده برتخته جسری واردر . هرکیجه جسری قالدیرلر . درون قلعه‌ده
کوس و نفیر و کره‌نای و سورنا و طبل و قدوم فصللری ایدرلر . قلعه‌دن طشره
اصلا عمارت یوقدر . صحرای رومیه‌ده بیاض قوغوکچی طورر برقلعه منوردر .
آنحقی خندق کنارنده برچوکان میدانی، قصری واردر . اودخی مفیدو مختصر
برقصر خورنقدر . حقا که قلعه‌ینی کوزتمک عجمه قالمشدر . حیرانمکه بوقلعه
ترابدن اولسه‌ده درود یوارنده وزیر خندقده نباتات و گیاهدن بر جشین
بتمیه . بوقلعه‌نک جانب شرق جنوبیسنده بر بحیره صالح وارکه سم هلاهدر . قلعه‌دن
بر مرحله دوردر . شهر رومیه‌یه بر طوپ منزلی قلعه‌نک شباله‌در . قلعه‌نک
هواسی سهیلدر . خاک عسکری رومیه ایالتنده اون بش بیک نکر واردر
وبونلر جمله شاه چوره‌کک چکنلدر . غیری نکرلری‌ده یکریمی بیک آدم
اولور . جمله خاکی شافی اولدیغندن جمغری مذهبه دعوت ایچون شاه
طرفندن برمقی کلوب خلقه اصرار ایلمکده‌در . قومی جمله پرسلاح کزدرلر .
اما یرار وشجیع دکلدر .

اوصاف شهر رومیه — باغ و بوستانلی بر شهر آباداندر . دأراً مادار
جرمی اون یدی بیک آدیدر . باغ و باغچه‌سیله بر آتلو اطرافنی کوچ ایله
دور ایدر . اسکیدن اطرافنده خندق وارمش اما مرور ایامله مالی و تراب
ایله پر اولمش . اما ینه هر طرفندن قبولری واردر . غایت کهنه بر بلده‌در .
اکثری خاکی سنی المذهب اولدیغندن آل عثمان نهب و غارت ایتمزلردی .
ابتدا بانسی خاقای عباسیه‌دن هارون الرشیددر . صکره دولتدن دولته

قتانی استماعزده دیار عجمده بر کون بر کیجه شادمانلق ایلدک و چراغانلرله در
ودیوار منری تنویر ایله مسرور و خندان اولدق . سندن قصدی سؤال ایتدم
حقا که کلاملرک عین حقیقتدر « دیوب پک محظوظ و ممنون اولدی .

در بیان احوال قلعه رومیه

بو قلعه یه السنه عوامده « طراق قلعه » دیرلر . اما مورخان عجم
« سورتلای غازان » دیرلر . زیرا (۶۹۴) تاریخنده محمد شام غازان بنا
ایتمشدر . مغول قومی بوکا (اورمیه) دیرلر . قوم عجمه (رومیه کبری)
دیرلر . بعض مورخان ترکستان (ایران) دیرلر . بعده (۹۳۲) تاریخنده
شاه طهماسب توسیع ایلدی . بعده فرهاد پاشا و خادم جعفر پاشا و طواشی
سلیمان پاشا و جغاله اوغلی سنان پاشا جمله اعمار ایتدیلر . جمله عماراتی
صاری جیم بر آب پک ایله و داری صاپی ایله و قامش کویله بنا اولنش
بر قلعه قویدر . جمله دور دیواری بیاض چینی کیرج ایله صیوالی آق قوغی
کبی قلعه زیبار . دندان و بدنلری یوقدر . همان سراپا مازغال دلیکلریله
اراسته و متین طابیه و قله لرله پیراسته غرب طرفنده بر دیر قپوسوی
واردر و درون قلعه ده خان سراپی واردر . برده غازان جامعی وار فقط
جماعتی یوقدر . بغدادی انبارلری و صو قیولری و اوچیوز نفرات حجره لری
اولوب بشقه خان و حمای یوقدر . دأراً مدار جر می اون بریک آدیمر .
یدی طابیه و شکل مربعدر . خندقدن دیوارینک قدی یتمش عدد ذراع
ملکیدر . دیوارینک عرضی اوتوز ذراعدر . آتلولر اوزرنده چونکان اوینارلر .
بر عظیم خندق وار . استاد کامل بو قلعه نك بناسنه باشلدیغنده ابتدا خندق
حفره بدأ ایتمش و چیقان طورانگی چامورینه و سائر لوازمه صرف ایدرک هم
قلعه یی اکیال و همده خندق عمقی درجه مطلوبه یه ایصال ایلمشدر .
خندق او یله عمیق قازلمش که کامل قرق قولاجده بیکارلر چیقمش .
عرضی سکسان ذراعدر . دأراً مدار قلعه یی احاطه ایتمش . اطرافی اون

اسیر الیکز . بونلرده ابشیره احوال پر ملالترین عرض ایتدیلر . ابشیر حلبدن پادشاهه عرض ایدوب بن عجم اوزره کیده جکم سندن عسکر و خزینه ایسته تم دیمشدر . بزم ملک پاشا ایشه مطلع اولدوقده پادشاهه « حاشا پادشاهم ، عجم صلحه مغایر برایش ایتماشدر . شاید صلحه مغایر بر ایش اولدیسه اگراد طرفندن اولمشدر . ابشیرک استانبوله کلسی فرض عین مرتبه سنده در . البته آدم کوندرك » دیدکده فی الحال قاصدرله خط شریفلر کیدوب « البته در دولتمه کله سین . شاهی قید و بند ایله در ودولتمه کتیرسه ک مقبول هایونم دکلدر » امری شرفصادر اولدی . ایشه بو امر ابشیره واصل اولدوقده بالضروره در دولته کلدی . برکون سعادتلو پادشاه اثنای کلامده ابشیره ایتدی : « بره لاله ، سکا تا حلبه قدر مهری کوندردم ؛ نیچون سائر وزیرلرم ککی اون کونده در دولتمه کیوبده بش آی اکلندک ؟ عجم اوزره سفر ایتک و مراد خانک صلحن بوزمق ایستدک ، وبوخصوص ایچون بکا برقاج دفعه لر معروضاتده بولندک وشمدی استانبوله کلدک . بنم اسکی وزیرلیمی نیچون متأذی ایدوب مال طلبنده اولورسن و نیچون پنیانسی قومیه فتنه وفساد ایدوب عجمه اولکامی اوردردک ؟ » پادشاه عالمناهک بو عتاب شتابندن عسا کر آل عثمان خاطرینک ابشیره مقبر اولدیغن اکلامشدردر . هان قوللر غلو ایدوب « پادشاهم بز بو ابشیر پاشایی قتل ایده جکز » دیه آلوب کوتوروب کله سنی کسوب آت میداننه فودیلر . ایشه ابشیرک سبب قتلی بوفسادندن ایلر وکلشدر « دیدیکده هان خواجه نقدی « ای قربان اولهیم ای عثمانلی سکا کورورمیسک که ایران ایله صاحی بوزماق ایچون ابشیر کبی مدبر بروزیر دلیری قتل ایتدی » دیدی . بوکره خان « او یله ایسه قوی او یله مفسدی فتنه وفساده ساعی ملحدی قتل ایتسون . عثمانینک دست و بازوسی قوتلو اولسون ! همیشه قتل ایتدکلی او یله مضر اولسون او یله ایسه ، ابشیرک قتلله عثمانلی ایرانه یخشی حرمت ایدوبدر . بز ابشیرک خوفندن خانانمزده راحت ایده مزدک . ایشه بن ابشیرک قتلندن سوکره هفت اقلیمه شاه اولدم ؛ سندن نه صاقه یلم ابشیرک

زمین شاهلین ، خانلین قیروب کوکلرین کسرلر پس نیچون وزیر قره مصطفی پاشا وهزار پاره احمد و فاتح حایه یوسف پاشا و صالح پاشا و قوجه وزیر و امثالی بر چوق و زرای قتل ایدرلر و خصوصاً شمدی ایشیر بی نظیری نیچون قتل ایدوب کله سن غلطان ایدرلر که اوپله برنامدار قهرمان زمان و صاحب قران یخشی به یخشی، یامانه یامان بروزیر آل عثمانه نصل قیلیر آنک صولت و صلابتدن ایران زمین خلقی تبریز برک خزان کبی دترردی.

سببی بر خوشجه بیلدیره سین « دیدی . حقیر ایتدم : « اگر خاتم بو عبد کتردن ایشیرک سبب قتلک دانشلق ایدرسه ک حکمت درسنی آریستودن شفا خبرین حضرت لقماندن دیکله « دیدیکمه خان ایدر : « بلی عمرم ، کوشلرم سنده اولوب سامعیندم » دیدکده حقیر ایتدم : « وقتاکه سلطان محمد خان ایشیره مهری حلبه کوندردی . « البته تیز کله و جزیره مالطه اوزره سفره کیده سک » دیو نامه یازدی . مهر ایشیره واردقده ، دولت قناره یریدر . هر واران وزیر ی استانبولده قتل ایدرلر ، زعم فاسدیله بیگ عذر و بهانه ایدوب بش آی استانه سعادت کلمدی . عجم دیارینه بر سفر آچوب روان قلعه سی التده کندی مراد خاگ امیر اخوری ایکن عسکری قیرلوب مجروح و آیانی طویال اولمش اولدیغندن عجمدن انتقام الموق ایچون سردار معظملق ایله روان اوزره کیمکه خیلی تدارکر ایلدی . اخر کوردیکم عجم طرفدن صلحه مغایر برایش یوقدر . آخر کار بر کره کندوسی وان حاکمی اولدیغنده بو ، قویون صاحبی اولان پیناشی قومنه خبر کوندروب « سزک دونلو عکز سنجاق و چوره ککزی زیاده ایدیم . عجم طرفن نهب و غارت ایدوب صلحه مغایر ایش ایدک . اما طوپ تفنگ آتوب طبل دوکدرک وارماک » دیدی . بو خبر مسرت ایشردن پیناشیلی به کلدکده جانلرینه منت بیلوب بر الای عقلی کوزنده اگراد قومی خرسزلقه و قویون سسورمهک باشلدی . سز لرده ایشیره عرض ایتدیکز ، اعماض عین ایلدی . نهایت سز لرده مجبوراً پیناشی قومی اوزره هجوم و اموال و اغنامین نهب و غارته مجبور اولدیکز و عسکر و ولایتن طوپ و تفنگه طوتوب بر چوغنی دیار عدمه کوندروب اوچوز نفرلرین ده

ایشی اسدی قلیج ویردی و بین‌الحلق اون تومن اقیچه و یروب « معذور اوله » بیوردی. توابعمه دخی برر تومن عباسی اقیچه ویردی. یوز کشی‌یه جمله بش یوز قویون و یروب « صفا نظر! » دیدی. بوقویونلری جمله اعیان ولایت و دیوان حضورنده پنیانش قومنه قرق بیک دبیه صایه‌رق تسلیم ایتدم. خان پنیانشیلی قومندن قطع علاقه و فصل خصومت حجت شرعی‌لری طاب ایتدکه محکمه شرعی‌ده حجت یازلدی. همان حقیر جمله قویونلری و سائر هدایایی الی عدد توابعمه تسایم ایدوب بزم علی بکی دخی آنلره سردار ایلدم و شو و جهله تنیه ایتدم: « تیز علی الصباح بومالاری شاه کدیکندن ایجری عثمانلی اولکه‌سندنه غازی قیران اوجاغنه دوشوره کورک اولیه که قطور دره‌سنه کیره‌سز و طور میوب اکلمیوب جمله قویونلری تاوانه سورسز. آندن پاشا یکر می بیک قویونی عشر دبیه آله. زیرا باتمش مال ایدی. مقدا کیدن یکر می بیک قویونلر ایحسانه کفایت ایدر و پاشانک دست شریفی بوس ایده‌رز » بونلره بوتنیهی ویره‌رک خانک حضورنده اللرینه پاشانک مکتوبلرینی و یروب قویونلرله الی نفر توابعلریمی یوز الی عدد پنیانش کوردلرله یوللایوب حقیر الی نفر آدمله رومی‌ده قالدیم. اول کون اول کیچه آدملریمز کیدوب شاه کدیکنی آشوب عثمانلو حدودینه کیردکلری خبری کلنجه خانه پنیانش اعیانی لندن قطع علاقه حجتلری ویرلدی. خان مسرور و خندان بالجه ارباب دیوان دخی شادان اولدی. و حقیر تبریزخانه « قویونلری بالتمام الدم قبض ایتدم و پنیانشیدن قطع علاقه حجتلرین الدق » دیو مکتوبلر یازوب خانه ویردم و شاه اشیکنه کیدن علی اغایه دخی اولیه برمفصل فصیح بلیغ بر مکتوب یازوب خانک حسن حاللرینی و رعایا و برایا ایله حسن الفتک تحریر ایدرک خانه ویردیکمه خان جهان حظ ایدوب کویا رقص ایتدی. همان اول آن آدملریمزک برین تبریزخانه برین آصفهان یولیه علی اغا جانبنه علی‌العجله کوندروب انشراح صدر و ذوق درون بولوب بعده شهر رومی‌ده ذوق و صفایه مشغول اولدق. برکون اثنای کلامده خان « ای جانم اولیا لطف ایله منمله یخشی دانیش ایله هر بار بوقیصر

شمدی همان جمله سلطنتلر بوشهرده ایکن آنلردن وغیری آدملردن یکرمی بیک قویونی تحصیل ایدوب بکا تسلیم ایدوب بکا دخی رعایت ایده سز . قرق بیک قویون تمام اولدیغنی پاشایه علی العجله چپار ایله حجتلری کوندردم . تبریز خاننه دخی و رقه تحریر ایدوب «کنج علی خاندن قرق بیک قویونی تحصیل ایتشم» دیه اعلام ایدرم واکر آرزو ایدرسه کز شاه ایشیکنه کیدن علی آغا قرنداشمه دخی «قرق بیک قویونی علی خاندن الوب تسلیم ایتشم وپنانش قوميله بینلرین صالح ایتشم» دیه بر نامه یازارم . سنک چپارک نامه یی علی اغایه طپشئرلر ، علی اغاده نامه مزى کوزلجه شاهه کوستروب هر طرفدن ایش آسان و جهله حاصل اولور . همان صدد باقی قالان یکرمی بیک قویونده در والسلام» دیدیکمه همان خان الیمی اوپوب «کنج علی خان سکا قربان اولسون ، مدد بنم دادم امداد ایت کلن» دیوب قویوندن شاه سکه سیله بش یوز عدد ممسک قزل التون چیقاروب و یروب و بش شمامه عنبر واون نافه مشک ختن و یروب دیدی که : «عمرم ، سکا دخی چوق شی ویریم ، همان اغاکز هنوز شاه ایشیکنه وارمه دن ناملر اکا واصل اوله . همان تحریر و ورق ایده کور ، من دخی سکا اون بش بیک قیون تسلیم ایدرم» بونی دیدی و سراینه کیتدی . اوراده دیوان ایدوب جمله ایاتی اعیانندن و سلطنتلردن ایکی کونده اوتوز بیک قویون تحصیل ایتدی . بامر خدا اول دیارک طاش و اغاجلرینی قویون دوتمشدر . بر قویون اوتوز قرق وقیه کلیر . قیمت بر دبستی شاهیه یعنی یکرمی بیک اقچه در ، تا بومرته غنیمت بردیار در . اوچنجی کونده دیوان عظیم ایدوب یکرمی بیک قویونی حقیره تسلیم ایتدی ، پاشایه دخی اون بیک قویون واون عدد قره چپوق آت و یکرمی قطار نزه ویش دوه ، بش قطار طاووسی مایه دوه ، بش قطار آروانه دوه یوکیله اصفهان کچه و خالیچه لری ، بش رأس کورجی غلام هدیه ویردی و حقیره دخی اوچ بیک قویون ، اوچ رأس آت ، ایکی عجم خالیچه سی و بر سمور قفا کورک ، اوچ کورجی غلام بش عدد دوه و کندی اثوابندن برقات زر اندوز و قلمکاری البسه ، بر التون غلافلی کارخانه

قوطنلری ویکریشر قطعه الوان بوغاصیلر و یروب جمله‌سی معذور اوله دیه عذر دیله دیلر . بعد العصر طبل بازلرمزی دوکدرک صید وشکار منزله رومیه‌یه داخل اولدق .

ایرتسی کون علی الصباح خان بزم قوناغمزله کلدی . اون طبله طعام ممسک فطور کتیردی تناول ایتدک . اماخانه برتلاش ال ویرمش هیج صفای خاطر یوق ایدی . بعد الطعام دیدیکه : « برادر جانبرارم بجان عزیزمدن اغز عزیزاخ اغرم اول محمد المصطفی (صلی الله تعالی علیه وسلم) افندمزک روحیچون اولسون وچاربارکزین (رضی الله عنهم) روحیچون اولسون — ومن سنی اوغلو سنی یم — بوکون خاکپایکه کیشم . منمله یخشی دانیشیخ ایت کلن ، ودرستی راست سویله کلن . والله بالله سکا ووزیرملک احمد پاشا پدریمه چوق رعایت ایدرم . طوغری سویله کم سزکله واندن بر آغا چیقوب بزم کوزلجه شاهه کیتدی؟ » حقیر « بلی خانم ، صاری علی اغا نام بو آغای هرم ایکی یوز عسکر یله وشاهه درت رأس کهیلان آتله و محبتنامه لر ایله شاهه هدایا کتوزوب کیتدی » دیدم . همان خان « حقا که منم چاشتلم آخشام کلوب اولیله کلدی . جانکه رحمت طوغری دیمش سین » دیدی . حقیر « خانم بزمؤمن و موحدز محب خاندان و خدام وزرایز ، بزده یلان حرامدر . خصوصاً حضرت رسالتناه (الکذاب لیس، من امتی) بیورمشلر . بزلر درست سویلرز » دیدم . خان : « جینی جینی اولیا افندم نامه‌ده نه تحریر اولنمشدر . ونه ماده ایچون اول آقا کیتمشدر بلمش سن ؟ » دیدی . حقیر « والله بالله خانم ، بوصلح صلاحه مغایر ایش اولوب ایشته بو قویونلر ماده‌سی ایچون مذکور آغا شاهه کیدوب بن خانم کیشم » دیدیکمه فقیر خان ایکی اللرینی دیزلرینه اوره رق « ای وایلا ای واولدا ، ای کنج علی خان هزه باشکه دخی برباغ اوله ! » دیدی وعقلی باشندن کیده یازدی وهان المی الینه الهرق دیدی که : « آنی بیلدیمکه سز برصاف دل مرد میدانسز . من غریم ، منمله تبریز خانی قوجه قایتمار خان بو قویونلری تالان ایتدیکم عدوی جان ودشمن دین وایمان اولمشدر . اما بوکه چاره نه در ؟ » حقیر ' درون دلدن حمد ایدوب « بنم خانم جانم »

بن اكاروان خانلغی رجا ایدرم . باباسی یوردینی اعمار ایتسون « دیدیکمه خان بومفرح کلامردن صفا ایدوب » ملک وزیر بابامز اولسون . بزى بین الاقران ممتاز ایتدی . الله دخی آنی سرافراز ایتسون « دیوب مرصع اکرلی آنک سیم خالص رکا بنه نظر ایدرهك بالارکاب سوار اولوب سرای میداننده برقاچ مشوار جولان ایدوب جهان قدر حظ ایلدی . ایکسنی دخی حضورنده کوش بر بنده اوروب دیوان خانیه حیقیدی . دیدی که : « اولیا اقام انشاء الله براز براز قیونلری اژدرهقت سردندانندن چیقاریرز . اولیه الاخیر وبزمله تالانه کیدن نکرلرک سرکرده لر بنه وجهه سلتانلره منشی ورقه لر تحریر ایتسون . هموسی کله لر دور » حقیر بویوزدن فرجه بولوب « خانم ! برکون مقدم بوقیونلری تحریر ایدهن . اوزوک قضا و قدردن خلاص اوله سک . بن دخی پاشا پدریکه شوقدر بیک قیونلر تحصیل اولدی دیه خبر یوللاییم » دیدکده « بسرو چشم عمر عزیزم اولیا اقام » دیه حقیر ایله حسن الفت ایتدی . مراتضی پاشا اغاسی ده کلوب طعام نفیس لر تناول اولندی . بعدالطعام خانه مزه کلدی کمزده عقیمزجه اوچیوز غروش حمام آقچه سیله برقاره چبوق طرز عجمانه لجاملی یخشی آت کلدی . ایرتسی کون رومیه دیوانه سلتانلر کلوب اوچ کونده یکرمی بیک قیون جمع اوله رق حقیره تسلیم اولندی . اول آن پنیاشی آدم لریله بزم اون عدد آدم لر مزه قیونلری تسلیم ایدوب وانده پاشایه یوللایارق « عشرمی وعشریکزی آلاسز . انشاء الله بعدالایوم تحصیل اولنان قیونلری ده کوندرمک اوزره یز » دیه مکتوب لر تحریر ایلدم . خان مکتوب کوندردی کمدن دلشاد وسهل غم وغصه دن آزاد اولدی . اول کون خان ایله سیدوشکاره کیدوب چوکانلر اوینادق . خان (قوچغا سلتان) عزیزک باغ خیاباننده حقیره وجهه سلتانلره ضیافت چکوب بعدالطعام بیوردی که : « اولیا اقامه منم خاطریم ایچون بر زاد باغش لر سز . زیرا قیصر زمین شاهندن بزه مأمور اولوب کلشدرکه اکا اکرام لازمدر » مکر اولجده رومیه ده تنیه ایتمش . اول آن سکز سلتان ، سکز رأس قاره چبوق ، سکز رأس الاچا پار یورقه آتلر وایکشر عدد قیلان پوستلری بشر قطعه کشان قطفه لری . اونر قطعه کجرات

قويدىغمىزى اونوتىيۇب «نقض عهد» دىر. ھى كوربىكور اولەسىن عثمانلى ، بلى خانم ، ھان بىراق بىك كوسفند تھىصيل ايدوب اربابنە وىرەلى ، واواليا آغايە رعايت ايدەلى « بونىصحتلردىر . جملە حصەند اولوب حىرتدە قالدىلر . حقىر « خانم تھت حكومتكردە اولان سالتانلرە وزيرمزدن مکتوبلر كوتوروب وىردىم . جملەسى بزخان حضرتلرىنك امرىنە مأمورز دىە حواب وىردىلر . ھان على الصبح انلرە چىپارلر كوندرك كلوب مشاورە ايدەسىز « ذىەرك تىناھ ايدوب ھان قوناغمزە عزىمت اىلدىم . بزم آلاى وخالك بىك عدد نكرلرى بزى قوناغمزە معزز كوتوروب كلنتر باغى نام باغ مرامە قوندوردىلر . جملە توابە مۇدب اولوك دىە تىبىە ايتىدىم . خان عالىشان حىتىرە بر مكلف اوپە دوشە مەسى ، يكرمى ياصدىق ، التى عدد الوان زرباف يورغان وكردە بالشلر وكونا كون اثواب واوانى اوچ بوغچە خلعت ، عود وعنبر ، التى نفر استاد آشبازلرلە اتى عربە يوكى ذخىرە ، اون عربە اودون ، التى عربە مئمرات كونا كون كوندردى . قومزە دخى بردىز چوكن اغاسى كلوب دربانز اولدى .

مرضى پاشا اغاسى دخى شاه بندر باغنە قوندردىلر . اكا دخى ھىچنان ذخىرەلر كىتىدى . بعدالصرخان ظرفندن اشىك اغاسى كلوب « بيورك سىزى خان ايسىتر » دىدكە وان اغوانتك مکتوبلرىنى ، محمودىلى ابراهيم واواليا بكارك قىون تھىصيلى ايچون وىردىكلى رجانامەلرى آلوب پاشا افندىمىزك خانە ھدايە اولەرق كوندردىكى اتلرى رختىلە ومجوھر زىنىلە پاك وملبس اكرلىوب دىپا ذلپوشنى يىلكندىز قىلوب پاك يدىكىلر چكىدى . ىنە آلايە بزم آدملىمىزك مكلفجەلرى بىلە كىدوب خان آدملىرى دخى مقدمجە كىدىرك خان حضورىنە ايكى راس كھىلان اتلرى چكىنچە مرصع اكرلى آتى كورونچە خالك عقلى باشندن كىتىدى واوبر آتى دخى كورەرك حىرتدە قالدى . « پاشا پدىركىز قىصر زمىن آتلىدىر . معذور بيوروب قبول اىلسونلر . دىيە خانمە سلام فراوان ايدوب بو قىصر اقلرى ھدىە كوندردى . بيوردىلر كە : خان عالىشان اوغلمىزك ياندى پىنائىش فقراسنىك قىونلرى رجامى كچرسە بز آنلرە چوق كھىلان روم اتلرى كوندىرىز . دنيا واخرت اوغلم اولسون ، انشاءالله شھدىن

على ملائ الناس عهد شكنتك ايله بيناننى ديارين خراب ايدوب قرق بيك
 قويون واوچيوز كله آپاردك . حالا بوقدر آدملى مجروحدر اولكهلى
 خراب وجامعلرى طوب ضربه سندن يباذر « ديدم . خان « والله اوليا
 اقاى دوكلنى يدى طوب آتميشخ » ديدى . حقير « خانم طوب آتمسه كده
 طوب كشانلق ايتديكك صاحبه مغاير ايشدر » ديدم . همان كوردمهكه خانك
 فلاغيسى دوشوب ، لوى متغير اولدى ، « پس موكا چاره نه در » ديدى .
 حقير « بوصلحه مغاير ايش آل عثمان پادشاهنك مسموع هايونلرى اولغله
 دامادى ملك احمد پاشانى سردار معظمق ايله بومواد ايجون وان ايلته
 كوندردى . بلكه ايشتمش سزكم وانه داخل اولنجه باشنه يوز بيك عسكر
 جمع ايدوب بتليس خانيله جنك ايدرك ايلين ومملكتهن خراب وياب واوج
 بيك آدمى كباب ايتدى وشمدى بو ايشى قاريشدرمغه باشلادى . ايمدى
 خانم عزيز باشك ايجون اينجمنه بن سنك چوره ككى بيدم . همان بركون
 كوررسون كه ملك احمد پاشا طغراى غرايه دست اوروب بوماده ايجون
 ديار بكر ، ارضروم ، آخسخه وان ايلترينك تيمش سكسان بيك عسكرى
 بوديارلره چكوب خراب وياب ايدرلر . باخصوص سعادتلو پادشاه دانما عجم
 اوزره سفر ايتسه مراد خانك آلدينى روان قلعه سنى فتح ايتسه ومعجم صالحى
 بوزوب مكو . وقطور قلعه لرينه آدم قويوب عهد شكنتك ايلدى . شمدى ده
 پنياننى ولايتى اوردى ديه قهرندن كيه كوندوز شكارده كزر بر پادشاه
 جم جنابدر . ايمدى خانم ، بو ايشك عاقبت كارى مشد اولوب جمله عسكر
 بوديارى اورمه دن همان قيونلرى تحصيل ايدوب پاشايه تسليم ايله تجديد
 صلح ايدسه سز . الا بو ايش آيريقى اولورسه بوديارلردن عسكر چيقمايحق شاه
 طرفدن عتاب وخطاب كوررسكز . عاقبت انديش ، بي غرض كسه لرله مشاوره
 ايدك « ديدكده خان : « قرمزى مراتضى على كرمينه اورسون هر كيم بو ايشى
 بكا ايتدير مشدر » ديهه كوزلرى نمنك اولدى . همان خواجه نقدى ديدى كه :
 والله جانم اياچى اوليا اقاى نجننى داننمشخ ايتدى . حقا كه بوكون چوره ككزى
 صادقانه ييش ! اما خانم كوره سين عثمانلى بي بزم مكو وقطور قلعه سنه عسكر

چاغین هنوز وجوده گلشهم اما بزم خوجه نقدی وحاجی قربان قولو یخشی بیلور. انلری چاغین» دیدی. در آن آنلر کلدکده خان «ای خواجه لر سلطان مراد ایله شاه صفی بغداد دیننده نه منه صلح ایتدیلردی» دینجه خواجه نقدی «ای خانم ایشته عهدنامه پیش تخته لرده بکرمی ماده اوزره تحریر اولمشدر» دیدکده خان پیش تخته‌یی کشاده قیلوب صورت عهد نامه‌یی اله الدی.

صورت عهدنامه

اول بنام خدا، ثانیاً محمد لولاک لولاک لما خلقت الافلاک، ثالثاً بنام چهاریار کزین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین. بن که خادم الحرمین الشریفین ومولی ملوک العرب والعجم، سن که ایران زمین شاه‌ی کچینر شاه صفی بهادر سین. اصلحه الله الملك القادر قرق سنه صلح وصلاح اوله دیه رجا ایتمش سن. بکرمی سنه ویکرمی ماده اوزره عقد صلحه رضای هلیونم اولدی. ماده اولی اولدرکه طرفیندن اورغونجی ویاغماجی وتالانجی اولیه. اله کلیرسه طرفیندن حق لرنندن کلینسه. ایکنجی ماده — عسکر چکیلوب کره‌نای ونفیر ایله طوپ وتفنک آتیلوب اولکه اورولیه «

بو ایکی ماده قرائت اولتنجه حقیر — خانم جدکه رحمت. ایشته بو ایکی ماده بزه وسزه حجت وبرهاندیر. بوکونا عقد صلحدن نه افاده ایلدیکز؟ « دیدم. خان «ابتدا صلحه مغایر ایشی پنیانشی قومی ایلوب رومیه التندن باش آپاردیلر وقویون سوردیلر» دیدی. حقیر «خانم! پنیانشیلی طوپ وتفنک آتوب عسکر چکه رک رایکانمی کلدی؟» دیدم. خان «یوخ شبخون ایله کلدیلر» دیدی. حقیر «خانم باباک جاننه رحمت اوله یاسن ایران زمین شاهنک وکیل مطلق و سردار معظمی سین. صلح نامه موجبجه نیچون یغماجیلری وخرسز کوردلری طوتوب حق لرنندن کلدکده سهل بهانه بکرمی عدد خان وقرق بیک عسکر جمع ایدوب طوپ وتفنک ایله جنک ایده رک

سلطان و پیره دوس سلطان و غیره سلطان و غیره سلطان اولکه سندن اون ایکی بیک کوسفندلریمیزی اپاریرلر. بز دخی علم حیرتده قالب « آیا بوصلحه مغایر ایش اولماسنک اصلی نه اوله؟ » دیه مشاوره ایتدک. نیجه من دیدک که « بزده پینانشیندن بر قاق دیل الوب سویله دهلم، کورهم که یونالوک اصلی ندر بیلهلم » فقط مدبر اختیارلرمن بوکاره کوزلجه رضا و یرمیوب شاهه اعلام ایدلم، دیه ککش ایتدک و شاهه اعلام ایتدک. شاهمز دخی پادشاهکزه و حلبده وزیریکز پاشایه نامه و عرض محضرلر کوندردی. اول نامراد ابشیر وزیر دلیرک یازینی کلیوب، من آنارک حقندن کلیرم، دیه اغماض عین ایتدکده ینه پیناشی قومی سلماس و تسو آلتندن باشلر کسوب نیجه کاربان بود اکرانلری تالانه اوردیلر. بز دخی کوردخ اولمایسر کار مکاردر، تبریز خانمزک فرمانیه بر قاق خان و یکریمی بیک عساکر ایران پیناشی اولکه سنی تالایوب بر قاق کله آپاروب یکریمی بیک قویونلرینی الهرق سالماً غانماً رومیه کلدک. « بونک اوزرینه حاضر اولان پینانشینی قویون صاحبلری « خیر قرق بیک قویونمز و یوز الی آدمز غابدر، جمله سنی سز الیکز » فریاد ایتدیلر حقیر « بره آدملر نه فریاد ایدرسیز. ان شاء الله خان دولنده قویونلریمیزی تحصیل اولنور. صبر ایدک حقیقک طشرهیه » دیه جمله قویون صاحبلرینی رد ایتدیردم. خان ایله تک و تنها قاله رق نیجه کلمات ایتدم و حقیر شو وجهله آغاز کلام ایدلم :

« خانم، واندن بری شرف محبتکله مشرف اولمیه جان آناردم. حمد خدا کل جمالکله مشرف اولوب نعمتک ییدم. سندن برجام واردر اول محمد من نطق باضاد و اسد الله علی کرم الله و وجهه تک پاک روح شریفی سورسهک جنابکله بو محله عالم اغیاردن خالی ایکن برداشق مشاوره ایدلم. اما حبیب خدا عشقنه اولسون اصلا طار جیقمه » دیدم. « والله بالله طار جیقمنم همان دستوردروسن مسافر منسک سویله کن » دیدی. حقیر — « خانم، مرحوم و مغفورله سلطان مراد رابع بغدادی فتح ایدوب ایران زمین شاهی اولان شاه صنی ایله نه یوزدن عقد صاح ایتمشلردی معلوم سعادتیدر؟ » دیدم خان « من اول

صاعقه طویدن زمین وزمان تتره‌دی . قلعه‌نک جمله برجلرندن ، دندان
 بدنرندن جمله سایه‌بانلر و طوغ و علملر ایله فالاندره‌لر ایله قلعه سراپا
 زین ایدیلوب گویا برسور عروس ایملر . بو حال ایله قلعه رومیه‌ی سیر
 وتماشا ایدوب آلایمز ایله کدر ایدرک خان سراینه داخل اولوب ینه خان
 ایله بری بریمزی در اغوش ایدرک صاغ طرفه . بو حقیری ، صول طرفه ده
 مراتی پاشا آغاسی آلوب میدان محبته دسته خالبر ویشکیر و مقرمه‌لر کلدیکه
 خیال کاری ایدیلر . بعده میدان صافی فغفوری طباقلر ایله یکریمی درلو
 پالولر و یکریمی کسه چوربه کلوب چاشنکیر باشی جمله طباقلر آراسنه کیروب
 خان اوکنده کی مزعفر پلاودن کچه ایله هرکسک اوکنه قویاردی . مثلاً
 داخل مجلس اولانلر کچه ایله هرشی طانغیدردی . ذاتاً عجمک پلاوندن
 غیری نعمتی ممدوح دکدر . براق کونا چوربه‌لری و بریانلری ده ممدو حدر .
 بونلر خوشایب هیچ سومزلر و ییزلر . یمکدن صوکره خان ایله حقیره لیکن
 ابریق کلوب آیین عثمانی اوزره اللمزی غسل ایلدک . دیکر لری اللمزی
 اوجی ایصلاشمش مقرمه‌لر سیلیدیلر . غیری قوروجی نکرلری جمله صاغ
 اللمزی صول قولتوقلرینه ، صول اللمزی ده صاغ اتکلرینه پشلیرینه
 سیلیدیلر . بویله جه عجیب قانون وعادتلری واردر . صکره قویندن
 پاشاک نامه‌سنی چیقاروب و حقیر بوس ایدوب دست خانه ویردم .
 او دخی وعلیکم السلام دبه محبتنامه‌ی بوس ایدوب باشنه قویهرق ایاغه
 قالدقدقه جمله ندما و حضار مجلس دخی ایاغه قالقوب نامه‌ی انره کوستردی
 و صوکره منشی‌یه و یروب قرأت ایتدیردی . مالی معلومی اولیجق شو وجهله
 سوزه باشلادی :

« اولیا آقا سن خوش ککش سن ، سن صفا ککشک ، سن بر رسول -
 سک ، بریوروق قولوسک . بوکار اوکاردن سنی آکاه ایدم . دانیشغه
 کوشکه منکوش طوت کلن : چانکم بز اوز حاملزه بوشهر مزده آسوده حال
 اوتوروب شاه ایران وتوارنک دعا و ثنا سنده ایکن آنو کوردک برکیجه
 بوپیناشی قومی شبخون ایدوب بوقلعه دیندن کله ودیل آپارور . چولان

حقیر و مرتضی پاشا آغاسی قرنہاشمز دخی همچنان اسباب احتشامزلہ آت باشی برابر اولوب رکاب رکابہ کیدوب اوکمز صرہ اوچ عدد کھیلان آتلی چکیلوب جملہ ایکی یوز قدر پرسلاح بیکیترلہ رومیہ صحرا۔۔۔ندہ کیدرکن آنی کوردک کہ قارشی طرفزدن برکرد سیاه پیدا اولدی۔ ایچندن برعسکر ظاهر اولوب کرہ نای ونفیر وسورنا وکوس دھلار صداسی آفاق طوتدی۔ آنلر کلمہ بز وارمدهه ایکن آنی کوردم عجم قریباً نمایان اولیجق عسکر ایچندن بش، اون آدملہ خان ظاهر اولدقده حقیر دخی علی آغا ایلہ آلایمزدن طشرہ آنلرہ قارشی آت دپوب میدان محبتہ آت اوزرہ خان ایلہ اوپوشوب کوروشوب آنلرہ بزه، بز آنلرہ محبت اوزرہ آشناقلرایتدک۔ خان « صفا ککش سبز، خوش کلوب یوز باصہ کلشسز » دیدکده حقیر دخی « یخشی امان بولوب کولر جمالکزک شمع منورینہ محبت ایلہ پروانہ اولمغه کلشم » دیدم۔ کوردیکہ مرتضی پاشالی طرفندن برسوز یوق، حقیر ایلہ آت باشی برابر اولوب دیدی کہ « قانون ایران زمین دکلدرکہ خانلر افرانلرندن غیر ییہ استقباله چیقہلر۔ من عثمانی یہ محبت قارشی چیقشم » بیلمکہ دروننده غرور وتبک وارہان « خام، حق سنی خطان صادقلا۔ سون۔ حضرت رسول کربانک (اکرموا الضیف) حدیث شریفنہ امثالاً مسافر کرہ اکرام ایتمکہ کلوب دریا دلک ایتدیکز » دیدم۔ بوکونہ نیجہ کلمات ایدرک، نیجہ عسکرلر چوکان اوینایہرق قلعه یہ قریب واردق۔ بر ساعت یرہ شہرک نیجہ بیک آدملری استقباله چیقوب شہراہک یمین ویسارندہ قات قات پیر وجوان واغوات سلامہ دورمشلر۔ خان برعسکر چاپور کوستردیکہ دللر ایلہ تعیر اولتماز اما کوردمکہ خان ہنوز مزلف ویش نوجوان برخان عالی شان اولوب دارات واحتشامی ویقہ خداملری کم دکل، جملہ مضبوط و مربوط نکرلری وار۔ نتیجہ بوکوکبہ ودبدبہ ایلہ قلعه یہ قریب واردقده خان ایلری کیدوب بز ینہ آغا ایلہ آت باشی برابر کیدرکن ہان طوپراق قلعه دن برکرہ آواز دھل وکوسلرہ طرہلر اوریلوب قلعه نک جملہ بدنلرندن بال یمیز طوپلرہ آتش اورولدقہہ عظمت خدا،

اوردیغمزده یکر می خان ایدک . آلدیغمز قویونلری کوزل شاهمز « ویرک » دیرسه باش و یوز اوسته « دیو حقیره اول آن بلندکی قلیجی باغشلا دی . حقیر « یوق قلیجکی آلام ، عثمانلی آره سنده عیدر » دیدم . « هی قربان اولهیم ، عثمانلی سکا » دیوب برضبی قلیج ، برقره چبوق آت هدایا و یروب رومیه یه اول دخی کله جک اولدی . شمدی یه قدر تحریرایتدی کمزیدی سلانک هپسی ده اونز بیگ تورکانه مالک بکلر ایدیلر که حریر و آردلان طاغلرنده یا بالالانیرلردی . و مراد خانک جلوس کوننده عجم تبریز و رومیه یی استیلا ایدوب بونلرده جمله شاهه تابع اولدیلر . اما جمله سندن خبر آلدیم ینه عثمانلی یی ایستلر . اللهم یسر بوسلتانلردن هدایا آلر ق ینه جانب شرقه کیدرک (۷) ساعتده (خرمن شاهی) منزله واردق . بودیارلر هپ رومیه خانی حکمنده در . بوده رومیه سحر اسنده بش یوز خانه لی باغ و بیچله لی معمور کند در . جامی و حمای وار . بورادن ینه رومیه سحر اسی ایچره کیدرک (۵) ساعتده (رومیة آذربایجان قلعه سنه) کلدک .

اوصاف قلعه رومیة آذربایجان — (طوپراق حصار غازان) آل جنکیزدن ۶۹۴ تاریخده اسلام اولان سلطان محمود غازان بوقلعه یی بنا ایتمشدر . بعده نیجه ملوکدن ملوکه انتقال ایلمش و ۹۳۲ تاریخده شاه ظهماسب توسیع ایدرک زیاده سیله معمور ایلمشدر . سلیمان خانک طواشی سلیمان پاشاسی و خادم جعفر پاشانک دخی جمله دو و دیوارینی متانت اوزره بنا ایتدیردکلری بعده ذکر اوله جق اولان بوشهره نصل کیردی کمزی بیان ایده لم : برکون مقدم خرمن شاهی نام محلدن بر متکلم و صاحب وقار آدمزله کتخداسنه خبر کوندردک . آدمز خان ایله بولوشوب دست پوس ایدرک « علی السحر حرکت بیوروب تشریف ایتسونلر » دیبه اوچ آراهه یوکلای مشروبات و مأکولات و مشمرات مقوله سی هدیه لرله بر محبتنامه کتوردی . برابر کلن آدمه ، ریا اولسون ، صرف عرض عثمانی ایچون بر خیلیجه شی و یروب حقیر دخی بر قیا سلطان مقرمه سی ایچره بر محبتنامه قویوب خانه کوندردم . علی الصباح جمله توابعمز آلات سلاحه مستغرق اولارق عیدیلرینی کییوب

کیدرك (پیره دوس سلتانی) منزله كلك . كندوسی بریر فانی مشوش الحال اولوب کرده باش نالشده فریاد و داد ایدردی . كتخداسی استقبالمزه چیقوب مهماندارلقلر ایدرك بزى کوتوردی . مکتوبلری و یروب كندوسی حرمنده جامه خوابنده بولشدیغمزده «خیر مقدم یوز باصه كلدیكنز . خیر مقدملر ایله كلدیكنز» دیبه دلنوازلقلر ایتدی . زیارت خفیف لازمدر ، فیکریله قوناغزه واردق . قصبه‌سی غایت معموردر . بش جامی ، خان و حمام و چارشولری وار . بورادن جانب جنوبه كیدرك (۵) ساعتده (ازدلی ساتان) استقبالمزه چیقدی . كندیسی شاه عباس ثانی چراغ افروخته لرندن كهروان دیارندن كله برفارس الخیل ساتاندر . بزى كندی سراینه قوندوروب مکتوب محبت اسلوبدن حظ ایدرك «هی قیران بو عثمانلی قیصر زمین» دیو عثمانلی بی وافر آرزولادی . «ان شا الله رومیه دیواننده سز لره مشرف اولورز» دیدی . بعدالضیافه سراینه واروب رباطنی تماشا ایتدك . خیابان كلستان ایچره برشهر شیریندر . جامعلری خان و حماملری ، کافی دكانلری ، وافی خداملری وار ، بیک عددنكره مالكدر . اما بورانك كوزلنه عشق اولسون كه غایت تراندام اولورلر . یارمقلرندن ایلیكاری سیر اولور . صولری وفرت اوزره اولوب مشبك بوستانلری مدوح كلنارلری ، الوان آلورلی ، آرمودلری واردر . بورادن سهل قبله به ۵ ساعتده (جنه) كندینه كلك . ازدلی سلتانی حدودنده شاه اسماعیل وقفی اولوب بیک خانلی ، حدیقه خیابانلی برکند عظیمدر . اهالیسی كورد ، كوك دولقدر . بورادن ینه جنوبه كیدرك (۳) ساعتده (حریرسلتانى) منزله كلك . كتخداسی قارشو چیقوب سرای سلطانیده مكث ایدوب طوردق . مكر سلتان شكارده ایمش . بیک مقداری نكریله آودن كلوب حقیر ایله كوروشدكده «بره آعم اوغلی جانم بره سن خوش كلك» دیو حقیر ایله آشنائی كلات ایتدی . مكر توركان آدملرندن قزقلی قبیله سندن ایمش . یدی بیک قدر آدمیله شهر زوردرن عجمه كلوب شاهدن اكلیل کییهرك خوشنشین سلتان اولمش . مکتوبمزی ویرنجه یوزینه ، كوزینه سوروب ینه حقیره ویرهرك «اوقو» دیدی . حقیر تلاوت ایتدیكمده ، مفهومی معلومی اولنجه «والله بز رومیه خانیله پنیانسی بی

درختلری هندسه اوزره دیکمشلر ، اصلاً آدمه افتاب عانتانك تأثیری اولماز .
 اشته بوظالم درده (۹۹۳) سنه‌سی چیغاله زاده سنان پاشا سوی تدبیر سببیه
 سراو جنکنده شهید اولان علی پاشا ، تیره‌لی فضلی پاشا ، واسع علی‌سی ،
 دفزدار پاشا ، فرخ بك ودها بونك کبی نیجه اعیانك قبرلری واردر .
 قیرلرینك سنك مزارلرینه اسم و رسملری یازمشلر حقا که سکه مرمرده
 قازمشلر . اما بونلری تبریز ورومیه خانلقلری عثمانلی دستنده ایکن
 یازمشلردر دییه نقل ایتدیله . بورادن جانب جنوبه شهر زور طاعلری ،
 حریر واردیلان کوهلری داملری جانبه (۵) ساعتده (چولان سلتان)
 منزله واردق . برکوه بلندك دامننده بیك خانهللی ، باغ وبقچه‌لی ، جامع خان
 وحماملی ، یوز قدر دکانلی برکند عظیمدر . چولان سلتان نام برقرچل قوجه
 تولونکیان استقباله چیقوب آلا ی ایه بزى سراینه ضیافته کوتوروب جمله
 توابعمزی کندى باغنه قوندوردى . مرتضى پاشا اغامى قرداشمزی اوغلنك
 باغنه قوندوردى . بوچولان سلتان اصلاً غازى قیران کوردلرنددر . شاهدن
 تاج کیرهك سلتان اولمشدر . دیار عجمده سنجاق بکارینه «سلتان» دیرلر .
 بر قیرچیل قوجه آدمدرکه بیك عدد نکره مالکدر ، اما قاعه‌سی یوقدر .
 پاشا اقدمزك مکتوب دربارلری ویردیکمزده پوس ایدوب قرائت ایتدیرهرك
 مفهومی معلومی او ایجق والله من بنیانشیدن برکوسفند آبارمامشم ، انجق
 رومیه خانیه شهرلین طلاوه وورمشم» دیدکده «ای امدی بر قاچ کوندن
 سزکه رومیه خانى دیواننده مشرف اولورز» دییه قوناغمزه کیدوب علی الصباح
 هدایاسنی آلوب ینه جانب جنوبه کیدرك (۵) ساعتده (اوشارلی سلتان)
 منزله کلدك . بوده استقبال ایدوب بزى باغنه قوندیرهرق ضیافتلر ایلدی .
 مکتوبلری ویردك . قرائت ایدوب «بلی بسر چشم . سزکه رومیه دیواننده
 کور وشورخ!» دیوروی دل کوستردى . اصلاً تورکان آدمسیدر .
 شاهدن اکلیل کیمش . اون بیك تورکانه مالکدرکه حریر داغلرنده
 یایلانلیرلر ، منعم آدملری واردر . کندى بش یوز خانهللی جامع ، خان وحماملی
 اولوب باغ وبقچه‌سی جهانی طوتمشدر . بورادن ینه جانب جنوبه (۶) ساعت

طرفه عشر ویریرلر . آنی کچوب (حریر) کندینه کلدک . بونلر غازی قران کردلرینه تابعلردر اما عجمه ده عشر ویریرلر . معمور یردر . بونی ده کچوب (۳) ساعتده (غازی قیران) قلعه سنه کلدک .

اوصاف قلعه غازی قیران — بوقلعه نیجه کره عثمانلی به وعجمه کچمشسه ده حالا عثمانلی النده اولوب ایالت واندن پنیانش اوجاق بکلری حکمنده در . بوقومک نصفی عجمه تابعدر . زیرا کوی وکندلری ، مزرعه و بقیچلری هپ عجم خاکنده در . انجق قلعه لری صارپ اولغله متحصن اولوب یده عثمانیانه قالمشدر . بوقومه « غازی قیران » دینه سنک سببی اولدرکه بونلر اول عسره سکزیبیک عسکر اولوب شاه خانلری غازیانلریله قلعه روانه امداده کیدرکن بونلر عجمک اوکنی آلوب اویله قلیسچ اورورلرکه بردانه سنی بیله باشنی خلاص ایدمزر . اوندن بری آدلری اویله قالور .

اشکال قلعه — رومیه صحراسنه ناظر یالچین برقی اوزره مربع الشکل برکوچک کهنه قلعه در . درون قلعه ده اون قدر خانه وبک سرایی واردر . اما مکلف وهوادار سرای عماردر . بکی اوجاقلق حاکمیدرکه حالا بیک عسکره مالکدر . ابواب محصولاتی کندویه خاصدر . بونلر مقطوع القلم ومفروض القدم مدرلر . عثمانلی به زیاده محبتلری وار . « آه برکره عثمانلی کلسه ، زیرا عجم ایله عثمانلی صالح وصلاح ایدملی فقیر اولدق ! » دیرلر . رباطی اطرافی قلعه سز برواروشدرکه جمله باغ و بقیچلی خانه لرله مزیندر . بورادن جانب جنوبه کیتمک اقتضا ایدنیجه اصفهانده شاه ایران بزیمینه کیتمکه مأمور اولان صاری علی اغا ایکی یوز عدد آتیلرله بزدن آریلوب آنلر جانب اصفهان ، بزطرف اذربایجانه متوجه اولدق . طرف جنوبه کیدرک (۵) ساعتده (قوباخ دره سی) نه کلدک . بومحل عجمک چولان خان حدودنده غازی قیران ایله بینلرنده اولان بودره شاه کدیکیدر . غربی عثمانلینک غازی قیرانلیدر . بو اویله بردره درکه کویا خیابان کلستان ارمدر . نیجه یوز بیک الوان شکوفه نك رایحه طیبه سندن آینده وروندکانک دماغلری معطر اولور . شهرام جاده نك طرفینه بیدسرنکونلر وسروصنوبر ، عمر و شمشاد و چنار

بوردوك قلعه سەنە كلك . جملە پىناش قومى استقباله چيقوب خيمەلر يىزلە باغلرندە مەھمان اولدق .

اشكال قلعه بوردوك — برباير اوزرە مفيد و مختصر كوچوك برقاعەدر . خندق يوقدر . جانب شرقه بر آغاچ قېوسى واردر . دائراً مادار جرمى سكر يوز آدىمدر . ايچىندە ايكي يوز مقدارى اوطلرلى وار . نفراتى يىنە پىناش قوميدر . اوچ طوبىجغىزى . برجامى وار . واقعا چارشى و بازارى يوق ايسەدە عجم دياريله مشا اولماسى حسييله هر نه مراد ايتسەك بى قيمت كېي بولنور . قلعه نك جنوبى طشرە سندنە داودان نهرى كنارندە اوچ يوز عدد باغلى ، باغچەلى قواق اناچلى خانەدن عبارت بر رباط معمورى واردر . جامى چولاق مير عزيزكدر . خان و حمام كئيف آنكدر . بو حمامە حقير كىردم ، انجق اتى آدم صيفار بر حمام مسخرەدر . بوربطەدە انجق اوچ بيك مقدارى پىناش قنارلى ساكندر كه كرات ايله ديار عجمه كىروب شاهك خانلر خانى بوز مشلردر . غيور و شجيع قوم شديدرلر . باشلرندە سربىندلرلى اوزرە چانكى اصمشلردر . حالا مشالرندە اولان عجمك روميه و تبريز ولايتلرلى خانلرلى بولنرە هر بار ذخيره و آنلر و پارچه حريرلر هدايا كوندروب شلرندن امين اولورلر . اما بوسفر عجم عظيم عسكر ايله اوزرلرينە كلوب جنك ايدرك قرق بيك قيونلرلى يايلادن سوردى . بزم آنلك تحصيلى ايچون مباشر اولديغىمز معلوملرلى اولوب بزملة روميه خانە برلكدە كىتمك ايستەديلر .

حقير : « بزه سزك قيونلر كز ايچون نيجه عجم خانلرينە وان وزيرندن مکتوبلر وار . بز چوق طولاشيرىز ، سز صوكرە روميه يە كليكز » ديدم . حظ ايتديلر و بزه خيلى هدايا و پرديلر . بوربط ايچرە جريان ايدن نهر داودانى صوردم : « حرير طاغلرندن وارديلان بلرندن و حكارى طاغلرندن جمع اولوب شهر يىمز ايچرە عبور ايدرك مشرق طرفندە پخولان خان خاكنندن كذر ايدوب روميه درياسنە ريزان اولور » ديديلر .

آندن شرقە (۳) ساعتهده (حسينه) كندينه كلك . اوچ يوز خانەلى كويدر . هم عجمه ، هم پىناش يە تابعدرلر . ايكي قليج آتندە اولوب هر ايكي

لكن چارسوى شاهيسى اولوب مرادخانك اوناغى يرنده هفته بازارى واردر. آندن حر كته (۷) ساعته (قارنى ياريق) قلعه سنه كلدك.

قارنى ياريق قلعه سى — بونى ۹۲۲ تاريخنده (قارنى ياريق) ناميله ملقب برخان بنا ايمكله آدى اوليه قالمشدر. برکوه بالا اوزره شدادى بنا برقلعه زيبا اولوب شكل مربعدن طولانيجه واقع اولمشدر. قلعه يه بزي قويه ميه چقلى معلومز اولغله چيقوب تماشا ايمدك. اينجده انجق برجامى، برسرايى، اوچ يوز مقدارى توفكى نفراتى واردر ديهه نقل ايتدیلر. اما آشاغى رباطى کنارنده خيمه ليمزله مكث ايدوب سيرو تماشا ايتدك. بيك عدد خاك پاك ايله مستور و معمور خاندانلردر كه باغ و بئچه وحوض روانلره آراسته بي نظير خيابانلر ايله پيراسته اولمش بر ربطه زيبادر. متعدد جامعلرى، خان و حماملرى، كفايه مقدارى دكانچه لرى واردر. سلطان مرادك اوتاغى يري مسيره دركه اكا قريب (ملاشجاع الدين كرمانى) مدفوندر. آندن جانب شماله ميلاً (۴) ساعت كيدوب (خوباش) منزله كلدك. مرادخان يولندن صاپادر. تسوى شهرينك مناره لرى رايبان صول جانجزده قالب باغلى ايجره كچه رك بوخوباشده خيمه ليمزله مكث اولنه رق كلنترى، كند شاحته سى وافر مهمانداراق ايدوب جمله يه رعايت ايتدیلر. تسوى شهرى نواحي سننددر. بيك خانه لى، جامع و حماملى كند معموردر. آندن ينه جانب شماله (۴) ساعت كيدرک (بردوك) قلعه سنه كلدك.

اوصاف قلعه بردوك — بوقلعه عجم حدودى ايجره واقع اولمشدر. وان ايلتنده پنيانئش اكرادى حكمنده در. عجمك نهب و غارت ايتديكى قيونلرك ا كثريسى بونلر كدر. زيرا يابللرى عجمك آوشارلى قوميله هم محدوددر. بوقلعه بالانك بانيسى ۱۰۲۵ تاريخنده پنيانئش بکلرندن چولاق مير عزيز بك بنا ايمشدر. بورردوك قلعه سى پنيانئشك قلعه سنه قتي ياقيندر اما اقتضا حسييله دعوته اجابت ديهه برقاچ قلعه لره واريلوب مکتوب محبت اسلوبلر ويره رك

مهمان ایکن قلعه‌نک جمیع برج و بدنلری مشعلر ایله چراغان ایدوب دیده بانلری تا وقت سحردهک « خدا خوب ! » دیه فریاد ایدرلردی . حقا که قلعه بکله مک عجمه قالمشدر ، قلعه بنا ایتمکده فرنگه ! قلعه‌نک دیزچوکن و اشیک اغالی اشانخی خیمه‌لریمه اینوب خلی اعزازلر واکراملر ایدوب مهماندارلق ایلدیلر . علی السحر بونلر بزه اللی مقداری دیزچوکن ویره‌رک (محمددره‌سی) نام محله واردق . بر اچاق کوهدرکه ابتدای عجمدر . مذکور شاه کدیکنی ۱۰۶۵ ذی‌القعده سنده آشوب عجم اولکاسنه قدم باصدیق . آندن (۴) ساعت ایلروده (آلباق) قلعه سنه کلدک .

اوصاف قلعه آلباق — سبب تسمیه‌سی اولدرکه ۶۹۴ تاریخنده محمد شاه غازان عصرنده شاه بندر تبریز اولان (علی‌باق) بو قلعه‌نی بنا ایدوب بو (علی‌باق) دن غلط اولق اوزره مغول وکوردلر (آلباق) دیرلر ، نیجه ملوکدن ملوکه انتقال ایتمش برغر ایتخانۀ خرابدرکه قلعه‌سی عالیدر . حالا وان ، اذربایجان ، رومیۀ اوجان شهرلرینک تاوسطنده وذیل کوهده مربع . الشکل بر قلعه جکدر . ایچنده یصاول اغاسی ، دیزچوکن اغاسی واردر و شاه دستندن طولو نوش ایتمش دیزچوکن توفنگلری واردر . باغی ، باغچه‌سی چوقدر . حتی مراد خان فتح رواندن عودت ایدرکن بو آلباق التنه قونمش ، شهری تهی بولمغله خراب و بیاب ایتوب عبور ایدر . حالا اوتاغی یرنده برمسیره چمن‌زار یرده صفه‌لری واردر . او محل مبارکده هر هفته اهالی کند جمع اولوب بازار عالی ایدرلر . قلعه‌دن طشره ، جامی ، خانی ، حامی کفایه مقداری دکانلری واردر . (شمس‌الدین خوبی) حضرتلری طریق خواجکاندن اولو زاندرکه نیجه کشف وکرامتلی ظاهر و باهر اولوب بوشهرده مدفوندر .

آندن جانب شماله (۵) ساعت کیدوب (جلوا) نام کنده کلدک . بر حکاری جلوس شاهده تاج کیوب بوکندی معمور ایتدیکندن (جلوا) کندی دیرلر . خلی جمله شیعیدر . آندن ینه شرقه (۳) ساعت کیدوب (حناصون) کندینه کلدک . سلماس حدودنده واسنع وچمنزار برصحراده بیگ خانه‌لی ، باغ ، بغچه ، جامع ، خان وحمالی برکند معموردر .

ایدر، کاملاً تعمیر و ترمیم ایدوب متانت اوزره استحکام ویریر. حتی ۱۰۴۵ تاریخنده فاتح روان سلطان مراد خان بعد الفتح بودرده مکث ایتدکه عسکر اسلامک بوقلعه اوزرینه کئشیرینه اوقدر طوب اورورکه برینی یاننه اوغراتماز. مراد خان « بوطوب صداسی ندر؟ » دیه صورار. « پادشاهم اول قلعه بزم ایدی. شمدی عجمک دستنده اولغله عسکره طوب آثار » دیرلر. همان مرادخان علیه الرحمة والغفران نوغای ایلی نام آتته سوار اولوب بوقلعه سربلندی تماشای ایدرک « حق بلاستی ویرسون، نه طرفه صعب حصار ایش! شمدی بونی محاصره ایتسهک وقت شتا قریبدر. بلکه محاصره سی کوندن کونه مزداد اوله. بوکا مباشرت ایتهدن ایتامسی معقولدر. اولیه الاخیر! » دیو سراپرده سنه کلوب تا که ۱۰۴۸ تاریخنده بغدادی فتح ایدوب عقد صالح مخلنده مراد خان قره مصطفی پاشایه دیرکه: « مصطفی، بوصلحده عجم روان قلعه سی قربنده مکوقلعه سنی منهدم ایتسون، وان ایالتنده کی قطور قلعه سنی ده منهدم ایتسونلر » در. حقیقه الحال لفق دربارلری اوزره مکوی و قطور قلعه لرینی منهدم ایتیبو ایچندن جمله عسکر لرینی چیقاروب قطور قلعه سنی حالی اوزره براقیرلر. حکمت خدا سلطان مراد بعد فتح بغداد استانبوله مرحوم اولوب بری طرفه ایسه عجملر فرصت بولوب جلوس ابراهیم خاندن نقض عهد ایدوب مکوی و قطور قلعه لرینه عسکر قویوب اوله مزین وقوی ایلمشدرکه کوبا بیاض بردر نجقدر. حالا وان ایالتنده پینانش بیکله همحدوددرلر. زمان قدیمده قطور سنجاق بکمزک تختی ایدی، قلعه سی عجم النده در امینه جمله قطور نواحیسی عثمانی سکر. قطور بکی وار، حتی بتلیس جنکنده بزمه برابر ایدی.

اشکال قلعه قطور — بردره نک جانب جنوبیسی نه ایتمده اوج آسمانه سر چکش شکل مر بعدن طولانیجه اولوب برقا اوزره شدادی بنا بر قلعه در. اما نقدر خطوه ایدوکی معلوم دکل. لکن کوچو کدر. حالا عجمک سر حداتهایسیدر. درون قلعه ده اوج بیک عدد کزیده ماز اندرانی توفک انداز، دیز چون نگری وار. بز آنده برکیجه آشانغی باعجه لده

التي بيك عسكري وار . بونلرده محمودی صایایر . القابنده (امرای
پینایش) دیه تحریر اولنور . عقلی کوزنده ، صادق اوزرنده ، شمشیر بلندہ ،
خنجر النده آتشار آدملردر . غایت عنقا اولوب حیلہ و خدعہ دن بریلردر .
بونلردن بزمہ و اندن کلان یوز نفر بوراده قالبون اون نفر منتخبلریلہ عجمہ
روان اولدق .

بورادن جانب شرقہ کیدہ رک (رواجق) ده منزل آلدق . سلطمان
مراد ربع رواندن عودتندہ بوراده مکث ایتمکله حالا اوتاغی یرنده بر صفہ
واردر . بو محل پینایش حدودندہ اولوب عثمانلی خاکیدر . بوراده بر صو
واردر که قدس شریفک اب سلوانندن دها لذتیدر . هر کیم بو صودن قرق
کون نوش ایتسه شجیع وتوانا فنا اولور . انکچون بودیاردہ محمودی قومی
بہادرر . اما بونک یوللری سنکستان و چنگلستاندر . یاچن قیالرنده کچی
وقویون واردر . قیلان ، قیشان ، زردوایی حسابدر . کوی اولقدر معمور
دکل (۳۰۰) خانہی جامعدر . کورد کوی اولوب هر هفته اطرافدہ اولان
قرانک خلقی جمع اولوب عظیم بازار دوزرلر . بورادن جانب شرقہ (۶)
ساعت کیدرک (قوطور) قلعه سنہ کلدی .

اوصاف قلعه قوطور — لسان مغولده « قوطور » صار پلغہ و معاند
اولان آدمہ دینیر . قوم مغولک جنکیزیلری شرف اسلامہ نائل اولدقلرنده
حکمدارلری اولان محمود شاه غازان حضرتلری زمانندہ قوطور نامندہ
بر وزیر عنودی وار ایدی . حکمدار وزیرہ شوسنکستانده بر قلعه بنا
ایتمسی امر ایدنجه وزیر ۶۹۴ سنہ سنده بو قلعه یی بنا ایتمکله آدینہ (قوطور
قلعه سی) دیرلر . بر قوطور قلعه سی هر سک سنجاغندہ نووہ قلعه سی
کورفرزی نہایتندہ بویله صارپ قیالر اوزره واقع اولمش اولوب حالا
وندیکلیک لرنده صعب ومتین بر قلعه در ، بو قوطور قلعه سی ده عجم حکمندہ در .
(۹۹۲) تاریخندہ فرهاد پاشا فتح ایتمکله دست آل عثمانده ایدی . صوکرہ
۹۹۶ سنہ سنده جغاله اوغلی سراو التندہ منہزم اولوب جمله جیخانہ و بارخانہ
وسائر کارخانہ لری براغوب فرار ایتدکده عجم فرجه بولوب بو قلعه یی استیلا

اول قپانه دوشرلر . قپلان ووشاغي اولديروب پوستني آلرلر . بوراده ات قدر قپلانلر اولور . بوقلعه دن اشاغي (بزدوك) دره سي كنارنده آلتوز عدد كورد خاهلري واردر . اما اطرافنده رباطي اوليوب صافي خندقدر . بزدوك نهري كنارنده نچه بيك سر آمد قواق اغاجلري وار .

حكمت غرب و تماشنا — بوقوم صديانك جراتنه حيرانم كه چن بوديارك اشجارينه صويور يمكه باشلار ، جمله صدياني بريره جمع اولوب هر قواق اغاجنه صغير وكبير يمش ، سكسان ويوز مقداري غلاملر طير ماشوب چيقدجه تاذروه اعلارينه وارير . اغاجك بونلري كتورمكه تحملي قاليوب اول بار ثقيلدن هان ياي كبي اكيلوب سر نكون اولغه يوز طوتار ، جمله چوجقلر اغاجك دالارينه ياراصه قوشي كبي صاريلوب اغاجك اوچي آغيرلقدن تايره دوشه نوب يانار . بوكره چوجقلر برر برر كنديلرني يره آتارلر . اغاجك يوكي خفيفله شوب اوزرنده آنجق قرق اللي اوغلان قالور . اما زهره دار اولانلري تا اغاجك طوروغنده قالور . بوكره اغاج دپره نوب قالمق ايستر . اما اوزرنده غلاملر چوقدر . بردن اون قدر غلام كندوبني يره آنجه قواق كورله يوب قالقوب تا او بر طرفه يره اكيلور . بو طرز اوزره بچاره اغاجلر الي غير النهايه بويه يانار قالقلر . غربي شوكه هيچ برديارده قواق اغاجلرينك بويه ايكي طرفه بوكولمك احتمالي يوقدر . بهر يوم جمله صبيان بعد العصر خواجه لرندن ازاد اولنجه بو اغاجلر اوزره شقالر ايدوب اوينارلر . عجيب تماشنا كاهدر . بوشهرده انجق برجامع و برمسجد ، مسافرين ايچون برخان وار . حمام و چارسو بازار يوقدر . اما يايالارنده قويونلري چوقدر . فقط حلب واليسي ابشير پاشانك تحريكيله مجملر بوقومك قرق بيك قويونلرني آلمش سورمشدر . بزده او قويونلري تحصيله مأمور اولديغمز جهته بوقوم بزه اكرام ايدوب مذكور اغاجلر سايه سنده ذوق و صفا ايتديريلر . اب وهواسي غايت لطيفدر .

احوال قوم پښتانه — بونلر (۹۵۵) تاريخنده سليمان خانه اطاعت ايدوب ينه كندى ولايتلرينك ابواب محصولاتيله اوجاق بكي اولمشلردر .

اولیایز، بزلر سعدا کبرده خلق اولشمز، البتہ بومہرہ باش اورورم» دیہہ ابرام تام ایتدیکنی بیلدیگمدہ حقیر همان «صفانظر، خام مبارک باد» دیدم. جهان آنک اولوب «تیز اولیا چلی قورنداشمزه بش یوز کوسفند محمودی ویرک» دیدی. برسمور پاچامی کورک، برمصنع شیخانی قلیچ، برشمودی آت دخی احسان ایتدی. مرتضی پاشا اغاسنه، بزم پاشانک اغاسنه برآت احسان ایدوب وداع ایتدی. آندن یارار قلاوزلر آلوب جانب شرق شمالہ بش ساعت کیدہرک پاسیک اغا قریہسنہ کلدک. بوده اولیا بکک یوز خانہلی کویدر. برجامی وجاججا باغلری واردر. آندن ینہ شرقہ اوچ ساعت کیدہرک صارب سنکستان ایچندن کچوب (ملا-ین) قریہسنہ کلدک اوج آسمانہ سرچکمش طاغلا آرهسنده برواسع درہ ایچره بیک خانہلی باغ وبغچہلی کرد کویدر. اہالیسی شافعی المذہب اولوب غایت کزیدہ عسکردرلر. بوپیکارک باشندہ اولیا بکک مزین بغچہسی وار. کتخداسی کلوب بوغچہدہ برضیافت ایتمشدرکہ تعبیر اولنماز. بورادندہ پیش کش ہدایا آلوب بشیوز عدد قیونلرمی وانہ فروخت ایتدکہ کوندردم. آندن اوچ ساعتہ (پینانش) قلعهسنہ کلدک.

اوصاف قلعهٔ پینانش — اوج آسمانہ سرچکمش برقیبا اوزرہ واقع برواجب السیر قلعهدرکہ اصلا بنی آدم کاری ذیلہ من. همان بامرالله تعالی برج، بدن بدن قیالردر. ایچندہ یوزعدد مغارہلر واردر. اون قدر خانہسی وصو صہرنجیلری واردر. مغارہلرندہ ذخیرہسی چوق فقط قلعهنک حوالہسی واردر. اما قلعه اثر بنا اولماغہ برضرر کلز. حتی بیک یکرمی درت تاریخندہ کل رسم خان بوقلعهی کامل سکز ای محاصرہ ایدوب طوبلر ایلہ دوکمش ایسہ برچارہ ایدہمیوب مایوس کیتمشدر. جانب جنوبہ برقوسی واردرکہ اکادہ نردبان ایلہ چیقلور. نردبانی ایلرلہ قلعهیہ چکرلرسہ ہیچ برطرفدن عروج ممکن اولماز. ایچندہ برجامی، انبارلری واردر. قلعهیہ حائل اولان طاغلردہ قیلان ووشاق وکبش بیانی چوقدر. حتی بعض کورد عارفلری اوطاغلرہ قبان ایدوب قازمشلر. بو حیوانلر کچدیکی زمان

سلطان مراد خان رابع مکث ایدوب تنارول ایتشدر . بزدخی بواره جک بکنک ضیافتی بیوب هدایاسنی وقولاغوزلرینی آلهرق آندن شماله میالجہ طاغیر ودره لری آشوب کامل ۸ ساعتہ (آباغی) قلمہ سنہ کلک .

اوصاف قلعه آباغی — (آباغی) دن غلطدرکہ « قای » پادشاه دیمکدر . نته کیم مصر حکمدار لر ندهده قاتیبای وسائر بوکبی اسملر واردر . وانه اون ساعت قریب غرب جانبہ دوغری یولی واردر . قلعه سی تخمسی الشکل اولوب بریالچین قیا اوزره وشدادی بنادر . حالا محمودی بکنک حکمندهدر . آندن جانب شرقہ ۷ ساعت کیدرک (وان قرہ حصاری) نہ کلک .

وان قرہ حصاری — : کردلر بوقلعه یہ (قرہ جہ قلعه) دیرلر . اکثری طرفنی سنک سیاه ایله آل عباسدن غیاث الدین بن المقتدر بالله بنا ایتدیرمشدر بک کهنه آباددر . ملک عثمانیده انتجی « قرہ حصار اکراد » بودر . سائرلری افیون قرہ حصاری ، شین قرہ حصاری دوه لی قرہ حصار ، انطالیہ قرہ حصاری ، قرہ حصار صاحب بوده سائر قرہ حصارلردن قالماز . اوج آسمانه سرچکمش برکوهنی مانند اوزره برحصار سر بلنددر . اما کوچوکدر . جوانب اربعه سی چاه سقر اولدیغندن تقدر آدیمدر بیله مم . اما شکل مربعدن طولانیجه واقع اولمشدر . حالا محمودی بکارندن اولیابک آداشمز حکمنده یوردلق و او جاقاق اولمق اوزره بولنیور . کندیسلی طبل و علم صاحبی بر میر محترمدرکہ جمیع کردستان امراسنی احسانیلہ بند ایتشدر . درت بیک عدد کزیده و مسلح عسکری اولور . بو اولیابک جمله رفیقلمزه اشاغی خیابانده برضیافت عظیمه ایتشدرکہ جمله نعمت نفیسه سنک شکرلی سکر حمویدن ایدی . بعد الطعام یارماغمده کی (فرید) خلیله دامله لی زمرد اوزره یازلمش بر خاتم واردی کہ کورملی : همان اولیا بک « کورده اولیام کورم مهرنی » دیدی . « کوروک خانم » دیو الینه ویردیکمده قرائت ایتدی . « از رئیس اتقیا وانیا ، داردامید شفاعت اولیا » یازیلی ایدی . او قودقده عقلی کیدوب « اولیام ، البه بونی بکا جبه لرسک » دیدی . حقیق : خانم بوبکاسعددر غیری یه نخسدر « دیدم . همان بالبداهه دیدیلرکہ : اولیا وانیا نخس اولماز ، سن و بن خاص الخصاص

خوشاب نهري: بونهر زلال حڪارى ديارينك طاغلرندن وحسنى يابلارندن جمع اولوب بوقلعه التده (نهر خوشاب) نامنى آلهرق جانب غربه جريان ايله وان صحراسى ايجره ارده ميت باغلرندن كذارايدر. حكارينك بوسطان قلعه‌سى ديبنده بحر وانه مخلوط اولور.

بوقلعه ده بريكجه مهمان اولوب خاندن كونا كون تحف هدايا آلهرق على السحر حر كته ۵ ساعتده (دوادان) قريه سنه كلدك. محمودى حكمنده يوز خانلى، برجامعلى كورد كوييدر. برجهراز فضاذه خيمه لرمزله مكث ايدوب اول كيجه اهالى قرا جمله عسكره قوزو، قره جه، صيغن، بيان قويونى ويروب ضيافت ايتديلر. اما سود، داغى وتره ياغيله برطعام كتورديلر مكر بوكا «پوخن» ديرلر مش، اول پوخندن جمله مز بيدر، اما لذيد پوخن ايمش! كرچكدن صفا ايتدك. مكر بوديارده پوخن معتبر طعام ايمش. انكيچون هر مسافره اكرام ايجون پوخن بيدر يرلر مش. اما بعض كرد چاپقيلرى «پوخن ير مسمز؟» ديه صورمغه باشلا دقلرندن بزم عسكردنخى «بداسمى وار» ديه بيز اولديلر. اما حقا كه لذيد ايدى. آندن ينه جانب شماله مياجه ۶ ساعت كيدوب (آره جك) قلعه سنه كلدك.

اوصاف قلعه آره جك — يالچين برپشته باشنده مهربى الشكل برقلعه در. اما ذروه اعلايه قدكشان اولمغه چيقوب تماشا ايدمدم. حالا محمودى بكي حكمنده در. اسكيدن مركز محمودى بوقلعه ايمش. شمى اول قدر معمور دكلدر. اماينه وان اياالتده وسنجاق بكي حكمنده در. ايتي بيك عسكره مالكدرد. محمودى آتارينك كزیده‌سى بوراده اولور. ابواب محصولاتى بكنه او جاقلق اولمشدر. بكي قلعه ده اولوب اشاغى رباطى بردره كنجنده بش يوز خانلى جابجا باغ و باغچى، قواق اغاجلى بر رباطدر. برجامى، برخانى، بر كئيف حممى، اول قدر دكانى وار

آره جك بچيره‌سى: قلعه نك كوچوك برخليجى وار. اون اوقه كلير ييخى آلابالى اولور كه كوردستانده مشهوردر. صيادر صيد ايدوب اوكا، بوكا هديه كوندر لر. اصلا بالق رايحه‌سى يوقدر. بوخليجك كنارنده فاتحروان

مرحوم سلیمان بك اول قبائل اوزره صنعتگر ایله دمیر چرخلر ایلوب یوز قولاج دمیر زنجیر ایله آشاغیده جریان ایدن . نهر خوشابدن صنعت دولاب ایله صوچکلدیکنی اشاغی رباط خاقلی چارشودن سیر ایدرلر غریب و تماشاکام برقلعه در . حاکمی ابراهیم بك ایله بتلیس خانی جنکنده بولندیغمز دن قلعه ده حقیره ورفیقلرمزه ضیافت ویردی . قلعه یی ده برخوش تماشا ایتدیردی . جوانب اربعه سی چاه غیادن نشان ویرر . اطرافنده اصلا خندق یوقدر . آنجیق شمانه ناظر برقموسی وار . وقپوسنك ایچ یوزنده درك اسفلدن نشان ویریر بر خندق واردرکه جمری طوپ تحتله لرندندر . بوخندق ایچی لبالب صهرنج صویدر .

آشاغی رباط : بودیارده واروشه « رباط » دیرلر . بوده بردره ایچره جوانب اربعه سی حواله لی اولوب غرب طرفی خوشاب نهریدر . ایچق دیوارلی قرق قلعه ، ایکی قپولی و خندق سز درت بیک آدیم جرمنده برقلعه در . ایچنده سکز یوز قدر خانه سی ، برجامی ، برخانی ، برکشیف حمای ، برقاچ دکابنجی وار . غیری بنا موجود دکل .

محمدی کردلرینك احوالی : ۹۵۵ تاریخنده سلطان سلیمان اطاعت ایدوب تبریز ، نحشوان ، روان سفرلرنده خدمت وافرلری سبقت ایتمکه اولمکلری کندولره توجیه اولنوب اووجهله یوردلق و او جاقلق نامیله حکومت اولمشدر . حالا وان ایالتنده طبل و علم صاحبی او جاق بکی وار . اولمکه سی تحریر اولمغله قانون سلیمانی اوزره زعامت و تیمارلری واردر . بکینك خاصی کندی دیارینك ابواب محصولاتیدر . اوتقریب ایله وان والیسيله سفره کیدرلر . استانه طرفدن یوز اللی ایچهلوق قاضیسی وار . سکز بیک عساکری اولور . کرات ایله عجم شاهنه قارشو قومیشلردر . غایت شجیع و یارار ، شهباز غازیلردر . جمله سی صقاللری آل ، یشیل ، صاری ، قرمز یوبالره بویالی آدملردرکه دیندار ، شافی المذهب ، مؤمن و موحددرلر . آرالرنده بر آدمك کذب ظاهر اولسه « سن کذابسك » دیونقی بلد و عزل ابدایدرلر . حتی اولاد و عیالی دخی رد ایدرلر .

طاعی شجرستانی آشوب (۵) ساعتده (هندوستان) قریه‌سنه کلدک . وان نواچیندن اوچ یوز خانلی، باغلی کوی اولوب خراجی وان قولی اقلامیدر، دفتردار طرفدن ضبط اولنور .

بورادن قالدقرق (۵) ساعتده (قولی چاری) نام چمن زار محله کلدک بورادن ده (سایمان بک چاری) نام آیرقلی چایرانی کچوب (خوشاب) قلعه‌سنه کلدک .

خوشاب قلعه‌سی — قلعه‌سی دیندن خوشاب نه‌ری کچمکه اسمنه قلعه خوشاب ، دیمشلم اسم قدیمی (ارچک بالا) در . آل عباسدن (حکاری) بناسیدر . ۸۰۰ سنه‌سنده محمودیلرک اله کیرمکه حالا محمودی بکلرینک تمرکزیدر . بعدده ۱۰۶۰ سنه‌سنده (سایمان زمان) نام‌عظیم‌الشان برخان بو قلعه‌یی توسیع ایدوب جانب شرقیسنده سهل حواله‌سی اولغله اول حواله‌یه حائل سایمان بکه برقلعه سلیمانی انشا ایتدیرمشدرکه هر طاشی فیل منکروسی جشه‌سنده وار . هر طاشنک طولی یکرمی آیان اولوب اوزونلغنه دیواره قویوب اوچلرینی خارج دیواره چیقارمش ، طوب ضرب‌سنه طایانسین ایچون قلعه دیوارینی قابقلی باغه (قبلمبغه) آرقه‌سی کبی یامش . نه قدر طوب اورسهر اصلا تأثیر ایتیموب قیاز . حتی ۱۰۶۰ تاریخده شمس پاشا اوغلی محمدامین پاشا یکرمی طقوز کون بوقلعه‌یی دوکدیروب برطاشنی قویاره میهرق خائب وخاسر رجوع ایتمشدر : ممالک عثمانیده قلعه قپولری هپ اغاچ اورزه حدید قابلی قپولدرکه آتش ایتسهک اغاچی یانار ، دمیپلری دوکولور . اما بوخوشاب قلعه‌سی قپوسنک هر قنادی اوچ یوز قطار پولادنخشوانیدندر . اصلا اغاچی یوق استاد بنا بو قپویی ایکی قله آرهنده پنهان ایتمشدرکه اصلا کورونمز . وقلعه ایچره حاکم محمودی ابراهیم بکدن غیری کیمسه اولماز . غایت کوچوک قلعهدر . داراً مدار جرمی بیک ایکی یوز آدیمدر . ایچنده برز اویه‌سی بکه مخصوص برهامغزی ، غلال انبارلری ، زیر زمینلری ، مستوفی جبه‌خانه‌سی ، اون پاره شاهی طویلری واردر . صوپی باران رحمتدن جمع اولور صهرنجلری وار . برقیاسی فیل خورطومی کبی طشره اوزانمشدر .

شاهك والده سی ایچون دخی مرصع زینلی برآت ، بش چفت قماش ایچنده خینال صرمه لی کوملك کوندردی . وزیر شاهه دخی برآت ومکتوبلر و یروب علی اغایه ده خیر دعالر ایتدی . اوده بنم کبی زمین بوس ایدوب کیتدی .

۱۰۶۵ ذی القعدة سنك ۳ نجی کونی واندن ایلیچلیك ایله عجم

دیارینه کیتدیکمز

اولا صاری علی اغا ایکی یوز عدد پرسلاح ، کزیده عسکر ایله شاهه کیتمکه مأمور اولوب چیقدی . بو حقیر دخی یوز عدد پاك ، مسلم ، « منم دیگر نیست » دین شهبازلر ایله بر قطار قاطرمی چکوب عزم دیار ایتدم . رفیقمز اولان مرتضی پاشا آغاسی علی آغاده کامل یوز عدد بیگیت ایله واندن چیقدی ، ینه رفیقلمزدن قویون شاکیلری اولان پنیانش اعیانلری دخی یوز نفر آدم ایله سور واندن چیقمغله جمله مز بش یوز نفر آدم ایله برالای عظیم اولوب ینه پاشا اقدمزك وداع محلنده خیر دعاسیله قلعه دن طشره چیقوب جانب شرقه متوجه اوله رق شهر وانك ارده میت باغلری صاغ جامزده قالب اوچ ساعتده (زكوك كدیکی) نام صارپ بیلدن کچوب (زكوك) قریه سنده منزل آلدق . اوچ یوز خانه سی بر دیرلی بر کویدر خراجی وان قولی اقلامیدرکه دفترادر طرفندن ضبط اولنور . آندن ینه جانب شرقه اوچ ساعت کیدرک (ورك) طاغنده (ونك ورك) نام دیره کلدک . بودیارده کلیدساره « ونك » دیرلر . بوکایسا ورك طاغنك نازروه اعلاسنك سهل آلاغنده برخیابان کستان ایچره کارکیر قباب ایله مبنی ، قلعه مثال دمیر قولی بر دیردرکه هیچ بر دیر قدیمه مشابته یوقدر ، ایچنده اوچ یوزی متجاوز قیس و رهایی واردرکه هربری برشغله مأمور در . اوکیجه بش یوز نفر عسکر مزی اوپله اعزاز واکرام ایلدیلرکه تعیری ممکن دکل . علی الصباح رفیقلمز وحقیره برر وشاق پوستی هدایا ویردیلر ، علی السحر بیک رنج و عنا ایله (ورك)

حضورینه چاغیروب شاهک نامه لرینی ویره رک « بصیرت اوزره اول » دییه
تیه ایدرک کوندردی. بعده حقیری یانه چاغیروب « اولیام ، بولک اوزره
اولان عجم سلطانلرینه حسن الفت ایله برده رومیه خانی کنج علی خان ایله
حسن زندکانی ایدوب برکون مقدن پنیانشینک قرق بیسک قویونخی تحصیل
ایدهسک زیرا بنده یقینده واندن معزول اولوب آستانه یه کیده رم ، بواکرلی
آتی ، بویلکندز آتی خانه هدیه کوتوروب التیامی الدن قومه ، والبته قویونلری
تحصیل ایتهدن غافل اولمه » ومرتضی پاشا قرداشمک قرداشنی حبس ایدن
دومبولی خانه بوآتی ، برمکتوب ودیکر برآتی ووروب البته مرتضی پاشا
قرداشنی خلاص ایدهسک ، بوجواهرلی قلیچی وبجواهر خنجری وشو
جواهر چارقات تیرکشی مرتضی پاشا اوغلمزه هدایا کوتوروب بومکتوبلرمزی
تسایم ایله اما بغدادده چوق اکنمه . همان عودتده شهر زوردن واحمد
قلعه سندن ، ظالم یابلا سندن حریر واردیلان ولایتلردن حکاری ایچدن وانه
تیزکل ، بونامه نی ، بوجوهر اکرلی وبویلکندز آتی ، بوجواهر خنجری
تبریز خانی قیرچیل قایتمار خانه ووروب اکا جمله دن زیاده اعزاز واکرام
والتیام کوستر . زیرا برمدر ، کار آشنا . آز موده وزیر ایراندر . بز بغدادده
ایکن قندهار سفرینه سه سالار حبس اولدی . صوکره خانلر خانی اولدی ،
شمدی اوده وزیر اعظم لمدن معزولاً بزه مقابل آذربایجان وتبریزه خانلر
خانی اولدی . حتی بزم بتلیس اوزرینه حرکت ایتدیکمزه دیار محجمده خیلی
غناغه اولوب احتراز اوزره بولندیلر . خان ایله جنک ایتدیکمزه اسباب
واحوالی البته سؤال ایدرلر . عین الیقین حاصل ایتدیکک اوزره تقریر ایله .
رومیهد قویونلردن بقایا قالورسه تبریز خانه هدایا ونامه لریمزدن صوکره
اعلام ایدوب البته قوجه خان ایله غایت حسن الفت اوزره اول « دیو دهها
نیجه نصیحتلر ویردی . جمله هدایا ونامه لری آلوب دست بوس وخیر دعاسیله
بهره مند اولدق . صازی علی اغایه دخی جوهر اکرلی ، جوهر رختلی ،
بتلیس خانی کاری خوطاسلی اشهب برکهی لان آت و اوچ رأس صافات مثالی
یلکندز آت ، برقلعه شاهنامه ، برقلعه هایوننامه ووروب شاهه کوندردی .

دینلری چوق بولنور ، ذمام ، تمام ، فصال ، مداح شاعرلری چوقدر . سنی امتحان ایدرلر ، بصیرت اوزره اولوب شرع رسول میننی الدن قومیهرق آنلری التزام ایده کور ، دائما صلاح حالی ، زهد و تقوایی ذهاب اهل سنت و الجماعتی الدن قومایوب اوقات خمسیه سنت رسول اوزره مداومت ایله ، عرض و ناموسکه مقید اولوب توابع ولوا حقکی ضبط وربط ایتمده قصور ایتمه . بزم بار اقلردن یتیش ، سکسان عدد صاریجه توفک انداز سکبان و صاریجه کوتور . « دها بونک کبی نیجه وعظ و نصیحتلر ایدوب سوزی اوزاتمده ایکن حقیر دیدم : « سلطام ، بیورر سکیزکه عجم دیارنده برخوشجه وادیب کز صوکره بیورر سزکه : سکبان و صاریجه حشراتی کوتور : اویله برز صاریج لری نیجه دیارده ضبط ایدم ، عزیز باشکزی ایچون اولسون بنم بالطمی میکه ارتکاب ایدوب ضبط و ربطمه راضی اولان آدملردن کوتورهیم ، برسلاح ، مؤدب ، مؤمن ، موحد ، ناموسکار آدملردن کوتورهیم . « پاشا « آفرین ، برخوردار و معمر اولهسک سن بیلیرسک » دیدی . بن دخی سکسان عدد مؤمن و پرهیزکار سکبان جمع ایدوب هر برینی پاشایه برر برر کوستردم ، غایت حظ ایدوب او سکسان آدمه برکیسه غروش خرچراه و بردی . جمله سی پاشانک داماتی بوس ایتدکلرنده آنلره : کورهیم سزی عرض و ناموس محمدی ایله اولوب اولیامک سوزندن طشره چیقیمیک صوکره چیقوبده طاش قوپاریرسه کز بنده سزدن باش قوپاریرم وارک الله ایشکزی آسان ایده « دیو تنیه وخیر دعالر ایتدی . وصاری علی اغایه تنیه ایدوب : « سن ده اصفهان نصف جهانده شاه عباسه کیده جکسک حاضر اول ، ایکی بایراق بیکیت کتیر » دییه اکاده برکیسه غروش و بردی . ایرتسی کونی مرتضی پاشا اغاسنه اذن و بردی . قویون تحصیل ایدرز ، سز لر بیوروک در دولته « دییه بش کیسه و برکورجی ان شاء الله تحصیل ایدرز ، سز لر بیوروک در دولته « دییه بش کیسه و برکورجی غلام ، بررأس اسب کهیلان و یروب آستانه یه یوللادی . قویون صاحب لری اولوب شکایته کلن پنیاشی بکنه واعیانته دخی « سز دخی اولیاچلی ایله یارین کیتمهک حاضر اولک » دییه فرمان ایتدی . ینه او ساعت صاری علی اغایی

اولوب چومار قلیچندن قورتیلنلر بو سرگذشتی بویله نقل ایلمکه پاشا
دخی زیارت ایلدی . حالا ایالت وان و شیروان و میان غازیانده چومارک
بوسرگذشتی داستان دوستاندرد . حتی برغازی یکیت چومارک قبرینی کارگیر
یایدیروب چومارک کندییی دریاہ ابوب اوچدینی قیایہ نارنجی طاشہ
قارمشدر . سؤال اولنورسه که بو آدم کندییی برقیادن دریاہ آتمش وبرکناره
چیقمش قتل ایتمشلر . یا بو درجه طول و دراز مدح ایتدن مرام نه اوله ؟
جواب اولدرکه کرچه صاریجه حشراتی ایدی اما قپو یولداشمز اولوب
نان و نمک حتی اولدیغندن دخی دکل ، حق الانصاف اولدرکه صالح و متدین
مؤمن و موحد و شافعی المذهب ملاطیہ قربنده کی ایزولی کردلرندن شهباز ،
بہادر ، سرور برار ایدی . حتی شامده (ناقوره) بوغازنده بر جنک عالی
ایتشدرکه آز دکل بو عبد حقیر قرق ایکی ییلدن بری نیجه جنک کرده نیجه بیک
غازیلر کورمشم . اما سید احمد پاشا و کدغاج پاشا بو چومار بلوک بانئ کی
نفسنده بہادر و شجیع ار کورمدم ، انکچون مدح ایتدم . رحمة الله علیه
مأل کلام دور و دراز ، خیرالله یاد داری واقف راز . آندن جانب شرقه کیدوب
آتلی ایدی ، جمله سنی پاشانک میر آخوری آلوب قبض ایتدی . پاشا او آتلی
برر بر اربابنه و خان جنکنده آتی تلف اولانلره و وان اغالرینه و یردی .
حمد خدا بودعا کویده برآت و برقیصراق و یروب « حاضر اول سنی عجم
دیارینه کوندرسم کرک » دیدی . کویا جهان بنم اولوب « ینمی عجم اولک سنی
سیر و تماشا ایدہ جکم » دییه سرورمدن ایانغم یره باصماز اولدی . اول ان
آتلی کتورن اغایہ برکیسه غروش و یروب یوسف کتخدایہ مسافر
و یردی ، و دیوان افندیسنه « مرتضی پاشا قرنداشمزک قرنداشنی حبس ایدن
دومبولی خانہ مکتوب مؤکد یاز ، یا پاشا قرنداشمزک برادرینی مطرہ جیسیلہ
حبسدن اطلاق ایتسون ، یوقسه شاهہ بیلدیروب حقندن کلدیروم » دیدی
اول کون حقیره برکیسه غروش نخر جراه ، بر سمور قفاسی سیاه کورک ،
برقات لباس فاخر ، وبرکمر رخت نادر ، بر صرمه مبروم شماره و بزغلامه پاره
احسان ایدوب دیدی که : اولیام ، وار اجغک دیار عجمده « فرزند رندی ! »

اويله يرار يكيديك يولنه جان وباش فدا اولسون شمدي بوراده بو قدر آدم قيروب آتيله دريايه جان آتدي ، كور دريايه بالق كبي يوزوب كيدير ، الله ايشيكي اوكاره « ديدك . ويجه يوز آدملر آتليله و پياده لريله چومارك كندوي دريايه آتديغي يردن دريانك قارشى طرفده اوچ ساعتده طوشوب چومارك اوكتي آلمغه آت براقيرلر . زيرا چومار كندوي دريايه آتديغي يريله قارشوده چيجه جنى يره وارنجق انجق اوچ ساعتده طولاشيلور ، واسطان قلعه سي بوغاز يدر كه اول بوغاز قربنده خوشاب نهري دريايه قارشير . جمله حكارى عسكرى چومارى قارشولامغه كيممه ده . اما حكمت خدا چومار قارشى طرفه يوز بيك رنج و عنا چكرك آتيله چيقار ، اما بامر خدا بر باقلى و چتاقلى كناره چيقار ، كندى يورغون ، آتى طورغون . آتدن اينوب كاه آتى قالديرير ، كندى باناره . كندى چيقار اتى باناره . اخر جزمه و چاخشيرين براقوب پا برهه آتيله كامل بر نسااعت اول باناقدن چيقمغه چاليشيركن حكارينك يوروك آتليلرى كلوب يتيشير . چومار كورور كه نه تفنكدن نه ده اوقدن فائده يوق و آتنده دخى درمان يوق . همان بر ايلرى كلزله ، دال صاطر اولوب يكرمى نفر حكارديليرى قاچيروب ينه آتلك ياننه كلزلك بر كره ياجى ديوب آتى قالديرير . آت دخى سهيل اوروب اياغى طور اغه باصار . همان چومار آتنه سوار اولوب خصمنه صونار . اما كورر كه آتده تاب وتوان قالمش . اما بمقتضاي قدر خصملى چوغالوب درت يانندن اوشرلر . چومار فقير ايصلاح چيلاق شلاق ملاق كاه آتيله كاه پياده جنك ايدرلك بر كره آتنه سوار اولور . نه كورسون آت بش اتى يردن ياره نمش و اصلا درمانى قالمش . اخر آتدن مايوس اولوب دونهرك ينه رستمانه پياده دال صاطر اولوب جنكله شهرلك اب دريادن (سورن بابا) نام بر زيارته كيروب پنجره دليكنندن جنك ايدركن برى چوماره بر قورشون اتوب السندن اورنجه شهيد ايدوب باشنى حكارى خانه كتورور . بعده يكيتر دخى ديو باشنى جسدى يانه كتيروب (سورن بابا) جنبنده دفن ايدرلر حالا زيارتگاهدر . ملك احمد پاشا افدمزه اول جنكده حاضر

بش ساعت دوام ایدر . اما چومارک الی یکینده یکر میسی قیریلور . اوتوز
آدمله قالور . بویله ایکن ینه دشمندن یوز نفر قیروب اورمده ایکن و سطان
قلعه سندن حکاریللی به ایکییک قدر امداد کلیر . بونک اوزرینه چومار کویک
کبی قودوروب جنک ایدرکن کورورکه جمله یکتلری قیرلدی . کندیسیده
اللی ساعتک جنکده بی مجال قالمغله برغلامیله انک یانه واروب ایکی کوزلری
اوپه رک بسم الله ای داغلی طورو دیو سوار اولوب دال قلیج حکاریلرک ارسنه
آت سورر . ینه آت اوزرنده آدم قیرارکن کورورکه اوطار کپان بوغازنده
اوج بیکی متجاوز آدملر کندی بی چوپر . مشلر . برطرفدن کندی یه رهاب
اوله جق بریر یوق . دریابه ناظر قیالر اوزرده آدملر چوق . ایکی سلیمانیه
مناره سی قدر یالچین قیالر اولوب اشاغیسی وان دریاسیدر . چومار هان
بر کره یا الله سکا صیغدم . دیو طولو دیزکین آته اوکجه اوروب کوزینی
یوموب کندینی وان دریاسنه آمار . خدا علیمدر اول جنکده اولان
حکاری قومی پاشایه او قیا باشنده شویله نقل ایتدیلر : سلطانه انی کوردک که
چومار بوقیادن یا الله دیوب اوچاردی . اما کدی هوادن یره نیجه اوچارسه
چومارک انک ایاقلری ینه کالاول سکر دیر کبی یومولمش وچومار اوستنده
آته صاریلوب بوزلمش ایدی . بو حال اوزره اوچدیغنی کوره رک آخر پاره
پاره اولدی دیو مقید اولیبوب هرکس جرائنی تحسین ایتمکه باشلادق . نیجه
کیمسه لرده بر ایکی ساعت یردن قیالری طولاشوب واردم لشنده کمرندن
قلیجی و تشکی و غیر بساطدن بر کلپیرینی اللم دیرلرکن بر قاچ آدم کلوب
« بره قومک چومار ایشته آتیه دریا ایچره یوزوب قارشو وان دکزی
کنارینه کیدیور » دیدکلرنده آنی کوردک که آنک صاغ طرفنه آصلمش ،
آنندن ایریلیمبوب آتیه یوزه یوزه قارشو طرفه بی باک کیدیور . نجه لمر
دیدکی : بره امت محمد ، بو چومار بوقدر زماندر بزم حکاری اوجاغنندن
بوقدر مال غنائم ایله بوقدر کله لر آلمشدی . شمدی کذلک ایکی یوز قدر
آدمیمزی قیرمشدی ، و شمدی قارشو طرفه کیدوب خلاص اوله ، یارینکی
کون حکاری حاکمی یزدان شیر خانیمزه نه جواب ویره لم ؟ دیدک نیجه مزده

وخسارت ايدوب وچفتلكى آتسه اوروب بوقدر مال ومنال ايله طوغرى وانه شمسى پاشا اوغلى محمد امين پاشا ملك پاشالى اولمغه آكا واروب ينه بايراق آجاز. محمد امين پاشا وانه حكاريله خوشاب حاكى محمودى سليمان بك ايله خصم اولوب بوچومارى سردار ايدوب كاه حكارى وكاه محمودى كويليرى نهب وغازت ايتديروب باى وغنيم ينه وانه كليردى. نيجه كره بويله حكاريدن انتقام آلوب باش ودل ومال آلوردى. آخر وانليلر بوچومارك فبالغندن حظ ايدوب چوماره ديرلك ايتديلر. آخر ۱۰۶۰ تاريخنده افدمز ملك احمد پاشا وزير اعظم ايكن وانه محمد امين پاشا عاصى اولوب جنك ايدركن يوقارى قلعه دن يكيچريلر اشاغى قلعه يه بال يمز طوبلر اوره اوره اشاغى قلعه ده حسين اغا سرايى نيجه يرلرني خراب ايتدكارنده دياربكر واليسى حيدر اغا زاده جمله ايات دياربكر ووان عسكريله وانك امدادينه كلانجه محمد امين پاشا قلعه دن كمند ايله اينوب طشره ده حاضر اولان اتلرينه بينه رك واندن طقوز كونده ملك احمد پاشا افدمزه كلوب دخيل دوشدكده دفتر جراثمه عفو قلمى چكيلوب روم ايلنده كوستنديل سنجاغى احسان اولسه رق كرده كيمكه مأمور اولدى. برى طرفده چومار بلوك باشنك باشنه آتشار يانوب امين پاشادن صوكره وانه طورمق بكا حرامدر ديو طوغرى بتليس خانه قاچار. خانك برمكلف اغاسى اولوب صفاسنده ايكن وان قولى چومارى محبته وانه ايسترلر.

چومار بلوك باشينك كپانده قاپانوب جنك ايتديبكي

چومار دخى المى عدد كزیده يكيديله قوصقون قيران يولنده وانه كليركن مكر حكارى خانك بش التيوز نفر آدملى چومار بلوك باشى بوي بوكان نام قپانده كوزه ديرلر مش. درحال حكاريلى چومارك اول كپانده ارديني اوكنى چويروب چتاجت جنكه باشالارلر. همان چومار آتندن اينوب بره قومه ديو حكاريلدن طرفه العين ايچره تيمش آدم دوشورور. جنك قزيشور

خلاص ایچون دیمشلسر . بو ائنده بر قهر کوردکده عقلمزه شو سرگذشت
عظیم کلدی .

سرگذشت چومار بلوک باشی

۱۰۵۵ تاریخنده نیجه قبیوه انتساب ایتمش چومار بلوکباشی نام بر نامدار
ار وار ایدی . حتی او ائنده کورجی نی وقاطرچی اوغلی ایله برلکده
اسکداره کلوب صدر اعظم مراد پاشا و چرخه جی دفتردار زاده محمد پاشا
ایله جنک عظیم ایدوب حکمت خدی ساعیت سوکره کورجی نی
بوزیلوب بو چومار بلوک باشی دخی فرار ایدر . حقیر دخی بو اسکدار
جنکینده بولوب مراد پاشادن اولاق امرلرن آلوب شام شریفده مرتضی
پاشایه کیدرکن آدنه قربنده چاقط خانی قربنده بر اورمان ایچنده چوماره
راست کلوب بر حرامی ظن ایتدم ، بلی ینده حرامیلکه اینمشدی . اما حمد
خدا حقیره آشنا چیقوب « های قپو یولداشم و قربنداسم جانم » دیو
اوپوشوب کوروشدکن سوکره ماوقغنی نقل ایلدی . کندوسنه « کل برادر ،
سنی شامده مرتضی پاشایه کتوره یم » دیدیکده جانتسه منت بیلوب
برابر شامه واردیغمزده بو چومار بلوکباشی نی مرتضی پاشایه انتساب
ایتدیروب صفده کیدرکن درزی سفرنده بیله اولوب ناقوره بوغازنده
خیلی یوز آقانی ایلوب شامه کلیرکن شامی ابشیر پاتایه ویردیلر . مرتضی
پاشایه دخی ایالت سیواس ویرلمسیله سیواسه واردیغمزده پاشا بوچومار بلوک
باشی یه بایراغیله نیکسار شهری صوباشیلغنی ویردی . آلتی آی متصرف
اولوب اوزرندن صوباشیلغنی طبانی یصلی مرزیوانده ساکن دلاور اغا
آلوب محاسبه ایچون دلاور اغا چومار بلوکباشی نی حبس ایدوب جمله مانی
آلوب چومارک انحق اوچ آتی قالدی . آخر چومار حبسدن خلاص اولوب
جمله یوز عدد یکیتلیله مرزیوانده کندویی حبس ایدوب مانی آلان دلاور
اغانک چفتاکنی باصوب الی مقدار کخیلان آتلینی آلوب بو قدر غارت

اولوب واروب جزیره‌ی تماشا ایتدک. یدی یوز آدیم جرمنده برشدادی طاش بنا برقلعه رعنادر. جانب غربه برباب صغیری واردر، درون قلعه مذکور دیر قدیمدر. اما روان یاننده اولان اوچ کلیسا، ونخشان یاننده یدی کلیسا و قدس شریفده قامه کلیسایی بونک یاننده هیچ برشیدر! بودیرک بنا و حجره لرینی، اویزه و عمارت لرینی برر، برر بیان ایتسه ک برطومار دراز اولور. ایکی یوزی متجاوز رهبان و قسیدسلری وار درکه ریاضت و پرهیز ایله، سیاه الیفی ایله قوریمش، بقله یمدن قدید محض اولملر. اولیله غلاملری واردرکه تفرجه کلنره اول قدر اعزاز و اکرام ایدرلرکه نعمتلرنده قوش سودی و قطر نباتی بولنور دیبا و شیب و زریاف جامه خوابلری وار درکه هر مسافرینه خدمت ایدرک دیرک جمله آتی مغارلردرکه ما کولات و مشروت ایله بالامالدر. نازک دنیا شکنده اوچ یوز مقداری تزییلری واردر. جمله کلن نذرلرله کچینورلر، صولری جمله صهرنجلرده در.

آندنینه قایق ایله بری طرفه کچوب بوجزیره نك جانب غربیسنده بش میل مقداری بعید (آق کیرینی) یه کلدک. بونده قلعه یوقدر، اما کواشلیرک کچیدی چوقدر. اندن پاشا ایله لب دریادن جانب شرقه کیدرکن صول طرفی وان دریایی که برخلیج صغیر کبی نمایاندر اول قیالک آلتلرینه سراپا وان دریایی کوروب مذکور طاغلرک آلتلری جمله بوشدر. طاغ طرفنر ایسه اوج آسمانه چیقمش (کپان قیاسی) نام برکوه بنامدرکه سنک خاراسی چاقاق طاشی کبی آتش ویریر. بودیارده صارپ یوللره و بیللره «کپان» دیرلر. روم و عرب و عجمده وان دریایی کنارنده قوصقون قران یولنده حکاری طاغلرنده مشهور برکپاندر. بر آدم یوقاری قیالردن بر طاش یووارلارسه بیک آدمی هلاک ایدر، اشاغیسی چاهدرک اسفل غیادر، یوقاروسی یالچین قیادر. حتی خیابانی احمدپاشا نام بروزیر هام دریادن طرفه کارکیر بنا ایله برقورقو لوق ایله سد ایدوب طاغدن طرفی کوهکناره کسیدیروب شاهراهی واسع ایدیم دیو همت ایتشکن «عجملر و لایتمزه آسان وجه ایله یول اولور کیکه» دیو مانع اولملر، لفظاً اولیله دیمشله اما معنأ دولت وزیرلردن کندی دیارلرینی

عسکرینک پیاده لری کلبانک محمدی کتوره رك عید شریفك اولیكی كونی اول سنكستان ایچره لب دریا ایله درت ساعتده (كوزل دره) قریه سنه كلدك . بودره شروان وهیزان طاغلرندن جمع اولور برآب زالدرکه بومحله بجر وانه مخلوط اولور. اما یاز وقیشده کچید ویریر برنهردر . کونی بتلیس خاکنده اوج یوز خانلی کورد کوییدر. اغاسی کوزل دره لی مصلی اغادر. ایکی بیك کزیده روزکی عسکرلیه کلوب اوکیجه اردوی اسلامك اطرافرنده کشیک بکلدیله. آندن کوزل دره نی کیمی آت و کیمی جسردن طوپلری دخی کچیروب بوکره وان دریایی کناریله جانب شرقه المیاذ بالله سنکستان وچنککستان ایچره کیدرکن خاندن بریایا چاشت کاغد ایله کلوب : « بنم اقدام غافل مباح حبسکزده اولان بکلری بر خوش ضبط ایدوب یولارده چرخه وپوصو ایدوب قراوولار ایله کیتمه دن خالی اولیه سز » دییه خبر کلدکده کلن آدمه اون آلتون ویروب پاشای مدبر محبوسلری آتلا اوزره قید و بند ایدوب جمع پیاده لرمنی طاغله دوکوب کیدرک (۶) ساعتده (صورت) قریه سنه کلدک . وان دریایی کنارندن بعد وان خاکنده ایکی یوز خانلی معمور کویدر . بردر قدیمی وار پاپاسلری پاشایه هدایا کتوروب جمله عسکر اسلام طاغله وطاشله قویوب پاشا برچن زار اوز ایچنه وانلی ایله مکث ایتدیله . وبکلری اول کیجه قید و بند ایدوب جمله قوصقون قیران طاغله یینه قراوولار قویدیله . آندن صکره علی السحر یینه توغلرایله قالقوب (آخظامار) قلعه سی جزیره سنه واردق . ملک جالوت بوراده بردر بنا ایتمشدرکه جمیع ملت مسیحیه ایچره معتبر بردردر . اما بوجزیره وان دریایی ایچره شرقدن غربه طولانیجه واقع اولوب افلاکه سرچکمش برجبل عالیدر . دائراً مادار جره نی یدی میل احاطه ایدر ، آنجق جانب جنوبندن برصعب چالندیر یولی واردر . اما جنوب طرفده وان خاکنده کواش صوباشیلغنده اسکله سنه اوچ میل قریبدر . ذروه اعلاسنده اولان دیرلری نمایاندر . دیردن کلن پاپاسلرک هدایالری قبول اولندقه پاشایه « صفا کلدیکز » دیو قلعه لردن یدی عدد شاهی طوپلر آتدی جمله پاپاسلر قایقاره بینوب کیدرکن حقیر دخی یدی عدد خدامله بیله قایقارینه سوار

قدر اولافتر ايله ايكوز كيسه لك آلتونلری درودلته كوندروب آنلر آستانه سعادت طرفه روان اولدیلر . ایرتسی كون پاشا آلاى عظیم ايله شهر بتلیس ایچره شرف خان جامعده صلات جمعیهی ادا ایدوب بعده اهالی بتلیس ايله وداعلاشوب اهالی بتلیسه (انما الصدقات للفقراء والمساكين) نص اوزرینه صدقات بی پان ویروب حمد و ثنا ايله اسب صبا سرعته سوار اوله رق شهر ایچره سلامنه منتظر اولانلره سلام ویروب ایکی طرفه مطره جی باشی، شاطر باشی التون بذل ایدرك آلاى عظیم ايله اوتاغنه كلدی . ایرتسی على الصباح توغلر- کیدوب على العقب کندولری ده سعادتله یوله روان اولدیلر .

۱۰۶۵ سنه سی رمضان شریفنك یکر می طقوزنجی کونی وانه

متوجهاً روان اولدیغمز

اولا خان جدید ايله پاشا آت باشی برابر آلاى عظیم ايله منزله کلوب پاشا سرا پرده سنده مکث ایدنجه خان وداع محلنده پاشانك ایاغنه مبارک یوزینی سوروب هیزان بکنی رجا ایتدکه پاشانك جاننه منت اولوب رجاسی حیز قبولده اولنجه همان اول محلده پاشانك خزینه سنه اون اوج بیک التون ویکرمی زره وبرقظار کوش تسایم ایدوب برخلعت ايله هیزان بکنی آزاد ایدوب خانه تسایم ایلدی . خان کاوکار بکنی دخی رجا ایتدکه پاشا خانى آزاد ایدوب « ان شاءالله شمدی وانه واردقده دیوان ایدوب اول دیوان پادشاهیده کله رینی غلطان ایدرم که بردیگرینه دخی عبرت وان والیلرینك فرماننه مطیع ومنقاد اولوب درنك پادشاهیده حاضر اوله لر، وار حکومتکده برخوشجه بصیرت اوزره اول « دیو خان جدید راس بوس کسوب خان دخی پاشا ايله وداعلاشه رق یولنه روان اولدی ایرتسی پاشا على الصباح تحت وانندن قالقوب وان دریاسنك جنوب طرفی کناريله (قوصقون قیران) نام یوله عزیمت اولوب ابتدا ظاغله پیاده حکار بیلیردن وسکیبان وصاریجه لردن دوکوب حاضر باش اوله رق وان

دریا مشاں عسکرلہ عودت ایدوب یوز دیکشہدیروب (راہ اووا) نام محلہ (خسرو پاشا) خاندہ مکٹ اولندی . زیرا اول محلہ اردو قومک مزخرفات متعفنہ سندن حرکت اولندی . واکراد حشرات شہردن بعید اولماسی معقول کوریلوب ہجرت اولندی . وضیاء الدین خانک دولتی نظام وانتظام بولماسی ایچون بومحلہ برکونہ تقاعد فرمان اولنوب ارضروم ایالندن امدادہ کلن سنجاچ بکلرینہ برر خلعت فاخرہ ایلہ اذن ویریلوب سردارلرینہ برخلعت و اوچ کیسہ و برخلنک و براسب اشہب احسان اولنوب ارضروم والیسنہ دخی برمجوہر خنجر و برمرصع غدارہ کوندروب مکتوبلر ویردی . اما بری طرفدہ محبوس قالان کوردستان بکلرینی قید و بند ایلہ ضبط وربط ایدوب خان جدید زجاسیلہ شروان بکنک اوتوز کیسہ سی آلوب « بردہا آل عثمان وزراسنک امرینہ اقیاد ایلہ باشکی کسرم ، اما ہلہ خان اوغلمک خاطر ایچون آزاد ایتدم » دیو خلعت کیوب دست بوش ایدرکن پاشا بکک کلہسنہ اولیلہ مشت آصفی اوردیکہ زمینی دخی ایکی کرہ بوس ایدوب فقیر بک « بانم یرہ دوشدی » ظن ایلوب ایکی کرہ باشنی یوقلایوب پریشان خاطر اولدیغندن اوناغ قپوسنی غائب ایدوب ایچ اغلری ایچنہ کیتمک ایستہ ، آندن طشرہ چیقوب اول آن فیرلرینی چالمادان قالقوب شروانہ طوغری کیتدی . آندن پاشا جملہ میرمیرانلر و جمیع کبار واعیانلر ایلہ خانلرک تفرجگاہ و صید کاہلرینہ ، چمتلکلریلہ شکار یرلرینہ و شہراظرافندہ اولان نیچہ ہامون وتلالی ووادی و جبالی سیر ایدرک گوشہ گوشہ ضیافتلر اولوب ہدایای فراوان ایلہ ینہ اوناغہ کلنوب جملہ میرمیرانلرہ و وان اعیانلرینہ پاشا برر او شکاری کوندروب آنلردہ ہرواران آغلرہ برر کھیلان آت و نیچہ الوان کجرات ویروب پاشایہ دخی برر ہدایا کلہسی مقرر ایدی . و ہرکون علی الصباح خاصہ طرفندن یوز صحن فطور طعامی و خان طرفندن ایکی یوز صحن اولیلہ طعامی کلہسی مقرر ایدی . بومنوال اوزرہ یکی خاندن سعادتلو پادشاہ ایچون یوز کیسہ رومی قلمیہ تجدید حکومت و یوز کیسہ دخی وزیر اعظمہ و سائر ارباب خدمت ایچون عوائد و فوائد جمع اولوب پاشا سعادتلو پادشاہہ تلخیص ایدوب یکریمی

یدی کیجہ درکہ بوحوالیدہ برطرف برافداق، نام ونشانندن برخبر آلمدق
 اما ماللریاہ قلعه دن فرار ایدن خان عسکرندن ایکی یوز آدم بولوب قیالار
 ایجره برعظیم جنک ایتدک . ایشته یوز قدر قضا و قدره اوغرامش کله و یوز
 قدر دخی دیری آدملر کتوردک « دیدکلرنده پاشای مدبر « زرده جلاد؟ »
 دیوب یوز عدد آدملری میدانه چوکر دوپ جلادلر حاضر اولدقده پاشا
 نمازه دوردی . ایکی رکعت نماز قیلدجه سراپرده اوکنه عسکر جمع اولوب
 پاشا نمازی ادا ایدوب لینه عصاسنی آلوب اسکمله اوزرینه اوتوروب
 « باشلایه جلادلر » دیدکده وان اغالری پاشانک ایاغنه دوشوب رجایتیلر .
 پاشای مرحتمکیر رجالری قبول ایدوب هراغابه برر ، ایکشیر آدم باغشلایوب
 « اما بونلر بنم آزادلیلمدر . البته بونلری چراغ ایده سکنر » دییه نسیه
 وتا کید ایدوب جمله اغالر « جان وباش اوزره » دیوب آزادلیلرک چادرلرینه
 کوتوروب چراغ ایتمهده ، بری طرفده بوآدملر ایله کلهلری کتورن بکلره
 اوچرخلعت فاخره وباشلرینه برر طاسلی چانکلر کچوروب خیر دعالر ایتدی .
 ویوز عدد کله کتورن قتلره بررچلنک احسان ایلدی . همان بو محله حقیق
 « یا ، سلطانم متریس جنکی کونی بو حقیری محمودی بکنه کوندر دیککز کون
 سلطانه امداد ایسته مه فریادینه کلدی کمد صلیحان لعینک باشنی کتوردیکمده
 بزم کله مز اول آن آرایه کیده یازدی . شمدی بو آن اول کله مزک قانی
 بهاسی رجا اولنور » دیدکده همان پاشای قدر شناس « تیز اولیام ،
 بوغزاده بولنوب فتح شریفلر تلاوت ایدوب واقعه لر می خیر ایله تعبیر
 ایدوب متریسلره کیده رک آتش ایچنده قالدی . حقا که صلیحان لعینک باشنی
 کتیردی » دیره ک اکنیمه برخلعت زردوز ویوز عدد غروش و یروب مبارک
 ایله باشمه برچلنک صوقوب ال آچهرق خیر دعا ایلیوب بین الاقران بو عبد
 کمتری ممتاز اعیان ایتدی . (هذا من فضل ربی) بوانساده پاشا افندمن
 دیاربکر والیسندن کلن رمضان اغاسنه اوچ کیسه خرج راه وفراری مصطفی
 پاشایه بر مجوه خنجر وبرملوک سیاه و یروب مکتوبلر ایله دیار
 بکیره یوللادی . بعدہ ۱۰۶۵ سنه رمضاننده شهر بتایسندن قلقوب ینه

اولنان قیونلری ایچون ارایه مصلحین کیروب یتمش کیسه مال ویریلوب پاشا
 و خان جدید بوندن ده حجت شرعیه آلدیلر و محمد بک پاشایه اللی کیسه مال ایله
 مقدا پاشانک خان غنیمه سندن کتیروب ویردیکی اوتاغنه کیتدی . باقی ماللری
 پاشادن باشقه بر فرد آفریده سؤال ایتیموب مزاد ده کندینک آرتیروب
 آلدیغی ذی قیمت ماللر ایله اغالرینک هله حقیرک آلدقلمیز اموال نفیسه کیسه
 طرفدن سؤال اولنمادی . و خان جدید ضیاء الدین خان بتلیس اهالیسنه عادت
 قدیمه لری اوزره قدومه اوچ یوز کیسه مال جمع ایدوب پاشایه کامل یوز
 کیسه خدمت ، بش طویله ات ، اون قطار قاطر ، اون زره ، اون غلام ، بش
 عدد پاکیزه دختر کل اندام و براوتاغ منقوش واللی شماهه عنبر خام ویردی .
 یکی خان سعادتلو پادشاهه تجدید برات ایچون یوز کیسه مال ویرمکی تعهد
 ایدینوب بالاده تخریر اولنان اوچ قطعه صندوقه لری تکرار آچوب جمیع
 جواهرینی قیراط قیراطه تخریر ایتدیروب پاشایه الله اماتی ویریلوب پاشادخی
 وان قوللرینه تسلیم ایدوب وان قلعه‌سی خزینه سنده حفظ اولندی . و سعادتلو
 پادشاهک تجدید حکومت براتی مصرفه و آستانه ده صدراعظمه کیسه لر
 خان تعهد ایدینوب اوزرینه مطره جی دبه محمد اغا مأمور اولدی .

حکمت خدا خانک عقینجه ایکنجی دفعه ده مأمور اولان ارجیش
 و عادالجواز و موش بکلری تعیین اولنمشدی . آنلر اردوی اسلامه کلوب
 خاندن نام و نشان بولامیوب آنحق طاغلرده ملاذ کرد بکی محمد بکک نشانی
 اکیه یکریمی بیگ التمش قویون بولمشلر . محمد بکه خبر اولوب کلدکده یکریمی
 بیگ قویونی کندویه تکلیف ایتدکلرنده « حاشا آلام قوجه وزیر ، بوقیونلر
 ایچون دمین یتمش کیسه آلمشم ، بویکریمی بیگ قویون بندن سکا حلال
 خوش اولسون » دیدی پاشا محمد بکه یینه برخلعت ویردیروب قیونلری دخی
 وکیاخزجه تسلیم ایدوب حيله کوندروب آنلره فروخت ایتدیره رک قیونلرک
 بهاسنه جمله ییلاق چوقه واطلاس کلوب پاشا عسکرینه ییلاق ویرلمه سنی فرمان
 ایتدی . وینه ارجیش و عادالجواز ، موش بکلرینه « برخوردار اولک ، اما
 عاصی بی بواق کرک ایدیکز » دیدکده آنلرده « والله سلطانم ، یدی کون

انلرده « بلی دولتلی وزیر، بویدی عدد یوکاری خان باج نامیله آلوب درخزینه ایتمشدی. لکن بونلرده باج ویرمهک تئند ایتشلردی. آنک ایچون غوغا اولمشدی. باج ویرمیوب همه سی سلطانه کیتمشلردی » دینه شهادت ایتدکارنده « تیز، قابون اوزره باجنی الک » دیو باج آدیروب اویدی عدد یوکی جمله اصحابنه رد ایلدی. یتمش عدد دخی دیساوزرباف و سرنک و خارا اوکونا کون قلمکاری سراپردلر و غیره پردۀ زنبوریلر و مذهب ایشلمه مقعدلر چیقدی. یدی عدد صندوقه ایچره جمله یتمش نخه سمور کورکلر وارن الی عدد الوان چوقهله قابلی سمور کورکلر و بکرمی عدد سنجاب کورک صوف الوانلره قابلی، واللی عدد وشاق کورکلرکه کونا کون لوندره چوقه لرینه قابلی، اون بر عدد قاقم بیاض کورکلرکه رنکارنک صوفلره قابلی، ایکی یوزدن زیاده عجم کبودی کورکلر قابسز چیقدی. پاشا آستانه دن کلوب شهر بتلیسده خانه مسافر اولدقده خانه کیدیردیک ییاض سمور کورکی بیک غروشه وان یکیکچری اغاسی طرفدن آندی. بوفروخت اولنان اشدان ماعدا قرق یوک کامل صندوقلر ایچره خانم سلطانه و یکی خانک حرمنه و سائر آزادلی جواریه متعلق اولان اثوابلرک بریسنه اصلا و قطعاً وضع ید اولنمیوب جمله غزاتک حضورلرنده جمله نک اذنیله قرق یوکی بردن خانم سلطانک غیر اغاسنه تسایم اولندی، حرمه کوتوردیلر. اکر بونلرک افرادی و مشتری و بایعلری فراده فراده یازلسه سیاحتنامه باش اغریده جق قدر دراز اولور.

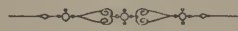
نتیجۀ تمام مزاد و عوائد ملک پاشای عالی نژاد

بومزاد درت کونده اتمام بولوب تحصیل اولسان مالدن وان قولک ایکی یوز کیسه خراجلرینی پاشا عموم مواجهه سنده اغالرینه تسلیم ایدوب حجت شرعییه قید اولنوب پاشا و خان جدید اللرینه حجتک برر عینی آلدیلر. وان قوللری ده پاشایه اللی کیسه اجرت قدم ویردیلر. و بووجهله خاندن انتقام آلمش اولدیلر. ملاذ کرد بکی محمد بکک قرق بیک عدد غارت

اوکون مزادده یتمش قاطر یوکی سخن ، تجره ، طشت ، لیکن ابریق ، قازان کچی باقر اوانی یدی عدد سیر ابریق ، یدی شر سکرر اوقه کلیر سکز عدد سیم شمعدان ، خردۀ دخان یاقمغه مخصوص یوز عددنازک شمعدانلر ، قرق عدد سیم مقراص ، سکز بخوردان مجوهر ، یکر می عدد کونا کون مرصع کلابدانلر چیقوب فروخت اولندی . یکر می قاطر یوکی کچلی صندوقلر ایچنده سکز یوز عدد ففوری کاسه ذی قیمت طبقلر مرتبانلر الوان چارکل فلجانلر ، بلغامی طبقلر ، ازنیق چینسندن منقش کاسه وطبقلر ، یوزاللی عدد بلغمی وخسروانی کویلر چیقدیکه بونلر کبات ، املج ، کابلی ، آلوی ، بخاری خراسانی ، تفاحی رچلر ایله زنجبیل ، جوز بواجوز هندی ، جوز رومی ، خیار شنه ، ریباس ، آشقین ، تمر حبشی کچی نیجه مربعلر ایله طولی ایدیلر . فقط مزادده ده کررکن بایلر چاشنی حلالیهدر دیوینیه نییه جمله کویلر بوش قالمش ودلالر بارثیلدن قورتولمش ایدی . بیگ انیوز عدد بلغمی مرتبانی دخی بهالی بهاسز فروخت اولندی . قرق یوک کوسه دستار میدان محبته کلوب خدا علمدر ، ایچلرنده خیال قرق و او توز درهم کلیر دستار محمدیلر واردی . بش یوک احمد آباد ، کولکند آباد ، دیوبندر آباد ، محمود آباد نام هند دیارلرینک الوان وخیال بزلی چیقدی که هربری بر خیال مقرمه ایدی . لوحه سرودن بریوک صندوقی درت زبردت آدم میدانه کیریوب آچدقده ایچندن چرقاب ایشلمه جوامرلی شیب خاتمقر و نیجه یوز عدد الوان کشمیری شالار چیقدی که هربری بر خاتمدر کچر . دها نیجه زردوز خلعت فاخرلر وسائر زرباف و باغی ، کشانی ، حریری و نیجه کونا کون البسه دن عبارت یدی یوک میدانه کلدی . همان وان یکچربلرندن یدی نفر ایلری واروب ایچلرندن بر متکلمجه‌سی دیدیکه : سلطانم دونتلی وزیر ، مقدما ماه شعبانده وان قلعه سنده سلطانمک حضورنده فریاد ایدوب « خان بزم یدی یوکیزی باج المق بهانه سیله آلوب بزدن آدم قتل ایلیوب نیجه لمزی دخی مجروح ایلدی » دیه عرض شکایت ایدنلر بززه . پاشالی حالی اهالی ولایتک بیغرض آدملرندن وکروک خداملرندن سوال ایتدکه

اولا هر بخندن كندی یسون صوكره بزره تكليف ايلسون « دیدی . هان عارف عنبر اغا نوله بسم الله ديوب تاپاشا ايله زانو بزانو اوتوره رق هر طعامدن تناول ايدوب پاشايه واغوانه تكليف ايتدی . حقا كه جنت طعمی دینسه سزا ایدی . فقیر دخی اویله بردندان اوردمكه كورنلر حیرته قالدی .

بعدالطعام برغیری دسته خان ايله سكری و عنبری و ممسك خوشابنر تناول اولنوب اللر غسل اولندقدن صوكره عنبر اغا دست پوس ايدوب : سلطان افدمز ، سلطانم حضر تیرینه سلام ایلوب صحت و عافیتلر اولسون لطف ایلسونلر جمله طعام اوایلرینی قبول ایلسونلر كه ددهم غازی زال پاشادن قالمشدر . ینه انلره لایق دكل ایسه ده بزه هیچ لایق دكلدر . مطلقا قبول ایلسونلر دیدی « دینجه پاشانك جان عزیزینه ینه منت كلوب « برکات ویرسون تیز اغایه بنم اكرلی آتمی چكك بر آتمزه بنسون « دیو برآت احسان ایدوب سلطانه سلام ايله دیو عنبر اغایی كوندردی . پاشا ضیاءالدین خانه دونوب دیديكه « اوغل والدهك بزى عجيب حجابہ قويدی . اما اوليه الاخير » .

دیگر مزاد

بو ائنده حکاری جلورلینك ماك غنایمدن درت آرقه یوکی چواللریله عود و صندال کیرر . و خیمه لر نده سود ايله ضاری آتمی پیشیرمك اقتضا ایدر . بونلر طماغ آرمی اولمغله عود و عنبر و صندال نهر ؟ نه بیاسونلر . آجقلرلی قبارمش سودی تجره یه قویوب عوده و صنداله آتش ایدرهك طعام پیشیرمكه باشلارلر . عود و صندال رایجه سی اوردی . خلقنك دماغلرینی مویطر ایتدکده چاوشلر بونلری سز ، خان باغندن عود یغما ایتمش سسکز ديه درت یوگ عود و صندال لریله پاشا حضورینه کتیروب نقل قصه ایلدیلر . حضار مجلس کولمه دن غمی اولدیلر . پاشا « بر آلاى غازیلردر اویله اولور . آنلر آنك قیمتی بیامزلر . الی قویك خرارلری و ازاد ایله یك آنلری » دیوب نزا کتله درت خرار یوکی عودی اکراد ائشنندن خلاص ایتدی .

اولوب جمله اعيان و کبار جمع اوله رق مزاد اولمانه منتظر کن خانم سلطانک ضیافتی وقوعه کلدی

خانم سلطانک ضیافتی

شهر بتایس طرفدن اوچ یوز عدد پیاده آدملر نمایان اولوب کلدی . هر برینک باشلرنده بر کاسه وطباق فغفوری و مرتبانی ، کونا کون سیم خالصدن صحنلر کلدی ، بونئری عنبر اغا پاشا حضورینه قویوب « خانم سلطان اقدیمز سلطانم حضر تلیینه سلام ایدوب تحت الفطور کوندر دیلر » ديه کمرینه برزر دوز بیشتال باغلا یوب اولا برزر دوز دسته خان کار اصفهان دوشه دیکه کورنلر « هزار حسنت » دیدیلر . اندن برزر اندرزر بیشکیر سردی . لکن ابریق کتیر دیکه فغفوری و صافی مجوهر ایدی . پاشا اللربی بیقاد قدن سوکره بسم الله دهرک جمله مرتبانلرک قهقلری آچدیلر . عظمت خدا عود و عنبر مشک ایله طبخ اولمش نغم نفیسه نك رواج طیبه سی پاشا اوتاغی ایچنده اولانلرک دماغنی معطر ایلدی . خدایه عیمان اوچیوز عدد فغفوری مرتبانلرک ایچنده بولسان اطعمه کونا کون حقیقه انفس الفیاس ایدی . ساده جه پلاولی بریان ، مزعفر ، کوکو ، چلاو ، اوشله ، خوشک ، عنبر ، کلنان ، صار مساق ، ماورد ، کیبه ، بادام ، صنوبر ، طوت اعیان امشالی کبی دورلولری وار ایدی . پاشا ، صفره باشنه اوتورنجه جمله وکبار وانه بیورک دیدی . وان دفتر داری پاشایه متعارفانه دیدیکه « سلطانم ! بو بتایس شهرینه بز . نه قلیج اوردق بیایر میسک و مکر زنان نام برکتاب واردر آنی قرائت ایتمش میسک ؟ بز بو طعامدن شیر حورما ، و قطر نبات حموی دخی اولسه یمن مز (یمیز) » وهان کیری چکلدی . پاشا بره کل بیی شانی اقدی ! دیدکده وان اغاسی تیمورجی اوغلو : خاتمک عنبر اغاسی بر ، واجب الرعایه کسه در سلطانم ایله طعامه اوتوروب چاشنکیر باشیق ایدهرک

ویریرسه کز مالز قندن چیقار؟ « دید کلرنده پاشا دیدی که « مالکزر
چیقمازسه بدن آلك قالديرک شو صندوقه لری « ديه امر ایلینجه
طواشی اغا صندوقه لری خانم سلطانبه تسایم ایلدی ، خانم بغایت شاد و خندان
اولدی

پاشا بوضندوقه لری خانمه کوندر دکدن صوکره نیجه بی قیمت اشیا دخی
فروخت اولنوب بعد العصر دیوان بر طرف اوله رق نهایت اشای لیلده عالم
اغیاساردن خالی ایکن خانم طرفندن اون بوغچه کونا کون اقمشه فخرمه
واریشم کنارلی سراویل و قیصلر . اوچ کیسه بند قانی النون و قیا سلطان
ایچون بر تاج کیانی ، بر تاج مرصع ، یدی چارقاق مجوهر قفتان ، قرق قطعه
یاقوت ، یوز قطعه لعل بدخشانی ، یوز عدد پیروزه ، الی عدد زبرجد ،
الی قطعه اونر قیراط کلیر الماس مقبول اناس ، غایت ابدار و اتش تاب
ایکی قطعه پیروزه خنجر قبضه سی ، الی عدد صندوقه جقلرده عود ماوردی
کلدی ، حتی بولوحه صندوقه نیک بری عوددن ایدی « کامل قرق او قه مشک
ختن ، کامل ایکی یوز شامه عنبر ایدی . اوچ پیروزه فنجان ، اوچ عقیق
کاسه یتنی ، بر زمره فنجان ، اوچ عدد سیلان صبق کلدی وینه قیا سلطان
ایچون بر هند قوطوسی ایجره زرخالصدن مجوهر و مرصع طرز خراسانی
بلازک و بر خلخال عربی ، الی عدد منکوش کیانی ، بر صورغوج ها ، بر مرصع
طلسم و نیجه قلمه کلز بی حساب ذی قیمت اشیا کلدی که حددن بیرون و قیاسدن
افزون ایدی . بو محله پاشای عارف هدایای کتیرن عنبر اغایه دیدی که :
ای ، خام قز بزدن بزه بوهدایا کلک لازمی ایدی ؟ بزم آنلره بر ایسلکمز
اولامادی ، بزه هدایای اولاد خان کوندر مک کرک ایدی . زیرا چراغ
افروخته مز اولدی . اما انشا الله خانم قزیمزه بونک عوضنه آستانه سعاده
وارد قده موش خراجندن کندویه بر عظیم خاص هایون ایتدیریرز . بزدن
اوله جه سلام ایله بزى خیر دعادن اونو تمیسه من . اولیه الاخیر . « و عنبر
اغایه بر سمور خلعت فاخره کیدیروب کوندردی . و پاشا بو قدر ذی قیمت
اشیای الوب خاموس باش اولدی . ایرتسی کون علی الصباح دیوان پادشاهی

بونلری کوروب حیران قالدی . و بر صندوقده دخی التون و کموش بله‌زیک
خلخال ، طوپ صورغوج ، استافان کنکره تاج ، عراقیه ، مسکوش اولو
و کونا کون آصقیر ، و کردان قاصقیر ، تاج آویزه لری و کونا کون مجوهر
هیکلر و بازوبند معطلر . کامل طقسان عدد جواهرلی مرصع قوشاقلر چیقدی که
هر بری بر روم خراجی دکر ، اما جمله زنانه کمرلری که اصلا بری برینه
بکزه مز ، هر بری بر طرز تحف و دلنشینده ایدیلر . پاشای عادل « بونی
دخی پنهان ایدک » دیدی . آندن سوکره بیوک بر صندوق دخی کتیردیلر ،
ایچنده نیجه بیک منقش دستمال پیشکیرلر ، دسته خانلر دستار اورتیلری
و پرده زنبوریلر ایچنده بر کوچک یدیشخته صدفکاری چیقدی . یدی یردن
کلیدی و مهرلی اولغله استادلر آچق قصد ایلدکلر نده بتلیس اهلایی رضا
ویرمدیلر . وانیلر ایسه « البته آچیلسون » دیدیلر و خواه ناخواه آچدیلر .
عظمت خدا ایچنده کامل یدی یوز قطعه لعل بدخشان آبدار ، اوچ یوز
قطعه یاقوت احمر و یاقوت اصفر و یاقوت کبودی ، کامل اوچ بیک قطعه
پیروزه نیشابوری ، اتی عدد پیروزه دن خنجر قبضه‌سی ، یدی عددینه
پیروزه دن شربت کاسه‌سی ، یدی دانه پیروزه فنجان ، اوچ عدد زمرد
فنجان ، برزمرد سرخدان ، اتی عدد عقیق کاسه ، یدی سیلان طبق
واردی . ساده ایکی یوز قرقق بش قطعه الماس سرندیجی بر حجره جکدن
چیقدی که جمله‌سی خانم ایدی . اما برصاری قوطو ایچنده یمش قطعه خاتمسز
الماسلر وار ایدی که هر بری بر شب چراغ کبی بارلایورلر ایدی . اهلای
ولایت شهادت ایدوب دیدیلر که : علم الله صباحدن بو آنه دکین تاماشا ایتدیککر
صندوقلر و بو صندوقه مجوهر جمله‌سی زال پاننا زاده قزی خانم سلطانک
اولوب جپازیه عادلجوازدن کیشدر . حالا مفتاحلری آنده در . جمله سنک
جهاز سنوان اولدینی منظور شریفکزددر « پاشای دریادل دخی اجرای
عدالت ایدوب جمله اعیان و کبار حضورنده اون یدی عدد صندوقلری
خانم سلطانک طواشیمی غیر اغایه تسلیم ایدرکن وان اغالری و سائر وانیلر :
« دولتی وزیر ، خانک ذمتنده بزم بوقدر مال و بو اقیمزوار ، بونلری

و فروخت اولندی . یوز عدد خانک کندی ایشی صاری ، بیاض صیرمه ایله بوکمه هوتاسلرکه هربری برر کیسه تروشه بیع اولندی . اتی یوز چفت مذهب حدید اوزنکی ، سکسان چفت سیم خالص رکاب کونا کون چیقدی . بیک قطعه دیبا ، زیبا ، شیب ، زرباف ، دارایی ، کمخا ، سرنک ، اطلاس ، آیورغانلر یورغانلر چیقدی ایکی بیک عدد پنبه لی و تهی قطفه و سائر اقمشه دن یاصدیقلر صانتیلدی . ایک یوز عدد حریر عجم قالیچه لری ، یتمش عدد قرقر ذراع طولنده دوشه مه لک منقش اصفهانی کچهلر ، یوز الی عدد فرنک کلیملر ، عربان جیجملری ، بابورد ذیللری ، عشاق قالیچه لری ، مصر سجاده لری وارایدی . یتمش عدد چرکه اوچ اوتاغ نه طاق عبرتمون ، التیوز ناموسیله خیمه ، اوچ یوز منقش چرکه ، التیوز خیمه و خرکاه اوچ یوز خرده چادر بیع اولندی . وقت غروب اولمغله دیوان طاغیلوب اوکیجه یکی خان طرفدن بیک نفر آدم ایله پاشا طرفدن اوچ بیک عدد پر سلاح عسکر اوتغی محافظه ایده رک فروخت اولنمان اشیانی بکله مکمه مأمور اولدیلر . ایرتسی کون علی السحر اوتاغده ، ینه آدم دریامی جمع اولوب ایک یوز عدد مالامال ایاقلی و ایقمرز دوه صندوقه لری . اکثریسی شجر سرودن اولوب چوغی حلب شهرینک سبت صندوقلرندن ایدی . نیجه سی خان مهریله و خانک اهلی خانم سلطان مهریله مهور ایدی . اولکی کبی وان ملاسی ، بتلیس قاضیسی . اعیان بتلیس حضورنده بر صندوق آچیلدقه ایچنده کونا کون ذی قیمت حریروزر دوز خلعتلر ، چارقات قفمانلر وارایدی . هله صاحب خانه ایچون اولان ملوکانه اشیالری هرکیم کوردیسه چشم عبرتی خیره لندی . نیجه لری نجسین ایدوب دمبسته قالدیلر . بر صندوقه صیرمه لی و آنی کنارلی نسوانه متعلق قیص و سراویلر و منقش مقرمه لر و چارشابلر چیقدی پاشا « بونلر عورتلره مخصوص ، مردانه شی دکلدلر شویله طورسون » دیدی . بر صندوق دخی آچدیلر آنی کوردک که صافی عورت ففتانلری دال دال صیرمه . جوامر ، درتیم ایله ایشلنمش چارقات خلعتلر که دوکمه لری فندق قدر حبش ایچولرندن ایدی . نیجه سنک دوکمه لری زمره اسوانی ایدی . پاشا

جدالری ، قسطمونینک صاغری صاریقی کموش تلمی مزاراقلری چیقدی .
 کامل ایکی یوز عدد اوسته پروانه ، بروسه‌لی حاجی رجب کلیبولیلی خیرلی اوغلی ،
 غلطه‌لی محمد ، مصریلی یوسف ، جان شیرازی ، خان قولی شیرازی ، بیاله
 شیرازی ، یورلی و شیرازی اوسته عمر رومی ، اوسته قورد مصری ، میراجان
 بانجی کبی استاد کامللرک مصنع و منقش یایلری چیقدی و بیع اولندی . یوز بیک
 درلو خدنک ، تیر ، سههم ، ناوک ، اوق چیقدی که هر بری بر دیارک یادکار
 معرفتی ایدی . هر برینک یلککری پر طاروسدن جناح ها ، قوقودن اولوب
 قامش اوقنرک یوککری پر کپوتر زیرکدن ، هزار یاره قلم اوق یلککری شاهین
 جیغاسندن اولوب هر برینک بیکانلری زهرله صوواریلمش ایدی . کامل
 بیک عدد فرنک پررنک ایجادی تفککر چیقدی که هر بری بر دیار کارخانه سنک
 یادکاری ایدی . مازندراندن قارچه‌های حدادی ، صبئی بانجی . لاجن یتیم
 شاه اصفهانی ، مظفر بای خراسانی ، سوندک خان بانجی ، اوسته اوروج
 مصری ، اوزون عمر اسلامبولی ، اوسته می ، اوسته کوچک عمر ، اوسته
 اوزون محمد ، قره محمد کتبه‌لی نام استادلرک چیره دست مهارت و صنعتی
 ایدی . هله الحاج شائی مصطفانک ایچی طیثی بورمالی برکونا تفککری
 وار ایدیکه هر سک ، طاشلیجه ، بازارجق ، اسلامبول کبی یرلرده بیله مثلی
 بولتمز ایدی . کندیسلی اینه بولی شهرنده ساکن اولوب جواهر سنز تفنکنی
 بیله بشیوز غروشدن برنقره اکسکه و برمزدی . بیله آنجق ایکی تفنک
 یاپه بیلردی . اوسته رجب قریمی دخی بانجه سرایده محمد کرای خان کار خا-
 نه‌سنده ایشلر . بوده بی بدل بر استاد کدر . کامل اوچیوز عدد قبالن ،
 بیر پوستلری ، یتمش عدد مجوهر طپوز ، ایکی یوز عدد سیم خالص طپوز ،
 بیک عدد حدید طپوز ، ایکی یوز عدد فرهادی کولونک ، ایکی یوز حدید
 بوز طوغان طوپوزلری ، اوچ یوز عدد زنبک یایلر ، سکسان عدد کموش
 زین مصنعلر ، بیک عدد صیرمه ، قدیفه ، چوقه اکرلر ، ایکی یوز عدد شامی
 و مار دینی شقه بندلر ، سکسان عدد الوان چوقودن زردوز ذیل پوشلر ،
 ایکی یوز عدد صیرمه‌لی دیک دیک ، ایکی یوز عدد صیرمه عبایلر بیع

« سن ایی منکر ایتمکه مأمور دکلسک . اما بن اجرای حکومت ایدرک مزادده ایکی بیک غروشہ چیمش کتابی بوزمنی سکا کوسترهیم . آل اشانی شونی » دیدی . حریف هر نه قدر « بن قیو قولی یکیکر یسیم » دیدی ایسهده جلاذر امان زمان ویرمیوب بیک دکنک اوره رق بتلیس قاضینک حکمی اوزره مال میری ایچون بیک التی یوز غروشده تحصیل ایدوب دلاله اون غروش ویردیله . پزمرده اولان شهنامهیی دخی حریفک انه ویروب اردودن طشره سوردیلر . حریف ، « های الله بلاسنی ورسون » ديه یورودی . جمله اردو خلقی بی چارهیی تشیع ایدرک میمونه دوندردیله . آردی صره طاشلر آترق دیار بکره کوندردیله .

بر مجموعۀ عجیبه دخی اوچیوز سکسان ورق ایدی . هر صحیفهسنده سلف مهرکنلرینک مقبول جهان تعلیق ، نسخ ، رقعه ، بعضیمی منظوم ، بعضیمی مسجع برچوق دکرلی اثرلری انسابک کوزیی خیره لندی ر ایدی . مهرکنلرک باشایجهلری : نقشی ، سلامی ، شهلاذ بک ، جان بک ، ممی ، سهی ، جمبک ، چنی بک ، احمدبک ، محمودچایی ، فرید چایی ، سری چلی خاندنر . بر صحیفهده اولان مهر باصمسی دیگر صحیفهده یوق ایدی . بومرقع دخی چفتجی انه دوشمش بازه دونمش ایدی . آخر یوز غروشہ دیوان افندمز غنائی زاده علی اندی آلدی .

اوچیوز سکسان عدد مجوهر و مصنع غلافلی شمشیر آشتابلرکه هربری شیخانی ، مقرأوی ، صونقوری ، اسدی ، جیسقاوی ، داوودی ، هندی ، اصفهانی ، شامی ، مصری ، عتیق استانبولی ، فرنکی والماتی ، سلانیکیی دمیرلردن اولوب هر برینک خاصیتی قوت بازو ایله کردن دشمنده معلوم ایدی . اما حمد خدا بونلر جنکده میدانه چیممیوبده شمعی مزاد سلطانیده ظاهر اولدی . اوچ صندوقه غلافلی و عربان کوردستان یادکاری خنچرلر چیقیدی . ایکی بیک عدد حلبی ، عینتابی ، مصری ، طاغستانی ، دیار بکری بولاددن معمول قالفانلر چیقیدی که هربری برباش قورتارر . کامل بیک یدی یوز عدد بغداد وبصره قارغی صیریقیلری مزارقلری ، مصرک غوری طرزی

او موضع چهره لرینی نازک لباس لرینی اغزننده کی مکروه بلغم و توکریکیه تلویث ایتمش . کورملی طبیعتی که بویله بر ذقیقت کتابک هرورقنی استاد آتجق بر آیده حاصل ایتمش ایکن بویله بر ادبسر بر آنده آغزی صایه سیله ملوث ایدیور . حتی ایرتسی کونی دلال آقچه سنی طلب ایتمکه واردقده « بن نه ایدیم . صورتلی پاپاس کتابی صورت حرام اولدیغندن اله آلیوب هپ صورت لرینی بوزدم . » دیه شهنامه یی دلالک اوسته آتار . دلال کتابی آچار بقار نه کورسون بر صورت قلاماش « بره امت محمد ، بوشهنامه یی کورک بوظالم نه ایلمش » دیه فریاد ایدر . حریف ناظریف دیرکه : « ای واردم خوش ایتدم کی نهی منکر ایلدم . همان بر صورت الیقویدم . اوده بنم تیره شهرنده کی اوغلانمه بکزه دیکی ایچون » دلال بی مجال کوررکه جنک وجدال ایتمکه اولماز . همان پاشایه کلوب حریف مزبور دن شکایت ایدرک « داد خوار ای وزیر دلیر ! شوشهنامه یی حکاری بکی کتخداسی جلومرک قلعه لی خان مراد بک بیگ درتیوز غروشه مزاددن آلوب قبض ایتمش ایکن تیره لی حاجی مصطفی نام حریف بیگ التی بوز غروشه آلوب قبض ایتدی . کتاب اوچ کیجه یاننده یاتدی . مکر حریف قاضی زاده لی ایتمش « تصویر حرامدر » دیه جمله صورتلرک کوزلرینی دلوب بر چوق تصویرلری بابوج سونکر یله سیلمش . بوشهنامه ذی قیمتک اللی مجلس تصویر لرینی تلویث ایدوب کتابی بی قیمت ایتدکن ماعدا بوقدر دلایه مه غدر ایتدی » دیه شهنامه یی پاشانک حضورینه براقدی . پاشا شهنامه یی کوردکده آه ایدوب ارباب دیوانه کوستردی . حضار مجلس حریفه لغت اوقودیلر . دلال ، « سلطانم امان بنم دلالغه غدر اولسون » دیدکده پاشای زور کار « بره دلال ! فارغ بال اول . سنک دلالغه غدر ایتماش . مال پادشاهی به غدر ایتمش . تیز او تیره لی حاجی بی کتورسونلر » دیدکده توابع حریف صاحب تلویثی کشان برکشان سورویه رک دوکهرک پاشانک حضورینه کتیردیلر . پاشا « بره آدم نیچون بوکتابی بویله ایتدک » دینجه حریف دیدی که : « یا ، او ، کتابیدر . . . پاپاس یازیسیدرایی ایتدم . نهی منکر ایدرک بوزدم » پاشا :

شکل و تصویر لری وارد کرد که کورن ذی روح ظن ایله ، جمله سی قلم فرنک پررنگدن چیقمادر. ایکیوز جلد عبرت نما عجم و فرنک قلملریله تخریر اولمش عبرتنامه بوقلمون مصور جموعه لر وارایدی که هر بری سحر حلال درجه سنده ایدی. اولا فرنک مانی سیاه قلم ایله ایکی عدد قره قهسی (قروکی) بر فیلیپوت قالیونی ایله بر توج دریا ده بری برینک جنک وجدال لرنی اویله تصویر ایتمشکه کویا هنوز حرب ایدیورلردی. شاه قولی ، ولی جان ، شمسی خان ، مالک ارژنک ، اغارضا ، محمد رضا ، بهزاد نام ماهر نقاش و رساملر قلم عجاز کاراندرلیله اویله خیال پسندیده اشکال و تصاویر یایمشلر که کورن حیرتده قالر ، نماشاسنه دو یاماز حتی براسب جادو ، برییل جادو و تصویر ایتمشلر که کویا سحر و فسوندردی. قلم پری زاده پری بیکر و ملک منظر لریازمه ده پری زاد ایمش . حاجی مراد ، اغاجان ، تقی الدین باجی کبی بیوک رساملرک سحر آثار خیال پسندیده قلملری پک بیوک ایش کورمش ! قلمکار رضوان بکک سیاه باصمه قلمی دخی مصر شهرنده ذاتاً فرید عصر ایدی . حاصلی نیجه بیک مشهور آفاق استاد کاملرک واجب السیر ، سحر آثار قلملری مزاد سلطانیده کز رکن اگراد کونا کون وحشرات بی فون ، سائر نیجه بیک اشخاص بی ادراک بو تصاویری الدن اله کزیره رک هرورقی قارشیدردقلرندن بعض اوراق پزمرده و پریشان بر حالده دست دلالده خیمه دن خیمه یه کزردی .

ومن العجائب دعوی واضحوکه غریبه — بونلر هپ بی بها کبی بیع اولنورلردی . حتی بر مرائی و متعصب ، صبی پرستلردن ، قاضی زاده لی فرقه سندن کچین نامرد ، ذمام و نمام ، فصال و دخال ، مذموم جهلای جهان مهمل و مستعمل ، مادر بخطا خبیث طائفه منکریندن ایکن طمع خامه دوشوب بر سحر آثار شهنامه بی مزاد سلطانیدن بیک التي یوز غروشه آلوب اوزرینه یازدیرر ، حریف ناظریف خیمه سنه واروب « تصویر حرامدر » دیه جمله صحائفده اولان تصاویری بر باد ایدوب کوزلرین چیقاریر . او صورتلرک ترکس مشال کوزلرنی اترک بجاغیله حک ایدرکن هرورقی ده لیک ده لیک دلش . بعض تصویر لری بوغازلادم زعمیله بیچاقله بوغازلردن چیزمش . هله

هبوط آمدن عمر بن عاص حضرت تارینک مصری فتح ایتدیکی زمانه قدر وقوعات یازلمش بر تاریخ معتبردر ، بوکتابی شهاب چلبی منظوم و سلیس اوله رق اوپله کوزل ترجمه ایتشدرکه واجب القراءه در . بوشهابی چلبی تاریخ صاحبی سکری زاده در که یکنه دوراندر — فتوحات مصر لابن عبدالحمیم ، فضائل مصر لابن عمرو الکلبدی ، کتاب ابن دولاق ، کتاب ملکان ، الخطط القضاعی ، کتاب ابن الیسیر ، کتاب ایقاظ المنفضل ، کتاب ایقاظ المغافل لتاج الدین محمد بن عبدالله ، کتاب المسالك لابن فضل الله ، کتاب المختصر نسیمخ نصر الدین کرمانی ، کتاب مناهیج الفکر ، کتاب مناهیج العبر ، کتاب عوان عنوان الیسیر ، سیر نبی لنوح افندی ، سیر نبی لویسی افندی ، واقعه نامه ویسی افندی ، عوان الصواب محمد بن عبدالملک همدانی ، کتاب تاریخ الصحابه ، التجرید فی الصحابه لندهی ، الاصابه فی معرفه الصحابه ، رجال الکتاب العشره حسینی ، کتاب طبقات الحفاظ الذهبی ، کتاب طبقات الشافعیه لابن السبکی ، طبقات المالکیه لابن فرحون ، کتاب طبقات شعرانی ، میزان شعرانی ، طبقات الحنفیه لابن دوقاق ، کتاب مرآت الرمان لسبط بن الجوزی ، کتاب البدایع والنهایه لابن کثیر ، کتاب السکران لابن حمله ، کتاب سجع الهزلیل فی اوصاف النیل ، تاریخ غابن ، کتاب تمار الاوراق لابن حجه ، قاضی خان ، بزازیه ، تاتار خانیه ، کشاف ، سن داود ، دده جنسیکی ، عقائد برکوی ، محمدیه ، جامع الکبیر ، جامع الصغیر انوار العاشقین ، تحفة الابرار ، کلیله ودمنه ..

خانک کندی تألیفانندن فارسی ، عربی ، ترکی یتمش التی مجلد تألیفاتی ، یوزبش پاره کونا کون رساله لری چیقدی چوغی لسان فارسی اوزره ایدی . ایکوز جلد فرنک باصمه سیله الغلاس مینور ، جه اوغرافی ، پاپا مونظه ایله هیئت و حکمت کتابلرینک انواع متعدده سی واردی . « کوره نک عقلی کیدر اوزکه تماشادر بو » دیدیکی کبی یکی دنیا واسکی دنیانک نیچه اشکال وخریطه لری چیقدی که کوره نک عقلی شاشار . جمیع نباتات وکیاهک حکمایه لازم کلن خشباتک و علم تشریح موجینجه کافه اعضاء نبی آدمک باصمه

حقاً مرتبهٔ اعجازده در . بو تعلیم‌قلردن او یله مرقرعات چیقدی که هر بری
 بردخهٔ افراسیاب دکردی . حمد خدا بو حقیرده برقاچ دانسنه مالک اولدم .
 بومرقرعات او یله اوجوز فروخت اولندی که نان پاره‌لر بر نقطه سنک بیله
 بهاسی دکندی .

خانک کندی مه‌ریله مهمور یدی دوه یوکی صندوقه‌لرندن چیقان کتب معتبره

فوحات مکیه: تألیف شیخ محی‌الدین العربی، فصوص: لمحی‌الدین العربی،
 شرح فصوص: تألیف صاری عبدالله افندی باخط مؤلف، فنوحات مکیه:
 تألیف قطب‌الدین حنفی، فتحنامهٔ مصر: بدست سلطان سلیم خان تألیف
 کاتب یوسف جان، ملل ونحل: تألیف نوح افندی، مناقب‌الشیخ
 ابواسحق کارزونی: تألیف شوقی افندی، سعادتنامه: من مؤلفات مرحوم
 جامع رواقی، عاشق پاشا، مناسک الحج: لسان افندی، مناقب‌الاولیا:
 تألیفات‌الشیخ دده مقصود اخلاطی، تاریخ خطوط مقریبی، تاریخ
 صالح افندی، تاریخ جامع‌الحکایات، تاریخ میرخواند، لغت لامبی،
 منظوم شروط الصلوة: للشیخ شمس‌الدین الفناری، منظوم پندنامهٔ شیخ
 عطار ترجمه‌بی: تألیف امیر چلبی من خدام بایزید خان، جریده‌العجائب،
 تاریخ مرآت کائنات، تاریخ طبری، قانوننامهٔ لطیفی پاشا، تاریخ غزاوات
 سلطان مرادخان رابع، تاریخ پچوی، رسالهٔ عقاید کمال پاشا زاده بشرح
 قوصونی زاده، ترجمهٔ مرآت کائنات لفسائی طربزونی، تقویم‌البلدان
 تألیف عاشق چلبی طربزونی، صحیبهٔ الابکار در جواب سبحة‌الابرار:
 تألیف عطائی چلبی، ذیل‌الشفائق لنوعی زاده عطائی چلبی، تاریخ
 سگری — فاتح مصر سلیم خانک جمیع غزاواتی جمع ایتمشدر — ، تاریخ
 مصر لشهاب چلبی، (حسن المحاضره) یاخود تاریخ شیخ سیوطی، —

استطراذ

خطار — دیوانی ، ٹلٹ ، نسخ خطنربنک اربابی برر بر بیان ایلڈک .
خطربجانی — الشیخ اسحق فقیہ کوتاہیہ وینک ایجادی برنوع خطدرکہ
حالا درون کوتاہیہدہ (ساق فقی [اسحاق فقیہ] نامندہ برجامعی واردر .
ابتدا بوخط رومدہ اشتہار بولمشر .

خط سیاق — بوخط مصر دیارندہ کی قبطنی قومندہ آشکار اولمشر کہ
حتی بو حقیر مصر وسودان دیارینی سیاحت ایدرکن قونجندسا ولایتندہ
(رمیلة الحما) نام برسواد عظیم خرابستان واردر کہ اورادہ آت میداندندہ کی
کبی عمودلردہ کی برنوع خطار کوردمکہ حضرت ادریس خطی دیدیلر .
بغداد بہشت اباد قربندہ کی کوفہ شہرندہ برکونہ خط غریب و عجیب تالیف
اولنوب آکا « خط کوفی » دیدیلر . صوکرہ لری تراکت زیادہ اولہرق الان
اورنایکی درلو خط کوفی واردر ؛ باشلیجہ لری : کوفی عثمان ، خفصی ،
مغربی . فامی ، مرانکوشی ، تلمسانی ، سناری ، حبشی در . دیار مصرمدہ مصر
عتیقندہ جامع عمروبن عاص ، جامع منیل ، جامع برقوق ، جامع ست نفوس ،
جامع آی بک الترکانی . جامع فرج ، جامع طیلونی ، جامع طاہر بیبرس کبی
قدیم معبدلردہ کونا کون کوفی خطاری واردر . مغرب زمیندہ قرطبہ ،
تلمسان ، طانجہ شہرلرندہ کی خط کوفیلر بر دیارندہ یوقدر . اگر دہا ایشی
تحقیق ایدوب ایروہ کیتسہ صدن چیقاریز .

خط تعایقندہ واصل الاصل امیر علی تبریزی ، عماد الحسینی ، محمد
رضا التبریزی ، قطب الدین محمد ، قطب الدین یزدی ، شاہ محمود ، حسن
شاملو ، معز الدین ، محمد الحسینی ، احمد الحسینی من تلامیذ عماد الحسینی ،
شرف خان من اجداد خان ، فخر البرسوی خطاری وار . بو فخرینک
دخی اویمالی خطاری نہ بو کوندہ کورلمشر ، ندہ ایلریدہ کورولہ جنک !
جناب رب العزت بوکا اویلہ برقوت بصر ویرمشکہ کویا چشمی شب چراغ
ایمش . حتی برکلام عزت ، برکستان ، بربوستان کتابلرینی اویلہ اویمایمشکہ

دمشقی ، سمرقندی آبادی کاغذلر اوزرینه تحریر اولمش کتاب مستطابلر ایلی . یمش عدد تفاسیر شریفه دن (تفسیر صبری طبری) ، (تفسیر دیلمی) (تفسیر فیض الله هندی بی نقاط - که قرآن عظیمدن غیر نقطه لی کلماتی یوقدر -) ، (تفسیر ابوالیث السمرقندی) ، (تفسیر نیح) (تفسیر بغوی) ، (تفسیر قاضی) ، (تفسیر ابوالسعود سلیمانی) وسائر بونک کبی تفاسیر معتبره که هر بری بر شیخ الاسلامده بولنماز . بیک اوچ یوز عدد کتب احادیث نبویه دن غیر ق دوری ، ماتقی ، کشاف ، قهستانانی ، منلابرمی ، تجویددن منظوم شاطبی ، منظوم حریری ، لغت قاموس ، اختری ، شمی ، لغت ابن مالک ، چارپردی وبونک کبی معتبر کتابلر واردی . یکریمی جلد خط تعلیق ایله محرر شهنامه فردوسی طوسی ، بیک جلد خطوط کونا کون ایله خمسہ نظامی ، دیوان حافظ ، عرفی ، کلستان بوستان ، نعمت الله ، دیوان منلابرمی ، حسن چابی تذکره الشعرا سی ، تذکره لطیفی ، دیوان صائب ، دیوان باقی ، دیوان نفعی ، سهام قضای نفعی ، دیوان نثاری ، دیوان انوری ، دیوان خاقانی وبونلر کبی منقش ومدون فاخر کتابلر ایلی . ایکی یوز التمش قطعه مجموعه عبرت نمون مرفعلر که هر برینک صحیفه سنده کی قطعه لر یوزر غروش دکردی . سلف خطاطینک کونا کون خطوطی واردی . هله بر مجموعه سنده الی یوز ورق واردی ، جمله قطعه لری سلطان بایزید ولی عصر نده کی شیخ حضرت تبرینک خطیدر . احمد قره حصاری ، بکری ، عبد الله القریمی ، اسکداری حسن چابی ، قره حصاری حسن چابی ، خالد افندی ، استادمنر اغا قپوسی مکتبی خواجہ سی حسین افندی ، یوسف افندی ، قره علی چابی منطقی چابی ، درویش علی ، صویولچی زاده ، حکمی زاده ، تکنه چی زاده کبی اساتذک بوجلده بشر : اوزر قطعه لری واردی . خط دیوانیده عاشق بیلدریم خان صادق چالیدی تاجر زاده ، جنسدره چی زاده ، اوچی زاده ، اوزر قباننده کلانی زاده احمد چابی خطلر یله ایلی . حاضر مناسب دوشمشکن خطلر حقنده بر استطراده کچلم :

کهربادن ، بری قرمزی مرجاندن بری صافی عوددن ترتیب اولنمش اون بر عدد ذی قیمت صدقلی ، مصنع چارکوشه صندوقلر برمجوه بر صافی سیللدنلی پیش تخته ، بری صافیجه مرصع پیش تخته ، بری صدفکار پیش تخته ، دیگر ایکی عدد رخنه کاریش تخته لره کورنلرک کوزلری خیره نیوردی . جمله خلقلک اوکنده بونلرک مهرلرینی بوزوب ایجریلرینی آچدیغمزده هر برینک ایچره اوتر قطعه کتب نفیسه و معتبره وار ایدی که هر برینی بر مشهور خطاط یازمش آیه من آیه الله شیلر ایدی . اول قدر ذی قیمت جواهر مقوله‌سی ریکدان ، کلابدان بخوردان ، پیروزه سرخدان ، مصنع ، مرصع مقراض لاله ، بی حساب مرقات شهنامه ، کلستان ، شرفنامه مرصع دوانلر ایله بوسنادیق میدان محبت کلتجه نجه کتابلر و مجموعه لر ضیاء الدین خط و امضاسیله صدور ایلدیکندن ضیاء الدین خانک چشم غزالانه‌سی دولوقدی . پاشای عارف : « اوغول ، نه خوش بکا آلود اولدک ؟ سنک دیدلر کدن نم قاپدم . یوقسه بویشتهخته لرسنک میدر ؟ » دیدکده خان جدید : « بلی ، جمله بنم ، بابامک دکدر . زیر ا اکثری کتابلری کندی خطمه در کتبه لری ، امضا و مهرلری شاهد عادلر . » دیدی . پاشا عدالت و عین عنایت ایلیوب اون درت عدد صندوق و پیشتهخته لری آبرولری و مفتاحلریله ضیاء الدین خانه هبه ایلیوب جمله حضار مجلس پاشایه خیر دعا ایتمیلر .

خانک خزانلندن چیقان کرانها نفیس اشیادرکه پاشا حضورنده
علی ملاء الناس فروخت اولندی :

اون یدی عدد مجلد و مکلف ، ملوک ایچون تحریر اولنمش ، مجوه جلدلی یا قوت مستعصمی ، احمد القره حصاری ، الشیخ بایزید ولی ، الشیخ قره محمد ، عبدالله القریمی ، اسکداری حسن چایی خالد افندی ، دمیرجی قولی حسن چایی من تلامید قره حصاری ، بگری خطریله محرر کلام عزتلی . بیک اوچ یوز مجلد کتب نفیسه و تفاسیر لطیفه که هر بری آهارلی خطائی ،

مبارك ايله يه خانم ديوب برفاتحه اوقودى . صوكره برادرى بدرالدين كلوب بيعت ايتدى . صوكره برادرى نورالدهر كلوب بيعت ايدركن كوزلى يشاردى . حقير بونى كوروب نقش آلم بيلدم كه دروننده برعقدسى واردر . انشاءالله بو عقدى محلنده يازادم . صوكره ضياءالدينك لابوين برادرى شرف - الدين اندن شمس الدين ، اسماعيل ، حسن ، حسين بك نام برادرلى كلوب بيعت ايتديلر . صوكره شيخ الاسلام ، نقيب ، سائر علما وصلحا ، امراييعت ايلديلر . پاشان تمش عدد خلعت فاخره كيديريلوب حيدر اغا نامنده يوز سكر باشنده براختيار دخى عمومك راييله خانه كتخدا اولدى . پاشا كادخى برخلعت ، سمور كيديرروب كوره يم سنى اوغلوم كوزل خدمت ايدم سز ديدى . عمومه على الصباح ديوانه كللى تنه اولندى . اهالى خانلرني آلوب طقوز قات مهترخانه ايله سرايه كوتورركن قلعه دن بريابليم طوب وتفنگر آتيلوب اوچ كون شادمانلق اعلان اولندى . ايرتسى كون ينه ديوان اولوب بتليسك اشراف واختيارلى كلوب اوتاغده يرلو يرلرنده قرار ايتديلر . پاشا فرمانيله يوسف كتبخدا و تمش عدد اغارله شهر قاضيى و حقير قلعه يه كيدوب مهرلديكمز جمله اشياي قاطرله تحمیل ايدرك اوتاق اوكنه طاغلكي بيغدق . صوكره ينه كتبخدا ايله شهر مقتيسى وملاسى وسائر اغوات خانه واروب حجرلرين آچهرق خزينه ، جبه خانه كبي شيلردن هپسى ضياءالدين خان معرفتيله يوز اللى قاطره تحمیل ايدوب جمله اوتاغ اوكنه پشته ، پشته بيغدیلر . صوكره بتون عسكره وامرايه خبر ويريلوب راه اووا حراسى آدم دريامى اولدى .

عبدال خانك خزان و اشياى كه دفترى مهر حقير ايله

مهور ايدى

برى عاج و برى آبنوسدن ، برى سرو ، برى سندیانن ، برى يكي دنيا و برى پلا صانطانن ، برى شير ماهى ، برى دندان ماهیدن ، برى صاف

کوستروب اعزاز و اکرام ایلدی . همان اوانشاده ملا محمد بهتی دیدی که :
 « ای وزیر دایر بیلورسنکه برکومه خلق ینه کلشنز . جمله اعیان و کبار منک
 سوزلری دوکلی بنده در و جمله حاضر لر در . رجا ایدر لر که بوضیاء الدین بکی
 بزه حاکم و خان ایدم سز ایانکه دو شوب رجایه کلشیخ (کلشنز) « پاشا دیدی که :
 « جمله کزک رجالی باشم و جام اوزره در . اما بوبکی سزه خان ایدر سه م
 معین و ظهیر اولور میسکز » جمله بای و کدا قسم بالله ایدوب دیدیلر که : « جمله من
 بوضیاء الدینک اوغربنه جان فدا ایدم رز . زیرا اللی سنه در که قوجه خالک
 در دینی چکوب مملکتتمزی نیجه الان و تالانه ویرمشز . سندن رجامن اولدر که
 مادامکه جنک اولوب بوقدر جان تلف ارلدی . البته و البته عبدالحسانی اله
 کتیره سز بو اولاد لری و بز لر دخی جمله بیزار و غمخوارز » دیه تظلم ایلدیلر .
 پاشا دیدی که : « ارجیس و عاد لجواز بکلریخی ارقه سی صیره کوندر دم مطلقه طو تار لر .
 ای اهالی واقاضیاء الدین بکی بک نصب ایدلک اوزره دیه رجا ایلدیکز اما خانک
 وان قولنه ایکیوز کیسه دینی وار ملاز کرد بکی محمد بکه قرق بیک قیون ویره جکی
 وار . بور جائتدیککز بک کز ایله برابر بوکا ضامن اولوب محصلینه همت ایدر سه کز
 بکه خلعت کیدر بوب سعادتلو پادشاهه دخی تاختیص ایدرم . بوشر طی قبول
 ایتمزه کز مملکتکیزی سایمان خان عصر نده اولدینی کبی ملک عثمانی دیه ضبط
 ایدوب پادشاهه ده بیلدیریم » دیدی . جمله علما و اعیان : « نوله سلطانم خالک
 جمله بور جلبرنی ویرملم . ششمدی خان فرار ایتدی ایسه ده درون قاعه ده
 اولیا افندینک مهریله مهور بوقدر مال و منال وار . خان باغنده دخی قابو جیلر
 کتخداسی مهریله مهور نیجه خزینه لر واردر که اوچ بیک آدم بکه بور .
 اومالی بروجه عدالت اردوده ساتوب بوج صاحبزینه ویره سکز » دیدکار نده
 بونیته الفاتحه دنیلوب ضیاء الدین بک خان اولوب آل چوقیه قابلو برس مور
 کورک ، اوزرینه زراندوز برخلعت فاخره باشنه بر اباق سانجیلوب در عقب
 اوتاغ اوکنده اوزپاره طوب انداخت اولدیدی . قابو جیلر کتخداسی خالک
 والده سنه مژده یه کیدوب اون کیسه آلدی . پاشا ضیاء الدین خالک قولتوغنه
 کیروب کندی زراندوز اسکله سی اوزرینه اوتورده رق ابتدا کندیسلی الله

زمینی بوس ایدوب خلعتلره وچلنککله رسناته آپول آپول یورویوب کنتدیلر. بوانتاده دیار بکر والیسی طرفدن امداده کلن بش عدد سنج بکلرینه سردار اولان فراری مصطفی پاشا دمی رمضان کلدکده پاشا انی اعزاز او کرام ایدوب «برادر خوش کلدک یا عسکر بکر قندهر» دیدی. رمضان اغا سلطانم فیح وفتوحاتکزی استماع ایتدی کیمده بزم کله مزه احتیاج قالدیغنی اکلایه رقی جمله عسکر منی ایلانمزده اولان حزو قلعه سه کوندروب بو حقیق اقدمک فرمانلری اوزره خاکپایه یوز سورمیه کادم. غزاکز مبارک اوله اقدم «دیه مدانه ایله لاف و کرافلر ایدوب پاشا اکننه برسمور کورک و باشنه برتل صوقوب سردار اولدیغنی یدی عدد سنجاق بکلری ایچون برخلعت فاخره ویره رک دیدی که: «سزه امانت اولسون شد رحل ایدوب امداد مزه کیکه مأمور اولان بک اوغولار مزه بوخلاتلری وکیلمز اولوب کیدره سک» مذکور رمضان اغانی یوسف کتخدایه قوناق ویردی. صوکره وان اغالری نه برخلعت فاخره ایله بر چلنک احسان اولندی. ایکیدک یوز یکریمی عدد کله کتیرن غازیلرک سرلینه بر کموش چلنک صوقولوب هر شهانه بر دستار محمدی احسان اولندی. الحاصل بودیوانده ایکوز یتش خلعت فاخره یدی عدد سمور، طقوز بشاق، یکریمی سنجاب کورک کیدرلیدیکی بو آنه دک ایکوز بش کیسه مصارف اولندیغنی معلومدر.

(۱۰۶۵) سنه سی رمضانک یکریمی یدنجی کونی بتلیسه بکی خان تعیین

اولندی.

بودیوانه بتلیسک علما و مشایخی، اعیان و اشرفی دخی کلدی.

اولا زال پاشانک قیزندن اولان ضیاء الدین بک بن عبدالخان کلدی که غایت کوزل و آفت زمانه ایدی. آندن مهتری عرب خاتمندن اولان بدرالدین کلدی. آندن بشقه جاریه دن اولان خونخوار نورالدهر بک کلدی. بو اوچ برادرلر بتلیس اعیانیه کلرب دست بوسی ایتدیلر. پاشا بونلری بوس ایدوب ضیاء الدین بکی صاغ طرفه بدرالدین بکی آندن اشاغی صیره ایله عشار بکلری دخی اوتوردوب بتلیسک شیخ الاسلام و ملاسنه روی دل

احسان اولوب ملاز کردلی محمد بکده خانک منقش بر اوناغنی ویردی که اونوز بیک غروش دکردی. قاطر و آتلا آتسز قلان غازیله بذل ایدلدی. جبه خانه به متعلق آلات، سلاح، سیف، بیک یدی یوز عدد تفتک جمله خزینة پدشاهی ایچون ضبط اولوب دفترله جبه جی باشی به تسایم اولندی. طوبلرله سائر مهملر تختوانده کیلره قوبوب عادلجواز طوبلرینک عادلجوازه وان طوبلرینک وانه کیتیمی فرمان اولندی. حسب الاقتضا اوتاغ اوکنده اون پاره طوب قالدی. بعدة دیوان عالیده سکزرقات مهترخانلر چالئوب جمله امرا و اوجاق اغاری یمین و یسارده علی الترتیب ال قووشدیروب طوررکن دیوان چاوشلری بر آغزدن «غزاکز مبارک اولسون تکرری پادشاهه عمرلر ویرسون» دبه دعادن صوکره پاشانک یوسف کتخداسی کلوب دست بوس ایتدی. ابتدا برسیاه سموربر نور کورک کیدروب اوزرینه زر اندر زر منها قوشاقلق خلعت فاخره کیدریلوب باشنه پاشا کندی ایله اوچ چتال برچلنک صوقدی. دیوان چاوشلری «خلعت وچلنک مبارک اولسون» دبه انفشلادیلر. آندن تشریفاته رعایة حکاری حاکمک امداده کلن وزیرری منلاسمده برخلعت فاخره، برچلنک، آندن محمودی بکی ابراهیم بکه، پنیاشی، غازی قیران، بارکیری، ارچیش، عادلجواز، موش بکرینه برر خلعت فاخره ایله برر چلنک احسان اولندی. امداده کلیان بکاره حبس اولندلرندن برشی ویرلدی. ارضروم ایالتندن امداده کلن بکلردن ملاز کرد بکی محمد بکه، خنس، بایزید، عونیک، باین، تکمان، قوزیجان بکلرینه برر خلعت فاخره ووروب باشلرینه اوچر چتال چلنکاری کندی ایله صاحبدی. ملاز کرد بکی دیدیکه: «قوجه وزیر کرچه عبدالحان بنم قرق بیک قیونمی غارت ایدوب الم، ولایتم خراب ایتک مراد ایدندی. اما الله سنی خطادن صاقلاسون بنم خاطریم ایچون خان اوستنه سفر ایتدک. بزده قلیج چالوب اردویه غنائمه کلدرک آنلردن شدید انتقام آلدق شمدنکرو اولدیکمه غم یمم.»

(بیت)

اگرچه خیلی مشکدرکشی دنیا به کام آلتق بتون دنیا ذکر اما عدودن انتقام آلتق

کلدیله. اما هیزان بکی برک خزان کبیدره. تتره یوب زمین بوس ایتدکلرنده پاشا برینک یوزلرینه باقیوب بردقیقه دن صکره «بونلر ندر» دیدی. «سلطانم بوشیروانلیدر کیم تاتارک اوغلی دیرلر» دیو قوجیلر کتخداسی توصیف ایتدکده پاشا ایتدی: «نه کوزل مزلف قولتق توکی صقاللی چلییدر. هله بونک غدیری عورتلردن دنیاده در کیم بونی خان صقاللندر مشدر کیم خان خاطرندن کچمیوب بزم امدادیمزه کله مامشدر. یا بو کیمدر؟» بو هیزان بکیدر. «هاقصینه معلومدر. قیزلر قلیج چشکنندن حظ ایتمیوب غیر آلات شخصه ایله جنک ایدوب سپر ویریر» دیدی. «یا بو کیمدر؟» کارنی بکیدر، دیدیلر: «بره قوجه ملحد، سن هانکی چقوره دوشوبده کلرک» دیدی و جمله سینه برر کوناطین آمیز جوابلر سویلدی. وان اغالری ارجیش وعادلجواز بکلری «بو بکجکلر- لری نره لره مسافر ویردم. بکلریمزه رعایت ایدک» دیدکده کارنی بکی «سلطانم بزم چادر و عسکرلریمز واردر. چادرلریمزه کیدرخ» دیدی. پاشاهان قالدیرک شو کافرلری دینجه مکر اولدن نذیه اولنمش ایش درحال یدی عدد بکلر ووان اغالری بونلری قایوب خیمه برنده زنجیره اوره رق قید و بند ایلدیله. بو حالده فرار ایدن خانک آرقه سنی قومغه کیدن ملاز کرد بکی محمد بک کلدی. آنلری قالمش عسکری یتاب مجال اولمشدی. اما خان فرار ایدرکن طماغلر ایچنه براقدیغی آت، قاطر، بارنقیل و سائر خیمه، اوتاغ، چادرکی شیلر بیک یدیوز عدد مرکب ایکیوز کیلان آت اغتتام اولنمش اولمغله بونلر کلوب اوتاغ اوکده بیغلدیله. طماغلرده دره و تپلرده فرار ایدن یدیوز عدد الی باغلی یکیتلر کتیر دیلرکه هریری برر قلعه دکر. کوزلری یاشلی باغملری طاطلی آه و اینلری اوجه عروج ایدر. بو آدملرک چوغنک کله سی تیغ جلاد بی اماندن کچدی.

بعد الفتح ملک پاشانک عسکره احسانی — وقت ظهر اولدوقده جمله آلالی چاوشلری امرا و سائر عسکرلری دیوان وزیره جمع ایدوب مهترخانلره طره لر اورولدی. بیک بر آیان آباق اوزره اولوب ملاز کرد بکنک کتوردیکی مال غنایمن ابتدا اوچیوز چادر و جمله چرکه و اوتاقلر امرا و اعیان کباره.

۱۰۴۸ تاریخده سلطان مراد خان افندم بغدادی فتح ایدوب بعدالفتح
 عودنده بتلیس خانی غزا کز مبارک اوله دیمکه کلدیکندن مراد خان متألم
 اولوب « احمد ، الله اماتی اولسون ، بتایس خاندن بنم بو انتقامی آل ،
 دیمشدی . ایشته اونفس مؤترک تأثیرله بوجنک اولمشدر . بن دخی بوسنه آستانه
 سعادتده ابشیر پاشاک یدی آی قائمقامی ایکن ابشیر آلی ایله استانبوله
 کیردیکی کیچه وقعه مده سلطان مراد وان قیاسنده بکا برقانه بولاشمش اکمک
 ویروب « بر پاره سنی قیا قزیمه ویر ، بر پاره سنی ده بتلیس خانه ویر » دیدیکینک
 تعبیری ایشته بووقعه وجنک عظیمدرکه « سلطان مراد سببله اولمشدر » دیدی .
 بعدالحرب پاشا ایله خان متریسارک تماشاسنه کیدوب کوردک . لش لسه چانیلمش
 سبجان الحلاق بویه طاشلق وصارپ یرده بزم عسکر بونلری نجه قیردیلم
 دییه حیرنده قالب « الهی قوت ، قدرت ، نصرت سنکدر ، تیز بولاشلری
 بتایسایلمر دفن ایتسونلر ، بزم شهیدانی ده آروجه برمرقده دفن ایدوب
 مجروحلرمزی جراحلره ویرسونلر » دییه تنیه و تأکید ایدوب سر ابرده سنه
 کله رک مشاوره جمعیتی یاپدی . اوطاق قات قات آدم دریایی اولدقده قپوجیلر
 کتخداسی حضور وزیره کلوب « سلطانم بوجمیت کبرایه کلیوب امداد کوندرن
 کوردستان بکارندن شیروان ، هیزان ، کانی ، اسعیرد ، زریق ، کسان بکی نام
 شقیلمر کلدیلر . سلطانه بولوشماق ایستلر » دیدکده پاشا « (بعدخراب البصره)
 اوکوز اولدی بویوندروق قیریلدی دیدکلری کی طواطوانلوب صاواولا -
 ندقدن صوکره کان عاصی خائنلرک شمدنکری کله لرندن نه فائده ! . جهنمه
 کیتسونلر » دیدی . همان وان اغالری : « امان ، قوجه وزیر عالیشان ، بونلرک
 حقلرندن کل » دییه فریاد ایندیلمر . پاشا : « ایالتمزده پادشاه بکلریدر ، بلکه
 کلدکلرینه برر عذزلری واردر . هله امدادلری کلدی . اما امدادلری وکندیلری
 کینلرله حالمز نه یه منجر اولور ، انلرله ، نه ایشه بوب نه یاپه جغز ، سز آنی
 مشاوره طریقیله بیان اینک » دیدی وانایلمر ایسه « ان شا الله آنلرده
 بتایس خانی کی بلالری بولورلر » دیدیلر . آنی کوردک ابتدا شیروان بکی
 واردی . صره هیزان بکی وکارنی بکی واسعیرد بکی وزریق بکی وکسان بکی

اللی اوچ، التمش آدم آیردم. پاشا دیدی که: بره اولیا، بر فاتحه سینه هپسنی
 چیقاروب کتوریرسن. یتشیر « حقیر غیری جرأت ایده میوب قور تار دیغم
 بیچاره لری خیمه مه کوندروب طعام ویردیردم. ینه پاشانک اوتاغنه کلدم .
 کوردم که پاشا بر غضب و جلال آمش ، النده کی خزرانیله دیوان پادشاهیده
 اسکله دن قالموب « تیز شوئلری قیران قیرانک اولسون » دیه نعره
 اورونجه العظمت لله جمله سکبان وصاریجه بونلری سیاست ایتدیلر .
 وتزار اولوب هریری قوبون قوزیسندن آریلرکن ماهشیر کچی ملول، ملول
 مله شوب، هریری قصابلر النده کی قناره قیونلری کچی غریبو وواویلا ایدوب
 اولدیلر. اوراسی میدان حشردن بر نمونه اولدی. بواننده روژوکی بیگتارندن
 بریسی بر جلالک الندن بوشانوب قلیج قاپوب یدی آده قلیج یتشدیره رک
 آلاق بوللاق ایتدکه پاشا: « اورماک، اورماک » دیو فقیر یکدی آزاد ایدرک
 وان قولی ایلدی . صکره پاشا اغواتی ، وان اعیانی بوقلیج شاقیردیسینی
 کوروب جمله سنک یازیقلری کلدی ! . همان حقیر : « بره امت محمد ! پاشانک
 کوزی بر آدم راجاجیسی دییه دوزر اما بریکیز واروب رجا ایتمز سکز. کور -
 مز میسز که بکا بر فاتحه ایله التمش الی باغلی آدم باغشلا دی ، کورمز میسز که
 شومیدان خون انسان ایله اوچ کوندن بری خیدجه دوندی. بیره وارک
 آدملر رجا ایدک » دیدیکمه بزم پاشا اغالری ووان اغالری هپ واروب
 پاشانک ایاغنه دوشه رک « سلطانم فرمان پادشاهی رینه کلدی ، بقیه السیوف
 اولانلری جمله آزاد ایایک » دییه رجا ایتدیلر . رجالری قبول اولتوب بقیه
 بش بوز اللی آدم خلاص اولدی وبوجنکده خان طرفندن جمله (۱۰۶۵) -
 قدر آدم شهید اولدی. سنه مک ده (۱۰۶۵) اولماسی زهی تصادفدر ! پاشا
 طرفندن ده طقوز یوز آدم دوشمشدی. ایشته اول فاعل مختار الله معلومدر که
 بوکا رخانه دنیا برهای وهوی ایله قورولمش دنیا اولوب بی آدم بویله
 من الازل قیر یله کشدر ! .

بعد الفتح ملک احمد پاشا حقیره : « اولیام بوجنک وجدالک اصانی
 بیلیر میسن؟ » دیدی حقیر : « خیر، سلطانم بیلمم » دیدم . پاشا : « اول زمان که

آما بره ملعون ! اوزمان سن دیاد بکر ده بنم میرا خورم ایکن نیچون قچدک «
 دیدکده قره علی دیدی که : اوزمان چقال آتم نیچون زبوندر دیه المی دکنک
 اوووب خلق ایچنده رسوای اولدیغم اها لیدن ناموس ایدوب سنجاردن بر
 کیجیهده ماردینه آندن حسن کیفه ، آندن بوتلیس خانسه کوب قول
 اوله رق اهل و عیال صاحبی اولدم . تا اوزماندن بری دکنک آجیبی حالا
 درونمده در ؛ بی کنه ایدم حالا حقم سلطانمک اوزرنده قالمشدر « پاشا —
 ایشته ای نامرد ، ناحق یره اللی دکنک بیدکسه شمدی آنک مقابله سته
 سنی لشکر ایچندن چیقاروب آزاد ایتدم . « دیدکده قره علی اگا کوب زمین
 پوس ایتدی . پاشا — اما نامرد ، بنم نان و نمک ابله پرورده اوله سسک ، نام
 ونشام ایشیدوب حقوق سابقه یی کوزمه تیرک نهدن قلعه یه قیلدک ؟ «
 دیدی . علی اگا « اللی دکنک بیدیکمک داغی درونمندن رفع اونسون
 دیه قاپادم « دیدی . پاشا — یکتدر ملعون هپ طوغری سویلر «
 دیه قره علی یه برخلعت فاخره کیدیره رک یوسف کتخدایه مسافر ویروب آزاد
 ایلدی . اما قلعه دن کن ییدی یوز نفرک آلتی یوزی هنوز دست بر قفا طور لر دی .
 پاشا دیدی که — سعادتلو پادشاهدن کن خط شریف اوزره بن بونلری
 قیرارم ، تیز قران قرانک اولسون اثواب و ائقالی دخی اولدیره نک اولسون «
 دیدی . پاشانک طبیعتنه برفرد آفریده مطلع اوله مدیغندن هیچ برکیمسه
 حضورنده دم چکوب رجا ایتمه که قادر اوله مازدی . هان حقیر اول قدر
 آدم دریایی ایچره جرأت ایدوب پاشای کامکارک یاغنه دوشه رک دیدم که :
 سلطانم ، دونکی واقعه کزی بو حقیره تقریر کزده اون اتی عدد قارجه دخی
 باغشلام بیوردیکیز الکریم اذا عهد وفاه « پاشا — الله بیلیر واقعه مده اوله
 کوردم ، وار ایمدی اولیام ، شو واجب القتلرک ایچندن اون آلتی آدم آل ،
 اما هر بریسی ایچون پیغمبر روخنه بر ختم اوقو « دیدیکنده حقیر — سکسان
 ختم شریف اوقویهیم ، سن هر ختمه ایکی آدم احسان ایله « دیدم رجامز حین
 قبولده واقع اولغله میدان سیاستده (فالحه) دیو نعره اوروب خدامارم و پاشا
 چاشنکیر لریله قتل اوله جق الی باغلی آده لردن قرق عدد آدم چیقما ریرکن

قانون پادشاهه عصیاناً جنگ ایدنلردر « پاشا — یا دمین قعه دن چقمش
یدی یوز آزاد ایتم ، آنلر نه ایدی ؟ یوسف کتخدا — سلطانم ، انلر
قلعه یه امان ایله بیراق دیکوب امان ایله ده طشره چپقانلردر که جمله شهرلی
ایدیلر . اما بونلر بوندن سوکره بزلی الدادوب خان تلمه سنه قایانان خان
قوللری سکبان وصاریجه لردر که قتلرینه اوچ کون مقدم خط شریف دخی
کلمشدی ، فرمان سلط نکمر « دیدی . دیوانده هرکس تماشا یه کلمش لردی ،
جلادلر ایسه دال قلیج حاضر طور یورلردی پاشایه بونلرک سردار مردار بی
کتورک » دیدکه سیاه چهره ، قره علی نام واجب القتل شبق نامداری
کتیردیلر . پاشا بوکا پک دقتله باقدقدن سوکره « یا اونلر ندر » دیدی .
« آنلرده لشکر لریدر دیدیلر . بونک اوزرینه تیز جلاد دینجه اوتاغ اوکنده
جلادلر بونلری برر برر کسمکه باشلادیلر پاشا « سردار لری اولان مرداری
چاغیرک » دیدکه فقیر قره علی اغایه میدان سیاسته چکیدیلر . پاشا « بزم
اولیا چلبی بی چاغیرک » دیدکه حقیر ایلری واردم ، بیوردی که : دون
صبح دیوانده آقشام ایغمی بر قاره قارنجه پک ایصردی آجتدی او بر
قارنجه لر ایغمی ایصرمادیلر دیمه دیدی ، ایشته ایغمی ایصران قارنجه بو قره
کافر ایدی . قلعه یه قبانوب ده جامی آجتدی . تیز قتل ایدک « دیو امر
ایدوب ده جلاد دال قلیج اولنجه حقیر — سلطانم وؤیا کز پک صحیح
وطوغری بذر اما آنی واقعه کزده آراد ایتمش ایدیکز ، حالا واقعه پادشاه
باشیچون آزاد ایدیکز » دیه یراویدم . پاشا — قالدیرک ، شوملعونی
دینجه همان قره علی اغا دیوان سیاستده ایاق اوزره قالقوب « دولتی وزیر سر
ایکنجی دیار بکر والیسی اولدیکزده بن سنک امیر آخورک دگی ایدم »
دیوب بر کره آم ایدوب آغلادی . پاشا — های ، اوصوچلی ملعون
سنمی سنمکه صاحلی طانغی جنکنده قاجوب ده بو جنکنده الیمه کیردک ، بره
اورک شوملعونی ! » دیدکه بیلدم که پاشا یواشیدی . هازینه ایاغنه یوز سوروب
« سلطانم ازاد ایلدیکزی تکرار اولدیر تمیکز واقعه کزک تأثیری بودر .
امان سلطانم » دیدم ، پاشا — هایدی اوله اولسون دیدی قره علی به —

پاشانك طوپ آتيرديغي جهتدن ضمناً معتمد عليه آدملر رجا ايدلدى .
يوسف كتخدا ، وان دميرجى اوغلىسى ، زير قلعه‌يه كلككه وانلى اغايى قلعه
ايچنه آديلر ، قلعه كتخداسنى طشره رهن ويروب آرالرنده قسم بالله ايديلهرك
قلعه‌نك ذكور واناث ، باي وكداسى تبيع وكفن بر كردن كلوب انواع تضرع
وندلر برله سلاحسزحه قلعه‌دن طشره چيقديلر . آنلر اولرئيمزه كيدرز
ظن ايدرلر كن سكبان وصاريجهلر بونلرى كشان بر كشان پاشا سراپرده‌سى
اوكنه كتورنجه جمله‌سى حياتدن قطع اميد ايدر ك مأيوس اولديلر . اما الله
پاشانك قلبنه مرحمت ويرمكه يدى يوز قدر اولان بوافرادی عفو و آزاد
ايدى برى طرفده قلعه ايچره يوسف كتخدا قلعه قپوسنى سد ايدوب
خان قله‌سنده قپانان قلعه سردارينه امان ويرديسه‌ده او قله‌دن طشره
چيقمدى . نهايت : « بره امان ، قلعه قبضه نستخيره كيردى ، چيق طشره
والله سنى خلاص ايدر م » ديوبمين ايتدكده حريف طشره چيقهرق قلمه‌وخان
سراينك قرق سكر عدد مفتاحلرينى كتخدایه تسليم ايدى . نهايته ۱۰۶۵
رمضانك يكرمى بشنجى صالحى كونى بتايس قلعه‌سى سهولته النوب يوسف
كتخدا ، باش بلوك بائى بيك عدد كزیده يكيه مستحفظان نصب
اولنوب خانك سراينك اوچ يوز عدد حجره لريله حزينه وچيمل خانهلرى
ضبط اولنوب بو حقيرك مهريله مهرلنرك ينه قلعه قپوسى سد ايدلدى . خان
باغنه دخى اون بايراق سكبان وصاريجه ، اون عدد كزیده قپوجى باشلرله
وان قولدن بيك عدد كزیده عسكر ، ديوان افديسى غنائى زاده على افندى
كيدوب خلك اوچ يوز اتمش عدد اندرون ويرون حجره لرى ضبط اولدقدن
صوكره جمله جبخانه وخزبنه‌سيه چيل خانه‌سى قپوجيلر كتخداسى مهريله
مهرلنرك كتخدا بتايسك اشاغى قلعه‌سنه كلدكده قلعه‌ده قپانوب جنكه
آهنك ايدن قلعه سردارى قره على اوغلى اغايى دزدار كتخداسى ، سائر
يدى يوز قدر حشرات دست بر قفا بند ايدوب آلاى عظيم ايله پاشا
اوتاغنه كوندردلدى . اوراده جلاده انتظار ايدرلر پاشا اسكمله اوزره لنگر
ويروب بونلر ندر ، ديه سؤال ايدنجه يوسف كتخدا ديدى كه : قلعه‌ده

عثمانی قوی اولوردی ، بز جمله خان قوی یز « دییه وارن آدملرک برقاچی
 قاعه دن آشاغی آتمق مراد ایدرلر . هله کوچ ایله خلاص اولوب پاشایه کلدکارنده
 ماجرا سو یلن دیر یلوب عصیانلری سجل شرع مینه تحریر اولندی . پاشا برحمت
 قاطعه آلوب جمله امرا و ایش ارلرینه ، عسکره قاعه محاصره سی فرمان اولوب
 وقت غروب اولغله عسکرلر قلعه نك اطرافنی چویروب یاندیلر . غیری
 عساکر دخی بتلیس شهرینك جانب شرقیسندن راه اووایه چیقاجق
 محله پاشا چادرینی قورمغله ، چادرله چتاحت مکث ایدوبینه قانون اوزره اطرافه
 قات قات قراغولر قونلدی . وقت شافی به وارنجه عسکر خوابدن بیدار
 اولوب اون بیئک قدری شب مظلومه متریسلمه کیروب ملک ایدندیلر .
 یدی یردن چیتلر و سپرلر آردینه طویلر قویوب جمله سنک مهمات ولوازمی
 آماده ایتدیلر . درون حصارده محصور اولان ارباب قتن دخی های های
 عثمانیانی طوبوب سر انجاملری فکر ایدرک :

افکر الدخول قبل الخروج فللمنازل خروج وحلول

معناسی اوزره بر الای یزیدیلر اوشب مظلومه قاعه نی شمع نفت ایله
 چراغان ایدوب : « الله یکدریک » دیه فریاد ایدرلردی . بومئوال اوزره
 وقت فجر اولوب اهالی قلعه کوردیلرکه قلعه حائلنده اولان طاغیر ، تپه لر ،
 دزه لر کیجه دن عسکرلرله مالا مال اولمش وقت سحر کم اولدی :

سحر چون کرم اولوب بازاری دهرک	آصار آلتون تراوسن سپهرک
آنکی چون زهره کرم ایتشیدی بازار	که نقد عمره قیزغین مشتری وار
مکر میزانه چکمش یوسنی ماه	که کج آجمش ذلیخای سحر گاه
سحردن طوغدی چون نور الهی	زهردی قبه نك زرین کلاهی

یتلرینک مضمونجه کونش طوغوب بر کره صدای الله الله کوراینجه
 قلعه نك اگسه سنده کی طاغیردن او قزل چوقلی باغلردن ابتدا وانلیلر شاهی
 طویلر ، پاشا بال یمز طویلر آنش اورنجه قلعه نك نیجه یرنده برج و بارولری
 رخنه دار اولوب منهدم اولدقده درون قلعه دن بر امان فریاد و صداسیدر
 قویدی . آنی کوردک که قلعه قپوسی اوزره بر بیاض ویره بایراغی دیکلوب

تاکید و تشدیدلر صادر اولمغله هیچ کسه نك برمانله زیان اولمدی . بر بیضه‌سی کتمدی .

مشاوره استیخلاص قلعه بتلیس — شهر بویه . امن و امان اولمغله قالمایوب بتلیس قلعه سنده اولان یزیدی کوردلرینه شهر ایچنده کی آئیده ورونده به قورشون و طوب آتوب خاك مزله سر لر دی . بوخبر پاشایه وارد قده عسکر آت اوزرنده ایکن بتلیس قلعه سیچون جمیع امرا و اوجاق اغالر به مشاوره ایتدی لر وان قوللری دیدیلر که : « دولتی وزیر ، حمد خدا زمان دولتکده بویه بر فتح مبین اولدی ، اما بو بتلیس قلعه سنی فتح ایتیمجه کیتمه زیرا خاك جمیع ماملکی ، جواهر مقوله‌سی ذی قیم متاعلری هپ قلعه ده در ، اهتمام تام ایله قلعه یه صاریلیم ، بال یمز طویلر اورالم ، اولمایه الاخیر » دها بعض ابوالکلاملری « دولتی وزیر ، خان بزم یدی بیللق موش خراجیزی ، شهری ایچنده یعقوبیلرک خراجنی تغلباً ضبط ایدوب یدی سنه در دانه خردل ویرمدی . حالالرمزده تمسک شرعی و محترم مز واردر که خانک ذمتنده او قدر مالز وار . شمدی خانک جمله ارزاقی بوقلعه متینده در . طویلر اورلم ، بامرالله فتح ایدلم . » پاشسای دورین دیدی که « سزک و بزم خصم مز خان ایدی . حمد خدا فرار ایتدی بوقلعه پادشاه کدر . قلعه یه طوب چکنجه صعب برسوار استوار اولمغله احتمال که محاصره‌سی متمد و مشتمد اوله . اما فراغت ایتکده مشکل ، غیرت افران وار ! قلعه یی ذوکر کن شهر کرچکدن نهب و غارت اولوب بوقدر عباد الله پراکنده و پریشان اولور . » بونک اوزرینه امرا و اعیان « سلطام ، علینا الضمان سز قلعه یی محاصره ایدک ، رعایا و بریادن برصه کیدرسه بز ضامن اولوب بریرنه بیک ویرلم ، جمله عسکر مز یی ، قرق اللی بیک ده اولورسه ، ضبط ایدلم که طاغده ، باغده بر مردک اودون پاچه‌سی ، حتی بر ایکنه‌سی منایع اولمایه » دییه عسکر آغزندن رجا ایتدکلرنده رجالی قبول ایدیلوب یونیه فالحه او قوندی . ابتدا قلعه ده محصور اولانلره بر ایلیچی کوندریلوب « قلعه نك مفتاح لرینی پادشاهه تسلیم ایدک » دیو خبر ویریلنجه ایچنده کیلر « قلعه خانکدر ، عثمانلینک نه علاقه‌سی وار ؟ عثمانلی قلعه‌سی اولسه ایچنده

مودیکی طاغریته بش بیک تفنک انداز ایله قاچدی . خان مودیکی
 علی اغایه خصم ایکن آخر علی اغایه واروب دخیل دوشدی . اهل
 وعیانی آنده براقوب سالت و سبکبار قلغه آنده برآن قرار ایده میوب
 نیجه طاغرا آشهرق نابود وناپیدا اولدی . پاشا بو احوالی ایشیده رک خلک
 عدوی جان اولان ملاذ کرد بکی محمد بکی آردی صیره آرمهغه کوندردی .
 بری جانیده ایسه خاک نحوستی سبیه مترسلر نده او قدر بیک مخلوق خدا
 ناحق یره تنف اولوب دوکلی مترسلر فتح و تسخیر ای دیلرک عسکر دخی
 بتایسه آج قورد قویونه کیرر کبی هجوم ایدوب شهری غارته باشلادیلر . آخر
 اعیان ولایتدن نیجه مشایخ و سادات علی المجله پاشانک پای سمندینه یوزلر
 سوروب انواع اضرع وناشار ایدرک « داد فریاد ای وزیر عالی نجاد خصم کتر
 خان ایدی . حمد خدا منهزم اولوب فرار ایتدی . یاوقدر عبادالهی بچون
 غارت ایتدیررسن » دیه تظلم حال ایلدکلر نده جمله رجاری حیز قبولده واقع
 اولغله پاشا وان امراسنی اوجاق بکلرینی اوجاق اغالرینی همان آت اوستنده
 یانته کتیردوب دیدیکه « الله عظیم الشان حقیچون ، پادشاه باشیچون اکر
 بو آندن اعتباراً شهر ایچنده یغماجیلر بولتور وبردخی فریادجیلر کلوب
 تظلم ایدرلرسه سزی عزل ایتمکه متسلی اولیوب باشکزی ده کسرم .
 یغماجیلرک آلدینی اشیای ایحابنه رد ایدک ایشه بنده عقیبکزجه شهره کلیورم
 سز بیلورسز » بوصقینی ویردکن صوکره یوسف کتخدایه ایکی بیک بیکی
 وروب « یوری شهر ایچره یغماجیلری قتل ایدوب آلدقلمی متاعی یاربینه ،
 ردایت ، یاخود اوتاغه کتیر » دیه فرمان ویرمکه یوسف کتخدا شهره
 کیررکن کوردیکه یدی کرد براودن بی نه-ایه اثواب ایله چیقوب صاحب
 حواج دخی آردی صیره فریاد ایدر . همان قیو اوکنده دیدینک دخی کله سنی
 کسوب شهره قرق الی یرده دلالر کوندردی . درون شهره برقاچ یرده بویه
 یغماجیلری قیرمغه شهرامن وامن اولدی . اما قبل الننیه نیجه عسکر یغمالرینی
 آلوب طاغرا قچش لردی . اوئانده جمله کورد بکلرینه وایش ارلرینه

عسکریه بزم کوردستان عسکرینک باشلری آلاجه سربندلی ، کندیلرده
 الاجه شایک البسه‌لی اولدقلرندن بری برینه مشابه ایدیلر بوججهله جنکده
 بزم طرفزده مجروح وشهید اولانلردن نیجه سنک باشلری - بیلمه مزالکله -
 بزم عسکر کسوب پاشایه کتیره رک احسان آلورلردی . آخر بویه اولماسون
 ایچون وزیردلیر بویه‌جه برحسن رأی وتدبیر ابراز ایتمکله هنوز تازه جان
 بولدی . حقیر امداد خبرینی کتیردیکم ائشاده اوچ بیک عدد کزیده کورد
 عسکری اوچ بیک قدر زور آوران عسکر به یوسف کتخدا سردار اوله‌رق
 کورد بکار بیک امدادینه یتیشوب مذکور متریس‌لره قاپانان خان عسکری
 اوزره کوز قرار دوپ جوانپ اربهدن قول قول صاریلوب اولبه برصاواش
 اولدیکه فلک‌ده بکندی . آخر خان عسکری هجومک کثرتندن متریس
 ایچندن دال قایچ طشره چیقوب بزم عسکره برکومه‌دن قویوله‌رق عسکر
 آلاق بولاق اولدی . اول سنکستانده کوچ حال ایله تکرار جمع اولوب ایت
 جنکی ایده ، ایده خان عسکری تپه اشاغی شهر بتایسه طوغری فرار ایدرک
 قلعه الته واروب امین اوله‌رق قلعه‌یه کیردیلر حقا که رستمانه جنک ایدرک
 چوغنی خلاص اولدیلر . حاصلی بودیرتی وعلوفه‌سز عسکر نکبتلرینک درنکی
 بوزولدی . عثمانینک وان قولی بومعرکده حقا که اولقدر بهادرلق ارک ،
 سرورلک ایدیلر که خان عسکری قانندن قیالقلر آراسنده خلیج‌لر حاصل
 اولدی . اوتته‌کی عسکر الامان دیدیکی حالده وانمیلیر امان زمان ویرمیوب کله‌لری
 تندن جدا ایدرک زمینه صالارلردی .

هزیمت عبدال خان بجانب عشیرت مورکیان

عبدال خان باغ دلستانده قانمس ایدی . آیاحا نه‌یه منجر اوله دیرکن
 باغدن دوربین ایله کوردی که عثمانلی عسکری متریس‌لر ایچره کیرمش
 کلیورلر . جان باشنه دوشوب اهل وعیالی براسب تازی یه بیدایروب
 کتورمه‌ده ، قیمتده کران ذی قیم کی‌ییا مقوله‌سی ائیالری برابری آلوب

کيسه سنه قویوب سبکبار اولوب برکه دخی کسمکه کیدرلردی . بومنوال اوزره پاشا حضورینه یکریمی قولاق ، اون بورون ، اوزیش ، یکریمی بورون و قرق قولاق ایله کیش اولاق وصولاق یکتیلر واردی . اما حق الانصاف بودرکه بوزولمق ، غالب کلمک الله النده در ، خان عسکرینک روزکیلرنده دخی بهادر ، دلاور ارلر وارمش . بونلرک منهزم اولدقلری معلوم اولدقندن سوکره خان عسکرینک سرکرده وعشیرت بکلرندن مودیکی ، صوربلی وسائرلری کفن در کردن ایدوب کوندل دره لی موصلی اغا کوزلجه همپا اولوب بزم حکاری جلولرینی اوقیالر ایچنده دهمت ، دهمت قیردیله . ینه خانیدن قرق بایراق قیلرده پوچه ، پوچه مجتمع اولوب ارقه ارقه مازاندارانی مثال دالیان توفکلرینی آنا جنکه آهنگ ایدوب عسکرمنه اولیه قورشون اوردیلرکه یانلرینه برقورشون منزلی یاقین بولنانلردن برجان بیله رها بولامیوب روی زمینه جسد انسان بوریا کبی دوشردی . ایشته بومنوال اوزره جنک ایدرک قلعه بتلیس حائلنده برمنهزم اولمش متریس ایچنه کیروب کندویه ملک ایدنجه بزم عسکرینه بوخانیله شرکل اولوب چتاچت جنک ایدرلرکن قلعه بتلیسدن یدی عدد طوبلر آتیلوب بزم عسکر تارماز اولدی . خان عسکری سلامتده قالدیلر .

مشاوره ورأی حسن — همان جمله امرا بریره جمع اولوب بریوجهده مشوره ایدرک « بره ، ایش ایشدن کچدی خان بوزولدی . جمله عسکرمن شهره نهب وغارته کیتدیله . شمدی خان عسکری بومتریسده قلنجه بلکه برحیله ایله شیرینلیه . بره بوکا برچاره ؟ » دیو حقیری پاشایه کوندروب امداد ایسته دیله . حقیر پاشایه طرفه العین ایچره تیشوب (سلطانم ، کورد بکاری سلام ایدیلر . شمدی برقاچ بیک عسکر امداد ایسته دیله « دیو قصه برحصه نی نقل ایتم . همان پاشا یوسف کتخدانی اوچ بیک پاشالی به سردار ایدوب « بهادرلم آتلیرینک صولوق کلمرینه برر بیاض مقرمه نی علامت اوله رق آسونلر . جمله پاشالی دستارلرینک ایکشر اوچنی طیلسن محمدی کبی صارقیتسونلر . » دیبه فرمان ایدنجه عسکر موجبنی اجرا ایلدی . زیرا خان

دخى صعب مترسلرنده قبانوب وار قوتى بازوبه كتيروب درون دلدن جنكه
اهنك ايتديلر . و درون مترسلردن طشره چقمش بولسانلر كورديلر كيم
جوانب اربعدن عثمانلى و وائلى احاطه ايتمش همان آنلرده بريره جمع اولوب
طوموز طوپى اوله رق قودورمش كلب كې هجومه آغاز ايتديلر . ايكي عسكر
الله الله ديوب بربرينه قاريشدى مترسلردن نيجه بيك توفنك هبايه آتلدى .
اول يورويشده بزم محمدى عشيرتندن برآت ، بر آدم شهيد اولدى . و قرق
آدمنه مجروح دوشدى . بونلر كده برچوغى آتدن تكلنوب مجروح اولمدر .
اول كون جباب حق بزم عسكره اول قدر قوت و قدرت و نصرت احسان
ايتديكه مترسلرايچره حمام قبهسى قدر طاشلر و دره و تپهلر و نيجه بيك ملحد
چرقورلرى ، بالاده تحرير اولنديقى اوزره نيجه بيك كمينكاهلر وار ايكن
كوبا عسكرلر مذك كوزلرى بوقدر بيك عقبه و مصيبتلرى كورمىوب پيادهلر
عمرو عيار وار پرتاب ايدوب ، آتيلر بى باك و بى پروا آت سوروب لايعد
ولايحصى قليچ اوروب كه دوشورلردى . همان بزم طرفده حكارى خانى
پياده جلولرى مترسلره قاپانانلرى كوروب خان عسكرينه برنوبت دخى
توفنكلر صيقلوب آتدريمغه امان و يرمىوب مترس طاشلردن طيرايايل
كې قيادن قيايه اوچوروب خواه ناخواه مترسلره كوز قارادوب كيرديلر .
قليچ اورمغه باشلديلر . مكر مقدهما حكارى جلولرى ايله خان روزيكسى
يئنده قان عداوتلرى وار ايتمش . اول عداوت قديمه بئاء حكارينك جلو
قوى فرصت غنيمتدر ديه وان قوليله يك دل ، يك جهت اولوب كامل اوچ
ساعت نجومى مترسلر ايچره اويله قليچ اويونى اويناديلر كه خان طرفدن
مترسلده شخص واحد قالمدى . قانارى قبالر اوزره سيلاب مثال جريان
ايدوب بقيه السيوفى پاى بسته ، شكسته و خسته اولوب هر برى برجلادى امان
النده دست برقفا قيدوبند اولنديلر . و نيجه بيك خك مذلنده پايمال رمال اولوب
مجروح ، بى تاب و توان قالمشرايدى . بونلكه برابر بزم عسكر كوزى قيرمش
اولديغندن كه لر ين طوپ چوكان كې غلطان ايدوب كه لر ن آلورلردى كيمسى كه
بارتقىلدر ديه كه آلمغه تنزل ايتمىوب همان كه نك برونك و قولاقلرين كسوب قليچ

بويله جنك محلنده غازيلر جنك آور اولمق ايچون زره كيرلر . بونلر ايسه اصل بواننده چيقارسونلر « برفتادن » اصلي نه اوله ؟ « ديه صوردم » بلي ، بونلر شمدي جنك عظيমে كيرلر كه صافي قورشون جنكيدر ، حالبوكه قورشون جنكنده زره فنادر . برقورشون طوقونسه زرهك حلقه لرني آدمك وجودينه طيقوب اولدير مه سه ده كيت كيد . صاحب فراش ايدر ، اما زره اولمسه قورشون كيروب چيقار ، يا آله يا ويره ايدر . انك ايچون بويله زره لرني چيقارديلر . كوركه محموديلر نه جنك ايدرلر ؟ « ديدى . آنى كوردمكه بو عسكرك چوغى آت لرني براقوب اوچ سيكى پيانه ، ايكي سيكى آتلى اوله رق الله ، الله ديه قايلاره يازسه كبي طيرناق اوره رق چيقوب متريسلرده قرارده اولان خان عسكرى اوزرينه هجوم ايتديلر . نه چاره حقير ات اوزره قلوب حجاب بدن كبرى دونيوب غفلت ايله شمردى قرمى ايچنده قالد . الله عليم ودانادر كه بر كره باشم دونوب كوزوم قراردى . بده جانم يرينه كلوب خوف وخشيتدن برى اولدم . كوزلرم طاش برخونه دوندى . طرفيندن قورشون باران كبي يانمقده خلقك كيمي دوشوب ، كيمي قالمقده و كيمي ده يرله سريلوب يانمقده اولديغنى كورر كورمز جانم باشمه صچرايوب اول يالچين قيالر اوزره حقيرده خيلى خياللق ايلدم وافر فضوللندم . آندن كيجه ايله كيدن نيجه پيادان آنيان طويلرك صدا سن استماع ايتدكلى كبي آنلر دخى قلعه بتايسك شرق طرفده عين اسكندر دره سي متريسلرينه الله ديوب يورويش ايلديلر . چتاچت نفيكلشه رك اول طرفى آنلرده بوزوب شهره قويلديلر . واوخ دره سندن ار جيش عسكرى كيرديلر . تفلان دره سندن عاجلواز عسكرى قويلديلر . قصاب چشمه سي بوغازدن جمله وان عسكرى (آج قوردقوينه كيرر كبي) كيرديلر . و قناخ دره سندن موش بكي و تكمان بكي كيريشديلر . واوخ دره سي طرفدن فوزجان بكي و پاسين بكي متريسلره دو كولديلر . الحاصل جميع عسكر شهر بتايسك جانب اربعه سنده كي سدديد متريسلردن ايچرى كوز قارادوب (الله ، الله) ديه كيرديلر . بربريله قفادار اولوب خان عسكرينه اويله قليچ اورديلر كه مريخ فلك بوكه رشك ايتدى . همان آنلر

وانلی طرفدن شاهیلره آتش اوریلوب طوب کولله لری طاشلرده باشلره
 اصابت ایدوب خان متریس لرنده ثابت قدم اولانلر بوکره تارمار ، آلاق
 بولاق اولوب ینه برقرار اولدیلر . آنلر دخی درون دلدن کلبانکه رها
 بولدیردقلری کبی بزم عسکرده الله الله نعره جانکارانه سیله آنلره گویا جواب
 ویردیلر . بوپازارک بیع وشراسنده حقیر ده بسته وحیران قالدیم . آخر بر
 یایلم طوبلر دخی متریس لره آتیلنجه جمله سنکستانی متریبی تارمار اولوب
 رخنه دار اولان یرلردن عسا کر دال قلیج متریس لر ایچنه کیرنجه ایکی عسکر
 بری برینه قاریلوب قاتیلوب طرفیندن نیجه بیک طوب وتفنگر آتیلوب
 ایکی عسکرده آتش نمرود ایچنده قالدیلر . اول آن روز محشردن برنشانه
 اولوب دود بارود سیاه اوجه عروج ایدنجه دوست ودشمن یرلرینی سچنجه
 ده دیوان طاغلرینک نازروء اعلاسنده اولان چاکر اغا کوردیکه عثمانی عسکری
 متریس لر ایچندن قلیج اوروب کلیرلر . کندیبی طایبه سنده ثابت قدم اولوب
 برخیلی جنکی ایتدیسده آخر آنی ده ملاذ کرد و محمودی بکلری یرندن
 قویاروب چیقارنجه آشاغی بتلیس شهرینه فرار ایلدی . پاشا طرفدن دخی
 جمله وان قولنه اجازت و یریلوب آشاغی قصاب دره سی طرفدن وان عسکری
 قصاب کبی خان عسکری ایچره کیروب قیره ، قیره متریس لر قانلر اوزره
 ایرماقلر کبی چاغلاردی ؛ هر طاش انسان قانیله لعلکون اولمده ایدی .
 بو محمله حقیری پاشا بردستمال ایله محمودی بکی ابراهیم بکه کوندردی . آلتی
 غلامله بکه واروب پاشانک سلامتی تبلیغ ایدرک هدییه مقرره یی ویردیکمه بک
 اوائنده جهان قدر حظ ایتدی . « بک افندی ، پاشا حضرتلری سلام
 ایدوب بیوردیلر که غیرت بنم دکل اصل غیرت وحمت محمودی او جاغندکر .
 کوره ایم انلری دین مبین ودولت اوغرینه نیجه جنک ایدرلر ! الله ایشلرینی
 اسان ایلسون . » دیدیم . همان ابراهیم بک جمله عسکرینه خطاباً : « عیاندن
 الله و محمدینی سون زرهلرینی چیقارسونلر » دینجه درحال اوچ بیک زرهلی
 زرهلرینی چیقاروب جمله بریره بیغوب زرهلر یاننده بیک قدر آدم براغوب
 هر برلری یکدیگریله حاللاشدیلر . حقیر تعجب ایدوب دیدم که : به جانم ،

او قوسونلر بيلميلرده (اذا جأ) سورهنی تلاوت ایله سونلر « دیه نسیه ایتدی. چاوشلرده نسیهی اجرا ایلدیلر. بومنوال اوزره جمله عسکر راه اووه صحرا سنده چالقانوب آهسته ، کیدوب جمله چاوشلر طرف ، طرف ، قول قول کزوب « بیلك ، آگاه اولك ، غازیلر ! بوکونکی کون کربلا جنکیده که اوککزه کی جان خصم لکز یزیدیلر در . عذر و بهانه بر طرف ، بوکون عثمانلی صاواشیدر ، غافل مباحید » دیه شو

اجل کلیر برکون ایدر نقد حیاتکی تلف ایتمه تغافل آچ کوزک عذر و بهانه بر طرف بیتنی ترنم ایلدیلر ، خاتی جنسکه قانیدریلر . بو اسلوب اوزره کیدرک خانک مترسلی نمایان اولتجه درون عسکرده پاشا چنک حر بیلر اصمار لایوب ابتدا اوچ کره درون دلدن کلبلک محمدی چکیله رک زمین وزمان ایکلهدی . علی العقب طقوز قات مهتر خانه ایله امرانک طبل و قدوملری چالنه رق زمین و آسمان کوم ، کوم کورله یوب علم ویلمان و نیزه لر شعشه سندن چشم بی آدم خیره لئمکده ایدی . نیچه بیک بایراق و سنجاقلرک ، فلاندره لرک شاقیردیسندن زهره لر چاک اولوب راه اووه لاله زاری خی آدم ، آت ، قاطر ، شتر صدا سندن ، کرد سیاه ابرکبوده پیوسته اولوب خان عسکرینک اوزرینه نزول ایدردی . عسکر بو صحرا ده اوله کلتاکلت اولمشدیکه هیچ برفردک لجام چویروب کیری کیتمه سی ممکن دکلدی . بو ترتیب اوزره جنک طبلنه طره لر اوریلوب محل معرکه یه برطوپ منزلی قالدقده جمله ایش ارلریله ، امرا ایله معهود اولدقبری یرلره ، طاغله ، طاشلره ایسپیر کچیسی کبی طیر ماشوب ملاذ کرد بکی ابتدا خانک وزیر ی اولان چاکر اغانک اولدینی ده دیوان طاغنه حواله اولوب آماده طوردی . صول طرفده آوخ طانغی اوزره متریسده اولان خانک عرب خلیل اغاسی اوزره مروی ، کارنی بکلری تعیین قلندی .

نتیجه بتلیس شهرینک جوانب اربعه سنی چویرمکه تا کیچه دن پیاده لر کیدوب شهری قات قات چویره رک آماده بولندقلرینک خبری پاشایه کلدکده قوشلق وقتی ویریلان اشارت اوزرینه پاشا قولدن قلوبورنه وبال یمزلر ،

اولور کوستريم دوشمنمه) ديه شمشير آتشتابني تنه بند قلوب سرا پرده سنده ايکي رکعت نماز قيلدی. بعدالسلام الهی حبيک يوزی صوينه ، غوث اعظم اولان قوللرک يوزی صوينه ييرينديرمه عسکر اسلامي خطادن صاقابه . جمله ايج اغالرينه فتح شريف تلاوتنه باشلايك ديدکده جمله‌سی بر آغيزدن فتحيه خوان اولوب اوطاغ اچره کنديسي دخی طاوس کبی بر جلوه ايله جولان ايدهرک همان ساعته باقوب الحمد لله ديهرک چادرک سايبانی آلتنده

(بيت)

ای سوار اسب ناز اولان رکاب جانه باص جنک میدانی سنکدر ایاغک مرهانه باص ديه اسب تازيسنه سوار اولنجه وانک ديوان چاوشلری « عزيمتک مبارک اولسون جناب باری مظفر ايتسون تکری تعالی پادشاهه عمرلر ویرسون دولت ايله چوق يشا » ديه آلقشلاديلر. پاشا برکزه میدان محبته آت چوکر دوب يمين ويساره جولان ايليهرک جمله به سلام ويردی طرفينده اولان غزات مسلمين عليك آلوب الله ايشک اوکاره ديديلر. پاشا آتہ ييننجه وکیل خرج ابراهيم اغا ياننه کلوب آتی اوکنده قرق عدد قویونلری قربان ايتدی . همان اوچ دانه قویونک اياقلری بندي چوزولمکه بریسی باشی صالنه صالنه ديگر ايکيسي باشسز ایاغه قالقوب اوچی ده آنک اوکی صره خان طرفنه طوغری بر خیلی سکیرتديلر. وان عسکری بو حالی کوروب الله الله صداسنی کوکلره چيقاردیلر و دیدیلرکه : « بو بوغازلانش قویونلرک يورومه‌سی خيردر، رجال الغیب بزمله در » بو حال هر کسی دلشاد ایتمکه جمله عسکر فوج فوج آت باشی برابر اولدیلر .

(بيت)

مژه خيلن ديزر اول غمزه فتان صف صف کویاچنکه طورر نيزه کناران صف صف بيتک مضمونجه آلايلر آراسته ، کيشکاهلر پيراسته اولوب هر کس يکديکریله استحللال ووصيت ايلرکن چالنجی مهتر باشی طبل قدوم وچنک حربی چالغه اذن طلب ایتدکده پاشا « وقتی دکدر، دعا زمانيدر، تيز آلاي چاوشلری کلسون » ديدکده جمله‌سی کلدی، پاشاده « وارک عسکر فتح شريف

وقت سحرده الای چاوشلری اردو ایچره (نباها) دیه فریاد ایدرک کشت و گذار ایلدی. جمله عسکر آتلا نوب مقدا امور دیده مشاورلرک تعیین ایتدکاری مرکزله کیتمک ایچون جمله امرا پاشا اوتاغنه کلدی. پاشانک خیر دعا لریله هرکس مأمور اولدیغی یره کیتمک قرارینی آلدی اما کیچهدن جمله تفنک انداز ایلر و کیدوب کینکاهلرده پنهان اوله رق قلب عسکرده پاشا یاننده قابوقولو یکیچریلری پاشانک سکیان و صاریجه لری وانک پیاده نفراتیه جمله سکنز بیک تفنک انداز قالمشدی. ماعدا پیادکان ایسه مأمور اولدقلری پوصولینه کیتمشلردی. سکنز بیک کزیده عسکرله (محمودی بکی) صاغ جناحه، الی بیک یکیتایله (ملا زکرد بکی) صول جناحه، (۶۰۰۰) یکیتایله محمودیدن شرف بک بازید بکی ایله اورته جناحه کیتدیله. ارجیش عادلجواز موش تکمان قوروجان، پاسین، عوینک، خذس بکلری صاغ جناحه، کارنی، هیرون، اسپیرد مکس، سروی، کسان بکلرینک عسکرلری صول جناحه (۱۲۰۰۰) عسکرله حکاری پاشانک چرخه جیسی یعنی یوکروک بایراغی اوکینده طلیعه عسکر اولدی. سائر امرای اکراد دخی اون بیک عسکر و جمله خدامان، ساییس، سراج، عکام و مشعله جی، اردوجی، بازار جیلرله اردونک یورد یرنده (قران دی) نامیله قلوب اردو اطرافنه قره غوللر تعیین اولنق فرمان اولندی. یوردیرینی تحکیم ایدرک وان قولنک صاغ قولی پاشانک صاغنده، صول قولی صولنده آماده طور دیله. وان قلعه سی پیاده لریله سائر قلاع نفراتی، حکاری پیاده عسکر، قیو قولندن آلتی او طه یکیچری، جبه جی، طوپچی، حصار اولری ایله جمله (۱۲۰۰۰) ه وارن پیاده عسکر ایچنده یکر می سکنز عدد شقه علم اولوب الی شاهی، اون قولومبورنه، درت بال یمز طوپلری وانک باشلی، طاشلی، حسنی، حسینی تعبیر ایتدکاری کزیده مسلح عسکرلر بو طوپلرک یمین ویسارنده آهسته کیتمکه، اوچبیک پیاده سردن کچدی عسکر دخی عقینجه یورومکه مأمور اولدیله. اندن پاشا عسکر دخی آماده اولوب تمام اوچ بچق ساعتده بو عسکر دریا مثال یرلی یرینه طور دقده پاشا اکنته ذرهن کیدی. (طاشغر خنقه سی زرهلر کیدر و بدترمه، جبه صاتمق نیجه

بن دخی جان هوليله بالديرمی صیغادم همان ایانمه چیقمان قارنجهر هلاک اولوب یره دوکولدیلر. کوردمکه نیجه‌سی دخی جانلیجه مرحمت ایدوب ایچلرندن برقاچنی چیقاروب اون التیسنی اولکایه ویره‌رک بونلری یوه‌لرینه قوبو ویردیدم. برقاچنی دخی وان اغاسی تیمورجی اوغلو نو یروب وارشونلری دلیکلرینه قو انشا الله خلاص اولورلر، دیدم. مکر اولمش قارنجهر ایچره ایغمی ایصیران قاره ضعیف قارنجه صاغ ایش ای امدی سنی دخی ازاد ایدیم دیه او قارنجه‌نی یردن آلوب یوسف کتخدایه ویره‌رک شونی تیمار ایله دیدم. اولو قارنجهر ایچدن دیکر برقاچ قارنجه‌نی چیقاروب پاپوجله ازهرک هلاک ایتدم» بونک اوزریه ملا محمد حکاری دیدیکه «اولکی قارنجه‌لری اولدور و بسون خان ایله صالح و صلاح اولورسون سندن برقاره قارنجه دخی ایچمیسردر». حقیر ایتدم: بکا که برقاچ قارنجه باغشلادک خان عسکری یوزولوب غیمتدن بکا برقاچ قاره کوزلو قارنجه بیلی کوله‌ر باغشلارسک» پاشا «هرایکسیده ایو تعبیردر. العلم عند الله» بیوردی.

اوکون بتلیس شهرینک علما واعیانندن نیجه آدم‌لر کلوب پاشانک خاکپاینه یوز سورهرک یوزلرجه کیسه‌لر وعدیله خانی رجا ایتدیله. رجارلی بروجه‌له قبول اولغیوب پاشا «افندیله! بوتدارک، واندن کندویه نامه کوندروب شرع شریفه دعوت ایتدیکمز زمان کرک ایدی بن بو قدر دریا مثال عسکرله رنج و عنا چکه‌رک کلدم بوکون یا تحت اوله یا بخت وارک سویلیک وقتنه حاضر اولسون» دیه جمله اهالی‌ی تهب دست کیری دوندردی. زیرا جنکه اماده اولمق ایچون جمله عسکره تنیه اولغله هرکس وصیتلر ایدوب حاضر باش اولمشلردی.

چنک کرما کریم عساکر وانهزام خان

بیگ التمش بش سنه‌سی رمضانک یکرمی دردنجی بازار ایرتسی کونی

بوخبرلر كلنجه پاشا دلشاد اولوب كويا رقص زهره ايتدى . صفاسندن خير آپاريجي به يوز مسمك التون احسان ايدوب اول آن ينه مکتوبلرله مزبور چاشتی كوندروب « البته يارين بتليس اوزرينه يورويه سين » ديو پس پرده دن خبرلر كيتدى . عجيب حكمتدر كه خانك متريسارندن شهر بتليس دن عسکر خان آجالق دن بزم اردويه فرار ايدوب كلكه باشلاديلر ، پاشا ايشتيكه نجه كوردستان بگلري كرمه لر نده پنهان اولمش نجه كوندن خان عسكري فرار ايدوب گلشردر ، همان اول آن پاشای مدبر اولمايه كه بر حيله ايله خان عسكري بمز اچره عسكرك قويه ، ديه دلالدر ندا ايتديريكه : اردو ايجندن ، خان عسكردن آدم بولوب كيم كله سني كتوريرسه اللي التون و برآت دونلني وارد در » بر كيجده اوچ بيك قدر خان عسكري طاغلره وغيري باغلره فرار ايتديلر . او كيجه جوانب اربعه قراووللرينه غايت تنيه و تا كيد اولنوب ايرتسي كون جمله عسكرك آماده طوريركن صول طرفده كي طاغلر اچره بره اي وهوي اولوب بر خيلي توفنگلر آتيلدي ، آن ساعتده تمش بر عدد آدملري قراوولجيلر كتوروب پاشا بونلري سويلتكدده والله وزيرم كيمز خان آدمي يز ، كيمز ديار بكر لي يز ، كيمز بتايسلي يز ، خلك ظلمندن و آجلقندن ، كيريدكي ديار بكر عسكري خوفندن بر طرفندن ده سنك خوفكندن طاغلره فرار ايدلم ديركن جهاني طوتوب قوش اوچورميان قراووللريكز بزي دخي اوچوروب قاچيرماديلر ، قيد و بند ايله سلطانمك حضورينه كتيرديلر » ديدكلرنده پاشای عادل بونلري اوچ يوز قدر عسكرك تساييم ايدوب كوزل دره طرفنه كوندردى ، بو خصوصه زهي عدالت و حقانيت ايلدى .

ملك احمد پاشانك رؤياسي — على الصباح اولدى بعد صلوة الفجر اوراد واذكار تلاوت اولندقدن سوكره بر خيلي اغوات اره سنده ملك احمد پاشا حضرتلري ديديكه بوكيجه رؤيامده كوردمكه بر آلاي قره قارنجلر اياغمه اوشوشديلر . اما ايصيرمديلر ساده جه ايجلرندن بر اولوقره اينجيكمه طير ماشوب طورديغندن خيلي قوجوندم . آني كوردمكه برسياه قرنجه راوزره سكرده رك او قدر بيك آدمي كچوب بكا كله رك ، اياغمي چيقوب ايصيردى . اما بك آجيتدى .

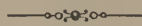
سفر اوزره اولمغله اغماض عین ایتدی . ینه اوکون وان کورد بکلرندن شیروان بکی تانار بک اوغلنک اوچ بیک عدد مسلح عسکری کتخداسیله کلوب آلائی کوستره رک کتخدان خلعت کیوب ذخیره یه کیدنلره تعیین اولندیلر . اما بکی کمدیکندن پاشا مغبرالخطر اولدی اما کشف راز ایتزدی . ینه یوم مزبورده هیزون بکندن کتخداسیله اوچ بیک عسکر امداد کلوب کتخداسی خلعت کیهزک پایشن خانی طرفنده قراوله تعیین اولدیله وینه یوم مزبورده کارنی بکندن ایکی بیک آدم کتخداسیله کلوب خلعت کیهزک راه اوواده دزده خان طرفندن قراوله تعیین اولندی . اسیعرد بکی طرفندن کذلک ایکی بیک آدم کتخداسیله کلوب خلعت کیهزک ضاغله طرفه مأمور اولوب طاغله کوبالریله مورومار کی طیرماشوب قراول بکلرلردی . اما بودرت بکلرک مع الکراهه جزئی آدملری کلوب کندیلری کمدکارندن پاشای دریادل غایت دلفکار اولوب « اولیه الاخیر » دیدی . غرابت بونده که کار کار ، کسان ، اغا کیسی ، بنی قطور ، بردع ، اره جک ، شورکر ، چوبانلو ، داله کرر ، زربقی ، کورلادک ، مکس بکلرندن نه امداد ونه خبرکله مشدر . پاشا بالضروره امداده کلن بودرت بک عسکرلری حین جسمکده بردونکلک وعسکره رخنه ویریرکونه عصیانلری اولماسون دییه هر بکک عسکرلری ایچنه کندی معتمد اغالزندن برنی ایکیشری یوز پرسلاح بیکتلرله کوندردی . « بصیرت اوزره اولک » دییه تنیه ایتدی . ینه اول کون دیار بکره عسکر طلبنه کوندردی کمزچاشتلر طاغدن طاغه کیجه یورویوب موش سحر اسندن پاشایه کلهرک دیار بکر والیسنک امداده مأمور اولان سردارندن مکتوبلر کتیردیله که مالی بو ایدی :

بنم افندم سنجاقلردن عسکر طلب ایدوب رهضان المبارکک یکریمی بشیچی بازار ایرتسی کونی سعد ساعته بتلیس شهرینه کیره سز ، دییه وارد اولان مکتوبکز اوزرینه حرکت ایدرک حالا بومکتوب تخریرنده کفندر قلعه‌سی آلتنه کلشدر . ینه اول فرمانکز حسابی اوزره یارینکی کون بتلیس اوزره یا الله دیوب کیرمه قول وقرار ویرلمشدر . همان سلطانتک برخبرینه منتظرزه

آپاره بيلمك آخر بوش كيميه لم ديو قراووله كليركن سزى كريدن كوردك ، اما سچمزدك ، اولوغه كليرلر ديردك. آخر سزى غائب ايدوب قراووله ساتاشدق ، اول معركده سزده بزه ساتاشديغكز امر خدانكدر . حق بلا ویرسون خانه ، بزى جانن ايتدى . كوزى كور اوله « ديه خانه بددعا ايتدكردن پاشا ايکيسنى دخى آزاد ايدوب برقاچى ده پياده فرار ايدرك يوز سكسان بش كله ايكي يوز كچيلان آتلى غنيمت الوب هيئتمزه قبل الغروب داخل اولوب بزمله بيله اولان وان اغالىرى پاشانك فاتحه او قويوب « بوايلريده كيدنلر كيمدر؟ » ديه صوروب شمدى كورورسك ديو نيچ . كونه رموزكارانه كلات سويليوب ايشله مه سنه كشف وكرا متدر ديديلر . دميرجى اوغلى عيسى بك دخى پاشانك فضائل وكراماتى ورد زبان ايلمشدى . بونى بتون مسلمين كوروب « ملك كې مستجاب الدعوه بروزيرك عصر نده بويله برغزاده بولونلم » ديو جمله غزات برى برلرني جنكه ترغيب ايدوب هرييكيت سلاحه مقيده اولمقده ايدى . ايرتسى على الصبح بو عصر بدهده بولسان وان اغالرينه آغرى خلعت فاخره لر كيدوروب باشلرينه كموش چلنكار صوقوب سائر اقرانلرى آره سنده سرفراز قلندى . پاشا ، كتخداسى يوسف اغايه نيه ايدوب بيورديلر كه اغا يوسف جمله ميرلوراه وسائر وان اغالرينه وبلوكباشيلره ايش ارلرينه حسن معامله ونوازشكارلق ايله كلمات ايدوب وعده لر ايدرك هر برلرني ممكن مرتبه تطيب ايله جنكه ترغيب ايله « حقا كه يوسف كتخدا دخى مال وچايه هر كسه مرتبه سنجه دن نوازلق وخير خواهلق ايدرديكه تعبيرى ممكن دكلدر . وان عسكرى دخى بوقدر استاتلرى ، لطف مكرم والتفاتلرى كوروب عسكركوندن كونه آرتار وسيل ناكهاني كې تموج ايدردى . حكمت خدا ايرتسى كوني آستانه طرفدن بردرگاه على قپوچى باشيسى كلوب برقطعه خط شريف كتوردى كه مالى « ايلت وانده اولان سكبان وصاريجه يي براقايوب بولندقلرى يرده قتل ايده سين » ايدى . بو فرمانى قرائت ايدنجه پاشا « امر پادشاهمكدر » ديوب كندى صاريجه لردن يوز عدد ييكتلرني ايچ اغاسى ايدوب « ان شاه الله صوكره فرمان پادشاهى يي يرينه كتيريريز » ديو

وان اغالری «سلطانم، اردو کیروده قالدی . بو طرف خانک یولی طرف لیدر . بز اول جوانبده نشلرز» دیدیلر . پاشا — یاشمدی سزکله جنک ایتمه فاتحه او قودق . او فاتحه هبایه می کیتسون . البته شمدی برعربده مزچکر « دیدی . اثنای کلامده «بزم اردودن چیقوب اوکمز صره کیدن کورد یکتیلری قنغی عشیرتدندر ، قنده کیندر ، بیلمیمیز؟» دیدی . وانلیلر «والله سلطانم حالا بزم اودومزده قیل براق دیارندن آدملر واردر : شمدی اردومزدن چیقوب تا اوته اوتلوغهمی کیدرلر کیم بیلیر ؟» دیدیلر . پاشا انده «شمدی کورر سکر ، دیدی . بو سویلنشلر اراسنده کوردلر اردودن خیلی ایروله دیلر . مکر موش صحراسنه کیده جنک چتال یول باشنده بزم پدیناش بکنک ایجه قراوول قوللری وارمش ، بزم بو قراوول بو کوردلری بزم اردودن کلدیکیچون پاشالی ظن ایدوب بطیجه حرکت کوستیریر . هان ایکی عسکر بری برلینه قاریلوب قانیلوب طرفیندن نیچه یوز تفنکر آتدی ؛ هان ملک احمد پاشا «ایشته فاتحه بونک ایچوندی . بره سلاحه ال ایدک» دیرک آلت باشی برابر قورت لینکی کیدرکن آنی کوردک که بزم قراووللر غافل اولدقلرندن یان ویروب بزه طوغری فراره یوز طوتدیلر . هان بونلری بوزان ایکی یوزدن فضله آتیلر قراوولجیلری قوه رق باشلرندن سربندلرینی بوغازلرینه کچروب «خان خان !» دیرک ال تیغ ودال مزراق تفنک آنه رق کلدکلرنده بزم پاشانک ، وان اغالرینک آتلی یوکرک اولان یکتیلری خان آتیلریله دوکوشه کیدرکی کبی بو امداددن تازه جان بولان قراوولجیلرده یکدن اهنک جنک ایدنجه پاشادخی دیدی ، سکز یوز آتلی ایله یتشوب درحال پاشا اوچ کوردی مزراغیله آقداردی . «قومه قوردلرم» دیه اویله نعره لر آدی که زمین وزمان ایکه دی . خلاصه آن واحده قالمایوب ایکی یوزا کراددن آز جان قورتلمیوب فقیرلر خانه جانلریله وارده مدیلر . پاشا برقاچنی سویلتدکده «والله ایکی یوز یکیت خاندن احسان آلوب دعوا ی مردی ایله عدوی جانی اولان ملا زکرد بکنی قتل ایتمه بتلیسدن برر برر چیقوب سزک اردوده دریا مثال عسکر ایچره جمع اولوب اوس کس محمد بکی ایکی یوز آتلی چار

وردخندان کي تبسم کڙان برحالده بالارکاب شاهباز کي آتته بنوب حدودنا ايدرك راه اووه صحراسنه عطف عان ايلدی . بهض ندمای خاصلر ، نيجه يوز وان اعيانی وایش کورمش ارلرله رکاب رکابي آت باشی برابر کلمات ايدوب اردوبه کليرکي وان اغالردن بهلول اوغلی ، تيمور اوغلی ، خسرو پاشا يکني دلی سليمان بك کبير تسليء خاطر ايجون « ان شاء الله قوجه وزير ، دعای خيرک برکاتيله فرصت و غنيمت بزمدر » ديه جمله سي حسن رضاليله دولت اوغرنده جان و باش و يرمکه تعهد ايلديلر . پاشا دخي « آني اويله جه بيليرمکه دين مين اوغرينه چاليشير بر آلاي مجاهد في سبيل الله غازی يکيتلر سز » ديوب جمله سنه خير دعالر ايتدی .

منقبت منيفه ملك احمد پاشا

بو محله ملك احمد پاشا اقدمز وان اغالرينه دعا ايدوب اردوبه کيررکن آنلره خطاباً دیدي که : کرچه آغا اوغلمرم ، دولت اوغرينه اولمکه تعهد ايدوب کونا کون مردلک دعواسنده . بولنديکيز . اما شمدي شو بزم اردومزک ايجندن چيقوب کيدن کورد عسکرلری دشمن اولسه لر بزی کوروب کيروه دونه رک اوزر يمزه آت بر اقوب جمله سي براوغوردن هجوم ايتسه کز بن ده « بره قوماک غازيلر ! » ديسه م نيجه صونارديکيز ؟ » وان اغالری دیديلر که : دولتلی وزير ، دوات اوغرينه قربان اولنجه باش ويروب باش آلورز البته دشمنه بر باش وارير دوريريز « همان پاشا کويا کشف کرامتله « غزا نيتنه الفاتحه ! » ديوال يوزه سوروب ساحدار اغانک لندن کندی مزاراغی آلوب ميدان محبته (محمودی ديونه) آني چو کردوب بر قاچ کره جولان ايلدکه آني کوردک پاشانک کوزی طاس پرخونه دونه رک ينه دوران وجولان ايدوب اردوبه کيرميوب راه اووه يولنه کيدر ايکي يوز قدر کورد اتيليرينک آلا رغه دن آردلری صره برخيلي مسافه کيدلده

سعیده برر غروش ایچون بکلمه دن بزار اولدق . فرار ایدنلردن برچوق
 آدملری خان قتل ایتدی ؛ سزك بوبله کلیشکز خانی و بزى هلاك ایتدی .
 حتی دونکی کون خانك باغنی جمله عسکر باصوب جمیع ذخیره-نی آلوب
 خانه بر دانه حظه براقادیلر . رعایا ایسه اولی بالطریق آج و محتاج و حال
 خراب ویبابدر ، کیرودن ده دیاربکر عسکری کورله یوب کله ده ! جمله خان
 عسکری و اویتان آراسنده قاپاندیلر « پاشا بومفرح خبرلری ایشیدنجه
 حریفه اون اتون و یروب آزاد ایتدی . دلی کتورن علی خانه دخی
 موعودی اوزره یوز اتون و یردی کیرو دونوب اونانغه کیدرکن بر چنزار
 نشیمن کوروب « صلات ظهیری ادا ایدم » دیو آتندن اینه رك حقیره اذان
 او قوتدی ، بعد الصلوه قبله یه متوجه اولوب « بن دعا ایدیم ، سز آمین دیک »
 بیوردیلر .

ملک احمد پاشانک دعاسی

ایکی رکعت صلاة حاجت قیلوب باشنی آچوب اومبارک یوزینی یرلره
 سوروب دیدی که : الهمی حول ، قوت و قدرت ، نصرت و فرصت سنکدر ،
 عنایت و حمیت و هدایت ، عزت و رفعت ینه سنکدر . دین مین غیرتنه
 برفرقه امت محمدی باشمه جمع ایلدم ، الهمی یوزیمه آلوب قپوکه دینمکه
 کلدم . بو حقیر احمد قولک اسکی سائلنکدر ، آنی هیج تهی دست کوندر دیک
 یوقدر ؛ ایده کلدیگ احساندر ینه پادشاه بیومدن دیلم که احمدک
 بو رجاسنی ده قبول ایدوب بوقدر قومی یریندیره ؛ بو حشرات یزیدیلری
 سویندیرمه « بورسمه تضرع و نالشلر ایتدکجه پریم کوزلردن قطره ، قطره
 یاشلر دوکولیوردی . جمله مز بودعالر آمین دیوب آخرال یوزه سور دکده
 « مژده سزه ای اوغللر ، دعامن وفق مراد اوزرنده بارگاه عزتده هدف
 قبوله اجابت ایتدی ، ان شاء الله تعالی منصور و مظفر » دیدی مبارک جمالی

اوغلرینه او جاقلق علوفه قالمق اوزره خان ایله عهد و میثاق ایتشلر و دعویٰ مردی ایله سردن کچدیلك ایدوب پاشایی شهید ایتمه کیشلر . حقا که پاشا اوغربنه کندیلمی کبردیلمر . پاشا بو خبری محمد بک خیمه سنده ایشیدوب آرتق خیمه دن خیمه یه کزمر و زرهنی اکتندن چیقارماز اولدی .

دیگر سرگذشت غریب — ماه رمضانک بر کوننده بیک قدر کزیده عسکرله پاشاینه خان متریسارینک جنوب طرفلرینی سیر ایتمه کیدوب بنیده برابر کوتوردی . بیغین ، بیغین فیل جه سنی قدر مرمر طاشلر ، حمام قبه سی قدر قیالر واردی . نیجه چوقور و درک اسفل مثال غیالر ، یوقوشلر ، کوچ چاپارزلر ایتشلر که کورمه ک شایان . حاصلی « عثمانلی قولای پورویش ایتسون دییه اویله حیله و شیطنتلی درخت منتهالر ، قریتیلر ، چرخ فلکلر دوکوب بتلیسی بودرلو جنکه مانع اولاجق چاپارزلر ایله قات قات قوشا ایتشلر . بتلیس دره سنی چالدر بندرینه دوندرمشلر ؛ هرقات متریسارلرده قات قات آدم طولدرمشلر . دیمک که تحت وان آلتنده کی دیللمی سوزلری طرغری ایتش . بوکونه حیله کار اولان اکراددن ماعدا بتلیسک دره و تپه لرنده جمیع سر پشته و پشته لردر بسته اولمش ، دره آغزلرنده نیجه بیک توفک انداز آدملر بری برلرینی تیرکشوب کونا کون کلبه و خیمه لره جمله طاغیر مزین اولمشدی . پاشا بو آدم دریاسنی کورنجه دیدی که « بزدن هر کیم بو آدملردن دیل کتوررسه یوز التون ویرهیم » همان محمودیلر دن علی خان « منم ملک پاشام ، سن دعا ایله بن بر آدم کتوریرم ، اما اولدورمه » دیدی پاشا دخی « اولدیریم » دیدکده علی خان تفنکی اله آلوب کتیدی . طرفه العین ایچره و جهله مزک کوزی قارشوسنده خان مترپسینه واروب کیردی ، بر آدم ایله تکرار طشره چیقدی . پاشا حضورینه حریف ایله برابر کلوب زمین بوس ایلدی پاشا حریفه دیدی که « آدم ، سویله خان عسکری نیچه در ؟ » حریف ظریف بزم حالز و خانک حال پر مساللی کوپک خالد ، که سر تحت وانه کله لیدن بری طرش کلب کبی آحیز ها بوکون جنک اولور ، ها یارین جنک اولورده یاتخت ، یاتخت اولوب خلاص اولورز دیه بودرکه

بشقه مشورت ايدردك بوحقير صائم اولمغله افطاربه شام فستقى وبادم قيروب
 دق دولاخ ايله اكلنيردم . انى كوردم برآل كحيلان اتلى آدم انده قطار
 صيرينى ايله چينلى قالقانيه اوتاغك سوقاقلوى طنافلر بن قليچ ايله پاره ليوب
 اوزر يزه آت چوكردوب كلدى « هانى پاشا بيتى ملك احمد پاشا » ديدى .
 كوردك كه بردابه الارض مثال كرد آدمى ! هان حقير ايتدم « پاشاي نيدر سگ؟ »
 كوردلسانى اوزره (شومزراغى پاشانك قازنه سوقارم) ديدى . مفتاح غلامك
 عقلى كوزنده آبازه اولديغندن « كلك شو كوردى اولديروب آتى الهلم »
 ديدى . حقير « بره نايسترسز؟ » ديومنعايتيم وكرده دخى « اى لولو ، ايسته
 پاشا » ديو يوسف كتخدانك چادرينى كوستردم . هان پاشانك خدامى « بو اوتاغ
 سوقاقلرىنى قليچ ايله بو كوردى كسدى؟ » ديو چادير طوقاغى ، بالطه
 ويچاق اوشوروب حريفى آتيله قاچير ديلر . بوكرده حريف بنم كوسترديكم
 يوسف كتخدانى صييح پاشا صانوب اوزرينه برق خاطف كى ات براقه رق
 اوتاغك اچنه كيروب كتخداه بر جدا ايله اويله عشقى ايتدى كه كويا خشت
 ايشير پاشادر ، هان فقير يوسف كتخدا جان هوليله يرندن پرتاب ايدوب
 « بره اورك شو كيدى يى » دىجه كورد جداسى يوسف كتخدانك ياصديغنده
 صانجلى قالدینی حاده تيغمال اوروب اوزرينه كئليرى تكر ليوب پاره لهدى .
 اخرنده اوزرينه اوشوشان آدملىر كورده برزخم مهلك ايروب اواظرافه
 صالديران قودورمش كورد كوپكيله جنك ايدركن پاشانك اوتاغى ياتنه كلد .
 كرنده اوراده پاشانك اوتاغى كمينده آماده بولنان يكرمى قدر آرقداشلىرى
 رفيقلىرىنك خلاصى اچچون دال مزراق يوروديلر . يوسف كتخدانك
 چركه سيله پاشا اوتاغى آراسنده كى فضا ده نيجه يوز آدملىر خيمه لرندن چيقوب
 ايجه برصاواش اوله رق آخر بونلر عسكر درياسى اچره دوشدكلرندن هر كس
 باشلىنه اوشوشوب بويكرمى كشي يى پاره پاره ايدرك كله لر ينى سرا پرده اوكنه
 آتوب جسدلر ينى ده خسرو پاشا خانى دينه دفن ايديلر . خدا عالم هنكام
 سياحتمده بو قدر جنكاور بيكيتلر كوردم فقط بو كوردلر يك يمان مردى
 امان ايديلر . مكر بو حريفلر بتليس خانندن انعام واحسان آلوب اولورلر سه

قوشاغین قوشانوب (علوالهمة من الايمان) دیوب شویتی ترنم ایدردی :
 « ایکی یردن قوشانالمینه غیرت قلیجین ، بولاشوب توز ایله طوبراغه بودردی
 چکهلم . » اصلاملامت یوزین کوسترمزدی . هر قولدن باش دیل کتورنلره
 احسانلر ایدردی . وکاهیجه بر ایکی بیگ عدد « بنم دیگر نیست » دین فتا ،
 بهادر ، دلاور ، سرور و هنردر . ارلرله اسب سببا سرعتته سوار اولوب
 جوانب اربعه ده اولان قره ووللری دور ایدردی . وجمله خالق جنکه ترغیب
 ایدردی . واطهار غیرت ایدوب بالذات مجتمع اولان چرخه خانه شاهین
 سوزیلور کبی سوزیلوب گروه مرغ غناب غرابه صونر کبی صونردی .
 ومیمنه ومیسره ده اولان خصمه مقصودومرایی اوزره صاپ کومه دشمنلره
 کیروب شکار آلوب صف چیقاردی غایت بهادر صاحب شجاعت ار ایدی .
 جمله امرای اعیان و کبار ایله مشورت ایدوب بالانفاق یوم رمضانی تناول
 ایتمکه عزیمت ایلیوب جمله غزاته سماطعالیدن صکره بیوردیلر کیم « ای امرای
 آل عثمان وای اعیان قلعه وان سد ایمان ایشته بو محله کلدک و برقاچ کوندر
 مکک ایدوب کردستان بکلری کله دیدک ممکن اولوب کلدیله . ایمدی انلرک
 کلنندن مایوس اولوب همان خان عسکری شیرینیوب بزمله مانوس اولمدن
 برکون مقدم خانه مقابله ایدهلم . یاتخت اوله یاتخت » جمله حضار مجلس
 « الامر امرکم » دیدیلر . اماینه دیار بکر طرفه کیدن چاشترک کلسنه
 منتظر اولدیله . بومشورتدن صکره پاشا افتدیمز زرهک اکننه کیوب کزیده
 ایچ اغارایله ملاز کردیکی محمد بکک چادرینه دلوازلق و چاره سازلق ایدوب
 مشورت ایتمکه کیتدی .

سرگذشت تماشای مخوف

پانا محمد بکک خیمه سنه مشورته کیتدکده بو حقیر اوتاغده قابوب مفتاح
 غلام وکیلارجی باشی و اقبال نام برقاچ کزیده های غلمان خاصه لر ایله بزده

ناخواه خانی عاق ایدوب جنکه آهنگ ایتدیردیلر . آخرخان دخی غیرت اجدادی کودوب اوتوز قرق بیك عسکر باشنه جمع ایلیوب بوکونه حرکتلر ایدرک اخلاط قلعه‌سندن بری گاه بزم عسکر خان طرفندن ، گاه خان عسکری بزم طرفزدن کله‌ودیل آلورلردی . اما پاشایه پیدائشی بکی طرفندن بردیل کلدی . مکر غایت فصیح و بلیغ سوزابه‌سی ایتمش ! پاشایه دیدی که : سلطانم اول خان بدکان بی ایمان یزیدی ، خانی چکوانی یاپیری ، جلوی ، تماری ، مطرانی ، بذنی ، تانکی ، کواری ، کواش ، بزیکی ، قناخی قوملرندن کامل یکریمی بیك تفنک و قرق خریداتلی خیال ممتاز جمع ایدوب وزیر ی حاکراغا ایله بواکراد خانه خرابلر خانه امداد ایتمک ایچون کوه ده دیوانک جهنم دره‌سندن بوکیجه سزی باصه‌جقلردر . دیو خانک عسکر بی‌پایانی اوصافی ومهابت دارات وعظمت وصلابتی تعریف ایتدیلر که گویا سام نریمانی وزال رستمی مدح ایلدیلر . مکر حقیر مداحک مدح اخری خاندن تمام اولمش شاطر علی‌یه پاشا اشارت ایدوب فقیر حریف خان شویله در دیرکن ایاق اوزره کله‌سی ابریشم قالیچه اوزره دوشدی . کرچه پاشا بودیل شکلنده چاشتنی کلوب خانی مدح ایتدیکندن پاشای عاقبت اندیش خانک نه مرتبه عسکرک وار ایدرکن بیلردی . اما خانک عسکری چوقلغندن اصلا متغیر ومغبر الحاطر اولیوب ملال طرفنی کوسترمدی . برفرد آفریده کشف‌راز ایتمدی . متوجه صوب مرام اولوب ازم لوازمندن اولان اشیالره مقید اولوردی . زیرا قوجه‌ملک پاشا بغداد صلحده ودرنه ودرتنک حدودلرنده وسنجارک صالحلی طاغنده ویوزجه کفار دوتماسنی محاصره ایتدکده ووارنه قلعه‌سین واوزی قلعه‌سین قزاق عاق باصدینی جنکرده کشور کشالک ایدوب عدو کشلک ایتمش بروزیر دلیر اولدیغندن دکمه دشمن کثرت ووفرتندن باک وپرواسی یوغیدی . اوکون حکمت خدا اولقدر حرارت کسب شدت ایتدیکه پاشایه تأثیر ایدوب تاب وتوانن کسمش ومزاج نازک زجاجلرین آتشیاره قیله‌رق فوق‌الحد شکست خاطر ایلمشدی که نطقه مجال بر اقامشدی .

ینه بویله ایکن جمله عساکر اسلامه قوت قلب اولمق ایچون ایکی یردن غیرت

وارمش! بزم عسکر یغماجیسی برخان عسکری اوستنه اوغرایوب برعظیم جنک ایدوب بزده پاشا ایله او طوریرکن برتوفنک سسی ایشتنک. امانه ایدیکه معلومز اولیوب پاشای مدبردن او جمله آدم وارنجه یغماجیلردن ایکی یوز آدمی خان عسکری امان ویرمیوبه قیلچدن کچیره رک جمله سی جام شهادتی نوش ایدوب کله لریخی خانه کتیریرکن بو خبر مو حش پاشایه کلنجه بیره بنه دیوب طرفه العین ایچره بونلره قریب واردقده جمله باشلری براقدیروب آنلریزه تکلیف مالایطاقلر ایدوب محمودی بکی ابراهیم بک ایلریده بولندی. خانلیلرده بتلیس دره لرینه کیرمه صدندده ایکن ابراهیم بک آنلری چوریوب چوغنک آنلری قالب بتلیس دره سنه جان آتایم دیرکن آنلری ده قیدوبند ایدوب چتاحت برخیلوسی تفنکله شیرکن پاشا دخی یتیشوب التی یوز خان عسکرندن آنجق ایکی یوز الیسی پیاده سنکستانه دوشوب خلاص اولدیلر. اوچ یوز الیسی همان اول محله دندن تیغدن کچوب جمله کله زری لشاری پاشا یاننده براقدیردی. بزم شهیدلرمنک ایکی یوز عدد کله لریخی همان اول محله بردره ایچره بریار آلتندده دفن ایدوب بعد العصر اردویه کیروب پاشا دیدی که: بره شونامرد خان، کرچه خانه سنده مهمان اولدیغمز زمان بزه حقه باز شکلی کوروندی. اماغایت مدبرایمش. کمینکا هلرده بیکیت صاقلارمش. تیز دلالر ندا ایلسونلر که هرکیم یغما وتالانه کیدرسه قتل ایدرم» اوکیجه جمیع امرایه فرمانلر کیدوب طرف، طرف جوانب اربعه یه اینجه قراوالر تعیین اولنوب «هرکس چادرلرنده حاضر باش اولسونلر و چادرلرندن طشره های وهویه چیقماسونلر. آته بنه سونلر، آتش یا قاسونلر توفنک آتاسونلر» دیو کونا کون تئیه و تآ کیدلر اولنوب اردونک جوانب اربعه سنه برر تفنک منزلی بعید قات قات اینجه قراوالر قونیلوب هرکس خیمه سنده حاضر باش طوریرلردی. زیرا امداده کلین کوردستان بکلرندن خوف اولنوردی. بتلیس خانی امور دیده اولدیغندن عسکر بی پایان ایله شبخون ایدر دیه قورقیلوردی. اما الله علیم اوخان عالیشان آلفته و آشفته مظلوم، برشیدن خبری یوق ایکن بر آلائی غماز مشاورلر خانی پاشایه غمز ایده ایده خواه

بلندك ذروه سنه عروج ايتدك . مكر اكا « كوه تقليان » ديرلر مش . حقيقت
 آندن بر كره دوشن طاقه آتارق كدويي بتليس شهرنده بولور . بوكوه بلادن
 اشاغی نظر ايتديكمزده العظمة لله بتليس شهرينك جانب واطرافی آدم درياسی
 احاطه ايدوب پرسلاح آماده طور ييورلر كوردك . بتليس قاعه سنك برج وبارولری
 طولر ايله آراسته و عساكر فراوان ايله پيراسينه اولوب جمله دندان بويتری
 كوناكون سنجاغ و بير اقلرله زين اولمش پاشا دورين فكري الله الوب خيلي
 مسافه اولان يرلری تماشاً ايدوب نه جانبدن بوشهره يورويوش ايدجكنی
 كوزدن كچيردی . آخر « همه الرجال تقاع الجبال » ديوب ياتنده اولان اكراد
 امراسی ايله او كوه بلندك ذروه -نده مشورت ايدوب « ان شا الله تعالى هجوم
 كونی سن شو محلدن ، سن شوده پهدن شو پشته يه دك آتلی و بيان يورويوش
 ايدرسز » ديو سويلشديلر . پاشا او اون سكز عدد امرایه هجوم ايدجك
 يرليني كوستروب « شهر بتليسك اطرافده سز لر حاضر اولوب بز آشاغی
 راه اووا سحر اسنده وان و حكاری عسكركر ليله و بنم اون ايكي سيك عسكركر
 بيوك متر يسلره هجوم ايدوب الله الله ديو بال يميز طولره آتشلر ايتديكمده
 سز لر دخي بومأمور ايتديكم اون سكز يردن بتليس هجوم ايدك . اما عسكركر
 كزه تنبيه و تاكيد ايدك اولا خانك آريسنی سونديره لم صور كره بالني ييهلم »
 عسكركر عايا و برابا و اهل و عياله وضع بد ايدوب خانلری نهب و غارت ايمه سونلر .
 انجق اهان خانی اله كتير سونلر . خانك باغی قبض ايدوب قلعه يي محاصره
 ايتسونلر . « ديو تنبيه ايتدكده جمله سی بسر و چشم ديو مشاوره خير ايله يمين
 بالله ايدوب سبع المثنائی تلاوت ايلديلر . تماشا ايله اردوی جانبنه كيدر كن راه
 اووا سحر اسنك بر كوشه سنده بر چمن زار يرده تحت القهوه تناول ايتمكه نزول
 ايدوب جوانب اربعه يه قراولر قويدق .

حكمت خدا عسكركر بی پایانك كتر نندن و يغمه اجينك و فرتندن اردودن
 بر آلاي شكارچی آدملر طاع ، طاش ، كمين و دره لر ، طريق و راه نه دريلمز
 بر رمار ايجي كيمسه لر على الافاق بتليسك اطرافی نهب و غارت ايتمكه
 كيدر كن مكر خان طرفدن كينكاه ايجره التي يوز عدد كزیده عسكركر روزگان

و تماشایه (قصاب چشمه‌سی) نام محله واروب بر توفنك منزلی بعید بر مسافه دن
متریسلی کوزدن کچیردی .

بتلیس خانك متریس وعسکرلی

العظمة لله قوجه عبدالخان غیرت اجدادینی چکوب بر متریس بنا ایتمش که
حتی بتلیس طاغیرینی سد اسکندره دوندیرمشدر. بتلیسك شرق طرفده
راه اووایه چیقوب وانه کیده جك محله قصاب چشمه نام دره نك آغزنده
جانب شمالده ده دیوان طاغینك مقابله سنده مذکور قصاب چشمه‌سی جنوبه
(دیوان پست) دیرلر. برکوه یلندرر آنک عقینده کوه اویخ دیرلر برکوه بالا
واردر. پوده دیوان عالی طاغنك ذروه سنده ده دیوان پستك تپه سنه وارنجه
براوزون طوب مسافه‌سی وار، بوایکی طاغك آره‌سی غیا دره‌سی کبی طاردر.
پوده دیوانلرک تا تپه لرندن آشاغی دره ایچنه وارنجه بر طاغدن طاغه یدیشر
قبت سد عزود کبی متریسلر ایچنده روژکی کوردلری قارنجه کبی قاینارلر.
یدی قات متریسلرده نیجه بیک درلوفلاندره و بیراقلر، طوغ و سنجاق و عامرله
زین اولمشکن کویا کوه ده دیوان بر لاله زار کلستانه دونمش، جمله متریسلرک
یوزلری بزم اردو طرفنه راه اووا سحر اسنه ناظرلر درکه اول طرفدن بر آدم
کلکه قادر دکلدر. بتلیسه کیرمچک دره آغزینی سد اسکندر کبی اول قدر
متین ایتمشکه آندن دخی بر قوش اوچماز، بیوکده دیوان اوزره خانک وزیر
مقامنده اولان چاکر آغاسی یوز اللی بایراق توفنك انداز ایله چنچت اولوب
باشقه قلعه مثال بر متریس ایتمشکه کویا سد قهقهه دار. قارشلی لچق ده دیوانده بر
متریس ایدوب خانک ایکنجی آغاسی عرب خلیل آغا قپانوب آنده دخی نیجه
عسا کیر آماده ایدی. پاشای بصیرت آشنا امعان ایله نظر ایدوب « بر طرفدن
بونلره ظفر ممکن دکلدر » دیوده دیوان عالی طرفدن طاغلر ایچره کیدوب
گاه اسب سوار، گاه پیاده رفتار ایله کونا کون مشاوره کفتسار ایدرک برکوه

بایراق سکیان و صاریجه پیاده‌لری، ایچلرنده در در چفت آرابه آتلی چکن بال یمز طویلرله کامل اللی عدد شاهی ضرب زن طویلر، پنیانش عسکری ایجه قره غول یمن ویسارده ینه ایجه قراوول بکلر، صول چرخه‌جی محمودی حاکمی، صاغ چرخه‌جی ملا زکرد بکی، صاغده وان عسکرینک صاغ قولی، صولده صول قولی سائر امراده تعین اولندقلری یرلرده اولوب بارکیری بکی ایله بایزید بکی ده کیریده قزان دبی دمدار عسکرینه کلهده ایدی. اما امداده کلین وان بکلرینک طرفلرینه طقوز عدد بزمله اولان بکلری بزم عسکرک صول طرفه مأمور ایدوب آنلر دخی طاغیر ایچره، بشته عالیلر اوزره قراووللق ونکه‌بانلق ایدرک آباق آباق صول طرفزده یورومده ایدیلر. بوترب اوزره پاشا راه‌اووا سحراسنی عسکرله پر ایدوب (خسر و پاشاخانی) نام محله ینه قانون قدیم اوزره مکک ایدوب سرپرده‌نک جوانب اربعه‌سی عسکر قوشاده‌رق هر طرفه ایجه قراووللر، چرخه‌جیلر، اوتلو قجیلر کیدوب عسکرده هرکس جبهه وجوشنیه پر سلاح آتلی یاننده آماده دوروب غافل اولیلر دبیه آلائی چاوشلری اکیداً ننیله ایلدیلر. بوراده چرخه‌جی محمودیلی ابراهیم بک (پاشن‌خانی) قربنده ایکی دیل طوتوب پاشایه کوندردی. پاشا بونلری سویلتمکده «والله بالله بزخانلی دیلیخ موشلیخ» دیدکلرنده ایکسینی ده آزاد ایلدی. ینه بوراده ملا زکرد بکی چرخه‌جی محمد بک خان طرفدن اوچ کله اوچ دیل کوندردی. پاشا دیلیری سویلتمک ایستدی ایسه ده زباندرازلق ایتدکلرندن کله‌لرینی کسوب سرپرده اوکنه یووارلاندی. بوئانده پاشا ایدی، سکز یوز عدد «منم دیکر نیست» دین کزیده وان عسکری وایچ آغالریله پر سلاح اولوب تبدیل قیافت اردودن اوغرین و آقرن چیقوب اردونک چوره‌سی دوران و سیران ایدرک تجسس احوال ایچون نیجه آدملری سویلدرک کاه پیاده اولوب اردو بازارلی ایچره کدر ایدوب غنیمتلری تمشا ایدوب اردونک چتاچت طبان طبانه قوندقلرینی، جوانب اربعه‌ده چرخه و قراوولرینی سیر و تماشا ایدوب مراد و مراملری اوزره قوندقیغدن حظ ایدوب ینه رفیقلری یانه کلوب آتیه سوار اولارق جانب غربده بتلیس خاننک متریسلری سیر

وان دریاسی کنارنده جنوبه اوچ ساعت کیدوب تختوان خاندنده نزل آلدق .
 بو محله دیار بکر عسکرینه چاشترله مکتوب کوندریلوب « ماه رمضانک
 یکریمی دردنجی بازار ایرتسی کون خانک اردندن اوره سز » خبری کیتدی .
 امداد مزه کلیان کورد بکلرینک جمله سینه وان قولی طرفندن چاشتر کیدوب
 تختوان سحر اسنده عسکر خیمه لریله مکث ایتدیلر . وان دریاسندن ماعدا
 اطرافه حفظ و حراست ایچون چرخه جی عسکری و قره قولر قونیلوب
 یکریمی بیک قدر پر سلاح اوتلوغه کیتدیلر . بو محله اوقات حمسه ده
 بعد الصلوه جمیع امرانک نوبتلی ، طبل و قدوملری چالغق فرمان اوانوب
 ابتدا ملک پاشا ، سوکره حکاری حاکمک سوکره محمودی حاکمک نتیجه
 مراسم قرق سکر عدد میرلوارک طلبلری دوکولدکه راه اووه سحر اسنده بک
 عسکرلر سرور و صفا ایدرلردی . ایرتسی کون اردوده دلالر ندا ایدوب
 اون کون تقاعد فرمان اولندی . ینه یوم مذکورده یکریمی ایکی عدد جیخانه
 کیلری سالمین و غامین تحت وان لیماننه کلوب بر طوپ و تفنک شادمانی
 اولدی . جمله طوپلر کیلردن چیقاریلوب پاشانک اوتاغی اوکنه علی الترتیب
 دزبله رک مهمات آماده ایدلدکن سراپرده وزیرده سباط محمدی ینوب کلبانک
 صداسی اوجه پیوسته اولدی . یتیش بیک عسکر بریایلم تفنک آتدینی کبی
 التی بال یمیز درت ضرب زن شاهی طوپلره بر یایلم آتش و یریلوب
 صداسندن راه اووا وادیس ، بتلیس طانغی قیالری دره و تپه لری رعدوار
 کورله دی بتلیس خانی بوسدای موحشی استماع ایدوب بر حمای محرقه
 مبتلا اولدی دیه خبر کلدی یوم مزبورده طوپ جاموسلرینه مأمور اولان
 اغایه خبر کیتدی ایرتسی کون بیک ایکوز عدد فیل محمودی مثال جاموسلر
 کلدی . اما صاغ قول کوردستان بکلری کلدی . پاشا اولیه الاخیر دیه
 اغماض عین ایتدی . بعده تختواندن جانب غربه شهر بتلیسه طوغری
 (راه اووا) سحراسی ایچره یورودک . ترتیب عسکر شو منوال اوزره
 ایدی .

قلب عسکرده پاشا و اون ایکی بیک کزیده عسکری ، اوکی صره یتیش

وان ایالتیدن اسببیرد ، کارکار ، شروی ، کارنی ، هیرون ، اغاکیس ، کشان ، مکک بردعه ، لادیك ، اره‌چیک ، دالا کرر ، چوبانلو ، حکاری ، بنی‌قطور ، اباغای بکری جمله‌خانه امداد کوندر دکاری کبی کندیلری ده سزه امداده کلک اوزره درلر . اما کئزلر . حالابو ، اکسه‌کئزده کی طاغلی ایچره کینسکا هلرده پنهان اولمشلردر . ایا احوال نه یه منجر اوله دیه پوصولده سزه منتظر درلر . اللهم عافنا اکر سز خان التده منهزم اولورسه کز آنلر طاغلیردن اردیکزی آلوب سزی خان اوزره کتیرمه ک سبب اولان وانلی بی قلیجیدن کچیرلر ای قوجه وزیر بوباغچی اوغلونک سوزنی دیکلر سه ک خاندن قورقه آنک قومی روژکی درکه جنکاور اولدقلری کبی جمله‌سی خاندن دلکیردرلر . اما بوسزه امداده کلیان کورجستان بکلرندن غایت احتراز اوزره اول ! زیرا آنلر خان ایله عهد بالله ایدوب طوناق هدایا آلمشلردر . زنه‌هار غافل مباح ای وزیر دلیر . اما سلطامن جناب شریفکز مقدا دیار بکر والیسنندن امداد طلب ایتمشز اوده بکرمی بیك عسکرله کلک اوزره . سزده یتمش بیك عسکرله بومحله کلدیک کئزده شهر بتلیس ایچره بر کفتکوی خوف وخشیت دوشوب ایکی عسکر بی‌مان اره‌سنده قالدق حاملر یمان اندر یمان اولدی دیه بتلیسک ابجی حالا قیامتدن نشان ویره‌مده اما ینه جنکه اماده درلر . زیرا دیار بکر طرفندن دلکلی قیا یوللرینی بوسزک طرف کئزندن ده (ده دیوان) ، (اویچ) قیالرینی سد ایدوب اوزرات متریس چاتمشلردر « بودیل طرفینک احوالی بویله ماقعی اوزره حقیقت کویانه خبر ویردیکندن پاشا کندوسنه یوز آنون احسان ایدوب ازاد ایلدی . ویانه آدم قوشوب خان طرفنه کوندردی . پاشای مدبر دیگر اون طقوز عدد دیلاری دخی سویلتمک مراد ایدندکده جمله‌سی (نظام خبرخانه) دیه هیچ بر شی سویله مدیلر . پاشا قیزوب اون طقوزینک دخی اوتاغ اوکنده باشلرینی کسیدیره رک چوکان طوب کبی کاهلرینی غاطان ایلدی .

یوم مزبورده چالیش چاری نام محلدن کوچوب دریا مثال عسکر ایله

بو ائساده اوته كيدن يكتير ، اوتلوغه تعين اولئان ارضروم بکری
 کينکاهله ادملر قويمغه خان طرفدن كله المق ايچون کان يکتير بريکتير
 اوزرينه هجوم صددنده ايکن همان کينکاهدن چيقان بکار بو عسکرلری خان
 عسکرى ایچر. کيروب برعربده خاص ايدرك تيمش كله يکرمى عدد دیری
 يزیدی کوردلری آلوب الاى ايله کلهرك پاشادن خلعتلر وچلنتکلر آلوب
 کلهلری اوتاغ اوکنه براقدیلر پاشا دیریلری بربر سولتدی . باغچی اوغلو نام
 برمکثر الکلام بی باک و بی پروا دیدی که : واللہ سلطانم خالاخانک متره بسنده
 اون بيک تفنک انداز ايله اون بيک اتلو عسکر اماده سى وار . اللی بيک
 الی حربه لی ، جاب تيرکشلی تفنک انداز رعایا و برایا دخی بتلیس شهرينک
 جوانب اربعه سنی بشر التیشرفات قوشادوب اول سنکستان ایچره متره سلر
 یاهه رق محافظه ایدرلر . خان قلعه یه دخی قره علی اغا نام اغاسنی اوچبيک
 تفنک انداز ايله محافظه ایچون برامشدر .

خانک کندوسی دخی معیت عسکريله باغنی محافظه ایتکده درکه شبهه سز
 آندده اوچ بيک تفنک انداز موجوددر اما سلطانم سز سعادتله عادلجواز
 قلعه سنه کله لیدنبری بزم بتلیس شهری ایچره جمیع رعایا و برایا خان عسکرى
 ظلمتدن باغله و طاغله نزار ایدوب عورت اوغلان چکيلمه واولر غارت
 اولنده در . درون شهرده بر واویلا و فغان واردرکه شب وروز نمونه نمای
 محشدر « پاشا بو آدمک سوزلرندن حظ ایدوب « بری به کل ! به سویله !
 بقالم بکلردن کیم امداده کلدی » دیدی . حریف ظریف درست کو دیدیکه
 « واللہ سلطانم دیار بکر ایالتدن چپاچپور وجمشکزک بکلری خانک امدادینه
 کلرلرکن دیار بکر والیسی ماده نی استماع ایدوب عسکر کو ندره رك سز نیچون
 فرمان سز و پادشاهه عاصی اولان خانه امداد ایدر سز ديه ايکيسنی دخی قیدوبند
 ایده رك دیار بکره کوندرتدی . اما سلطانم دیار بکر ایالتنده (خرو) بیکی
 خانک دامادی اولمغله بو جنکدن مقدم یاننده ایدی مومی الیه (خرو) بیکی
 (مرضى بك) حالا عسکريله بتلیس ایچنده در . دیار بکر ایالتدن جسقه
 بیکی وسزک وان ایالتدن زریق بیکی حالا عسکر لریله خان یاننده درلر . ینه سزک

موش بېكىدە كلوب آلای كوستروب پاشادان خلعت كېدى. ايرتسى يىنە اخلاط قلعەسى نقراتىك نصفى پاشا ايله سفرە مأمور اولوب جانب قبلە يە درت ساعتمە (ازغاك) قريه سە كلدك ارضروم سىنجاغدن تىكماز بىكى آلای كوستردى . خلعت فاخرە كېدى. بومحمدە محمودى بك ابراهىم بك آلتى بىك يىكت ايله چرخىجى تعيىن اولنوب توغىلر ايلرو كىتمىوب پاشا ايله كىدە جىك اولدى . و خاك عدوى جانى اولان ملا زكرد بىكى محمد بك اوچ بىك كزىدە يىكتىلە اينجە قرە وول تعيىن اولدى . و تىكمان بىكى و خىس بىكى صاغ قولە و موش بىكى ايله عادلجواز بىكى صولقولە تعيىن اولدى . و پىنانى بىكى التىوز بهادرى ايله صاغ قرە وولى تعيىن اولدى . و غازى قران بىكى صولقولە اينجە قرە وول فرمان اولنوب بىدە بو (ازغاك) كويندن قالىقوب وان درىابى كىاربىلە (راه اووا) سحر اسدە چالش چايرندە جملە عىسكر پاشا اوتاغى آردىنە آلوب هر كس قوللى قوللرنجە جوانب اربىلە يە قات قات خىمەلر قورولدى . بومحمدە عىسكر اسلامدن راه اووانك نىهائىتە دك اوتە اوتلغە كىدن خداملردن خاك پوصودە اولان آدملىرى باصوب برخىلى جىك ايدوب اللى عدد يىكتىلرنىزى خاك آدملىرى خاكە دوشوروب باشلربىلە باشلربىلە التى عدد يىكتىلرى خانە دىل كو توردىلر . خان بونلرە نە قدر عىسكر يىكز واردر ارضرومدن كلن بىكلر كىملردر چىخانە و طوب احوالى نىلدر » دىه سؤالە حكوب هر برىنە اونر آنون احسان ايلدى . كلەلى دىخى بونلر كىر كىلر نە آصوب اروضوبە كوندردى . عىسكر بو يوزدن شىهد اولانلر كى كلەلرنى دوروب برىرە دفن ايدەرك جملە غزات انشپارە كسىلوب برىرنى جىنكە ترغىب اىتمكە باشلدىلر . همان پاشاى ارسطو تدىر وان قولك صاغ قول اغاسنى اوتە اوتلوغە كىدنلرە سردار ايلدى . بو ائشادە ارضروم ايلتەن پاشىنى ، عونىك ، قوزوجان بىكلرى عىسكرلربىلە مەترخانلرنى دو كەرك پاشا حضورندن عبور ايتدىلر هر برى برر خلعت فاخرە ايله بهرە مند اولوب اول ان بو اوچ سىنجاق بىكلرنى اردونك اظرافندە مكث ايتدىروب عىسكر كى اوتە اوتلوغە و ذخىرە يە كىدنلر نە قرا وول تعيىن اولنوب وانك صاغ وصول قول اغالرنى يىنە قلب عىسكرە تعيىنى ايتدى .

مسلمان کوئیدرکه بالاده ممدو حدر . بو محلدن نهر جانیکی عبور ایدوب ینه جانب شماله کیدرک (قلعه بارگیری) یه واصل اولدق . بورایه براز بعید بند ماهی کنارنده مکث اولنوب محمودی بکلرندن (بارگیری) بکی شرف خان بک عسکر یله کلوب اردوی اسلامده مکث ایلدی . آندن بند ماهی نهریخی عبور ایدوب طرف غربه وان دریایی کنار یله کاه سازلقلر کاه بطقاقلقر ایچره طوپلری کچوروب (ارجیش) قلعه سنه یتشدک قلعه دن پاشایه آلائی عظیم ایله استقباله عسکر چیقوب طوپلر آتیلوب عظیم شادمانیلر اولدی . ارجیش بکی دلی فرهاد بک پاشایه ضیافت عظیم ایلدی ، برکوش زینتلی آت هدایا ویردی عسکر یله اردوی اسلامده مکث ایتدی . بورادن ینه سمت غربه وان دریایی کنار یله اوچ ساعتده (کتزک) قریه سنه واردق . ارجیش خاکنده مسلمان کوئیدر . بورادن بش ساعتده (دمیرجی) قریه سنه کلدک ارجیش خاکنده مسلمان کوئیدر . بوراده بایزید بکی عسکر یله کلوب اردویه یتشدی . آندن ینه غربده (عادلجواز) قلعه سنه وصلت اولندی . بورادن ارضروم والیسی مصطفی پاشا براغاسیله برقطار قاطر یوکیله الی عدد مجوهر تفنک واون عدد کورجی غلام پیشکش کوندروب ملا ز کرد بکی محمد بک دخی اون بیگ عدد کزیده عسکر یله کلوب اوراده مکث ایلدی . پاشادن خلعت فاخره کیدی . جبه خانه کیلرینه عادلجوازدن ایکی پازه بال یمز طوپ و سائر مهمات حریبه دخی قونمشدی . کیلر بادبانی آچوب روز کار موافق ایله کیتدیله . آندن ینه نمریه اوچ ساعتده (صورپ) قریه سنه کیتدک . عادلجواز خاکنده ساحل بجره قریب معمور مسلمان کندیدر . بو محله ارضروم سنجاغندن خنس بکی عسکر یله کلوب صاحب دولندن خلعت فاخره لر کیدی . بورادن قبله یه توجه ایدرک دریا کنار یله اوچ ساعتده (اخلاط) قلعه سنه واصل اولدق . بتون قلعه نقراتی پر سلاح پاشانک استقبالنه چیقوب قلعه دن عظیم طوپلر آتیه رق شادمانیلر ایلدی . قلعه دزداری حقیرک خیمه سنه کلدی . هدایاسیله پاشا ایله بولشدیردم ، پاشا اکا اکرام ایدوب خلعت فاخره کیدردی . اقرانلری بیننده ممتاز و سرفراز اولدی . حقیره دنیا واخرت قرنداش اولدی . بوراده

طوپراغی بر آیدن بری دبندن آلهرق دریاه دوکهرک مذکور ترابک التی بوش اولوب کوه بی ستونه دونمش ایدی. حکمت رب العزه قولرینه مهل اولسون ایچون اول کیجه بوقدر رحمت انزال بیورهرق مذکور ترابی خیر ایدوب بر زلزله عظیمه ایله وان صحرا سنه اوچورمش ودویرمشدر .

بحمده تعالی اول قدر قلعه مثال بر ترابک صحرایه مستولی اولمسندن برفرده ضرر وزیان اصابت ایلمامشدر. حمد اول الله کیم قلعه وان تیورک ترابی رخنه سندن خلاص، جمله عسکر اسلامی ده مشقندن بری ایدی. جمیع خلق انشا الله اوغوردردر مشکل ایشلرمنز آسان اولور. دبه عسکره برسرور وشادمانیک حصوله کلوب جنکه آماده اولدیلر .

اشبو سنه مبارکک رمضان غره سنده قرق بیك عسکرله قاعه

واندن بتلیس خانی اوزرینه سفریمز

رمضانک غره سنه مصادف بازار ایرتسی کونی دعا وثنا ایله وانندن قالدقدقه قلعه واندن سلیمان خانک (کسک) نام طوپخی آتوب طویک الی قیه لک دهیر کولله سی عسکر اسلام اوزره برکونا فریاد ایدرک عبور ایتدی کیم جمله غزاتی دهشت استیلا ایدوب جمیع آنلر اورکدیلر. آندن جانب شماله درت ساعتده چای باشی منزله یتشدک . پاشا سرپرده سنده مکث ایدوب جمیع امرایه ضیافت عظیم اولدی. پاشا دلنوازلقلر ایتدی. آندن علی الصباح ینه شماله درت ساعتده قاسم اوغلی چایری منزله واردق ، بو محله قلعه وانندن اون ایکی عدد شاهی طوپلر آت عربلریله وخداملری وطوپچیلری وبشیوز نفر پرسلاح کلوب طوپلری اوتاغ اوکنه علی الترتیب بوغازلرنده زنجیرلرله دیزدیلر . بورادن ینه شماله کیدوب (قلعه امین) ی صول طرفزده براقهرق اوچ ساعتده (فره شیخلر) قریه سنه واردق. وان نواحیلرنده معمور مسلمان کوییدر. برجامغ وار . ینه شماله کیدوب اوچ ساعتده (قره جانیکلر) قریه سنه واصل اولدق . وان خاکنده

اوجاق دشمنمزد ر. البته بوقدر عسکر وان درنکنده آماده ایکن سفرایدوب
 حقدن کلهم « ديه بيك درلو حيل وشيظنت ايله پاشانك طمرينه کيروپ
 خواه ناخواه خان اوزره سفر ايمه-نی مقرر ايدرب التی بيك کزیده محمود
 عسکری ايله وان آلتندن پاشانك اوتاغی قالدیریلوب (چای باشی) قریه سنده
 مکث و ارام ایتدیرلدی . پاشا وان آلتندن سفر تدارکنه مقید اولوب شهر
 ایچره منادیلر ندا ایدرک هرکس آماده اولمغه باشلادی . یتش عدد قپوچی
 باشیلرومک اوتوزسنجاق یرده اولان بکلرینه و عسکری طائفه لرینه یتش عدد
 قضالره اوامر شریفه ايله کیدوب ینه ایکی قطعه امر شریف اوزرینه پاشا
 طغرای غرا چکوب اغالریله ارضروم والیسی طاووقچی مصطفی پاشایه ،
 کوندروب ایلنک کزیده عسکرلریله کللری ایچون ارغنی لی احمد اگا کیتدی .
 دیاربکر والیسی فراری مصطفی پاشایه دخی ایالتنده اولان کزیده عسکریه
 خانک آردي آلوب کللری ایچون براغا کوندردی . حاصلی کوندن کونه وان
 قلعه سی آتنده خان اوزره کیتمکه دریا مثال عسکر جمع اولدی . همان پشای
 مدبر قلعه واندن اللی پاره شاهی طوپلر و آتی پاره بال یمز طوپلری جمله
 مهمانزریله آماده ایدوب وان دریا سنک یکر می پاره کیلرینه بی حساب جبه خانلر
 ونیجه بيك قطار پکسات و بارود قویوب شادمانقلر ایدوب کلپانک محمدی
 چکدرک وان دریا سیله جانب غریبه متوکلا علی الله دیوب عادلجواز قلعه سی
 لیماننه حرکت اولندی . پشای مدبر موش بکینه برقطعه فرمان کوندروب آتی
 یوز چفت طوپ کشان چاموس تحصیلنه براغا کوندردی . العظمة لله حکمت
 خدا اول ائنهاده تیمور بی نورک دانه دانه سوردیکی طوپراغی دریدان قطره
 وکونشدن ذره دریایه دوکرکن برکیجه برشب مظلدم اول قدر باران زحمت
 یاغدی کم نیجه نیجه خیمه وخرکاهلری سیل رحمت کوتوروب جمله غزات
 مسالین غرق آب مطر اولدی وبومحله برزلزله عظیمه اولوب برکورولدی
 برصاعقه اولدی کم جمله جیوش اسلام وان قلعه سی قعر زمینه کچدی ظن ایتدیلر .
 علی الصباح که اولدی وان قلعه سنه نظر ایتدک سلیمانیه مناره سی قدی وان قیاسی
 بیاض و مجلا اولمش . بوقدر بيك غزات مسالین تیمورک وان قیاسنه سوردیکی

كلمات يازمىسى، معمراولك . بوكمتر عبدالضعيف واحقر سلطانم ايله حقوق سابقه موزه مغرور اولوب شايده بربد وضع وحركت بوينده لرندن صادر اولديسه (توبوا الى الله توبه نصوحاً) آيتي اوزره توبه لر اولسون . (التائب من الذنب كمن لا ذنب له) مضمونى اورره جمله جرئى عفو ايدك ، اوزر يوزه اولان حسن نظرو عهد و امان كز دن رجوع ايتك . زيرا سز خليفه رسول رب العالمينك وزاراسى سز (وخلفاء الراشدين المرشدين من بعده ووزرائه فى عهده) موحيجه بو عالم كون وفساده نظام وانتظامه رعايت وعهده و وفا ايله مليسكز ، اوسايده آنجق بونديا آسوده حال اولمشدر واولور . حضرت رسالتپناه وچاريار كز ين ووحلر يچون وسعادتلو پادشاه عالمپناه باشيچون اولسون بين الاقرا ن بو حقيرى شرمسار ايدوب منكسر خاطر ايله مك . حضور شريفه شو كستاخانه مكتوبمزله زينل اغامزى كوندر دك خلاف انها ايله شكايت ايا نلر يميزى تطيب ايدوب آرامزى اصلاح ايله بو حقيرى يايمال ايتيمه سز . باقى اوله سز هميشه باقى والسلام »

نامه يى خان قرأت ايدوب مفهومى تصحيح واكل ايلدك نصر كره براغاسى ونجه بتليس اعيانيله پاشايه كوندر دى . بونوازشنامه بوقلمه وانده پاشايه وارد قده ملاز كردبى محمد بك يايلا قيونى حقى خانه ويرمه مك ايچون اوزرينه كلوب جنك ايتديكى ومحمد بك متعدي ومتمم اولمغله دى هدر اولديغى ، بكيچريلرك خان اوزره غلو ايتمربله حقلر ندى كلنديكنه دائر عرض محضر لر ي ديوانده قرأت اولنججه پاشا التيام آميز مكتوبدن حظ ايدوب ديدى كه : امانچون كندوسى جمعيت وانه وشرع رسوله كمدى ؟ ... خلك اغاسى — سلطانم ، سهل شكسته خاطر در . سلطانم دن رجاسى اولدر كه بكيچريلره آراسنى اصلاح ايدمه سز « ايشته بو حقيرى وكيل ايدوب خاك كپا يكزه كوندر دى . » دنجه همان هيئت اعيان وان دولتى وزير ، سلطانمه خواب خرگوش ويريبور . حالابش ، اونيك عسكر يازمشدر . بركون كور ريزكه على الغفله ملاز كردبى محمد بكك ولايتى كچي خراب ويباب و خانه لر مزي تراب ايدر ك دده سى شرف خان كچي ديار عجمه فرار ايدر . زيرا بونلر قديمى

ایلیہ سز . بونک وبالی روز حشرده سزدن سؤال اولنیزی . ممالک عثمانیہ نیک
 بتلیس شهری نہب وغارت اولورسه بوقدر اولادوعیال حشرات اکراد
 طغیانیلہ پامال رمال اولورسه سعادتلو پادشامہ نہ جواب وبررسز .؟ سعادتله
 شهر مزده کلوب خانہ مزده مهمار اولدیغکزده اوقدر وعدہ کریمه لرایتدیگزدی
 نه تیز فراموش ایتدیگز . (الکریم اذا وعدوفاه) دکلیدر .؟ برکون ینه
 بوداعی مخلصکرتک کلبه احزاننده بیوردیلرکه « انشاءالله خان قرداشم ! سکا
 موش سنجاغنی احسان ایتدیروب برلیغ بلیغلی کتیریرم » حقیر جهات
 جهات مسرور وشادان اولمشدم ، زمان حکومتکزده مردوزن ، کافه ناسک
 آسوده حال اولسنی ایسته مش ایدیگز . رعایا پرورلک بومیدرکه بوقدر
 عسکرله شهر اوزرینه کله سز . آسوده حال اولمق قنده قالیر ، قنده جای
 مناص بولنور برکرده بیوردیکزکه « خان قرداشم ! سن بنم ولی العتمم افندم
 سلطان مراد خان غازی نیک چراغ افروخته می ایدک ! روان سنه سنده چوق
 نعمتی بیدک حالا شمدی دخی بی حدوحساب نعم کونا کونکی تناول ایلدک .
 سن دخی اهل وعیالکله دعای خیرمزده اونوب دوام دولت سلطان محمدخان
 دعاسنه مداوم اوله رق ذوق وصفاده اول « حمداً لله بوجی برچوق دعای
 خیریه کزله بهره مند اولدی ملاحظه سیله آسوده حالز . کوردلر ملاز کرد
 یابلاغنه چیقارکن قانون پادشاهی اوزره عدد اغنام حقی آله دیرایکن حدود-
 مزده اولان محمد بک ملاز کرددن بوقدر عسکر چکرتک کوردلری حمایه سنه
 آلدی . بزم قویون حق المامزه مانع اولدی . بزده بالضرور عشر اغنام آلق
 مراد ایتدی کمزده آنلر بزہ اور ایلدیلر ناچار بزده آنلرہ . آرہ دن برقاج
 آدم دوشدی لکن دملرینک ہدر اولدیغنه مذاہب اربعہ دن فتوای شریفہ لر
 آلمشدر . یکچیریلر دخی باج سلطانیزه مانع اولوب جبراً قانون اوزره
 باجیزی آلق ایتدی کمزده غلوعام ایله پرسلاح باغمزہ کلوب نیجہ ادملریمی
 مجروح ایلدک لری بورادہ سجدل شرع رسوله قید اولنوب مجتہ لری حضور
 عزتکزه کوندرلدی ایدی . حال بویله ایکن او ظلمہ کروہی مقدم تاریخ
 ایله سزی تصدیع ایدوب آنلرک دروغ سوزلریله بزہ نیجہ افترا کونہ طعن آمیز

وجودی سود پر مضرت کی صحیفہ روزکاردن حک ایتمکہ نیت اولنوب راہ اووا
 حراسنہ کلہ جک وان بیکیترینہ یزیدی ملمون روژکیلر کلہ قارشو چیتمہ سن،
 ی تحت اولہ یانخت ! والسلام»

یونامہ محریر اولنوب ارضروم والیبسی طاووقچی مصطفی پاشاک کوندردی
 شکایتنامہ دخی لف ایله پاشا اقدمزک قیوچی باشیلرندن چرکس بن پولات
 اغایہ ویریلوب قوصقون قران اوزرندن ایلغار ایله مکتوبلری خانہ کوتوروب
 ویردکده دیوانخانہده قرائت اولنوب مفهومی خاک درونی پرایدوب خان
 « برہ جام ، بز عجایب جرم صاحبی اولوب واجب القتل اولمشز کہ اپلمز
 ولایتمز نهب وغارت اولمغه، بو قدر عتاب وتویخه مستحق اولمشز . امر
 خدانکدر . ایکی ال برباش ایچوندر » دیونامہ کتورن اغاک یانہده خواب
 خرکوشاق اوضاعی کوستروب پس پرده دن ایسه بلکہ ملک احمد پاشا بومکتوبک
 عقینجه شبخون ایدوب شهری غارت ایدر ملاحظہ سیلہ ایالتده اولان
 کورد بکلرینه استعجال نامہ لر تحریر ایدوب عسکر طلب ایدر . بر طرفدن
 دخی دخه شرف خانی کشاده قلوب اطراف دیارلردن اون یدی بیک تفک
 انداز جمعہ مقید اولوب شهرک جوانب اربعہ سنی متریسار ورصیف اسکندر یلرله
 مستحکم ایدوب شب وروز اطراف شهره اون بیک آدم نکہ بانلق ایتمکہ
 ایدی . خلاصہ یکرمی الی قاضیلق یرندن ودوستلنی اولان بالجمہ کورد
 بکلرندن اون یدی بیک تفک انداز پیاده واطراف قبائلدن اون بیک آلی
 جمع ایدوب امداد جک وستیز اولدی . بعدہ پاشایہ شونامہ درباری کوندردی کہ
 صورتیدر :

« اولاحمد ایدہ لم اول خاق بیچونہ کہ نی آدمہ عقل کل ویردی -
 واشرف مخلوقات اولمغله ممتاز ایلدی کہ خیر وشری ، ضر و نفی بیلوب مفسدین
 وحاسدین و مکارلرک حیل و شیطنتلرینه آلدانیمہ . وحاکم الوقت اولانلر اجرای
 عدالت ایدوب طشر امورینی غرضسز عوضسز تجربہ کارلرہ صورہ وآنلرله
 استشارہ ایلیہ . ایدمی بوروامیدر کہ بو ذرہ ناچیزک ذرہ قدر خطاسین ستر
 ایتیبوب سوء ظن ایله باشکزہ دریا مثال عسکر جمع ایلوب اغاز حرب و قتال

نهب و غارت ایدوب اوج یوز عدد آدملری قتل ایدرک باشلرینه دنیایی دار ایتمک ایچون باشکه بتون یزیدی ، چکوانی ، خالی روزکی قبائلی جمع ایدوب دار و دیارلرینه ایراث خسار ایدرک آینده ورونداکندن قپو قوللرینک اشد عقوبت ایله ماللری آلوب قوللری کس-رک مجروح ایدرسن . هر جنبه دست درازلق ایدوب قطاع الطریق ایدرک ایدرسن . حتی دار و دیار کده اولان علما « نیچون بویله ایدرسن ؟ » ديه وعظ و نصیحت ایتدکلر نده سن « بوراسی کوردستادر . بری بریمز آراسنده کوشمال اولمق ایچون کاهیجه مشامزده اولان کیمسه لری غارت ایتمه مز قانون عباسیادر » دیرمش سن سکا عثمانلی دولتنده اویله برکوشمال ایدیمکه کوشکه منکوش اولوب اهل و عیالکله حلقه بکوش زرخریده کبی عثمانلی یه قول اوله سک . حتی بو عبداحقر درون پر نور مزله درونکده جلوم کرمغتکی ییلوب اون کون خانه کده مهمان اوله رق راه اووا نام محله خیمک ایچره تک و تنها سکاپند و نصیحتلر ایدوب « آجانم خان ، بن وسائر لری وان ایالتی حاکمی ایکن مشا کرده اولان امرا و اهل تجارتله ، رعایا و برابا ایله حسن زندکانی ایله » دیو وصیت ایتدیکم هپ بو حکمت و مصالحتله ایچون ایدی . ایتمدی اوپند و نصیحتلر مزک سکا ذره قدر تأثیری اولیوب بو قدر فتنه و فساد ایله ، ولایتی غارت ایدوب صلحه مغایر ، نشرعی دست درازلر ایتدیکم اجدن قطع الطریق اولدیغنه شبهه قالیوب (فقطع دابر القوم الذین ظلموا و الحمد لله رب العالمین) نص جلیلی اوزرینه وارمق فرص عین اولوب جان و مالکیز شرعاً حلال و زلال اولدیغنه مذاعب اربعدن مکرر قنوا آندی مملکتی سن جلالین بر بانگی داغی شیریک اندن قورنارمق ، شهر اهلری تأمین و پاک ایتمک ایچون اوستته وارمغه عزم و نیت اولمشدر . کر کدرکه مکتوب پند اسلوبم وارد قدده بر آن دور میوب وان درنکی آتنده سائر امرا قردا شلرکله خدمت پادشاهیده بولنه سک . غارت ایتدیکم قویون ، مال و منالی احتیاجنه رد ایتمک ایچون تحت وانه کلوب مراعاته شرع اوله سک و الله ، بالله سکاوسائر توابعکه ، مال و جاننه ذره قدر حضا کلز . البته کله سن . والا بوقر خسار ایتدیکم مال و منال مقابله سنده سنک دخی ایلمک ، ولایتک نهب و غارت اولنوب

کندی الیه صاروب مستقل سلاحدار ومصاحب شهر یازی ایلدی . ایشته بو حال بوکوشکده جاری اولمشدر . بوقصرده سلاحدار اولدیغ زمان سنه ۱۰۴۵ ایدی الشکر لله ارادن یکرمی سنه مرور ایتدیکی خالد، اشبو سنه ۱۰۶۵ شعباننده ینه تحت وسلامتله دستور مکرم وسرور معظملقه بوجمله کلوب نعمت بیه‌رک عبادت ایلدم . هذا من فضل ربی ! .. »

همان پاشا بو وانک ایچ قلعه‌سندنه یکینچری اغاسی ضیافتی تناول ایدوب جمله عسکر وامرا و اعیان وعلما الیه اشاعی سرا پرده چترلمعه اینوب « تیز بتلیس خانّه مکتوب یازلسون » دیو حقیره ابرام والحاج ایدنجه بوکونه شکسته وبسته برنامه تحریر اولندی

نصیحتنامه‌ء ملك احمد پاشا برای خان بتلیس عبدال خان

دولت عثمانیه‌نک مهینی اولان سنن که عبدال خان ضمال نام بر شقیء پر اضلال سن ... برده حیادن عاری ، عاز و ناموسدن بری اولوب طوردیغک خالده عباسیلردن سلطان اوحد الله نسلندیم دیو غرور ایدرسن اما اوزعم فاسدله (لعن الله الداخل والخارج) لغنتی قبول ایدوب خارجیلردن ارباب رفض الحاد و امحباب قتنه وفساددن اولان یزیدی کوردلرله اختلاط ایتمش خارجی مذهب بر آدمسک . جمیع مضحکان ، قشمران مطربان زمره‌سیله لعب ولهوه مشغول اولوب (وان عليك اللعنة الى يوم الدين) عتابیله تمام معاتب اولغه مستحق سن . بو حقیر ملک دیار ارضروم والیسی ایکن ایتدیگک شناعت وسفاهت وخیانتلره « تازه یکیتدر ، مضی ماضی » دیه‌رک عفو ایتشمدم . سن بوسن وسالده ایکن اصلاح نفس ایتیوب آئنده ورونده اهل تجارتک باج بهانه سیله تاجلرینی قاپوب یوکلرینی چوزهرک ماللرینی اوجوز بها الیه آلورسک ؛ ارضروم ایاتی خاکی اولوب مشاکده اولان ملاذ کرد بکی محمد بکک قرق بیک قدر قیونلرینی سوروب ایلنی ، مملکتی

اوتوز برسندده کوچ ایله خاص اوطیه کیروب نیچه سنه ، بروسه ، ادرنه ،
 خوتین غزالین ایدوب آخر سلطان مرادخان رابع حضر تلرینک چوقه دارلنی
 خدمتیه شرفیاب اولدم . روان فتحده دخی مصاحب شهر یاری ایدم .
 بعد فتح روان عودتده ولایت نخبجوانی ، شیروان و شهر تبریزی ،
 ده نیچه یوز عدد ایران بلده لرینی ضبط و تخریب ایدرک قطور قلعه سی آلتنده ،
 محمودی اکرادی ایچندن وان قلعه سنه داخل اولدیغمزده سلطان مراد خان
 وان قلعه سنی سیر و تماشای ایدوب ایشه شمعی اوطور دیغمز بو کوشکده
 طعام پیوب خواب آلود اولدی . اول زمان استادم قوجه نشانچی پاشا
 سلحدار ، بن ده چوقه دار ایدرم . حکمت خدا قضای ناکهانی اوله رق
 مراد خانک اوزرنده کی یورغانلره مجمره مدوره لرله عود و عنبر و یریرکن
 بر شراره دوشوب بر سیاه دومان ظاهر اولدی . اول آن مراد خان
 خوابدن بیدار اولوب « بره اوغلان » دیه بر صدا آتدی . همان حقیق
 ایچری کیروب کوردمکه دود سیاه قصری مظلم ایتمش ! الله آتشی
 سوندوب خانینی عود و عنبر خام ایله معطر ایتدم خنکار — نوبتچی کیم
 ایدی ؟ دیدی . حقیق — دلی حسین پاشا نوبتچی سلحدار اگا ایدی اما
 فقیری دوتاراق [۱] طوتوب جان حولنده ایکن پادشاهک جامه خوایی
 سهل یاتمش « دیدیکمده پادشاه بیوردیکه : بهی دلی ، بن آتش نمرود
 ایچنده قالدیم . تیز سلحدار کافری صرعه طوتارسهده کتیرک ، قلعه دن
 آشاغی آنالم که دیگر سلحدار لرده عبرت اولسون » همان مصاحب
 سلحدار سابق مصطفی پاشا و سائر مصاحبین رجا و نیاز ایدرک فقیر
 سلحداری آزاد ایتدیروب طشره نفی ایتدیردیلر . بعده مراد خان
 تحت القطور تناول ایدرکن التون سینیدن بر نانپاره و بر مجوه فغفوریه
 کونا کون طعام قالدیروب « ملک احمد ، شمدن کیری بنم سلاحدار مقربم
 اولوب بنی بر خوشجه کوزت ، آل شو برکتلی بیاض اتمکی پیوب دعای
 خیرمده اول » دیواکنمه برسمور خلعت فاخره ، باشمه بردستار محمدی بی

[۱] طوتورق ، طوتورغه ، صرعه ، صرعه

مالمزی ویروب آنلری عسکر یازدی لر . حضورینہ واردیغمزده بزى اوردیروب بویه مجروح ایتدی لایقمیدرکه بزقبوقولو اولوب سر حدده دین اوغرنده جهاد ایدهلده بویه حقارت کورهل . بونی الله کوتوررمی ؟ « دیه فریاد ایدیلر . پاشا عاقبت اندیش اولغله اولا « قطع طریق اولمش . حدی دکل ایکن ارضرومدن ولایت اورمش ونیچه یوز آدم قتل ایتمش « دیه درت مذهب شیخ الاسلامرینه فتوالرتحریر ایتدیردی . وان ملامسی ده قتوا موجبنجه حجت شرعیه تحریر ایدوب پاشاک الینه ویره رک « غزا کر مبارک اوله همان ایکی یردن غیرت قلیجنی قوشانوب اول شقینک وجودینی سیف محترم ایله عالمدن حک ایدک « دیه دعا و ثنا ایتدی . پاشا حضاره قارشو دیدیکه : « اولا کندویه برنامہ محبت اسلوب یازوب شرع شریفه دعوت ایدهل قانون سلیمان اورره وان درنکنه کلوب ملاز کرد بکی محمدبک وسائر شاکیرله مرافعه شرع اولسون . شرع شریفدن نکول ایدرسه بامر الله اوسته سفر ایتمامز مقررر « حضار دیدیلرکه « بره مدد سلطام شمدی خان متهم اولوب مسئول اوله جغنی بیلور . هرچه باد آباد دیه عسکر جمع ایدرک بزم اولککه مزدن ده یر اورر . الحمد لله تیمورک طوپراغنی سورمه کیش دریا مثالی عسکر من وار . همان غزایه نیت ایدوب بوساعت طوغلری جای باشنه کوندرهل « پاشای عادل بو حاله رضا یرمیوب البته مکتوبلر تحریر اوانسون دیه دفع مجلس ایتدی . وانک ایچ قلعه سنده یکی اغاسبک ضیافتی بیوب بعد الطعام ایچ قلعه ایجره بو حقیر برقاچ ندما ایله سیر ونماشا ایدرک کسک نام برج اوزرنده فاتح روان سلطان مراد خالک بنا ایتدیکی محصوره تحسانی اوزره چیقوب بر آه چکه رک حقیره خطاباً دیدیکه : اولیام ! سرگذشتمی سکا سویلیه یم کوزلجه دکله ! تا که لمرار حق مشاهده ایده سک «

سرگذشت ملک احمد پاشا

بن سلطان احمد خان طاب ثراه حضر تارینک چراغ افروخته می یم .

حقنده اول قدر همده ولمزه لك ايتديلر كه الغيبة اشد من الزناك تا اوته طرفه كچديلر . اما حكمت خدا البته اوله جق اولور . بوجييت كبرى خان مشاوره سنده ايكن قوجيلر كتخداسى كيروب « سلطانم ارضروم واليسى طاووجقى مصطفى پاشا اوغلو كزدن اولا قلىرى كلدى . وان يكيچرندن برقاچ مجروح يكيچريلر گلشدردر » ديدكده . پاشا تيز كلستونلر ديدى ، ايجرى كيرن اولاق زمين بوس ايدوب ارضروم واليسنك مكتوبى ويردى . مفهومي ايدى :

« بنم افندم ! حبيب خدا عشقنه اولسون تحت حكومتكزده اولان تبليس خانى نام شقى ، حقيرك اياالتمه اولان ملاز كرد بكي محمد بكك اولكهنه اون بيك آدم ايله على الغفله شبيخون ايدوب بر سنجاق ير يميزى نهب و غارت واوچيوز قدر امت محمدى بلا جرم قتل ايلدى . ومعدود قرق بيك شقانى قيونى سوروب اكل و بلع ايلدى . بنم افندم كندى اياالتمه در . البته حقندن كلورسكز . بو ايش بر طرف اولور والاجمله غارت اولان كسه لرله شهدانك اقربانك وتعلقاتى قانلى كوملك ايا در دولت طرفه كيدر لسه صوكره سلطانك ايشى مشكل اولور . اكر طمع شريفكزه موافق كلورسه او عاصى ورهزن اوزره برسفر ايدك بو حقير دخى يكرمى بيك عسكر ايله او جانبه واروب خا كپاي شريفكزده روماليدى اولمق ايجون نيم اشارت بكلم » بومكتوبى ايشيدن خان دوشمنلرى زهره مثال رقص ايتديلر . او ائنهاده حضور پاشايه بر آلاى وان وارضروم يكيچريلرى كلدى . برى دوشمش قولنى پاشانك او كنه آتهرق « امان هى وزير بنم بحقم حق ايله » ديه بر آغزندن فرياد و فغان ايتدكلر نده پاشا ديدى كه « بره غازيلر سزه نولدى » . مجروحلر — سلطانم بز بو سرحدلر ياصدانوب تجارت ايدى كه كفا فله نيز . يوكلر منزله بتليس شهرينه كيرد كيمزده جمله يوكلردن باج آلمق قانوندر ديه بهانه ايله اخذ و قبض ايدوب قانون اوزره باج آلهرق محكمه ده قيد ايتديلر . اما اخر يوكلر مزي چوزوب ملاز كرد بكي محمد بكك ولايتى اورمغه كيدر كن بر خيلى اكراد حشراته

سحرای وانه مکث ایتدیلر. اوردو او قدر واسع اولدی که براوجندن دیگر اوجنه ایکی ساعته واریلوردی. هان اوچ بیک قدر اهل سوق و آشپاز خیمه‌لری واردی. پاشا بوجمیت کبرایی کوروب حمداله ایدرک جمله خدمت پادشاهی یی ادا ایتمه کلن بکاره دنوازلق و چاره سازلق کوستروب احسان وانعامله بوغدقدن باشقه بهر کون ایکیشر کره جمیع امرا و میر عشایره ضیافتلر چکوب جبر خاطر ایدردی. بعد العوام کلن چکیلوب برصدای های هوی ایله طوپرانی دریاه القا ایدرلردی. کوردستان عسکرلری دخی یواش یواش کلوب جمع اولمه ایدی. اما حکاری خانى بالذات کندوسی کلیوب (ملا محمد شطاتی) نام کتخداسیله اتی بیک چلو عسکرینی خدمت پادشاهی یه کوندردی. کرانها هدایای دخی کلدی. اما محمودی بکلرندن اولیا بکک نه کندوسی کلدی ونه امدادی. بتلیس خانى (عبدال خان) دخی کدک. پاشا بوندن غایت متألم اولوب ارغیللی احمد اغا ایله خانه محبت نامه لر کوندردی.

نامه خانه وصول بولدقه قرائت ایدوب « واندن بزم آتیز صوا ایچمز » دیه جواب ایدرک واران آدمه نجابته صورت یوق شکلی ایتمهکله اغای مزبور دخی بتلیدن (قوسقون قران) اوزره ایکی کون ایکی کیجهده وان دریاسنی طولاشوب پاشایه بی مکتوب کلرک نقل مصلحت ایدنجه پاشا قاو چاقق ایله کبریتلی آتشاره اولوب نه طوتولدی ونه طوردی. کویا دردیته درد قاتلدی.

بتلیس خانى اوزره سفر اولسنگ اسبابی

اذا اراد الله شيئاً هياً اسبابه مضمونجه هان اولکون پاشا علی طریق السیر وانک ایچری قلعه سندن یکی چری اغامی عبدی اغانک ضیافته واردی. اوراده جمله اعیان، وان اغالری، کورد بکلری مشاوره ایدوب هپسی ده خاندن شکایت ایدرک « برواجب الازاله ماجد، فاسق، فاجر، لوطی، منجم، کذابدرکه قرق سنه دنبری قنلی کچمشدر » دیه بو قوم غدار خان بی خبرک

مقرر در. از جمله ماللی قیا چلبی باغی، شیرک باغی، سلیمان بك باغی و سائر
بونك كبی برچوقلری مشهور در .

زیارتگاه کبار اولیا — (زیارت غازی خسر پاشا) کندی جامعی مساحت ۴۰ سنده
آسوده در . (غازی سعید میر میران محمد ثالث تکلی پاشا) سراو سحر اسنده
علی الغله شاه اسماعیل باصمق صد دنده ایکن بریزدی کوردیچه بونك کمرندن
قاوریاق شهید ایدر. فقط کندی سنده برابر پاره ایدرلر ایسده پنجه سی
پاشانك کمرنده قالیره قبره برابر دفن ایدرلر. خادم جمعفر اغا مشهودی اولان
بووقعه نی شویله نقل ایدر :

بوقاتن کوردك بر اوغلونی تکلی پاشا قتل ایدرکن کورد فریاد ایدوب
دیرکه : ای غازی پاشا منم اوغلوم بی کناهدر . اولادم قتل ایدوب او جانم
سوندورمه . حضور حقدمه برالم یقا کده ، برالم کمرکده اوله جتدر . حکمت
خدا انی صوکی کوردك پنجه سی پاشانك کمرنده قالمشدر . رحمة اه علیه (قوربان
بابا) یوقاری ایچ قلعه قاپوسی اره سنده مدفوندر . بو عزیز حضرت ابا بکری
یوقبو آر الغنده آشکارا کوروب پنجه کلمات ایتمش و آخر قرق یدی سنه یوقبو
آر الغنده ساکن اولوب « بی مقام ابی بکره دفن ایدك » دیه وصیت ایلدیکندن
بورایه دفن ایدلمشدر . (بالابرج سلطان) خورخور قپوسی قربنده مدفوندر .
(جانبولاد زاده حسین پاشا) محمد خان ثالث و زراسندن ایکن آمری جغاله
زاده سنان پاشا تبریز ایلنده منهزم اوله رق وانه رجعتنده « بکانیچون امداد
ایتمك ؟ » دیه بوجانبولاد زاده نی شهید ایله مشدر .

صدده کللم : افندمز ملک احمد پاشا وانه داخل اولدقده تیمور بینورک
قاعه اوکنه ییغدیقی ترابی دریایه دوکدیرمکه بذل اهتمام ایدوب ایالت و انده کی
بکدرله سربست حاکمیره اوامر شریفه دعوتیه کوندرمشدی . جمله سی سمعاً
وطاعة دیه کلکله کون بکون دریا مشال کوردستان عسکری ما کولات
ومشروبات وخیمه وخرکاهلریله ، پاشایه بی قیاس هدایالریله کلوب جمله سی

زالال شیره‌سی بدن انسانه صافی قاندر. آب شله شرتی، دیباس شرتی، تفاحیه شرتی تنظیر قبول ایتمر مشروباندرلر.

عمارتلری — زمان قدیمده اولو جامعده سلطان جهان شاهک بر عمارتی وار ایتمش بوشهرک جمیع خاندانلری برر دارالضیافه مسافرین و مجاورین اولغله اول عمارته رغبت قالمادیغندن حالا معطلدر. اما غازی خسرو پاشا مرحومک مدرسه عمارتنک جمله دانشمند، علما، فقرا، صالحا قسمنه ماه وسال بالغدو والا صانم کونا کونی مبدولدرکه ناظر نظاری والی ولایت واندر.

حیواناتی — بوروی ارضده روم ایننده سرهز جاموسی، اناطولیده آطنه جاموسی، کوردستانده بووان جاموسی قدر مفرت، مهیب جاموس خلق اولنمیشدر. حتی فیل میکروسیدن بیوک جاموسی اولور. بوجاموسلری کامل برسنه بسلدکلرنده قبل کبی اولورلر. نوروز کونلری وانلیلر بوجاموسلری، کهیلان آتلی، دوهلری، قوجلری دوکوشدیرلرکه غریب تماشادر.

وانک مسیره‌لری — وانک ارده مید باغلی مسیره‌سندن ماعدا قریب وبعید یرلرده یکریمی عدد مسیره‌لری واردرکه واجب السیردر. اولا وانک شرقتده برطوب منزلی بعید (آق کیرپی طاشی)، (یالی کوی)، (اله ملک)، (صاری کل)، (چای باشی)، (قاره قاسم چایری)، (مراد خان صنه‌سی)، (ارده مید باغلی)، (میری بندی)، (ماهی بندی)، (خوشاب قویاغی)، (ورک طاشی)، (نکی بردیرخیابانی)، (انده روزکوک کدیکی دیری) الک مشهور تفرجگاهلدر.

باغلی — وان قلعه‌سنگ قبله طرفده خندق آشیری مزارستانی عبور اینجه ارده مید کندینه قدر امتداد ایدن طولاً و عرضاً سکزر ساعت اولان صحرای وان، باغ و باغچه و خیابان کلستاندرکه حاکم باغیان میرآبک دفتری موجبجه یکریمی آلتی بیک قدردر. میرآبه صوصالدیغی ایچون عشرماء یرلر. بو باغلی ایچره انسان کیرسه غائب اولور. هر باغده بررعین جاری و حوضی شادروان پرتاب ایتمدهدر. وهر برنده برر قصر زیبا بولنق

مئلى يوقدر. حتى يدى درلو بنداين اولور. يدى كونه سياه، ياغلى، سهيز شعيرى اولور. فولى، نخودى سائر حبوباتك حسابى خدا بيلور.

صنایعك ممد وحائى — استاد مهندس بنالرى واردرکه مثللى مكر ساقزده اوله ترزىلىرى اوبله فرنكى تكلىلى اثواب دىكرلرکه سوزن يرلى حريرك تلارندن فرق اولتماز. بربر دكانلىرى پاك اولوب سراجلىرلى غايت استاد اولور.

اهالىسنك كار وكسى — وان اهالىسى آتى فرقه در. بر زمهرسى پاشا قوليدزكه خدمت قلعه يه مأمور اولوب هيچ بركىسى كسب صاحبي اولاماز، مكر شهر ايچنده نجار اوله. برفرقهسى طشره ديارلره كيدوب مناع كتورن سوداكراندر. برقىسى اهل صنایع وحرقدرد؛ برقىسى ده دفترادر اقلامنى ضبط ايدر راغبان خدمتدر. برطائفهسى ايسه علما واهل جهت بر زمهرسى باغبان وخداماندر.

مأكولات، سبزه، مشمرات و مشروبات — چورهك اوتى، رازيانه صولى، انيسونلى خاص، بياض صومونى برديارده يوقدر. بياض كلپنه مثال يوقفه لواشهسى، قتمر چورهكى ككلك بورهكى، ماصطابا آشى، قيرىلى آشى، تفاحيهسى، قرنفليليسى پك لذىذ اولور. سبزه سنندن وان لخنهسى، اقاليم سببعده مشهوردرکه هرايكيسى بردوه يوكى اولور هربرى كويا بطن فيل محموديدر ياپراقلىرلى غايت رقيق اولور. معده نوازى، كره فسى، موزون صو قباغى، طبخى غايت لذىذ اولوب چپريش تعبير اولئسان بر نوع اوتى، ترهسى، صوغانى، قارپوزى ممدوحدرد. مشمراتندن اون ايكى درلو آل يناقلى تىكانى، جان كولى، سيلانى، زعفرانى، شامى نام المالىرلى غايت لذىذ وابدار اولور. حتى الماسى اوقدر چوق اولورکه اهل نفرج بربريله الما جنسكى ايدرلر. آبدار اوزومى، عباسى ومله چه آرمودلرى مشهوردر. مشروباتندن وروهك طاغى باللك شربتى راحت جاندر. حتى دارچين ايله اوچ كون طورسه سهل كيف ويرر. سركل اوغلو، شيرهك نام باغلىرپنك اوچ كون قالمش حلال،

اولورلر . ماللی قیا ، رستم اغا ، برهان اغا ، طوغر اغا ، اسدبک ، غضنفر بک
نام آدملی واری .

قادرین وقیز اسملری — عائشه ، فاطمه ، کلثوم ، اسمهان ، امهان آدلی
قارینلری اولدینی کبی سلیمه ، سالمه ، کلمه ، کامله ، اسماء خانم ، پری بوی خام ،
هما ، مسک بار ، دایه نام خانملری واری .

کوله‌لری — اوسف ، اورنک ، چلردی ، حق ویردی ، چومز ، زال
اسکندر ، قباد ، شفاد ، سرور ، خرم ، لوند ، الوند ، صیامی ، پرویز ، شکرالله
قاسم ، شاه قران نام کوله‌لری واری .

اسمای جوارلی — دلفکار ، مرده جان ، ختمه ، ورقه ، شا کره ، هینه ،
ماهیه ، دریه ، جوهر ، اوها ، سردی بوی ، جان بای ، دلارام ، پرچینه ،
پریشان ، جانثار ، رومایه ، وسیمه ، خاصه ، زوزبان ، شاه خوبان اسملی
جوارلی واردر .

بوراسی علی قوشچی قولنججه اون سکزنجی اقلیم عرفیدندر . بقول خان
بتلیس اوچنجی اقلیم حقیقینک وسطنده اولوب غربه میالدر .
کنیسالر — اسکله کوینده کی کنیسا مشهوردر . وان دریاسی ایچره
« عهدم وار » جزیره سنده کی کنیسا ، وانک جهت شرقی سنده کی (ورك
کنیساسی) غریب و عجیب کنیسالردندر .

لسانلری — بوقومک لساننده باشقه جه برلهجه مخصوصه لری وارکه هیچ
بردیار لسانه بکزه من بعضیلری بیان اولنور :

پسیخ ، بخیری ، کون ، کپان ، کویندر مشم ، باجه برباش وارم ،
کدی اوجاق دیکن چالی صار بلق باقشم قزقونداشمه برکرده واریم
هله‌شی کاشی ایدیم ، حاراد ایدک ، کزومه چیدم ، وشاد تابم
کوله‌لم ، اوینایه لم نزهیه واردک حمامده بیقاندیم یعنی شنی ومالدارم
کوزه‌نی اپار کلن بس چاش چاغی اولویدر
بارداغی کتیرسکه بلی قوشلق طعامی وقتی اولمشدر
محصولاتی — واسعه الاقطار ، ریخته الاسعار بردیار اولغله غنیمتده

دختر پاکیزه اخترلری پدر و برادرلرندن غیر اریوزینی کورمه مشرلردر .
 مشرف اولدیغمز دوستان : ولی نعمتمز مالی قیسا چلبی ، برادری خادم
 جعفر اغا ، قول اغاسی حسین اغا و اوغللری و سائرلردر . کرچه بوبلد طیه نك
 هواسی غایت لطیف اولدیغندن حکما و اطبایه احتیاجلری یوقدر . اما خلقی
 پک مستعد و لیاقتلی اولدقلرندن اطباسی ده یتشمشدر . علم نبضده مسعود چلبی
 لانظیردر . شیخ بای چلبی اویله طیب حاذقدرکه بلکه آتنده بویله طیب
 یتشمه مشدر . جراحلری ده استاد کاملردر . مشایخندن اولو جامع شیخی اقدی
 عزیز و مستجاب الدعوه برذاتدر .

مصنفین و شاعرلری — اولا زمانه نك سلطان الشعراسی (شانی اقدی):
 جمیع علومده بحر معانیدر . حتی سلطان محمد خان رابع مولودینی کوسترن
 بوتاریخ آنکدر: « نورددر کلدی محمد صلب ابراهیمدن ». وانی چلبی ، میرسپهری
 دخی مشهور شاعرلردندر .

مجازیون و بدلاسی — سرچشمه بدلا (یوسف دده): پاشانک اوغرون
 قپوسی قله سنک ایچنده یاتار ، ملامیوندن برجاندرکه نیجه یوز کرامتی اشکار
 اولمشدر . « یوسف امک ایستر » دیمدن باشقه برسوز دیمز ایکن برکون
 « فرخانی ، اولدور خانلی بی » دیمکه باشلادی . آخر بتلیس خانیه جنک عظیم
 اولوب نیجه یوز عسکر قلیچدن کچدی .

وانلیلرک البسه و ایاق قابیلری — وان قومنک اکثریا کیدکلری چوقه
 سرحدی و چکماندر . سمور کورک کیرلر . کمرلرنده الاجه چاریک حریر قوشاق
 اوزرینه برر خنجر البته مقرردر . باشلرنده کی قطیفه قاووقلری غایت
 بیوکدر .

قادیلرینک البسه لری — جمله قادیلری صاری چزمه لی اولوب باشلرنده
 التون و کموش و دیبا سواره لری مستوره لردر .

ارککلرینک اسامیسی — پهلووان اوغلی ، چنده دان اوغلی ، دمیرجی اوغلی
 یشارت ارغلی ، علی شار اوغلی ، قلیچ اوغلی ، کرم الدین اوغلی نامرلیه موسوم

(صوقله‌سی) دیرلر . بونده قیالردن اشاغی اینر صویولی واردر . بالا برج و سلطان تره‌سندن اشاغی قیا ایچره اینیلیر . بویولره ناظر قله‌لرده قات قات بال‌ییز طوپلری واردر که صوقله‌سی محافظه ایدر . بوقاینغک اشاغیسی سازلی و باتاقلی یرلردر . هرکزیاننه آدم و اراماز . زیرا وان طوپلری بو محله ره آدم دکل ، قوش بیله قوندورماز . وان قلعه‌سنگ زیروبلاسنده جمله یدی یوز آلتش طوپ واردر . جمله سنگ مفرتی آغزی کسک طوپ اولوب اللی اوقه دمی رکله آتار .

حاملری — مزکلی چارشی باشنده (سلطان‌حامی) غایت مصع و شیرین اب و هوا و بناسی لطیف برحام دلکشادر . (چفته‌حام) ، (قشلی‌حام) ، تبریز قپوسی قربنده (چقور‌حام) مشهورلیدر . شهری کبارلرینک تقریری اوزره یدی یوز قدر او حاملری وارمش . وانلیلر غضوب ، لجوج ، صاحب عبرت ، صاحب ناموس آدملر اولدقلری ایچون خاتونلردن بریسی بیله طشره دیکونه ، درنکه ، دره‌یه ، فلان اصلا چیقماز . مکرکه مرحومه اولوبده اوی قپوسندن شهادتله چیقہ ! او جهتله اهل‌عرضلرینک اولرنده حاملری واردر . بعدالظہر عوام حاملرینه رجال کیرمیوب حاملری اولمان طائفة نسوان کیرر . اما او حاملره‌ده عورتلرک کیتمه‌سی ایچون باشقه صوقاقلری وارکه او یوللردن بعدالظہر برفرد رجل کچمکه قادر دکل . بو عورتلریولنده شهرلیدن برآدم کورسہلر بلا امان شدتلی جزا ایدرلر . بو قوم تابو مرتبه قادینلری صاقیرلر .

اهالیسی ، رنگ رولری ، مشرف اولدیغمز دوستان — اکثریا رجال مقوله‌سی کمال مرتبه‌سن و معمر اولماقجه رنگ رولری کندم کون اولوب زال زمان اولدقجه غضوب ، شجیع ، لوند اولورلر . تازه‌لری جنکه ترغیب ایدرلر . جوان وفتلری کذا بوغدای بکزی اولور . جوانلری اکثریا آبلق صوبلاق ، مرالی ، قزالی کوزلی ، شیرین سوزلی ، لوند اولورلر خدا عالم قادینلری کورمدم . اما قه‌دن اولان یار غارلر مزک تقریری اوزره جمله‌سی حسن جمال و لطف اعتدالده بیهمتا اولوب عابده ، زاهده ایمشلر . هله

تصویری تحریر ایلدم . حالا علامتمزد در . بودیوانخانه نك جانب غربنده کی
 پنجره لر سرای باغنه ناظر بر باغ ارم ذات العماد واردر . دیوانخانه قپوسندن
 طشره سی سرای میدانیزکه بزم ملك احمد پاشا افندمز اول میدانه طبل
 وقدومن دوکرك هر کون جرید اوینادوب ایچ اغاری سلاحشورلق
 ایدرلردی . تابومرتبه بر میدان واسعدر بوقضانك جوانب اربعه سنده دائرآمدار
 تحتانی و فوقانی ایکشرفات آتی یوز عدد متعدد حجره لر در . چارشی یه
 ناظر بر قپوسی واردرکه شبوروز آنده پاسبانلق ایدرلر . بوندن اشاغیده
 (حسین اغا سرایی) ، (قاضی افندی سرایی) ، (دهیرجی اوغلی سرایی) ،
 (ماللی قیا چایی سرایی) ، (جنده دان اوغلی سرایی) ، (خادم جعفر اغا
 سرایی) ، (دفتردار شانی سرایی) . بوسر ایلردن ماعدا اشاغی قلعه ده جمله
 سکزیك سکزی یوز حجره عد اولنور . جمله خانهلری کیرج وجبس ایله
 مستور معمور خانهلر در . چونغی ایکشرفات ، مصنع ، کارکیر بنا خاندانلر در .
 شاهر اهلری پاك و پاکیزه قالدیر ملیدر . اوچ عدد ارمنی محله سی واردرکه
 بونلرده قلعه خداملریدر . خراجلرینه بدل قلعه نك تعمیر وترمیمنه مأمورلر در .
 بونلردن باشقه بوقلعه ده نصرانی یوقدر . ارمنیلری منم وبازرکاندر .
 خانهلری — کمروک خانی ، کورد احمد اغا خانی ، قبان خانی مشهورلریدر .
 چارشی وپازاری — بدستانی غایت معمور اولوب جمیع ذی قیمت اشیا
 بوراده قیمت بولنور . امامزکنتلی چارشی ، خسرو پاشا چارشیسی ، خفانخانه
 غایت معموردر .

بیکاز و آقارصولری — وان قیاسی آلتدن بیکارلر چیقوب خورخور
 نام محله دکرمان یوریدیر صو اولور . تبریز قپوسنك ایچ یوزنده ینه بریوک
 براق بیکاز چیقارکه آب زلالدن نمونه نمادر . برقوزی بی تناول ایدن بوصول
 نوش ایتسه هضم ایدر . صولوق قلعه سننده برقایناق واردرکه بوکا برجدن
 اشاغی قیالر ایچره نزول اولنور . بوصوله ناظر (بالابرج) نامه یله بر برج
 قهقهها واردرکه بوصولئی قورور . کرپی توکی کچی دیزیامش بال بیز طوبیلری
 واردر . وان قیاسنك شمالنده دخی برقایناق واردرکه بونك اوزرینه ناظر قلعه یه

جگر گوشه‌لری غایت کوزل فارسی خوان اولورلر . تکیه‌لرندن (خواجهکان رومیه تکیه‌سی) مشهوردر . چشمه‌لرینک اڭ مشهورلری خورخورچشمه‌سی درت کوزلی چشمه ، خسروپاشا چشمه‌سی .

اسلام محله‌لری — معروفلری : پاشا محله‌سی ، خورخور محله‌سی ، اولوجامع محله‌سی ، صولوق محله‌سی ، اسکله محله‌سی ، اورته قپو محله‌سی ، تبریز قپوسی محله‌سی .

اعیان سرایلری — قرق بش قدر معمور سرایلری وار . از جمله اورته قپونک ایچ یوزنده خسرو پاشا جامی قربنده (پاشا سرایی) : قرق عدد حجره‌لره آراسته ، قاعه و دیوانخانه تختانی ایله پیراسته اولمش ، قلعه دیواری طرفی باغچلی ، اوغرون قپوسی قله‌سی اوزره قصر عالیلی برجمالی بر سرای عظیمدر . دیوانخانه اوطنسنگ اوزرنده یازیلی تاریخی شورد :

شانیال اولدی سال تاریخی طرح دیوانخانه عالی

سنه ۱۰۵۵

بوده قصر خورنقک تاریخیدر :

کوکل لوحنده یازدی کلک فکرشانی باراغت سلیمانی بنا و طرح زیبا قصر سلطانی سلیمان پاشانک بناسی اولمغله تاریخده بویله « سلیمانی بنا » دیتشدر . بوده پاشارک خاص اوطنسنگ تاریخیدر :

شانی برای تاریخ سالش کفتا « مبارک این بیت رعنا »

سنه ۱۰۵۷

بوده کتنجی عمر پاشا زاده‌نک وانی مجدد تعمیر ایتدیردیکنده یاپدیردیغی برقله بالا دیننده کی قصر عالی‌نک تاریخیدر :

کوروب آتامانی شانی دیدی آکا تاریخ ایلدی سعی ایدوب وانی مجدد تعمیر

سنه ۱۰۵۶

بوسرای عظیمک اندرون غلمان خاصه‌سی ایچون قرق اللی عدد تختانی حجره‌لری ، اورتاسنده بر میدان عظیمی وار . حتی طشره دیوانخانه‌سی دخی تختانی بر واسع میداندر . بو حقیق اودیوانخانه دیوارینه بر قالیون و قدرغه

سوار که عمق منجوقلرایله، بیاض، سیاه، قزل احجار ذی قیمت ایله صدفکارانه ایلامشدر. برمصنع مناره سی وار. حقیقه واجب السیردر. حاصلی بوجامعک مثلی یوقدر بونده اولان زیبا، دلارا صنعتلر، بونده اولان کوز قاشدیریحی تصرفلر هیچ برجامعه کورلمه مشدر. طشره حرمنک اطرافنده دارالتدریس واردر. (خسرو پاشا جامعی) بانئسی سلیمان خان وزراسندن قوجه خسرو پاشادرکه بتلیسده بدستانی، کارگیر بنا چارشوسی، راه اووا سحر اسنده معظم برخان وار. وان حاکی ایکن بوجامع شیرینی بنا ایتمشدرکه جمیع قیاب و حیرلری رصاص نیکون ایله مستور برجامع پرتوردر. اورته قبه سی غایت مصنعدر. ذهب خالص ایله طابلمش علملری آفتاب علمتابک تأثیریه برشعشه اولوب چشم انسانی خیره لندیریر. درون جامعه ذی قیمت، مصنع اوزره لری واردر. جانب اربعه سنده کی روزنلری، بلور، نجف، موران جاملری غایت منقشدر. محراب و منبری، مؤذنان محفلی غایت صنعتلدر. استانبول طرزلی برمناره سرآمدی وار. حرمی اطرافنده جمله مدرسه حجره لری وار. بوجامع پرنور اورته قپونک ایچ یوزنده پاشا سرایی قربنده اولمغله هر جمعه پاشالر بوجامعه کلیرلر. وان شهرنده بوندن باشقه قورشونلی عمارت یوقدر. (تبریز قپوسی جامعی) قدیم برمعبددر، اما بانئسی معلوم دکل. بونک ده حرمنده مدرسه سی واردر. (اسکلیب قپوسی جامعی) عباس اغا نام برهمامک بناسیدر.

مدرسه لری — اولو جامع مدرسه سی، خورخور مدرسه سی، خسرو پاشا مدرسه سی، تبریز قپوسی مدرسه سی، عباس اغا مدرسه سی، قیا چایی مدرسه سی.

دارالقراری — ایکی یرده دارالقرا وار، بری اولو جامعه ده، بری ده خسرو پاشا جامعه ده. فقط طالبانی آز اولمغله اویله قرائت اوقونماز. هر جامعه علم حدیث ایچون بردرس عامی وار. اما رومده کی کبی کارگیر بنا دارالحدیثلری یوق. فقط مسلم و بخاری بی حفظ ایتمش علماسی چوقدر.

مکتب لری — یکریمی قدر مکتب صبیان ابجد خوانی وار. نجیب، رشید

ارجیش، بارگری، یازید، آچه قاعه، سوره کو، قره جه قاعه، اکرادما کو، ضیاء الدین، اباجابی، شطاق نام اون بش سنجاق بکلرینک عسکرلری یورورلر. اما قلعہ نفراننک نصفی قلعہ ده قابوب نصف دیکرینک سفره کیتمه سی ده قانوندر. نفس وان قلعہ سنک الی بیک عسکرلی اولوب سائر قلاعک دخی الی بیک عسکرلی اولمغله بونلردن علی وجه التتصیف الی بیکنک سفره کیتمه سی مشروطدر. پاشاسنک جب، لولریله اوچ بیک عسکرلی اولور. سائر سنجاق عسکرلری ده منضم اولورسه قرق سکنز بیک قدر کزیده، سرفراز عسکرلی اولور. بونلر غایت شهباز کزیده، مسلح، بی امان عسکرلردر.

اوصاف جوامع قلعۀ وان — یوقاری قلعہ ده (وانک جامی) ناحضرت داوود عصرنده بنا اولنمش بر معبد قدیمدر. بعده حضرت ابا بکر ایلیجیلک ایله کلدکده مسجد اولدی. نیچه یوز ملوک الله دوشوب وینه جامع اوله رق آخر ۹۴۰ تاریخنده سلطان سلیمان تعمیر وتوسیع ایتدیره رک اسمنی « سلیمان خان جامی » دیدر مشدر. بر قپولی خیلی واسع برجامعدر. بر منارده سی وار حتی واند بر زلزله عظیمه اولدقه مناره منهدم اولوب قالمغله یکیکچری اغاسی عمر انا بر موضع مناره بنا ایتدیر مشدر که عالمی وقت ظهره قدر ابرکبود ایچنده قالیر. بواج قلعہ ده بوندن غیرلی جامع یوقدر. جمله پنجره لری اشاغی شهره وارده میت سحر اسنده کی باغ و بغیچله ناظردر. آندن صکره بنا اولنان اشاغی قلعہ ده (اولو جامع) اذریایجان حکمدارلرندن آچه قیونلی شاه جهامک بناسیدر. بوندن بیوک جامع یوقدر. درون جامعده جمله عملی عمودلر اوزرینه مبنی برقبه عالیسی وار که افلاکه قد چکمشدر. استادبنای مهندس سلف و دار مقدورینی بذل ایدوب انواع فصوص مقوم محکوک و کونا کون رخام عبرت نمون معکوک ایله معقود قیلمشدر. قبه عالیسی، جمله در و دیواری روینه قرمزی، سیاه طوغله لر ایله یازیلر یازمش و طوغله دن کونا کون خطلر دیزمشکه آیه من آیات الله در. بو خطلرک مثل حمص قلعہ سنک روی دیوارنده دخی وارددر. غایت اولو و قدیم بر معبد اولوب حلال، زلال مال ایله بنا اولدنیغندن بروحانیت مغسویه سی وارددر. بر طرز قدیم محراب و منبری

اوزره جمله وانه تابع ایدیلر . فقط صوکره سلیمان خان وزیر لرندن طواشی سلیمان پاشا تبریز شهر بنی فتح ایدوب برقلعه عظیم انشا ایدنجه بوبش حکومت وان ایلتندن افراز اولنوب تبریز ایاتنه الحاق اولنمشدی . صوکره عجم تبریزی قبضه تصرفه ایدقه بش حکومتلر ثابت قدم اولوب آرده قالدیلر . مراد خانك رحلت ایتدیکی بیک قرق سکز سنه سنده عجم بنی قطور قلعه سنه عسکر قویوب صاحبه مغایر ایش ایتمکله بوبش حکومه تر دخی بالضروره عجمه تابع اولمشردی زیرا بونلرک حدودی عجم ایله باغ باغه، ترلایه مجاوردر . فقط بکاری شاهدن کیماشردی ساده خوششین بوی بکلریدر .

وانده اولان سنجاق بکلرینسک خاص هایونلری جلد اولده [۱] سیان ایدلدیکندن بوراده تکرارینه لزوم یوقدر .

وان ایاتنده اولان زعامت، تیمار دخی جلد اولمزده سلیمان خان قانون نامه سی اوزره بیان اولنمشدر . [۲]

عهد سلیمان خان اوزره عثمانلی پادشاهی وان طرفندن دیار عجمه کیتسه وان بکلر بکیسی طلیعه عسکر اولور . اوکی صیره حکاری خانی چرخه جی اولور . آنک ایلروسنده محمودیلر باشی چرخه جی اولور . آندن ایلروده بنیانش بیکیتلری یمین ویسارده اینجه قره غول اولوب ایلرودن باش ودیل المغه مأمور ایدیلرلر . وان پاشاسنک عقیدنجه عثمانلی وزراسی آندن صکره بالذات یادشاه، یاخود سردار معظم اولان کیدر . آندن صوکره جمله میر میرانلر کیدب جمله آنک عقینده بتلیس خانی جمله عسکر یله قازان دیی قاله رق دمدار اولور که کیری قالانلری خسته لری، دونوب فرار ایدنلری قوروماغه مأموردر . بویله طویلانه جق جیوش موحدینک صاغنده کوردستانک اسپید، شروی زریقی، کارنی، هیرون، کارکار، اناکیس، کسان، مکث، بردع، لادیک، اوزه جینت، داله کرر، چوبانلو، بنی قطور نام اوزبش عدد سنجاق بکلرینک عسکرلری طبل بوکه رک کیدرلر . صول طرفنده ایسه لاموس، عادلجواز

[۱] صحیفه سنده (۱۹۲)

[۲] جلد اولک (۲۰۰) نجی صحیفه سنده

محمودی حکومتی — بونلر وانک جانب شرقیسنده کی یالچین طاغرا ایچره ساکن اولوب ملک عجم ایله ارالرنده انجق شاه کدیکی نام طاغ واردر . مشارلنده عجمک قطور قلعهسی وار بونلر جمله اتی بیک عدد قلیچ عسکرلر درکه کوودستانده بورانک سوارسی کبی شجیع ونامدار سوارسی یوق . کراتله سلماس، چورس، رومیه صحرالرنده شاه عسکرینه قارشی قویوب منصور ومظفر اولمشلردر . بکلری خوشاف قلعهسنده ساکن اولور (ابراهیم بک) نام برتوانا باباییکتدرکه کرات ایله جنک آنشنه کیروب چیقمشدر بو محمودیلر یوز یکریمی عشیرت بکلرینی صایارلرکه جملهسی ابراهیم بکن یللق ودوناق آلورلر . بونلرکده خاککنده خاصی، خراج، تیمار وزعامت وار . بونلرک جانب قبلهسی حکاری دیاریدر . حکاری خانی (شیرزدان) خان حضر تلریله اقربادرلر . انلرک شماللری وان قلعهسیدر .

پنیانش حکومتی — بونلرده محمودی عد اولنور اما بشقه حکومتدر . انک جانب شرقیسنده آلتی قوناق بعیددر . بکلری حسن بکدر . تختی حسن قلعهسیدرکه بونلرک دیارینک شرقیسی جنوب و شمالی اوچ قوناق یر عجم دیاریدرکه عجمک رومیه خانلرندن چولاق سلطان ایله مشاعرلر . شب وروز عجم ایله جنک ایدرلر . جملهسی اتی بیک عسکردر . فقط غایت بالا قد ، زیر دست ، توانا مردلر اولوب نیجه کره لر رومیه وتبریز خانلرینک اللی بیک عسکرینه قارشو قویمشلردر . بونلرک طوپراغنده خراج خاص ، تیمار ، زعامت واردر . دیار عجمده بونلره غازی قیران دیرلر . بوتسمیه نیک اصلی اولدرکه بوقومک چولاق میر عزیز نامنده بر بکلری وارمش سلطان مراد خان روان اوزره کلورکن عجملر روانه امداد کوندرمک قیدینه دوشمک ایله همان بوبک امداده کیدنلرک سلماس سحراسنده اوکلرینی کسوب سکز بیک آدمیله اوتوز بیک شاه سونی دندان تیغدن کچروب طوب و جبخانه لرینی وانه کوندرمش مال غنائمیلده مغنم اولمش وایشته اوزماندنبری بونلره غازی قیران دینمشدر . اولیکا وقلعهلری انشاه محلنده تحریر اولنور . اندن جانب شرقده بی قطور ، یرهدوسی ، جولانی ، دومدچی ، دنبولی ، نام بش حکومتلر قانون سلیمان خان

بایزید قلعه‌سی، بروع، اره‌جک کورلادیك، چوبانلو، شورکر، داله‌کیرز، زریقی، وان سنجاغی پاشا تختیدر لوالرنده‌کی. خاص و خراجلر هپ وان قولنك اقلامیدر، اراضی‌سی عشر ویریر، زعامت و تیماره باغلامش یدی یوز پاره معمور و آبادان قریه‌لری وار.

وانك عزل قبول ایتمز حکومتلری — شبه حکومت حکاری، وانك جانب قبله‌سند و سطان، و شطاق قلعه‌سی اشیر چلامه‌رك قلعه‌سند ساکن اولو خانلقدرکه قرق یدی بیک عسکره مالکدر. جمله‌سی مطروش، چار ضرب، مهیب، بدچهره قوم شجیمدر ساده چکه‌لرنده فلمنکیلرکی ازه جتی صقاللری وار. براباش، پوقالی، اخلیسخ قزاقی کبی النرنده سهل صاحب‌لری وار. باشلری قازان قدر وار، قولاقلری اکثریا خالخالیدر. هربری قرق، الیشدر درهم تفنك آثار، اولقدر تفنك اندازدرلرکه پیرینی اورورلر. آرقه‌لرنده بررکورد قالقانی، النرنده کویال دیدکلری چوکانلر وار. باشلرنده آلاجه سربندلر اوزری چفته تللر ایله زین اولمشدر. اما اکثریا قولاقلرینك یانلرینی بیجا ایله دلوب قانلری آفرق طورنا، شاهین، خروس تللری سوقشلردر. جمله البسه‌لری الاجه شال و شایبدرکه اتکلری دیلیم دیلیمدر. شلوارلری ینه الاجه شال‌دندر. ایاقلرنده پوچکل، پانصدی، هزاری، صدی، کپ‌کپلی پابوچلری وارکه هر تکی ایکیشر اوقه کلیر. حتی جنك محله‌ده بوچلو قومنك قالقانلری اولماسه هان ایاغندن پابوچنی چیقاروب برالنه کیوب برالنده خنچر و یا قاچ ایله یومولوب کلدکدن سوکره هر برینك اون آدمدن دونمسی احتمالی یوقدر حتی وان قولی آراسنده بر آدم غضبه کلوب برخصمنه هجوم ایلسه «حکاری جلوی کبی پابوچنی انه کیمش کلیر!» دیرلر ضرب مثلدر. ایشته حکارینك بومرتبه اون بیک تفنك اندازی وار. حین معرکه‌ده قرق الی بیک تفنک‌سی اولور، اما بو اون بیک علوفه خوار بهادرلریدر، مذهب‌لری معلوم دکل!

بتلیس حکومتی — خان عالیشانی عبدالخاندنر. بونلره روژه‌یکی دیرلر. اولجه کلدیکمزده تخریر ایتمک‌که حکاری قدر عسکره مالکدر.

کتخدا یری یوقدر . یکچیری اغاسی یکچیریلره حاکمدر، سپاهیسنهده صاغ
وصول قول اغالری حاکمدر .

وان قلعه‌سنگ سپاه و خدامانی — صاغ، صول، کولکلی، یرلی عزب،
حصار طویجی، جبهجی، دزدار بالا، دزدار کسک، دزدار اسفل، یشلی،
حسنی- حسینی، چاوشان اغاسی و سائر سیله وان ایکی طوغ و یکریمی درت
اغالق عد اولتور . صاغ قول عسکری غایت شجیع اولوب اغالری حسمرو
پشایکی سامان بکدر . صول قول اغاسی دمیجی اوغلیدر طاشلی لریوقری
طاش قلعهده ساکن اولاندردر . یاشیلرده اشاغی یاش حصارده اولاندردر .
عجب حکمتدرکه بوقلعهده ساکنلریله بری برلرینه خصم قویلدردر . اما اوزرینه
بردشمن کلسه یکدل و یکجهت اولوب هر بری علی کرار کبی کورینوردر .
چاوشلر، مستحفظلر، جبهجیلره — بونلر هر زمان سلاح سیلرلر —
طویجیلر، عزبلر، حصار اری هب بهادر و سرور ارلردر . قانون اوزره
وان قلعه‌سنگ اتی بیک قولی واردر . آمیق، ارجیش، عادلجواز، اخلاص،
تحت وان، وسطان قوللریده اتی بیکدر جمله اون ایکی بیک قولک وظیفه
معینه‌لرینی وان دفترداری کواش، کوار خاصلرندن، بند ماهی التزامندن
وانک خراج و کبروکنندن، مملجه‌لرندن و غیری باج بازار و قپانلرندن . موش
خراجندن بتلیسک عربی ارمی‌سی خراجندن، بیره‌جک اوکنسده‌کی مراد
کچیدینک کبی محصوللرندن، منبج، یالیسی اراضیمی اموالندن، الحاصل وچ
یوز تمش عدد اقلامدن بهرسنه اتی یوز کیسه رومی حاصل ایدب میربر
مواجب برآی قدر تأخیر اولنسه دفتدارک، قروق‌قلم صاحبی کتلبک، یکریمی
درت اغوانک باشلرینه قیامت قویاروب پاشایه غلو عام ایله دیوانه کوب
فریاد ایدرلر، اماغایت بهادرلردر .

وان ایالتده‌کی سنجاق حاکمیری — واندۀ قانون اوزره اوتوز یدی عدد
سنجاق حاکمیری وار . اما آل عثمانک عزل و نصب قبول، ایدر سنجاقری
جمله یکریمی عدددر . ارجیش . عادلجواز . موش، بارکیبری، کارکار، کسنی .
هیزان، اسپعیرده، اغاکیش، شروی یعنی شروان اکراد، اکرادبنی قصور .

نام براغای همایندی که آلتی او طه ده اوچ بیک یکچیری به حاکم ایدی . یاسین چاوش یکچیری افندیسی، جبه باشی دخی وار، بوده اوچ او طه ده بیک عدد جبه جی به مالکدر . طوبجی باشیسی ایکی او طه ده بیک عدد طوبجیلره حاکمدر، بونلر معظم شیلر اولوب جمعه کونی پاشایله برابر دیوانه کلیرلر . پاشا کتخداسی، پاشا مسلمی، پاشانک شهر صوباشیسی دخی حاکمدر . پادشاهک مال دفتر داری شانی افندی دخی حاکمدر که خاصی (۶۴۸۷) آچهدر، یوز الی عدد توابعیله یدی یوز حاکمدن مال پادشاهی تحصیل ایدوب یتمش عدد قلعه قوللرینه وسائر ارباب وظائفه و طیفه معینه لویروب اوست خفتانیله پاشا دیوانه کنکه مأذوندر . چاوشلر کتخداسی، چاوشلر امینی، چاوشلر کاتبی، تیمار دفتر داری، دفتر امینی، روزناه چه جی، محاسبه جی، مقاطعه جی، موقوفاتیجی کبی ظفوز عدد دیوان خلیفه لری طرف پادشاهیدن رؤس همایونه متصرف حاکمدر که قانون اوزره زعامت لری خاصی (۶۰۹۹۹) آچهدر، بونلرده پاشا ایله سفره کیدرلر زعامت کتخداسی، صاغ قول اغاسی، سلیمان بک، صول قول اغاسی، عرب اغاسی حصار اغاسی، دزدار بالا، دوه بونی دزداری، اشاغی قاعه دزداری، کمرک امینی، خراجی اغا، محتسب اغا، شاه بندراغا، صو اغاسی ده حاکمدر . بوسو اغاسی کنجی اغا طقوز بیک عدد بنده صوصالوب سقی ایدرک عشر الور، پاشا اغالرندر، یوز عدد توابعیله حکومت ایدوب پاشایه الی کیسه و کندویه اوچ کیسه حاصل اولور . چوپلک صوباشیسی دخی آیری حاکم اولوب شهرک یول و خندقلرینی تطهیر ایدر . حاکم شرع مینی واردر، اوچ یوز آچهلر قضا در، لیکن پادشاه فتحی اولمغله بروجه اربه بالق بش یوز آچهلر منلایه صدقه اولمشدر . ارده میت، وسطان، کوار کواش سورپ، آمیق کبی ناحیه لرندن قاضیسنه سنوی بروجه عدالت اون کیسه حاصلی اولور . مذهب امام اعظمدن مفتیسی اولوب زیر دستنده شافعی، حنبلی، مالکی مفتیلری دخی اولمغله هر دعوا یه فتوا ویرمه کادردر، هر فتوادن اون آچهلر عواندی وار . نقیب الاشرافی وار، شهر نایب دخی هر دیوانده پاشا حضورنده موجود اولوب بونائب بیله برکله قریه لری طولاشه رق عواند تحصیل ایدر . واند یکچیری سرداری، سپاه

اون بربیک بیگیت آدیمر، دائراً مادار کامل دوت بیگ دندان بندرکہ
 حین محاصره ده هر دندان بدن مازغانده ایکشر آدم بکر اما الی الان هر کیجه
 یتش اوچ عدد قله ده بش یوز عدد پر سلاح آدم لر فی الصیف والشتاء کوشک
 بکله یوب نکاها نلق ایدر لر بتون کیجه یکر می دوت عدد اغاری وچاوشلری
 شب ردائی اثوابلریه قول طولاشوب رباط بکر برنوتجی بی خاموش بولسه
 ایکی یوز دکنک اوره رق پاشایه عرض ایدوب کدیکنی آخره توجیه ایتدیریر.
 زیرا علوفه معینلری واصل و معتبر دیریلکدر؛ دوت بش بیگ مقدراری محمول
 بکر غریب الدیار معزولجی نام بیگیتلر وارد؛ آنلرده حسبی نوبت بکارلر
 فقط برکدیک منحل اولورسه ویرلمک شرطدر. وفات ایدنک کنج اوغلی وارسه
 کدیکی اوغلنه ویریلیر. معصوملره رتبه و کدیک ویرلمک ممنوعدر. بودیده بانلر
 هر شب سلاحلریه نوبت بکله یوب قلعه نک دیوار و برج و بارولری اوزره حلوا
 شقالری وکونا کون صحبتلر ایدرلر. دشمندن برخبر گنشه قلعه دیوارلرندن
 اشاغی دمبر زنجیرلره صندوقلر ایچنده مشعللر آصوب شب مظلمی روز
 روشن کی جراغان ایدرلر. بعدالعا و قبل صلوة الشافی مهترخانلر چالنور،
 اماغایت بالا اولغله اشاغی قلعه دن یوقاری قلعه مهترخانسی کوچ ایشیدیلور.
 وان قلعه سنک حاکمری — قانوننامه سایان خان اوزره بووان ایالتدر.

ابتدا سلیمان خان عصرنده مقبول ابراهیم پاشا فتحنده (اولامه پاشا) یه ایکی
 طوغ ایله ایالت احسان اولندی. بعده سنه ۹۵۳ نارینخنده عجملر استیلا
 ایتیکله بالذات سلیمان خان کلوب محاصره ایدرک صدر اعظم رستم پاشا ایله
 فتح ایدنجه اولا بروجه آرپهلق وزارت پایه سیله درسعادتده اورته دفتردار
 اولان چرکس اسکندر پاشا نام شجیع و بهادر براره احسان اولندی خاص
 هایونی اون برکره یوزبیک و اوتوز ایکی بیگ اچهدر. خاصنه کوره اوچ
 بیگ جبهلی عسکریه مأمور اولدیغی سفره کیدر. بروجه عدالت جرم و جنایت
 دعواسیله هر سنه پاشایه قرق بیگ غروش حاصل اولور. اما اقدمز ملک
 احمد پاشایه بیگ کیسه دن زیاده مال حاصل اولدی. درکاه عالی یکچریلرینک
 خاصکی اغلرندن متعظم بریکچری اغاسی اولور، زمانمزه دلی عبدی اغا

چكرك كوپروي قلعه ديواينه دايوب سپ ايدرلر . بعده ايج يوزندن ده قلعه يه زنجير لاله بند ايدرلر ، تابومر تبه متين كوپريدر .

وان قلعه سنك قپولرى — درت دمير قپوسى وار ، جمله سنك ميتى جانب شرقه مفتوح تبريز قپوسيدر كه بش قات اكرى ، بوكرى يوالى قپولردر . حصار ارلرى شب وروز بوقپولر مابينده ديدنه بانلق ايدرلر . بوقپونك ايج يوزنده دوه بويى وكسيك قلعه قياسى ديبندن دكر منلر يوريدر آب حيات قايناق صوچيقوب شهر ك ايجنده كى خان ، جامع ، عمارت وحماملرك ونيجه خاندانلرك باغچه لرى سقى وار وا ايدرك قلعه دن طشره كيدر . بونك منبعنده بر معبد قديم واردر : آنده بوقپو ديدنه بانلرى عبادت ايدوب آب زلاندن نوش ايدرلر . ايكنجى اورته قپودر : جانب جنوبه و جانب قبله يه ارده ميت باغلى طرفنه مكشوفدر كه اوچ قات دمير دندر . هان مصر ك باب ناصرينه بگزر . بونك ده ارالغى الات سلاح ايله مالا مالدر . ايكي يوز قدر برسلاح نكه بانلرى وار . قپو خندق اوزره متين كوپروسى ده وار . اوچنجيسى اوغرن قپودر پاشا سراينك باغچه سى كوشه سنده قبله يه ناظر كوچك بر دمير قپودر . اما دائما مسدود اولوب مفتاحى پاشاده طورور . براولاق ويا كوردستان وعجم طرفدن كيجه ايله برآم كاسه كيجه ايله قپوي آچوب اوكلن آدملردن پاشا بالذات خبر آور . بوقپونك خندق اوزره براينجه تخته كوپرو واردر . ديدنه بانلر هر كيجه بوجسرى ده بكلرلر . دردنجيسى يلى قپوسى در كه باطى طرفنه ناظر درت قات دمير قپولردر . هر قپوده قات قات برسلاح بوابان واردر . زيرا بوقپو اسكله يه مكشوف اولمغله نفراتى چوقدر ، حتى دفتر دار وكمرك امينى طرفندنه آدملر بكلر هر قپو آرالغنده روى ديواره اول قدر سلاح ، جبه وجوشن واردر كه تعريف اولمغاز . بوقپو اوكننده خندق اوزره تخته كوپرو وار .

وان قلعه سنك جرمى — جانب شرقه تبريز قپوسندن طرف غر بده يلى قپوسنه قدر بو آشاغى قلعه نك اوچ طرف ديوارى قله و بدنلر اوزره كامل بش بيك آيدمر . اما ايج قلعه قياسيله بيله حساب اولتورسه كامل

دوشورم شلردر . امانه درد سر چکرسه ابتدا اشاغی قلعه چکر حتی وان
 قولیه سائر قلعه قولاری آراسنده معارضه و مناقشه یوللی بر بحث جریان
 ایتش ووانلی شویله دیتشدر : « هرکش ! کل رستم خان چاغنده قلعه مزده
 قیحت و غلا اولوب بسک آی ، چومار ، طراش ، طوله کوبک اتی بییشیخ !
 شهیدلر مزدن باجیمز ، خالته مز و عممز و اولادمز اتلرینی بیوب وان قلعه سنک
 برطاشنه بیک برباش ویروب کل رستمه وانی ویرمه مشیخ ! » . بویله جه
 کسب تفاخر ایدرلر . حقا که عنود قولی واردر . یدی آی سوکره کل رستم
 خائب و خاسر جیخانه و باروتخانه واردوی و بازارین براقوب فرار ایدرکن
 وان قولی رستم خانک آردینه دوشوبو سلماس و رومیه صحرالرینه وارنجه
 عسکرینی قیرمق نیجه بیک باش و دیل ایله نیجه درلو مال غنائمه نائل اوله رق
 وانه داخل اولوب شادمانلق ایتشلردر . دیار عجمده افواه ناسده ضرب
 مثل اولمشدرکه : وان قلعه‌سی بزم رستم خان سهسالار یتزدن بری برالی
 مرالیمزدرلر . یعنی بزوانی محاصره ایدوب نیجه یرلرینی منهدم ایتشدردر : البته
 شکارلریمزی الورز دیرلر اما بامراه تعالی ممکن دکلدر . زیرا هرکن وزیر
 برکونا اثر ضمیمه بنا ایدوب یوماً فیوماً معموریتنه سعی ایدیورلر . حتی
 افندمز ملک احمد پاشا وانه سردار معظم ایکن یوقاری اینج قلعه قوسی
 قلعه‌سی یرینه مجدداً برقله انشا ایدوب مازغال دلیکلری ، دمیر قاقالی طوب
 دلیکلری ایله بزده درک جانب اربعه سنه سکز عدد بالیمیز طوبلر قویدی .
 بوقله اوزرینه ده برقصر عالی بنا ایتدی که حقیرک سویلدیکم تاریخ شودر .
 براکسیکی کوروب قصری مورخ دیه : ای اولیا بو عشرت آباد

سنه ۱۰۶۵

بوقله لردن ماعدا تبریز قپوسنده بر دیرسکلی متین برطاییه بنا ایتشدرکه
 تبریز قپوسنک یمین ویساری خندق اوزره قوش اوچورماز . خندق اوزره
 تبریز قپوسنه آینده وروندکان ایچون منجیقلی ، برکونا مصنع مقره لی جسر
 انشا ایتشدرکه بویله مصنع برجسر خشب ، هیچ برقلعه ده کورلما مشدر .
 هرشب قلعه خدام و دیده بانلری بوجسری مقره لرله ، ایپلرو بوجی ارغادرله

عمر پاشا زاده محمد پاشا قلعہ سی تاریخی : ایلدی سعی ایدوب وانى مجدد تعمیر سنه ۱۰۵۵ ، اورته قپو قلعہ سی ، وان اغامی احمد آغا قلعہ سی ، ابتدای فتحده والی اولان چرکس اسکندر پاشا قلعہ سی ، اولامه پاشا قلعہ سی ، اتلی پاشا قلعہ سی ، یاضی قله ، نقشلی قله ، فلعت قلعہ سی ، ینه الماحی پاشا قلعہ سی تبریز قپوسی قلعہ سی ، بوتبریز قپوسی قلعہ سی طرفنده کی کسک دوه بوینی قلعہ سی آلتنده یالچین قیالر اوزرنده اوتوز سکز عدد ریختیم شدادی بنا قله ، عظیملر واردرکه دیلار ایله تعمیر اولتماز . هر برندن بری برینه قیالر ایچره امداده کیده جک یوللر واردرکه بونلری انجق نفرات ییلور بو قپوده کی قله ده طوپ زیاده در ، زیرا وان قلعہ سنک قورقوسی بو طرفنددر . آنک ایچون اشاغی قلعہ نك بوجانی بش قات قالین دیواردر ، قات قات قرق عدد مغاره سی وار . بو قله لک اوکلرنده برقات دخی حصار ایچه دیواری واردرکه غایت قالین وریختیم اولوب سراپا مازغال دیلکار ایله اراسته وکوشه بندرله پیراسته اولمش دیوار پستدر . بودیوار اوزرنده اصلا طوپ یوق ، دیوارک ایچ یوزنده زیر زمین ایچره کارگیر بنا یوللر واردرکه حین محاصره ده دشمن بو قلعہ یه طوپراق سورسه مذکور یوللردن خندق ایچره سورولن ترابی قلعده محصور اولانلر اوغورله یوب قلعہ یی غرق ترابدن خلاص ایدرلر . بودیوارلرک اوج طرفنده دخی دائراً مدار یالی قپوسندن تا تبریز قپوسنه وارنجه قلعہ یی خندق احاطه ایتمشدر . الیشر ، التمشر آدیم اینلی خندقدر اما آچا قدر . زیرا محاصره سی مشکدر . برذراع مقداری قازیلسه صو چیقار . متریس یایمق مشکدر . اما کل رستم خان ایران زمین عسکر ایله بو قلعہ آنته کلوب برخیلی مسافه دن طوپراق سوره ، سوره خندق کنارلرینه کلوب عملی تراب ایله متریسه کیرمشدر . تبریز قپوسی طرفنک خندق یوز ارشون عریض و قرق ارشون عمیق خندق عظیمدر ؛ بورالرک عسکر لری دشمندن ذره قدر قورقمازلر حتی کل رستم خان محاصره سنده یدی آیده ایچ قلعہ دن یدی عدد طوپ آتمشلر « کسک طوپ » دیرلر سلیمان خاندن قالمه بر آغزی قریق طوپ وار انی برکره قلعہ قیاسنده کی مغاره دن آتوب مشاوره ایدن یدی عجم خاننک یدیسنی ده

وارکه مناره‌سی زلزله‌دن منهدم اولمغله يکيچرى اغاسی عمر اغا مجدداً بنا ايتديرمشدر . قبه‌سی و سائر سرايلرك تپه‌سی تا وقت ظهر اولمىنجه ابرکبود ايچندن چيقاماز . کيمسه بوکا اوق ايرشديره من اما مراد خان رابع روان فتحندن عودتنده په‌لوان صارى صولاغه وحاجى سايمانه اوق آتدير وان قلعه‌نى آشیرتمشدر . ايچنده يدى مسجد، برتکيه، اوچ مکتب صبيان. اون قدر کوچوک دکان وار. هرخانه‌سنده برر غسل خانه وار، هرکس قاطر و آنلریله اولرینه آشاغیدن صوکتير لرلر . صو صهرنجلرینه صوبریکير . مهمه — بواجی قلعه‌سنگ شهره ناظر قبله طرفنده کسيک طوپ مغاره‌سی اوزره اوجه برقيانک سینه‌سنده قیايی چارکوشه مجلا ایدوب نیجه سطر خط عبرتمونلر یازمشلر که بونلر رمز و اشارات و صورندن عبارت اولمغله حقیق قرائت ایدمه‌مامشدر .

اشاغی قلعه — بوقله‌نک جانب قبله‌سی زیرنده واسع برحراده ایلچ قلعه‌دن غیرى حواله‌سی یوق، منک الشکل برقله‌ قويدر . باطی و شمال‌جانبی مذکور بالا قلعه ايله مربع الشکل اولمشدر . بواشاغی قلعه‌نک یوقاری قلعه‌یه متصل اولان یرنده اصلاً قلعه دیواری یوقدر هان ایلچ قلعه قیالیدر . اشاغی قلعه‌نک شرقندن جنوبنده و غربنده قلعه دیوارلری واردر . بواجی طرفدن غیرى قلعه دیواری یوقدر . برقائی غایت متین، شدادی، سنک تراشیده ايله بنا ایدلمش اولوب تاج‌الدین شاه بناسیدر . الحاقدر اما متیندر . دأراً مادار دیوارینک عرضی اون ایکیشر ذراع ملکى قدر قالین و ریختیم دیوارلردر . ولد قله‌سندن پاشا سرائی باغچه‌سی نك کوشک قله‌سنه قدر قلعه دیواری یکریمی آرشون قالینلغنده در . اما الماجی پاشا قله‌سی طرفی نیجه محاصره‌لردن صوکره بنا ایدلمکله غایت متین اولوب اوتوز ایاق اینلی قالین دیواردرکه اوزرنده جرید اوینامق ممکندر . قله‌لری — دأراً مادار جمله یتمش قله‌در . (سلطان ولد قله‌سی) قلعه دیوارلرینى محافظه ایدر ، کرپی کبی طوپلر ايله آماده برقله‌ رعنادر . یالی قپوسنده شاه قله‌سی، پاشا قله‌نى رستم پاشا قله‌سی، خسرو پاشا قله‌سی، الماجی پاشا قله‌سی، سايمان پاشا قله‌سی، کتبیجی

مغاره‌ری وارد که تبریز قپوسنه حائل باشقه جه بی حائل برقلعه جکدر . بوکا
بروجه ایله طفر ممکن دکلدر .

یوکسک قاعه‌نک جرمی — بونی بروجه‌له آدیلامق ممکن اولامادی .
زیرا هر جانی غیا ودرک اسفلدن نشان ویریر یرلدر . اواجلدن ادوارنده
اصلا خندق یوقدر . انجق شرقدن غربه طولاینجه واقع اولمش برقلعه عالی
بی مشدر . ابتدا اشاغیدن بوقلعه‌یه عروج ایدرکن یوقوش یوقاری جانب
شرقه اوچ بیسک آدیمده کوچ ایله یدی قله‌ی کچوب ایچ قلعه‌سنه واریلیرکه
جانب غربه ناظر اوچ قات دمیر قبولدر . بووان قلعه‌لری قپو ارالقلرنده
روز و شب، صیف و شتا بهر یوم برکون پراوده یکچیری ، برکون عزبلر ،
برکون حصارارلری اولق اوزره نکهبانلر وارد . برچوجق وقادینی بیله
ایچری برامازلر ، زیرا برکه نیجه یوز کردلر عورت لباسیله بوقلعه‌یه کیروب
فتح ایتمشلدر . بعده احمد آغا نام برغازی بنام کندی مالندن اوچ بیسک
عدد سردن کچدی دلاور یازوب قلعه‌یه هر طرفدن کیلر و نیجه مکر و حیل ایله
فرجه‌یب دخول اولوب قلعه‌ی استیلا ایدن کوردلره اوله شمشر اورمشدرکه
نیجمرینی کندیلرینی قلعه‌دن اشاغی آتوب پاره ، پاره اولمشلر ، نیجمرینی ده
اولدیرمک جسدرلیله برج و باروسنی مزین ایله مشدر . بو حال مرادرایع زماننده
وعهد قریبده واقع اولغله چولوق چوجقندن کیمسه‌ی ایچری برامازلر . او
عصردن بری وانه اون اوطه یکچیری تعیین اولنمشدر . بو قپودن جانب
شرقه کسک قله باشنه قدر قلعه‌نک طولی بیسک قرق آدیمدر . اشاغیدن ادیملانان
اوچ بیسک التمش ادیم دخی حساب اولنورسه وان قلعه‌سی اشاغیدن تا ایچ
قلعه‌نک کسک قله‌سنه وارنجه درت بیسک یوز ادیم طولنده اولمش اولور .
اما عرضنده ایکی واوچ یوز ادیم قدر یرلری ده وارد .

وانک ایچ قلعه‌سنده کی عمارات — اوچ یوز قدر یکچیری ، طویجی ،
جبه‌جی خانه‌لری وارکه جمله‌سی عزبلدر . بورالرده متأهل ادملر اولاماز .
اماشل طرفنده کی صحرایه ناظر صولوق قله‌سی اوزره بوله حصارلر ایچنده
متأهل ادملر ساکنلدر . بوراده اسکی دیردن دوندیرمه سلیمان خان جامعی

برر قات ایچنه آدم سیغار وطاش کولله آتار شایقه طوپلری دیزمش. آندن
 صوکره اشاغی واروش قلعه‌سنک درو دیوارلری، برج و بارولری اوزره
 یالی قپوسندن تا پاشا قله‌سنه، رستم پاشا خسرو پاشا قله‌لیله اورته قپو، ولد،
 تبریز قپوسی قله‌لرینه وارنجه بررقات طوپ دخی دیزلمشدرکه بوحساب اوزره
 وان قلعه‌سنک برقالیون کبی یتین ویسارنده درت قات طوپ اولمش اولور.

اشکال قلعه وان — بالاده تخریر اولنان مغاره‌لرک اوزرنده اوج سمایه
 سر چکمش برقلعه استواردرکه غرب طرفده یدی قات قپو قله‌لری واردر:
 برجلر بربرینه ناظر در. جانب شمالنه ناظر بولمه، بولمه قیالر اوزرنده اوج
 بلوک قلعه دیوارلریدرکه ایچنده عزب طائفه‌سی وسائر نفرات ساکن اولورلر.
 بو طرفده قیالرا ایچره تا اشاغی سازلغه اینر صولوق یولی واردر که قله‌سی بال‌بیز
 طوپلرایله مجهز در. قبله‌سنده جنوبنک اشاغی شهره ناظر محلنده اصلا قلعه دیوارلری
 یوقدر جمله یالچین قیالر اوزره سرای عالیلرک، یککیچری اناسی، باش چاوش
 و کاتبنک، دزدار و کتخداسنک سرایلرینه سائر یککیچری، طوپچی و جبهه‌جیلر
 اوطه‌لری نک دیوار و شاهنشینلری واردر. یوقسه بو طرفده کی قلعه دیوارندن
 اشاغی باقمه کیمسه جرأت ایده مز. بو محله اشاغی شهره حائل قیالر ایچره
 او یولمش صولوق قله‌سی یولی واردر یوقاری قلعه‌نک تاذروه اعلاسندن اشاغی
 خور خور صوی قیاسنه اینجه بیک قدمه طاش نردبان ایله اینیلوب صو آلتان
 یول ینه باشقه در؛ حین محاصره‌ده ازدحام اولماسون ایچون قاچ ارسلان بویه
 بنا ایتمشدر. وانک بو قلعه قیاسندن خور خور نام دکرمن یوریدیر صوی
 جریان ایدوب دباغخانه ایچندن طشرده اولان باغ و بوستانلری سقی ایدوب
 دریا به دو کیلور بر آب لطیفدر.

کسیک دوه بونی طرفی — بو قلعه‌دن ماعدا جانب شرفده مقدا دوه به
 بکزر دیدیکم محله «کسیک» دیرلر برقلعه صغیره دخی واردر که کویا دوه
 کله‌سی اوزره باشقه بر قلعه عظیمدر اما یوقاری یککیچری قلعه‌سندن اشاغیجه
 واقع اولمشدر. بونک‌ده باشقه صو یولی، دزداری، نفرات و جبهه‌خانه‌سی

لیا لب بال دوکشلر، صیغر وجاموس دریلکنندن علامت قالمیوب برکونه کوزل رچل اولمشکه آدم ییمسندن طویه ماز . برمغاره ده طوزلانش بالق ، برمغاره ده طوزلانش صغیر، جاموس قیون، کچی اتلری ، اوچ مغاره ده سراپا طوز، قرق عدد مغاره ده پیشمش داری اکمکی وبکسات ، اون، بولغور طولوکه حسابی اه بیلور. نیجه حوضلر ده سرکه ، بال، پینیر ، زیتون یاغی ، حتی شراب بی حجاب واردرکه بوندن معالجه ایچون ویا محصور اولان خرسیتیانلره رعایت ایچون ویریرلر . حتی مغاره نك برنده باسراه نفت یاغی معدنی وارکه قیادن جریان ایدرک برحوض عظیمک ایچینه ریزان اولور . حوض طولنیجه طرف میریدن وان دفتر داری واسطه سیله نجارلره فروخت اولنور. اما بوغاز شب وروز مسدوددر . بر طرفنه پشته پشته خاک ییغیلمشدر . اه کوسترمسون نفته بر آتش دوشرسه طوبراق دوکوب سوندریرلر .

حاصلی بووان قیاسنک ایچریسنده اتی یوز قدر مغاره واردرکه هییچ بریسی تهی دکلدر. جمله سی جیخانه مهمات، لوازم، اسلحه ایله مالا مالدر. حتی سلیمان خان علیه الرحمة والغفران برچوق قتح وقتوحاتده بولنوب قلعه لر قتح ایتکله هر شیئه وقوف حاصل ایدوب طشره دن قلعه یه وقلعه دن دشمنه نه وجهله طوب آتیلوب نیجه قلعه دوکیله جکئی وقلعه دن آتیلان طوپلر دشمنه نه یوزدن ضرر ایراث ایده جکئی بیلمکه وان قلعه سنک نا ذروءاعلاسنه یکر میشر، او توزر قرقر قاریش بال ییز طوپلر قومش که تا درت ساعتک مسافه دن ارده میت باغلرندن دشمن کورونجه بو طوپلر وان سحر اسنده وقرق میل دریاسنده آدم کزدیرمز. بوکره دشمن برلب ایله قلعه البته کیرسه بوبالاده کی اوزون طوپلرک کولله لر مسافه بعیده یه کیدوب زیر قلعه ده اولان دشمنه اصابت ایتمز ملاحظه سیله قوجه سلیمان خان مذکور مغاره لرک نیجه سنه قالیون قارنی کبی طوب دلیکلری آچوب هر برغاره برکونه صعب وعسرت ایله طوپلر چیقار مشکه آدم کورنجه حیرتندن انکشت بردهن اولور . برصیره بویله بال ییز طوپلری کیرپی کبی دیزمش وجمله کولله ومهماتلرینی حاضر لایوب هر طوپک یانسه قومیش . بونلردن برقات اشاغیده مغاره لری دخی ده لوب

محدرد . — ده شهر یوقدر . برجانی سازلی بطققدر . غرب طرفی تیمور
 طوبراغی اولوب ماوراسی صحرادر . بوقیا چوکمش بردویه بکزه دیایرسه
 باشی جانب شرقیسنده اصلا طوب ایرمز کله کبی قیالر واردر . دوه‌نک
 قیچ طرفی وان دریاسی طرفنه و جانب غربه ناظردر . بودوه قیچنه بکزه‌ین
 یردن اوچ بیک آلتش آدیم قیالر اوزوه خوف ایده ، ایده کامل بر ساعتده
 عروج ایذوب یدی قله ویدی قات قپو کذر ایذوب اشاغی عرب جان قپوسنه
 وارایرکه قلعه‌نک اک پست دیواریدر . بوقلعه قیالری پک طرفه و تحف
 برشکلده کورینیر نیجه یرلرنده قیالر اژردرها کبی اشاغی صارقمش شهره‌حائل
 طورر ؛ باشلری ، انچه‌لری ، کردنلری آشکاردر امعان نظر ایلین بیلور .
 نیچه‌لری ارسلانه بکزر ، تمساحه بکزر ، کمی‌یه بکزر ، بعض قیالری عقاب
 قوش اوتورمش کبی طورر . بوقیالر اشاغیدن کامل اوچ ساعتده دوراوتنور .
 صخره‌نک ایچنده قات قات الی یوزعدد غار عظیم‌لر واردر که هر بری
 بری برر کابانسرائیدن نشان ویریر . بوغارلردن نیجه‌سنک ایچنده دوداه
 خانه‌لری واردر که چرخلر ایله استادلر ابریشیم ، ایلیک ، طوب اورغانلری
 بوکرلر . نیجه یوز مغاره‌لرده طوب‌کله‌سی بیغلمشدرکه حسابی اه تعالی بیلور .
 نیجه‌سی‌ده باروت سیاه ایله مالا مالدر . نیجه‌سنده اوق ، یای ، زمبرک تفتک ،
 قیایچ ، قالدان ، بالطه تبر ، قازمه ، کولسک ، کوره‌ک ، قومیرا ، چرخ فلک‌لر
 و پاچارلر ، دوموز آیاقلری ، منجینقلر ، مدور طاشلر و سائر بی حساب لوازم
 و جبخانه وار . حتی مخصوص یوز عد مغاره‌لرده ارپه ، بغدای ، چلتکلی
 پرنج ، داری ، بقله ، مرجک ، نخود و سائر حبوبات وار . بره‌غاره‌ده ده بتون ،
 بتون حیوان کیمکلی بیغلمشدر . برنده‌ده بوقدر بیک بیلدن بری اسکلی
 بابوج ، چاریق ، سائر بونک کبی بی معنی دیریل ذیریل شیلر طولودر . برمغاره‌نک
 صهرنجلردن برنده بزیر یاغی ، برنده شیرلغن یاغی ، برنده طون یاغی ،
 برنده صاری یاغ ، برنده قطران ، برنده زفت و سائر کونا کونا دهنیات وار .
 یدی عدد حوض ایچره صیغیر دریسی‌نک یوکلرینی ، جاموس دریسی‌نک
 مویلرینی قازیوب دیایم ، دیایم ، کسیم ، کسیم ایذوب طولدیرمشلر ؛ اوزرینه

مسجد مسکدی، بوسوز پک مشهوردره، سویلر لر. فقط سلیمان خان شهر تبریزی
 قورویوب نهب وغارت ایتدیرمدی . رعایا و برابیه تعدی اولماسنه رضای
 هر یونری اولمادی. ساده تبریز ایچره شاهه سرای و خیابان کبی شیلر علی العاده
 خاکله برابر ایدیلوب براقلمشدی. حتمیر ۱۰۵۸ ده تبریزه واردیمزده بونلرک
 خرابه نرخی توصیف و تحریر ایتشدم تبریزدن قالقوب غریبه کیدرک بیشنچی
 کونده وان سحر اسنه کلهرک اولامه و پیری پاشالری وان متریسندیه بولوب
 صدر اعظم رستم پاشایی تمش عدد بکلر بکی ایله وان فتحنه مأمور ایدوب
 علی ملا الناس امان وزمان ویرمیوب متریسده فتوحاته متعلق رأی و تدبیرلری
 اختیارلری ایله مشورت ایدوب هر ایش یرلی پرندیه اولدقده عسکر دریا مثال
 ایله قعه وانه آری کبی صاریلنجه محاصره کامل اون کیجه دوام ایدوب درون
 قلعهده متحصن عجملر امان دیلهرک قحط و غلادن بیتدک لرینی بیلدیردیله .
 اون برنجی کون درون قلعهده کی سپهسالار علیجان معیتله کیجه کندلر آتوب
 قلعه دن اینهرک القاص میرزانک خیمه سنه واروب دخیل دوشره. اوده سلیمان
 خاندن درون قلعهده کیلری رجا ایتکله ۹۵۵ سنه سی رجبک یکرمنچی کوننده
 سلیمان خان وزیر و سردار مکرم رستم پاشا ایله دفعه ثانیه ده اوله رق وان
 قلعه سنی فتح ایدر. صوکره و انده قرق کون مکث ایدوب قلعه نی اولیه
 معهور ایدرکه مثلی اولمایه . حالا دست عثمانیده متین بر حصن حصیندر .
 و بوقعه یه مورخین « قزل ارسلان » دیرلر . زیرا جمیع قباب و قبایلری سرخ
 اندام اولوب کیرودن قزل قانه مستغرق کبی کورینور .

ستایش صخره وان — خاک اذربایجانده اولوب جنوبی ، غرب و شمالی
 وان دریاسی اولوب قبله و شرقی، و بیلدیز طرفی « ارم ذات العماد » مثال
 بر بخرانک اورتاسیدرکه قلعه بو اورتاده یوکی یوکلشمش چوکمش دو کبی
 طوروز . ارقه سی اوچ آسمانه رسیده اولوب کونا کون نقوش بوفلمون ازانه
 ایدر . ایکی طرفنده دو یوکی کبی قارنی واسع ، آتی کوه بیستون کبی بوش
 قیالردرکه قبله طرفنده کی قیالری آلتنده اشاغی شهری باشقهجه الحاق بر حصار
 بو اوشیدر . شمال طرفنده کی التی بوش قیا — که تیمورک طور اراق سوردیکی

سلطان سايمان ۹۵۵ سنەسى مەھ فەرك يەنجى كۈنى شەھزادە جەھ كەپ
 ايله برابر اسكدارە چىقۇپ آندەن دريا مەشال عەسكەر ايله قەطع مەنازل ايدىك
 سىدى نەزى نام مەھلە كەنجە صاروخان والىسى شەھزادە سايم خان اردوى
 ھەيونە كەوب تەقىل انامل پادشاهى ايله شەرفىاب اولوب روم ايلي دىرىنك
 حل وەقەدىنە نامزە قەنەرق دارالسلطنتە اثانىە اولان اردنەيە كۈندەرسى
 اندەن سايمان خان آق شەھر التەنە مەكك خيام ايدىنجە شەھزادە بايزىد خان مەتەرف
 اولدىغى عەسكەرلە كەوب ذوالجەھىن سەلامە طورەرق عەلم سول نەمان اونجە
 شەھزادە بايزىد پەيادە جە التە واروب پەرىنك باي سەند عەظمتە يوز سوردى
 حەضرت پادشاه غەيت نەمون اولوب كۈيا عەيد بەربالاى عەيد ايدى . اندەن
 شەھزادەنى عەسكەرلە مەيتە الوب ايات وان دىيە كەتدى . قەطع مەنازل ايدىبەرك
 سىواسە كەندى ، بورادە اماسىيە حاكىمى شەھزادە مەصطفى خان كەوب پى بوس
 سايمانى ايله شەرفىاب اولنجە سلطان سەلمان شاد وختەن اولدى . او شەھزادەنى دە
 عەسكەرلە الوب مەزل مەزل قەطع مەراحل ايدىك ارەضروم قەلەسى التەنە
 مەكك ايدى . اورادە اوج كۈن قەاعد ايدوب جەم عەسكەر ايدىك عەدجواز
 قەلەسى او كەنە كەوب مەكك ايدىكە عەجملەر قەرار ايدە مەيۈب كەمى كەپەرلە
 وان قەلە سەنە ، كەمى وسەطان ، تەخت وان طرفلەينە فرار ايدوب عەدجواز
 قەلەسى مەصل بەر اقدىلەر . بو قەلە نەك التەنە پادشاه عەلمى وقار اولامە باشى
 فرەمان بەكەر بىكسى پەرى باشى قەرق بىك عەسكەرلە وان قەلە نەك مەحصەر سەنە
 كۈندەردى . بونلە ذىل وانە وارەرق مەترىسەلەر كىروب نەجە بىك عەسكەر
 اطراف وانەن ديار عەجمى خراب وىباب اتمەك ايجون آت مەلاخظە وىق
 اوزرە وان مەحصەر ايدى . پادشاه كەشور كەشا ايسە اون كۈندە تەپرىز
 مەحصەر سەنە واروب شەھ طەماسەبەك بەرادر كەتەرى اولان القاص مەرزەنك
 اغواسىلە بەنە القاصى سەردار ايدىك ھەمدان ، دەرگىزەر ، اردييل ، نەھاوندە قەلە
 كاشان ، قزوين ، مەراغە ، اسدآباد ، شەھر اوجان ، شەھر اصفەهان طرفلەينە واروب
 عراق واذرە بايجانەن قەرق كۈندە تەمش التى پارە شەھر ضبەط ايدىك القاص بەر
 ايله شەھر تەپرىز التە اول قەدر غەناش ايله كەلدەلەر كە مەحصەر سەنە بر قەطار دوە يۈك

عنان ایدوب گلکده ایکن بری طرفده قلعه وانه ابتدا حاکم اولان خسروپاشا
 وانی معمور اتمده ایدی . شاه آل عثمانک قلعه یی استیلا ایتدیکی خبرینی آنجه
 ایران وتوران عسکر یله وان اوزرینه گلکی قصه ایدر . همان سردار ابراهیم
 پاشا دریا مثال عسکر له شاه اوزرینه یورویوب واندن شرقه و شمال طرفه
 سلماسه طوغری کیتدیکه وان ایله سلماسک اراسی یدی فرس خدر . شاه
 سردارک کله چکنی ایشیدوب جانب اصفهانه جان آتغله سردار ظفر شعار
 عساکر یله تبریز قربنده (اسعدآباد) نام محله چادر لریله مک ایدوب جمله
 اعیان ، علما ، کبار سردار ابراهیم پاشایه هدالره کلوب مطیع اولدقدن شهر
 تبریز اصلا نهب وغارت اولنمازه . فقط عجملرک اک زیاده بریکدیکی بریر اولان
 ایدرک مأمور ایدوب آخر اولامه اوراده منهزم اوله رق آزر عسکر له تبریزده
 سرداره کلدی . دها زیاده عسکر قوشیوب تبریز قربنده اوجان یایلاسی ،
 خسوی ، حرنده ، تسو ، سلماس دیار لرینی نهب وغارت ایدوب انتقام الهرق
 بی حساب مال ایله تبریزده اردویه داخل اولدیله . آندن یینه یکر می کونده
 قطور دره لرندن ، بنیانشی اکرادی ایچندن وانه داخل اولوب وان قلعه سنی
 تکرار معمور ایلدیله . بتلیس خانی شرف خان عجمه فرار ایتدیکندن ایالت
 یتلیسه اولامه پاشایه مکافاة احسان اولندی . بعده سردار مومی ایله بتلیس ،
 حزو ، مفارقین ، دیار بکر اوزرندن بغداد الته واروب سلیمان خانی بغدادی
 محاصره ایتمش بولدی . سر پایة عالیسنه یوزسورمکه محاصره نک ۹۴۱ سنه
 قرقچی کونی بغدادی فتح ایدوب بعدالفتح عودتسنده دیار آمانده نتیجه
 قرانک بلغراد اوزره حرکتی استماع ایدنجه علی العجلاه در دولته واروب
 دیار آمانده اردود ، صلانقمش دوکین ، واردین ، اوسک کبی یتمش التی
 پاره قلعه لری فتح ایدرک منصور ومظفر دارالسعاده سنه عودت ایدنجه وان
 وعاد جواز قلعه لرندن فریادجیلر کلوب شاه کراهک وان وعاد لجوازی استیلا
 ایتدیکی خبر ویرنجه همان سلطان سامان ایکنجی دفعه اوله رق عجم اوزرینه
 یورریتهکه مجبور اولمشدر .

ادخال ایله مشدر . مشارالیه مرحوم اولتجه یزد جرد نسلندن تاج‌الدین بورازه عالیشان حاکم اولوب قلعه وانی مجدداً اعمار ایدرک آشاغی قلعه‌بی بنا ایتمشدر . صوکره ۸۱۱ تاریخنده اذربایجان شاهلرندن قره قیونلی قره یوسف جلایری نك الیه کچوب اوده تیمور خوفندن بیلدیرم خانه فرار ایتدیینه اذربایجان شاهلرندن آق قیونلی اوزون حسن بایندری تیموره مطیع و منقاد اولوب تیموره رکابنده پیاده یورودیکچون اذربایجان و شهر اخلاط ایله قلعه وانی تیمور کندیسنه احسان ایدوب کیتمش فقط صوکره ۹۵۵ تاریخنده وان شاه طهماسبه دکمشدر . ۹۵۶ سنه‌سنده سلطان سلیمانک زمان سلطنتنده شاه طهماسبک قرداشی القاص میرزا فرار ایدوب سلیمان خانه کلدکه عجم دیارینی نهب و غارت ایتدیرمکه دلالت ایتمکه مقتول ابراهیم پاشا سردار معظم اولوب عموماً قبوقولی اناطولی، قرمان، مرعش، دیاربکر، شام، حلب، طرابلس، اورفه، آدنه ایالتلریله کافه کوردستان عسکریه و القاص میرزا اعانتیه حرکت ایدرک قطع منازل و طی مراحل ایدوب قلعه وانی سحراننده عسکر فراوان خیمه و خرکاهلریله مک و آرام ایتدکرلرند درون قلعه‌ده متحصن اولان قوم عجم صلابت آل عثمانه طاقت کتیره میوب قورقورلرندن امان ایله قلعه نك مفتاحلرینی سردار معظمه تسلیم ایدوب درون قلعه‌ده کیلر قارنی یارق قلعه‌سنه کیتدیلر . حتی یوم مزبورده امیق، سباوان، و ساطان کبان نام درت قلعه نك ده مفتاحلرینی محمودی بکی امین بک سرداره تسلیم ایتدیکندن حکومتی و قلعه لری کندویه احسان اولندی . آندن جرم، بیدکار، بارکیری، روسنی، حل، تنوزه نام متین قلعه لرک حکامی ایله جمیع اکراد مطیع و منقاد اولمقله مفتاحلری سرداره تسلیم ایدلدی . سردار معظم ایالت وانی شام وزیر قوجه خسرو پاشایه احسان ایلدوب قرار ایتدی . اما کوردستان خانلرینک چونغی — بتلیس خانی شرف خان کبی — شاه طهماسبدن تاج کیوب آینه و رونده غزات مسلینی رنجیده خاطر ایدرک رهزنلک ایتدکرینی، وان قلعه سیله سائر قرق اوچ پاره قلعه لرک فتحی خبرینی سردار مستعجل اولاقرله حلب مشتاسندن سلیمان خانه بیلدیردی . سلیمان خان بوجانبه عطف

كلوب خدمت پادشاهیده بولنه رق بو طورانچی وان دریاسنه دو کیمکه یاردیم ایتسونلر. « جمله خاص وعام » اه آسان کتیره دولتلی وزیر « دیدی بسم اه الرحمن الرحیم دیوب ایلکنی کندی یدی کره اتکیله طاشینجه جمله ایچ اغالری، وان اغالری طوپراق طاشیمغه باشیمغه باشلادی شهرده دلالر ندا ایتدیلر. هرکس طوربه وسائره سیله قاهه آلتنده کی طورانچی طاشیمغه باشلایوب دریاه دوکرلردی. همان پاشانک سر ابرده سی، جمله عسکری خیمه لری، وان عسکرینک بارخانه و بارگاهلری صحرای وانه قوریلور جمله وادی و ساحل بجره وارنجه خیمه و چادرلرله ملمع اولوب معمور و آبادان اولمشدی. در عقب پاشای دورین دسته کلک جواهر نثار آوب و انده نه قدر سنجاق بکلری وارسه جمله سنه طغرا چکوب یرلیغ باغ تحریر ایتدی « مکه مدینه پادشاهنه منقاد ایسه کز البته خدمت پادشاهی به کلوب وان قلعه سی درنکنه بیسه سز » دیو هر سنجاغه بر اغایی او امر پادشاهی ایله کوندروب جمیع اکراد امراسنی دعوت ایتده ایدی. بری طرفده بو حقیر دخی بورالر کورم دیکم دیار اولمغنه وان قلعه سنک سیر و تماشاسنه شروع ایلدم.

ستایش دارایمان یعنی قلعه وان — اولا بورالرده قوم عاد و ثمود ساکن اولورلردی. بو طاغلرده مغاره لر و کهنف عظیم لر یایوب ساکن اولورلردی. بحکمت خدا انلره جمیع سنک خازالر مسخر ایتش! سوکره لری بووان قیاسی نیجه دولتله انتقال ایدوب ولادت رسالتدن ۱۶۰۰ سنه مقدم حضرت داود عصرنده ملک جالوت بووان قیاسی اوزره بر دیر عظیم انشا ایتمشدر ملک جالوتی داود علیه السلام قتل ایلدکن سوکره یوکنیسا دخی الدن اله کچوب آخر ولادت نبویه دن ۸۸۱ سنه مقدم اسکندر کیرک اله دوشمشدر اسکندر بودیره یرلیرک معبد معناسنه قولاندقلری (وانک) لفظنی آدقویمقله سوکره تخفیف ایدیلرک شهرک ده آدی وان قالمشدر. اسکندرک و فائتندن ۸۸۲ سنه سوکره فخر عالم زماننده وان اکاسره عادلده دن نوشیروانه دکدی. بعده نشر اسلام صر مسنده بورایه ایاجیلکله صحابه کزیندن بری کلوب دیرک راهبی ایله کوروشهرک اونلری ودها نیجه کسه لری دین مبین اسلامه

قولى محمد امين پاشا قانديغندە عاصى اولشلردى . صوكره : « طاعيلك بىچارەلر چون قالدى ديوان ايرتەيە » مصرعك مضمونجە جملە خلق طاعيلوب پاشانك بتون عسكرى وان قلعەسى ايچرە ساكن اولدیلر . اوکيجە پاشايە مزبور مجرم ومتهم آدملرک خلاص وغیری ارباب خدمتک تجديد مناصيديجوز صباحە دكين سکز يوز کيسە کلدى . بعدە على الصباح يیت :

سحر چون کرم اولور بازاری مہرک آصار آلتون ترازون سن سپرک
آنک چون زهره کرم ايتشدی بازار که نقد حسنه قیزغین مشتری وار

دیو پاشای عاقبت اندیش سرکارده اولمق ایچون پس پردهدن برایش کورمکه قصد ایدوب جملە اعیان وکبار ، یکیچری اغاسی ، مفتی ، نقیب الاشراف ومنلا ای قوله یینوب وان قلعەسنک تعمیر وترمیمه محتاج اولان رخندار یرلرینی کشف ایدرکن کوردی که وانک جانب شمالیسندە وان قیاسنە متصل کوبی ستون وار خاک بیغیلمش . « بو طوپراق بوقلعەيە نەدن بیقلمشدر . بوسبیلە اللهم عافنا دشمن بوقلعەيە ظفر بولور ؟ » دیو سؤال ایدنجە وان اختیارلری دیدیلر که « سلطانم ، بو طوپراغی اوچ بیلدە وان قلعەسنە تیمور سوروب بیغمشدر ، آخیرینە ظفر بولەمینجە بیقولوب کیتمشدر ، صوکره کل رستم خان بوقلعەيە یدی آی محاصره ایدوب اوزرینە ینە طوپراق بیغوب قلعەيە ظفر بولەسنە رمق قالمش ایکن آل عثمان طرفندن دمیر قازق خلیل پاشا وقره مرتضی پاشا امدادە یتشوب کلککلە کل رستم متریساری براقوب کیدرکن بزده وانک قپولرینی آچوب علی السحر عجم عسکرینی باصهرق قیرە ، قیرە سکز بیک کله ، اوچ بیک دری ، یتش بیک کولە ، بیک شدە باروت ، سکز يوز قطار رهوه بوقدر بیک قره چبوق آنلر وسائر خیمه وخرکاهلر ، اوچ يوز یکرمی عدد ضربزن طوپ ، یکرمی عدد بال ییز طوپ براقدیروب اکا کورده مال غنایم الله ایتدک . حالا اوزماندن بری بو طوپراق بیغیلی قالمشدر . » هان پاشای مدبر دیدی که : کتخدای ! بنه جملە اوتاغلمر بومخله قور . جملە عسکرلرم بومخلده خیمه لریه مکث ایله سونلر . جمیع ایالت وانده اولان یکرمی یدی سنجاق بکلری و او جاقلی حاکم لری وانه

چکدی ، اویله بر ضیافت عظیم اولمشدرکه تعبیر اولمز . کوردستان عسکری ، اعیان وان بونعمت عظاما ایله دفع جوع ایدوب بعدالطعام والدعا ، دیوان پادشاهیدر ، دیو طموز قات مهترخانلر چانئوب ، بعده بیک بر آباق اوزره قات قات طورلدی . چاوشلر آلقیشلایوب « شکایتچی وارمی ؟ » دینجه یدی کیمسه نك کونا کون دعوالری دیکله نوب شرع ایله ادای حق اولنه رق یدی کیمسه نك قتلرینه فرمان شهریاری وار ایکن « آنلری قالدیر » دیوب قلعه یه فرمان ایدنجه همان دیوانده ال قاووشدیروب طورانلردن درت آدم فرار ایدوب اوچیده دیوانده تپه سی اوزری مصروع دوشدیلر . مکر بونلر وفرار ایدنلر وان پاشاسی شمسی پاشازاده محمدامین پاشانك وانه قباوب عصیان ایتمه سنه باعث وبادی اولانلردن ایمشلر ! درعقب آنلری کیشان برکشان کیتروب دیوان پادشاهیده جرملری بعدالثبوت حجت شرعیه ایله کله لری تنلردن جدا اولدی . اویر سرنکون اولوب دوشن اختیارلری ده قلعه یه فرمان ایتدکن صکره قوجی باشی خط شریفی دیوانده دیوان افندمز غنائی زاده علی افندینك الیه ویردی ، اوده علی ملاء الناس قرائت ایدوب یتش عدد آدملرک دولتمسز کله لری دارالسلطنة العلییه فرمان اولنغله بویتش آدمدن قرق بشی همان آنده موجود بولنوب جمله سی حضور پاشایه دست بر قفا قید وبنده ایله کلوب جمله سنك جرملری سؤال اولندی . اهالی شهرمزی خراب ویباب ایتدیروب طوب کله سیله خاندانلر مرکز رکنی برباد ایتدیرن ، بو قدر آدمک قاچدن کچمه سنه سبب اولان بوزوربا اشقیالردر « دیو شهادت ایلدکلرنده پاشا دیدی که : « بوکونکی کون پادشاهمک وکیل مطلق و سردار معظمی یم ، بویدی آدمی وکالم حسیله آزاد ایتدم . اما بو اوتوز سکیزینك حقلرندن کلیرم تیز جلا دلر قالدیرک ! » همان سکبان وصاریجه بو مجرملری قالدیروب قلعه یه کتوردیلر بری کیدرکن یولده جان ویردی . بعده وانلینك نفی بلد ، عزل ابد ایتدکاری خسرو پاشا یکنی سلیمان بکی جمله حضورینه کیتردوب ینه کندیلرینه اغالقرینی ابقا و تقریر ایتدی . سائر اغالزه وارباب مناصبه جمله خانت فاخره لر کیدر بلوب هرکس یرلی یرینه ییجان کبی کیتدیلر . زیرا جمله وان

« تیز جلاد » دیدی در حال سلامه طوران وان اعیانلری ، خنکار قوچی باشیسی قبا قولاق مصطفی اغا پاشانک رکابنه صاریلوب رجا ایدرک مهر داری جلاد نامرد لندن کوچ ایله خلاص ایلدیلر . پاشاینه وان عسکرینه سلام ویره رک عبور ایدکن وانک جمله پیاده عسکری نمایان اولوب سلامه طور دیلر . بر طرفه حصار اری ، صاغ جانبه عربستان اری ، آندن وان قلعه سنک ییکیچری اغاسی عبدی ، یدی او طه ییکیچری یعنی جمله اللی بیگ پیاده و مسلح تفنک اندازلر ، صاغ طرفه بش یوز طوخیلیر ، بش یوز جبه جیلر ، صول طرفه ده پر سلاح تفنک اندازلر سلام الوب پاشانک اوکی صره ییکیچریلر ، دخی ایلری جبه جیلر ، پاشانک سکیان و صاریجه داییلری و بلوکباشیلری جمله پیاده کلبانک چکدرک صف ، صف کیتدیلر .

العظمة لله وان قلعه سنک زیر وبالاسندن اوچ کره کلبانک محمدی صداسی کلوب در عقب بر یایلیم تفنک و بر یایلیم طوپ اتدیلر . بویه جه اوچ کره طوپ و تفنک شادمانقلری اولوب قلعه وان مرغ سمندر وار آتشتان ایچنده قالبوب قارپوز قدر کله لری وان دریایی اوزره سکرک کیدردی . پاشا بو حال کورنجه باروت کبی طوتوشوب دیدی که : « های نامرد دزدار ، سلطان مراد خان افندمرله بو محله کلدی کمزده بیاه بو قدر طوپ آتلمادی . شممدی وقف المهدن بو قدر باروت سیاه اسراف ایدیور ؟ » بو وجهله دزداره غضبه کیشکن همان وانک (اسکله باشی) کوینه یقین کلدکده وان قیاسنک اوچ سمایه چیقمش یرلریزک تا اورته لر نده بر یاییم شایقه طوپلرینه آتش و یروب سبت صندوقه سی قدر طاش کله لرک کیمی وان سحر اسنه ، کیمی وان دریاسنه دوشنجه پاشا بسبتون دیبه لک اولوب آتش محض کسیددی . بر آتلی مهتر دزداره آتاسک دیه تنیه کیتدی اما نه فائده ! آتیلان کله وینان باروت کری کلز . بو حال اوزره پاشا شهر خلقنک استقبالنه چیقان بای و کدالرینه سلام ویره رک ۱۰۶۵ رجبی سوکنده اسکله قپوسندن ایچری وانه داخل اولوب شهر ایچنده اهالی و اصاف شهر اهده پای اندازلر ایدوب طریق عام اوزره نیجه یوز قبر بانلر کسیه لرک پاشا سرایه داخل اولنجه مسلم ارغنه لی احمد اغا دیوانخانه ده بر سباط محمدی

بخی قسطنطین، اسپید، کارنی، هیرون، زربقی، موش، عادلجواز، ارجیش، بارکیوی بکری ده کتخدالری بیگر عسکرله پاشانک سلامنه کوندروملردی. قرق یدی عشیرت بکری عسکرلریله کندیلری سلامه کلدیله. ساده جه محمودی بکلرندن اولیا بکک نه کندیمی، نه کنخداسی، نه ده هدایاسی کلدیکندن پاشا: « اولمایه الاخیر » دیوب یمین ویساره فوج، فوج سلام ویره رک کلدی. درت ساعتده چای باشندن وانه کنگجه کلتا کلت سکسان بیک عسکر اسلام واردی. پاشا اوشدت حار وازدحامدن ازرده حال اولوب سلام الانلری ایلری کیتسون دیو فرمان ایتدکلرنده عسکر بی پایان طرف وانه چکیلوب کیتدیله. پاشاده آهسته آهسته کیدرکن « سلطانم، استانه سعادت طرفندن اولاق کلدی » دیدیله. در حال قیا سلطانک ییلدیرم قوجیسی ییلدیرم کبی کلوب پاشایه آت اوزره مکتوبلر ویره رک ابشیر پاشانک عاقبتی وقره مراد پاشانک وزیر اعظم اولدیغی خبر ویرنجه حقیر ایتدم: « بتلیس خانک سلطانمه کوندردیکی مکتوبده « ابشیر پاشانک قتلی خبرن اسماء ایدرسز » دیدیکی استخراج کلدی، چیقدی. ان شاءالله بر مال غائب دخی ظهور ایدر دیدیکی حاصل اولور » همان مهرداد عثمان اغا سوزره کلوب: « سلطانم، ابشیر پاشا بزى وانه سوردی که کندیمی مستقل وزیر اعظم اوله حمد خدا استانبولدن چیقوب وانه ایسته شمده داخل اولنجه شدت شتاده رنج ورعنا چکدرک کامل اوچ آیده قتلی خبری کلدی، الحمدلله. همان سلطانم شمده تدارک اولدرکه چونکه ابشیر مرد اولدی وانه بو عسکر مزله کیره یوب وان طشره سنده مکث ایدوب یارضرومی، یا بغدادی عرض ایدلم » دیدی. همان پاشای عاقبت اندیش دیدی که: « بره سفیه! اولان سنک نه حد کدرکه آل عثمانک مهز صاحبی وزیرینه زباندرازلق ایدرسک، مرد اولدی دیه حمد ایتک نه که لازمدر؟ یا وان منصبنه بن ابشیر پاشا سوزله می کلدیم، یوقسه فرمان پادشاهی ایله می صورغوج طاقوب سردار معظماق ایله می کلدیم؟ سن نه ییلیرسک، طوتک شو نامردی! » دیه مهردوره آت اوزره اول قدن مجوه طپوز اوردی که طپوز پاره، پاره اولدیغی حالده ینه متسلی اوله میوب

اولان دایلیری و جمله سکان عدد بلوکباشیلیری چاوشلیله پرسلاح پیاده جه عبور ایتدی. آندن پاشانک شاطرلی النون طاسلری اوزره بیاض آبالقلری زراندر زره مستغرق اولوب اینجلی قتوره و اتکلکلریله اللرنده تبرمسلمیلریله رچفته، چفته طاوس و ارخرام ایلدیلر. آندن پاشا عنوان، کیروداریله مجوزه سی اوزره سعادتلو پادشاهک سردار معظم مسک دیبه ویردیکی مجوهر صورغوجی کچ قیلوب یمین یسارنده جواهر مطره ایله مطره جیلر، مجوهر تفنکلرله تفنکجیلر عبور ایدوب پاشانک عقینجه سلاحدار و چوقه دار قرمز کیچه، زر دوز اسکوفلرله عبور ایلدیلر. یکریمی ایکی مرتبه صاحبی ایچ اغالری، غیری درت یوز عدد ایچ غلاملری — که برقسیمی کورجی و اکثریسی آازه ایدی — باشلرنده کی سریتاه اوزره آل یشیل قرمز، صاری، الوان مقدملرینی صاروب، طلسان محمدیلرینی صارقیدوب اللرنده کموش صارقلی و صاغری قابلی خشتلری، کهیلان آنلریله کچدیله. آندن یوز عدد توانا طوقاق تفنکلی ایچ مهترلری، آندن پاشا کتخداسی یوسف اغا، خزینه دار جعفر اغا جمله یوز عدد پرسلاح مپاره ایچ اغالریله کچدیله، آندن سنجاق و یابراق یمین ویسارنده طقوز قات مهترخانه سگاه فصلنی ایدرک کچدیله. آندن سقار، بعض سراج علامتلی، بعض سایسان عبور ایلدیلر. پاشانک بوالای عظیمنک یمین ویسارنده قات قات رزه کلاهی، کوك دمیره مستغرق مهابت و صلابت صاحبی دلاورلر کهیلان آتله اوزره، اون یدیشر بوغوم قارغی صیریقی، بللری چفته طبانجه تفنکلی، اولوقلری خشتلی، غداره و بوز طوغان طپوزلی، فرهادی کولنکلی، جمله پولاد یا تاجقلی آتله اوزره چتاجت سلامه طور مشلردی. ابتدا صاغ قول، صول قول، باشلی، طاشیلی، حسنی، حسینی نام قوللر یکریمی عدد اغالره سلامه طور مشلردی. آندن بتلیس خانی کتخداسی بیک عدد کزیده عسکرله، حکاری خانی کتخداسی بش بیک عسکرله، محمودی خانی ابراهیم بک بالذات سکز بیک عسکرله سلامه طور مشلردی. بیک قدر عسکرله شیروان بکی، بیک قدر آدم (مکس) بکی کسان بکی، بازید بکی، هیزان بکی، پنیانش بکی، پیره دوس، کارکار، اغاکیس

بیراقلی در . دلی بیراقلری قرمزلی ویشیل اولوب کوکالی بیراقلری صاری
وآلیدر . نیجہلری کؤک قتلایوی تیموره مستغرق اولوب پوطلوقلی ، دربندلی ،
طوغولقالی وزره کلاه و سمرپناھلی ، قاز کؤکیلی تیمہ ریکہ شہلر ، انجق
کوزلری کورینیر جملہ حدیدہ مستغرق مخوف و مہیب آدملردر . ایاقلرنده کی
چزمہ لرنده مهموزلری وار ، جملہ آتلی آل اولوب کردلرنده قرنلرنده
خنالی قزل قانہ مستغرق اولمش طونا کچیدی وار . یانجہلی ، بحری خوطاسلی
سینہلری تیمور قالفانی ، آتلی تیمور حر بہلی ، صاغریلری قپلان و بربوستلی
کیلان آتلی اوزره آداب اوزره عبور ایتدیلر . بونلرک ارالرنده الہی عدد
الای چاوشلری زراندر زرهہ مستغرق اولوب بللرنده اوچر قیہ کوش کمرلر
اوزره عقوہ خنچلر ، باشلرنده ساسواری تللر ، نیجہ سنک باشنده عنقائی جیفہلر ،
الرنده ایکیشر او قہ کلیر سیم خالصدن چوکانلر ، قرمزلی قطفیہ و رستمائی
شلوارلر ، آتلی کذلک آتیش پاره آلای و یانجہہ مستغرق اولوب اہ اہ
دیہرک عسکر دوزوب آلای کزرک کذرا یلدیلر . صوکرہ بش یوز کیلار جیلر ،
بش یوز عدد چاشنکی جیلر ، بش یوز عدد سراجان غلامان خاصہ ، بش یوز
عدد مہتران خیمہ ، بش یوز عدد ساربان ، بش یوز خربندکان ، بش یوز عدد
قرہ قوللو قچی عکام و مشعلہ جیان ، بش یوز سالیس و سائر خداملر کچدیلر .
صوکرہ قرق بایراق سبکان ، قرق بایراق صاریجہ برسلاح واسب سوارالرنده
قرق ، الیشر درہم توفنکارلہ آت باشی برابر عبور ایتدیلر . صوکرہ بیک
عدد متفرقکان برسلاح آت باشی برابر چفته کؤچکلرلہ عبور ایتدیلر ،
صوکرہ بش یوز قدر واجب الرعا یا اغالر بشر اونر عدد محبوب ، مرغوب ،
مابس ، مسلح کؤچکلرینک الرنده بصرہ غارغی صریقلرلہ عبور ایتدیلر .
صوکرہ اوچ یوز عدد قپوجی باشیلری اکثریا سمور کورکلی مکلف ،
محتشم ، مابس اولہرق عبور ایلدیلر . صوکرہ پاشانک طوغلری و باغراغی
عبور ایدوب آردی صیرہ پاشانک اوچ عدد یورغہ یدکری ، سکز عدد جواھر
زینلی و آتون زنجیرلی یدکری میر آخوز طائفہ سیلہ عبور ایلدیلر کہ وصفلرنده
لسان قاصر در . آندن سکسان عدد سبکان و صاریجہ بیراقلرینک اشہجہ

واردی . بونلر منفی اولوب قپوجی باشی کندولرینی وانه قویمغه کتیریرکن وان قولی استماع ایدوب نیجه یوز وان اعیاننک قتلرینه فرمانلر صادر اولدیغنی آرتق هرکس استماع ایتمکله اعیان و اشراف قورقورلندن بوجای باشنه بر کیجه ده اول قدر هدایا کتورمشلردی . اغوات و توابع متمم اولدیلر . بوجای باشی محمده علی الصباح آلی ایله وانه کیرمک فرمان اولندی .

اوصاف آلی عساکر — علی الصباح که اولدی ۱۰۶۵ سنه سی ماه رجبک او اخرینده بازار ایرته سی کونی سعد ساعتده ووقت سحرده شای ذیشان اسب صبا سرعتنه بسمه ایله سوار اولدقده وان چاوشلر کتخداسی اوچ یوز عدد باشلری اوطاغلی ، محوزه شاهیلی چاوشلر طائفه سیله بر آغزدن « یاشک اوزون اولسون تکری تعالی پادشاهه عمرلر ویرسون » دیو شای کامکاری آلفیشلادیلر . پاشا دخی عزیمت وان دینجه سکیز قات مهترخانه رعد وار صدالر ووروب صاغ طرفزده کی وان درباسی ده تموجه کلدی . بوحال اوزره قانوننامه وزیر اوزره اولا بیک بش یوز عدد چتال قوش آتی کوبه لی تانار عسکری که جمله سی صدفلی و صواتلی واللری شیداق قچجلی ، باشلری شپرطمه و بورکلی ، چلمالی ، توغای ، شیرینی منصورى ، اولانی طرزی قالپاقلی روز آزما ییکیتلر عبور ایتدیلر . صوکره کامل بیک عدد دلی عسکری ، آندن بیک عدد کوکلی کچدیلر ، بونلرک باشلرنده سمور ، صالحلی ، قورونای ، یلکن ، ارانوس ، غازی پورچاوی ، کرسی الیاسی ، بهلولی ، غازی میخالی ، هرومی ، قاسمی بالیلی ، محیالی یشیل قولاقلی چوقه ، عربی ، مانلفسکه ، بکتاش تاجلر اولوب تاجلری اوزره سیمرخ اوتاغلری ، بالقجیل تللری ، طورنه ، آبلق دوه قوشی ، شاهین ، زغنوس تللریله مزین توپلری واردی . بش ، اتی یوز قدری سمور قپانجلی ، کیمینک ارقه لرینده مسکی قرتال ، قره قوش ، دولینکج ، عقاب قنادلری باغلی اولوب اللرنده کی التون حلیله منموش التون یالدیزیلی ، طویلی (قوصدانچه) تعمیر ایتدکری مزراقلر وارکه هربری قول قالینلغنده وار . بو قوصدانچه لرین نیجه سنک اوزرنده قورد وایو پوستی صاریلی اولوب اوچلی آلاجه حریر فلاندره

و یوواده لقدر. وان قاضیسی حکمنده نیابتدر. درزاری، اللی قدر نقراتی وار. اما اشاغیده کی واروشنده یوزعدد باغلی باغچه لی اولری، برجامع و خان و حمام ایله سوق مختصری واردر.

بوقلعه یی تماشادن سوکره جانب شرقه کیدرک (جانکدر) قریه سنک یاننده جانک صوینی کچوب، سوکره ده (صوراچلی) صوینی کچهرک (آبلان) قریه سنه کلدک. بوراده پاشا ایله بولوشه رق آمیق قلعه سنی توصیف ایتدم پاشا کورمه دن انکشت برده ن اولدی، حضار مجلس ده او یله شهادت ایلدیلر. بورادن یینه جانب شرقه (قره قاسم کوی) نه کلدک. چنزار برقصاده یوز خانه سی معمور کویدر. بو محله سلطان مراد خان رابع برصفه سی وارکه حالا مسیره در. (منلا قاسم) نام ذات دخی بوراده برتکیه درویشان ایچنده اولوب صرعه علتنه مبتلا اولان بوراده یی کون اقامت ایتسه شفایاب اولور. بورادن قبله یه کیدرک (چای باشی) نام محله منزل آلدق. برچنزار صحرا ده واقع اولوب چایدن اوزاقجه یوز خانه لی معمور قریه سی وار. بوچای چوماق لی طاغندن و وانک شرق طرفنده برطوب منزلی اولان (آق کرپی) طاغرنندن جمع اولوب بو محله وان در یاسنه قاریشور. پاشا بوراده سرا پرده سیله مکک ایدوب وان شهرینک جمیع اعیان و اشرافی ده بوراده پاشا ایله مشرف اولدیلر. اول قدر ذی قیمت هدایا کلدی که تعبیر و توصیف امکانسزدر. چونکه وانه شمده یی قدر ملک احمد پاشا کچی مهردن معزول، ایکی کره قائم مقام اولمش، داماد شهر یاری بر وزیر کلامشدر. کوکب بخت و سعادت صاحبی، متعظم، صاحب دارات، بره کی صفات بر وزیر عالیشان اولماغه تادیار بکرک ترجیل قلعه سی دپنده باطغرای غرای امر پادشاهی یازوب وان قلعه سنک تعمیر و ترمیمی ایچون بر قوجی باشی کوندر مشدی. او کوندن بری وان خلقنک اتکلری طو توشوب جمله وان عسا کوندن تادیار بکر، حزو، بتلیس یانلرینه قدر استقباله کنلربیلله واردی. حتی پاشانک یانی صره سر بوبان درکاه عالیدن قبا قولاق مصطفی اغا نام بنام بر قوجی باشی ایله قرق قوجیسی، وان اغالرندن خسرو پاشا، یکنی سامان بک و حسین اغا و اغلری

نيجه بيك قدمه طاش نردبان ايله بالاسنه چيقاركن يالچين برديواري كچي قيايه دايانان اغاج بر نردبان ايله چيقلير . آندن يوقاري تا قلعه نك ذروء اعلاسنه ينه طاش نردبان ايله عروج اولنور . حين محاصره ده مذكور اغاج نردباني كمندلر ايله يوقاري قلعه يه چكوب طورورلر ، اصلا بر طرفدن عروج اولنق امكاني قالماز . طبيعي بوقلعه نك جوانب اربعه سنده حواله سي يوقدر . قبله ، جنوب ، غرب ييلدیز طرفلری وان درياسيدر كه بودريا ايجره بر برون كي چيقمش سر آمد قيادر . غربت بونده كه قيانك اك يوكسك ذروه سنده بر بيكار جغز آقور ، ميزابلری ظاهر در . درون قلعه سنده بر جامع ، اللى قدر خانه ، ابارلرنده دارى وچلتكلی پرنج ، التى مقدارى شاهى طويلری وار ايش . حتما كه قلعه قلعء قهقهادر . قلعه نك دروننده ذخيره سي اولورسه صويى بول اولمغله انسان بر درلو ظفرياب اوله ماز . حقير بويله قلعه كوردمسه اوده آدنه ولايتك سلفكه سنجاغنده كي لارنده يه قريب (ارمنك) قلعه سيدر كه اوده حقيقه واجب السيردر . فقط بو آميق قلعه سي آندن ده اعالى ودها حائل سر بر قلعه در . ۸۰۵ ده تيمور بوقلعه يي كلوب كورمشسده « نيجه شاه شاهانك عسكريني بدنام ايتمشدر . بوني محاصره ايدوب بدنام اولمان ايسه كچمك يكدر » ديه اصلا امعان نظر ايتمه رك كذر ايله مشدر . وان كولى بوقلعه او كنده اول قدر عميقدر كه نيجه يوز قولاج شاقوللى ايلرله عمقنه ايرمك ممكن اولاماديغندن قلعه سنده (عميق) ، ديمشدر . فقط بين الا كراد غلط مشهورى « آميق » در . « آموك » ده ديرلر . چوره سنده نيجه بيك شاهين ، قره قوش ، قارتال قوشلرينك يووالرى واردر . حتى بر كره آشاغنده قصابلر بروان جاموسى بوغازليوب كله سنى بر طرفه قومشدر ، همان يوقارودن بر قره قوش سوزولوب بوج موس كله سنى آشانه چيقارورق پچه لرينه غذا ايله مشدر . حالا اوكله او مرغ زيركك يوواسنده بياض صندوقه كچي طورور . دوشونملى قره قوشلرنده كي قوت وشدتى كه يوز اوقه لى جاموس كله سنى آشيرمشدر . قلعه سليمان خان دورنده ۹۴۰ تاريخنده رستم پاشا ايله ضبط ايدلمشدر . حالا وان ايلتنده پاشا خاصى

بکیسی ، چری باشیسی وار ، حین غزاده اوچ بیک عسکری اولوب سفره کیدرلر . یوز اللی اچهلوق قضای نا کھانی آسمانیدر ! باجدار وصو باشیسی وار . بوقلعه یه (بارکیری) دینه سنک سبی بانسی اولان قلیچ آرسلان شاهک بوراده تجار یوکری طوتوب باج الماسیدر . کوردلر بوکا « بارکیر قلعه سی » دیرلر . اھالیسی جمله کورد شهبازی وغازی محمودی قومیدر که بونلرده اولان کھیلان ، طاش دوکن ، قیسه بللی ، اوکوز بیلکلی ، دیک قرینلی ، صوماق یومرنلی ، الما کوز ، سمین وجسیم ، کسیم کوزل اتلر بتون کوردستانده بولماز . شرف خان سرایی ، حامی ، برخانی ، باغ و بوستانی ، کفایه مقداری دکانی وار . اب وهواسی ، انکوری ممدو حدر . بوقلعه اذر یباندن عد اولتور ۹۵۵ سنه سنده سلطان سلیمان درون قلعه ده متحصن کوردلر اطاعت ایدوب بلاجدال قلعه یی تسایم ایتدکرنده حکومتلری ینه کندیلرینه احسان اولتمشدر ، بکی محمودی بکرنندن عد اولتور .

بوقلعه التندن قالقوب بوکره جانب قبله یه کیدرک صول طرفزده (حسن طابدی) یایلاستی براقدق . جمله محمودی کوردلری بو طاغده یایلانیرلر . ذرو عالیسنه چیقوبده تماشا ایتدم . اما اوچ آسمانه سر چکمش بریایلادر . بونک طاغندن عبور ایدرکن یول ایکی چتال اولور ، صول طرفده کی طریق عام وان قلعه سنه کیدر ، صاغ طرفده کی شهره ایسه آمیق قلعه سنه کیدر . بو محله چوماغلی طاغی اتکنده (پاس) قریه سنده مهمان اولدق . وان نواحیسندن یوز خانلی ، باغ و بانچه لی معمور کوبدر . بورادن پاشادن اذن الوب (آمیق قلعه سی) نه کیتدم ، جانب قبله دن معمور ابادان کویلری کچهرک کاه سنکستان ، کاه ساحل دریای وان طریقیله (۴) ساعتده واردم .

اوصاف قلعه عمیق - آمیق - بقول مورخین بونی قوم عاد بنا ایتمشدر . زیرا عقیه یمنی کبی سرخکون قیالری ایچره عاد قومی غارلری وار که مدخنده لسان قاصردر . قلعه سی وان دریایی کنارنده اوچ سهایه سرچکمش ، ید قدرت ایله مبنی ، بش سلیمانیه مناره سی قدنده بر سیوری قیا اوزره بنا ایدلش کوچوجک بر حصدر . الله علیم چیقوب تماشا ایتمکه جرأت ایده مدم . زیرا

خاشلار لر . غریب حکمت خدادر که بوقدر احوی صودن اوچ آدم قدر ایلروده بر قیا دلیکندن او یله صغوق بر صو چیقار که روز نوروزده انسان النی ایچنه صوقه‌ماز . بوراسی اقا بام عرقه‌نک اون سکزنجی سنده بولمش اولوب هواسی لطیفدر . زیارتلرندن (سلطان قره یوسف بای) زیارتی روحانیتلیدر .

بورادن ینه پاشا ایله قالقوب لب دریا ایله کیدرکن (قره کوپری) نام محله منزل آلام . کرچه مصنع بر جسر ایسه‌ده بانسی معلوم اوله‌مدی . آلتندن (آق صو) جریان ایدر . بو آلا طاغدن ، سبجان طاغندن جمع اولوب وان دریا سینه‌ریزان اولور . بوضو کنارلرینه بودریاده « یازلق » دیرلر که صافی سازلقدر که لطیف حصیری اولور . بو کوپری به یاقین (بازار کوی) وارد ، اوچوز خاهلی یعموبی کویدر که رعایاسی هپ حصیرجیدر ، کوی وان قولنک خاصیدر . بورادن ینه شرقه ینه سازلق وبتاقلق ، مخوف یرلر ایله کیدوب دوندیرمه صوبی یعنی نهر (بندماهی) به کلدک . بارگیری طاغلرندن کلوب ینه بارگیری قلعه‌سی آلتندن عبور ایدر کیدر . بیلده بر کره بالی چیقدیغنی بالاده سویلمشدک . بو ائنده کیرودن (بارگیری) قلعه‌سی نمایان اولدی . قلعه قوللرله سنجاقل حاکمی اولان شرف خان محمودی بش بیک جبه وجوشنه ، آلات وسلاحه مستغرق عسکر ایله پاشانک استقباله کلوب پاشانک رکاب سمندینه رومال اوله‌رق خیلی رکابنده پیاده یورودکن صکره پاشانک فرمانیله بالارکاب آتیه ینوب الای عظیم ایله بارگیری قلعه‌سی آلتنه واردق . قلعه‌دن قرق ، الی مقداری طوپلر ونیجه بیک تفنگلر آتیلوب شادمانلق ایدلدی . پاشا سر اپرده‌سنه نزول ایتدکه بارگیری بکینک ضیافتی بیتوب هدایاسی آلتدی ، دیوان عظیم اولدی .

اشکال قلعه بارگیری — بر کورفرمسی اوزون دره‌نک نهایتنده درکه اودره به بندماهی دیرلر . بوضونک شرقده کی یالچین قره قیالر اوزره خیلی عالی صحرا ده شکل شمس ، بیوک طاشلرله بنا ایدلمش بر قلعه‌در . بوقلعه محمودی کوردلرینک ننده در . نفراتی هپ کورددر . بکینک طرف پادشاهیدن خاصی (۲۰۰۰۰۰) آچده در . (۹۷) تیماری (۷) زعامتی وار ؛ الای

بعید اولان (آلاطغ) اوزرنده صافی باغچهلر واردر . تموزده هواسی غایت اصی اولغله اها ایسی اکثریه آلاطغ باغلرینه کچوب آلتی آی قدر ذوق و صفا ایدرلر .

قلعه نك حاکمیری — سنجا ق بکی ، آلائی بکی بیوک حاکمیردر . یوزاللی اچقه نك قضا در ؛ صو باشیسی ، باجداری شهر کتخداسی وار . اما درون قلعه ده درگاه عالی یکیچریلرندن دزداری ، اوچ بوز عدد ، درت بلوک نفراتی وار که جمله سی موجوددر ؛ زیرا سرحد عجمدر . حتی دزداری قلعه نك غریبنده برطوب منزلی ارجیش چانی کوپروسندن اوته طرفه کچسه حاکمی وان پاشاسنه دزداری « ترك قلعه » دیو عرض ایدوب عزل ایتدیریر ؛ بر طرفدن جزیره در ، اسکله سنده لطیف برلیانی واردر که وان کیمیری بازرکانلر کتوریر کتیر دکلری مالی ارضرومه قدر کتوررلر . قلعه نك جمله اها ایسی سلیمان عصرنده بوشاق و آرناووت تورهمه سی اولوب هب مؤمن و موحد درلر . جا بجا علماسی وار . قلعه یه بیلمدکلری دونوک ، منوک کورد طائفه سنی قومازلر جمله بررینک اقربا و محب صادقدرلر .

اوصاف کرما ب قلعه ارجیش — شمال طرفنده ارضروم یولی جانبنده برخیلی مسافده بر ایلیجه واردر که هر سنه قبا ق موسمنده واندن ، بتلیس ، آخلاق و کوردستاندن نیجه بیک آدملر چادرلری ، ما کولات و مشروباتلریله کلوب اوچ ای کامل ذوق ایدرلر ؛ کرما بدن کسب طراوت ایدرلر . بو کرما بده بنای عظیملرله قدیم اثرلر واردر که اکثر بسنه بنای اسکندر ، دیرلر . اما کرما ب نك صوبی برادر کرمی دوران ایتدر . ینه بو محله قریب (عین خانان) نامیله بر بیکار واردر . قیادن شادروان کبی کندویی پرتاب ایدوب آشاغیده کی عشر آ فی عشر حوض کیره ریزان اولور . غایت براق بر صودر ؛ اما او قدر سخونت اوزره دکلدر ، زیرا اوزرنده قهله ری یوقدر . آرسلان بیکاری بو قیابی سلف استاد لری آرسلان کبی تصویر ایدوب آغزندن صوبی کورله ده رک بر حوضه جریان ایتدر مشلر . اما العیاذ بالله اول قدر اسیدر که حوض ایچنده صو قزغانده آش قاینار کبی قاینار . بوراده قیون و کچی کله و پاچه لرینی

اولدقلری سفره کیدرلر . ملک احمد پاشا افندمز ایله ارجیش قلعه‌سنه کیدرکن بکلری « فرهاد بك » ایدی . قلعه قولى ولواسی سپاهی‌لیله آلتی بیک مقداری کزیده و مسلح عسکر کوندرمشدرکه بونلرک آلات و سلاحلری شعله‌سندن کوزیمز خیره‌لندی . قلعه‌یه یقین کلدی کمزده درون قلعه‌ده برصدای کلبانک « الله ، انده » اوجه پیوسته اونوی . بو آراق قلعه‌نک برج و بارولرندن بیکلرجه توفنکلر آتیلدی ، بونلر رعدوار کورولتیبی یتیمه‌دن بریایلم بالیمز طوپلر آتیلدیکه ارجیش قلعه‌سی مرغ‌سمندر وار آتش نمرود ایچنده قالدی . پاشا قلعه‌یه قریب کلدکده طویجیلر عرص مهارت ایچون بالیمز طویلرندن وان دریاسی اوزره بسکدیرمه کله‌لر آتیلر ، هرکله‌ری دریاده کله کبی سکردی . بو حال اوزره بچه شادمانلقلر کوستردیلر پاشا سربرده‌سنده مکث ایتدی ، بعدالضیافه دیوان ایدیلوب اوچ کون نقاعد ایدلک فرمان اولندی . حقیر قلعه‌نک سیروتماشاسنه شروع ایلیم .

اشکال قلعه ارجیش — وان دریاسی کنارنده برالچاق قیالی پست زمین اوزرنده مربع‌الشکل شدادی بنا برقلعه قویدرکه هرطاشی جسامتمده فیل قدر وار ، دریکتا کبی بیاض و منور برقلعه بیضادر . چاررکننده اولان قله‌لر غایت متیندر ، فقط حواله‌سنر برقلعه اولمغله دیواری اول قدر عالی دکدر اما او قدر عریضدرکه اوزرنده آتلی جرید اویناسه ممکندر . اطرافنده خذقدن نشان یوق . بعض سنه‌لر وان دریاسی ایام بهارده جوش و خروشه کلوب یدی سکز آی بوقعه دریا ایچره قالور : ساده‌جه عادجواز طرفنده براینجه جک یولی قالور . ایکی قپوسی وار : بری غربه نظر عادجواز قپوسی که اصل بیوک قپودر . قلعه ایچنده بیک عدد طوپراقله مستور خانهلر واردر . قلعه ایچنده بره (سلیمان خان جامی) وار که اسکی یوسف شاه جامنک تعمیرندن وجوده کیشدر . کافی کارگیر طونوز بنا ایله مبنی طرز قدیم برجامع اولوب برده مناره‌سی وار . ایکی یوز قدر دکدر وار . جبهه خانه‌سی چوق اولوب حتی یوز اون پاره صغیر ، کیرر لوبلری بار که عادجواز قلعه‌سی طویلرندن کوزل . قلعه‌نک جنب شامده برطوب متیندی

وار ، نیجه بنالره آندن طاش کتیررلر . بعض معمارلر مرادلری اوزره
تخته صندوقلر یاپوب ایچنهنده مذکور صودن قویوب اول صو ایچره سهلجه
طوز ادخال ایتسهر بامرالله اول صو طاش اولورکه سنک خارادن نشان
ویرر اما غایت ضعیف طاش اولور . حتی قپو کمرلری ، اوجاق پشماقلری ،
زردبان ایاقلری ونیجه کونه اشیالره لازم اولدیغنه کوره تختهدن یاخودچاموردن
قالبلر یاپوب اکا کوره صو دوکدیروب طاش ایدرلر . غرب تماشادر .
انالله علی کل شیء قدیر .

عاجلوازی بویهجه سیروتماشا ایلدکن صکره لب دریا ایله (۹) ساعت
کیدوب (دلیکلی طاش) قریه سنه کلدک . لب دریا یه قریب ایکوز خانهلی
کویدر . آندن (دمیرجی) کوینه کلدک . وان دریاسندن بعید ارجیش
قلعه سی خاکنده ارجیوز خانهلی معمور یعقونی کویدرکه اهالیسی هپ
دمیرجیدر . آندن کیدرک (کنزک) قریه سنه کلدک . بوده ساحلدن بعید
ارجیش خاکنده ایکی یوز خانهلی کویدر ؛ معمور زعامتدر بونده پاشانک
سرپرده سی اوکنده یدی عدد حرامی کوریلهرک کلهلری کسیدلئی . آندن
ینه جانب شرقه کیدرک (ارجیش) قلعه سنه کلدک .

اوصاف قلعه ارجیش — بو محل بر چوق زمان اونک ، بونک النده
قاله رق نهایت ۵۲۱ سنه سنده قلیسج آرسلان شاهه کچمکه بر قلعه بنا ایدوب
معمور ایلدی . صکره ینه ملوکن ملوکه دکوب قره قیونلی شاهلرندن قره
یوسف شاه دخی زیاده معمور ایلدیهده تیمور کلدکده خرابنه سعی ایلدی .
فقط موفقی اوله میوب ساده شهر موشی خراب ویباب ایلمشدر . بعده ۹۵۵
ناریخنده سلیمان خان دیار عجمدن کلوب بو ارجیش قلعه سنی دست عجمدن امان
ایله فتح ایلهرک تنظیم ایتدی . حالا وان ایالتنده سنجاق بکی مرکزیدر . بکینک
خاصی (۳۰۰۰۰۰) آقچه در . بکینک سنوی اون کیسه حاصلی اولوب بیک
عدد عسکرله حکومت ایدر . ۸۶ تیماری ، ۱۴ زعامتی وار . الای بکی ،
چری باشیسی ، یوز باشیسی وار ، قانون اوزره جبه لولریله بیک عدد کزیده ،
مساح ومرتب جنگ آور ارجیش عسکرلری اولورکه بکلری ایله مأمور

اولمق اوزرہ» زال پاشانک سلیمان خانہ بویلہ جہ عرض ایتدیکی ۹۴۳ تاریخلہ
 سجدلہ مسطور اولدیغنی کوردک ... مقدا بوضعیفه یدیسنی بر بطندن تولد
 ایتدیردکر ندہ اینانامشکن شمدی قرق دانہ سنہ اینانمہ یه مجبور اولدم .
 سبجان طاغنک بویلہ بر خاصہ سی اولدیغنی آرتق سجدلہ رده بیله مسطور
 کورلدی ، ان الله علی کل شیء قدير . بوسبجان طاغندہ قورت ، صرتلان ،
 آندیق ، تلکی ، چقال ، قپلان والحاصل جملہ یرتیجی جانوارلر وار . بو طاغندہ
 چقتله شیرلر ، اما اصلا وقطا بالالری حاصل اولماز . قورت ایله قویون بو طاغندہ
 بر یرده کزدکری حالده قویونک توکنہ بیله ضررا صابت ایتمز . آنک ایچون
 بو طاغندہ چوبانلر اعتبار سزدرلر . سبوع بغدادہ بکز (معلم کوبکری وار .
 یرتیجی قوشلر بو طاغندہ چقتله شوب پچه حاصل ایدہ مدکریچون چیناقلیلر
 اصلا طورامازلر ؛ معمردہ اولمازلر . اما کرکس قوشلری غایت چوقدر .
 ایچلر ندہ بیک سنہ عمر سورنلری بیله وارمش . بیت : « یاشار کرکس کازار
 اولدغنجہ ، طوغان طورماز زیانکار اولدغنجہ » بورانک طاووقلری اکثریا
 کوندہ ایکشر یمورطہ یمورطالارلر . اخلاط ایله بوسبجان طغانی ارالغندہ بر
 تماشاکاه مخوف واردرکه آدینہ (عین چمن) دیرلر . قیلاردن طلوع ایدوب
 سنک خارالردن اشاغی پرتاب ایتدکده صاعقه سندن آدمک قولاغی اصم اولور .
 صداسی ایکی فرسخ مسافهدن ایشیدیلور . بوییکار بر خدیجه افارق غائب
 اولور . بوسم هلاهلدن نشان ویرر زهرناک برصودر . ایچن حیوان ویانسان
 اول آن اولور . حتی بزملہ برابرکن حاجی جارالله نام بر صاحب خیرات
 حیواناتی منع ایچون اطرافنه برسد سدید یاپدرمش . بوییکارک اطرافندہ
 اوتدن نشان یوقدر . بو طاغک شمال شرقیسنده طاغلر ایچرہ عظیم برقابلیجه
 وار یابلايه کیدنلر کلوب غسل ایدرلر . صوینی غایت اصیدر ؛ حوضی واسع
 اولوب صوینی زریخلیدر . ایچنه کیرن آدملرک صاچ وصاللری دوکیلور .
 اما نسا طائفه سنہ غایت نافعدر . چامورندن او یوز اولان آدم وجودینه سورسه
 بامرالله خلاص اولور . عادلجواز قلعه سنک شمالنه قریب محلہ ینه سبجان طغانی
 دامندن کلیر یرعین مالح جریان ایدر غایت براقدر . طرفینده بیوک طاشلر

برغازی شربت شهادتی نوش ایدر . بونلرکده هرری بر زیارتکاهدرد .
 بوییت اووقعه حقنده سویلنمشدر : « سکز بیک کافرک آردندن التمش مرد
 ایله یتمش » عجب رستمک ایتدی دیرلر اوغلو زال پاشانک » صوکره عجملر
 ینه شیخون ایدرک زال پاشا زاده بی شهید ایتشلردر . قبری مذکور شهیدانک
 جننده در .

قرق قرداشلر زیارتی — بر بطنده قرق اولاد بر ساعتده طوغدقلرندن
 قرقلر زیارتی دیرلر .

سبحان طاغی

(عادل جواز) قلعه سنک شمالنده اوج سمایه سر چکمش طاغدرکه
 (المجسطی) صاحب بطلمیوس الحکیمک قولنججه روی ارضده یوز قرق سکز
 جبال عظیمک بری ده بودر . بو طاغک ذروه اعلاسنه هر سنه ترکان خانطی ،
 چکوانی ، ظاظا ، لولو ، ظیباری ، پسانی ، کارکاری کوردلری نیجه یوز بیک
 حیوانلریله چیقوب یایلا فصلی ایدر . بوکوه بلند اوزره قوم یهود عروج ایتسه
 بامرالله زهره لری چاک اولور . بو طاغده اوتلایان حیوانانک اکثریسی ایکی
 قوزولار . غربی شوکه عادلجواز اختیارلری عهد قریبده بر بطنده یدی
 اولاد طوغدیغنی کوردک دیه شهادت ایتدیلر . حقیر اعتماد ایتیه رک عادة الله
 بویله جاری دکلدرد ، دیه معارضه ایتدم . همان صاووری اوغلی ، دزدار اوغلی ،
 میمندی اوغلی نام اختیارلرله محکمه یه واروب قاضی حامد افندی یه برغروش
 ویره رک « جانم افندی ، سلطان سلیمان خان عصرنده زال پاشا سجلاتنه نظر
 ایدک » دیه رجا ایتدک . درحال عادلجواز قلعه سی خزینه سنندن زال پاشا
 سجلاتی چیقاروب بولدیلرکه : « اول عصرده سبحان طاغی یایلاسنده
 (موول سیجاه) نام بر آدمک قاریسی طقوز آی اون کونده بر بطنده ،
 بر ساعتده قرق دانه اولاد وجوده کتیروب یکر میسی قز ، یکر میسی اوغلان

طرفی وان دریا سیدر ، صغیر ، کبیر سرا یلری ، رعایا خانه لری و باغ اولری ایله بیک یوز عدد بیوت رعنا لر در .

جمله سکر محله ، یدی محرابدر . (زال پاشا جامی) معمور و مشهور در . قلعه دن طشره زال پاشا جامی اول قدر مفرح دکدر ، برحمام دخی خرابدر . یتش عدد آغاواته مخصوص حاملر واردر . قلعه ده برخانن وار اما بدستانی یوقدر . چارشوسی وار سه ده آذر ، لکن اوزدر . جمله ذی قیمت موجوددر . یدی بیک عدد باغ لری وار . شهرک جانب شرقیسی آب حیاتی حوض و شادروانی باغچه لرله مزین مسیره در . از جمله (زال پاشا باغچه سی مسیره سی) مشهوردر .

قلعه نك حاکم لری — اولا وان ایالتنده سنجاق بیکی مرکز یدر . بکینک خاصی قانون سلیمان خان اوزره (۱۵۴۰۳۶) آچقه در . بوجه عدالت سنوی سکر بیک غروش حاصل اولوب بیکی آلتی بوز آدم ایله سفره تارلر . الای بکیسی ، چری باشیسی وار . جبه لولریله بیک عدد کزیده عسکر اووب بکینک لواسی آلتنده سفره کیدر لر . یوز الی آچقه پایه سیله شریف قضادر . قاضیسنه سنوی بیک غروش حاصلی اولور . مفتی و نقیبی ، نایب و محتسبی ، صوباشی و شاه بندری ، کمروک امینی واردر . اما قلعه دزداری حاکمدر . قلعه نك کزیده نفراتی واردر که شب و روز آماده طور لر . سپاه کتبخدا یری ، یکچری سرداری یوقدر . وان یقین اولمغله یکچری اغاسی طرفندن هر بار برچاوش کلوب مجرم یکچریلرک حقلرندن کلیر . (۱۰۳۱) تاریخندن بوقعه ده الی اوطه قو قولی یکچریسی ، ایکی اوطه طویچی ، براوطه جبه جی مستحفظان وار ایدی . الان بوقعه ده بال یمز طویلری و بی حساب جبه خانه اولمغله عجملرک داغ درونیدر .

(زیارتگاه عادل جواز) — زال پاشا زاده بونده حاکم ایکن برکیجه علی الغله سکر بیک عجم شاهن نسکری باغرا ایچنده بوضیه یتارلر . زال پاشا زاده حاله وقوف کسب ایدنجه التمش نفر کیمسه ایله کیدرک عجملری اوله قیرارکه سکر بیکندن الی عددی آنجق قورتولور . بری طرفندن ده

اراسدن قلعه نك ذروه اعلاسی كورنمز . ایچ قاعه سنك اطرافده خندق یوقدر . ، ممکن ده دكلدر . زیراً دائراً مادار اطرافی شاهین یووالی یالچین یالامه قیالردر که بر طرناق ایریشدیره جك یری یوقدر . اوتوزسکز عدد متین قله لری وار . بردمیر قپوسی اولوب بربری ایچره اوچ قاتلی باب قویدر . بوقلعه ده یتیمش عدد باغسز ، باغچه سز داراجق خانه لر واردر ؛ جمله سی تراب ایله مستورددر . درون قلعه ده سلیمان خانك برجامی وجبه خانه مخزنلری ، غلال انبارلری ، صوصهرنجلری مهترخانه قله سی ، دزدار خانه سی واردر . عظیم بالیمز طوپلری واردر . غیری عمارتدن آثار یوق . دائراً مادار جرمی درت بیك آدیمر . شکل مدوردن جانب شماله طولانیجه واقع اولمشدر . بوقلعه نك طرف شمالده برطوب منزلی بعید برکوه بالا حواله سی اولمغله اول حواله یی منع و دفع ایچون قلعه یی اوطرفه طولانیجه انشا ایتمشلر . اما اول حواله دن بوقلعه یه اصلا ضرر اصابت ایتک احتمالی یوقدر . زیرا دشمنك طوپی کله سی آشیری کیدوب دریاه دوشر . آندن اشاغیده رباطی واردر . بوده یالچین قیا اوزره در ؛ اما آلیق پشته اوزره واقع اولمشدر . برطرفی لب دریاده کی قیا اوزره در که اوچ عدد قپوسی وار . آخلاق قپوسی جانب جنوبه مکشوف ، بر قپوسی طرف شرقه ارچش جانبنه متوحددر . بواشانی قلعه دخی غایت متانت اوزره سنك عظیملر ایله بنا اولنمشدر . شکل مربعده اولوب شمال جانبی قیالر اوزره عالی اولمغله اول طرفده بر (اورغون قپوسی) واردر که دائماً مسدوددر . بور باطک جرمی آلتی بیك آدیمر . لیانه ناظر قله لرنده عظیم شایقه طوپلری وار که ایچلرینه آدم صیغار جمله یتیمش آلتی پاره شاهانه بالیمز طوپلری واردر . بوقلعه ده جمله باغسز ، باغچه سز اوچ یوز عدد خانه قدیملر وار که جمله سی کارگیر بنادر . عجملر نیجه کره بوقلعه یی محاصره ایدوب خائب وخاسر کیتمشلردر . اونک ایچون اولری جمله کارگیر بنادر . مغاره لری قیالر ایچره کمین خانه لر در . بوقلعه نك باطی طرفی طاغلردر . اوزرلری سراپا باغلردر . هوا سی لطیف اولمغله اهالیسی صاغلاندر . قبله

طاغرده حاصل اولور . قویو طورانچی کبی نفیل برکونه صاری زرنیخدرکه روم و عرب و عجمه ، حتی فرنگستانه کیدر . اهل کیمیا بونی نحاس خاصه قویوب نیجه اجزا دخی قارشیدیره رق زرخالص ایدرلرמש . بوندن بر آدم نیم مثال قدری برفجانده ازوب آبدن یاتاجنی وقت نوش ایتسه جمیع وجودنده کی موی بی معینلری دوکیلوب وجودی بیاض آسا اولور . فقط افراطدن حذر کرک .

بورای بعدالزیاره قلعه دزداری وسائرلیله ودااعلاشوب ینه ساحل دریا ایله جانب شرقه کیدرک (عادالجواز) قلعه سنه کلدک . بوراده ملک احمد پاشا اقدمزی بولوب دستنی پوس ایله بتلیس خانی عبدال خانک مکتوب محبت اسلوبلرینی ویردم ، قرأت ایتدیلر . « بیانہ سویلر ، لایعلم الغیب الاالله » دیدیلر . مکر مکتوبده خان « بنم اقدم ، انشالله سداسلام اولان وان قلعه سنه کیررکن ساطانمه در دولت طرفدن برخبیر مسرت کلوب مسرور اولورسز . الله اعلم ورسوله ، ابشیر پاشانک طالعی غایت الغایه نحوستدر . البته یقینده قتبی خبری کلمه سی مقرردر . وانه داخل اولدقدن صوکره دست شریفکزه برعظیم مال ومنال کیرمه سی مقرردر . همان بوعبد داعی عبدال بنده کزی دعادن اونومیه سز » دیمش . پاشا مکتوبی حفظ ایلیوب حقیردن خان اولادلرینک حالتی علی التفصیل صوردی . معلومز اولدینی مرتبه جواب ویردم . آدن عادالجوازه احباب تدارک ایدرک شهرک تماشاسنه شروع ایلدم .

اوصاف قلعه عادالجواز — بانسی اذریایجان شاهلرندن تاج الدین عالیشان شاه ایراندر . صوکره نیجه ملوکه دکوب آخر (۹۴۰) تاریخنده درون قلعه ده متحصن اولان عجم صلابت عثمانی به طاقت کتوره میوب قلعه نک مفتاحلرینی بالذات سلیمان خانه تسلیم ایتمشدر . ایلك حاکمی زال پاشادر . اشکال قلعه عادالجواز — وان دریاسی کنارنده آسمانه سرچکمش برقی اوزرنده واقع وسنک تراشیده ایله بنا ایدلمش بر حصن حصیندر . تازرومنه پیاده آدم یارم ساعتده عروج ایتدکده شرق وجنوبنی احاطه ایدن وان دریاسی برخامیج صغیرکی نمایان اولور . وقت چاشت اولمانیجه ابرکبود

خورشید حورمه ، دوندی حورمه ، صفیه حورمه . آل دانشمندیان : ملك كوندوز ، ملك قبله ، ملك صفا ، ملك مقدس ، ملك عمران . اجداد لری سیواس قربنده نیکسارده یاتار لر . ال چواننده اخلاطه ملك اولمشلردی . جمله اون ایکنی نفر کیمسه لردر . بونلره افواه ناسده (امیر) دیر لر . اصل لری یینه ماهان دن اولوب هجرتك ۱۲۳ سنه سی ملك هشام اموی زماننده بونلر وداغستان لیلر اسلام ایله مشرف اولمشلردر . بوراده یاتانلر شونلردر : امیر زیاد ، امیر یاس ، امیر قوردومان ، امیر عیدبار ، امیر قتیاق ، امیر ساریان ، امیر سلطان ولی شمس الدین . اشته بوتابیس خانلرینك جد اعظمیدر . قره قیونلی لردن یاتانلرده شونلردر : قره جلایر خان ، قره یوسف خان ، قره طورمش خان ، قره بورخان ، قره شیخی خان . بونلر ك خواتینی شهر ایچره زیر زمینلرده و سریر لر اوزرنده یاتار لر . تاریخی لری بیله اوزرنده محرردر . بودیدیکمز مصطبلر اوزره قیالر ایچره سریر لره نیجه سی قطیفه اتوابلریله ، بیاض کفتلریله ، صاچلری صقاللریله یاتار لر . نیجه سی قدید و قورومش قالمشدر . حتی برزنجی چهره غلام انده عصاسیله ایاق اوزره دیده بان کبی دیواره دایانوب طوریر . اماغایت مخوف چهره در . تره دارلری یوق ، قبولری فاتخروان مرادخان زیارت ایده لیدنبری مستوردر . حقیر نیجه دلیکلردن ایپلر ایله زیرزمینه اینوب زیارت ایتم و شوییتی تحریر ایلدیم :

اجل سوهانی حك ایلر حدیدی جهان ایچره قویار نیجه قدیدی

عرب و عجمده اخلاط قدیدلری مشهوردر . واقعاً سائر یرلرده وار . اما بونلر صاچ و صقاللریله تروتازه طوروزلر .

ستایش کلیات شهر اخلاط — بوشهرك طاغلرنده نیجه کونه معادن واردر : از جمله مرغوب (زرنیخ احمر معدنی) : صابون ایله خلط اولنسه ده وجود بشره دؤرتلسه اصلا برقیل قویمیوب بدن بی آدمی اولیله پاك و نرم ایدرکه کویا پنه اولور . جذام مرضنه مبتلا اولان برسياه اوزومله بردانق مقداری تناول ایتمه امراض برصدن ، فر نکیدن ، جذامدن ، داء الثعلبدن خلاص اولور . (زرنیخ اصفر معدنی) بومعدن اخلاطك شمانسده کی

بونلرکی نیجه لریله کوریشوب دعالرینی آله‌رق تازه جان بولدق، بونلردن ده‌نیجه خلقتدن قطع‌ءلائق ایتمش جانلر وار. بوشهر خرابی زیاده مدح و توصیف ایتمده فائده‌ءعائده اولماسه کړک. بوخرابه لړک مدحنده کلال وار. کاردنیا بویله در. (کل شیء هالک الاوجهه) بونلردن سیاحت‌مده تصادف ای‌تدیکم خرابه شونلردر: عراق عجمده کوفه، اسکی بغداد، اسکی موصل، میافارقین، عراق عربده انطاکیه، مصرده اسکندریه، عسقلان، طبرستان، بصرای حوران، طرسوس، اناتولیده بلاط، ملاخی، آیائلوق، آیدنجق. روم ایلیده آتیه، قواله، قریمده اسکی قریم، شهرابن کرمان، کوه آلبرز دامنده عراق داریان وسأره در.

ایشته بونلرکی نیجه یوز سنه لردن بری خرابه یاتان شهرلردن بری ده آخلاطدر. کیفیت عالمه واقف اولانلر بوقیل و قالدن واز کچر. لکن دیلدر طوره‌ماز بوشهرلر برچوق همتله میدانه کلش معموره لر اولدقلرندن انسانک باقارده یازینی کلیر. حیفا، دریغ! دیر. یوقسه همیشه دنیانک حالی بویله در. برجانجی عمار اولسه دیکر جانجی خراب اولور. مرحوم و مغفورله ویسی اقدینک واقعه‌سنده تحریر ای‌تدیکی کجی: قنئی زمان بدرستی جهان معمور و آبادان اولمشدر؟! »

زیارتگاه اجداد سلاطین آل عثمان در شهر آخلاط — (قویا آلب بای زیارتی) اردوغرول بایک دده‌سیدر. عظیم‌الشان، شجاع، بهادر برار ایش. جنبنده (حسن‌بایندر خان) قویا آلب بایک برادریدر. ماهان شاهنک اذنیله اخلاطه‌خان اولمش، شهر ایچره اثر بناسی چوقدر.

دیگر لری: سلطان عبدالله، عز‌الدین خان، سلطان حسن، سلطان میمندی سلطان بوغهبای، سلطان طوخته‌بای، قورقودخان، سلطان علی خان، سلطان کاظم، سلطان بندی خان، زوربای خان، اسماعیل خان، بدربای خان، چیغلی خان، طوخته‌مش خان، سلچوق خان، اسرائیل خان، معصوم بای، قوتلی بای. خاتونلری باشقه‌برده یاتارکه شونلردر؛ ماما خاتون، صرمه‌خاتون، جان خانم، نیلوفر خاتون، سرو بوی خانم، زیبا خانم، وصفیه خانم،

بو آدم دها بونك كې برچوق خيالات قيل وقال يازمش . وشهرى پك زياده اعظام ايلمشدر . حقيقت حال مبالغه لى اولوب شهرك وسعت ومكنتدن كناهه در .
 بوشهر اچره نيجه يوز آدم لر بوخراستانده ساكن اولورلر . معمور باغلى باغچه لى آب حيات صولى اولرى وار . امن وامان اولوب نيجه لر ينك مسقط رأسلى ارنا كنديلرينه انتقال ايتمش وبووجهله فراغت ايده ميوب هر برى ديكرندن يوز ميل بعيد خانه لرده ساكن اولمشلدر . اما غايه لغايه صالح وحال صاحبي آدملىرى واردر . حتى مغاره لر نده قرق اللى سنهدن برو ساكن اولمش كنج محتده بر بوريا اوزره بيريا قالمش آدم لر وار كه قرق اللى سنهدر آغز ينه ذى روح قسمندن طعام قويمه مشدر . از جمله (شيخ مصطفى اخلاطى) قرق برسنه در صائم الدهر در . حنفى المذهب مظه كرامدن برسرو در . حقير قاتنه واروب سلام ويردم . خداه عياندر كه « و عليك السلام ، اى حافظ اولياى سياح عالم » ديدى . حقير : خير دعا كزى رجا ايدرم ، ديدم « سزه اللى بش سنهدر خير دعا اولنور . ار نلردن فيضياپ اولمش سين . بزه بر عشر شريف تلاوت ايله ، بزه سزه بردعا ايده لم . آرامزده بويله بريغ وشرا اولسون » بيورديلر . حقير همان برزانو كلوب سورة (ص) دن صوت اعلا ومقام دلنفر يب صبا ايله (ووهنا لداود - .) عشر شريفنى اوقويوب تمام ايتدم . انلرده بزه خير دعا ايتديلر . آنلرده بزدن دعا تمنا ايدوب حقيره آنلره دعا ايلديكمده ال يوزه سوروب حقيرى دنيا و آخرت قرنداش ايلدى « يورى بو عالم سياحتده جناب كبريا معين و ظهيرك اولوب سنى سعادت دارينه نائل ايله سين شمدن نيكرى قومده اوبنا اما عوام وعوان اول » ديدى . وداع ايليه رك آيريلدق . آندن (شيخ على اخلاطه) بو عزيز دخى مغاره ده اوتوز بييلدر سا كندر كه صوم داودى ايله كچنير . سادات كرامدن كوزى ياشلى ، باغرى طاشلى ، جكرى پر خون ، عشق الهى ايله مجنون بر مرد حقيق و فاضلدر . حمد خداه خير دعا لريله شريفاب اولدق . آندن (اخلاطى حسن دده) طر يق خواجكانده تكميل فنون ايتمش ، خلق ايله كلمادن چكلمش بر ذاتدر . ينه يابلا اتكنده بر غار عايله (شيخ اتقى دده) واردر .

کفایه مقداری انواع جبه‌خانه‌سی، بیوک، کچوک شاهي ضربن، قلوبورنه طوپلری وار. لب دریاده کی اسکله‌سند کمرک امینی اوتوروب جمیع کان کشیلرک عشر سلطانیسی آلهرق قلعه قوللرینه موجب ویریر. بدل التزامی یدی یوکر .

آخلاق خرابه‌لری — بوشهر خراب ایچره نیجه یوز عظیم قبلر ایله یابیلمش جامعلر وارکه پک قدیمدرلر. قبلری طاشدن اولوب اوزرلری کیرچ ایله مستور فقط جماعتدن محروم کبوتر، زاغ، بوم‌آشیانی اولمش خرابه‌لردر. از جمله (امیرخای) جامی بیکس و میدان محبتده قالمش، درو دیوارلری تاسطوخنه وارجه ایله مجلادرکه کویا غذا کی کاغیدر. صاحبی امیرقای بوشهر قدیمک محرری اولمغله جامعک جاب اربعه‌سند کی دیوارلرک یوزینه بوشهر ایچره نه قدر جامع، مسجد، مدرسه، خان و سائر عمارستان وارسه مهرخطی ایله یازمش. حقیر آنی قرأت ایدوب علی قدر الامکان یازدم، اکری محله زیاده صرف دقت ایدوب دورین ایله اوقودم. اولا بوشهرک لسانندن برنبد، چغناي و مغوله قریب برلهجه در. «اشون کتمش وزه کورومزه وارمش مزه بزه قای کیدر. بقز ایتدی دوکلی کلیر سرردر. منی سونجه مشدر. شادبای کشیدر. شول کشی منفارینه در. صاویلر صاویلام. (یعنی آغلايه قالد) بارمز اوروشی کشیسی یز (یعنی جمله مز جنک آدمی یز)» دها بوکونه نیجه الفاظلری وار.

محرر شهر دیوار جامعده: شهر جمله اوتوز بش بیک محراب دیمش. حقا که مناره لرینک کترتی ووفرتی واردر. فقط بو قدری لاغ اولسه کرک. ایکی بیک مدرسه، بیک حمام، ایکی بیک خان، بیک دارالحديث، التي بیک مکتب اطفال، سکز یوز تکیه، اون سکز بیک چشمه، سکز بیک سییل، اون بیک محله، ایکی یوز بیک او، تيمش بیک سرای اعیان، اوچ بیک کاربا- نسرای، ایکی بیک خان غربا، التي یوز بیک دکان، یوزاللی محله قباب عالیله لی بدستان، یدی یوز عمارت قرق بیک مسیره، طقوز یوز بیک باغ و بئجه، تيمش بیک زیارتگاه، التي یوز بیک اعیان و علما و بوکا کوره نیجه آدملری وارمش.

۹۵۵ سنه سنده فتح ايديلوب جمله كردستان بکري مطيع ومنقاد اولديلر . سوکره وان دريای کنارنده کی بو اخلاطه کلوب جمله اجدادینی زیارت ايدرك اخلاطک معمور اولسی ایچون قوجه زال پاشا ايله قوجه معمارسانی آلیقو - یوب برقلعه متین انشاسنی فرمان بیوردیلر . کندیلری بتایس اوزره دیاربکره آندن دالسلطه العلیه کلدیلر . بری طرفده زال پاشا اخلاط اهالیسی ايله مشورت ایدوب اخلاط خرابه سی خوبنده لب دریاده بردوز زمینده قلعه بناسنه مباشرت ایدر ...

ستایش و اشكال قلعه اخلاط — ۹۶۵ تاریخده بالذات سلیمان خانک وزن طبع معمار یسیله بنا اولمشدر بدست زال پاشا . لب دریاده مرابی برقلعه دره . دائراً مدار جرمی اوچ بیك آدیم ، جمله اون اوچ عدد قلعه دره . دیواری اول قدر عالی دکدر . خندقده عمیق دکل . اما غایت متانت و رصانت اوزره پایلمشدر . غایت واسع دیوارلری وار . لب دریایه ناظر اوچ قات قوی حدید قیوسی واردرکه بو قوی اوزره قلعه نك اتمامنه جلی خط معقل ايله یازلمش تاریخک آخر مصرعی بودر :

« عجب مقام لطیف ، زهی بنای متین سنه ۹۶۳ »

بو قویونک دریا طرفی جانب قبله دره . بو قلعه ایچره خاکپاک ايله مستور اوچ یوزالی عدد خانه معمورلر وار . سلیمان خانک برجامی ، برجمی ، برخانی ، یکرمی قدر دکانی واردر . قلعه وان ایاالتده موش پاشاسنک محل اقامتدر . بکینک طرف پادشاهیدن خاصی (۴۱۰۰۰۰) اچقه دره . قانون اوزره بوجه عدالت بکنه بهر سنه یکرمی کیسه حاصلی اولوب بش یوز آدمیله سنجاق قراسنی ضبط ایدر . ۴۴ زعماسی ۱۳۰ تیماری واردر . الای بکیسی ، چری باشیسی اولوب قانون اوزره جبه لیلریله بیك قدر عسکری اولوب بکترینک لواسی آلتنده سفره کیدرلر . یوزالی اچقه پایه سیله قضای آمانیدرکه سنوی قاضیسنه ایکی کیسه کلوری واردر . شیخ الاسلامی ، نقیب و کتخدایری ، سرداری یوق . شاه بندری ، باجداری ، محتسب و صو باشیسی استانه طرفدن کلیر قلعه دزداری ، یوز عدد نفراتی وار ؛ هر شب مهترخانه چالوب آماده طورلر .

غزا وغنیمت لربنی طویان اقربا وتعلقات لری بر بر هجرت ایدر لر ؛ دانشمندیلر ده هجرت ایله اخلاطه کلوب قیصر زمین دیار لربنی بر بر فتح ایدرک اطرافه ولوله سالار لر . بعده اوزر لرینه ینه تاتار عسکری کلکله، ثرمنده اولوب (۴۷۶) تاریخنده دانشمند بکی اولور لر . آندن شهر آخلاط (قره یوسف بن جلایر) ه قالیر . بوده ۸۰۵ سنه سنده تیمور خوفندن فرار ایدوب بیلدریم خانه دخیل دوشدی . بعده تیمور بیلدریم دن قره یوسفی ایستمکله ویرمدیکندن بیلدریم خان اوزره بروسه یه طوغری یوللانوب کلیرکن بو آخلاطی قره یوسفه رعماً یدی آیده خراب ویباب ایلمشدر . حالا خراب آباد برشهر در . بعده ۸۶۸ تاریخنده اوزون حسن شاهه دکر . فقط فاتح قسطنطینه سلطان محمد غازی دریا مشال عسکر ایله اوزون حسن اوزره کلوب ترجان سحر اسنده جنک ایله حسنی مغلوب ایدوب اون یدی آتلی ایله اذربایجانده تبریزه دوشوب تسلیم روح ایدر . نعشنی آخلاطه کتوروب کومر لر . آخر بوراسی ایران زمیر شاه لری اله کیروب شاه اسماعیلک انده ایکن ۹۲۰ سنه سی سلیم اول شاهی مغلوب ایتدیکده آخلاط اهالیسی بر جای مناصری اولمدیغندن ارضروم آتنده سلطان سلیم خانک پای سمندرینه یوز سوروب « پادشاهم ، اجداد عظامکک مدفون اولدقلری آخلاط شهرنده بزه برقلعه بنیاد ایله » دییه رجا ایلدکرنده خلقنه وافر احسانلر ایدیلور . فقط سلیم اول قلعه بنیادی سوداسنده اولیوب عجمه امداد ایدن مصر سلطانک بو ی بکی مرعشر حاکمی آل ذوالقدر دن سلطان علاء الدوله اوزره پاشا کوندروب کوش سحر اسنده آنی مغلوب ایدر ، صوکره مصر لیلر اوزرینه کیدر ، آخر کار سلیم خان استانبولده مرحوم اولور ، رینه ۹۲۶ تاریخنده سلطان سلیمان کچمکله شاه طهماسبک قرنداشی القاص میرزا برادرندن روکردان اولوب شروان و شماخی شاهلغنی ترک ایدرک دشت قچباغ اوزره ولایت قریمه و اورادن ادرنده سلطان سلیمان خانه کلوب مرامنندن زیاده اعزاز واکراملر کوردی . سلیمان خان دریا مشال عسکرله عجمه کیروب روان ، کنجه ، نخشوان ، تبریز ، خوی ، مرند ، رومیه ، دومبولی مملکت لربنی فتح ایله عودت ایتدکده وان وتوابی اولان تیش پاره قلاع

دوام دولتمهدها ایتسون « دیوعفو نامه کوندریر . حال بوکه بونلر طوپلادقلری
یمورطیه نشان قومامشلمش؛ هرکس بریمورطه آلیر کیمیمی بنکی بیوکدی،
کچوک آلدیم، کیمنی کچوکدی بیوک آلدیم، دیسه آرالرنده بر نزاع وهای
هویدر باشلار . عاقبت اندیشلری : « بز شمدنکیری بری بریمزک حق
صریحلرینی یدیک ، بوشهردن بت برکت قالفار بویضه لر شهرک خراب ویباب
اولمانه سبب اولور . باقلم بز نه کونه بلانازل اولور؟ » دیسه خوفه دوشرلر .
آخر بومملکته طاعون مستولی اولور ، برکیجده اون ایکی بیک اوبه اوجک
قالقوب قطع منازل ایدرک شهر مصرده آل عباسدن الکیش قلعهسی صاحبی
(المستکفی بالله) ه کلوب بریورت ایستلر اوده بونلره مصرک چانب شرقیسنده
(قیتبای) یابلاسی نام محله مسکن ویریر ، برسنده طوپراقدن برشهر قوی
یپارلار ، اوزمانه دک مصر دیارنده کرپچدن دیوار وسطوح عمار کورلماش
ایمش . حالا قاهره نک شرقنده طوپخاناه طرفنده « آخلاط محلهسی » دیرلر ؛
نیجه بیک خانه خراب زیر تراب اولوب یثار . آثار بنالری ظاهر و باهردر .
بری طرفدن ماهان شاهی اخلاطه ظلم ایدوب برباد ایتدیکی چون الله کندوسنی
سملکان شاهی انده منہزم ایدر ، ماهانه کلدکده آخلاطدن اون ایکی بیک
او کوچدیکنی برسنه صوکره طویار .

صوکره ازربایجان شاهلرندن (سلطان جلایر) معمور ایتدکده عثمانیلرک
اجدادندن اردوغرول ددهسی (قویا آلبای)، آنک قداشی (بایندر خان)،
اردوغرولک باباسی سلیمان بای - که جعبر قلعهسی دبنده ونهر فراتده
مغروق اولمشدر - جنکیز تاتارلری دردندن دیار ماهانی ترک ایدوب اخلاطده
سلطان جلایره کلوب بوی بکی اوله رق ساکن اولورلر . بوقوم جلایرده ینه
تاتاران جنکیزیانک قرنداش اولدلرندن بر آلائی شجیع ، دلیر ارلر ایدیلر .
سلطان جلایر آق قیونلی شاهی اولمغله ، بو طائفهیه « اچقه قیونلی » دیرلر .
اصللری ماورأالنهرده دیار ماهاندر . بو اخلاطدن نه طرفه سفر ایدرلر سه
منصور ومظفر اولدقلرندن سلطان جلایر بونلره شهر آخلاطی تملیک اوزره
احسان ایلیوب بورالری معمور ومسکون ایدر . بونلرک اخلاطده کی صفا ،

نيجه تاريخده كوردك « بيورديلر . مقديس دخي تاريخده بويه يازيور . غريب سردرکه بوكيكلر ايكي بيك سنه لك برزماندنبري طور بيورلرده حالا چورومه مشلر . سبجان القادر الخلاق ..

بوني تماشا ايدرك ينه جانب شماله كيدوب وان درياسی ساحيله درت ساعتده (آزغاك) قريه سنه واردق . بوراسی اخلاط سنجانجی حدودنده ، لب دزياده معمور كويدر . ينه جانب شماله اوچ ساعت لب دريا اياه عمارستانده كيدوب (بندماهی) ده منزل آلدق . بالق داليانيدر ، وان دفتر دري طرفدن ضبط اولنور ، ميري امانتيدر . ينه جانب شماله كيدرک صاع طرفزده وان درياسی کنار يله معمور قرالری تماشا ايتدك ، نهايت (اخلاط) شهر قديمه واردق .

اوصاف شهر قديم آخلاط — بوبله يه عاد تباعيدر ، ديرلر . ريح عقبم خوفدن بوشهرک حائنده كي يوجه طاغلكرک ، سبجان طاغلك بيوك مغاره لر ينه صيغنمشلردرکه بومغاره لرك هر بری اوچ بيك آدمی رفاه رفاه آلور . مؤرخين بوشهره « داربله » ديمشلر يعنی « اوغوز طائفه سی شهری » ديمكدر . بوشهر ملوكدن ملوکه قالب اول قدر اولدی که وان درياسی کنار نيجه بر اوچی تا آرچش قلعه سنه واريردی ؛ باغ و بغيچه ، مشبك بوستانلری بری برينه چتاچت اولوب يابلار يده سيحان طانغی ایدی .

سبب خراب شهر آخلاط — زمان قديمه بوشهر ماهان پادشاهنك حكمنده ایدی . او پادشاد بی تدبير سمنكان پادشاهی اوزره سفر ايتمك مراد ايدندكده بو اخلاطك اهاليسندن سفر امداری ايچون يوز بيك يمورطه ايستر . بو فرمان اخلاط اهاليسنه كننجه « بدعتدر ، امانه چاره ؟ ويرهلم » ديهه اوغوزلر يوز بيك يمورطه بريكدير يرلر . ديار ماهانه كتورمكه آدم خرچراه لازم : بويضه لری يوكه مكه اشتر ايستر . بونلر خيرتده قالب مشاوره ايدرلر ، بو حال پريشان ماهان شاهنك معلومی اولدقده « سزدن طاووق يمورطه سی ايسته مدم ، يوز بيك كموش يمورطه ايسته دم . چونكه سز بر آلای ققير آدملر سكر ، سزی بوتكليفدن معاف ايتدم . هر كس يمورطه لر يني آلسون ،

اصابت ایتمهش؛ بونلری مساحهٔ بعیده دن کورن، برکار بان جانب وانه روان اولمش کیدیور ظن ایدر. جمله سی چاقاق طاشیدر. اما غرابت آنده که دوه لرینک طاش اولدیغنی کورن ساربانلرده کچ کردان، کچ در اولوب عظمت الهمیه قارشى ال قالدیروب تضرع ونالش ایدر برشکل مهییده طاش اولمشلر، کیمی سجده ایتمش، کیمی سر نگون یا تمش، کیمی یان یانوب برکوزیه آمهانه نکران اولمش! انسان بونلره امعان نظر ایله نظر ایتمش کرکدر که آثار غضب الهی بی تماشا ایتسون. حقیر بونلری کوردیکمهده مبهوت اولوب غضب الهیدن ینه مولای متعاله التجا ایدم. بورادن شماله طوغری کیدرکن رقیقلر من دیدیلر که: سلطانم، اکر قدم در بغ ایتمزه کز بوحله قریب بر تماشا کاه واردر آنی ده سیرایده لم؛ تا که عجایب کوره سز. «حقیر جوابا دیدم که: ای نور دیده لرم؛ بوسیا حته افنای وجود ایتمه دن مراد و مرام صنع طبیعی خدای لایزالی تماشا ایتمکدر.» اویار موافقلر دخی «بسرو چشم» دییه حقیره وسیله اولدیلر. بر ساعت قدر شماله کیتدک؛ موش سحر اسنه کیدر بر راه عظیمه کیتمیوب اول محله بایر یالچین قیا اوزره ربع ساعت یورودک. شو صنع بدیع المالی تماشا ایلدک:

مناره مثال اولان یالچین قیا اوزره بر آدمی زنجیر ایله صارمشلر، حالا آنجق استخوانلری قالمش، نه عضوی وار نه برشی سی!.. زنجیرلرده چورومهش، و یا هنوز استاد لندن چیقمش ظن اولنور. کیمکری غایت بیاضدر. اینجکری، قول کیمکری یدیشر، سکزر آرشین کلیر قالین و اوزوندر لر باشی کوچک خلوت حاملری قهسی قدر وار، کوزلرینک دلیکلرینه بر آدم بی باک کیرر و چیقار حتی بودلیکلرده مسکی قر تالار آشیان طوتمشلر. روایته نظرأ بو کیمکیر حضرت ابراهیمه ایمان کتورن موحدیندن برینک جسدی ایتمش. نمرود بونی بوقیایه باغلابوب آلتنه آتش یاقش. الله بو وجود نازنینی محافظه ایتمش و کیمکیرینک اکثر قسملری قیا ایله یکپاره ویکرنک اولمش آنجق اینجکری، قولنک یری، باشی قیادن طشره نمایاندر. یویولدن ایچه اوزا قدر شیخ مصطفی اخلاطی ده «بو آدم امت ابراهیمدنر،

رعايا و خداملى ايله بالقلر صيد ايدوب طوزلر . صوكره نجه بيك عجم بازركانلىرى ، كوك دولاق ارمنيلرى بوبالقلرى ميريدن آلوب نجه يوز دوم يوكلرله عجمستان ، خيجان ، باكو ، اذربايجان ديارينه كوتوريرلر غايت لذيد و سميزدر . بونلردن ميرى يه سنوى طقوز يوك اچقه حاصل اولوركه وان قولنه وساثر كول اطرافنده قلعهلر ككيلره علوفه يتشديرير . بوبالقلر صيد اولدقلرى كون حال واحوالى تامپله اكلارلرده انسانلردن بوشنه قاجازلر . تاريخ شرفنامه صاحبي شرف خان ديركه : بوبند يوقاروسنده كى زيارت محللى اسكندر كبيرك حكيمى ايمش . (باركرى) نام محلك آب و هوا سندن حظ ايدرك آنده ساكن اولور . كندوسنه و خلقه كفاف ايجون وان كولى بالقلرينه طلسم ييار بومحمد دفن ايدر . آنك ايجون بيلده بركره جهه بالقلر اورايه واروب تكرر مرورلنده صيد اولورلر .

حكمت خدا كوله بوقدر صولر قاريشيرده نهر قطره ترايد ايدر ؛ نده تناقص ! صوي سم هلاهلدن نمونه نما اوله جق قدر آجيدر ، آدم طهارت ايتسه استنجا يرني ياقار ، دكه آدم زارينه تحمل ايدمه من غريب برسردر كه بومحر ك اطرافنده اسكان ايدن غربا بوراده اثوابلرني غسل ايتدكلرندمه اصلا صابون سورمه يه محتاج اولمازلر . صوبنده او قدر صاف ، بياض ، نظيف اوله رق اثواب بيقانيركه بزلر كويا پنه اولور . جنوب و غرب يللرى اسدكه كولك عظيم فورتنه سى اولور . ايجنده اللى پاره قدر كيسى واردر كه قلعه دن قلعه يه بازركانلىرى كتورير .

وان درياسى كنارنده ايلك كورديكمز (تحت وان) نام خانك قربنده «راه اووا» نهايتنده بروايدمه غريب و بك عجيب برصنع ازل مشاهده ايتدك : روايته نظراً اولجه نمرود ييغمه طاغ ياپديريركن نمرود يار كوه بالا يه طاش طاشيرلر مش . بامر خالق قهار ايمش قطار دوملر يوكلرى كى طاش اولمشلر . شمدي قطار ، قطار ترتيب اوزره جمله سى يوكاريله ديزلمش طورلر . كيمي چوكمش ، كيمي برپا ، كيمي منهدم ! حالا جمله شكل و شمائل ، قدوقامتريله آماده طوژييورلر . اوچ بيك يدي يوز سنه دن بى بزيسنه بررخنه

بوجيره نك وسطنده عمقى یتمش قولاج قدر دریندر . هر طرفنده اعلا دمیـر
طوتار محللری وار . بوجیره هر طرفدن بیوک ، کوچوك یتمش قدر صولر
روان اولور .

جنوبنده (كوزلدره) حكارى ولايتى طاغلرندن كلیر . (عين كواش)
حكارينك جلومرك و (وسطان) قلعهلى طاغلرندن كلوب (قوصقون قیران)
قربنده قاریشیر . ینه جنوبدن كان برنهر وسطان قلعهسى كپانى دینده قاریشیر .
(نهر خوشاب) عوام (خوشاف صوی) دیرلر . نهر عظیمدرکه تموزده وایلك
بهارده هیسج كچید ویرمز . بونهرده یدی عدد صولر قاریشیرکه ان شاءالله
محلنده نحریر اولنور . بونهر غایت طانلیدر . برقولك طلوعی ینه حكارى
طاغلرندندر . برفرقهسى خوشاب قلعهسندن ، برقهسى محمودی دیارینك آباغای
وقره قلعهسى طاغلرندن كلوب حكارينك وسطان قلعهسیله وادرمید باغلى
ایچنده وان دریاسنه ریزان اولور . شمال طرفندن : (كدكچای) بهارده طقیان
ایدر . منبى شرقده آق کیرپی وچوماقلى طاغلرندندر . آمق قلعهسى دینده
دریابه منصب اولور . التی ساعت شمالدن (قرهچای) کلیر . بوده بهارده طاشقین
آقار . «قاسم اوغلی چایری» نام صحرادن عبور ایدوب (قرهشیخلى) قربنده
دریابه قاتیلیر . شمالدن (جانیک نهری) اولو صودر . مطلى بارکیرى طاغلرند-
ندر . بارکیرى قلعهسى قربنده دریاه ریزان اولور . ینه شمالدن (بندماهی نهری)
بارکیرى قلعهسى قربنده وان دریاسنه کیرر . بربوغاز ایچنده جریان ایدر .
آشاغیده شورجهدر . اما یوقارولرده طانلیدر . مطلى ینه بو طاغلردندر .
بونك منصبی محلنده (بندماهی) وار . اساساً وان دریاسنده برقاریش قدر بالق
بیله ناپیدا ایکن بیله برکون بامرالله اول محلده وان دریاسنك بالقلى رایگان
اولوب بودره دن یوقارویه کامل بر آى نیجه بیك بیوک کوچوك بالقلر كچوب
(بندماهی زیارتی) نام زیارتگاهده بالقلر بریکیر ، اورانك صواوتلرندن ، اکیر
کوکلرندن اوتلایوب گویا اوداقی زیارت ایدرلر . بر آى صوکره کیرى دوندیکی
وقت بو بندماهی نام محلی وان دفتردارى طرفندن بر آغانبد ایدر . جمله بالقلر یوقاری
درده محبوس قالیر . اشاغی وان دریاسنه کچه منزلر . دفتردار اغاسی نیجه یوز

وسائر عماراتدن برائربنا یوقدر . اما بورادہ عمار اولہ جق بندر لازمدر . زیرا برلطیف لیانی واردر .

وان دریاسنک توصیفی و آکا آقان نہر لر

بوتحت وان قلعه سندنہ یول ایکی فرقہ اولور . وان دریاسنک جانب جنو- بیسندہ کی صاغ طرفہ کیدن صارپ وسنکستان کوزل درہ ، کیاون وسلطان قلعه سی یولیدر کہ حکاری ولایتی ایچندہ وان دریاسی کنساریلہ وانہ کیدر . اما بوتحت واندن ینہ لب دریا ایلہ جانب شمالہ نیجہ قلعه لری عبور ایدوب اون کوندہ وانہ کیدر . پاشا قندمزنک بو طریق ایلہ وانہ روان اولدیغنی حقیر خبر آلوب بزدخی رفقمزله تحت واندن قالقوب جانب شمالی لب دریا ایلہ کیدر کن کوردک کہ راه اووا سحر اسنک نہایت شرفیسی طرفی جملہ دریادر .

وان کولنک اشکالی — بقول تاریخ مقدیسی نمرود ربوبیت ایلہ عالمی کشت ایدرک وان دیارینک ارتفاع ارضنی آلوب جملہ اراضیدن عالی بولوب آندہ جمیع بنا وکوهکنلری جمع ایدرک قرق ییلدہ برسد نمرود بنا ایتدیردی کہ اساسندن ذروہ اعلاسنہ یدی کوندہ عماللسنک خارا چیقار یرلرمش !! . صکرہ نمرود وقعہ معلومہ اورفہ وابراہیم علیہ السلام ایلہ اللہہ عاصی اولد- یغندن امرالہی ایلہ جبریل امین اوجبل عالینک اساسنہ برقناد اوروب برہوا ایلدکدہ اوزرنندہ کی عمال وجمالیلہ سرنکون ایدوب بامراللہ جبل قعرزمینہ کچہرک یرندہ بووان کولی حاصل وظاہر اولمشدر ! . دائرآ مادار جرمنی اون برقوناق احاطہ ایدر . بربحیرہ درکہ اصلا بربحرہ اتصالی یوقدر سم ہلاہلدن آجی اولوب شرقدن غربہ طولی التمش سکز میلدر . وقت شتادہ غایت شدت اوزرہ توج ایدر . دوری جملہ بش یوز میلدر ... اطرافندہ طقوزعدد قلعه ایچندہ ایکی بیوک جزیرہ وار برینہ (عہدم وار) اطہسی دیرلر کہ برقلعہ متین و دیر قدیمی وار . بریسندہ (آخطمار) اطہسی دیرلر لطیف لیانی وار .

چیقوب جانب شرقه کیدرک بتلیس دره سندن چیقوب راه اووا سحراسی ایچره یورویه درت ساعتده (خسر و پاشا خان) ننده منزل آلدق .

خسر و پاشاخانی — بتلیس خانی کمنده برخان قدیمدر . یاننده اصلا عمارستان یوقدر . حتی مرحوم صاحب الخیرات خسر و پاشا بوخاندن تاوان دریاسنه وارنجه ، ینه بوخاندن تابتلیس شهرینه کنجه خانک یمین ویسارینه کامل اوچ ساعتک راه اووا سحراسی ایچره ایچی بوش کمرلر انشا ایتمشکه وقت شتاده جمیع سیاح و تجار وزوار بو طاقلرک آلتدن عبور ایده لرکه بوراسی کندولرینه وقت تموزده سرداب ، وقت شتاده گرماب اوله . چونکه بو سحرایه دوشن قار و رحمت نه ارضروم ، نه موش نده سائر بللی سحرالر . دوشمز . کامل سکز آی مناره قدی قار ایله بوراه اووا مالا مال اولوب بو طرفدن بتلیس یولی مسدود قالور . آنک ایچون پاشای مرحوم مال قارون خرج ایدوب بو سحرایه ایچره شوخانی انشا و یمین ویسارینه ده کمرلر بنا ایتمش آینده ورون دکان هر زمان کذر ایدر لر مش فقط مرور ایام ایله اوقافی ضعیفه یوب اکراد قومنه کمنیکاه اولدینی ایچون نیجه یرلری ده منهدم اولمشدر . اما انار بنالری ظاهر و باهردر .

ینه بوراه اووا سحراسندن اوچ ساعت شرقه کیدوب (تحت وان) قلعه سنه کلدک . کوردلر بوقلعه یه «طاطوان» دیرلر . بو محل وان ایالتک حدودی اولوب وان دریاسی کنارنده وان پاشاسنک خاصی اولمغله صوباشیسی حاکمدر . اسکدن سلیمان خان زماننده زال پاشا بوراده مفید و مختصر بوقلعه بنا ایتدیروب در بند چالندر اولمشدی . بعده شاه طهماسب عصر نده عجملر عادلجواز ، آخلاط قلعه لرینی استیلا ایتدکر نده بورادن کیلر ایله وانه امداد کیتمه سین دیه تحت وان قلعه سنی خراب ایدوب براقشدر . حالا لب دریاده لیان آغزنده قلعه مثال برخان قوبدر . وان پاشاسنک براغاسی ایکی یوز آدم ایله اول خانده حکومت ایدر . وان قولی طرفندن براغا کمر وکی ضبط ایدوب وان دریاسندن کیدوب کلن کیلردن باج و کمر وک عشر سلطانی آور . بو خانک اطرافنده بعض کورد خانلری واردر . اما برجامه سدن غیری چارشی و بازار

الخاطر اوله سز . بو کوردستاندر ، خاقلی متمرده قوم روزکیاندر . بر طرفکر ایسه قوم واندر آراکزه منافق کیروب آراده صلح وصلاحه مغایر ایش اولماسون دییه پاشا قرداشکر خانمه محبه نیجه پندکونه کلمات ایتمش . خاتم سز اوکلامدن محظوظ اولک . یوقسه پاشا غل وغشدن بری ، کین وکبر ، بغض وعداوتدن عاری وزراسروری برسخی و ذکی کیمسه در « بووجهله پاشایی وافر مدح ایتم . خان بوکلامردن حظ ایدوب خاموش باش اولدی . نتیجه مرام اوچ کونده خان وسائر اعیان ایله جان صحبتلی ایدوب هرکون ایتدیکمز ذوقلری یازسه ق آروجه کتاب اولور . بتلیسه وصولرک اون دردنیجی کونی خان عالیشان بو حقیری خا کدن رفع ایدوب بین الاقران ارتفاع قدرمزی طوتوب حقیره اولا برسمور قضاسی یشیل چوقهه قابلی کورک وسراوبل وقیمسه وارنجه سرتاپا برقات لباس فاخر کیدروب برکیسه غروش و براسب صبا سرعت ، بری قطفه اوزره بردم صرمه لی اگر ، رخت وغداره سیله ، شام وینده کی ایله برکیلان آت ، برده یلکندر سازه چوللی آت احسان ایدوب برکورجی غلامنی جمیع اثواب وسلاح و آتیه هبه ایلدی . اون درت خانک جکر کوشه لری ، خان کتخداسی چاکر اغا ، حیدر اغا ، عرب خلیل اغا الحاصل جمله اعیان و اشراف و عشیرت بکلری قلنج ، غداره ، تفنگ ، زره ، قالقان ، چاریک قوشاق ، خنجر ، سربند ، پارچه حریر ، بوهنی ، جنقاوی ویردیلرکه اوچ سپت اثواب ، یدی کیلان آت پیدا ایتم . حرم محترمدن خانک اهلی زال پاشا قزی سلطان حضرتلری زردوز بر بونجه ایچره برقات پاک اثواب و اوچ یوز غروش کوندرمش . الحاصل هرشیدن مستغنی اولوب ، خانک یاننده فلکدن سهل کام آلوب جمله عشیرت بکلریله ، احبا و خان عالیشان ایله وداغلا شوب مکتوبلر آله رق وانه روان اولدق .

بتلیسدن وانه روان اولدینمز

۱۶۰۵ سنه بی شهر شعبان المعظمک غره سنده بتلیسدن خداملریمزه

سنده نازه ایدك بزده حمد خداينه كوريشمك ميسر اولوب بوقدر نان ونعمتيكي تناول ايلدهرك چوق احسانلريكي كوردم ، اما اي خان قرداشم ، سندن رجام اولدرکه بز عثمانلي وزيرلرندتز خصوصا داماد مراد خانزنته کيم بن وان ايالته متصرفم ، سنده بنم تحت ايالتمده سربست حا کمسک ومؤبدآ اوجاقلق اولمق اوزره بوايالته متصرفسک « پاشاي خانمه قوندروب بوقدر اعزاز وا کرام ايتدم » ديه ياننده اولان حقه باز مایوبجیلرک سوزلرينه اويوب كورد طمرلريكي دبره شدیروب ناشرعی وناهموار برايشده بولميهسک هر طرفنده مشا اولان عشيرت بکلريه حسن زندکاني ايدوب مأمور اولديغک پادشاه خدمتلريني ادا ايدسک والا بوملك قرداشکده سوزی طوغريدر ، ذره قدر شريعت وطريقت ، حقيقت ومعرفدن طاش قوپاریرسک سندنده باش قوپار . لطف ايله بن وانده ايکن جمله خالق ايله ينجشي کچک اکر ديرسککه « ابشير پاشا ملک احمد پاشاي وانه سوردی ، نهوقع ووقاری اولسه کرک » بنده ديرم که ، حالا خط شريف ايله سهردار معظم وطغراکش دستور مکررم » همان ايسم اولوب طريق حقدن آيرمه ، ايشته سکا نصيحتم بودر . « پاشا سوزيني بترنجه خان دخی : « حقا که آنا ووده نصيحتيدر . الامر امرکم سلطاتم » دیدی . خان پاشا ايله اويوشوب وداغلاشوب کيدرکن خان پاشايه دیدی که : « سلطاتم اوليا چلبی قولکيز منده برقاچ کون طورسون عقيبکيزجه وانه اولاشديررم » پاشا ايسه بکا اوليام خان قرداشمله برقاچ کون قالوب يينه تيزکل ديه اذن ويروب پاشا وانه روان اولدی ، بزده خان ايله بتليسه عودت ايتدک . خان حقيره غلمان خاصه ايجره کندی حجره لرندن برصومعه ويروب شب وروز کنديلری ايله جان محبتلری وحسين بيقرافصللری ايلدک . خان برکون اثنای کلامده دیدی که : « اوليام کوررسک سزک پاشا بزه دوه کيني اولديغی بيلديروب راه اووهده خيمه ايجره بزه صورت حقدن کورينهرك نصيحت يوزندن اوتوز ييللق ماده لری يوزمزداوردی . بوسزک پاشادن احتراز اوزره اولمليدرا ما اولميه الاخير » حقير ايتدم والله خانم پاشاسزدن حجابده در . کثرت محبتدن خانمه براز نصيحت آميز سوزلر سويلمشدر . اولميه که سزاوکلاندن مغبر

ايدىكز . امان اوزمان سن تازەلك حسبيله ۱۰۴۸ سنەسى مراد خان رابع
 افدمنز بغدادى فتح ايدوب سعادته عودت وديار بکره مواصلت ايتدکده
 بتليسدن کلوبده رکاڭنه يوز سورورک « غزاک مبارک او » ديمدیکندن
 مراد خان غایت مغبر اولوب حقيره دیدی که : « احمد بنم انتقامی مزوری
 حاکی یوسف خاندن ، بتلیس خاکی عبدال خاندن البته آلهسک » کندیلری
 دارالسعادله رینه روان اولوب بن ديار بکر والیسی قالدیم . باشمه عسکر جمع
 ایدرک حمد خدا عمادیهده مزوری حاکی یوسف خانی اله کتوروب یدی
 یوز آدمی قتل ایدرک که لرینی در دولتده غلطان ایلدم . ینه یوسف خانی
 ديار بکر قلعه سندن آزاد ایدوب حکومتی کندویه ابقا ومقرر ایتدکه
 بورالری سزکده معلومکز اولسه کرک آندن سوکره فرمان مراد خان اوزره
 سنک اوزریکه عسکر جمعه ميا فارقین قلعه سنه دک کلدیم ایسه ده آرامزه مصاحین
 کیروب سندن یتیش کیسه مال وبر چوق مال غنائم الهرق منم ایشم ديار بکر
 آلتنده دکل وان ایالتنده در ، دیو اغماض عین ایدرک سنک اوزریکه سفردن
 فراغت ایله اوجمیت کبرا عسکر ایله سنجار طاغنده کی صاحلی یزیدی کوردلرینی
 فتح ایله اون بیگ مقدارینی قتل ویوز دخی اسیر آلوب مال فراوان وعساکر
 غاتمان ديار بکره داخل اولدیغمی سن دخی بیلسهک کرک . جانم خان قرداشم ،
 بن ینه ارضروم والیسی ایکن سن اسپم طور میوب تازهلکک حسبيله ارضروم
 ایالتنده بیگ کول یابلاغنه چیقان کوردلردن « باج عشری آیورم » دیه
 یتیش بیگ قویون نهب وغارت ایتدی که کده قیون صاحبلری ارضرومده بکا
 کلوب تغالم حال ایلدیلر . بن ده سکا بر محبتنامه ایله قوجیلر کتخدای کوندردیکمه
 « بن آنک ایالتنده دکلم ، آروجه بر خان عالیشانم . بنده نه علاقسی وار
 ملک احمد پاشانک ؟ » دیه محبتنامه می پاره ، پاره ایدوب قوجیلر کتخدای
 دخی قتل ایده یازدک . مودیککی علی اغا رجا ایدوب اووجهله قوجیلر کتخدام
 کوج ایله خلاص اوله رق ارضرومه کلدکده اوستنه عسکر چکوب کلک
 صدندنه ایدم ، او اتاده سلطان ابراهیم خان بنی ایالت ارضرومدن معزول
 ایدوب سنده المدن خلاص اولدک . (مضی ماهضی) متناجه اول زمان

سرای بزم برمکیان اولدی . نتیجه ایکی بیک عسکرله پاشانک طوغلری (راه اووه) نام محله کیتدی . ایرتسی کون پاشا ایله خان وداع مخلنده اوپشوب کوروشدیلر . پاشا اسب صبا سرعته سوار اولوب خان ایله آت باشی برابر الای عظیم ایله وانه روان اوله رق بتلیس دره لرندن راه اووه نام صحرايه چیقیدیلر . بر چنزار کوشه ده قرق الای عدد خیمه لر قوربولوب خان حضر تلی پاشایی اول خیمه لره ایندیروب بر ضیافت عالی ایتشدرکه ومن العجائبدر . بعد الطعام خان حضر تلی بر النسه حسن بکی ، بر النده حسین بک جکر کوشه سنی آلوب پاشانک حضورینه کلیرکن بوییتی ترنم ایلدی :

قرنجه لر بودین چکمش چکرکه نک سنیانه سزه لایق نه منز واردر؟ قول ایلیک فقیرانه

«السنخی من یعطی بما ملک» دیوب او ایکی کورپه خان زاده لرینک قولاق لرینه یابشه رق «منم افدم ، بو اوغللر می سلطانمک قوللوغنه کتورمشم قبول ایله» دیدکده حسن وحسین اللرنده بر شام عنبر خام ایله پاشانک النی او یوب قویونلرندن بر کلام عزت چیقاروب پاشایه ویردیلر . پاشا دخی حسن وحسینی باغربنه باصوب ، برینی ییمینه دیکرینی یسارینه آلوب دیدی که : «ای جانم خان صاحب خاندان قرداشم ، بو ایکی شهزاده آزاده بنم دخی اولاد مغویلرم اولسون . استغفرالله که بن بونلری خدمتکارلغه آمم . همان بونلر دائما سندن او قوسونلر و یازسونلر ، کمال معرفت تحصیل ایتسونلر . ان شاءالله بن بونلری برر چراغ ایدرم» دیوب حسن وحسینی ینه خانه تسلیم ایلدی . خان ایله پاشا بر او بایه کیروب بر خیلی مشاوره ایلدیلر .

نصیحت ملک احمد پاشا بجان عالی شان — ای خان قرداشم ، ۱۰۴۵ سنه سنده فاتح روان سلطان مرهاد خان افندمزله بوسرایه کلوب مهمان اولدیغمزده بن مراد خانک سلجدار ومصاحبی ایدم . اول زمان دخی بی حد و بی حساب نعمتک پادشاهم مرحوم مراد خانله برابر ییوب کورشمش ایدک . افندمز مراد خان دخی سزک تعظیم وتکریم کزدن حظ ایدوب موش خراجی خزینه سنی مؤبد احسان ایلمشدی دیمک چراغ افروخته می اولمش

بوجوهله علی قدر الامکان نیجه حائثرینه واقف اولوب تحریر ایلدک . اوننجی کونده پاشا وانه کیتمهک آماده اولدوقده خان عالیشانک ملک پاشایه ویردیکی هدیه لر شونلردر : اوچ عدد بکرنا شکفته ، اوچ عدد غلام ، اون عدد معتبر آت که بری مرصع زینلی ، آلتون زنجیرلی کهیلان ایدی ، اوچ مجوهر مازنداران تفسکی ، تفسیر ، قاضی ، بغوی ، کشاف ، قاموس ، تقویم البلدان کبی ملوکه مخصوص یکرمی جلد کتب معتبره ، اوچ عدد ابریشیم وزردوز قالیجه اصفهان ، اوچ عدد کچه نخبجوان ، قرق عدد شمشیر الون ، اون قطار اشتر اون قطار استر و بردی . بوهدایان صوکره خان درویشلک ایدوب « یویشکشلر منزی قبول ایلک » دیه دست پوس ایلدی . خان ینه پاشا حضورنده پاشا کتخداسنه بر صرمه زینلی کهیلان آت ، بریلکنندز آت ، بر قطار قاطر ویردی . الحاصل پاشانک یکرمی بر عدد مرتبه صاحبی آدملرینه برر رأس کهیلان آت احسان ایتدکن صوکره تا ادنا مرتبه عکام باشی ، ساییس باشی کیلرینه وارنجه جمله سنه یمش رأس آت ویردی که هر بری برر کیسه دکرلی آتلا ایدی . پاشا دخی خانه اول کون سکز سمور کورک کیدروب بووداع محلی هدایاسنده دخی بر بیاض سمور کورک کیدردی که سرای پادشاهیدن چیقمه ایدی . کندی بلنده کی جواهر قوشاق بیغاغیله خنجربی خانک کمرینه بند ایلدی . خانک دوت عدد جکر گوشه سنه چا کر اغا نام کتخداسنه برر سمور کورکلر کیدردی که هر بری بیکر غروش دکردی . حرمده خان سلطاننه بر سمور ، بر مجوهر تاج ، یمش قطعه اقمشه فاخره دیبای زیبا شیب وزرباف ، نیجه قطعه الماس ویاقوت وزبرجد ولوه لوه دانه دار هدایا ایدوب عنبر اغا واسطه سیله کوندردی . ابتدا خان نکرلرندن آشچی باشی به ، یمش عدد مرتبه صاحبی عشیرت بکرینه کونا کون چوقهلر ، اعلا و اوسط قوشاقلق تعبیر ایتدکلری خلعت فاخره لر کیدردی . خان غایت محظوظ اولوب بتلیس اهالیسی جمله مسرور و خندان اولدیلر . خلاصه بتلیسده اون کون تقاعد ایدی کمزده اهالی بلده ایله او قدر حسن الفت اولندی که تعبیری ممکن دکل . پاشا ایله خان بری برلرینه اول قدر محبت ایدوب او ایله اکرام ایتدیلر که کویا

عجیب تماشا و پهلو انقدر . اما نیجه آتلیک ایاغنه چوکان راست کلوب خورد ایدر . فقیر آت لئک اولور . آنر اویله معلوم اولمشدر که کدی فاره یی نیجه کوزه دیرسه بوچوکان آتلیده طوی اویله کوزه دیرلر . نیجه کره بوطوب ایچون عظیم جنک اولوب قانلر دوکشددر . آخرکار قول اویله اوینارلر . مثلا بش کره ، یاخود اون کره قنی طرف خلقی طوی کندی طرفلری قوللری اوزره میللره کتورسه میدان آنلرده قالب ضیافتی مغلوب اولانلر ایدرلر . بو اویون بتون کوردستان و عجمستانده عظیم سلاحشورلقدر .

بوچوکان میداننده اوج آسماه سرچکمش بر چام عمودی واردده ، تازروء اعلاسنده برکوش طاسی وار ، جمیع سلاحشوران اکران بوعمودک ذیلنه یکن آتیه واروب شصت برقبضه تیر بران ایدوب طاسی اورسه خاندن بوکوش طاسی آلور بوده برتماشاکهدر .

قاعه آردنده عین اسکندر باشی ده بر تفرجکاهدکه بر چپزار لاله زار زمینده خیابان مصطبه در . بو تماشاکهلردن بریده دیوان طاغیدر که ذروء اعلاسنده کی سدی اسکندر بتلیس قحی ایچون بنا ایشدر . مفید ، مختصر سدر . مطلبهات ایله بنا اولندیغندن بودیوان طاغندن عالی کوه بالالک ماورالرنده کی کوزل دره طاغلی ، نمرود طاغلی ، مودکی طاغلی ، موش طاغلی ، کوار طاغلی جمله نمایان برمسیره فرحستاندر .

زیارتگاه شهر بتلیس — ورسنگی مدرسه سی ایچنده قبله ولایت ، کعبه هدایت مجرد باطن و ظاهر (الشیخ حضرت ابوطاهر) نیجه بیک کراماتی ظاهر و باهر اولمشدر که بر قبه پر نور ایچنده آسوده مستجاب الدعوه بر سلطاندر که حالا زیارتگاه امامدر . (زیارت شیخ العرب) بوده اولو ساطندر ، (شیخ حسن القناخی) مفسرین و محدثیندن سلطان علمادر که خاتونیه کوپرسی باشنده بر زاویه ده مدفوندر . (الشیخ علمدار) اولو سلطاندر .

شهر بتلیس ایچره ملک احمد پاشا افندمزله طقوز کون طقوز کیجه ذوق و صفالر ایتدک که کیجه من قدر کوندوز من روز نوروز خورازم شاهی ایدی ،

کوکناوشرتی، نار شرتی، اوشیلہ شرتی، رواس شرتی، مثلث شرعیہ سی، قیسی جملابی، بالدیران شرتی مشہور و ممدوحذر۔

عمارتری — اسکیدن شرفیخان عمارتی، خاتونہ عمارتی معمور ایکن جملہ مسافرین و مجاورینہ نعمتری مبذول ایمش فقط شمدیلک اوقافلری خراب و بیاب اولمقلہ سادہ ماہ عاشورادہ ولیلہ رمضانہ چورباسی چیقر۔ اما بونلرہ احتیاج بوقدر۔ زیراجملہ خانداننک قاپولری آچیق اولوب اهلنک آیندہ ورونده یہ نعمتی مبذولدر۔

مسیرہ لری — اونیدی درہ ایجرہ اون ایکی بیک باغلیر تعبیر ایتدکلری کاشانہ عبرتالری برر مسیره دلکشالردر۔ ازجملہ خان باغی، میردک بغی، باغدو باغی، اویخ باغی شهوردر۔ تزهتکده لرندن بری ده تقوان محلہ سنده خان کولیدر۔ ایچندہ قایقلری وار۔ بری ده شرفخان جامعی قریندہ چوکان میدا۔ نیدرکہ ہرہفتہ جندی وساحشورلر وفارس الخیل روزیکیلر بومیدانہ واروب چوکان وجیرید اوینارلر۔

چوکان او یوننک تعریفی — بومیدانک باشندہ سنک خارادن برعمودوار دیگر برباشندہ ینہ برستون منہا دیکلمش در۔ ہرطرفدہ بیکر آنلوجع اولوب اللرنده قزیلجقدن اکری برکوبال وچوکان ایلہ امادہ اولورلر۔ میدانہ ام کلهسی قدر آغاچدن مدور برطوب قورلر۔ سکز قات مہترخانہ یہ طرفلر اورولوب اواز دہل اوجہ پیوستہ اولدقدہ برطرفدن برآدم ودیکر جانبدن ینہ برآدم آت براغوب میداندہ کی طوبہ بری برچوکان اوروب کندی طرف۔ فلرنده کی میلی کچیرمکہ چبالایوب بو طوبہ چوکانلر اورورلر۔ بری دخی آت ایلہ سکیردوب اوغلطان اولان طوبہ برچوکان اوروب کندی حدونده کی عمودہ کتورمک ایستر۔ بری دخی یتیشوب طوب ہوادہ طیران ایدرکن بر چوکان اوروب، بری دخی اوروب طورر۔ نتیجہ طرفینک عسکری بری برلینہ کیروب فقیر طوبہ اولہ چوبان کوبالار اورورلرکہ نیجہسی پارہ پارہ اولوب البتہ بو حال ایلہ برطرفی غالب کلوب طوبی کندی حدودلرینہ کوتوریر قارشی طرفدہ کیلر مغلوب، طوبی الانلر غالب اولوب مغلوبلر غالبلرہ بعدہ عظیم ضیاقتلر ایدرلر۔

پنجه‌لی شیرانه، بازولری مردانه، کهری اینجه طبانلری واسع هر حرکات وسکناتی ملایمت کارانه ایدی. بتلیس حدادلرینک شیخانی، مقرای زبورزین دنیلان قلیجلربی هیچ بردیارده یاپه مزلر. درزیلری چوق وسائر اقمشه یه سوزان اورسه لر اصلادیکیش بری بللی اولماز، بویاخانه لری دباغلرینک صاری کل پنبه کل شفتالو، آسمانی، آبری، کلکونی، قرمزی، لعلی، یشیل ترنجی، بنفشه سختیانلری اولورکه خطائی واحمدابادی کاغد کبی دانه دار و مجلا اولور. بوده بودیاره مخصوصدر. آینه و ورونده هدیه کتورلر. بوسختیانلر تا فرنکستانه کیدر. اوراده دوپسند ایدرلر. آنلر اکثری کودری، تلاتین سختیانلری ایشلرلر. بوبتلیس سختیاتی یاپه مزلر. اوق ویای دخی بتلیسده مشهور اولور.

اهالیسی — اون بیک ادمی خان عالیشان نکریدرکه شب و روز بلارنده شیخانی و مقرای قنجلری و چکنلرنده حلبی قالقانلری والارنده کوربال چوکانلری باشلری تللی والاجه سربندلی ماوی، صاری، سیاه، قرمزی، زیرینخی حنا ایله بویانمش آملردر. برفرقه سی دخی اعیان و اهل حرمت اولوب زعامت صاحب لریدر خاص و خراج تحویل ایدرلر. برقسیمی دخی تجار اولوب اکثریا دیار عجم و کورجستانه متاع کتوررب کالا کتیرلر. برقسیمی دخی اهل حرفدر.

محصولاتی — بوراسی یوکسک طاغلا آره سنده صعب و سنکستان یرده اولغله باغلری عملیدر زراعت اولنور و ادیلری یوقدر. بغدادی وسائر حبوباتی (راه اووه) دن و موش سحر اسندن کلیر. طاغلرنده کی کورد رعایاسی قزبل داری امکی یرلر. میوه سندن اون بردرلو ارمودی مشهوردر.

مأکولات و مشروباتی — بیاض امکی، بیاض لواشه یوفقه سی، بیاض کل پنبه مثال چاغیل امکی، کککه دنیلان حلقه چوره کی، قتمر چوره کی، ماهیه سی، بقلواسی، کککک بوره کی ایشقنی، ماسطابا چورباسی، چاجیخلی، قیقی پینری، قایماغی، کومه ج بالی، کککک کبابی کککک پلاوی مشهوردر.

وجودی دیواره واره‌رق‌ننده کی ابله آصیلی قالدی . بربرنده ابله زمینه کلوب پاشا حضورنده خاك بوس ایدوب پاشاده باشنه ایکی آووج النون صاچدی .

منظره دیگر — بو آار صنع عبرتمایی تماشا ایدرکن پاشا افندمزك یاننده زانو بزانو اوتورمش حکاری حاکمک اقرباسندن عالم وفاضل برچلی واردی . اسمی منلا علی ایدی . اوذاتک کوردلیکی طوتوب پاشایه وخانه دیدیکه : بویله خرسز وحریمی مسمازابز کندباز سنک حرمک سطوحنه چیخار ایسه کیجه حرمکه کیدوب حرامزادهک ایتمیزی ؟ مونی فکر ایتیموب اکننه لباجه وکندیسنه برکیسه غروش ووروب باشنه زممسک نثار ایدرسز منده اجدادمدن کوردیکم معرفتم کوسترم منه نه ویررسیز کورم .

بونی دیدکدن صوکره قصردن اشانغی کندینی یاحی دیوب آتدی . اکتندن سمور کورکن چیقاروب میدان محبته سرسریانه کزدی « اول پهلو ان دیوار لره مسمارله چیخار کور ایدی من ده نیجه چیقارم » دیوب همان قارشو دیوارک یوزینه ال اوردی . الی دیواره یاپشدی اوبرالینی دخی دیواره آتدی اوده اویله یاپشوب بو طریق ابله یاحی دیهرک یراسه قوشی کبی روی دیواره یاپشوب اصیلی کزدی . برقاچ کره روی دیواری دور ایدهرک پاشانک باشی اوچنده کی دیواردن گوشه نزول ایدوب ینه زانو بزانو مک ایتدکده پاشایه وافر عذر لر دیدی . دیدیکه « بکم سزه چون وچرامز یوقدر . حتی الی اوچ تاریخننده حکاریدن دیار بکره کلدکده بویله بر معرفت کوسترمش ایدیکز . حمد خدا شمیدی ده بوراده مشرف اولدم » صوکره برکیسه غروش ، برقات خلعت فاخره و برآت احسان ایدهرک نامه ابله حکاری خانه یوللادی .

صنایع شهر بتلیس — اولان خان عالیشانی یدی یوز یتمش فنونده یدطولی صاحبی فریدالعصر ، غریب الهیکل برکسه در . حلیه سی اولدرکه قصیرالقامه کردنی قیصه ، اسمرالون ، برونی سهل منقاریجه ، کوك الا کوزلو ، شیرین سوزلو ، منور یوزلی قولاقلری ایری ، بیقلری کور ، صقالی قیرغیل اول عصرده سنی یتش اولغله برابر زنده وقوی البینه ایدی . صوتی بلند ، کتقلری واسع ،

دخی نیچہ کونا لعیدہ بازلق کوستردی . غرابت بوندہ کہ مسمارینک ایکسی دہ
 برربحق قاریش آنجق وار . اوچ پارمقدن زیادہ سی دیوارہ کیرنجہ بریدہ
 اجرای معرفت ایدہ جک نہ یر قالور نده آلت ، یوقاردہ کی مسماردن میلان
 کبی سوزولوب باش اشاغی اولہرق اشاغی دہ کی مسمارہ برک یاپشوب یوقاردہ
 قالان مسمارہ ایانگک اوستی مسح اولہجق یرلرینی وایاقلرینک پارمقلرینی
 چویروب چنکل ایدوب اشاغی مسماردن اللرینی بوش قویوب باش اشاغی
 ایاغی اوستدن آصیلوب سرنکون نیچہ فون کوسترکن بلندن چکیجی
 چیقاردی ، اشاغی مسماری اورہ ، ارہ ینہ یوقاری مسمارہ سوزلدی . آندن
 دخی ایاق اوزرہ قالقوب ینہ الی یتشدیکی یرہ اومسماری قاقدی . اول قدر
 مصنع کارلر کوستردی کہ تعیر اولنماز . ینہ اشاغیدہ کی مسمارہ سرنکون
 سوزیلوب ، آصیلوب اشاغیدہ کی مسماری چیقاروب یوقارودہ کی اکسراوزرہ
 ینہ ایاغہ قالقوب قدنجہ دیوارہ مسماری قاقدی ، آندہ دخی نیچہ ہنزلر کو-
 ستردی . بومسمار محلی زمیندن طقوز آدم بوی اولدی . بومسماردہ ایکن
 بلندن توتون کیسہ سنی چیقاروب مسمار اوزرہ کیسہ بی قودی ، تپہ سی اوزرہ
 طوروب ایاغلی برہوا حرکت ایدردی . عجیب معرفتدرکہ وجود انسان
 براکسر اوزرہ بومر تپہ حرکت ایدہ . حاصلی قرق یدی کرہ مسمار قاقوب
 ہر برندہ آری ، آری معرفتسر اجرا ایدرک قرق یدی آدم بوی یوقاری
 تاسطوحہ چیقدی . پیر پرورلر ینہ خیر دعا ایلدی . ایکی مسماری بریرہ قاقوب
 چکیجی آشاغی آتہرق « ای امت محمد ! ہم آتم چکیج وایکی مسمار ایدی .
 شمدی نہ چکیج قالدی نہ مسمار ! نیچہ بوسطوح اوزرندن آشاغی اینہ بیلیرم .
 ایشم اللہہ قالدی . من اوزومی آشاغی آتارم . خدا شاهد اولسون قائم ، قلم
 سزہ حلالدر وبزی دعادن اونوتیکز » دیوب قوینندن برالدیون چیقارہرق
 اللرینہ کیدی بسم اللہ یا اللہ دیہ دامدن زمینہ کندینی اولہ آندی کہ کورن عاقلر
 « واہ ، قاتل اولوق » دیمکہ باشلادیلر . مکر النہ کیسیدیکی الدیونلر جملہ خام
 ابریشمدن خیال فرنگی سجیم ایمش ؛ براوجی سطوحہ کی قاقدینی ایکی چپویدہ
 باغلی ایمش . همان زمینہ اینہ جکنہ قریب اللدہ کی دیون اپنی برک ضبط ایدوب

مگر پہلوان زن گذر عرض . بہارت ایدہ جگنی بیلوب اول قیالری قیردیرہرق
 خانک سرائی اوستہ برچوال فشتی ایلہ مملو تراب قومش ایش . پہلوان دیدی :
 «ای سلطانم ملک پاشای وزیر دلیر! بوکتر داعینک برتنامسنی دخی ایدہ سن . سرائک
 قیالر طرفہ ناظر شاہنشینلرینہ وارہ سن تا کہ عبرت کورہ سن .» ہان پاشا و جمیع اہل
 تفرج اول طرفہ واروب پہلوانک اجباسی دف و قدومہ ال اور دیلر . پہلوان دام
 اوستدہ دعا و ثنا ایدوب «ای عاشقان ، بو عرض معرفت دکدر . بوکا جانبازلق دیرلر .
 بزى دعادن فراموش ایتہ ییکز . اللہہ اصمارلشم سزى دخی منى سزى برروردکارہ
 اصمارلاک . ہرکیم محمدیدر محمدک کل جمالہ صلوات اللہ اوکارہ» دیدی . نیجہ
 بیک آدم دخی «اللہ اوکارہ!» «دیجہ ہان ظالم پہلوان کوتی آلتہ مذکور
 فشتی و طوپراقلی چوالی آلوب برک یایشوب کندوی سرائی دامندن ایکی
 منارہ بوی یرہ آتجہ عقاب قوش کبی طیران ایدرکن یا اللہ دیو فریاد ایدردی
 زمینہ بر آدم قدی قالدی قالدقدہ ہان کوتی آلتدہ کی چوال اوزرہ بر بندہ
 طاوسی آتوب بامر خدا سخت و سلامتہ زمیندہ پارقرار اولدی . وینہ
 خیر دعا ایدوب آندہ حاضر باش اولان بر آتہ سوار اولہرق حضور پاشایہ
 کلوب زمین بوس ایدنجہ پاشا کندوسنہ برکسہ غروش احسان ایلدی . ینہ پاشا
 تماشاسی ایچون سرائک میدان گوشکنہ کلدی .

دیگر بر معرفت پہلوانی — ینہ خداملری دف و قدومہ ال اوروب پہلوان
 میدان محبتدہ دوران ایلہ لعبدہ بازلق ایدرکن جیبندنن برچکیج و ایکی مسمار
 اکسیری چیقاروب ایدر : خانم ، اگر اذن شریفک اولورسہ بوسکمان ارشین
 قدر بوسک اولان دیوارک یوزندن ناسطوحہ چیقایم «خان ایسہ» دستور
 خدا آسان کتیرہ «دیوب پہلوان دیوارک دینہ واردی . خیر دعادن صکرہ
 الینک یتشدیکی یردہ دیوارہ اکسرینک برینی قاقوب چکیجی ینہ بلینہ صوقہرق
 یا اللہ ، دیوب پرندہ ایلہ اکسرینک اوستہ چیقدی ، اوتوردی . خلی معرفت
 اجرا ایتدی . آندن بومسمار اوستندن دیوارہ یایشہرق آباق اوزرہ قاقوب
 بلندن چکیجی و مسماری دخی چیقاروب ایکی طاش مایننہ قاقدی .
 ینہ چکیجی بلنہ صوقوب عنکوت وار اول مسمار اوزرہ قرار ایدوب آندہ

یوقدر . کیجه قائم کوتدوز صائمدرکه دائما صوم داودی ایله کچینیر . عمرنده بیچاق ایله بوغازلانش ، قانی آقش ، جانی چیقمش ذی روح قسمنی بیه مشدر ؛ بروقت نمازینی قضایه قومامشدر . آنجق دیار مغرب زمینده مرانکوش شهرنده بو علم سیمیایی ، تحصیل ایدوب سلطانه تماشای ایتیرمک ایچون بنم ابرامله برشمه معرفت کوستردی . یوقسه بو برخواب وخیالدر ، بوندن خلقه برضرر اصابت ایتمز» پاشا ایتدی : « یا بو حیوان دریلربی ، ذی روح حیواناتی محبوس ایدوب نیلر ؟ » خان ایتدی « بلی سلطاتم ، یخشی سؤال میوردیکز . آنک ایشلیدیکی جمیع کار وسیمیانک اصلی ینه جناب بارینک ید قدرتیاه خلق ایدلمش اولان اشیا وموجوداتدر ؛ یاخود منظور شریفکنز اولان بوشیلدرکه اقتضاسنه کوره اظهار معرفت ایچون صرف اولنور . مثلا وجودینه حقه سندن بریاغ برافسون سوروندی کندوسنی بلا آلت تناسل کوستردی . قراغی وچیک یاغی سوروندی ، کندویی برهوا کوستردی . قومقومه ، ابریق ایله خلق اوزره صو دوکردی ، خلق آنی اوزریمزه ایشر ظن ایدرلردی . زمینه افسونلی صوی دوکدجه خلق کندولربی غرق آب کوروب فریاد ایدر وعریان اولورلردی . بوییلانک برینی چوالدن چیقاروب برافسون ایله اژدرها صورتنده کوستردی . سلطاتمک خوفندن اژدریله فرار ایدرک چوالنی بوراده براقدی . بو چوال ایچره نه قدر حیوان پوستلری وارسه انلری ذی روح کوسترمکه قادردره ازلی صنع خدادر . ایشته آنک ایچون چوالنده هر بندن برر جزئی جانی ، باشی کبی حفظ ایدردی . « دیه منلا محمدی حسن مدحدر ایتدی . پاشا ایتدی : « شو سحر بازک چوالنی قالدیرک . بن پرندباز پهوان شهبازدن حظ ایتدم . » بونک اوزرینه ینه پهوان زن گذر میدانه کلوب دف و قدومنی چالدی .

تماشای دیگر — خانک باغچه سراینک داعی جانب شرقده جمله داملردن عالیدر باخصوص آندن آشانغی یالچین قیالدرکه کیمسه باقغه جرأت ایده مز . ایکی سلیمانیه مناره سی بوینده وار . برایکی کون مقدم اول غیا دره سنی نیجه یوز فرهاد کوهکنلر قیالربی قیروب دوز میدان ایدرک قوم دوشه مشلردی .

دوران ايدوب ازدريله پاشا قصرينك آلتدن كلوب « اى پاشا! سنى ايزدزدانه اصهار لادم . ياهو دعالر سنى » ديوب ينه ازدرينه سوار اوله رق خانك باغ قپوسندن طشره چيقوب على ملا الناس طاغله كيدر ك غائب اولدى . جمله بخلق ينه ميدان معركه به جمع اولوب هر كس متعجبانه قيل وقاله باشلاديلر .

عجايب عمان كرامه علم سيميا — بعده منلا محمدك چوالى ميدان محبته كلدى . خان ايتدى : « كتورك شو چوالى ، منلا محمدك جهاز فقيرنى تماشا ايدلم »

پاشا « هى خان! كيدر شوملعونك شيلرني ! » خان « چينى چينى پاشا ، هله بر تماشا ايدلم » ديجه چوالك اغزني آچديلر ، ايچندن شونلر چيقدى : قوبون ودوه يو كندن آلاجه اينجه ايلر ، كندير تخملىرى ، قوطولر ايچره كونا كونا ادويه ، قره چالى ديكنلىرى ، كافورى ، عسلبنده ، قره كونلک ، عود ، عنبر ، زفت ، قطران ، پليان ، زقوم وسائر كونا كونا كافورى موم مالا مال . اسكى بزلر ، آلاجه بزلر ، كشان قطيفه‌سى ، شام قطنيسى پاره‌لى كه اصلا بر منقر ايتمز .

حقه‌لر ايچره كونا كونا دهنيات ، معاجن ، حلويات ، قاوون ، قارپوز ، خيار ، قباق چركدكارى ، بونك كچي نيجه كونه ما كولات تخملىرى . قالاي قومقوملهر ايچره مركب ، عراق ، سرکه ، شراب ، نفت ، صاندالوز ، فيون وكچي كله‌لىر وپاچله‌لىر توكلرى طوز لانتش ، بر آرسالن كله‌سى ، يي حساب بيلان وصقانقور ، كرتنكله ، عقرب ، چيان مرده‌لىرى ، اشك ، آت ، قاطر ، دوه ، خنزير اياقلىرى وديشلىرى ، نيجه حقه‌لرده حيانده قره ، سوموكلى بوجكلر ، وان درياسنده حاصل اولور كونا كونا بوجك حشراتى ، حتى بر قورومش آدم قفاسى ، قپلان ، ارسلان ، پلنك قفاسى ، الحاصل بر چوق حيوانات دريلرى ، تاسمور ، زردووا ، قاقوم ، وشاق دريسنه وارنجه جمله پوست كونا كونا موجود ايدى ، اما جمله‌سى بر نقره ايتمز . حاصللى بوچوال عمسانده جميع موجوداتدن بر نبنده وار ايدى . بونده اولان ادويه و خشباتك اسپنجييارى دكالرنده ، سوق فحامينده بولمق احتمالى يوقدر . پانسا ايتدى : « جانم خان ، بو قدر بي معنا شيلرى بو كيدى نيلر ؟ شرابى ، راقيسى ، سرکه‌سى وار ؟ » خان ايتدى : « سلطانم ، بالله اوچ بيلدر بزده در . عمرنده شراب ، توتون ، قهوه ايچديكى

برشی یوقدر « پاشا کوردی که خاک بونده طیبتی اول تماشا طرفه میال ، اغماض عین ایدوب « هله بر معقولجه معرفت کوستره » دیدی .

عجیبه عبرت‌های آخر — ملاحمد ، کرار چوالک یانه کلوب ایچندن بر آلاجه منقش اوچقور چیقاره رق پشتالی آلتنه براز پنهان ایدوب سهل اوستنه او طور دقن سوکره اوچقوری ینه پشتالی آلتدن چیقاروب بر افسون او قودی ، اوچقوری ینه چواله قویدی . آنی کوردک که چوالده بر کورواتی ، بر صاعقه ، بز حرکت ظاهر اولوب آغزندن طشره بر عظیم مفرت ییلان باشی کوروندی ، طشره سوزولوب رمال اوزره شدت خارده آفانه قارشی یاتوب چوریک ، چوریک اولدی . اما صولودجه بیومهده ، کوزلری مشعل کبی شعبه ویرمهده ، دیشلری فیل دیشی قدر اولمهده ، حیوان توکی کبی توکاری آپ آشکار کورونمهده . اوران بو حال اوزره میدانده یارم ساعت دوروب وجودی فیل جه می قدر اولدی . بده صیجاقدن اوزانوب وجود درازی کوستره کزیندی ، سوروندی ؛ براز جولاندن سوکره ینه ملاحمدک یانه کلدی . ملاحمد بو اورانه سوار اولام دیدکده اوران کندوسنه اوله بر قوروق اوردی که منلا تپهسی اوزره دوشوب میدان محبتده بی مجال قالدی . بوکره تماشا جیلره تلاش ال ویردی که « بو زدر منلایه بویله ایدنجه یا بزم حالمز نهیه منجر اولور ؟ » دیه هرکس فراره باشلا دیلر . خواه ناخواه سرایک طاغ قپوسنی قیروب قاچدیلر . همان ملاحمد یردن قالقوب چوانندن بر قمرنی طبل چبونخی چیقاروب اژدره بر چبوق اورونجه درحال صرتنه سوار اولوب سر ودمنی برهوا ایدرک سرای میدانده غز غزوب کزر ، آغزندن آتشر صاچهرق قویروغیله زمینده کی رمال وترانی ده شوب کرد و غبار سیاه اوجه عروج ایدردی . اوران ایسه بویله جولان و دوران ایدرک خلی بری برینه قاناردی . بر نیجه آدم بوندن غشی اولوب حتی فقیر آتمکچی باشینک ضرعهسی طوتوب مبهوت قالدی . پاشا بو حال پرملالی کوروب « بیره ملدون ملاحمد ! بیره ها ، سن بونی اونومه ها ! » دیه برندا ایتدی . ملاحمد بیلیدی که پاشا الم زده اولمشدر . همان اژدرها ایله بر کره

بر آغزندن : « قپولری آچسونلر ، بزی غرقابدن خلاص ایتسونلر » دیه باغرمغه باشلادیلر . پاشا : « بونه حالدر ؟ هی خان ! سنک خاندانکده خلق غرقابی اولسونلر ؟ » دیدکده خان پاشانک الی اوپوب « سلطانم معرفتدر . بونده هلاک اولمز ، سهل صبر ایله » دیدی . همان خلق کوردیلرکه خاندن ، پاشادن امداد یوق . یوزمک بیلنلر جمله آاندن طوغمه عربان اولوب دریاده یوزر کبی سرای میداننده شناورلک ایدوب کیمی بری برندن استمداد اتمده ، کیمی بری برینی قوجاقلامش ، کیمی زردبان قدمه لرنده قات قات اولمش . کیمسی دیوارلره طیرماشمش ، کیمی بری اوزره چیقمش ، کیمی آلتنده قالمش کله شهادت کتیریور ، غرغر ایدیوردی ؛ خلاصه بوسرای میداننده بر جزع و فزع ، بر اوویلا و فریاد اولدی که کویا اشراط ساعتدن نشانه در !! اما حقیر ایله پاشا بو حالی قصردن تامشا ایدردک . منلا محمدک صوبی آنجق اوطنک زمیننه چیقاردی . اما اشاغیده کیلر غرق اوله یازدیلر . همان منلا محمد چوالندن بر تختاب طاس چیقاروب طاسه دیکر بر طاس اوردقده طاسدن ساعت جانی کبی بر صدا ایشیدلدی ، بومیدانده نه بر قطره صوقالیدی نه ده منلا محمد آلت و سائردهن نشان !! .. میدانده کی او قدر بیک آدملر شلاق ، ماللاق عربان طوروب کیمی یاراسه قوشی کبی سرایک پنجره لرینه صارلمشلر ، کیمی سرایک دیوارینه چیقمشلر ، بویله جه عربان و پرین قالانلره پاشا و خان ، سائر اعیان کولمه دن مهووث اولدیلر . فقیر حریفلرک کیمی حجابندن یره چوکر ، کیمی خلق آره سنده پنهان اولوب « بیره اثوابم ، بیره بیچاق و خنجر ! » دیه فریاد ایدرلر . بو حال پرملالرنده بر شقا اولمشدرکه بیک سنه سیاحت ایدن بیله بوتماشای عبرتمانی کورهمز . منلا محمد ینه خان و پاشا حضورنده زمین بوس ایدنجه خان : « پاشا باشیچون اولسون برشمه معرفت دخی کوسترکن آاندن غیری سکا تکلیف مالایطاقدر برشی ایسته منهز » دیدکده ملک پاشا دیدی که : « هی خان ! کیدر شوسجار ملعون کیدی بی ؛ جمله توابعمک زهره لرینی چاک ایلدی » خان ایتدی که « سلطانم

حاله واقف اولان کوردلر ببولدن نوش ایدرلردی . منلا محمد بویه جه برهوا ایشیه‌رک خان ایله پاشانک اوزرلرینه کلدکده اولان خان اوغللری قاچدیله ؛ پاشاده لاحول کتان ایکن طوره میوب قاعه‌یه کیردی . منلا پاشانک اوتوردینی زر اندوز مفروش قصرک ایچنه اول قدر ایشه‌دی که گویا سیل بول روانه کلدی . خان کوله‌رک : « بره قورشون ایله اورک شو ملعونی » دیر ، اما کوله‌دن حیران اولوردی . بوحا اوزره برساعت مرور ایدنجه منلا محمد زمینه نزول ایدوب طوردی . بلنده پشمال نه آلت وار ، نه بول وار ، نه ده اوزری ایصلانمش آدملر ! ینه خلق کالاول بیوست اوزره اولان اثوابلرله میدان محبته جمع اولوب طوردیلر . پاشا سبحان الله ! دیه‌رک انکشت بردهن حیرت اولدی . او اناده خان آرقه‌سندن سمور کورکنی چیقاروب منلا محمد احسان ایدوب دیدی که : « ای منلا ! منی سورسک عجیب ، مخوف و مخاطره کارلر کین » منلا دخی « بسر و چشم » دیدی .

تماشای عبرت‌ما دیگر — منلا محمد « خانم ، سرای میدانی قبولرینی ، یوقاری نردبان قبولرینی قپاسونلر . تا که سر و اشاغیده کی تماشاجیلر سیر کورسونلر » دیدی . خان دخی تنبیه ایدنجه جمله قبولری سد ایلدیلر که جوانب اربعمسی قلمه دیواری کپی اولدی . منلا محمد چوالی ایچندن براز چاپوت [۱] پنه و شرموط پاره‌لری آلوب خداملرله قبولرک منقر دلکیرینی جمله طیقادی . ینه میدان محبته کلوب چوالندن بر بارداق چیقاره‌رق صویندن بر پاره نوش ایتدی ؛ بارداغی ینه چوالده پنهان ایلدی . ینه آلتی انه آلوب بو خلق عالمه قارشو اول قدر ایشه‌دی که سلس البوله مبتلا اولانلریله اول قدر تشلشل ایده‌مز . همان اول سرای میدانی منلانک بولی استیلا ایدنجه اوراسی بر بحیره اولمغه باشلا یوب اوقدر بی آدم خوف و تلاشه دوشه‌رک برهای وهوی و اوایلدر قوبدی ، فریاد و فغانک حدو پایانی یوق ، بر جانبه فرار ایچون بر جای مناصی ده مفقود . همان منلا چوالنک اوزرینه سوار اولوب بو بحیره ایچره شناورلک ایتمک باشلا نجه خلق کوردیلر که غرق اولورلر ؛ جمله‌سی

[۱] بجاوره دیمکدر .

قدومہ ال اوردی ؛ همان النی قالدیروب ایتدی که : « ای حضار وباران ! بیلیک ، آکاه اولک ، اکر قاتی یورکلی مرد خدا کشیلر ایسه کز بنم تماشامه ثابت قدم اولک . والا بر قدم ، مقدم چخمغه تقدم ایدک . » و آنادن طوغمه عریان اولوب شلاق و ملاق بومیدانده بر خیلی دوران ایتدی . بعده مذکور چوانتک یانه کلوب دیدی که : « جانم خانم ، ملک احمد به جانم ! حضوریکزده کیم بویله چلباخ کز مه مز ترک ادبدر . اما منی صاحب ذکر و دبرمی سانورسز ، یوق کشیلر ، اویله دکلم جمله یاران صفا نظر ایتسون . » بوسوزلرله میدانده دور و حضارک حضورینه واردی . بونه ؛ آلات تناسلدن هیچ برشی یوق ایدی . اوکی ، آردی بر تحتہ مثل دری پارہ لری اولوب نه اتی ، نده طواشی ، دبرندن ده نشان یوق . بودورانن صوکره ینه چوانتک یانه کلهرک چوالدن بر پشمال چیقارہ رق بلنه قوشاندی . اما بو پشمال یمن دیارینک عدن حصرندن اولوب اویله مصنع اورولمشدی که کویا سحر اعجاز ایدی . بو پشمالی کمرینه بند ایدنجه همان منلا محمد میدانده سکرتمک باشلادی . ذوالجناح آغر قوشلر بیله اولا بر مقدار سکوب صوکره برهوا اولورلر . بومنلا محمدک ایسه سکر دیرکن ایاقلری بردن یردن کتوریلوب برهوا اولمغه باشلادی . هواده طیران ایدرکن تماشاجیلردن : « ای عاقلان ، ای غافلان ، ای فلان بن فلان » دیو کورمدیکی ، بیلمدیکی پاشا آدملرینی ابا عن جد اسملریله چاغروب سلام ویرهرک برهوا دوران ایدردی . جمله خلق ایسه حیران قالب حظ و صفا ایدیورلردی . آنی کوردک بومنلا محمد هوادن زمینه ایزرکن درت بش آدمی قاله رق دوران ایتدی ؛ بعضاً ایاقلری طوقو نیردی او ائناده منلا محمد برهوا بلندن پشمانلی چیقاروب اوموزینه قویدقده محل مخصوصنده مهیب ، صالاق بر آلت تناسل پیدا اولدی . منلاینه بونی اته الهرق هواده طیران ایدرکن میدان ایجره مالا مال اولان تماشاجیلرک اوزرلرینه سرپه ، سرپه اول قدر ایشهدی که هرکس صیر صیقلام اولدی ، نیجه لری فرارایله تخلص ایتدی . « بره خانم دهمین باقدق منلاده آلت ، فلان یوقدی . شمدی بومهراز آبکیر ، بوباران لغت ندر ؟ » دیدیلر . اما حقیقت

اون اتی ارشوناق دستاری برباشدن او بر باشه حرکتله کچکدکه تولبندده ذره قدر حرکت کورولمه مشدر . حقا که برچابک سوارلقدر .

بو پهلوان میدان محبته ایکی یرده اوچردانه صراخی شیشه باده لری بری بری اوزرینه قویوب قارشنی طرفدن یا الله دیو سکیرده رک بر پرند آتوب بی باک و بی پروا بو صراحی لک اوزرنده قرار ایلدی . نه کندیسندنه بر حرکت ، نه ده شیشه قیریلماق و اثر شکست کورلدی . صوکره شیشه لک اوستدن پرتاب ایدوب زمینه قدم باصرق تکرار مذکور شیشه لر اوزره اوچر شیشه دها قویدی که جمله سی اون ایکی شیشه اولدی . حتی بو شیشه لری اصابت رورکار بیله حرکت ایتدیر یور ایدی . ایچلری بوش خیالکار جنویز شیشه لری ایدی . برده بونلرک آلتیسی بری بری اوزرینه طور دقده بر آدم بوی قدر و دها یوکسک اولیوردی . همان قرق الی انیم مقداری کیرویه کیدوب آت کبی اشینه رک بر شهیل اوروب ییلدیرم کبی شاقلا یه رق ، قاتی یایدن اوق چیقار کبی سکر دوب شیشه لرک دینه کلدکده (یا حی) دیه پرتاب ایدوب مکس وار هر ایاغنی بر طرفه قویه رق او ایکی صره آتی شیشه لرک اوزرنده مکث ایتدی . خدا عالمدرکه نه کندیسندنه ، نه ده شیشه لرده حرکتدن اثر کورونمیوب هیچ بری منکسر اولدی . اول حال ایله باشایه دعا ایدوب یینه پرتاب ایله زمین پوس ایدرک بر طرفه طور دی .

منظره عجیبه دیگر — مقدا بتلیسه الای عظیم ایله کیدرکن اسب لاغره سوار اولان منلا محمد میدان محبته یینه او کیرلی ، پیرلی ، پلاس و پلاش دستاری و خرقة نمدا پاره پشمینیه کلدی . حضور پاشاده براز دعادن صوکره کورد لهیچه سیله « منی بوسیاست میداننه نه چاغر مشسر . ضیافت میداننه چاغر ماسر کم « پلاس و پلاش اثوابی واردر » دیرسر . شمدی ده مندن معرفت ایسترسر » دیه غضبه کلوب نیجه درلو کلمات وزبانداز لقلر ایتدی . صوکره « حی علی الصلا . خان او جاغنی دائم اوله ، ملک احمد پاشا قائم اوله ، روح فیثاغورث توحیدی ، روح ابوعلی سینا و برادری ابی الحارث روحی شاد اوله ! » دیو میدان محبته بر چوال قویوب پهلوان زن کذرک دو کدیکی دائرة

کورہلم « دیہ میدان معرکہ یہ ناظر مقصورہ یہ اوتوردی . میدانک چورہ سندہ
قات قات آدملر جمع اولوب تماشاہ منتظر اولدیلر ،

عجایب و غرائب کار پہلوانان

اولا خان عجمدن « پہلوان زن کذر » نام مردنام میدان محبتہ سیاہ
کودہری کسبتلہ [کسوة] کلوب پاشانک حضورندہ زمین بوس ایدرک
انئای دعاده حضرت رسالت و چاریار کزین حضراتی ، دوازدہ اماملری ،
ملوک عظام عثمانیہ ایلہ ملک احمد پاشایی ، خانی ، جملہ اولادلرینی یادایدوب
بعدمعا ال یوزہ سوروب « دستور ، ای وزیر فلاطون تدبیر ! » دیہ شویتی
ترنم ایلدی .

کرخود همه عیبا درین بندہ دراست هرعیب که سلطان بیسند و هنراست
بردخی زمین بوس ایدرک میدان معرکہده اولیہ پشت وپا اوروب دوران
وسیران ایتدیکه حسان صافناتالجاد آتلیر کندویہ ایرہ مزلردی . تابومرتبہ
جست وچابک ، زنده وجودلق اوزنده ؛ ابوالمال والکلاملق وارسوزنده .
بودورانندن صوکرہ سکیردهرک پاشانک حضورینه کلوب یالله دیہ برپردہ
طاوسی آتدیکه برهوا اوچ کرہ دونوب ینه زمینہ پارقرار اولدی اول آن
یاچی دیوب ینه برپردہ کبوتری آتدی که برهوا درت کرہ دور ایتدی .
وجودینک برعضوی کورونمیور ، همان برطوب مدور کبی دونیوردی . ینه
زمینہ قدم باضنجه طرفعالین ایچرہ آردینه برکونه ناقله آتوب برهوا اوچ
کرہ اولیہ دوندی که مقدور بشر دکل ایدی !.. آندن چرخ فلک کبی او
میدانده باش ، ال ، آیق ایلہ آرابہ تکرلکی کبی دوران ایتدکه انسان
کندوسنی فرلداق ظن ایدردی .

بومیدانده اون النی آرشون اوزونلغنده برکوشه دستاری کشادطوتوب
همان اول چابک سوار برق خاطر کبی سکیردهرک توباند ازره پرتاب ایدوب

قاشقلرك، شربت كاسهسى وسائر اوانى نك وصفنده لسان قاصردر . نتيجۀ كلام خان ايله پاشا و خانك جكر كوشه لرندن ضياء الدين ، بدرالدين ، نورالدين ، شرف الدين نام خازراده لر پاشانك يمين ويسارنده زانو بزانو اولوب طعام مسكه بسماله ال اورديلر . اويله بيديلر كه اويله دندان چكديلر كه مثلى اولميه ، برى طرفده كي قسمده ده پاشانك اغواتى ايله خانك اغاىرى اوتورمشاردى . بعد- الطعام التون لكن و ابريق ، مسك صابون ايله المر غسل ايدلوب على الفورينه ميدان محبته بردسته خالى ، براوزون زردوز پيشكير ، قوقوس ، يغا ، صدف جوز ، دهير ، سيلان ، عقيق خوشاب قاشقلرى كلدى كه هر برى برر خزينه ذكر . سائر اللى عدد مېپاره كوله لر دخى اللزنده كي اللى عدد كاسه ايجرمه شامك قندهموى نباتيه طابخ اولنش كامل اللى كونه خوشاب كتيرديلر كه وصفندن عاجزم . بونى دخى خوره كچيردكن صوكره ديكر لكن و ابريقلر كلديكه بونلر زرنشالى مجوهر فغفوريدن ايديلر . آندن جواهرلى فجانلر ايله مسك ، معتبر يمين قهوهسى ، سحلب ، محلب ، چاى باديان ، اسى اوشله ، سكرى شربت ، اسى پالوزه وسودلر كلوب نوش اولندى . هر كون بر كره على الصباح فطورى كه نيجه يوز درلو حلويات ، سكرى رچلار ، مربالر سائر معاجين و ريباس و كباد املاح ، شقاقير ، بواء مرهامى ، خيار شنبه ، مرباى فح ناملريه بنام رچلار وسائره كليردى . وقت ظهرده ايسه يوقريده توصيف ايتديكمز سماط كبير كليردى . قبل الغروب هكندا اون كون اون كيجه ده خان عاليشان ملك احمد پاشايه اويله ضيافت عظيملر ايلمشدر كه ديل ايله تعبير اولتماز . اوچ بيك التمش عدد اغوات و سكبان ، صاريجه لرك اك ادنا مشله جيلر وسائر سايسلرك بيله تعيبناتى خان كندى كيسه سنندن ويروب برآت ايجون چول و طوبريه محتاج ايمده . قهودلرى ، بيله خان كيسه سنندن ايدى . بعدالطام پاشايه ديدى كه : خدمتمزده بر قاچ استاد كامل پهلو انلرمن وار . مراد شريفكز اولورسه ميدانه ناظر قصر تختانى يه تشريف بيوروب تماشا ايده سكر كه بونلرك هر برى علم سيمياده ، علم طى مكان و قرطاسده ، صفت پهلو انيده بك فريد بر استاددر . » بورجا اوزرينه پاشاي كرمكار « نوله

تازمار ایتدکرنده انسانک عقلی باشندن کیدر . کونا کون جُمُرِه و بنخوردانلر ایله عود و عنبر یاقوب درون حمامی عطریات ایله دولدرلر الحاصل بو حمام و سرای عظیمک ، باغ ارمنک و صفنده لسان بحق قاصردر . زیرا بو عالی بنالرده کی خرده کارلق تصرفلرینک نظرافت و لطافتجه بر مثللری ده یوقدر بو حقیر قرق بر سنه سیاحتمه بر نظیرینی کور مامشدر . استاد مهندس هر کارنده وار قوتن صرف ایدوب او یله صنعتلر اجرا ایتمشلردر که فلک اطلسده بر مثل دها بولنه مار . اما بو خاندان عبرتنامه کیدن مضار فی خدا بیلور . حتی فاتح بغداد سلطان مراد بو حمامه کیروب بیقاندقده صوق صولری کلاب ، صیجاق صولری آب بنخور جریان ایتش ! برخلوته بش عدد چشم سیاه کیسودار غلام دلا کبر ، دیگر برخلوته بش عدد پری پیکر و ملک منظر ، حسن و جماله بی مثال بکر ناشکفته دختر پاکیزه اختر لرسطان مراد خانه خدمت ایتشلر . مرادخان بوندن محظوظ اولوب بیورمشلر که : « نه اولیدی ، بو حمام بنم دارالسعادتده اولیدی ! » حقا که او بله در . حتی ملک احمد پاشا اfdمزله بو حمامه کیردیکمزده « بویله بر حمام ربیع مسکونده کورلمه مشدر » دیدیلر .

خانک ملک احمد پاشایه ضیافتی — پاشا اfdمزلر بو حمامدن چیقوب طور -
 دقده قانون وقاعدۀ خان عالیشان اوزره پاشایه مخصوص سماط محمدی میدان محبته کلوب کامل ایکی بوز کوش لنگری ایله نعمت نفیسه مسکه ایله اورته لوق دونادلی . اما اکثری طعاملری کرکو پلاو ، مضعفر پلاو ، چلاو پلاو ، دوزده بریان پلاو ، دور پلاو ، شله پلاو ، درمان پلاو ، عود پلاو ، عنبر پلاو ، آب شله پلاو ، کوقته پلاو ، فیصتیق پلاو ، قیرمه بادم پلاو ، کشمش پلاو ، ماصطیا چوبره ، قرتی چوبره ، لاکشه چوبره و سائر بونک کبی چوبره لر در . اما ککلك پلاولرینه ، نار پلاولرینه و کونا کون کبابلرینه دییه جک یوقدر . خانک زروزیوره مستغرق اولمش نورسیده غلاملر بلارنده صرمه لی پشتالمر ایله هربری بر مرتبانی کتیروب قانونلری اوزره باشانک حضورینه یولو یلرینه دیزوب دیوان ظور دیلر . بوسماطده کی پیشکی و مجوهر صابلی

ایچری کیردکه « صووقلق » تعبیر ایتدکلری دیگر برقبه عظیم واردر. بونک اورتیه سنده کی حوض وشادروانلرک صولری جمله اسیدر . چوره دیواری هپ کاشی چینیدندر ، بوده رخام خرده ایله مفروش ، نیجه بیک اویزدلرله مزین برقبه متیندر . آندن ایچری حمام کرمادرکه آدم داخل اولنجه کویا نور ایچره کیرمش اولور . زیرا افلاکه سرچکمش قبه عالیسنک اطرافنده اصلادرو دیواردن اثر یوقدر ، همان جمله عمود منتهارل اوزره وضع اولنشدر . عمودلرینک آرلری تخته ، تخته عبرتتما بللور ، نجف موران ، براق ومجلا جاملردرکه بوجاملره نور آذناپ اوردقده حمامک ایچی نور علی نور اولور . بوجاملردن طشره جمله باغ ارمدرکه نیجه بیک هزارک فریاد وناله لری استماع اولنوب درخت شکوفه دارلری اوزره مرغان خوش الحانک آشیانلری تماشای اولنور . بوحمامک اورتیه سنده برحوض عظیمی وار ، لعل کون کل ورقلری ، قرفیل برکلری غاسلک وجودینه یاییشوب رایحه طیه سندن دماغی معطرایدر . هرخلوتنده دخی قلتین مقرردر . بونده اویله مصنع رخام دوشنمشدرکه آدمک کوزی خیره نیر ، زیرا قوش کوزی مثال یشم وپیروزه وبلغمی ، کهربا ، عین السمک ، عقیق یمنی ، سیلان مقوله سی طاشلرله رخام اولنمش عبرتتون برحامدر . جاملر اراسنده کی عمود متصل بلغمیدن ، ساقیدن ، سنک برقاندن اولوب فرح ، فغفور چیندن قورنالر واردرکه هراستاد مرمر برکونه تیشه کارلق ایشم حالا حکاکلر اکا براجنه اورمه دن عاجزلدر . استاد بوقورنالره مرمر عمودلردن برکوناصوجریان ایتدیرمشکه انسان حیران اولور . جمله لوله لری التون وکوشدر . طاسلر کندک . قواره لر دخی سیم خالصدندر . آبوهوایی اول قدر لطیفدرکه انسان ایچنده اولدقجه حیات جاودانی بولیور ظن ایدر . کونا کون اویزملره وچرخلره تحتاب مصلوب وطاس سرنکونلره ساز ردوانلر اصابت ایتدیکجه اودولاب مصنعلر دونه ده در . بوده برتماشاکاهدر . قبه نک دامنلرنده نیجه کونه حسن خط کتابه لره حمامه متعلق بیتلر تحریر اولنشدر . ابریشم ونیلکون فوطه لره بدن عریان صارمش آفتاب مثال نملوکلر قونی کیسه ومسک صابونلره خدمت ایدوب کیسولرینی

ایدر . خان بوبحیره ایچره منقش مصنع قایققلر انشا ایدوب بالذات کنیدیسی کورک چکهرک خلوت ایدوب اهل ، اولاد وعیالی قایققلره کزدیروب دریا ارزوسنی بویوزدن دفع ایدردی . حکمت خدا برکون قایققلره عورتلردر ست اوتوره میوب دوربلدکده برقاچ جاریه لر غرقاب اولدقده بوفکردن فارغ اولوب کاهیجه یالکنزجه کیدوب ماهی صید ایدردی اماغایت عمیق بحیره در . برکره یوقاریدن زیاده سیله طغیان کلوب سدک برطرفنه رخنه ویروب دریا مثال صورها بولمغه تلبان محله سنک نیجه خانهلرینی خراب ایتمش ، کوردلر خانه بد دعا ایتمهک باشلادقلرنده جمله سنک اولری طرف خانیدن کالاول معمور ایدلمشدر .

دروصف حمام باغ — بوخان سراینک خزینه اوطله سدن جامکانه کیریلور برحمام مفرحدر . جانب ثلاثی باغ ارمدر جامه کانک جمله روزنلری باغچه یه ناظر ، فخری اویمه سی کبی تونج و حدید شیبیکه لی نیجره لردر . عربی اویمه نیجره قاققلری وارکه تبریزدن عجم خانلری هدایا کوندرمش . جمله قاققلرینک اویمالری ایچره سیاه عنبرخام طولمشدر . طشره دن بادصبا اوردقجه جامکانده اولان آدمک دماغی معطر اولور . بوجامکانک جوانب اربعه سی سراپا کاشی چین و فغفور کونا کوندر . قبه عالیسنک ادوارنده و جمله روندنلرینک عتبه عالیسی اوزرنده کاشی چین اوزره محمد رضای تبریزینک خطیله فضولینک حمام قصیده سی اسحر اعجاز مرتبه سنده تحریر اولمشدر .

بوجامکانک تاوسطده آب حیات ایله مملو شادروانلری اوچ یوز یردن قبه یه پرتاب ایتده در . فرش مصر طرزلی سراپا الوان رخام خامدرکه نقش بوقلموندر . بوحوضک اورته سنده کی فواره تاقبه نک ذروه سنده کی جام طاسه اوروب آندن اشاغی دوکیلور . بوجامکانده کی جمیع خداملر نیچه اقتاب چرکس ، کورجی غلاملریدرکه هر برینک کمرلرنده لباسلرنده بیکر غروشلق مجوهر قوشاق وخنجر و بیجاقلر واردر . جمله صدفکاری نعلینلر ایله رفتار ایتدکلرنده کویاه بری برکونه مرغ طاوس باغ ارمدر . بوخداملر غاسلرله ابریشیم فوطله لر ایله صدفکاری نعلینلر ویروب حرمت ایدرلر . بوجامکاندن

سرو یوقدر، یوقسه کیری قالان جمیع اشجار کونا کون عبرتتا قصر عالیلر وارکه هربری بر خزینه یه مال اولماز. ملوکانه قصر خورنقلر اولوب حتی بر قصرک طرز و طوری دیکرنده یوقدر. بونده اولان فواره و سلسیللر دیار رومده بر یرده یوق. هر حوضک اطرافده ذی قیمت خورده طاشلردن اولیه رخام کونا کون دوشنمشدرکه کویا هندک صدفکاری و پوسوس کارپسیدر. حوضلره کونا کون دیو چهره، شیرپیکردن، اژدر کله لردن آب حیاتلر آدم کردنی قالینلغنده جریان ایدوب اشاغیده مشک بوستانلره ریزان اولور. نیجه فسقیه لردن بر آب پرتاب ایدر، امانیجه فواره لک دلیکی بر ایکن اولدیکدن قرق، اللی عدد آب زلال کیسوی دلبران کبی تارمار اولور. نیجه شیرین مقصوره لک قبه لری ایچره مصلوب جام و تختاب کاسه لر واردر. شادروانلر اوجام طاسلره اصابت ایتدکده بر صدای حزین استماع اولنور. نیجه بیوک طاسلردن شادروانلرک صولری سر نکون اوله رق باران رحمت کبی نزول ایدر. نیجه فواره لر اوزره مصلوب چرخلر واردرکه آب فواره اوچرخه اصابت ایتدکجه چرخ دوران ایدر. او فواره لر اوزره قارپوز کبی اجوف طویلر بر هوا دونوب زیروبالایی سیران ایتده در. الحاصل هر دیارک استادلری بو باغده بر کونا مصنع و عبرتماشیلر ایتشلردرکه دیلر ایله تعمیر اولماز. بو باغده اولان ترلاکل، سنبل، ریحان، بنفشه، ارغوان، زین و نباتی، دوه بویی، کافوری، شقائق، مسک رومی، قرنفیل، فول، زنبق، سوسن، نرکس، بخور مریم، یاسمن، لاله، کل ختمی و بونک کبی نیجه شکوفه لر واردرکه رایجه لردن انسانک، دماغی معطر اولور. مشمرات کونا کون، اصفهان، تبریز، نخشوان طرفلرندن کله باغبان خداملری واردر. بو باغ ارمک انشاسی قریب العهد اولغله فاتح روان سلطان مرادخان کوردکده انکشت بردهن تعجب اولمشدر.

منظرهٔ بحیرهٔ بنای خان — بو باغک شمال طرفده واردنده عین نقبلان نامیله بر عین جاریه وار ایدی. خان اول دره نک اشاغیسنه بر سد رصیف بنا ایدوب دریا مثال بر بحیره ایله مشدر. ایچنده درلو، درلو بالقلر شناورلک

اولغله خان زمین رمالستان اوزره شدتله دوشوب بریاغی قیرلمشدر . بوجهله جمله عسکر وحرمنده برغریر و فریاد قوبوب کویا محشردن نشانه اولمشدر حرمه واردقده کندی کندیخ تداوی ایدوب اوچنجی کون دیوانه چیقهرق جمله دوستان ایله مشرف اولوب نیجه بیک عدد قربانلر ذبح اولتوب فقرايه بذل اولنور . بوسرگذشتی حقیره ، و بزیم ملک احمد پاشایه علی طریق التقلید نقل ایتدیکنده انسان گولهدن واله اولیوردی . حالا اول زماندن بری قیچنک بری لکجه ایدی . خلاصه خان هر فنده تکمیل باب و کتاب ایتش برجان ایدی .

پاشا اقدمزله سراینده اون کون او طوروب هر کون علی التوالی صباحدن اقسامه قدو مطرب، قشمر، باز باز و سائر لری کلوب عرض معرفت ایلیه رک خان و پاشادن احسان آلیرلردی . خانک جمیع ارباب معارف و علمایه اعتباری مزید اولدیغندن جمیع دیاردن تکمیل فون ایتش آدملر بتلیسه کلوب اگر هر جانی معهور کسه ایسه اکا باغ و بانچه لی سرایلر و جواری بیشار و بویه خانلر و یروب بتایس دره سی ایچره او هزار فنی احسان ایله قید و بند ایدرک اندن جمیع معرفتی اخذ ایدر . ایشته بوندن طولای خان بویه مزید عصر اولمش و برچوق زمان سلیقه سی معرفت تحصیل طرفه دوشمشدر . آنک ایچون بتایس شهری حالا ارباب معارفه بردر . خانک مهترخانه سنده اولان استاد کامل زورنازن ، بوریزن ، قدوم زن ، ذیل زن کبی اهل صنعت و معرفت هیچ بریده یوقدر . زیرا کندیسی پیشرو صاحبی ، تلم موسقیده فرید عصر و کلیات صاحبی اولوب زنجیر یکر می درت اصوللی ، شکوفه زار ، صبا ضرب فتحلری چالار . پیشرو صاحبی استاد مهتر لری وارکه وقت عشاده ، وقت شافعیده عالم اغیاردن خالی ایکن فصل ایتدکر نده انسان حیات نازه بولور . ستایش خیابان خان عالیشان — بوباغ خانک سراینک حرمی طرفنده برتیرکش اوق منزلی محله و صفنده هر صاحب دها عجز کوسترر . جمیع میوه دار اغاجلری ترتیب اوزره دیکلمش اولوب جمله سی میان بسته دلبر کبی بادصبا تأثیرندن خرامانه کلوب حرکت ایدر لر . هان خرما ، جمبز ، موز ،

ایله تقسیم ایدوب یکریمی درت اصولک دقیقهله نطق ضرب اوزره دف بازلق ایدوب بر کار صوت وزجل او قود قدده استماع ایدن آدم کاردن قالبوب بیکان وحیران اولور . جلا حلقه پک ماهر اولوب ملک احمد پاشایه کندی دست کاری بر منقش سجاده هدیه ویرمشدرکه مثلثی یامصرده ، یا اصفهانده آنجق بولتور . خراطجیا قدده پک ماهر ایدی . حتی مرکبه صوقاجق مدور قاشیققر ، مقطعلر ، زهکیرسه پازی ، ککل صفاهان میاچه لری یاپوب دیار ، دیار هدایا کوندرردی . کونا کون پونه ، آزمایش ، هکو ، پیشرو او قلم یپاردی که سحر مثال ایدی . حتی یوز اللی دیلیم قامشدن خدنک یپارکه سوفارندن تا بیکانه کنبجه ایچی بوشدر . ضرب بازلقده سام اقراندرکه بریای چکیشده بر جیلدن ایکی ضرب اوکنده ، ایکی ضرب آزدنده سلطان مراد رابع حضورنده اوردیغندن موش خراجی کندویه بروجه تأیید احسان اولنشدور . بونک کبی نیجه کونه ضرب بازلقی واردور .

خلاصه جناب باری یاری قیلوب بوخانه بر ذکات و عتمل و ادراک ویرمشدرکه نیجه یوز بیک صنعت و معرفت اجراسنده ید طولاسنی عیان ایلمشدر . ظن اولتورکه حمشید ثابتدر . بتون معارفنی اصل و فصلیله تحریر ایلسه ک آیریجه بر کتاب مستطاب اولور .

اون درت عدد نوریدنه خان زاده لری وادرکه ضیاء الدین ، بدرالدین ، نورالدهر ، شرف ، اسماعیل ، شمس الدین ، حسن ، حسین و سایر اولادی هپ هزار فن ، پر معرفت ارباب هنر و ذکات و ندرلر .

حتی (طورنا) نام بر جانباز رسنباز کلوب خانک حضورنده اجرای معرفت ایدرکن هان خان آنک کسبتن کیوب ، طبان دوکدیروب دسته تر اوزسنی آلوب الله ، الله دیه عنکبوت وار رسن اوزره عروج ایدوب اجل بشیکی نام صالقی ایپ اوزره نیجه عرض معرفت ایدوب یان پرتاب لری ، دیز پرتاب لری ایدرکن قضا را چارمیخک بری آتیلوب خانی دخی ابابیل قوشی کبی هوایه آتورق هوادن نزول ایدرکن « علیندن کلیورم ، هی ! » دیوشقا ایتمشده زمینه دوشدکه نده کی صیریغنی یره دایامش ، صیریق ایکی پاره

صوکرہ دوغانک فاسد قانلری دیرسکی اوزره چبان کبی جمع اولور . صوکرہ اوسطره ایله اوچبانلری ایکی دنعه یاردقده طوغان شرفایاب اولور ، بوخانک بحر باتندندر . کمالقده ایله مهارتی واردی که قرق ییلدن بری کوزینه قره صو اینوب علیل اولمش آدملرک کوزلرینک پیکاری طرفدن برا کریمجه کوزینک آردینه واردقده خان بری طرفدن اومیلی اموب بخاردن حاصل اوله قره صوبی جمله چیقاروب حریفعلیک کوزین بینا ایدردی . آق نازل اولان کوزلره دهنج هندی ، شیاف ذکوری ، غبار بیضه ایلکی میل ایله چکوب صوغان زاری کبی پرده سنی آلدیغنی بو حقیر کوزمبه کوردم . علم معماریدنده صاحب بهره اولوب بوسرای عظیمک هر بر طرفی کندیسنگ تعلیم وشکلیله بنا اولمش ایدی . مجلدک ، رساملق ، خطاطلق فلرندن دخی علی العاده بهره دار ایدی . قصیده پردازلقده ، گویا (عزیمی زاده حالی) ایدی . ایله بحر معانی ایدی که بر عربی العبارة کتابی اله آلوب جمله ترکیلیرنی فارسی تلاوت ایدوب فصاحت اوزره آب وتاب ویرردی . ترکی وفارسیدنده بهره دار ایدی . یابدیغنی قلیجک آغزی دونمک احتمالسز ایدی . اعلا صرمدن آت خوطاسی ایشلر وهر برینی ایکی بیک غروشه صاتیدرردی ، هر سنه ایکی دانه سنی پادشاه زمانه اهدا ایلردی . استاد کامل ساعتچی ایدی آیلی ، کونلی برجلی ، زردوز امامه لی ، منبهلی ساعتلر بیاردی که (چان پتروکشیر) بیله بر ساعت ایچره بو قدر معرفت اجراسنه مقتدر دکلدی . حتی مرحوم ومغفورله پدرمزک اکری فاتحی محمد خانک یوزوکی خاتمه ساعت قوندوردیغنی بودخی کندی انکشتندمکی خاتمه برنکین ساعت قوندرمش ایدی که حقیقه سحر آناز ایدی . بویله برخاتم دخی خانک دامادی ، محمودی خانی اولیا بکک پارمغنده واردی که اوده خانک ایشی ایدی . استاد مهارتکستر حکاک ونقاش ایدی . فن موسیقی وخوانند کیدن علم ادوارک راست مقامی کبی آنه سی ، دوکاه دردانه سی ایدی . بونده اولان نقش ، صوت ، زجل ، ذکر ، تصنیفات قوللر ، مربعات ، وارسقی ، شرقی ، قیاباشی ، مغنیاندن استاد خواننده لرده یوقدی . صداسیده غایت بلند اولمقله دست بر آویزه اوله رق ابیات حافظ

دكل . چونكه اونلر كندى زمانلرى آدملىرىنه كوره حكيم ايمشدر . اماخان
عصرک ضعيف ، نجيف آدملىرىنىك طبيعتنه كوره نبض شناس ، حاذق
وفساد كاملدر . . حتى سكسان يىلاق بر ضعيف ونجيف ، يادس كيمكينه دونمش
بر افيون اسيرى حريفه مقلالر ويروب حمامه قويه رق بوكا بر علاج ايتمشدر كه
وصفنده لسان قاصدردر . حريف تازه جان بولوب اوچ كونده تر وتازه ،
لعلكون الما يناقلى بر آدم اولمشدر . دها بونك كبي نجبه ليرينه مسيحاك
ايلمشدر . جراحلقده خودلانظيردر . آندن تكلرنان ، دام وبامدن دوشن ،
اوچان آدملىرى صاروب صارمالايوب يدى كونده ابى ايدرك اياغه قالديرر .
اويله سلاخشوردركه آنته بنوب جرید وچوكان لعبد بازلفى ايلسه كويا
رستم زمان ياخود شفات ايرانستان ظن اولنور . بيطرنامه كتاييله عمل
ايدوب آتلك علل وامراضنى پك اعلا بيلور . اويله آوچيدركه خانه سنده
نيجه بوزدوغان ، چاقر ، بلان ، زغنوس ، شاهين ، سيفى ، صونقور ، طويغورك
قرقل ، قيرچيغا ، كوچوكزود ، اينكج ، قره قوش ، آتماجه ، قره كوك نام
آو قوشلرينى كندويه رام ايدوب بتليس درملرنده سنهده بر كره اولان
ككلك كوچ كوني اثناسنده بر كونده تيمش بيك ككلك اولاديفى سجدله
مسظوردر . اما بوشكار خانك فرمانيله اولوب ييلده بر كره جمله عشيرتى
كوردلرى اوچ كون طاغلىرى سوزوب بتليس دردسنى وخوش ، طيور ،
كونا كون حيوانلر ايله مالا مال ايدنجه نيجه يوز بيك ككلك شكار اولنور .
بواننده اوچ آى بتليسه ككلك فروخت اولتوب هر كس قوزو ، قيوون
آندن مستغنى اولورلر . خان بودوغانلر كخته لىكن بيلمده دخى كويامنوچهر
ايدى . كيمينك قارتى ياروب اچندن كيرجنى چيقارر . كيمينك قورصاغنى
ياروب ينه ديكر وبامرالله تعالى بونلر هپ شفاياب اولوب ينه شكاره
باشلارلر . كيمينك بورنى اوستنى كسر ، كيمينك قنادلرينه چانك اككر ، كيمينه
طيرنق آسيلا . قارنجبه اولمش دوغانك قنادلرينى ايكي كره سر كه ايله پاك
ييقايوب صوكره قيوچجى پوته سيله صو قباغلك تخمى يموشاق سحق ايدوب
بعده صيغير اوديله خمير ايدر ، اول قارنجبه شيشه لرك اچنه قويار ، آندن

کیمی خدای واقع اولمش بر سحرای عظیمدر . بو سحرانک ایکی طرفی قلعه دیوارلری کبی سوردر ، ساده برج ، بازو بدنلری یوقدر . شرقی ، جنوبی اوجه سرچکمش یالچین قیالر اولغله بو ایکی طرفده متین و مستحکم دیوار اوزرنده خانک سرای عظیمی وقاعه لری ، متعدد یوانخانه لرله آراسته ، نیجه یوز شاهنشین و روزن لرله پیراسته اولوب شرق طرفی دکرمن دره سنه ناظردر . بوراسی خان عسکرینک یدی یوز عدد حجره لرله اعمار اولمش اولوب حجره لری آلتی هپ آخوردر . درت قپوسی وار . برندن شرقه دکرمن دره سنه اینلوب شهره کیدیلیر ، یوقوش اشاغی صاریدر ، بری غربه آچیلیر کفندر قپوسی ، دیکری ینه غربه آچیلیر طاع قپوسی ، بری شماله حرم طرفدن تقابان محله سی دره سنه آچلیر قپودر . بو طشره سرایک تاوسطنده بر میدان عظیم واردرکه ایچنده بر حبه طاش یوق سراپا ساعت قومی دوشنمشدرکه جندیلر بومیدانده سلاحشورلق ایدرلر . جمیع حراخ باز ، حقه باز ، آتش یاز ، زور باز ، شیشه باز ، چنرباز ... وسائر عرض معرفت ایدوب خابدن احسان آلورلر . بومیدانک چوره سنده قات قات کارگیر بنا عسا کر خان او طه لری وارکه جمله روزن لری میدانه ناظردر . بو حجره لری ده فوقنده قات قات کاشی چینیلی حرمرسرای واردرکه سد اسکندر وار بر حرم محترمدر . بر دیمیر قپوسی وار ، شب وروز قرق الی عدد طواشی حرم اغالری باب حرمدہ پر سلاح آماده اولوب نگاهبانلق ایدرلر . درون حرم منظورم اولدینی جهتله معلوم دکل . مسموعمز اولدینی اوزره آندہ دخی بر میدان وجوانب اربعه سی اوچیوز عدد خانداندر . درون حرمدہ خانه مخصوص قرق ، الی دکان اولوب خان بونلرک هپسنده ایشلر وبر دکانده کی بساطک دیکرینه وارمق احتمالی یوقدر .

عبدال خانک هزار فلکی — اولا فلسفیات وعلوم غربیه و عجیبیه ، کیمیا و سیمیا علملرینه مالک اولدقدن بشقه (العلم علمان الاول علم الابدان والنانی علم الادیان) حدیث صحیحی اوزره او یله طیب حاذقدرکه جالینوس ، بقراط ، سقراط فیلسوف ، فیلوس کبی حکیملر بونک یاننده هیچ بر شی

طبقه لوزم ، لبنك ، چطیر ، لاران ، جالور ،
 کوچوچکم جانم کتورکو اووالتمش چوملکه باغلانان ایپ کوچک چوملک
 لپوک ، سیل کون ، لولو چوچان کوخک ، شندوری ،
 بیرام حمالی قرمزى بویا کلین دووانی صاحبسز شی
 خرنیکوطلی ، طغریک ، کوکسنکی ،
 بورنی سومکللی اولادطوغدیغنده اولان دوکون
 دوکونه کلن صاحی
 کوچرکان .
 دوکون اوقیوجیسی

بتلیسک باغلیرى — خانک میرآب اغاسنک تحیری اوزره جمله اون بیک
 باغدر . اهالی مملکتک اعیان و اشراف ، صغیر و کبیر هپسی یازین بوباغله
 کچوب کامل سکز آی باغ فصلی ایدرله . هر باغ کونا کون مصنع خوض
 وشادروانلرله آراسته و عالی بنالرله پیراسته اولوب کویا برسواد معظمدر ،
 اما غایت پراکندهدر . اما غایه الغایه مقبول اولان یرلری یعقوبی خرسیتیانلری
 الندهدر که هر یرى قلعه مثال کارکیر دیوارلی وقلهلی باغلدر . بعض باغ ایکی
 بیک غروش محصول و یرر . شیرک باغی ، باغدد باغی ، عربلی باغی ، حیدر
 باغی ، قره مراد باغی اک مشهورلریدر . بعض زمان خانک کندیسی بالذات
 واروب بوباغلرده ذوق وصفایدر . هر باغده (یازاوی) دیرلر بر
 خانهلری واردر که ایچنه بر آدم کیرسه واله اولور . کویا هر یرى بر نکارخاه
 چندر که عطریاتدن ونجه بیک درلو ازهارک رواج طیهسندن آدمک دماغی
 معطر اولور . بوباغلرک جمیع اغاجلری شطرنج اوزره طرح ایدیلوب
 دیکلمشدر . « خیابان زر » دیدکاری اوزوم آصمهلری قامشدن اورولمش
 قفسلر اوزره یول، یول اولمشدر که انسان سایهسنده سیران ودوران ایتدکجه
 صفای خاطر بولور .

ستایش باغ خان عالیشان — بوباغ ارم بتلیسک غرب طرفده نقلبان
 طاعنی نام یالچین قیا اوزره واقع اولمش برغیطاندر . شرقی ، جنوبی اوچوروم
 قیالدر که اشاغیدن نهر جریان ایدر . قیانک تادرووه اعلاسی کیمی عملی ،

باشنده كوخك شنبورى اوخر نيكوطلى مردارك
مكر طغريك ايدوبدر كوكسى وارى اغيارك
كوچركان صورتنده يعنى كم اسراره كلشدر
تم خمس

بوخمسك بعض لغتلىرىنىك ترجمهسى :

وژد ، شارانيار ، خويان ، كاندير ، يرمىشر ،
رجات سماع ايمك بوستان بوزونتوسى فناخيار جهمرد اولمق
خاساك پولان ، پش ، خاراك ، خويان ، چانك ، حسن خيرخير ،
مريض اولوب شيشمش كمشه در يانمش ويران پنجه كالان بولمش ميوه
بر جاب ، چييجى خير ، قلاب ، پچكيز ، سن چالارسن چاپ ، عجب ،
برشك يووورالانمش كمند بولنمش ال اله چارپمق قويروقسىز
پطلوره پتره پوخ ، پاليزوك ، كرىچك چهره ،
ايكن توكى كلش طاووق بى معنى سوزى صارف اكرى چهره
جلا كوزلق ، چىخطورلق ، لاكوت هم لاک ، خاني خاپ ،
طعام اوزره صبرسىز ناپا كلك قوجه كلب صاقيسى قاشق ديكشديرمك
كو كيزك ، شىخىك ، پوريتور ،
بوته لب او طورمق صاپسىز چاقى جان آجىسندن كندويى يره اورمش
ديكده خايطىك ، طقايىز ، پچك ، صاريك حرم ،
چوملكده قاينايان بولغور آشى طاعون كولمك برشيده لازم اولميان درى يارهسى
متمى شطيك ، چلاز ، چندرله ، پلاس پوخ ، كنان .
چيان چيقارمش ضعيف اسكى پاره پاره اولمش اثواب خامور
كنار كوغه كوركوت وار ، روبار چيىط ، چطلوس ،
تنور كنارنده اوفق اودون كى يوزبوزه ديشى پليچ ارلك خروس
خلورك ، هيت ، بوشكاله ، خورسيك ، عجبولس ،
قره قونجولوس صفت بوشكل ايله صابون اوفاقى شكل عجيب
قومه شورتيك وش خنىكال ايله چنچيل ، شاران ،
ايك اوزره صاريلان پنجه والده طولانان ايلكدر صالح تاجاق تسبيح كى دولمش شى

تخمیس عبدال خان بلسان کورد روژکیان

کوکل شوق رخک وژدیه شار انیاره کلشدر
 خویان کاندیردن کوکروز اولوب بازاره کلشدر
 غمکه ترمیئر اولق دل پیاره کلشدر
 اولوب خاصک پولان پش ایچون تباره کلشدر
 جانا ناریله خاراک اولدن پزاره کلشدر
 بودل خوباتی لطف ایلوب چانکی کرملن یاب
 اکر احسان ایدرسه کبزه حسنک خیرخیرین برجاب
 عجبی چنچمیز اولسه م که زلفک ایتدی برقلاب
 منی پچکیر ایدوبدر چانکی هجران سن چالارسن چاپ
 عجب بطلوره پتره پوخ اولوب کلزاره کلشدر
 باشینه مدعی صاردی پالیزوک دوندی اسراکه
 کیریشیک چهره سن پاک ایتکیچون قویدی خاراکه
 جلاکوزلک وچنظوراتی ایدر باق شمدی ناپاکه
 رقیب روسیه جانا اولوب لاکوت هم لاکه
 آنکه خاپ ایدردی دون ، بوکون انکاره کلشدر
 کوکیزک ایلوب یار اول رقیبه اوردی برشیشیک
 عجار پوریتور اولوب مثال دیکده خاطیک
 بانوب طقبیزنه یوزن چو بردی دیدی ایدوب یچک
 محمد لله چقارمش صاریک اوزلی متی شطیک
 جلاز اولسه عجبی هر بلا اغیاره کلشدر
 کیوب ایننه چندرله پلاس پوخینی اول سنچار
 کنار کوغه کورکوت کبی کلشم که اول روبر
 چیط وچیطلی سکیشلی خاورک هیتلی اول سردار
 بوشکالبله یازه سورونور خورسیک کبی اغیار
 باق اشکال عجبو سنه کم مکاره کلشدر
 کوکل طاپکینه چنچیل باغله رشته زلفک
 قومه شورشیک وش خانکه ایله دشته زلفک
 ایدوب بونومه شاران طقمه لوزم بسته زلفک
 بکا ایتک ایله چطیر اتمه رشته زلفک
 کوکل لارائشی جاورتک بازاره کلشدر
 لوک ایدوب یوزینه سیا بکون سوردی یوزک اوی عارک
 لولو چوچان نه لازمدر لوله اکانده اول خارک

ریزان اولور . عین البروت : عین اسکندره منصب اولور . نهر حصول : برآب زلادر . بوده عین اسکندره قاتیلیر . اما قیالقدن کلدیکنندن شدتله جریان ایدر . عین نقلبان : عبدال خانک بحیره یاپدیغی آب نابدر . نقشوط دره‌سی : کوزل برصودر . قره‌دره : سهل شورجه ایسه‌ده غایت نافعدر . دکرمن دره‌سی : بین الحکما غایت نافع صودر . قرق کون نوش ایدهنک صفرا ، بلغم وسائرہ‌سی جمله محو اولور . سریع المهضم برآب رواندر . بونهرلر بتایسک چوره‌سندہ کی طاغلردن چیقوب شہرک باغ وباغچه ومشبک بوستانلریغی ، جمیع خاندان ، جامع ، خان ، حمام کچی عمارتی سقی واروا ایتدکن صوکرہ شہر ایچندن جریان ایدرک دباغخانه اوکندن عبور وغیرہ جریان ایدر . بوصولردن نوش ایدن اوپله تنپور اولورکه صورمه !... آتلی وسائر حیواناتی موقع وصو اقتضاسنجه غایت جشہ‌دار وسمین اولورلر . بونهرلرینه بوستانلری ، فلانلری ری ایتدکن صوکرہ جانب‌غربده برلشوب قیالر ایچره رعدوار کورلیہرک کیدرلر ، کفندرقلعہ‌سنہ وارمزدن مقدم جانب جنوبده برعظیم درہ ایچره صاپوب جریان ایدرک ایکی کونده حسن کیفا قلعہ‌سی زیرندہ بطمان کوپریسی جوارندہ بطمان نہرینه ملاقی اولور . ان شاءالله پالیامونطہ‌نک ہیئت ارض کتابی ترجمہ ایتدیکمزدہ بویله یازمہ‌من مقرردر .

روژکی دینلن بتلیس کوردلرینک لهجه‌می — کرچه بونلرده اسکی کوردلردندر . اما آرالرنده فصاحت و بلاغت اوزره نازکانه تکلم اولتور ، عندیات الفاظ واردرکه آنی سائر دیار کوردلری آکلایه مازلر . اما بونلر دیکر اون ایکی کورد لسانلریغی فصیح و بلیغ اوله‌رق سویلرلر . بتلیس‌خانی اولان ولی نعمتمز عبدال خان شاعر ، فصیح ، مصنف ، مؤلف ، هزارفن برهنور سرور اولمغله روژیکی قومنک لهجه مخصوصهلری اوزره نیجه‌الفاظ درربالری جمع ایدوب برکونه مضع برشمس سویله مشدر . آنی‌ده بورایه یازمہ‌من مقرردر ، مقام سکاھده سماعی اصولنده اوقنور :

اولدینه مطلع اوله مامشدر . بوغار، متمدیمی تاریخنک دیدیکی اوزره، انشای محاصرهده اسکندر عسکرینی بوزان آرینک چیقیدینی غادرر. الی هذا لآن قپوسی کشاده در . حتی مهمان قولی وسیف علی نام یارانلر مزله بوغاری تماشایدرکن خان ایچره زغر کویک لاشه سی واردی . سیفی علی رفیقمزک برسیفه غلامی بویر معطل غادرر دیو کویک لاشه سی آلوب غارک ایچنه نیجه آندیسه اول آنده لاشه دیلیم ، دیلیم پاره ، پاره تکرار طشره یه آتیلدی . همان حقیرک زهره دم چاک اوله یازدی . خاندن طشره یه فرار ایتدم .

عبرتمای دیگر — بوخان عظیمی واوکنده کی جسر قدیمی بنا ایدن هاخاتون سلطانک — که اوحدالله سلطانک دختر پا کیزه سیدر — شهر بتلیسده نیجه یوز خیراتی واردر . اول خاتون کر مکارک بر خیراتی ده بودر که شهر بتلیسدن جنوب غربی یه دره اشاغی کیدرکن کفندر قلعه سی قربنده دلیکلکی قیا نام برسنک خاراده برقیو واردر . جمیع تجار و سیاحلر بو قبودن کچمینجه شهر بتلیسه کله مز و حزو قلعه سنه و ارامازلر . اما اولدیکلی قیا محلی اوج آسمانه سرچکمش چقماق طاشندن نشان ویریر برسنک حدیددر . مذکور هاخاتون نیجه یوز خزینه و پاره لر صرف ایدوب بوسنک خارانی استاد کوهکنلره تقب ایتدیره رک ممرناس و طریق عام و خاص ایلمشدر که کوره نک عقلی پریشان اولور . مقدور بشر دکل بلکه برکار عفاریتدر دینیر . حتی بو قبو محلنده بر آدم هو دیو نعره آتسه جمیع طاغلردن برصاعقه مهیب استماع اولنور که آدم غشی و بهوت اولور . آدم بودلیکلکی قیا قپوسندن اشاغی باقغه جرأت ایده مز کویا غیای درک اسفلدر !..

بتلیسک بیکار و چایلری — قیالی دره و اوزلر ایچره آقار یکر می قدر عیون جاریه سی وار . بونلردن ماعدا هر دره متعدد قاینقلر براق، براق آقارلر . قیناقلر غایت کوچک پیکارلدر . بز چایلری بیان ایدم . عین اسکندر قلعه نک جانب شرقیسنه سهل قریب برمسیره بری اولان قیادن چیقار . عین آوخ : دیوان طاغدن چیقوب ذیل قلعه ده کی قانونیه کوپرسنده عین اسکندر

قادینلرینک اسمنی صورمه‌یه قادر اوله‌مدم . خانک اهلی سایمان خان وزیر
زال پاشانک کریمه‌سی خانم سلطان ایدی‌که یوز جاریه‌سی وارایدی . کوله‌لرینک
اسملری : اکثریمی کورجیدر . زیرا کورجستان شمال طرفنده یاقیندر .
سیاوش ، رستم ، کاظم ، چاکر ، خندان ، قینان ، اولان آپاردی ، سلمان ،
دولت ، خان ویردی ، سهراب ، شمسوار ... جاریه‌لرینک‌ده بازاره ، فلان
چیقمالری غیر محتملدر . فقط آدلری : دلدار ، تابنده ، اکلنجه ، چشم‌سیاه ،
کوه ، شماسه ، دلارام ، ثریا ، کللی ، کوبان ، نوربان ، باغ‌جان . کرچه
بتلیس طاشلق یردر . فقط هواسی غایت کوزل وهرسحرده صباسی
مقرردر .

حاملری — قلعه‌ایچنده خان‌سرای حامی ، بذاق بک حامی ، شرف‌خان
حامی ، دباغلقربنده‌زردبانلی حام ، اشانغی قلعه‌ده خسرو پاشا حامی چفته‌در .
آب‌وهواسی حوض وبناسی غایت لطیفدر . بشارت انا قرداشمزه‌ک تحریری
اوزره جمله‌اتی یوز او حاملری واردر . زیرا بوشهر خلقی عیائی حممه
براقیوب او حاملرنده غسل ایندی‌ررلر ؛ برعورتی چارشوده کورسه‌لر
تعذیر ایدرلر .

دربیان عبرت نمای آبدان — قلعه‌نک حائنده (دیوان‌طانغی) نامیله‌مشهور
برطاغ واردر . حالا او مرتفع محله‌ده بر مصطبه اساسی وار . اورادن وان
دریاسی ، وان قلعه‌سی ، راهولی صحراسی ، موش ارواسی ، دلیکلی قیادره‌سی ،
والحاصل اول قدر افلاکه سرچکمش کوه‌بالا دکل ایکن اکا حائل اولان کوه
بلندک ماوراسنده اولان صحرا ، قرا و قصبات جمله نمایاندر . بوکوه بلنداوزره
مدفون مطلقسماتک الی هذا لآن تأثیری عیاندر . اما خلق بوندن بی‌خبرلردر .
عبرتمای ثانی — نقلبان محله‌سی طرفنده عبدال خانک حریمی باغی آردنده
برطاغدن برطاغه سدشدادی مثال برصیف چکیلوب دریا اولمشدرکه حقیقه
عبرتمادر . شهر ایچنده قلعه‌دیننده خاتونیه کورپرسی باشنده کی خان عظیمک
ایچنده کی بریاچلین قیاده برغار عبرت‌ما واردر . قپوسی اوچ آدم بونی قدر
یوکسکدر . ایچندن بر کوررواتی استماع اولنور . اما کیمسه بوکورلتینک نه

عاماسی — فریدالمصر علماسی وار . معلومز اولان کبار شونلردر :
 يك چشم منلا حسن افندی ، منلا زین الدین ، منلا زاده ، منلا ابوبکر ،
 شرقیه امامی ، منلا محراب زاده علی افندی ، منلا جبرائیل ، منلا موسی
 حکاری ، منلا اسرافیل ، منلا بهتانی ، حکما واطباسندن منلا میسی ، منلا
 رمضان ، قره سجاه ، کنجی علی ، صاریلی زاده بی بدل استادلردر . بوراسی
 کوردستانلق اولمغله نزاع وجدالری اکسیک اولدیغندن اکثریسی جراح
 ایسهلرده اوسته حیدر ، بشارت اوغلی ، صفی قولی ، سیف علی جهاندار
 استادلردر . ایکی بیکی متجاوزمتقی ، متورع ، زاهد ، حرامه ال سورمامش ،
 ساز ، سوز نه در بیلمز آدمیری واردرکه شیخ حسبی زاده مشهورلریدر .
 حقیر بوشهرده ایکن یدی عدد دیوان صاحبی شاعرلری واردی . خانک دیوان
 افندیسی کاتب چلبی ، منلا رمضان چلبی ، جتنی چلبی ، کنجی چلبی مشهور-
 لریدر . فقط بویت آنکندر .

دل دردیته ام چکدی طیبی سینه صاری

چقیدی حسد ایلندی رقیبی سینه صاری

خمسۀ نظامی قدر دیوانی واردر . بوراده کورشدیگمز یاران شونلردر .
 عرب خلیل اغا ، چا کر اغا ، شرف خان خطیبی ، مقتول حیدر کتخدانک
 برادری ، اسلام اغا ، صالمان وشمس اغالر .. خسروپاشا پازاندنده دیوانه بشو ،
 کاخانی مو ، منلا عروض کراماتی کورولمش ذاتلردندر .

البسهلری ، ارکک ، قادین ، کوله کیلرک اسملری — کرچه کوردستاندر .
 اماسمور کورکلی خان نوکری واعیانی چوقدر . وسطالحال اولانلری شروان
 قربنده معدن قصبه سننده چیقان شیاق کیرلر . الوان چوقه دن سرحدی
 وقطوش کیرلر . فقیرلر بوغاصی کیر . بعض ارقداشلر مزدن ایشتمدیگمزه کوره
 جمله قادینلری بیاض چاره بورینوب یوزلرنده برقع ، سرلرنده التون وکوش
 تاقیه بولنور . لباسی جمله حریردن ایتمش . ارککلرینت اسملری : حیدر اغا ،
 بشارت اغا ، چنده دان اغا ، صاحبان اغا ، زجری اغا ، سبفی اغا ، شرف بک ،
 ضیاء الدین و بدر بک ، شمس الدین بک ، عالمشاه بک ، کرار قولی بک ، یشار بک .

کوپریری — بتلیس ایجرہ اون یدی درہلر اوزرہ اون بر عدد کارگیر بنا کوپریرلر واردر . ازجملہ قلعه دیندہ (خاتونیه) کوپریسی کہ آلتدن مرور ایدن نہرین زلالین عین اسکندر، عین اوخدرہ لریدر . حصول نہری کوپریسی ، عین البروت کوپریسی ، دخال باغی کوپریسی ، قرہ درہ محله سی کوپریسی ، مسکینلر قریندہ عرب کوپریسی ، دکرمان محله سی کوپریسی . ایشتہ معلومز اولان درہلرک یمین ویسارندہ باغلی ، باغچہ لی قات اندرقات سرای عالیلر وارکہ جملہ سی کارگیر بنادر .

عمارات و خاندان — ایچ قلعه ، اشاغی واروش قلعه سی ایجرہ جملہ اون یدی محله دہ یدی درہ کنارندہ بش بیک عدد معمور وزیریا خانہ لر واردر ؛ جملہ سی خاک عنبر پاک ایلہ مستورددر . نیچہ سی بری برینہ حوالہ اولردر کہ اکثریسی مرتفع و هوادار زمین عالیدہ واقع اولمش هوادار سرای رعنا لردر . اما اشاغی واروش خانہ لرینی اشاغی قلعه احاطہ ایدہ مامشدر . اشاغی قلعه دہ انجق چارشو بازار و بدستان و نیچہ یوز خاندان واردر . اولری باغ و بغچہ سیلہ مزین و جملہ درہ و تپہ لر اوزرہ نمایشلی برشہر معموردر کہ کوردستان دیارینک آبرویی و باغ ارمیدر . اشاغی قلعه سی اول قدر متین دکلدرد . اللہ اعلم عباسیلردن برینک بناسیدر کہ دیواری یالین قاندر . جنوب طرف دیوارینی نہر دوکر ، گویا اول درہ قلعه یہ خندق اولمشدر . قپولرینک بری شرقہ ، بری غربہ آچیلیر .

اہالیسی — بوشہرک رجال مقولہ سی کمال مرتبہ مسن و معمر و زال زمان اولور کہ نطقہ مجالی قالماش ظن اولنور . ینہ بویلہ ایکن آتہ ینوب ، قلینج قوشانوب صیدوشکارہ و کونا کون تجارتہ کیدرلر . عمر طیبعلیری التمشہ ویتشہ بیتمش اولوب عمر کرانمایہ درازلری یوز سنہ یہ بالغ اولوب رنک رولری دایما حمرت اوزرہ درر . تن درست آدم لردر و السلام . کوردقومی پرموی اولغلہ نارسیدہ جکر گوشہ لری اون سنہ بالغ ایکن صقالی چیقار ویکیت اولور . اما نسا طائفہ سی چارشوی و بازاردہ کزمدکارندن معلومز دکل . رابعہ عدویہ مرتبہ سندہ اہل پردہ ، زاہدہ ، صاحب جمال خاتونلری پک مستورہ لردر .

درس عاملری وار . خلق غایه الغایه ذکی الطبع اولوب بومدرسه لرده علم قرائت حدیث و تفسیر ایله مشغول اولورلر .

مکتبلی — شرف خان ، خسرو پاشا ، خاتونیه ، چارشو ، بشارت اغا مکتبلی ائک کوزل و منتظملی اولوب عددی یمشدر . یمش قدر چشمه ، قرق برسبیلی وار . خسرو پاشا ، سراجخانه ، بدستان سیبیلاری مشهوردر . یکریمی قدر نقش بندی ، کلشنی ، بکتاشی تکیه لری واردر .

محله لری — خسرو پاشا ، شام ، زندان ، چوروم ، چینهدار ، قزل مسجد ، شیخ حسن ، جیرک ، کچور ، کوک ، میدان ، کوموص ، تقابان ، نقشود ، عرب کوپریمی ، اول میدان ، قره دره ، آویخ ، دکرمن ، خان باغی محله لری . اون بر قدر عربی و یعقوبی محله لری وار . شهرده اصلا یهودی ، فرنک ، روم یوقدر . یعقوبیلری عنقا بازراکلردر .

سرایلری — خان ، بشارت اغا ، لالا مصطفی اغا ، قره محمد اغا ، الای بکی ، حیدر کتخدا ، چا کر اغا ، عرب خلیل اغا سرایلریدر .

خانلری — طقوز عدددر . مطافلر خانی ، شا خانی ، خاتونیه خانی ، خسرو پاشا خانی ، شرف خان خانی ، کوپری باشنده بیوک خان .

چارشو و بازاری و بدستانی — جمله بیگ ایکوز دکاندره جمله سنک مکلف و مکملی اشاغی واروشده خسرو پاشا چارشوسیدر . ایکی باشی دمیر قپولی سراپا کارگیر یابولی معمور بر چارشودرکه کورن بروسه نئک کلیجه ک بازاری صانیر . بوندن بشقه اعلا کارگیر بنا بر بدستانی وار . ایکی یرده دباغخانه سی وار . بو بتلیسده ایشلنن الوان سختیان و کونا کون صاغری ربیع مسکونده یوقدر . بو باغخانه سنده استاد صباغلر واردر . اسپرک نقشی بو یاسی بودیاره مخصوصدر . بو باغخانه لری هب خانقدر . کیمسه مداخله ایده مز .

در بیان بازار قپان — میری قپانی بر یرده در . جمیع حریر و اقمشه فاخره و ما کولات و مشروبات هب بو قپانه کلوب ققطاردن کچرک عشر سلطانیسی آئوب اندن بیع من یرید اولنوب نرخ معیندن زیاده یه فروخت امکانسزدر .

وطاقلری متانت اوزرہ درہ . موزون برمنارہ سی واردرکہ دکل بتایسده بتون کوردستانده بیله مثل یوقدر . یوقاری قلعهده (بدایس) جامعی - قلعه یی بنا ایدن اسکندر کیرک خزینہ داری بدلیسک بناسیدر - اسکین دیرایمش . صوکرہ (-سلطان اوحدا لله) جامع ایتمش . برمنارہ لی حرمسز طرز قدیم برجامعدر . (سراج خانہ جامعی) اشاغی واروشده اولغله جماعت کثیرہ یه مالکدر . بودخی برمنارہ لی و حرمسزیوک جامعدر . (دباغلی جامعی) بودہ بیوکر . ایچنده تفریر اوقونور .

دیگر (شرف خان جامعی) - چوکان میدانده نوبنا برمعبد زیادر . مشهور و مدوح اولان جامعری بونلردر . شوراسی غریبدرکہ بوجامعلرک جمہسی عجم خالیبری ، اصفهان کچہ لریله دوشہ لی اولدینی حادہ جامعک بر طرفدهده عظیم برصوباسی وار . جانب وقیدن متولیلری ایصیدرلر . جامعک قپو روزنلرینی کچہ لیوب حمام مثال ایدرک جماعت مباحث علمیه یه طالہرق تکمیل قنون ایدرلر . ابدست صولری یه ایصیدر . بیجہ لری درس قرائتدن فارغ اولوب جامعک برکوشه سنده شطرنج اوینارلر . مذهب شافعیده مباح ایتمش . فقط بوشطرنج بعضا صدرنج اولوب طرفینی آره سنده باعث نزاع و صداع اولورایتمش . برکرہ ایکی منازع بر برینی قتل ایتمش . اوزمان منع ایتمشلر . اما حالایه اوینارلر . کوردلرک عالملری بیله خنجرله کترلر .

مسجدلری : قریشی مسجدی ، علمدار مسجدی ، ممی دده مسجدی ، شیخ العرب مسجدی ، شیخ ابراهیم مسجدی ، عین البرود مسجدی ، افسل اوغلو مسجدی ، حصول نہری کنارنده در . شیخ حسن مسجدی ، عمر کتخدا مسجدی ، خسرو پاشا مسجدی ، مغارہ مسجدی ، زیدان مسجدی ، ملا قاسم مسجدی ، بونلرہ حمام کچی صوبالی وایضی صولی مسجدلردر .

مدرسه لری - سلطان شرف ، کدک میدان ، ورسنکی حاجی بک ، خطیبیہ مدرسه لریدر . جامع و مسجدلرک هر برندهده بر مدرس برر ایکیشر حسبی

اوزاقلقده (زرتی) بکیله حدوددر. غربی اوچ قوناقدہ دیار بکر ایالتنک حزو بکیله، شمالی اوچ منزله ترجیل بکیله، ینه شمالی درت منزله چپاچپور بکیله هم خاکدر. ییلدیز طرفی موش صحراسی آشیری ارضروم خاککنده نامرووان بکی اراضیسیدر. ینه شمالی اوچ کونده ارضرومک (ملازکرد) بکی اراضیسیدر شمال شرقیسی وان دریاسی کنارنده وان سنجاغنک (اخلاط) بکی حدودیدر. فقط شرقی وان دریاسیدرکه آندن اوتدهه علاقہسی یوق.

حاکم زیر امرنده یتمش عدد عشائر و قبائل وار. اک کزیدهسی (مودیکی بکی علی بک) درکه یدیوز تفنک انداز عسکره مالکدر. خان مراد ایدرسه بونلردن یتمش بیک عسکر آله بیلیر. شهر بتلیسده قرق بیک آدم واردرکه بونلره (روزیکی قومی) درلر.

سائر اکراد کبی شجیع و بهادر دکلدردر. ساده ال وصاللری قینهلی، کوزلری سورمهلی، پاک و پاکیزه اهل معرفت و خوش صحبت آدملدردر. بتلیس ایالتنده خانک تحریری اوزره قرق اوچ بیک یعقوبی رعایاسی وار. جزیه نیک نصفی وان قولنک و نصفی ده عبدال خانکدر. ایالت ۱۳ زعامت ۲۱۴ تیماردر. الای بکیسی، چری باشیسی، یوز باشیسی واردر. قانون اوزره جبه لولریله اوچ بیک عسکری اولوب خانک لواسی التنده وان یاشاسی اردوسنده سفره کیدرلر. بتلیس یوزاللی آقچه پایه سیله شریف قضادر. تحت قضاسنده اون یدی ناحیه اولوب باشلوجه لری مودیکی، سورپ کوار، کواش، زرده خان ناحیه لریدر. قاضیسنه سنوی بروجہ عدالت سکسان کیسه حاصلی اولور. هله خانلرله حسن الفت ایدرسه دها زیاده اولور. مذهب شافعیدن مفتیسی، نقیب الاشرافی، دزدار، باجداری، شهنرداری اولوب بونلر خان طرفندن تعیین اولنور. اما خراج انامی، یکی چری سرداری پادشاه طرفندن تعیین اولنور. محتسبی، قپاندری، بویا امینی واردر.

بتلیسک جامعلری — یوز اون محرابدر. جماعت کثیره یه مالک جامع قدیمی سلطان شرف الدین جامعیدر. بوجامع قلعه اردنده جریان ایدن عین اسکندرک کنارنده، کوپری باشنده واقع اولوب غایت مصنع و محبوبدر. قبه

طقوز یوز آدیمر . اما سرای طرفی حرم اولغله آدیلاماق ممکن اوله مادی .
 الله اعلم اوراسی ده بیک آدیمن زیاده در . احواله دوری دوت بیک آدیم
 اولمش اولور . دیوارینک قدی سکسان و عرضی اون ذراعدر . درون
 قلعه ده اوچبوزخانه وار . نصفی خان سرایی قابلامشدر که قات اندرقات طرز
 عجم و رومده زیبا حجره لری ، رعنا قاعه لری وار . هر خان کلدجکه معمور ایتمش .
 خصوصا (عبدالخان) نیجه خزائن صرف ایدوب بوسرایی عظیمی مثال
 سرای (فیداقا) ایلمشدر . جمیع روزن و شاهنشینلری قلعه نیک برج و بارولری
 اوزره اولغله بتلیس شهرتدن (ده دیوان) طاعنی نمایاندر . قیانتک ایچی جمله
 مغاره لر اولوب حیوانات ولوازمات ایله مملودر . بومغاره لر آره سندن اشاغی
 دره لر ایندیلیر صویوللری واردر . برجاع و مدرسه و غلال انبارلرندن بشقه
 عمارتی یوقدر .

ایالت و حکومت بتلیس — وان ایالتنده بشقه جه حکومتدر . ابواب
 محصولاتی طرف پادشاهیدن بکینه خاص ویرلشدر . هر کون ایالتندن خانه
 برکیمه آنچه حاصل اولور . پایه ده وان ایالتی پایه سیدر . ایکی بیک عسکرله
 حکم و حکومت ایدوب برسفر اقتضا ایدرسه یا خودوان قلعه سی درنیکی تعمیر
 و ترمیمنه دعوت اولتورسه وان سردار یله برابر کلیر . شهر ایچره کلن کاربانلرک
 باج بازاری خانه عانددر . شهرک ایچنده کی یعقوبیلرک و عرب رعایاسنک جزیه سی
 وان قولنک اقلامیدر . سنه باشنده واندن براغا کلوب خراجلری تحصیل
 ایدرک قوله علوفه ویرر . اماموش صحراسی خراجی قید حیات طریقله فاتح
 روان سلطان مرادخان طرفندن خانه احسان اولمشدر . خان او خراجدن
 قلعه دزدارینک و ایکویز عدد قلعه نفراتنک وظیفه معینه سنی ویرر . قلعه
 مفتاحلری دخی شب و روز کندنده طورر . تابودرجه سربست حکومت
 وخیلی واسع ایالتدر .

حدود ایالت بتلیس — جانب شرقیسنده وان دریاسی کنارنده (تحت
 وان) نام صوباشلیق ایله مشادر . شرقنده حکارینک و سلطان قلعه سی وار .
 جنوبی (شیروان) ، قبله سی (هیزان) بکلریله حدوددر . ینه قبله ده بر منزل

ایتمش بر قلعه‌در . اما اکثریا اذربایجان حکمدار لرندن قره قیونلی یوسف جلالی ، آق قیونلی اوزون حسنلر متصرف اوله کیشلر در . بورا خرسیتیا . نلرندن ایلکن فتح ایدن آل عباسدن سلطان اوحد اللهدر . آنک زمان دولتلی سہل بز کشته ارمغله اذربایجان شاهی اوزون حسن بتلیسه مالک اولمشدر . صوکره سکز یوز یتمش سکزده حسن شاه ترجان صحرا سنده مضمحل اولنجه جمله سی یه اسکی حالتہ انتقال ایلمش . صوکره طقوز یوز یکر می تاریخنده بتلیس خانی سلیم خان اوله مطیع و منقاد اولمغله حکومت یایه سیله حالا اولاد اولاده خانلر در که امر پادشاهی لر نده القاب اوله رق (خان عالی شان) یازیلر .

اشکال وزمین قلعه بتلیس — (دیوان) طاغیله (اویخ) طاغی آره سنده واسع و سنکستان براوز ایچنده اویخ دره سنک صولنده اسکندر دره سنک صاغنده ایکی نهرک بر برینه قاریشدینی محله اوجه سر چکمش یالچین بر قیا اوزره هر سنک خاراسی بر قیل منکروس جئهمی قدر بر قلعه رعنادر . تاذروه سنه التیوز آدیمده عروج اولنور . یولی غایت صعبدر . شرقدن غربه شکل مر بعدن طولاینجه واقع اولمشدر . اما شرق طرفنده غایت عالی بر بورجی اولوب اشاغی دره سی ایسه درک اسفلدن نشان ویرر بر چاه غیا اولدیغندن بورادن بعض واجب . الازاله لری اشاغی انداخت ایدره ک پاره پاره ایدر لر . اونک ایچون بو قلعه یه قانلی قله دیر لر . بر قلعه غربده خان سرای کوشه سنده واردر که ایچنده کونا کون جبه خانه سی وار . جمله التیوز یتمش عدد دندان و بدندر . هر برنده برر مازغال دلیکی وار آندن اشاغی برقات مازغال دلیکلری ده وار . اما صکره دن دلمشدر . جمله دیوار لری کوشه کوشه چیقمش اولوب دیر سه ک قله لری بر برندن کوریلور . هر قلعه دیده بان خانه لر وار . جنوب طرفندن اشاغی شهره نزول اولنور اوج قات دمیر قپوسی وار که قپو آرائلی انواع آلات واسلحه ایله مز بندر . دیده بانلری شب و روز حراست ایدوب هیچ بر مردوزنی قلعه یه بر اقر زلر . جانب اربعه سی چاه بابل کی اولمغله اطرافنده خندق یوق . زیرا هر جانبی اوجه سر چکمش مجلا یالاما یالچین قیالدر در . دائراً مادا جرمی ایکیکیک

ایتمشدر . قلعه بیتتجه بدلیس ایچنه کچر ، صوکره اسکندر چاپوردن عودتنده کلوب قلعه‌ینی محاصره ایدرسه‌ده بر درلو ظفره موفق اوله‌ماز . « بره کافر غلام بکا عاصی اولدی » دیو دریا مثال عسکر ایله جوانب اربعه‌سندن هجوملر ویورو یوشلر ، کونا کون شبخونلر ایتدیروب یدی کونده یینه فتح ایده‌میوب عاجز قالور . درون قلعه‌ده متحصن اولان بدلیسه اسکندر « اماندر ، جرملی عفو ایتدم ، کل طشره چیق ای غلام ! » دیو عفو‌نامه لرله ایلیچیلر کوندرسه‌ده بدلیس ایلیچیلری رد ایدوب قلعه‌دن اول قدر منجیق وزمبک طاشی اتارکه اسکندرک بر چوق عسکری هلاک اولور . نتیجه قرق کون بویه‌جه جنک اولوب نهایت قرق برنجی قاعه‌نک قیلاری دینده بر غار دلیکندن بر گروه زنبور ظاهر اولورکه هر بری سرچه صناقیر قدر صاری آریلر بو عسکر اسکندرک ایچنه مستولی اولوب جمله حیوانات وانسانلری فراره مجبور ایدر . اسکندره قارننه درمان آرارکن بورون وقولاقدن اوله یازار . آخر کار اسکندر دخی جانندن بزوب صحرای موشه طوغری کذر ایدر . هازاوان خزینه‌دار بدلیس مال فراوان ایله قلعه‌دن چیقوب قلعه‌نک مفتاحلری مجوه ظرف ایچنه قویه‌رق طوغری اسکندرک پای سمندینه یوز سوروب حضورنده زمین پوس ایدرک ظرفی تقدیم ایدر اسکندر ایدرکه : « بره ملعون ! نیچون عاصی ارلوب‌ده بو قدر عسکر می هلاک ایتدک . » همان بدلیس : « اقدم ، چآنکه بکا بر قاعه متین انشایت که عظمتله بن بیاه محاصره ایتسم فتحنده عسرت چکه‌یم ، بیوردیکز . بن‌ده امریکز موجبجه ایشته بویه برسد اسکندر بنا ایلدم » دیر . اسکندر ایشه انصاف ایدوب قلعه‌نک حاکمکنی بدلیسه احسان ایدر . انکچون بو قلعه یه بدلیس‌دن غلط اولمق اوزره بتلیس (دیورلر . بناسی تعلیم وامر اسکندر ایله اولدینی ایچون بوشهر توارنخ مجده (تختگاه اسکندر) نامیله یاد اولتور . ینوان تاریخنده بوشهر ایچون (بزغار مغال آلکساندیره) دیورکه « بیوک اسکندر قلعه‌سی » دیکدر . حقا که اسکی برقلعه‌در . حالانجه یرلرنده روم بناسنک علامتی ظاهر و باهردر . ان شاء الله مخلنده یازارز . کردستان ولایتنده نیجه ملوکدن ملو که انتقال

پاشانک ندیم و جلیسیدر « دیدکده وافر حظ ایدوب بزمله یاران اولدی .
ان شاء الله مخلنده دنجی نیچو عبرتیا معرفتلینی بیان ایدرز .

ملک احمد پاشا اقدمز برالای عظیم شهر بتلیسی کزرکن یمین ویسارده
استقباله چیقان اهالی سلام ویریور ، اول قدر بنی آدمه او قدر آتون وچیل
آچه بذل ایدیوردی که تعبیر اولماز . بوکره وافر عظمت ودارات ایله خان
عالیشان باغنه مهمان اولدق . اون کون تقاعد اولماز فرمان اولندی .
بتلیسی تماشا ایتدک .

اوصاف شهر قدیم بتلیس — مؤرخان روم و عجمدن مقدیسی ، شرفنامه
تاریخی صاحبی سلطان شرف الدین قولنججه بیوک اسکندره آلتنده ایکی ات
پاره سندن بوینوزی اولدیغندن (اسکندر ذوالقرنین) دیدیلر . دیگر
بر قوله کوره اوتوز ایکی ییله بر قرن دیرلر . افلاکده اوتوز ایکی ییله بر
دوندیکندن ، اسکندر ایسه ایکی کره دور فلک قرنی کچریدیکندن و حکومت
سوردیکندن (ذوالقرنین) دیدیلر . اسکندرک بورالری ضبط ایدوب ساحل
شطه کلهرک آب نابدن نوش ایدنجه مرضنه نفعنی مشاهده ایدوب آندن
دیار بکره کلیر . آندن ساحل بطمان ایله کیدوب کفندر قلعه سی آلتنه
واردقه بتلیسدن بری کلن عیوندن نوش ایدنجه عین اسکندر منور اولور .
یتلیسه کلنجه نهر ایچی فرقه اولور . او یخ دره سندن کلن عیوندن نوش ایدر ،
نفعنی مشاهده ایدمز اما بتلیس قلعه سی قیاسنک صاغ طرفندن جریان ایدن
عیوندن نوش ایدنجه همان اوراده خواب راحت و اریر ، یدی کون بوکا دوام
ایدنجه هر بر مرضدن آزاده اولور . « بره بدلیس نام خدمتکاری چاغرک »
دیدکده بدلیس کلیر ، اسکندر اکا دیرکه : « ای غلام خاص ، خاص الخاص
اولق دیلرسه ک بنم مالمدن نیچه بیک کیسه مال فراوان خرج ایدوب بو محله
بکا بر قلعه انشا ایله که بن چابور مملکتدن کلنجه یه قدر تمام . لسون . بن ییله
او قلعه یی محاصره ایتسم فتحنده عسرت چکم » بو فرمان صادر اولنجه همان
بتون استاد حکما و مهندسین مشهوره یی چاغروب سعد بر ساعتده بنای
قلعه یه مباشرت ایدر . اسکندر حضرت پیغمبردن ۸۸۲ سنه مقدم وفات

اولوب ایشته آکا سوار اولاراق بو محله بویله عرض معرفتله هرزه کارلن ایتدی . اما خان پک مغبر الحاطر اولدی . زیرا سزک پاشا بو آنک سیا ایله حاصل اولدیغنی استماع ایدرسه خانک سیمیا جیلری و کیمیا جیلری ، سحر بازلری وار ایش دیر ، بوجهتله خان عاقبت اندیش غایت متالم اولمشدر . « بونی ایشیدنجه عقم کیدوب « بره جانم چاشنیکیک باشی ، حضرت رسالتی سورسه ک سن نهدیرسک » دیدم . چاشنیکیک باشی : « حضرت سلطان اوحد اللهمک پاک روحیچون بویله دره اونلا یارانندن اهل مذاق وقشمر کیمسه در . کاه عمود پاره سنه ، کاه تکنه یه ، کاه کویه ، کاه پوسته ، کاه بویله براغاج پاره سنه یینوب برافون ایدر . اول آن سوار اولوب نه جانبه کیدرسه کیدر . کدی ، قویون ، کویک و سائر ذی روح قسمندن بریسنه سوار اولسه دلدن عی وار رقص ایتدیروب جرید اویناتر » دیه یمین ایتدی . « حقیر بوکامنکرم البته بواسراره واقف اولقلغم کرک » دیه چاشنیکیک باشی به رجا وجد اهتمام ایتدم . چاشنیکیک : « نوله ، دوش یانمه » دیوب بومنلا محمدک عقینجه خان باغنه واردق . هان منلای مرقوم اول آت ایله باغک آرد قپوسندن ایچری کیروب عالم اغیاردن بی خبر ظن ایدرک کلخنه طوغری کیرلجه حقیر پیاده اولوب اوچ غلام ایله آنی کوردک که آتدن اشاغی اینوب انده کی میلانی چاقشری ایچنه قویوب چومه لرک یره اوپوردی . بر آنده ینه چاقشردن بر اوچقور چیقاروب اسب لاغرک بوغازینه باغلادی وبر نعره حایقردی . او محل سهلهجه مظلم شکل اولوب حقیرک کوزلری قراردی . آنی کوردم میدان کلخنده بر داللی ، بوداقلی کتوک ظاهرا اولدی . درحال چاشنیکیک باشی دیدی که : « ای منلا ، اسب صبا سرعتی کلخنه باغلادک » اوده دیدی که : « خان دیدکلری پیس بر آت ویرمدی . بن دخی او یله ایتدم . والله ، بالله سرای فراشی (باغدر) یه بنسم کرک ایدی . اما عثمانلی الایی کلدی ، منی لاغرلر ، دیوبو طور موغه بنشم » دیه اصلا انکار ایتدی ، مونلر کیمدر ، دیه سؤال ایتدی . اودخی بزمله هنوز الت ایتشدی ، « حافظ کلام الله اولوب

برادیم آتار ، اما اوبر ایدینی آخرته آتماق ایسته یور ، آغزینک صالیاری چشمه سار کبی آقار ، کوزینک اصلاً و قطعاً فری قالمش ، چارپانی کویا نغغ چونی کبی اولمش ، جمیع استخوانلری برر ، برر صایلیر . صاغنه ، صولنه سراسیمه اولمش کبی سرخوشواری یورر . الماحق تعبیر ایتدکلری کیکلرینه ایکیشر طوربه آصمش ، اوفقیر آت ایسه آخرته قدم باصمش . ینه بویله ایکن اواسب لاغریک قارننه قاججی اورر ، کاه اینر ، کاه بینر ، کویا بوخریف ناظریف کونا کون لهبده بازلق ایدر . آنک ایچون جمله خلقده بوکا خنده ایدر . خالک قربان علی نام بر غلامی حریفه بر آلتون ووروب « جانم منلا محمد ، کهیلانه بر مشوار جق ایله » دیدی . حقیر : « هی عاشق ، بره اول مشوار بی شماری ایده ، ایده بر باش مشوار آخری آخرتده آله جق » دیدم . همان بر بچک بییلادن قاججی ایله فقیر آتہ چارپوب دیزکن دوشیروب زول صرپ سنکستان ایچره یالچین قیلارہ چیقوب خان ایله پاشا یاندن برق هاتف کبی اول اسب لاغری ایله اویله کچدی که جمله پاشالر حیرتده قالبو تعجب ایتدیلر . خان عسکری ایسه تعجب دکل ، خنده ایلدیلر . ینه اوتہ باشند بری باشه طولو دیزکن قیادن قیایه آتی چوکرده رک رعد کبی کذر ایدوب کری خان عسکری ایچنه کیردی . همان حریفک یاننه واردم . « آتی صولیورمی ؟ » دیه آتنگ یوزینه ، کوزینه باقدم نه کوزنده نور وار ، نه صولور ، نه طورر . بونده اویله بر علامت یوق . سبحان الخلاق بونه سردر ؟ دیرکن همان اسب سوار حقیره خطاب ایله تبسم ایدرک « کشی ، نه چوخ باقمشک . صاتونمی آلیرسک ؟ مو منم اجداد عظامدن بری قالمش آتدر . پاشاک دخی استه سه من مونی ویرمنم وجهان خلقتی بوکه بها یتشدیر میه لر » دیو وافر لاف آندی . خانک چاشنیکیر باشیسی مصطفی دیدی که : « اولیا چلبی ، سن بو اسب لاغری نه صانارسک ؟ بو خانک کلخننده بیغلمش بر طومروق کوتوک پاره سی ایدی . خان بومنلایه الایه بینمک ایچون بر آت ویرمدیکی کبی ملک احمد پاشا الاینه قارشی منم الایمی تزییف ایدرسک آلایه کیتمه دیه تنبیه ایتشدی . همان بومنلا دار چیقوب کلخنده بو طومروغه بر افسون ایدوب بوشکل نیچفده بر اسب لاغری

اول چنزار خیمه و خرگاه سرا پرده لرله لاله زار اولمش .. پاشا اول جای مفرحه واروب سرا پرده خانه ده قرار ایدوب آن واحده جمله آتون وگوش لنگریلر ایله فغفوری وبلغمی ومرتبانی کاسه لرله برسماط محمدی چکلمشدر . ملک احمد شنا افدمزک اوچ بیک عسکرینه ، اوچ بیک خان نوکرینه واستقباله کلن شهر اعیانته واطرافده اولان کورد حشرانه کفایت ایتدیکندن ماعدا چمن اوزره نیجه بیک صحن طعام کونا کونی دوکوب آنده حرکت اولنورکن همان خان عالیشان پاشا حضورنده سر برزمین ایدوب اون ایکی جگر گوشه لری ، یتیمش عدد خانه تابع عشیرت بکلری جمله عرض عبودیت ایدوب سر برزمین اولدیلر . خان دیدی که : « افندم ، بو مکث ایتدیکنگزدی عدد اوطاغ و سرا پرده لر سلطانتک صفا نظریدر قبول بیورک . حضورکزه کلن اللی عدد گموش صحنلر ویوز عدد فغفوری مرتباتیلر ، جمله بساط و اوایلرله سلطانتمکدر . درت چرکس ، درت آبازه ، درت کورجی غلاملر دخی سلطانتک عبد مملوکلریدر » صوکره دست بوس ایتدی . پاشا دخی کمرندن سلطان مراد خان خنجر لرندن برخنجر سرتیز ایدی ، کنندی ایله خانک بلنه بند ایلدی . برسمور خانه ، اوچ کورک دخی اولادلرینه ویوز یتیمش عدد قوشاقلق زر اندوزه مستغرق خلعت فاخره لری خانک جمله توابع ولوا حقلرینه کیدروب اسب صبار فتارینه یینه رک ، مهتر خانه سنی دوکه رک اول دره وتپه لر اوزره عزم شهر بتلیس دیو کیدرکن خانک جمله مصاحبلری بر آدمک باشنه اوشوب کرلوشه رک شقا و مسخریات ایدرک کیدرلر . حقیر :

« آیا بوهای وهوی وشقای بی معنی وشتر کره بی مزاق مالایغنی نه اوله » دیو ایلری واردم .

منظره عبرتمای غریب — بر غرب الهیته و کره المنظر کورد آدمی ، باشنده عصفور آشیانی اوله جق مرتبه دور و دراز بر دستاری وار ، آنجق مشعله طوپنی اولغه لایق صاری ، قرمزی ، بیاض ، شیل صقالی وار ، تا کمرینه اینمش ، کنندیسی بر اسب لاغره بینمش ، الهه برمقرت ییلان آلمش . ا لته ده کی فقیر اسب شاه و کدایه ییلان ایله تازیانه ایدوب اورر . فقیر بارکی

حکومت احسان ایتمشد. شمدی بتلیس حاکی حکمنده صو باشیلقدر . بتلیس ناحیه سندندر . قلعه برده ایچنده جای کنارانده صرپ برصخره سبزکون اوزره حواله لی حاجز باش ، طاش برقلعه در . خندق یوق و کوچو- کدر . بر قوسی وار ، ایچنده برجامی ، یتش ، سکسان قدر خانه لری وار ، غیری عمارتدن اثر یوق . دزدار ونقراتی بتلیس خانی طرفندنر . اما بوراسی دخی وان ایالتدن عد اولتور . قلعه دن طشرده یتش ، سکسان قدر ینه خاکپاک ایله مستور معمور اولر واردر . سائر عماراتی چارشی وپازاری یوق .

بو قلعه کفندرک جنوبنده جبال بالالر اوزره (زریق) قلعه سی نمایان ایدی . بکی پاشا افندمزه عظیم هدایا ایله کلوب برخلعت فاخره کیوب عودت ایتدی . آندن ینه پاشا افندمزه قلقوب جانب شرقه صعب وچالندر سنکستانلق ایچره بتلیس نه ری کنارانجه کیدوب چندر باری نام محل که ، زریق طاغلی طرفیدر ، آنده بر اولو دره ایچره باش آشاغی نهر بتلیس جریان ایدوب قلعه کیفا آلتنده نهر شطه محلو ط اولور .

ملاقات ملک احمد پاشا بخان عالیشان بتلیس و ضیافت فراوان

اول صرپ محله بتلیس خانی عبدال خان عسکری نمایان اولدی . آنی کوردک که عبدال خان آندن نزول ایدوب پرتاب ایدرک پاشایه کلوب رکابک پوس ایده چکی آتاده پاشا دخی اسب صبا سرعندن نزول ایدوب بری برینی در اغوش ایدرک ، اوپوشه رک ، کوروشه رک خیلی مصاحبندن صوکره خان دیدی که : «سلطانم ، سهیل آتہ سوار اولوب ایلریده بر فطور تناول ایده سکز . » دیدکده پاشا آتہ سوار اولوب ینه الای عظیم ایله سکز قات مهترخانه سنی دوکرک کیدیوردی . آنی کوردک که برچنزار دره ایچره طرز عجمانه و ترکانه و کوردانه درم اوبالری و عجم ترکترلی و عثمانلی سایه بانلریله

وشافى المذهب، مؤمن و موحد راجل صالح لرى وار . كرچه يايالارنده خالتى و چكواتى، زىبارى، كوردلرى وار اما آنلر ايله بيع و شرا ايله منزل .
 بورايى زيارت ايدوب كزدكدن سوكره مراتضى بك بزه آدم قوشوب
 جانب شرقه سنكستان يرلره كيدوب كزدك . بونلر هپ جزو بكي حكمنده .
 حمد خدا بومنزله ملك احمد پاشا افدمزله بولوشوب دست بوسى ايله
 ديار بكر واليسى فرارى مصطفى پاشا مكتوبلرني و يروب مكتوبده تحرير
 اولندينى اوزره جمله امانت لرني تسليم ايتدك . وافر حظ ايدوب جمله خيمه لرى
 توابع و لواحقه بذل ايله رك اوساعت اوتوز يدى كيسه ايله عسا كرينه علوفه
 و يردى . الشكر لله كه بوعبد حقير دخى قيددن برى اولوب خداملر يوزه واصل
 اولدق . ايرتسى عسكربى پايان ايله جانب شرقه صرپ سنكستان يرلرى
 كچرك (استانه؛ حضرت سلطان اويس) ده منزل آلدق . جزو خا كنده دردى ،
 تپلى برسنگستان ايجره كوچك بيكارلر كنارنده براستانه عظيمده مدفوندر .
 بو اويس ويس القرنى دكل، آنك قبر شريفى ديار يمنده (قرز) شهرنده در .
 بو اويس حضرت لرى ايسه آل عباسدن بو سلطان ايكن قطيئه قدم باصوب
 آخرت سلطانى اولمشدر . برعبد حقير محب اوليا اولديغمزدن قبه پارانوارينه
 داخل اولوب رضاء رحمن ايجون بريسن شريف تلاوت ايدوب ثوابى روحنه
 هبه ايتدم و ووح شريف لرندن اعانه ايلدم . زيرا حديثده (اذا تحيرتم فى الامور
 فاستعينوا من اهل القبور) بيورلمشدر . حكمت خدا بو قبر منورده دل و پراتمز
 معمور و مسرور اولوب خاطرده شويت لاج اولمغله روى ديوارينه تحرير
 ايتدك .

جميع قطب الاقطابك رئيسى زيرت ايلدك سلطان اويى

قدسنا الله بسر العزيز . بورادن ينه صرپلق ايله جانب شرقه كيدوب
 (كقندر) قلعسنه كلك .

اوصاف بلده جالندر يعنى قلعه كقندر — بوراسى ده خاك كوردستادر .
 سوكره ۹۲۰ ده حاكمى اولان سرچشمه مورخان (شرف خان) سليم اوله
 اطاعت ايتديكندن سايم زور آور شرف خان كى برسورده بو قلعيني بروجه

اولمش، ینه حکومتی سلیم خان خطیله و حکومت قیدیه ایالت احسان اولوب
 حاکمه ویرلمشدر. سلیمان خان تحریرندن بری دیار بکر ایالتنده کی بش حکومتک
 بری اولوب مفروز القلم، مقطوع القدم حکومت اولوب بکنه طرف پادشاهیدن
 القاب اوله رق (جناب) یازیلور. الای بکی و چری باشیسی واردر. یوزاللی
 اچهلوق یخشی قضادر. اما بعض زمان پک یمان فضای آسمانی اولور. زیرا
 کوردستاندر. سپاه کتخدا یری، یکچیری سرداری، مفتی ونقیبی، فلان
 یوقدر. هررشی حاکمک نندهدر. حتی قلعهسی، جبهه خانهسی دزدار
 ونفراتی ده هپ حاکمی طرفندنر.

اشکال قلعه جزو — زوداغی دامننده برصرب قیا اوزره برکوچک قلعهدر.
 دائراً مادار جرمی بیگ التی یوز آدیمر. مشرق طرفی حواله لی یالچین قیالی
 طاغلردر، قبله طرفی صحرا لردر. بو طرفه ناظر بر تیمور قوسوی وار. یولی
 غایت صریدر. اشاغی واروشنه عسرت ایله تزول اولنور. درون قلعهده
 باغسز، بغچه سز جمله خاک کاک ایله مستور یوزاللی عدد خانهلر واردر. اما
 قلعه نك نصفی حاکمی اولان (مرآضی بك) ك سرای طومشدر که قات اندرقات
 حجر اتدر. بو حاکم مرآضی بك بتلیس خانی عبدال خانك دامادی بر خاتزاده
 آزاده، حاتم وجعفر مشرب، حسین بیقرا طبیعت بر ذات مکرم اولوب
 خلوق، حلیم، سابم مردم میدان ایدی. سراینده بر کیجه مهمان اولوب شرف
 صحبتلریله مشرف اولدق. سراینده صوصهرنجاری وار. درون قلعهده جامعی
 وار. دیگر عماراتی هپ آشاغیدهدر.

ستایش رباط جزو — قلعه نك قبله جایی دامننده برواسهجه زمینده بیگ
 عدد خانلی اولوب هنوز معمور اولمهده، جمله اولری تراب ایله مستور،
 چارشو ایچنده جامعی و شرف خان مشهوردر. برکوچوک کتشف حامی، اوچ
 مختصر دکانلری وار. حالا حاکمی اولان مرآضی بك برکارگیر خان انشا
 ایتشدر که کویا بر حصن حصیندر. سنکستان یرا اولغله باغ و بچه لری ممدوح
 دکل. خلقی شجیع و فنا آدملر اولوب پیاده وسوارسی مشهوردر. شیخانی،
 مقرای، زیوزیک قلنج اورمهده، اوق آتمده بی بدل قومدر. غایت مصلی

دہ بوبطمان کو پریمی کبی یا بمق ایستہ مشلر . امانہ مناسبت ! .. حقا کہ استاد مهندس وار قدرتی صرف ایدوب بوجسردہ اولیہ تصرفل اجرا ایتشدرکہ بوکار کیرلکی بر معمار سلف ایتامشدر . زیر وبلاسندن ذروء اعلاسنہ وارنجہ دیار بکر قلعه سنک طاشندن دوشنمشدرکہ چاقاق طاشی آنک یانندہ ہیج برشیدر . یدی یوز سنہ دن بری بوجسر اوزرنندہ کی قالدیرم اصلا فنا بولیبوب گویا بنا استاد الندن ہوز چقمش کبی کورینیر . بو حقیر آت ایلہ عبور ایتہ کہ خوف ایدوب پیادہ جہ کچرک سلامتہ قارشی طرفہ واصل اولدم . حاصل کلام بو کوپرینک مدحتندہ لسان قاصر وقلم کاسردر . جناب حی وقیوم الی آخرا الدوران متین ومستحکم ایلیہ . آمین یامعین .

آندن نہر بطمان ساحلیہ جانب شرقہ کیدوب (خاص چایر) نام محلہ منزل آلدق . بو محلہ جملہ رفیقلر منک خیمہ وخرکاہلرمزی قوروب پاشانک چرکہ وسائر خیانتی بریرہ بیغہرق دوہلری ، قاطرلری ہپ بریرہ جمع ایتدک . درت یانہ قراووللر تعیین ایدوب صباحہ قدر بیدار و بیزار اولدق . زیرا بو محاک خرسزی ترجیل ، آناق ، مہرانی وقولیدن بری سوکون ایدوب کلدکدہ اللہم عافا کوزدن سورمہ بی ، آغزدن سوزی چالارلر ، غایت جنکاور ، دلاور ، حرامیلدکہ ہنورلردر . دیوارلری جزو طورایغی صاییلور . بورادن ایلور کیدوب (جزو) قلعه سنہ واردق .

اوصاف قلعه جزو — بو قلعه نک شمالندہ کی کویہ معظیلرہ (جبل زو) دیرلر . قلعه بنا اولنمزدن اول قرہ قویونلیدن (قرہ یوسف خان) ک (قرہ زو) قبیلہ سی اوطاغلردہ ساکن اولدینی ایچون بو اسم ویرلشدر . صکرہ آنلرک بریکمہ سی حسیلہ بوزمیندہ برشہر وجودہ کلوب آدیندہ شہر زو یاخود « جزو قلعه سی » دیمشلردر . صکرہ اذریایجان حاکی اوزون حسن شام بو قلعه یہ مالک ومتصرف اولدی . صوکرہ تیمور بی نور میافارقین قلعه سنی منہدم ایتکہ کلیرکن بو جزوی دخی بتلیس خانی عبدال خانک اجدادندن بری سی عمار ایدوب متصرف اولشدر . صوکرہ سلیم خان چلدرغزاسندن عودت ایدرکن ۹۲۰ سنہ سندنہ بتلیس حاکی اکا اطاعت ایتکہ بو قلعه دخی تسایم

بشقه برعلاج یوقدر « دیو بوجسرله طرفینه اولقدر متانت اوزره، واسع ریختم واصقره اساسلر براقوب برطرفدن طاق کسرادن نشان ویرر برکمر انشا ایتشدر که مسافه بعیده دن گویا راهکرکی نمایاندر. جسرك برچکه سندن او بر چکه سینه وارنجبه کامل یوزیتش اوچ آدیمر. واقعا دیار هر سکهده موستار کوپریسی ده برکوزدر. اما بوکوپری هندسه سنده کی ظرافت ونظام تام هیچ برجسر بنامده یوقدر. ایتمدی ای اخوان وفا خدا عالمدر بو عمر کرا نمایمی سیاحتده افنا ایتمده ایم، بویله مخوف، مهیب قطره کورمدم. هیئت وحکمت اوقویان احتمالی یارانلرک بوجسردن کچمه لری احتمالی یوقدر. نیجه سی طولوملر ایله کلک و بو طیبایدیروب عبور ایدرلر. زیرا تاذروء اعلاسنه چیققدقجه جسرك کندیری بار ثقیل اولماسون ایچون استاد بنا کوپریسی نیجه لیمش، انسان او محلدن آشاغی باقعه جرأت ایدمزن. اما اشاغیلری غایت واسعدر. ایکی طرفده قلعه قپولری کبی دیمیر قپولری واردر. بو قپولردن ایچری یمین و یسارده جسرك تملی برابرلکنده جسرك آلتنده خانلر واردر که آینه و روندکان یمین و یساردن کلنکلرنده مهمان اولورلر. جسرك کمری آلتنده متعدد حجره لر واردر، دیمیر پنجره لی شاهنشینلرنده مسافرین مکک ایدوب کمرک قارشی طرفده کی آدملر ایله کیمی مصاحبت ایدر، کیمی شیکه و اولطه زله بالق اولارلر. بوجسرك یمین و یسارنده دخی نیجه پنجره لی حجره لر واردر. استاد شیرینکار قصد ایدوب بنا ایلمش. بوجسرك یمین و یسارنده کی جمله قورقولقلر پولاد نچچوانیدندر. اما استاد حداد دخی وار مقدورینی صرف ایدوب برکونه مصنع شیکه قورقولقلر یامش و حقاید طولاسنی ده عیان ایتشدر. بوجسربنی همتانک حزو طرفنده کی خانه حزو بکی آدملری اولوب او طرفلردن کلنلردن باج آلورلر. مفارقین طرفندن مفارقین بکی آدملری باج آلور. بوخان دیدیکمز بنالردن بشقه اوته سنده، بروسنده آثار بنا یوقدر. کرچه ارضرومده حسن قلعه سی صحراسنده عرض نهری اوزرنده کی چوبان کوپریسی ده بیوکدر اما بوکا مانند اوله ماز. حتی بروسه شهری ایچره جبل رهبانن کلن ایرغاندی نهری اوزرنده کی ایرغاندی کوپریسی.

رادېم سړيته چار تانگم ، بسر خاتمه ، وره رونی كرامنج ،
 قالقارم باشكى درت بردن يارارم خان باشيچون كل اوطور كورد
 بسر ميرتیه ، وره ، هره ، رابه ، زانم ، زنم ، نان ، آو ، كوشت ،
 بك باشيچون كل كيت قالىق بيليرم بيلعم اكك صوات
 رهينكوى ، دبس ، تراماله ، زيشى ، هزير ، بض ، بزن ، سو ، اسكرك ،
 بال بكمز اوزوم قارپوز انجیر قويون كچي الما آرمود
 موز ، كوز ، شاپك هيه ، هيه ، فروشى ، فروشم ، به چند فروشك
 قره اوزوم جویز شالك وارمی واردر سانارسك ساتارم نه چیه سانارسك
 چاریك كوپال ، لسكان ، تاخوك ، خيوت ، چزما جزیری ،
 قوشاق چوكان پابوج قارقیزاغی چادرلر جزره شهرینه واردم
 كلك بردانی ، پوچی كلندر تاخوره ، ایرود دوروزه ، مكان دوره -
 كیلری قويور مشلر نیچون بوبله ایتدك بكا بوكون ایکی كوندر كه اوندن
 خان عالیشاننه ، ای شوچه شوه ، شوکه داری باراند باری ،
 او قدر خان الودلیدر بوکیجه نه کیجه درکه بوبله قراكلقدر وباغور یاغار
 شوک حاجیان ، بئرنیک ذراوه خال خالته كوهرده كوهان .
 حاجیلر کیجه سنده ایجه بوینده بکلری قولاغنده ایکی كوپه
 بو قدر اکتفا ایدلمشدر .

میافارقین قلعه سندن شماله طوغر و کیدوب واجب السیر بظمان کورپرسی
 کچوب طور دق . بو کورپرنک آلتنده عبور ایدرکن اویله ضرب وحدتله آتیلرکه
 صاعقه سندن انسانک قولاغی اصم اولور . چونکه بو محله بی ستون یاره لردن
 نشان ویرر قیالر اوزرندن عبور ایدر . بوراسی دیار بکر ، مفارقیدن جزویه ،
 بتلیس ووانه وغیری دیار کوردستانه ممر اولدیغندن نسل آل عباسدن برذات
 محترم کندی حلال مالندن اوچ بیک کیسه صرف ایله برچوق معمار و بنا لر
 بریکدیروب برعظیم کورپری بنا ایتدرمشدرکه طرز بناسی ، وضع اساسی ،
 قد وفامت وماتتی جهتله اناطولی دیارنده کی بتون کورپریله فائقدر . نهرک
 برطرفی قیا ، برطرفی قومدر . استاد بنا « بونه اوزره برکوز جسر یا بقمندن

ترجمان ایله آکلار لر . براوجی جانب شمالدن دیار ارضروم وواندن حکاری ، جزره ، عمادیه ، موصل ، شهر زور ، حریر ، آردلان ، بغداد ، درنه ، درتنک ویا بصره یه وارنجه یتمش قوناق یر کوردستان و سنکستان عد اولنور که عراق عرب ایله دیار غمانی آره سنده کوه وبلده لر ایچره « الی بیك عشائر و قبائل اکراد » در . ان شاء الله محللر نده بو عشیرت لر میر عشائر یله مفصلاً تخریر اولنه جقلدر . اما بو کوردستانک عرضی طولی کبی واسع دکلدر . جانب شرقی سنده عجم حدودنده حریر وار دلان دن خاک شام و حبله قدر یکر می ویکر می بش قوناق ، ادناسی اون بش قوناق یرلدر . اما بو قدر اولکه لر ایچره بش پوز بیك تفنک انداز اولوب هپسی شافعیدر لر . جمله یدییوز یتمش الی پاره قلعه عد اولنور که جمله سی معموردر .

بوراده السنه مختلفه اولمغله لسان زازه ، لسان لولو ، لسان حکاری ، لسان عونیک ، لسان محمودی و شروانی ، جزیره وی ، پسانی ، سنجاری ، حریری واردلانی ، صورانی ، خاتی ، جکوانی و عمادی ، لسان روزیکی واردر . بونلرک فسیحی آشانغی یه تخریر اولنور .

لسان اکراد صورت :

یک ، دو ، سه ، چار ، پنج ، شش ، هفت ، هشت ، نه ، ده ، پا کزده ،
 ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸ ۹ ۱۰ ۱۱
 دازده ، لوکرمانچی وره رونخی ، سلامت هانه ، حالت چیه ، جوش قلاوی ،
 ۱۲ سن کوردکل ، اوطور صاغ کلک ندر حالک ؟ ای خوشم
 هره شوغلی خو ، حسی سواریه ، وره رونه ، وره خوار ، هره زور ،
 کیت کندی ایشیکه آته بن کل اوطور کل اشانغی کیت یوقاری
 هره بن ، هیه تان ، هیه ، چه هیه بن ، فرشک هیه بین
 کیت کتیر اکک وارمی وار آرپه وارسه کتیر طاووق وارسه کتیر
 نغانم فرشک ، تر درودکه ، هیه چندک ، نه زانم هره بن ،
 بیلم طاوونغی سن یلان سویلرسک وار ستارسک بیلم کیت کتیر

چارشی وپازاری آذر . بوقلعه نك درت جانندن كوچك پيكارلر جريان ايدوب الك اولوجه عينه « عين حوض » ديرلر . اسكندر كير نوش ايدوب برحوض عظيم بنا ايتديكي ايجون بواسمى ويرلر . حقا كه آب حياتدن نشان ويرر بللور مشال ماء زلالدر . باغ و باغچه لرى وحدائقى رى ايدر ك اينر ، نهر شطه داخل اولور . بوقلعه خا كنده (باسنفا) ناميله بر نهر وار ، كر چه قلعه يه بعيددر . اما بوخا كدن طلوع ايدن نيجه قرا وقصات مزروعاتى سقى ايدر ك ابن عمر جزيره سى اوستنده وجانب شرق سينده بش فرسخ مسافه بعیده ده نهر دجله يه واصل اولور . بوميافارقين طاغلرندن نيجه كوزلر جمع اولوب حسن كيفا قلعه سنده ، جزيره وموصلده برى برلر بنه واصل اولورلر . بوقلعه نك آب وهوا سى لطيف اولوب كورد كوزللى مشهوردر . اوزومى دخى ممدوح اولوب قلعه نك جانب شمالى طاغلر و طاغلر اوزره باغلردر . آنك ايجون خلقى قوى البنيه اولوب صاغلردر . قلعه نك قبله طرفى صحرا لدر كه تا حسن كيفه قدر جانب شرق سينده جسر بطمانى عبور ايدوب بر كونده خسرويه قلعه سنه وارير . جانب قبله سنده بر كونده سرعت ايله جزيره وارير .

زيارتكاهلرى — درون قلعه ده (الشيخ نجم الدين حورانى) ، آندن (زيارة الملك سيف الدوله بن حمدانى) كه بوقلعه يه معمور ايدندر . سنك مزارى ايله معلوم بر زيارتكاهدر .

مورخ متديسى قولى ارزره بعد الطوفان النوح عمار اولان شهر جو ديدر . آندن قلمه سنجار و آندن بوقلعه ميفارقيندر . اما شهر جودى صاحبى حضرت نوح امتدن (ملك كوردوم) التى يوز سنه معمر اوله رق كوردستان ديارلرني كشت وكذار ايدوب بومفارقينه كلوب آب وهواسندن حظ ايدر ك بوزمينده ساكن اولوب اولاد وانسابى غايت چوق اولوب لسان عبرى ومجميدن عنديات برغبرى لسان پيدا ايتديلر كه نه عبرى ، نه عربى ، نه پارسى ونه ده دريدر . اكا حالا (لسان كوردى) ديرلر كه بوديارلرده استعمال اولور . فقط كوردجه ده اون ايكي درلو اولوب اكثر الفاظ ولهجه لرى برى برينه بگزه مز وحتى يكديكرينك سوزلرني آنجق

قلعه دزداری وار. نقراتی، جبهه‌خانه‌لری یوقدر. ایچ ایل اولمغله اویله شیلر
احتیاجدن وارسته‌در. لکن میرلواسی طرفندن قلعه‌ده برقاچ‌طوبلری واردر.
روز عیدده، هلال رمضان نمایان اولدوقده انداخت ایدوب قراده‌کی مسلمینی
آگاه ایدرلر.

اشکال قلعه میافارقین — مؤرخان روم بوقلعه حقنده «جزیره شط ونهر
فرات آره‌سندمه‌کی جزیره عظیم ایچره‌در» دییه یازمشر، او یاکلشدر. حقیر
بو محله اون سنه مقداری تک‌بوپو ایتمشدرکه سالیقم بوفنه دوشمکه قیراط
بقیراط دقیقله معلومدر. نهر فرات و مراد ملاطیه قربنده کومورخانی جنبنده
جریان ایدوب قرق منزله قلعه قورنه قربنده نهر شطه منصب اولوب شط-
العرب اولور ونهر شط دیار بکرك قریاسی دیندن کچوب اینر، حسن کیفه،
جزره، موصل، بغداد، قورنا دیندن ینه نهر فراته ریزان اولور. بوکره
دیار بکردن جسری کچوب شماله ایکی کون کیدوب بومفارقین قلعه‌سنه کلیر.
بوتقدیرجه بوقلعه نیجه شط ایله فرات آره‌سندمه‌کی جزیره‌ده اولمش اولور؟
بو حقیر امعان نظر ایله تدقیق ایدوب بویله کوردم. بوقلعه ایچق نهر شط
ایله نهر بطمان آره‌سندمه واقع جزیره‌ده مبنی اولوب بونهرلر آره‌سنی فارقدر.
بوقلعه‌نک اساس بناسی ینه مفارقین طاغتنک دامننده برطوب منزلی بعید جانب
شرقده دوز وواسع، سهل مرتفع برچنزار زمینده اولوب مربع الشکل،
شدادی بنا، سنک تراشیده ایله مبنی برقلعه زیبادر. بنای قدیم اولمغله هرطاشی
حمام قبه‌سی وفیل محمودی جئه‌سی قدر وار. اما دیوار لرینک قدی یکرمی
ذراعدن عالی دکدر. اون بش ذراع اینده عریض و متین دیوارلردر. حتی
تیمور هدمنده عسرت چکوب حالی اوزره براقشدر. دائراً مدار جرمی
اون بریک آدیمر. خندقلری تراب ورمال ایله مالا مال اولمشدر. شکل
مربعدن شمال جنوبی‌یه طولانیجه واقع اولمشدر. قلعه کبیر اولمغله ایچنده
عمارتی غایت آذرر. ایچق بیک قدر خاک ایله مستور باغلی، باغچه‌لی تحتانی
و فوقانی معمور خانه‌لری واردر. بک سرایی، سجاه بک سرایی مشهور
بنالرننددر.

غلط اوله رق میافارقین دینیلور. بوکا عجملر «قلعه میان فرق» دیرلرکه بلی اینجه قلعه دیمکدر. اسکیدن برشهر عظیم وقلعه قدیم ایدی. ایلمک بانسیی موصل قلعه سی ایچنده مدفون اولان حضرت چرچیس نبی امتلرندن (حاندیک) نام ملدکدرکه تعلیم چرچیس ایله بنا ایتمشدر. صوکره بوشهر قومی چرچیسه ایمان کتیرمدکدرندن ماعدا حضرت چرچیس بوقلعه مفارقین جبل اوزرنده قرق کره آتسه یاقوب خاکستری باده صاوورمشلردر. جناب عزت ریحه امر ایدوب غبار چرچیس جمع ایتدیرمکه ینه چرچیس نبی حیات بولوردی. بووقعه نیجه تفاسیر وکتب معتبرده مسطوردر. حالا قلعه اکسه سنده اولان کوه بالا اوزره غبار چرچیسک دوشدیکی خاکده اصلا نیات ویکاهدن برشی حاصل اولمز. بعده بوقلعه اهالیسنه چرچیس نبی بد دعا ایتمکه وان درنیاسی کنارنده جبل سنجانده برادر ظاهر اولوب بوشهر خلقنی جمله حوزه کچیردیکندن قلعه سی معطل قالدی. بعده بخت النصر صاحب خروج قلعه سنی منهدم ایتمشدر. صوکره آل عباسه کچوب آنلر انده ایکن هلاکو بوقلعه قومنی هلاک وقلعه سنی ده خاک ایلدی. صوکره سیف الدوله ابن صمدانی بو قلعه نی عمار ایدوب کوردستان ولایتارینه شعشه صالحی. اوله عمار اولدی که همان یتیم بیک آلاجه جبار آتلی عسکری واردی. غیری جیوشنک حسابنی خدا بیلیردی. عساکر بی پایانک وفرتی شوندن قیاس اولنه که روزمره مطبخ کی کاوسنده قرق عدد بار اشتر طوز صرف اولنوردی!.. حالا سیف الدوله سرایلرینک اساسلری نمایاندر. صوکره قلعه نی تیمور بی نور صاحب خروج خراب ایتمشدر. حالا قلعه سنک جابجا رخنه دار یرلری ظاهر و باهردر. بعده (۹۲۰) تاریخنده سلیم خان اول چلدرغزاسندن عودتده دیار بکر فتحه بیقلی محمد باشایی سردار ایدوب دیار بکری فتح ایتدکه بوقلعه نی دخی باصلاح تسلیم ایتمشدر. سایمان خان تحریری اوزره قره آمد خاکنده سنجاق بکی تختیدر. بکنه سنوی بروجه عدالت اون کیسه حاصلی اولور. یوزاللی اچقلاق قزادر. قاضیسنه سنوی اوچ کیسه حاصلی اولور. الای بکی وچری باشیسی وحتسبی واردر. امامفتی و تقیبی، سپاه کتخدایری، یکینچری سرداری،

اولدی . « البته بن آنلرک اوسننه کیدرم » دیوجله ایالت دیاربکره امرلر یازلمهسی فرمان اولندی .

دیار بگردن وانه روان اولدیغمنز

اولا دیاربکر نهر شط اوزره جسری طولومدن کلکلر ایله کچک . کلک بوجسر لر دینده بنا اولنور طولومدن کیلدرزکه اوزرلری تخته دوشهلی اولغله آت وسائر بساط ایله حتی نیجه بیک قطار بار نقیلارله بونلره سوار اولوب جوانب اربعه سنده کی قورقولقرینه دایانوب طاوله و شطرنج اوینایه رق، یمن ویساری تماشا ایدرک و بعضاً معمور کویله یناشه رق و مطبخده یشن طغامدن یشه رک انسان بغداد و بصره یه وارنجه سماع و صفا ایدرک سلامت کیدر . بویله برطور فه کیلدرزکه کندیلرینه مخصوص استاد کلک ملاحلری وار . دیار بکرده بوجسر دینده نیجه کلک آماده طور ورلر . خقیر بوجسری کچوب شمال ایله شرق آره سنده بر ساعتده کیدرک (-عدی) قریه سنده منزل آلدق . بر صحرای لاله زارده باغلی ، باغچه لی ، معمور خرستیان کویدر . اما خرسنزی چوقدر . اول ککیجه بردنک چادر اوغور لادوب حمد خدا ینه براقیدردق وایکی خرسنز قتل ایتدک . آندن ینه جانب شرقه میللی فرحفرزا یرلردن کیدرک (چولتپه) منزله کلدک . بر صحرا ده عملی ییغمه برتپه در . قریبده معمور قریه لر وار . دیاربکر والیرینک آتلی بوجسرالرده چاپیر لر . ترفیل ، یونجه ، آیریق اولتلیله مشهور برچنزار معموردر . بونده ده قره خرسنزی چوقدر . زیرا کوردلک اولوب خالیتی ، چکوانی ، زنادی کوردلرینک کانیدر . خافل یاتماق کرک . آندن ینه شماله کیدرک (میافارقین) قلعه سنه کلدک . [۱]

اوصاف قلعه میافارقین — بو قلعه شط ایله نهر بطمان آره سنده واقع اولوب مابین نهرینی فارق اولغله اسمنه « قلعه ماء فارقین » دینشدرکه بوندن

[۱] شمیدیکی حالده دیاربکر سنجاغی داخلنده سیلوان قزاسنک مرکز اداره سیدر .

مسكونده يوقدر . قورو اوزوملری بغداد ، بصره ، حلسه تجارینی غنیمت
يدر . دوت اغاجلری کثرت اوزره اولمغله حریری جهانی طومتشدر .
حتی ماردین قلعه سنده ایشله نیان کالای ذی قیمت بوسنجار حریرندن حاصل
اولور . زیرا بوکوه سنجارك آب وهواسنی خوب ، اراضی مزروعیه سی
بین الحلق مرغوبدر . اما صحرائی کیسی عربانی النده در .

ایرتسی کون علی الصباح مصطفی پاشانک اوطاغنده صاحلی قومی ایچون
مشاوره عظیم اولوب نامه ده « پادشاهه مطیع اوله سز . باغ ، عدد اغنام
وسائر تکالیف عرفیه نی ادا ایده سز » دیه نامه لر یازیلوب ماردین
ایمانندن وسنجار قلعه سی بکی طرفلرندن مناسب آدملرله بو حقیر دخی
فراری مصطفی پاشا طرفندن مأمور اوله رقی یوله روان اولوب کوه بالانک
تازروه اعلاسنده (بایر کویی) نام محله کلده . اوچوز آدمله واروب
بایر دیتلن حاکم لرنک خانه سنه اینوب پاشانک نامه سنی ویردک . اصلا اعتنا
ایتمه رک حلواجی کاغدی یرینه بیله قومایوب جمله ایش ارلری حضورنده
اوقودوب ماردینلیر ترجمانلق ایدرک مألنی آنره اعلام ایتدیلر . بونک
اوزینه اونلر دیدیلرکه : « بی ملک احمد پاشا ایتدیکیله قورقوتیه سک .
اوله برمدبر وزیر نه کلدی ونه کله جک ! شمعی استماع ایتدک ، ملک پاشا
وانه کیدر مش . اکر ملک ینه دیار بکر والیسی اولور سه جمله من اهل وعیالمزله
خاکپاینه یوزومز سورهرز ؛ جامزی یولنه فدا ایدرز . اما بومصطفی پاشایه اون
قول قاطر یوکی ایپک ویررز غیری برشی ویرمزر . » اون عدد قاطر یوکی
حریر کوندردیلر . بزمله واران آدملرک اشهلرینه بشرقیه حریر ویردیلر .
امانجه لری بو حقیری بیلوب برقیزیل قاطر یوکی حریر ، بر قاطر یوکی قورو
اوزوم وایخیر ونجه شیلر ویردیلر . اوکیجه آنده مهمان اولوب وقت ظهردن
غروبده ک سیر و تماشای ایتدم . ملک احمد پاشا افدمز خراب ایده لی اون بش
سنه اولمشدی . اول قدر معمور اولمش واوله فتاییکیتلر پیدا اولمشدی که
تعبیر اولونماز . علی الصباح آتلیمزه سوار اولوب هدایالره فراری پاشایه
کله رک حریرینی تسایم ایتدی کمزده وافر کورلیوب فیرلایوب غضب آلود

زیرا بیوک، کوچک هپسنکده اولرنده بشر، اونر کلبلی وار، اوکجه طعامی کلبه ویررلر. آنی طیوردقدن سوکره کندیلری یرلر، کلبلیده کندیلر بیله یاتارلر. بیک غروشه، اون قاطره سیاه برکلب ساتون آلیرلر. صوغان و جاججیلی پینری بوکوردلر دایما قویونلرنده کزدریرلر. یر آدم بونلرک یاننده بر صوغانک باشنه یومروق اوروب ازسه او آدمکده آنلر باشنی ازوب قتل ایدرلر. غریبی بوکه بونلردن بر منعم و مالدار کیمسه اولسه او آدمی صوغان صویله غسل ایدوب قبرینهده صوغان دیکرلر. هر اولولرینک کفنه مطلقا کوپک یوکی قاتمق عادتلریدر. نیجه کره بوحوالی اسپرلندن سؤال ایتدم، صحتی اوزره خبر ویرمیوب «پیواز خوش است» دیدیلر، یعنی «صوغان اییدر» دیمکدر. حقیقت حال بویله بر ضرب مثل وار: «برکوردده سؤال ایتشلر حکمدار اولسه که نه یرسک؟.. دیمشلر» جوابنده: «صوغان چوچوکی یرم» دیمش. حقا که کوردلر صوغانی سوب «خوب، خوب!» دیرلر. شوده غریبدرکه بوکوردلرک چوره سنه بر چیزکی چیزسک خارجه چیقمه لری احتمالسزدر، مکر بر آدم کلوب اومدور چیزکینک برطرفی بوزده آندن طشره چیقہ! یوقسه اوچیزکیدن ایچریده مرد اوله جغنی بیله طشره چیقہ ماز. بودیاردہ برکلب طوغورسه شادمانلق ایدرلر. برسیاه کوپک اولسه صوغان صویله غسل ایدوب وکفنا یوب و اوایلرله کوپک مزارستانه کتوردلر. اولن کلبک جانی ایچون حیاتده کی کلبره قویون کبابی ویررلر. حقا که آرسالنه بکزر کلبلی واردر، برده بودیاردہ اصلا قورت یوقدر. غریبدرکه بوجبل سنجار ارض مقدسدن ایکن طاغلرنده بویله بی مذهبلر وار، شام دخی ارض مقدس ایکن آنکده طاغلرنده اقلی، قزبلی، مروانی، شیانی، نصیری اقوامی کی دین و مذهب دوشکونلری بولنیور.

بوصاجلی قومنک محصولاتی چوقدر، طاغلرینه قدرت حلواسی یاغارکه سهیل وکوزل بر حلوادر. طاغلرینه ینه سلوی نام بر قوش کلبرکه شکار ایدوب قوت ایدینرلر. بالاری، اوزوملری غایت کوزل اولوب مثلی ربع

حرب دوام ايدوب شب مظلّم اولدوقده طرف طرف طبل اسايش چالوب
 هرکس جنك ايتديكى محللرده پرسالاح آماده طورديلر . مترسلره کيروب ،
 قردهغولار تعيين اولور .

صاچلى کوردلرينك توصيفى — سنجارك بر جاننه (صاچلى طاغى)
 ديمه سنك سبى جمله خلقنك عورت كې فتيه ، فتيه صاچلى اولميسدر . غايت
 پيس وييتى قوملردر . باشلرنده بيت ويپره يووا طومتشدر . اثوابلرى جمله
 آلاجه صوف ، شال وشاپكنددر . قوشاقلىرى حريردن اولوب دستارلىرى
 دخى آلاجه سربند وحريردر . اياقلىرىنه پوچكلى ، پالصدى ، صديسى ،
 هزارى ، كپكپلى ، قويروقلي پابوچلر كيپلر ؛ چونكه بوراسى غايت طاشاق
 يردر . سلاحلىرى قليج ، خنجر ، تفنگ ، جابدر . جاب اول شيدركه عينتاب
 كدلجى اوق ويى قنور وكريينه بند اولور . قورشون آمهده اول قدر
 هنورلردر كه پيره نى كوزندن ، دوهى ديزندن اورورلر . اما نضكلىرى
 كورسك بر پاره به آلامازك ، ماليتلى دكلدر ، اما يئشى نشان اورر . خلقى
 اكثرثيا قصير القامه ، باشى كلسر ، كردنى يوق ، همان باشى كويا اوموزندن
 يتمشدر ، اما اوموزلى واسع ، سينه پر كينه لى عريض ، كمرلى قالين ،
 بازورلى وبالديرلى بوغون ، اياقلىرى واسعدر ، كرچه زير دست وفرهاد
 وارلردر ، اما خارسلر اخليل دكلردر ، كوزلىرى سياه ومدور ، قاشلىرى غايت
 كوردر . بونلره بشقه كوردلر « سلكز بيقلى » ديلرلر . زيرا ايكيلى بيغى ،
 ايكيلى قاشى ، ايكيلى بورنى دليكندن چيقان وديكر ايكيلى قولاقلىرى
 دليكندن چيقانلردر . وجودلى قره قيون پوسته كيسى كيدر ، آغزلىرىنه
 پابوچ صيغار آت ديشلى آدملردر . غلاملى اون ياشنه بالغ اولتجه يه قدر
 نابالغ وكوربه در . اما اون ياشندن كذر ايدنجه يكرميسنده كذشته له مش
 بيكيت كې توكلې برچهره باغلارلر ، كنديلرى طبعاً غايت قاللردر . قادينلرينك
 كيسولرى طوقلىرىنه اينر ، كامل برسنه قرنلرنده كتورمينجه چوجغنى وضع
 ايتملر . اولادلىرىنه ابتدا سياه كلب سودى ويرلر . بونلرك ديارلرنده بر
 كوپكه بر طاش آتسهك او آنان آدمه امان ، زمان ويرميوب قتل ايدرلر .

دیار بکر او کندن کیدن محمد امین پاشا دخی صاچلی پی چوپروب کوردلرله قورشونلاشمده همان پاشا کلان عسکری سنجار قیالریک الته متره سلمه سوقدی . باش بلوک باشمزیر بلوک باشی علی ملا الناس قرق یابراق عسکرله صاری آری کبی صاچلی طاغنه قورشون صاچدی . اوچ کونه دکین عسکرک کیریسی کلوب سنجار صحراسی سیرا پرده لرله مزین اولمغله عسکر دخی کوردلرک اوزرینه مسلط اولمغه باشلادی .

فراری مصطفی پاشا بوبسط مقدمه پی ایشدنجه حیرتده قالب « جام اولیا اتندی نیجه کیردیکنز نیجه جنک ایتدیکنز . بو کوردلردن نیجه انتقام آلوب منصور ومظفر اولدیکنز . بنم بونلردن حکرم خون اولمشدر . پادشاهدن نیجه کره طعن آمیز امر شریفلر آلم . کسه یه کشف راز ایتیموب بتلیس خانی بهانه ایدرک اولجانبه متوجه اولدم . ایشته بورایه عطف عنان ایدرک محاصره ایتدک . اما جام اولیا افندی ملک احمد پاشا پدرمزله نیجه فتح ایتدیکنز بکا مفصلاً بیان ایله » دیه رجا ایتدی .

حقیر ایتدم : « شویله معلوم سعادتکنز اوله که او عصرده پاشا پدرکزک کامل یتیمش بایراق سبکان وصاریجه لری واون بیک قدر اغوات وخدامی واردی . هپسی ابازه ، چرکس ، کورجی شهبازلری ایدی . بربرلردن حجاب ایدوب جنکده اصلاً زمام کشیده لک ایتمز وناموس وحیت نه ایدوکنی بیلیردی . جمله سی درون دلدن صاریجه طاغنی صاردیلر وصاریجه عسکرلری « انشاءالله صاریجه عسکرینی ایجاد ایدن پیرمز سلطان احمدخان وزیر ی نصوح پاشانک بورادکی انهنزمنک انتقامنی آلیرز واونجنکده شهید اولان یدی بیک شهبازمزک قانی چیقاریرز » دیورلردی .

ملک احمد پاشانک اهتمامیله غزات طاغک ذروه اعلاسنه چیقدی و طرف طرف آهنک جنک ایدیلوب کامل یدی ساعت او یله جنک اولدیکه سواده کی کروییان بیله دهشتدن آنکشت بردهان اولدی . اول عربده ده یدی یوز بیکیت خاکه دوشوب جام مماتی نوش ایتدیلر و اوچ بیک آلتیمش عدد صاچلیلر مرد اولوب بی مرید اولدیلر . اول کون وقت غروبه دکین

جملہ اہالیء بلاد پاشای دریدلہ کلوب تظلم ایلدیلر . پاشا بوشا کیلری دیوان دیار بکرده علی ملاء الناس رد ایلدی . آنلرده بددعا ایدہرک خائب وخاسر کیتدیلر . بری طرفدن ایسہ صاحبلی کوردلرندن انتقام آلمق صدندنہ اولدی . اما بوایشی سر ایدوب المعنی فی بطن الشاعر دیر ایدی . برکون بتلیس خاننہ طعن آمیز بر مکتوب کوندردی . خانک مکتوبدن جانی صیقلوب جواب رد ویردی . ملک پاشا آتش پارہ کسیلوب بتلیس خانی اوزرینہ سفرم واردر دیوب سر اپردہ سیلہ طوغلرینی شط قارشوسندہ سعدی نام محلہ قوردوردی واغواتخی وان وکوردستان ایالتلرینہ کوندروب کوندن کونہ دریا مثل عسکر کلکدہ ایدی . بو ائنادہ ملک پاشا دیار بکرده یتیمش بایراق سکیبان وصاریجہ عسکری جمع ایتدیکہ صاریجہ نیک پیادہ، سکیبانک سواری اولسی وهر بایراقده یوز عدد یکیت بولتمق شرط قانون ایدی . اردو مفارقین قلعه سی اوزرینہ کیتدیکہ بتلیس خانی عبدالخان طرفدن خنکاری ملا محمد، زربقی ملا جبرائیل مودیکی علی اغا، قوناخ درملی علی اغا و سائر یتیمش عدد بنام کسہلر اصلاح بینہ کلوب پاشایہ سکسان کیسہ خر جراح، اون قطار قاطر اتی طاولہ معتبر آت واوزر عدد غلمان وجاریہ ویردیلر . سائر سرکارده اولان اغالرہ ندیم خالصردہ اولقدر ہدیہ ویرلدیکہ ہپسی بای و مسرور اولوب حمد خدا سفردن قورتلدق دیدیلر . اوکیجہ پاشا قوناخچی بہ بتلیس خانی اوزرہ کتیمکدن فراغت خبرینی کوندروب اول آن بیک عسکرلہ شمس پاشا زادہ محمد امین پاشایی سردار ایدرک قولاغنہ کیزلی برشیلر سویلیوب شط دیار بکر طرفہ روان ایتدی . او ائنادہ غنایی افندی دخی بتلیس خاننہ محبت نامہ واستمالتر یازوب ارغنلی احمد اغا و سائر مصلحین ایلہ بتلیسہ کوندردی . طوغلر کیریدن عودت ایدنجہ فقیر حلت چالٹوب پاشا یتیمش بیک عسکرلہ شط دیار بکر جانبہ کچوب آغیرلق اوزرہ قدہ محمد کتخدا ورجب اغایی سردار ایدہرک کندیسسی ایلغار ایلہ اوکیجہ زرریوان بوغازینی کچوب ایرتسی وقت ظہردہ ماردین قلعه سی آلتندہ مفید و مختصریم کسیدردی . ینہ ایلغار ایدوب وقت شافعیدہ یوکرک آتلو وایلرو کلان قرق بیک عسکرلہ صاحبلی طاغنی چویردی . آنی کوردلکہ

قلعه صحرانك و سطنده حواله سبز بر سور محكمدر ، جمله خلقى دارى اكهمكى
تاوول ايدرلر ؛ غايت بياض و تمسك بالى اولور . بوقلعه نصدين قاعه سنك
جنوب طرفنده در . بورادن موصل قاعه سنه ايكي كونده سرعته ، اوچ
كونده راحتله و اريير . بو جبل سنجارك اتكي اطرافنده كي قيالردن تيمش ،
سكسان قدر عيون جاريه طلوع ايدوب بلا دريبي ري ايدرك جانب غربه
جريان ايدرده نهر فراته منصب اولور .

بو نهرلردن بعضيلريني بيان ايدلم : هر ماس صويي نصدين طاغندن
چيقوب ايلروسنده آندن ثرثار صويي آريلور ، نهر ثرثار بلد الحطيه ،
آندن سنجار و اديلرينه اوغرايوب قرا و مزارعي طويوروره ق تكريت قربنده
شطه داخل اولور . بونهر ثرثارك ينه بر فرقسي نهر هر ماسدن آريلوب
چولستان ايجره بر خيلى جريان ايدرك نهر خابور نهر قرقيايه ملاقي اولمزدن
اول بوهر ماس خابوره قاريشوب ايكي سي جسم واحد كي اوله رق نهر قرقيا
قربنده فراته قاريشيرلر . بونلر او قدر بيوك نهرلر دكللدر ، اما جمله سي
نهر فراته قاريشيرلر .

بوسنچار قامه سي ذيلنده فرارى مصطفى پاشا دريا مثال عسكر ايله مكث
ايدركن طاغك بر جانبنده صاحلى طاغ دينلان جبل بي امانده او طوران قرق
بش بيك يزىدى و بارى كردلرى فرارى پاشادن ذره قدر خوف و خشيت
چكهميوب مشاراليه ي جزئى بر هديه ايله بيله آكاد قلردن غايت متالم اولدى .
اول كون حقيره ديدى كه : « اوليا چلبى مسموعم اولمشدر كه پدرمز ملك
احمد پاشا افدمز دخى بزم كى بو محله كلوب مكث ايتدكه بو صاحليلر اكا
دخى رعايت ايتما مشلدر . سوكره بونلر حقتدن كلينوب نيجه مال غنائم
آلنمشدى . بزه او وقعهلردن بر شمه خبر و ير . » حقير بلى سلطانم ديوب
حكايه به باشلام .

سردار ملك احمد پاشانك و قتيله سنجار طاغنى اصلاح ايتمى — « ملك
احمد پاشا ديار بكر واليسى ايكن بوسنچار طاغنى يزديلرى ماردين قرالريني
نهب و غارت ايدوب طاغندن اينهرك تجار و زوارانه رهز نلك ايدرلردى . اخركار

عجم مورخلىرى سنجارك وجه تسميه سنده شويله روايت ايدرلر :
 دارا شاهك بر جاريه مغنيهسى حامله ايمش . منجمين « بوجار يه يارينكى
 سعد كونده وضع حمل ايدرسه طوغه جق شهزاده كندى باشنه آراده اولوب
 جهانكيتر حكمدار جم جناب اولور » ديرلر . همان ملك دارانك امريله
 جاريه يي اوكون وضع حمل ايمكه براقازلر . ايرتسى كون غايت كوزل بر
 معصوم پاك دنيايه كليز . بومعصوم رحم مادرده اوچيوز اون درت كون
 قالدوغندن اسمنه سنجارك ديدلر . دارا انقالدن صوكره بوسنجار مستقل
 حكمدار اولوب پدريتك روملر انده زبون وخرچكندار اولديغلك انقامن
 آلهرق ايران وتورانده بر چوق جنكلر ايتمشدر . بعده مسقط رأسدر ديه
 بوجبل سنجارى غايت معمور و آبادان ايلمشدر صوكره تيور دريا مثال
 عسكرله بوقلعه اوزرينه يورويوب يدي آي محاصره دن صوكره فتح ايدرک
 بر چوق آثار عبرتمانى خراب ويىاب ايلمش و آنجق اسكى قلعهسى
 قالمشدر .

اشكال قلعه سنجارك — بوقلعه نك بائيسى اولان استاد مهندس حلبك
 معرفه النعمان قلعهسى جرمنده انشا ايتمشدر . غايت صوب بر كوه بلند اوزره
 سنكين بنا بر قلعه اولوب چورده سنده خندق يوقدر . بر قپوسى وار .
 شمس الشكل اولوب دائراً مدار جرمى يدي بيك آديم اولوب درون قلعهده
 آنجق اوچيوز قدر مفيد و مختصر ، تراب ايله مستور خانه جكلرى واركه
 اهاليسى هپ كرد و عرباندر . حالا ديار بكر ايالتنده سنجاق بكي تختيدر .
 الاى بكي ، چرى باشيسى ، يكيچرى سردارى ، قلعه دزدارى ، يوز قدر
 فتراتى واردر . وظيفه معينلرني ماردن بكندن آلرلر . كفايه مقدارى
 جبهه خانهسى ، خورده شاهى طوپلر وار . بر جامع ، بر مدرسه سندن بشقه
 عمارتى يوقدر . او سنكستان ايجره اوليه باغلىرى واركه كويا عيتاب ديارينك
 باغلىرى كبي لذيو محصولدار ، آبدار اوزومى اولور . بوقلعه دچله جزيره سنك
 تاوسطنده بر صحراى عظيمده واقع اولمشدر كه ايلينه ، ولايتيه « بلادربيع »
 ديرلر ، اوليه ، برهاموندر كه اينچنده كيسى ، طاي قيهلرلى ساكن اولور ؛

حضرت نوح طوفانندن سوکره جودیدن ینه جبل سنجاره کلوب معمور اولماسیچون دعا ایتشدر .

استطراد — سبب خلقت پیره وکله و عقرب و چیان ،

هره وفاره

روایت ارنورکه بو ائنده کشتی نوحی قورتاران ییلان کلوب ایدر :
 « یانجی الله بنی آدم اتنه طویورمغه تعهد ایتشدک که (الکریم اذا عهد وفا) »
 حضرت نوح حیرتده قالیر . همان اول آن جبرائیل علیه السلام قبل حقدن
 کلوب ایدر : « یانوح ! ربک سکا سلام ایتدی . کمی یی طوفانندن خلاص ایدن
 بن ایدم . نوح قومی اولملرینی ییلاادن بیلدیلر . امته قارشى ییلانی
 آتسه کویوندرسون که عجایباتدن نیجه سر خفیمی کوره ، نوحک عهدی
 اوزرینه بزده ییلانی آدم اتنه طویورلم . » حضرت نوح بو خبری آلهجه
 دیدی که : « یاقرنداشم جبرائیل ! بن بوئعبانه نیجه یاپیشام ونیجه آتسه
 کویوندرم ؟ » همان جبرائیل امین « یانوح نجی ! شو (سلام علی نوح
 فی العالمین) آیتی سویله » دیدی . حضرت نوح دخی « بسم الله سلام علی
 نوح فی العالمین » دیوب ائبانه دست اورنجبه ائباندز ، مست اولوب آتسه
 آتیدی . ینه جبرائیلک تعریفیله نوح نبی ییلانک کولنی هوایه صاووردی .
 روزکار ایسه ییلان کولنی نینک املری اوزرینه دوشوردی . دریسندن
 حاصل اولان کول پیره اولدی . اتندن حاصل اولان کله . الی هذا لان
 عهد وميثاق نوح نجی اوزره ییلان کولندن حاصل اولان پیره وکله بنی
 آدمی متاذی ائمه ددر . کمیکلرینک کولی ایسه زمینه دوشوب چیان اولدی .
 جیفه سندن حاصل اولان کول عقرب اولدی . باغرضقلری غبار زمینده
 صوولجان اولدی . جگری ، خا کستری بوزانجی دیشی اولدی . یوره کنک
 کولی زمینه دوشوب کرتسکله ودها سائر نیجه حشرات اولدی . ان الله علی
 کل شیء قدير .

حلقه حلقه ایدرک یانار . حکمت خدا کمی به برقطره صو کیرمز . جمله خلق مسرور وشادان اولوب مقدمجه کمی به کیرن صوی ینه دریا به دو کرلر . بو حال اوزره کشتی نوح سلامته روی دریاده یوزره ک مذکور سنجار طاغنگ کندویه رخنه ویردیکی محله کلوب (هذا جبل سین جور) یعنی « بوقیای سین بزه جور ایتدی » دیرلر . آنک ایچون سین جوردن غلط اوله رق (سنجار) دیرلر . حقیقت الحال سنجار قیالری دیش ، دیش ، سیوری ، سیوری اولدقلرندن (جبل سن) دیرلر . (جاری ده اکا مضاف ایدنجه (سنجار) اولور . کشتی نوحه رخنه ویرن محله (سن قیاسی) دیرلر که بر دیش کبی قیا اولوب سنجار قلعه سنک جانب شمالنده ونصیبین قلعه سی طرفنده در . کشتی نوح ک بوسنجار طاغنده قرار ایلمش اولدینی محققدرکه مقدیمی نارینخنده بوراسی مفصل تحریر اولمشدر . کمی روی دریاده دوران ایدرک سنجارک ایکی منزل قدر جانب شمالنده موصل ونصیبین قلعه لری آراسنده (جبل جودی) نام برکوه بلندک ذروه اعلاسی اوزرنده قرار کیر اولمشدر . صو کره کمیده بولنانلر طشره چیقوب خاک عنبر پا که یوز سوردرک جناب حقه سجده شکر ایتدیلر وشکرانه اوله رق یانلرنده نه بولندیسه بر قزغانه قویوب آش ینشیردرک تناول ایتدیله اول طعامه « عاشور آشی » دیرلر . بوده محرمک اونجی کوننه تصادف ایتش و اوجهتله (عاشورا) دینمشدر . طوفاندن ولادت سرور کائنا ته کلنجه - محمد ابن اسحقک قولنجه - (۴۹۰) سنه وحضرت آدمین ینه ولادت مفخر موجوداته کلنجه (۶۷۵۰) سنه کچمش اولوب بونک اوزرینه جمله مورخین اتفاق ایتشلردر . بعدالطوفان بودنیامک ابتدای عمارتی ولادت رسولدن (۴۹۰) سنه اول اولمش اولور .

حضرت نوح زماننده بوراسی شهر معظم اولوب غایت عمار اولدی . حاکی امت نوحدن (کور دیم) نام ملک ایدی . بوجبل جودی اوزرنده کور دیم ملک اوزون مدت معمر اولوب اولاد واحتمادی منتشر اولمش و برلسان عندی تألیف ایلمشدرکه نه فارسی ، نه ده عربیدر . او اسکی اقوامدن قالمشدر .

بو قلعه یه خاتونیه قلعه سی دیر لر . شرفنامه صاحبك قولنججه بونی ملك سنجارك والده سی بنا ایتمکه (سور خاتونیه) دیر لر . مار دین خاکنده و قضاسی ناحیه - سنده برشته بلند اوزره شکل مربعدن طولانیجه برسور صغیردر . جانب جنوبه بر قوسی وار . جمله سنك تراشیده ایله منبی بر قلعه خوشبازر . ایچنده برجامی و یتمش قدر خاك پاك ایله مستور مفید و مختصر خانه لری وار . چارشی و پاراری سائر عماراتی یوقدر . یتمش عدد نفراتی ، کیفایه مقداری جبهه خانه سی وار . قلعه نك جر می معلوم دكل .

آندن ینه جنوبه کیده رك (کندیلی) نام محله کلدك . مار دین حدودی بوبلده نه نهایت بولور . مخوف و مخاطره لی یردر . آشدی و شقانی کوردلری آدمك یوانی کسر لر . بوکوه بالاده کلتمکسزین جنوبه طوغری چول ایچنده کیده رك (شاه سنجار قلعه سنه) کلدك . بو قلعه آلتنده (۱۰۶۵) رجبك غره سنده دیار بکر والیسی فراری مصطفی پاشا ایله مشرف اولوب ملك احمد پاشا افدمزك مکتوب مودت اسلوبلرینی تسلیم ایلدم . قرائت ایتدکده مسرور اولوب « ان شاء الله ملك احمد پاشا افدمز اولان اوتوز یدی کیسه دینزی ادا ایدوب یوز مقداری چادیر و چرکله پیدا ایدوب جنا بکزله ارسال ایدرز » دییه وافر تواضعلر کوستره رك حقیره سرا پرده سی جنبنده مکلف بر چرکه دوشه یوب کندیلرینه مهمان ایلدی . سنجار قلعه سنك سیر و تماشا سنه شروع ایدوب بعض ارباب معارفیله حسن الفت ایلدك .

اشكال قلعه سنجار — حضرت نوح نجی طوفاننده ظلمات یم اوزره شناورلك ایدرکن کشتی نوح تلاطم دریا ایله بوکوه سنجارك برکوشه سنه اصابت ایلمش و کشتی سهل رخنه دار اولمش ، بونك اوزرینه نوح علیه السلام غایت متالم اولوب درون زور قده اولان یتمش یدی نفر کیسه لر فریاد و فغانه باشلادیلر . آخر کار برییلان کلوب دیرکه « یانی الله ، بنی آدم اتیله طویورورسك بامرحی و قیر بوحیه حقیق سنك کشتی بی کردا بدن خلاص ایدر . » حضرت نوح دخی « پائیمان ! نوله سنی آدم اتیله طویوردم » دیو عقد میثاق ایدر . همان مذکور ثعبان کینك رخنه دار اولان دلکینه قویروغنی صوقوب وجودینی

مثال نمایاندر . برتقریب ایله بوقلعه نك فتحی مقدور بشر دكلدر . بلکه شدتی محاصره و نهانجه سرت ایله اوله بیلور . یوقسه بشقه بروجهله قبضه تصرفه کلمسی امکانسزدر . درون قلعده برچوق مغاره لر و مظلم کینکاهلر ، اون سنه محاصره یه طیانه جق صوصهرنجلری واردر .

جمیع پشتلرینک یالچین قیالری اوزره باران رحمت نزول ایدنجه برقطره سی هایه کتمیوب قیا یوللریله صوصهرنجلرینه کیدر . یوزلرجه مغاره لر نده یدی سکز یوز بیلدنبری درانبار ایدلمش قزیل داری ، قره صورت داریمی ، چلتکلی پرنج مالاماندرکه کورن حرماندن یکی قالدیرلمش ظن ایدر . سائر متعدد مغاره ، مخزن و حصیرلرده دانه وار بعدای ، شعیر و سائر حبوبات در مخزن اولوب آماده طورر . هر سنه بوبغدایلر طرف حکومتدن رعایا و برایه توزیع ایدیلرکه یرینه جدید غلال و خطله آنوب درانبار ایدیلیر . بوقلعه ده اولان مهمات ولوازمک و کونا کون جبه خانه نك حساسی فیاض مطلق بیلور . اولقدر بارود سیاه ، کله ، خمیره ، طوپ قلعه کوپ وارکه توصیفنه کیریشسه ک آریجه بر مجلد اولور . قلعه نك اوج آسمانه سر چکن تپه سنده نیجه اثار واردر . اصلا خندق اولمیوب جمله اطرافی درک اسفلدن نشان ویرر مجلا و مصیقل قیالدر . بوقلعه ماردینی سیر و تماشای ایتدکن صوکره دیار بکر والیسی فراری مصطفی پاشانک قلعه سنجار آلتده اولدیغنی خبر الهرق رفیقلمزله سنجاره یوللاندر . اولا ماردیندن جانب جنوبه (۳) ساعت کیدرک چولستان ایچره (کوللی) قلعه سنه کلدک . ماردین حکمنده بش یوز خانلی کورد کوییدر . بو محلدن قلعه ماردین نمایاندر . داراشاه بو محله روملرله جنسک عظیم ایدوب منهنزماً نصیبین قریبنده تخت قدیمی اولان قره دارا نام محله فرار ایتشدر . اما حالا بو کوللی صحرا سنده دارانک عجم عسکرندن هلاک اولانلرک کیمکلری پشته ، پشته نمایاندر . روملرکده کیمکلری باشقه ، باشقه کومه نردر . بورادن ینه چول ایله (قزل تپه) نام قریه یه کلدک . ماردین حکمنده در . بورادن (خاتونیه) قلعه سنه کلدک .

ابوصاف قلعه خاتونیه — بانسی هارون الرشیدک خاتونی زبیده خانم اولمغله

خرم اباد غزاسنه کیدرکن بوماردین قلعه-نی تمهیر ایدوب دیار بکر ایالنده سنجاق بکی تختی ایلدی . قانون اوزره بیکک خاص هایونی ایکوز بیک اچهدر . پاشاسی بیک قدر آدم ایله حکم و حکومت ایدوب بروجه عدالت کندی یه یکریمی بیک غروش حاصل اولور . اماشجیع ، نامدار ، یازار ، کامکار پاشا کاریدر . دکمه آدم ایش کوره من چونکه برطرفنده صاچلی طاغنگ کوردلری وار . برطرفنده آشدی ، دیگر طرفنده شقاغی عشیرتی کوردلری وهامونلرنده کوچبو ترکانلر ساکنلردر . چولستانده (نای) قیده سی عربانی قونار کوچر . بو ، سیار قوملردن عشر ، عدد اغنام ، اوتلاق حتی کبی محصولاتی بالتام آلتق دکمه پاشای هام کاری دکلدر . آنک ایچون ماردینه جری ، شدید ، ذوالقوه برپاشای هنور ایستر . زعماسی اوتوز التی وارباب تیار (۶۵) در . الای بکیسی ، چری باشیسی وار . قانون اوزره جبهیلیری ایله جمله بیکک التمش عدد مسلح عسکری اولور بیکله سفره کیدرلر . اوچیوز پایه سیله مکلف قضا در . نواچیندن قاضیسنه اوچ بیک غروش حاصل اولور . مفتیسی ، نقیبی ، کتخدایری یکچیری سرداری ، محتسبی ، شهرنابی ، شاه بندری ، صو باشیسی قبان امینی ، قلعه دزداری و نقراتی واردر .

اشکال قلعه عبرتای ماردین : جزیره دجله ایچنده شطه ایکی منزل قریب برچولستانده اوچ آسمانه سرچکلمش بلوط رنکی سر آمد برقی اوزره او یله برقلعه در . وصفنده لسان قاصر و قلملر کاسر در . اما حقیر کونشدن ذره و دریادن قطره مدخه جرأت ایدرم بو قلعه سر بلند اودرجه بالادر که ذروه اعلاسنده اولان عمارستانک برج و بارولری که کیشان آسا ابرکوده پیوسته در . تاوقت ظهر اولوبده ابرنیلکون زائل اولمدن قلعه نک مافوقنده کی مناره وسائر یوکسک بنا لر ظاهر و باهر اوله ماز . حقیر سیاحین عالمجه مشهور اولان پک چوق قلعه لری کورمک نصیب اولمشدر . اما بو قلعه ماردینه هیچ برایی مشابه دکلدر . زیرا ماردین قلعه سنک ذروه اعلاسنه کامل ایکی فرسخده چیقیلور و قلعه جوانب اربعه سنده اوچ درت منزلک یرلردن نمایان اولور . بو قلعه دن نصیبین و سنجا ق قلعه لری ، سنجا ق طانغی ، دشت هامون بی پایان آینه

چیتوب بوماردین طاغنده کسب طراوت و عبادت ایدردی . حالا ماردین طاغنده کی برغار عظیمه صومعه یونس نبی دیرلر . اول عصرده بوجبله کوه شاهقه دیرلردی و بومغارلرده بر اژدر پیدا اولوب حضرت یونسه ایمان کتورلردن نیجه بیک امتی تناول ایتشدی . صوکره نیجه منکرین حضرت یونسدن معجزه ایسته یوب بوطاغنده کی اژدری قتل ایدرسه ک سکا ایمان ایدرز دیدیلر . هان حضرت یونس علیه السلام نبوت قوتیله اول اژدره بر طاش اوروب اولدردی . اوچ بیک عبید منکرین اسلام ایله مشرف اولوب طاغنده ساکن حضرت یونسه همجوار اولدیلر و کوندن کونه زنکین وبای اولغه باشلادیلر . ایشته بوطاغنده اژدر حاصل اولدیغی ایچون طاغنه (کوه مار) و بلده سنه (ماردین) دیدیلر . بوقلعه عبرتنامه نیجه ملوکن ملوکه دکوب نهایت بر زمان دارا شاهه تختکاهلق ایتدی . دارا بونک صید وشکارندن حظ ایدوب وقت تموزده بوراده ، وقت شتاده نصیدین قربنده قره (دارا) نام شهرده قرار قیلاردی . بعده اسکندر یونانی دارایی منهزم ایدوب جمله ازربایجان ، ایران وتوران مالک اوله رق بوماردین قایه سنده ده متعظم البناء دیرلر انشا ایتدیلر . زیرا حضرت یحیی عصرتهنده ماردین ایچنده بخت النصر صاحب خروک بر بتکده سی وار ایدی . بخت النصر خون یحیی طلیچون بوماردیندن خروجه حلب ، شم ، بیت المقدس ، صفد ، طبرستان ، عسقلان ، ارض حاسان و اراضی مصری عمومأ خراب و بیاب ایدوب ینه ماردین قلعه سنه کیشدی . آنک ایچون خرسیتیانلر بوماردینه زیاده سیله رغبت ایدرلر . بعده (۷۹۵) سنه سنده تیمور بورایی اوچ سنه محاصره ایتمش ایسه ده آخر مصطرب الحال وبی حضور دیار رومه عازم اولمشدی . (۹۲۰) تاریخنده چیلدیر قمتخندن صوکره بوقلعه اوزرینه سام خان (بینلی محمدپاشا) ایله (ملادریس عمادی) نی یوز بیک عسکرله برابر کوندروب سردار معظم ذیل قلعه ده مکث ایدنیجه اون یدنیچی کوننده ایچندکی کوردلر باصاح وصلاح قلعه یی بیقلی محمد پاشا تسایم ایدوب کندیلیری سنجار قلعه سنه کتدیلر . بعده سایمان خان (فتحنا العراق) لفظک اشعار ایتدوکی (۹۴۱) تاریخنده بغداد

دیار بکر ، اکیل ، ارغنی ، خرپوط ، پرتک ، صاغمان ، چمشکزک ، چپاچقور ، کنج ، اتاق ، قصبهٔ جسقه ، قولپ ، ترجیل ، مهرانیه ، موش قلعه لری جزیره نك شمال طرفه دوشر . پالو قلعه سی مراد نهرینك خارچنده در ؛ ملاطیه دخی خارج جزیره صاییلیر . چرمیک ، عیدهر ، چونکوش ، سمیاط ، سن روحه ، رحیه ، سیوه رك ، حدثیه ، خذه ، دیر ، عانه ، سلمه ، مرقیسا ، رصافه ، رقه ، حران ، حصاد ، روحا ، روم قلعه ، بیره جك قلعه لری ده هپ ارض مقدس طوپراغنده واقع اولمشلردر . ماردین ، حصین ، کیفا ، خاص تپه ، سنجار ، تل حواری ، موصل ، نصیین ، جزره ، عمادیه ، عقره قلعه لری ده شطك جانب شرقنده ودجله جزیره سنك خارچنده درلر . اما حضرت علی ایله . حضرت عایشه نك (صنفین) جنکی ایتدکلی صحرا ده فرات کنارنده اولان جعبه قلعه سی نهر فراتك جانب شرقیسنده اولمغله برابرینه جزیره ده واقع صاییلیر ، هیزان ، ماکسین وتل جزیره ، کفر ثونا ، بلد الحطیب ، شهر خضر قلعه لری ایله حدیثه ، دجله جزیره سنك تا وسطنده واقع اولمشلردر . تکریث قلعه سی جزیره دن صایلماز . قوشلر قلعه سیده اولیه .

حلاصه بز مکث ایتدی کمز کویدن قالقمرق جانب قبله یه سنکستان ایچره شدت حارده کیدوب (زرزویان بوغازی) نده منزل آلدق . بوراسی مخوف ، مخاطره لی تنك وطار ، بی امان بر بوغازدر . نعوذ بالله . جنوب و قبله طرفلری ماردین و سنجار چوللریدر . آندن (مالعون) قریه سنه ، آندن جانب جنوبه کیدرک (۷) ساعتده (الشیخ حضرت زولی) زیارتگاهنه کلدک ، بورادنده (ماردین) قلعهٔ عبرتنامه کیتدک .

اوصاف تحت دارا یعنی قلعهٔ ماردین — بوقلعه حقنده روم و یونان مورخلری کندی زعم نصرانیلرینه کوره بر چوق اوصاف و خیالات تحریر ایتشلر . اما تاریخ شناس مقدیسی قولنجه بوقلعه نك عمارتنه سبب بالذات حضرت یونس علیه السلامدر . زیرا یونس نبی وقت شتاده موصل قربنده کی (بلد الحطیب) نام شهرده ساکن اولوردی . یاز کونلرنده یابلايه

ایتدیکی خدمتمز وجوده کلوب نیجه کون خیمه وچرکه‌لر و سائر لزومی چارلر اله‌مدیغمزدن ایشمز اوایله معطل قالدی . زیرا والی ولایت فراری مصطفی پاشا ، ماردین ، سنجار چوللرنده جنک ایدن شام شیخی علی فارسی ایله بنی طای قبیله‌ستی بری برندن آیرمق و آره‌لرینی بولمق اوزره ایالتک قرق یدی بیک عسکر ایله سفره کیتمشدی ، کیتدیگمز وقت دیار بکرده یوقدی . حقیرک ایتدیگمز سیاحت اولغله بوپهانه ایله پاشا اقدمزک مکتوبلریله برابر مسلمنده مکتوبلر آلوب ایکی یوز عدد رفیق و خداملرمنزه دیار بگردن جانب قبله‌یه ماردین ، سنجار قلعهلرینه کیتدک .

دیار بگردن ماردین و سنجار قلعهلرینه کیتدیگمز

اولا دیار بگردن قالحه‌رق شطی جانب شرقده براقوب بزینه رفیقلمنزه الجزیره یوللاندرق (کوکسو) قریسنه کلدک . معمور کویدر . دیار بگردن نواخسنددر .

استطراد - بیان الجزیره عظیمه

جناب عزت بوروی ارضی خلق ایده‌لیدن بری بوجزیره معمور اولوب فرات ایله شط العربک آره‌سندره برارض بهشت واردر . ابتداسی جانب شمالده خریود ، پرتک قلعهلری قریبنده ایزولی کوردلری ایچنده در . براوجی جانب قبله‌یه بغداد ، کوفه ، کربلا چوللری ایچره کیدوب تا قورنه قلعه‌سنه واریر ، بووجهله طولانی بر جزیره عظیمدرکه طولی قرق التی قوناق ، عرضی ایسه اوچدن اون بش منزله قدر واریر ، اما بوجزیره ایچره یوز یتش التی پاره معمور ، مکلف قلعهلری واردر ؛ اولجه یتش التیسی دخی هلاکوتیور بی نورعصرلرنده خراب ویباب اولمشدر . شمذیلک بوجزیره‌ده معمور اولان قلعهلر شونلدر :

آفاق میردرزینک بر فر توتۀ جهان قزی وار ایش . حضور پادشاهی به کلوب زمین بوس ایدرک نیجه کلام درازدن سوکره اومکاره باباسی معان اوغلندن کوردیکی کبی آتش یاقوب بر قطار نحاس خاصه بردافق اکسیر اعظم و یروب اول آن صورت زر بولارق بر زر خالص اولورکه شمع اصفر کبی ! عزیز آندن بر قاچ حبه ایدوب کندوسی تناول ایدر . اوچ حبه دخی مراد خان اکل ایدوب اول کون اول کیجه اصلا طعام دیله میوب پرشکم طورورلر . همان مراد خان سر پرده سنه کلوب نمازلرک جوابلری صادق چیقدیغنه تعجب ایدرک اول آن براغانسی شیخک خلوت خانه سنه کوندروهک شیخی و معان اوغلی قیزی مؤنوقاً اولدیرتدیرر . اشته اوزمان شیخی روم قپوسندن طشرده دفن ایدرلر . بعده مراد خان استانبوله واروب چوق معمر اولیه رق وفات ایدر . بومناقی حتیر ملک احمد پانا افدمزدن استماع ایدوب تحریر ایتدم . زیرا اول عصرده ملک احمد پاشا مراد خانک ساجداری و بعدالفتح بغداد و دیار بکر والیسی اولوب عزیزک معتقدی اولماغیله هربار قبرینی زیارت ایدردی . عزیز ، روم قپودن طشره مقابر مسلمین ایچره بی قباب و بنا مدفوندر . قدسنا الله بسر العزیز . بو حقیق سنک مزارینه شویتمی یازدم :

کلوب ایتدک زیارت بومقادی [طریقت پشوای شیخ روی]

(زیارتگاه منلا عزیز مساح الدین لاری) هندستانده کی لار شهرنده دنیا به کش بر سیاح عالم و فاضل نعمان توأم ایتدی . رومه کلدکه مصاحب شهر یاری اولوب خیلی شهرت و اعتبار بولمش و ابوالنعود مرتبه سنده بر ذات اولنجه دیار بکرده کی خسرویه مدرسه سنده سجاده نشین اولمشدر . بوراده سجده تمام ایدرک داربقایه رحلت ایلدکه شیخ روی جوارنده آسوده حال قلنمشدر .

بونلردن بشقه دیار بکرک اندرون و بیروننده نیجه زیارتلر ایتدک ؛ اما مشهورلری بونلردر . هربار فراری مصطفی پاشا حضر تلرینک مسلمی وکله پیر حسین اغاسی ایله ، اعیان دیار بکر ایله ذوق و صفا و صحبت خاص ایدرک کاه تفرج ، کاه شکاره کیدرک آخر افدمز ملک احمد پاشاک مأمور

استقبال مرادخانه واریرلر . عزیز دخی محشمناه اوچ بیک ملتبسی درویشانیله حضور مراد خانه بی‌باک و بی‌پروا واروب «السلام علیک خونسکارم» دیوخون لفظنی کشیده لیجه ایدر . مرادخان «عزیزم ، خون لفظنی مدلیجه ایتدیکز» بیورر . عزیز «بلی ، افندم ! چونکه بغداده کیدوب فتح ایله دشمندن انتقام اله‌رق قان دوکه جکسکوز .» دیر . سلطان مراد عزیزک بغداد فتیحی تبشیرینی ایشیدوب مسرور اولور . دیرکه «یا فندی ، بالفتح حمتله استانه سعادتیه واصل اولورمیم !» عزیز — بلی یابو دیار بکره کلوب غماز وهمازلر اغواسیله ناحق یره برقان دخی دوکوب استانبوله واریرسکوز «دیر . ودها سارنیجه رموز ایله کلمات ایدوب دیار بکره کلهرک عزیزه وافر احسان ایدر سه‌ده برشی قبول ایتیموب ساده‌جه دیار بکرک خانه عوارضندن ، جزیه‌سندن تنزیل رجا ایدرلر . رجالی حیز قبولده واقع اولور . مراد خان عزیزک دعای خیرینی آلوب بغداده وارهرق فتحه چبالار . نهایت طیار محمد پاشانک شهید اولدینی کون بغداد صلح ایله فتح ایدیلوب عسکری پایان درون قاعیه کیرر . بعدالفتح مرادخان ینه دیار بکره کلوب عزیز حضرتلرینه بلغا ماباغ احسانلر ایتدیجه عزیز برجه قبول ایتیموب دعا ایدردی . غمازلر «پادشاهم ، عزیز شیخ علم کیم‌یاه مالکدرکه اون بیک کیسه اتونی وار . مراد ایدنسه جمیع مریدلرینک باقر اوانیلرینی حمله التون ایتمه قادردر . قورقیله جق شی درکه تیمور کبی بوشیخ دخی خروج ایده» دیرلر . سلطان مراد خان ینه اغماض عین ایدر . برکون شیخ ایله قونوشیرکن دیرکه : عزیزم ، عجبا علم کیمیانک اصلی وارمیدر؟» عزیز — بلی خونسکارم ، کار مشایخاندرد . کفاف نفس ایچون زرخالصدن حبه‌جکلر پیدا ایدوب تناول ایدرلر . اهل سلوک اولانلر آنکه دفع جوع ایدر ، یوقسه مال قارونه مالک اولهلم دیه تحصیل کیمیا ایتزلر . «مراد خان آه افندی ! شوکا مالک اولانلری کورسه‌م ، بو علمه غایت منکرم» دیر . همان عزیز دیرکه — بکم ، اگر عفو ایله معامله ایدر سه‌کنز حضور کزده ایله سونلر ، تا که عجائب کورسه‌سک» مراد خان عزیزک خانه‌سنه کیدوب خلوت ایدرلر . حکمت خدا اواننده عزیزک حرمنده ایالت شامده معان اوغلی نامیله مشهور

صاحب ادب و متعبد اولورلر . قاديئلري وحتي كوچوك قزلري بيله چارشى به چيقمازلر . چيقان اولورسه قيز و پدري تاديب اولنور . تابودرجه اهل عرض و اخلاقلي آدملر در .

ديار بكر ك زيار نكاهلري — ايج قلعه ده پاشا سرايي قريبنده حضرت خالد جامعنده پير اصحاب ذوق ، شيخ ارباب شوق غازي (شهيد بن خالد بن وليد) حضرت خالد نجه سيله ديار بكرى قياصره الندى آلى ايجون چبالايوب نهايت آلهرق مستقل حاكميكن بو مخدوم مرحوم اولوب بواج قلعه ده كي جامعده دفن اولمشدر . حالا زيار تكاه انامدر . حقير استانه سعادتنه يوز سورده رك شويتي روى ديوارينه تحرير ايلدم :

لنامقه :

اجل سوهانى حك ايلر حديدي دخی خالد وليد بن وليدي

قلعه دن طيشاريده (زيارت حمزه بانا)

ينه روم قپوسندن طشرده حارس عقل و شرع ، عارف اصل و فرع ، شيخ ملى ، قطب دولت ، معدان اسرار الهى ، مشاهدانوارنامتاهي (حضرت شيخ رومى) اسم شريفلى ، رومى ، مسقط رأسلى ديارادزباجانده كي روميه شهريدر . حالا اجدادنن قوچقه سلطان ، شورى سلطان ، روميه ده مدفوندرلر . ان شاء الله اورايه سياحتمزده آنلى ده تحرير ايدرز . اما بو عزيزه روميه شيخى دينه سنه سبب وطن اصليلرينك روميه شهري اولمسيدر . بو حضرت عزيزغايت مالدار اولغله قرق بيكي متجاوز معتقد فقراسى كندولرينه حلقه بكوش اولمشلردى و كثرت فقرا ايله طريق خواجكانه شهرت ويرمشلردى . سبب شهادت شيخ رومى — حتى سلطان مرادخان نمازلر روان قلعه سى آلتنده « پادشاهم ، ديار بكرده روميه شيخى الله اعلم مهدي كبي صاحب خروج اوله جق . زيرا قرق بيك قدر عريان ، پريان ، كويا عشق الهى ايله كريان مريدوزير دستلى واردر . » ديرلر . مرادخان « اوليه الاخير » ديوب خاموش اولور . اوچ سنه دن مرادخان بغداد فتحنه متعازم اولوب قطع منازل وطى مرادل ايدر ك ديار بكره قريب كلدكده جمله اعيان ديار بكر نهر مراد ساحلنده

فصل المرنده صنعتلریله مشغول اولوب بوراده کافه مشروبات و ما کولات موجوددر . نیجه بیک آدم شهره چیقوب کونا کون کار ایدرک بعدالعصرینه کروه ، کروه کنار شطده کی باغلیرینه کایر ، ذوق وصفایه طالارلر . اما بودیار بکرك قاوونی غایت ایری اولور ، غایت آبدار و خوشکوار اولوب مسک کبی رایحه سی وار ، بونلرک قرقر ، الیشر اوقه کلیرلری ده واردر ، جمله سی سبز کوندر . دیار ، دیار ایردیکی محله قدر هدایا کتوررلر . نیجه کیمسه بوقاووندن دارچین وقرنفیل وپرنج ایله زرده یاپارلرکه دیار رومده آنه بالدن بیله او ایله زرده یاییله ماز . تا بومرتبه ممسک قاوون زرده سی اولور اما قاپوزی او قدر ممدوح دکلدردر . ریحانی اول قدر ایری واوزون اولورکه یدی ، سکز آیده چادرلره دیره و قازقلق خدمتی کوررلر . آتشدن یاقسه لر مسک ختن کبی قوقار . اهالی هرشب ساحل شطده قنادیل و فانوس و شمع ریج ، و مشعلر ایله چراغان اولوب شط اوزره نیجه بیک صنعتلره شمع روغن و شمع عملری تختلر اوزره زین ایدوب بر طرفدن بر طرفه چراغلر جریان ایتدیررلر ، بووجهله شب مظالمیری کویا روزروشن اولوردی . حاصلی تابصباح عقله ، قلمه کلین ذوق وصفالری ایدوب دوام دولنه دعا ایدرلر . (قوس باغی مسیره سی) بودخی شهره شهر اولمش باغ ارمک بریدر . حتی فاتح بغداد غازی دردنجی سلطان مراد بغدادی بعدالفتح بوباغ کلوب اجرای عدل و داد ایله عیش و عشرت ایتشدردر . بوتفرجکاه شطک قارشو طرفده روضه رضواندن نشان ویریر برخطه جناندرکه توصیفنده لسان قاصردر .

تمه کلمات دیار بکر — بوشهر حوالیسینده اجناس مخلوقات بولنور . اهالیسی کورد ، ترکان ، عرب و عجمدر . رعایاسی ارمیندر . قلعه سی شط کنارنده اولمغله جزیره دجله دن عد اوئور . زیرا فرات ایله شط آراسنه (الجزیره) دیرلر . هواسنک لطافتدن خلقی غایت نازک ، صیدانی نجیب ورشید اولور . خلقی ترکیجه ، کوردجه ، عربجه ، ارمینجه تکلم ایدرلر . غایت غریب دوست ، محب ، فقرا ، شوخ ، شکل ، شقراق ، ندیم جان آنملردر . نکته شناس و تیز قلملری واردر . ارککلری خوش ، پاک اعتقاد ، موحد ، قادینلری

نوگو ، مسکینه ، ستاره ، حاضه کی ، هزه بلام صیچم ، اوز اوزیمه ، قوسه کتمشم
 اوچه توتون یلدیز دایاق شمدی بیلدم صوچی بن بکا باغه کیتدم
 کچی باجم ، اولو باجم ، لوغ طاشی ، آردچی
 کوچک قز قرداشم بیوک قز قرداشم دام طاشی آت کفی
 نان موز آشی ، کندیمه آشی ، کزنکه وی ، بوطوم ، مرچته صقاللی
 اتمک آشی بوغدای آشی قدرت حلواسی فصدق قیویرجق صقاللی
 پوخ رنگ ، حبه نه ، هزه ، عجارلی دوتق ، هی کئی بیسیک کی ماومه کلن
 صویولی شمدی یکی دوداق هی آدم کدی کچی چاغرمه دیورم
 بسکه کوزه بی سندرمش سن ، آنآک کور یچون اولسون
 ظاهر بارداغی قیرمش سن بابا کک مزاری ایچون اولسون .

دیار بکرک مسیره لری — شط ساحلنده ریحان باغی و مشبک بوستانک
 روم و عجمده نظیری یوقدر . چتیکه اول بهار فصانده شطک طغیان کچوب
 ماء زلالی برقرار اوزره جریان ایتیکه باشلار ، دیار بکر اهالیسنک بای
 و کداسی جمله اهل و عیالریله ساحل شطه رحلت ایدوب کنار یجرده آبا
 واجدالردن ارث ایله انتقال ایتیش حدودلرنده خیمه و خر کاهلریله مک
 ایدوب بوستانلرینه قاوون ، قارپوز و سائر کونا کون سبزله و شکوفه لر
 اکرلر . اما بوراده هر کسک کندی حدودنده بر کونا ریحان اولورکه بر
 آیده بونلر کویا اورمان اولوب مرزاق قدینه چیقار . اول ریحاندن ایچریسی
 کورونمک احتمالی یوقدر . شطالعرب کنارنده جمله کلبه احزانلرینک درت
 دیوارلری ، قپو وسطو حلری ریحاندنر . جمله ریحانکینه کولکلی زمینده
 اولوب جمیع برک و باللری سبز کون اوله رق طور مقده بولنور و دائماً زمیندن
 طراوت بولوب بیور و هر کلبه نك حوض شادروانی اولوب صولری شطندنر .
 باغ و بوستانلر آره سنده شطی ترعه ، ترعه فرقه ، فرقه ایدوب مشبک
 بوستانلرینه جریان ایتدیرمشلردر . کامل یدی آی بوشط کنارنده کیجه
 و کوندوز برهای وهوی ایله ساز و سوز اولوب هر کلبه ده هر کس یازان
 واحباسیله حسین بیقرا ذوقلری ایدرلر وینه جمیع اهل صنایع بو بوستان

فرنڪ ، مسڪو قرامري طرفلرندن براياجي کاسه مذڪور قهوه جي زاده مقلد اواياچينڪ قياقت ملينسه كيروب فصاحت اوزره ترجمانلق ايدردي .
مراد خان مذڪور قهوه جي زاده بي هرڪن اياچيلرڪ قيافته قويوب ديوان يادشاهيده ترجمانلق ايتديردرڪ سوز آلوب سوز ويرردي . او قهوه جي زاده سلطان مراد خانه اكلنجه اولوق ايچون ديار بگر لهچه سيلاه شو شعري يازمشدي :

گفته قهوه جي زاده بلهجه اهل ديار بگر

مغرب چاغی قوس باغندن کلمشدم	شيخ مطردن بن پورچوخلي آلمشدم
کور محرم کیمی مفلس اولمشدم	منلا محمود قچيم ديرم محقولي ؟
زینی دبر حجی کل کل بویله ایتیه	قره کوریدیه نیله پسین کل کیتمه
او حورمه بی اسیدپدر اوستمه	یاندرپدر ایچم ديرم محقولي ؟
سکیز نوکی مسکنه بی آلمشدم	دام اوستنده بشارتي کورمشدم
حصه کیله خاطرینه دکمشدم	هزه بیلدم صوچم ديرم محقولي ؟
اوز المله شطه ریحان دیکدیکم	یمیشم یوخ ، هیجه امک چکدیکم
هی دور بره هی امه سن مکدیکم	چاغر مشم باچم ديرم محقولي ؟
صر ابداره لوغ طاشنی دوشورتدم	آنک آرد قیجینی خیلی طشرتدم
نانه موزله من کدنیسه پشرتدم	حلقوم چیقیدی ایچم ديرم محقولي ؟
ديار بکرک بقله ایله چانلی	هستار کزنکوی بوطوم طوت بالی
زینی اوغلنک او صرچته صقالی	بتر بتر قرقم ديرم محقولي ؟
اواسی آجاری کولکلکن کیر	صباحدن سرکله کونیفه یایر
آه کوره مم ، کورسه م یوره کی دویر	قودوش اولدم کچم ديرم محقولي ؟

بوکونه نیچه بیتلری قهوه جي زاده ديار بگر لهچه سيلاه سويلدکجه مراد خان صفا سندن مست اولوب بالذات کندیلری ده بیتلری او قوردی .
« محقولي ؟ » لفظلری « معقولي ؟ » یرینه اولسه کرک .

سائر اصطلاحلری شونلردر :

مغرب چاغی ، مطرب ، پورچخال ، پورچکلی ، منم کی ، بس من تمشم ،
آقشام وقتی سازنده حاووج . بنم کبی یابن نیلدم ؟
کورپی ، قورغوشوم ، ایردی ، حورمه ، مینی یاندرمشدر ، حلقوم چخیدر
کوپری قورشون ایلری عورت بی یزار ایتمشدر جانم چیقمشدر

صهارلری اون اقبه‌یه صاتیلور . زیرا ولایتی واسع و معمور، مزرعه‌لری وافر، محصولاتی متکثردر .

صنایعی — دیاربکرده ایشان قلیچ، غداری، خنجر، بیچاق، قیوچی ایشلری، قرمزی بز، کل شفتالو سختیان، پابوج، مست، چزمه بی قیمت و فراواندر .

ما کولاتی بیاض چاقل آتمکی، قنمرکاحیسی، بیاض چورده‌کی، نان‌موز طعیمی، دوت‌بالی، کونکووس یعنی قدرت حلواسی — کوکدن میشه اغاجی یاپراقلری اوزرینه‌یاغار غایت لطیف و مسهل برحوادر — کنده آشی، ماصطبه آشی، علبه یوغوردی مشهوردر .

شمزاتی — شط کنارنده حاصل اولان چای قاوونی کبی آبداروخوش خوار، لذیذ قاوون بر دیارده یوقدر، مکرکه وان دیارنده کی بهتان قاوونی اوله .

مشروباتی — حمزه صوینی غایت سهل الهضمدر . شط صوینی ده برماء بلور مثال اولوب بدن انسانده اولان صفرا، سودا، بلغم و غیره اخلاطی محو ایدر . شتاده یخ‌بند اولدقده بلور مثال بوزی اولور .

کار و کسبی — خاقی اکثریا تجاردرکه عنقا بارزکانلری وار . برزمه‌سی ارباب خدمتدر . ماردین و قره‌طماغ حاکمی و روزنامه‌چی و غیره دیوان خدمتده مأموردرلر . برصنفی دخی شهر ایچنده کی ارباب صنایع که هرکونه حرفدن اکلازلر . علی‌الخصوص قیوچیسی، وحدادلری چوقدر .

دیاربکر اهالیسنگ لهجه و اصطلاحات مخصوصه‌لری — فاتح بغدادسلطان مرادخان رابع غایت لطیفه پرور بر پادشاه جم جناب اولغله هر دم طبیعت شریفلری جانب شرقه میسال اولوب اهل عراقک و شهر دیاربکرک عجمانه ولوندانه کلماتدن حظ ایدوب بالذات کندولری « من شویله دمش، من هزه بویه دیمه‌مشم » دیوشرق لسانی اوزره تکلم ایدرلردی . ندیم حاصلرندن قهوه‌چی زاده نام برمه‌لواردی . یکرمی عدد لسانه واقف اولوب فصاحت و بلاغت اوزره کبات اتمده یدطولاسنی عیان ایتشدی . حتی نمسه، له، چه،

ایتدکده نهر معقل ایله نهر ابله‌نک جریان ایتدکلری آشکار اولور. بونهر
 عظیم‌لرده دائمی مد و جزر اولور. بویکی نهر عراق عربده نصف دائرة
 کیدرلر. نهر معقل عاداتاً قطب دائرة در. دجیله ایله ابله معقلی احاطه ایتدکلرکه
 اوتوز منزل قدر اراضی عراقدن دوران ایتدکلری ره (جزائر عظیمه) دیرلر.
 او ولایتده جزیره یا خود جزیره عمردر. التنجیسی (یهودنهری) درکه
 مطای ایله آلتنده ودرت فرسخ مسافه‌ده در. بونهرک جریان ایتدیکی وادیلرک
 اکثریسی هلاکو عصرندن بری حراب و بیابدر. یدنجیسی (ابوالخطیب نهری)
 بوده نهر یهود قربنده برمنزلک بریردن طلوع ایدر طغیان شطده یهود و ابو-
 الخطیب نهرلری برله شیرلر. بوده اکثریا خراستاندن جریان ایدوب ساحلنده
 عربان مکث ایدر. بصره دن مکه و مدینه‌یه کیدن حجاجی بو عریبلر متأدی
 ایدوب نهب و غارت ایدرلر. سکرنجیسی (امین نهری) در. بونهر بصره‌یه بر
 فرسخ قدر قریبدر. طقوزنجیسی (قنبدیل نهری) در ایشبو طقوز نهرک جمله‌سی
 شط العربدن متفرق اولوب کیمی چولده غائب اولور، کیمی تکرار بصره‌یه
 منصب اولور. ایچیلرنده غلال کیمیلری شناورلک ایرلر. اما بونلر بیوک
 اولوب بونلردن ماعدا دها بیکی متجاوز ترعهلر شطدن آریلیرلر. بونلرک
 جمله‌سی عراق، مداین، کوفه، بصره، قورته، دست کربلا، بغداد چوللری
 معمور و آبادان اولسون ایچون آل عباسدن المتوکل المظفر، المستنصر، المقتدر،
 المستعصم بالله، هارون الرشید، اوغلی مأمون خلیفه کبی صاحب همت پادشاهلر
 قول، قول خشبه کبی آیروب ارض عراقی سقی ایله عمارستان ایلمشلردر.
 اما مرور ایام ایله اکثریسنک مخرجلری رمال و غبار ایله طولوب معطل
 قالمشدر. حالا حفره لرینک سازلغنده و چنک کستانلرنده ارسلان، ببر، پلنک
 کبی وحوش یاشار. والسلام. بوقدر تفصیلات دیار بکر شهری دجله منبعنده
 اولغله استطراداً تحریر قنندی.

دیار بکرک حیوانات و محصولات — نفس دیار بکر برسنکستان ایچره در.

اما نواچیلرنده یدی درلو دانه دار بغدادی، شعیر و فول پی اعتباری کلیرکه

ارض عراقدهده شطدن طقوز عدد نهرلر متفرق اولورلر : برنجیسی (مره نهری) در . شطدن چیقوب جانب غربه کیدرک شطالعربک شماله یوروپوب بصره خاکنی ری ایدرک نهر دیره منصب اولور . غایت لذیدر . ایکنجیسی (دیرنهری) شطک جانب غربیسندن چیقوب ارض عراقی سقی ایدرک چوله غائب اولور . « محمدالحنی » حضر تلرینک قبرمنوری زیارتکاهی بودیر نهرینک شطدن آیریلدینی محله و ساحلنده در . اوراسی بیک خانالی برقبه معموره درکه اکثری اهالیسی تبرائی ، رافضی و شیعیلر در . بو طائفه دن بریسی اولسه اقرباسی جسدینی بو تره جوارینه کوموب مائی ده تره آستانه سنه وقف ایدرلر . دیر ایله مره صولرینک آرامی درت منزلدر . اوچنجیسی (بق شیرین نهری) در . بونلر نهر دیردن التی فرسخ آشاغیده واقع اولمشدر . بودخی شطدن متفرق اولوب نیجه بلده لری سیران ایدرک چوله غائب اولور . درنجیسی (معقل نهری) در . بونهر بق شیرین نهرندن ایکی فرسخ آشاغی جریان ایدوب جانب غربده کی بلادی ریان ایدر . ونهایت جانب جنوبه کیدوب شهر مینای خرابه سنده (اپله نهری) ایله بر اولوب بونلره (صفرای دیک نهری) دیرلر . حضرت عمر خلافتنده بصره فتح ایدلدیکی زمان معقل بن بشاره امر ایدوب بصره حوالیسنی ونواحیسنی ری ایتمک ایچون بونهر صفرای دیککی دها زیاده توسیع و تطهیر ایتدیردیککیچون اکا نسبتله (مهر معقل) دیرلر . بشنجیسی (اپله نهری) در . بوده شطدن نهر معقلک آیریلدینی محلدن درت فرسخ اشاغی قلعه بصره نی کچدکن صوکره ایله قصبه سی آغزنده آیلرلیدر . وجانب غربه مکه چولنه جاری اولور . صوکره جانب شماله جریان ایدرک بعده بصره جوارنده نهر معقل ایله بر اولوب بصره نك مدوجذر کردابنده ینه شطالعربه منصب اولور . مدوجذره بیله دخول و طلوع ایدر و هر بار مرتین رجوع قهقری ایله مرجوع ایدر . بحر هذدن ، بحر قلزمندن ، هندستان ، پورتقالستان یمین ومدن و صفا کیمیلری بو محله کلوب نهر شطده و عبادانده یاناشوب یاتارلر . بونهر ایله شهر بصره یه صعود ایدرلر ، آندن نهر معقله صعود ایدر ، بعده نهر معقل دخی شطالعربه قاریشیر . بو بحر بصره ده جزر زمانی ماضی طر رجوع

سندی عشرتی طاغلرندن کلیر . امالذیدر . زاخو صویی : زاخوہ طاغلرندن کلیر . کوواشی صویی نہر دکلدز ، اماغایت لذیدر . زارب اعلی (ضرب اعلی) نہری : دیار عجمک آذربایجانندن کلوب ابریل قلعه سی ایله موصل قلعه سی آراسنده سنده قصبہ سی قربنده شطہ منصب اولور . حقا کہ ضربلی بر نہر عظیمدر ... زارب اسفل نہری : شہرزور ایالتندہ اربیل قلعه سیلہ رقوقا قلعه سی آراسندن کچوب نہر شطہ مخلوط اولور . بونہر لر ہب خدای جریان ایدر لر .

شطن متفرع نہر لر ی بیان ایدر : قاطول نہری : دجلہ دن آریلوب قصر جعفریدن اشاغی کیدر . بوقصرہ قصر جعفری دیرلر سده بانسی عباسیلردن المتوکل علی اللہدر . بونہر قاطول یوزلر جہ قصبہ لر ی ایدرک کیدر ، سوکرہ بوکا (نہروان) اسمنی ویریر لر . بعدہ جرجرایا قریہ سندن آشاغیدہ دجلہ یہ قاریشیر .

دجلہ نہری : زمان قدیمہ بونہری خایفہ آچوب چولستانی معمور ایتشدز . کرچہ نہر شطندز اما عربلر بوکا مصغر اولہرق (دجلہ) دیورلر . بین العوام اسمی دجیلاندز . ایلیکین بغداد طرفدن چیقوب بیگ یارہ قرا وقصبائی ری ایدری . بعدہ مرور ایام ایله تطہیر ایدیلہ میہرک رمال و تراب ایله مملو اولوب خراب اولمشدی . فقط ۱۰۶۵ سنہ سنده سلحدار قرہ مرتضی پاشا کندی مالندن بیگ کیسہ مصروف ایدوب منارہ قدی قدر خندقلر قازدیروب عمار ایتمش و طرفینہ اوچ یوزبارہ معدود قرا مک ایتدیروب ایکی یوز کیسہ التزام ایله آبروجہ دجلہ حاکی نامیلہ برپاشا اغاسنی ضابط براقشدز . بودجلہ نک شرق وغربندہ کی نہر لک چوغی بودجلہ یہ ریزان اولوب بعدہ چولہ غائب اولور . اما جانب شرقی سندن (اھوان) سویندن غیریسی دجلہ یہ مخلوط اولاماز . حاصلی بودجلہ یہ ہر طرفدن بیگ عدد نہر لر مخلوط اولور دیو کلک کمیجیسی حاجی باغدووزنکہ محمد حکایہ ایتدیلر . بو آدم لر یتش ، سکسان سندر فرات و شط العرب نہر لر - ندہ طرعدن طرعیہ کوچہ ، پوچہ یوزوب ، کزوب ملاحلق ایتشلردز .

کوتی صوبی — نهر ملك قربنده فراتدن آیریلوب بودخی بریته عراقده
 نیجه بلده لرك خاكنی ری ایدوب ملك نهرینه قریب دجله یه آقار .
 بواون بر عدد نهرلری هپ ال عباس وسائر ملوك سالف فراتدن
 آیروب عراق چولئی بونلرله ری ایتمك ایچون احداث ایتمشلردر . ایلک
 احداث ایدن (الملك عیسی بن علی بن عبدالله بن عباس) درکه عم منصوردر .
 بونلرك عهدلرنده ساحل شط و فرانده وتوابعلرینك یمین ویسارنده
 مزروعاتدن خالی برخطوه لق زمین یوق ایدی . بونهرلر ایچره کیلمتاپیره جگه ،
 دیار بکر ، بغداد ، مداین ، کوفه ، بصره شهرلرینه کلیر ، کیدرلردی . اما
 شمیدیکی عصرده طغیان فرات وشطده بعض زمان ایشله یه بیایر . اما هر بار
 پیره جگدن بغداده ، دیار بکردن شط ایله ینه بغداده قیون وصغر دریلرندن
 (كلک) تعیر اولنان کیلمر الی ماشاء الله ایشله مهده در . قلعه عمادیه ایچندن
 « قوب خان کورپرسی » آلتندن ایکی بیکار سهل جریان ایدر . بری (سر
 کهنان مزركان) در ، دیکری (کهنیا خاتون پیکاری) در . پشیش طاغلرندن
 کلوب شطه دوکیولرلر .

خابور نهری — زاخو قلعه سی طاغلرندن نیجه یوز بیکارلر بری بریته
 قاریشوب بیوک نهر اولورلر . حتی اکراد طائفه سی بونهر حقدنه شومر بی
 شوره کر مقامنده او قورلر :

کوردی چومه جیزیری كلک بردانی چومه خابوری خیوت ودنی
 آیا یا یا او یو یو یو یو ، او یو یو یو آمان صروت عزیزم بوچی کلندو

نهر خابوره بر منزل قریب (خیزل) صوبی ینه خیزل طاغلرندن نمایان
 اولوب نهر خابوره خابورده شطه ریزان اولور . اما قلعه کواشی طاغلرندن
 کان یتیش عدد کوچك صولری برر برر تعریف وتوصیف ایتسه ک بشقه جه
 بر (عیون نامه) یازمق اقتضا ایدر . ساده جه بونلردن نهر دینکه لایق
 اولانلری (کواشی) صوبی ، (آرمشت) صوبی ، ارمش طاغلرندن کلیر .
 (کلایی پیکاری) قلعه کله یر طاغلرندن کلیر . (عقری صوبی) عقرد قلعه سی
 طاغلرندن کلیر . (سلوانه) صوبی : ینه او طاغلرندن کلیر . سسندی صوبی :

قالون ، آطلاس پادریہ ایله سائر کشتیانلرخرطه لرندہ بونهرلره آقان وقاریشان جزئی ، کلی صولر بربرر بیان وترقیم اولنمشدر . اما بوکتر داعینک سلیقه سی جانب سیاحتہ دوشمکله انشاءالله آنلری هر تصادف ایتدیکمز یرده تلی قدرالامکان تحریر ایدرز .

نهر شطه منصب اولان صولر — بطمان نهری میافارقین ، حزو ، آتاق ، ترجیل طاغلرندن جمع اولوب بتلیس وکفندر قلعه لری صولرینی ، زرقی قلعه سی صوینی ، خابورک بر فرقه سنی آلوب حزو قلعه سی قربنده کی عبرتتا بطمان کوپریسندن عبور ایدوب نچه یوز قرا وبلدانه اوغرایوب حسن کیف قلعه سی قربنده شط نهرینه ریزان اولور .

هرماس صوینی — نصیبین قلعه سی طاغلرندن چیقوب برنجه منزل جریان ایدوب نهر ثناره قاریشیر . ثنار صوینی ده عمادیه طاغلرندن چیقوب خطیب صوینه قاریشیر ، بونهرده کوردستان طاغلرندن اینوب جبل سنجار چونلندن جریان ایدرک تکریت قدیم قلعه سی قربنده دجله یه قاریشیر . اما بو ثنار بر فرقه منشعب اولوب هرماس صوینه قریب جریان ایدرک خابور نهری قزاقیا صوینه دوکیزدن اول هرماس خابوره مخلوط اولور . ثنار فرقه سیله برابر بو اوچ صو جسم واحد اولوب قزاقیا صوینی قربنده فراته داخل اولورلر . شطه اقانلرک بری ده (نهر عیسی) در . کوفه دیاری ایچنده (وهمه) نام محله بونهر عیسی نهر فراتدن آریله مشدرکه « المملک عیسی طرعه سی » دیرلر نهر عظیمدر ، شطه واصل اولور .

صرصر صوینی — بودخی نهر فراتدن نهر عیسی قربنده آریایر . الله اعلم بودخی فراتدن عملی آردیلوب چولی سقی ایتمک ایچون یورودلمشدر . بغداد ایله کوفه آراسنده جریان ایدرک صرصر قلعه سنه واصل اولوب آندن ینه چولستانی سقی ایدرک بغداد ایله مداین آره سنده شطه قاریشیر .

ملک نهری — بودخی فراتدن صرصر صوینه قریب آریایوب چولستانی ری ایدرک جریان ایله وادی عراقی کذر ایدوب شهر مداین آلتنده شط نهرینه قاریشیر .

كلوب بونلری بولور. اما بونهر طاغدن كلكه آروجه شط صاييلاماز. زيرا خلاف سمتدن كلور. آدن جمله سی بر اولوب جريان ايدرک ديار بكرک شرقنده قز قیاسی دیندن عبور ايدرک چای پوستانغنی وریحانستانغنی ری ايدر. آدن ديار بكرک شط اوزره بغداد وبصره یه کیدن «كلک جسری» اسکلک سندن اشانغی حسن کیفه وجزیره یه طوغری یوز یتش پاره قلاع وقصبات ومدانی وموصل شهری بندرینی سقی ايدرک تابغداده وارنجه یوز الی عدد نهرلری آلور. بغداددن اشانغی ریاله، چرکه، حزب علی وسائر نهرلرده قاریشوب بعده بصره دن یوقاری قورنه قاعه سی یوزنده نهر فرات ایله شط بربرادر اولوب یكدل ویکجهت جريان ايدرک بصره اوکنه واردقلنده دریا مثال اولوب هندستان، پورتقال، لرستان، مولتان، انکلیز وقلمنک. عمان، یمن، عدن، جدّه، حبش کیلری كلوب بصره یه یناشه رق متاع ذی قیمت کتیروبو کالالی بی منت آلورلر. اما بوبصره یه اکثریا عجم دیارینک هورموز کیلری اینجی کتیرولر، کان لؤلؤ بصره در. هرتجاریک مخزننده وروی دکانچه سنده بی حد ویحصر دریتیم ودریکتا، دربیضه حصیر کبی یانار، ینه بصره یه لحسه، صنعا، عدن، موهه، احمد آباد، فرح آباد، دیو آباد، میمون مصطفی آباد، دانیول، پیکوار بندرلرندن وسائر نیجه اسکلک لردن قره قا، فیلیپوت، دونقار قزه، دانیارقه پارچه لری وقالیونلری ویمین جلبه کیلری کلیرکه دلار ایله توصیف اولنه ماز. ایشته بوشط العرب بویله بردریای آب حیاندز. بصره اوکنده نهر شطده مد وجزر واردر. صباحدن وقت ظهره دک صولر قباریر، صوکره اقشامه قدر اینر، تدارکسز کیلر آچیقده قالیر. بوشط العربک بحر عمانه قاریشیدنی یره (مرج البحرین) دیرلر. حقیرک منظوری اولدینی اوزره بوشط العربک ديار بكر طاغلزنده باشی درت یردن طلوع ایدوب جانب جنوبه آقار. نیجه مورخلر بوشط ایله فرات ومرادک محل طلوعلرندن بحر عمانه قاریشدقلری محله قدرصغیر، کیرر ایکی نیک آلتمش عدد انهار قاریشیر دیمشیلردر. هیئت کتابلرینک آطلاس لرنده، پاپامونطه، آطلاس مینوز، آطلاس جوغراف، آطلاس

نهر فراتك منبجی و كندیسنه منصب اولان انهار علی قدر الاستطاعه یازلمش ایدی . شمدی بوفراتك قرنداشی اولان شطی بیان ایدهلم :

شط العرب — دیار بکر طاغلرندن طلوع ایدر ، ابتدا باشی درت محلدن چیقار ودردینهده شط دیرلر ، کرچه جمیع انهاره شط دینلور . جمیع انهارك دکره منصب اولدینی محله مرج البحرین دیرلر . دیمك اولیورکه نهر شط درت منبعدن نبعان ایدر . اوپله ایسه منبعارینك برر برر ذکرئی لازمدر . شطك برنجی منبجی — اولا دیار بکردن جانب شماله برکونده واریایر قلعه پالو اکسبهسنده (باغنی) نام بر باغ ارم مثال برکویدرکه کردستانده مشهور آفاق بر مستیره در . جمله (پالو) بککری وسائر دیارک بیوککری بورایه تفرج ایچون کلور عیش وعشرت ایدرلر . بوقریه ارم پالو بکنك خاصیدر . اول جبال سنکستان ایچره بریاچین قیادن عیون زلال طلوع ایدرکه ماه تموزده برقتا ایچندن اوچ طاشی چیقارمغه قادر دکلدرد . نابومرتبه بارد بر ماء بر اقدر . گویا بللور ونجف موراندرد . حقا که آب حیاتدن نشان ویرر برعین الحیاتدر . ادیم ارضده نظیری یوقدر . برقوزی تناول ایدن اوزرینه بوصودن ایچمش اولسه درحال جیعان اولور .

شطك ایکنجی منبجی — ینه بو محله قریب ارغنی حائنده (تحت ماشا) نام برکوه بنام غارندن رعد وصاعقه وصیحه ویرهرك خروج ایدر . طورنا کوزی کبی بر براق ورقیق آب ظاهرکه اراضی دهرده لانظیردر .

شطك اوچنجی منبجی — شط باشی ارغنی ایله دمیر قوماینده (چنارلی دره) نام محلده بر جبل عالیده بر غارندن خروج ایدر . اما بوده بر آب صافدرکه گویا آب نیلدر . بو محلهده مسیره لر واردرکه دیار بکر اهالیسنك ارباب صفاسنه معلومدر . بالاده ترقیم اولنان اوچ عدد اقسام شط بر دینج نام افلاکه سرچکمش بر جسر بنام آلتنده برلشوب خیلی بیوک نهر اولورلر . بعده مذکور کوپریدن کپهرك صوکره ترجیل صوییده کلوب بونلره قاویشورکه اکا «شط ترجیل» دیرلر . باغن ، ماشا ، دمیر قپو ، ترجیل دردی بریره جمع اولوب جریان ایدرک قوه کوپری آلتنده بشقه نهر دخی

مثلی مکر شامده دفتر دار حمای اوله ویاخود مصرده منغلو ط شهرنده عثمان
 بك حمای اوله . (چارداقلی حمام) بانسی معلوم دکلدر . اما باک پاکیزه
 حمام روشنادر . یکی قپو حمای ، ایچ قلعه حمای مشهورلرندندر .
 بوحماملرک جمله سی شهرک زبیلله اسی اولور . اما غایت صیجاق اولورلر .
 دکمه آدم بر ساعتدن زیاده بوحمامده طورمغه طاقت کتوره مزلر . رومده
 اودون ایله بومرتبه حمای قیزدیرمق قابل دکل . حمامده زبیل یا قهنگ بر
 فائده لی ده اوارکه شهر ایچنده ذره قدر خاروخاشاک وسوپوروندی
 براتیوب زبیل زبیل حمامه طاشیرلر جمله سی ینار محوا اولور . شهر آرهلرنده
 وخارجنده مزخر قاتدن اثر قالیوب کرک درون بلده وکرک خارجی
 نظافت اوزره بولنور . بوده یالکیز دیار بکره مخصوص اولیوب عربستان
 حاملرینک هپسی بویوله زبیل ایله ایصیدیلیر .

شط العرب نهری — روی ارضده بولنان انهارک عظیملری حقنده
 نیجه قیل وقال ایتمشلر . ابن عباس حضرتلری بدن انسانده کی عروق نصل
 ایسه ادیم ارضده جریان ایدن صغیر وکیر انهار دخی اویله در دیمش .
 بطلمیوس حکیمک قولنجه یر یوزنده (۲۴۰) عدد انهار عظیمه وقرق درت
 بیک عیون صغیره واردر . ایکوز قرق درت نهر عظیمک طولاً ماینلری
 اللی فرسخدن بیک فرسخه وارنجه درکه هر بیوک نهرک اره سی بیکدن زائد
 واللی فرسخدن ناقص دکلدر . حقا که بوشط العرب ایله نهر فرانک اره لری
 اللی فرسخدر . زیرا فرات نهری ایله بوشط یقین قرداشلردر . آخر قورنه
 قلعه سی آلتنده بر اولورلر . نهر فراته نیجه یوز نهر داخل اولور ، اک
 عظیمی شط العرب آب زلالیدر . رک شط وکرک فرات نهرلری ممدوح
 عالم اولوب صولرینک لطافت ولذتی اول زماندنبری مشهور آفاقدر . حضرت
 فخر کائنات علیه اکمل التحیات افدمز حضرتلری طرفندن بونهر فرات
 مدح وتوصیف بیورلمشدر وحضرت علی کرم الله وجهه افدمز شط ایله
 فراتی غایت ثنا ایتمش وماء زلالنک وجوده نافع اولدیغنی بیان بیورمش
 اولدیغنی کی نیجه اعظم وکبرا اشبونهرلرک صولرینی مدح وستایشده بولمشدر .

اعیانلری تقریری اوزره شهرلرنده یوز قرق قدر سرای و غیره خاندان
حاملری واردر . زیراختونلری اهل برده و مستوره و اهل عرض اولدقلرندن
چارشو و بازاره چیقیمیوب او حاملرینه کیرلر .

وقتیه دیار بکرك یدی عدد دار الضیافه و عمارتلری وار ایکن
اوقاقلری ظلمدن خراب اولوب شمدی یالکز جامع کبیر عمارتی قالمشدر .
اما رومیه شیخی تکیه سی نعمتی عمارتدن زیاده فقرايه مبذولدر و سائر
تکیه لرینه بویلهدر .

دیار بکرك حاملری — اولا اب و هواسی و بناسی لطیف و نظیف سنک
بازارنده (ایپاریه حامی) . آندن (اشریک حامی) بو دخی برحام خوب
هوادر . هله بو شهر ایچره بویله حام یوقدر . اما السنه ناسده غلط اوله رق
اشک حامی دیرلر . اسم صحیحی اشبک خماسی در . (اسکندر پاشا حامی)
جمیع بساطلری و دلا کلری پاک برحام خوش بنادر . روم قپوسنده (حام
عتیق) حاملرک اک بیوکی بودر . معلق مناره قربنده کی حام فرشنده رخاملری
و قبا بلرنده بلور جاملری غایت مصعدر . ملک پاشا حامی دلکشا لطیف بر
حام روشنادر . طاغ قپوسی قربنده زیبیجی حامی غایت کشاده در .

ماردین قربنده کی حمام ده مشهور اولوب قلتینلی صفتینلی برحام عبرتتادر .
چارشوی حسن ایچره (اسکندر پاشا حامی) صاحبی طبع بروزیردانا ایمش
علم معماریه کامل مهندس اولمغله کندی زاده طبعندن بر طرح رعناوبره صنع
زیبا حام عبرتتا انشا ایتدیرمشکم دیار بکرك شهرینک آبروی اولمشدر . (بیقلی
محمد پاشا حامی) که فاتح دیار بکرك در طرز قدیم اوزره مؤسس حمام عتیقدر .
اما روی دیوارلرندن وقبه و سرنکونلرندن بر چکیده عرق طاملامق احتمالی
یوقدر . روی دیوارلرینی شم ایتسه ک مشک عنبر رایحه سی حس اولتور .
(بهرام پاشا حامی) بونک بانسی اولان پاشای ذیشان عن اصل غزه لی اولمغله
عربستانده کوردیکی کبی برحام مصنع بنا ایتدیرمک ایچون غزه و قدسدن
استاد کامل بنالر و رخامکارلر کتیردوب و نیجه یوز دوه یوکی کونا کون مرمرلر
وزنبوری سنک ابریلر کتیردوب بو حمامه دوشه مش حتما که برحام عبرتتادر .

بو دیارده چیقان قیلیج و غداره و کولونک، بالطه، تبر، خنجر، مزارق یلمانی، اوق پیکانی مشهور آفاقدر. دمیرجیلری چکیجی و خلاچلری طوقمانغی و خصوصیه قازانچیلر چکیجی اوردیغنده فن موسیقی اوزره مقام سکاوده، حسینی ده اوروب ودها نیجه نیجه مقاملر اجرا ایدوب کندیلری ده نغماته باشلرلر. بو صدالری، نوالری ایشیدن اهل معارف واله حیران اولور قویوچیلری سیم اوانی یایمده وزرکرانلری التون و مجوهر اوانی یایمده بی مثالدر و قلم کارلری نقش بوقلمون ایشلمده مانی و بهزادی کچمشلردر.

اهالیسنک رنگ رولری — دیار بکرک هواسی غایت لطافت اوزره اولوب حمروات صوینی ده نوش ایتدکرندن خلقنک رنگ رولری حمروت اوزره در. اکثریا وسط القامه و قوی البینه و حییه و مشکل آدملری اولور. ادنا مرتبه عمر کرانمایه لری یتیم و سکسانه بالغ ایکن کار و کسبدن خالی اولمازلر. و هر بار جماعتدن قالمیوب یوزسنهیه بالغ اولورلر. بی حساب محبوب و مطلوب القلوب پسرانی واردر که حسن جمالده و لطافت و اعتدالده عدی الامثال اولوب خوب منظر و پری پیکر، مه پاره جوانلردر. شرق دیاری اولغله گلات عریفه ده فصاحت و بلاغت اوزره تکلم ایتدکرنده عشاق دلفکار حیات بولور. هر جنبش و حرکتلری و رفتار و سکنا تلی آدمی واله ایدر جمله سی ظریف و نکته دان پسراندر.

بو دیار بکرده نیجه یوز فصیح و بلیغ شعرای کاملر واردر که هر بری فضولی و روحی مثالدر بر چونغیله هم انیس و جالیس اولدق حقا که امثاللری ناموجود بر ذات فضائل نمودلردر.

قبای رجلان — بی قیاس سمور لباچه وزردوا و سمور پارچه سی کورک کیرلر. اطلاس و کیزا و غیره اطلاس کیرلر. وسط الحال اولانلری پراهنونه و سایه چوقه و قونطوش کیرلر. و ادنالری لوندوره چوقه کیرلر.

قبای نسوان — جمله سی بیاض چارشغه بورونوب یوزلرنده قیل نقاب و باشلرنده سیوری التون و کوموش تاقیه کیرلر. پایلرنده البته چیزمه کیرلر. پاک یا کیزه امحاب ناموس زروزیوره مالک قادینلری واردر. دیار بکر

شق العجوز نامیله مشهوردر . غایت ممدوح و مقبول آب نابی وارددر . بوده روم قپوسی طرفندهدر . قاعه دیار بکر بویه آب جاریله من طرف الله ترین اولمشدر . اصلا صو ایچون صیقندی چکلمز .

دیار بکرده بر چوق ابنیه عالیه و مرتفعه بولنوب از جمله یتش بش قدر علما و مشایخ ووزرا ووکلا سرایلری واردرکه وصفنده لسان عاجزدر . کاربان سرایلرندن ملک پاشا خانی روم قپوسنک ایچ یوزنده اولوب شدادی کارکیر بر بنای رعنادرکه کویا هنوز استاد الندن چیقمشدر . جمله قبایی قورشون ایله مستور آرامگاه معمور بر خانددر . اما حیفقا که دیار بکر والیرینک دلیلری بوراده ساکندر . اکر اوصلو آدملر ساکن اولایدی بو مهمان سرای بی منت بر کوشه جنت اولوردی .

کاربانسرائی آت بازاری — بونکنده جمله قبایی رصاص خاص نیلگون ایله مستور اولوب وصفنده لسان قاصدردر . بوندهده پاشانک سکیان و صاریحلری ساکندرلر . کندیلرندن ماعدا بر آدم یا کلوب بوکاربان سرایه کیرسه سکیاندرسک کبی اول آدمک اوزرینه اوشوشوب پاره پاره ایدرلر . صاریحلر کورسه صاری آری کبی صاریلوب آدمی صوقارلر .

خانلری — متعدد و معمور خانلری اولوب ایچلرنده قلعه مثال حسنی پاشا خانی غایت متین و مستحکم اولدیفی کبی بانسی عاجزلرنجه غیر معلوم اولان ماردین قپوسی قربندهکی (بازرکان خانی) معمور اولوب خانلر ایچنده بر کلدر . بکار اوطه لری ده لزومندن زیادهدر .

چارشیلری — اولاحسن پاشا بازاری، سپاه بازاری، عطاران بازاری — آینده و رونده نک دماغی معطرایدر . قویو بیجیلر بازاری . چارشوی آهنکران، بازار چلنکران، بازار جواهر جیان بازار زرکران، بازار خفافان، بازار پلان دوزان، اسواق غزازان، بازار بزازان الحاصل التمش التی اصنافک دکانلری موجوددر . اما سپاه بازارنده بزازستانی غایت معموردر ایکی طرفی دمیر قپولی کارکیر بنا اولوب عتقا بازارکنلر ایله مالمالدر . جمله بلدان کالای کرانهلری و ذی قیمت جواهر مقوله لری هب بو بازاردهدر .

زالال استانبوله داخل اولدیغی کون جلوس همایون واقع اولدیغدن بوآب حمروات سلطان محمد ابن ابراهیم خانه نصیب اولمشدر . بیک الی رجینک اون سکزنجی سبت (جمعه ایرتسی) کونی بعدالعصر تخت نشین اولدوقده ابتدا آب حمروات نوش ایتدی . خلاصه کلام بوآب حمروات دیار بکرک آب رویدر . (فتح العراق) لفظی اوزره یعنی (۹۴۱) تاریخنده سلطان سلیمان علیه الرحمة والغفران یوللرین تطهیر ایدوب قره طاغدن کتیرمشدر .

عین علی پیکاری — بونک دخی لطیف ومعتدل وسریع الهضم صوی واردر . (عین بالقی) درون شهرده بر عظیم قینا قدر . بر حوض کبیره ریزان اولوب ایچنده نیجه بیک ماهیلر شناورلک ایدرلر . اما کیمسه سید وشکار ایدوب تناول ایتمکه قادر دکدر زیرا اختیارلرینک بر قاجی مفلوج اولوب آغزلی و برونلری اکیلمشدر . بو عین بالقلینک دخی صوی غایت کوزل اولوب غلل وامراضی دافع اولدیغدن آنده غسل ایتمکه ده وجوده نافعدر . بو حوضک ایغی جریان ایدرک علی پاشا جامعنه کیدر . آندن بالقی کول صوی ماردین قپوسنده کی حمامه کیدر .

ایچ قلعه قاینغی صوی — عین حمروات صوی کبی لذید دکدر . ایچنده اون عدد آسیاب دیققلری دقت اوزره دونده ریر . بر دیارک ایچ قلعه سنده بویله عین جاریه یوقدر . الا ارض رومده (جنت چشمه سی پیکاری) وتلمه وانده (قرق چشمه پیکاری) وبردخی بودین سرحدنده اوستورغون قلعه سی ایچنده قیادن چیقوب نهر طونه یه ریزان اولان عین حیاتدر .

عین اربعه طاش — غایت صغوق اولوب شدت برودتدن بر فرد درونندن درت طاشی بر بری آرقه سندن چیقارمغه قادر اوله مدیغدن اربعه طاش نامی ویرلشدر . بوآب صاف نصوح پاشا میدانی سمتده ای قلعه دیوارینه متصلدر .

عین شق العجوز — بر عین حیاتدر . اما زمان قدیمده بو قلعه یی هلاکو محاصره ایتدکده بر عجوزه قاری سحر یله قیادن چیقاردی دیرلر . بونک ایچون

حفظ ایتشد که راولریله یدی بیک حدیث خاطر نشانیدر. بالاده کی جامه لک هر برنده بر رتد مکتب مقرر در .

تکیه لری — طریق خواجگانیده (شیخ رومی تکیه سی) بونده اولان توحید سبحانی بر دیاره مخصوص دکدر . فترا آینه و رونده به نعمت لری مبدول اولوب شیخی خلقدن منزوی بر خلق، حایم، سلیم ذات شریفدر . (بالقلی تکیه سی) واجب السیر بر تکیه درویشاندر . (ایساره تکیه سی) درویشانی یاران قدیمدر .

چشمه سار لری — جمله سنک مدوحی (عین حمزه) و آدن کلن چشمه جانپرور لردر . منبعی دیار بکرك غریبسنده قره طاغ یا بلاغدن زیر زمینده ایکی منزل یردن پور کنگلر ایله قلعه آمده داخل اولوب ابتدا جامع کبیره، آندن سائر جامعلره، خان و عمارت و حماملره تقسیم اولنور. حکمای قدما بو آب حمروات ایچره پنه براغوب بعده ینه قوریدوب وزن ایتشدردر . معره شهری صوبی پنه سندن خفیف کلوب استانبولده اسکی سرای قپوسی اوکنده کی چشمه یکتا صویندن ایصلانوب قورویان پنه ایله بو دیار بکرك حمروات عینی پنه سی برابر وزن اولمشدر . تا بومرته خفیف عین حمرواندر. اگر پنه سی قیل اولسه شور اولوب بی نفع اولمسنه دلالت ایدردی بو حمروات صوینک صفرا و سودا و بلغمی محو ایلدیکی باتجربه معلومدر . حتی آل عثماندن سلطان ابراهیم خان بوسویک اوصافن استماع ایتدکه البته بکا دیار بکردن ماء حمروات کلسون دیه خط شریف ایله درگاه عالی قپوجی باشیسی مأموراً دیار بکره کلشدر . اوزمان اقدمز ملک احمد پاشا قره آمد والیسی ایدی . پاشای مشار ایله خط شریفی کوردکه سمعاً و طاعة دیوب اونز وقیه صوآیر آتی عدد کموشدن و آتی قورشوندن و آتی عدد روج تونیادن و آتی عدد سنک تعمیر ایتدکری چام بردوجلرندن جمعا بکرمی درت عدد کوکوملره صولر طولدیروب و آغزلرینی مهر ایوب کان قپوجی باشی به اون کیسه ده احسان و یروب تسلیم ایلدی و اون آتی کیسه دخی کوکوملرک مصارفی چکوب الفار ایله بوماء حمرواتی ابراهیم خانه کوندردی . حکمت خدا بوماء

بين العلماء پايه‌سی وارد ر. مدرسی آندہ مولويتہ قدم باعار . مدرسی
 و طلبہ لری وار، اوقافی قوی اولغله حجره لرینک وظیفه معینہ لری ، لمحیه ،
 شمعیه لری دأندر . آندن ینہ جامع کیرده شافعی محرابی خارجنده (شافعی
 مدرسہ سی) بودخی معمور و آباداندر (پیغمبر جامعی مدرسہ سی) طلبہ سی
 چوقدر . بونده بر کره بدأ آیدن البتہ والبتہ محروم قالمشدر . (ایساریه
 مدرسہ سی) مشهور مدرسہ در که بونده علم بیان کور یایر . انکچون طلبہ لری
 یاقین زمانده هر شیء عیان و بیان ایدر، صاحب صدر اولور . آندن مار دین
 قپوسنده (خسرویه مدرسہ سی) بودار علومدهده علم کلام قرائت اولتور .
 آنکچون تلمیذ لری فصاحت و بلاغت اوزره متکلم لردر . (صارولی زاده
 مدرسہ سی) بونده علم فقه تلاوت اولندیغندن خلیفه لری غایت فقیه لردر .
 (مدرسہ شیخ رومی) اولو آستانه در . بونک مرید مزید لری علم نصوص
 وتوحید ایله مشغولدر ، (مدرسہ تفسیر) بونده علم تفسیر دن تفسیر جریری ،
 طبری ، تفسیر ابن مسعود ، تفسیر ابواللیث ، تفسیر بغوی ، تفسیر قاضی ، تفسیر
 دیلمی تفسیر فیض الله هندی ، تفسیر ابی السعود کوریلوب مفسر ومدقق علمای
 و فضلائی مصنفینی وارد ر . مشهور مدرسہ لر بونلردر .

جوامعک هر برنده برر شیخ القرا واردر که علم حفظ کوستیر لر . اما
 بوراسی کوردستان اولغله عربستان کبی حافظ قرآنی چوق دکلدر . زیرا علم
 حفظه مقید اولانلر فاضل اولاماز دیو علم حفظه تقید ایتمزلر . علم تجوید کو -
 ریلوب حافظ قرآنی اوزره وقرآت ابی عمر اوزره روایلر بله مخارج حروفه
 رعایت ایدر لر ، بعضی لری تکمیل فنون ایتمکچون قرائت ابن کثیر وقرآت سببه
 وقرآت عشره تلاوت ایدر لر .

بوراده کرچه استانبولده کی کبی قبه لی دارالحدیث لری بوقدر اما البتہ هر
 جامعه برر محدث درس عالم لری وارد ر . باخصوص جامع کبیر امامی (دلی
 امام) نامیله شهرت بولش امام ، فاعل ، غایه الغایه محدثدر . علم حدیثی مصرده
 جامع ازهر بده تحصیل ایتمشدر . محدث رمضان افندی مسلم و بخاری بی جمله

انتقال ایش . اهالی محله دن اهلنک قبرینی صورت « بزغزایه متوجه اولدیغمزده اهلنک قارنده کی اولادی اعتقاد تام ایله اول قادر قیومه امانت ویرمشدک البته اول اولاد امانت سماویه وارضیه دن مصون و محفوظدر » دیو مزارستانه واروب اهلنک قبرینه سلام ویریر . همان قبر ایچریسندن بر صدای معصومانه « وعلیکم السلام یا مجاهدنی سیلایه انی » دیر . بوندن حضار مبهوت و متحیر اولوب مشهدک قپوسنی کشاده ایدرلر ، کوریرلرکه اوچ سنه بالغ یوزی بدر واربارلاق برغلام نعلشک صاغ طرفنده یاتور ، والده سنک صاغ طرفی نهمسی اصلا چورومیوب اول معصوم پاک والده سنک ممه جکنی شیر شیر امیور . پروردکار رب العزه قادردر ، قارا کلق کیجهده قره طاش اوزرنده کی قره قارنجیه قدر رزق و نفقه ایر کورر ، اولادینی درون دلدن رب العزه امانت ویره نک امانتی فنا بولورمی؟ ان الله علی کل شیء قدير . بعده پدری سینه کروب اولادینی دراغوش ایدرک مذکور قبری ستر ایدر . اول معصوم غایت کوزل اولغایه اسمنه (شمسی) دیرلر افواه ناسده قبردن چیقدیغیچون « سین اوغلی » دیرلر . بعده بو شمسی افندی دیار بکر ایچنده قطیته قدم باصوب نیجه درلو کشف و کرامت اظهار ایدر . مال حالیه بوجامع برنوری بنا ایتمکه جامعده « سین اوغلی جامعی » دیرلر . روحایتلی بر معبد لطیفدر . (بیقلی محمد پاشا جامعی) نظیف پاشا میداننده در . سلیم خان اول و زراسندن بیقلی محمد پاشا ک خیر ایتدر . پاشای مشارالیه دخی بوجامع روشن آبادک ساحه سنده آسوده در . قورشونلی ، مصنع برجامع روشندر . (خالد بن ولیدجامعی) بعد حجره النبویه خلافت حضرت ابا بکرده بو قلعه یی فتح ایدن خالد حضرت تری یایدیرمشدر . ایچ قلعهده اولوب ولد پاکلری جامع جیننده یاتار . اما حضرت خالد خمس شهرنده مدفوندر « ایشته خطبه او قونان بیوک جامعلر بونلردن عبارتدر . محله مسجدلری ده واردرکه مشهورلری : بالقی زاویه سی ، صارولی محله سی مسجدی .

مدرسه لری — بالاده یازدیغمز جامعلرک هر برینسک بر مدرسی اولوب ایکیشرده مدرسه لری واردر . مشهورلری : جامع کیرده (مرجانیه مدرسه سی)

دکل ایتمش ، برملک احمد پاشا ایتمش . بوجامع پر نورروم قپوسی قربنده در .
 (قره جامع) بانسی معلوم دکل ، شب وروز جماعتلیدر . (ایپاریه جامی)
 برعقا چین بازرکانی بنا ایدوب درت دیوارک کر جنسه یتش یوک مسک
 ختن قارشیدر مشدر . آنک ایچون (ایپاریه) یعنی « مسکلی جامع » دیرلر .
 حقا که نمناک هواده درت دیوارینی شم ایتسهک مسک رایحهسی انسانک
 دماغنی معطر ایدر . قورشونلی دکل ، جماعتی چوقدر . (خسرو پاشا
 جامی) ماردین قپوسی سمتمده اولوب غایت مضع وشیرین برجامعدر .
 شهرک ازدحاملی زمینده واقع اولمغله جماعتی چوقدر . (علی پاشا جامی)
 صارولی محله سنده در . (حصیر جامی) بانسی معلوم دکل . پلانچیلر قربنده
 اولوب قورشونلی ومعمور برجامعدر . (معلق جامی) بانسی معلوم دکل ،
 اما تیمورلنک نصفی منهدم ایتمشدر . معلق جامی نامیله شهرت بولماسنک سببی
 اولدرکه بر چار کوشه مناره عالیسی وار ، استاد بنا بومناره سر آمدی بش
 عمود منتها اوزره ایدوب مناره نك چار کوشه تمنا درت ستون اوزره
 صنعت سحر آثار ایله اولیله بنا ایتمش که عقل حیران قالور . بشنجی عمودی
 مناره نك تملی اورتسه سنه اینوب مناره نك هپ آغرلغی بوعمود اوزره در .
 سائر عمودلر آلت ملاحظه در . ایشته بوکا مبنی جامعه (مغلق جامی)
 دیشلر . بومناره نك اساسنده کی بش عمود بر دمیرجی دکانی ایچنده
 اولمغله هرکسک منظوری اوله ماز . تقید تام وبذل اهتام ایله مشاهده
 ایدیلور عبرتتا بر مناره رعنادر . (رومیه شیخی عزیز افندی جامی)
 نوبنا بر جامع رعنادر . بهرامیه جامی قربنده در . بو عزیزک جامعنده اولان
 توحید وتذکیر خواجکان استماع ایدن یاران واخوانی مست وحیران ،
 واله وسر کردان ایدر . (شمسی افندی جامی) ، « سین اوغلی جامی »
 نامیله مشهوردر . بونام ایله مشهور اولماسنک سببی اولدرکه بو جامی
 بنا ایدن شمسی افندی مرحوم رحم مادرده ایکن پدر بذرکواری غزایه
 کیدر . اهلی حامله اولمغله « الهی بواهلک قارنده کی اولادی سکامانت
 ایدم » دیه رک غزایه متوجه اولور . بعد الفتح کایر کورورکه اهلی آخرته

کون اوچ قات عمودلر بری بری اوزرینہ وضع اولمشلردر . دروز جامعده (شفی جامعی) بشقہدر . جملہ شافعی المذہب اولانلر بونده عبادت ایدرلر . بوجامعک درت قپوسی وار ، شب وروز جماعتدن خالی اولیوب یتمش ، سکیان یرنده کونا کون علوم کوربلور . نیچہ یرنده صاحب سلوک اولانلر اربینہ کیروب توحید وتذکیر ایله مشغوللردر . طشرہ حریمی بیاض مرمر خام ایله مفروش اولوب تاوسط حرمدہ بر آبدست حوضی وار . جملہ موصلقلرندن مصلیلر تجدید وضو ایدرک عبادت ایدرلر . بوچشمہ سارلرک جملہ سی عین حررات ونهر علی پیکارندن کلیر . حرمنک جانب اربعہ سی - استانبولده کی سلیمانیه جامعی کبی - یان صفهلریدر . بوصفهلر اوزره کونا کون مرمر ، صہاقی ، زنبوری ، برہ قانی عمودلر واردر . اک بالالرنده اولان ضعیف ونحیف عمودجکلردر . آنک آلتندہ کیلر قالیدر ، آندن اشاغیکلر ستون عظیملردر . بوعمودلر اوزره عبرتسا ، سرنکون قبلر واردر . بوحرمنک جوانب ثلاثہ سنده اوچ قپو وار ، یکیدن چار گوشہ برمنارہ بنا اولندی . نتیجہ کلام دیار بکرده بو قدر بیوک برجامع یوقدر ، ایچی اون بیک آدم آیر ، جملہ آثار بناسی ، قباب سرنکونلری سراپا رصاص خاص ایله مستورددر . جمعه خطبہ سنده خطیبی فاتحی سلطان سلیم خانی دخی یاد ایدر .

(پیغمبر جامعی) طاغ قپوسی قربنده برجامع عتیقدر . غایت روحانیتلی اولوب قبلری کارکیردر ، سراپا قورشونلیدر . چار گوشہ برمنارہ سی وار . بر طرفده ینہ جامع شافعیسی وار . محراب ومنبری ، مؤذنان محفلی غایت مصنعدر . حرمنده حوضی وفوارہ سی مکلنددر . بو دخی جماعت کثیرہ صاحبیدر . بانسی حضرت پیغمبری رؤ سنده کوروب آنک تعلیمیلہ بنا ایتدیکی ایچون (پیغمبر جامعی) دیرلر . (اسکندر پاشا جامعی) لطیف ، مصنع ، قورشونلی ، برمنارہ لی اوقافی قوی ، مرتزقہ سی فراوان برجامع آباداندر . (بہرام پاشا جامعی) قورشونلی جامعدر ، (ملک احمد پاشا جامعی) کرددر . صاحب خیر پرویزر دلیر ایتمس . اما بزم ملک احمد پاشا کبی ناملی

درستایش ایچ قلعه — کامل درت بیک آدیمر . ایچنده یوزاللی عدد حجره لی ، متعدد دیوانخانه لی برسرای عظیم وار . هرکان وزرا ووکلا بورای بر حجره و حمام ، حوض شادروان انشا ایتمکله قات قات مزین برسرای اولمشدر . جمله روزنلری ، شاهنشینلری شط العربیه و شطی کوی صحرانسه . و (قره تپه) نام وادیلره ناظر اولوب منظره لی وجهانمادر . سرایک بر دیوانخانه عتیقی وار ، سلاطین سالف بناسیدر . بونده اولان طرز قدیم نقوش بو قلمون مکر مصر قاهره ده کی قاعه سلطان قلاووزده اوله . قلعه ایچر بسنده اوطورملری شرطدر . بوسرایک بانسی سابع اول وزیر یبقلی محمد پاشادر ، خیلی واسع برسرای عظیمدر . ایچ قلعه متیندر . شهر ایچنده جانب قبله یه ناظر بر دمیر قپوسی وار ، دائما دیده بانلری آماده اولوب نکهبانلق ایدر لر . بواچ قلعه ده کی دکرمانلرک صوینی قدرت الهیه آتارندن اوله رق ینه بواچ قلعه ایچنده کی قیادن طلوع ایدوب آسیابلری دوندیره رک پاشا سرایندن کچوب قلعه دیوارده بر دمیر قفس نخجهدن چیقوب قز قیاسی دیندن آشاغی ریزان اولور ، طائیدن طائسه کندوینی اولوب سلسبیل آب جریان ایدرک نهر شطه دوکیلور . حقا که آب نابدن نشان ویرر برصودر . دیار بکرک جامع لری — وسط شهرده معبد قدیم ، جامع عظیم ، آب روی دیار بکر یعنی (جامع کبیر) . مورخین روم منقولدر که بو عبادتگاه عتیق تا حضرت موسی علیه السلام زماننده بنا ایدلمشدر . حرم عمودلرینک صاغ طرفنده بر بیاض عمود اوزرنده عبرانیجه تاریخی واردر . قلعه هرکیمک الله کیرمشه ینه بومعبد معبد اولمقدن کیری قالمشدر . ایچنده اوله روحانیت وار که بر مصلی ایکی رکعت نماز قیلسه قبول اولندیغه قلبی شهادت ایدر . گویا حلبک اولو جامی ، یاخود شامک جامع امویسی ، یاخود قدسک مسجد اقصایی ، مصرک جامع ازهریه سی ، استانبولک ایاصوفیه سیدر . کلیدسادن تبدیل ایدلدیکنه آثار بناسنده نیجه بیک علامات و اشارات واردر . زیرا مناره سی چار گوشه درکه دیر قدیم ایکن ناقوسخانه ایمش . محراب و منبری طرز قدیمدر . درون جامع آریزه و قنادیل ایله مزیندر . صنیر و کبیر کونا

یابیلدیغندن آدینه (قره آمد) دیرلر . استاد صاحب هندسه قلعه‌ی شکل
 مربعدن شمال جانبنه طولانیجه بنا ایدوب جمله قله و دندان بدنلری بری برینه
 ناظر در . حین محاصره ده بری بری قورور . سنک خارادن انشا اولندیقی
 کبی زمینی دخی یالچین قیا اوزره بنا اولندیغندن دشمن محاصره ایتسه بر
 طرفندن لغم و متریس سوروب ظفر بولماسی امکانسزدر . مکر برسنه محاصره
 اولنهرق درون قلعه ده قحظ و غلا اولوب ده قلعه ده کیلر قلعه‌ی تسایم ایدلر .
 شکل مربعسنک شرقی درک اسفل اولغله خندق لازم دکدر . اما شمال ،
 جنوب ، غرب طرفرنده خندق و مربع الشكل رکلمرنده سد یا جوج مثال
 برجلری وارکه کویا هر بری برر قله افاندر . اما سائر قلعه لر کبی اوچر .
 دردر قات دکدر ، آنجق برقات حصار استواردر . درت عدد دمیرقپوسی
 وار : شمال جانبنه آچیلور (طاع قپوسی) وار شربتین ، اکیل ، ارغنی
 وچرمیکه ، خرپود و بالویه کیدنلر بو قپودن کیدر . جانب غربه مفتوح
 (روم قپوسی) وار مزارستانه وقره طاغله کیدنلر . هپ بورادن کچرلر .
 قباله سمتنه کشاده (ماردین قپوسی) ، شرقه ناظر (یکی قپو) وار . بوندن
 اشاغی شط نهری کنارینه جسر دن عبور ایدوب آندن مفارقین قلعه سنه
 بطمان کورپسینی کچوب بر منزله جزو قلعه سنه واریلیر . بر قپو دخی پاشانک
 اولدیقی ایچ قلعه سراینده اولوب جانب شرقه شط نهرینه آچیلور « اوغرون
 قپو » در ، شاهراه دکل . بودمیر قپولرله مستور سورمیتنک جرمی دائراً
 مدار - بو حقیرک آدیله - کامل اون بر بیک کره آیدر . اما شرق طرف
 گوشه سی پاشا سرانی اولوب چاه غیا ، مخالف اوچوروم اولغله آدیلامق
 ممکن اولمادی . آنجق طاع قپوسندن ماردین قپوسنه وارنجه بو قلعه نك
 ایچی ایکی بیک آیدمدر . بوتقدیرجه یالچین قیا اوزره آدیلامدیغمز دیوارک
 طولی ایکی بیک آدیم حساب ایدوب قلعه قره آمد دائراً مدار اون درت
 بیک آیدمدر دیدک . بو قلعه نك شطه ناظر طرفنده شماله متوجه گوشه ده کی
 سنک خاراسی برکونه سنک سیاهدزکه آکاسکه حدید تاثیر ایتمز : اصلا
 تاثیر آتش ایله کرج اولماز ضرب ، عجیب بر معدندرکه وصفنده لسان قاصر .

(۷۲) نجی یکچیری سرداری، (۷۳) نجی قلعه دزداری، (۷۴) نجی روز نامچه جی حسین افندی، (۷۵) نجی یت المالجیسی، (۷۶) نجی شهر وویوادیسی، (۷۷) نجی محتسب اغاسی، (۷۸) نجی کومروک باجداری، (۷۹) نجی محصل خراج اغادر (۸۰) نجی خانه عوارض جیسیدر، (۸۱) نجی شاه بندر دره. الحاصل اوج بوز قدر بوی بکلریله برابر ایالت دیاربکرده درت یوز قدر حاکم چقیور. بونلر حاکم عرفلدر. آمدشهری بش بوز آقچهلق مولویتدر. رؤس هایون ایله طرف پادشاهیدن ودرگاه عالی قیوچیلرندن کیچهلی محضر باشیسی، کیچهلی یکچیری چوقه داری واردر. اسباب احتشام ایچون آتیه سچاقلی آبی اورور. تحت حکومتده ناحیه نابلری واردر. بو نواحیسندن منلاسنه سوی بوجه عدالت قرق کیسه رومی حاعلی اولور. شاسنده بووایع ایاتندن یوزیک غروش اولور. نورالری کوردستان اولمغله شافعی مذهبی اشتهارده در، هر مذهبندن مفتیسی آروجه ونقیب الاشرفی اردر.

دیاربکر قلعه سنک اشکالی — شط العرب کنارنده اوج سیاه سر چکش (ز قیاسی) نامیله مشهور پشته بلند اوزرینه سنک سیاه ایله انشایداش بر قلعه قویدر که غایت سر بلنددر. کرچه یالچین قیا اوزره در اما اوکوه عظیمک ذروه بالاسی واسع و لاله زاردر. قلعه نك جانب شرقیسی شمال طرفه میال سمعی اوج آسمانه قد چکش قیال اوزره در که قز مغاره لری بو قلعه بالانک آلتنده در. مقام یونس (ع. م) دخی آنده در، آنده طور و بده آشاغی نظر ایتمکه انسان جرأت ایده منز، کویا بر درک اسفلدر. نهر عظیم جریان ایتمکه طرفینی کستان و مشبکلی بوستان و ریحانستان اولوب هر سنه اهالی ولایتک آتی آی دیاربکرک شط العرب فصللری ایده جک مسیره لیدر. بو قلعه نك برج و بارولری اوزرندن اشاعیده جریان ایدن نهر عظیمه نظر اولندقدده مذکور نهر بر طرعه جق کبی نمایان اولور. ایشته قلعه نك بو طرفی تابو مرتبه قله فلكه قدکشان اولمشدر. اما ییلدیز طرفی، غرب و جنوب و قبله سی دوز زمیندر دیوارینک قدی قرق ذراع ملکیدر. اوزر آرشون اینلده اساسی وار. بو قلعه مزین سیاه طاش ایله

اوزرہ جبہ لولریلہ ایکی بیک پر سلاح عسکری اولور . اما جبہ لوسز انجق یدی یوزہ واریر . بتون دیار بکر ایالتنک حین سفردہ اوتوز بیک پر سلاح عسکری اولوب پاشاسنک دخی خاصنہ کورہ اوچ بیک کزیدہ عسکری اولور .

دیار بکر ایالندہ کی اوجاق بکریسک و حاکمترینک خاصلرینی بیان ایدر .
 خاص میرلوای حزمہ (۲۱۹۹۹۹) خاص میرلو ارغنی (۲۰۰۵۱۵) ،
 خاص میرسیوہرک (۴۰۳۰۴۳) ، خاص میر آتاق (۴۴۷۲۰۰) ، خاص میر
 ترجیل (۴۴۵۳۰۰) ، خاص میرچرمیک (۲۱۴۰۰۰) ، خاص میر حسن
 کیف (۲۰۳۹۵۵) ، خاص اکیل اوجاقلق (۲۹۶۷۵۰) ، خاص میرچپاقچور
 (۳۷۰۰۰۰) ، خاص میر چمشکزک (۳۳۴۲۲۳) ، خاص میر صغمان
 (۳۴۹۰۰۷) خاص میرسعدرد (۲۲۳۷۷۲) ، خاص آقچہ قلعه (۲۰۰۰۰۰) ،
 خاص میرشہر (۱۹۱۵۱۷) ، خاص میر پسان و پوزان (۱۰۰۰۰۰) ، خاص
 میرقلب اوجاقلق (۱۶۶۶۶۸) ، خاص میرخانجوک (۴۲۷۸۰۰) ، خاص میر
 پرتک (۳۸۰۰۰۰) ، خاص میرکنج (۲۷۸۳۰۰) ، خاص دفتردار خزینہ
 قرہ آمد (۱۴۰۳۹۵) ، خاص کتخدای دفتردار دیار بکر (۱۰۰۹۲۴) ،
 زعامت دفتردارینک خاصی (۸۰۰۰۰) .

دیار بکر ایالتنک عسکری حاکمیری بیان اولنور : (۱) نجی جملہ یہ ضابط
 و رابط ، سردار معظم دیار بکر وزیریدر . (۲) نجی کتخداسیدر (۳) نجی
 جزیرہ حاکمی ، (۴) نجی اکیل حاکمی ، (۵) نجی کنج حاکمی ، (۶)
 نجی پالو حاکمی ، (۷) نجی حزو حاکمی . بالادہ یازیلان حاصلی اون سگزر
 عدد امرادہ بوکاضم اولورسہ یکرمی بش حاکم اولور . (۲۶) نجی مال
 دفتر داری ، (۲۷) نجی چاوشلر کتخداسی ، (۲۸) نجی زعامت
 دفتر داری ، (۲۹) نجی دفترامینی ، (۳۰) نجی چاوشلر امینی ، (۳۱)
 نجی چاوشلرکانی ، (۳۲) نجی آلائی بکی ، (۳۳) نجی چری باشیدر . هر
 سنجاقده بر آلائی بکیله بر چری باشی اولمغله اوتوز سگزر عدد ضابط اولمش
 اولونجه (۷۰) ایدر . (۷۱) نجی سپاہ کتخدایری ،

.....

مشير منمخ اصطلاحی يازيلبر قانون اوزره وزيرينك خاصی ارن ايکی کره يوزبيک والتي يوز التمش (۱۳۰۶۶۰) آقچه در . جمله اون التي سنجاق اولوب بش سنجاغی ده حکومتدر . اون طقوز سنجاغک اون ايکیسی سائر مملکتک اياالتنده کيلر کبی اولوب تيمار وزعامتلودر ، بکی دولت طرفدن عزل ونصب اولنور . اما سکز سنجاغی کورد بکلرينکدر . حين فتحده بيقلي محمد پاشانک عريضه اول بکلره خط شر يفارله يوردلق و او جاقلق ناميله مؤبد ويرلمشدر . اصلا عزل ونصب قبول ايتمزلبکلردن بریسی اولدکده سنجاغی اوغللرينه ويا اقر باسنه توجیه اولنور . ابواب محصولاتی محرر اولوب ايچنده زعامت و تيجار وارددر . بر سفر واقع اولسه زعما و تيجار اربابی الای بکی وچری باشيلريله ديار بکر وزيرلرينك قولنده سفره اترلر . فرمان اولبان خدمته کلزلرسه سنجاقلری باشقهسنه ويريرلر بو سنجاقلردن ماعدا بش سنجاق دخی مفروز القلم و مقطوع القدم حکومتلر تحرير اولمششدر . بونزک ايچنده کی تيجار وزعامت حاکملى ملکيت اوزره تصرف ايدرلر . ابواب محصولاتی هر نه ايسه حاکملىنه عأددر . يونلره يازيله جق او امر پادشاهيده (جناب....) القابى قوللانيلور ديار بکرک عثمانلى سنجاقلرى بونلردر : خريوت ، ارغنى ، سيوهرك ، نصيين ، حسن كيف چمشكرك ، سعرد ، مفارقين ، اقچه قلعه در قرب نصيين ، خابور ، سنجاور . ديار بکر سنجاغی پاشا تحييدر . بوسنجاقلرك حاکمی جمله عثمانلى بکلريدر . يوردلق و او جاقلق سنجاقلرى شونلردر : صغمان ، قوآپ ، مهرانيه ، ترجيل ، اناق ، پرتك چباچچور ، چرميك ، بونلر قانون اوزره او جاقلق ايكن بکلرى بلا ولد فوت ارباغله عثمانلى سنجاغی اولمشلردر ، آمد اياالتنده کی حکومتلر شونلردر : جزيره ، اكيل ، کنج ، پالو ، حزو ، بو بش حکومت سربست مير ميرانلق پايه سييله حاکملىنه ويرياير . اما ينه وزير ايله سفره اشمکه مأمورلردر . مير شهرى ، مير پسان ، مير پوزان ، مير قانچوك کبی اوچيوز قدر بوى بيکتملى و اردر . تيجار دفتردارى ، دفتر کتخداسى ، مال دفتردارى و اردر . خاصى (۴۰۳۹۹) اقچه در . ياشاتخى اولان لوا آمده (۹) زعامت ، (۱۶۸) تيمار و اردر . بو سنجاغک قانون

اولوب قطع منازل ایدرک دیار بکر قلعہ سی محاصرہ ایتدی . تیش نبرد عظیم ایدوب طاغ قپوسی وماردین قپوسی جاسلرندہ طوب ضربہ لرندن روی دیوار نیجه یردن رخنہ دار اولوب غزات یوروش صدندہ ایکن کوردیلرکہ ماردین طرفدن بر عظیم عسکر کلیور . یکی کلن عسکرک طلیعه سندن بر قاق آدم ایلری واروب اردویہ کیره رک سردار بیقلی محمد پاشایہ مکتوبلر کتیردی . قرأت اولندقدہ سردار صفاسندن رقص ایتدی ، دیدی کہ : « ای غازیان ، چلدیر جنکندہ بزه امدادہ کلن عمادیہ حاکی منلا ادريس حضرتلری قرق بیگ عسکرلہ ینہ امدادہ کلیورمش . اول نمایان اولان عسکر اودر . » ، همان کلوب اردوی ہایونک بر طرفدہ مک ایتسونلر « دیو فرمان اولندی . و اول آن منلا ادريسک عسکری دخی کلوب امان ویرمیرک متیزہ کیرلر . بو حالی درون قلعہ دہ کی کوردلر کوروب « الامان ، ای کزیدہ ، آل عثمان ! » دیو قلعہ دیار بکری صالح ایلہ وزیر روشن ضمیر بیقلی محمد پاشایہ ویردیلر ، بااعانت منلا ادريس عمادی . بعدہ درون قلعہ دن جملہ اکراد عربان و پریان چیقوب حا کملریلہ برابر ماردینہ واردیلر ؛ آندہ دخی طورہ مدیلر . بوخبر مسرت ترجان سحر اسندہ سایم خان اولہ واصل اولوب سردار مشار الہہ دیار بکری ، منلا ادريس دہ عمادیہ بی مؤبد ویروب عہد نامہ لر تحریر ایلدی . انکچون مورخان روم فتح نامہ سی « فتح سایم خان بدست ابو الشوارب محمد پاشا باعانت منلا ادريس » دیو یازارلر . بعدہ سلطان سلیمان خان بن سلطان سایم خان بغداد بہشت آباد فتحہ کیدرکن بو دیار بکرک آب و ہواسندن حظ ایدرک « عمار اولہ بنم قرہ آمد » دیو مشتا ویروب ایچندہ اوچ آیدہ اون بیگ کیسہ ایچہ کسیدردی . سکہ سندہ (سلطان سلیمان بن سلیم خان عز نصرہ ضرب فی قرہ آمد) یازیلیدر . حالازمین و ترلار دہ او سکدن چوق بولنور . سیم خالص آقچہ در . بعدہ بو ولایت دیار بکری آروجه تحریر ایدوب وزارت ایلہ ایالت ایلہ مشدر .

حکم قانون نامہ سلطان سلیمان بایالت دیار بکر — دیار بکر اوچ طوغلی وزارتدر . طرف پادشاہیدن والیلرینہ کیدن او امر شریفدہ دستور مکرم ،

فتح اولندیسه ده مؤخرأ کفارالنه دوشدی. آخر کردستانده عباسی منسوبلرندن سلطان اوحداللهك اوغلو دیار بکر اوزره دریا مثال عسکرله کلوب یدی آی محاصره ایتدی. درون قلعهده متحصن اولانلر قحط و غلا قورقوسندن امان دیلیوب قلعهی سلطانه یدی شرط اوزرینه تسلیم ایتدیلر.

برنجی شرط عهد عمر اوزره برر آتون جزیه ویره لر. ایکنجی شرط درون قلعهده کی دیرلری منهدم اولیه. اوچنجی شرط پاپاسی، بطریق قیسی ورهبانلری خراج ویره لر. دردنجی شرط تجارلری مسلمانلر کبی کمرک عشری ویره لر. بشنجی شرط درون قلعهده کی خانلرنده ساکن اوله لر. آلتنجی شرط اسکی مشاطلرنده اولولرینی کومبوب کورستانلری باغ و باغچه اولیه. یدنجی شرط آلاجه دستارلرینه برکیمسه مانع اولیه. بویدی شرط حیز قبولده واقع اولغله قلعهی تسلیم ایدوب حالا درون قلعهده کیلرینک بوشرطلر اوزره ساف سلطانلرندن یرلیغ ینلری واردر. بوسلطان اولاددن اولاده دیار بکره مالک اولوب تاسلطان سلیم اول عصرنده دیار بکر حاکمی (الملك المظفر سلطان) ایدی. سلیم خان چلدر غزاسنه کیدرکن بودیار بکر آدملری رهزنلک ایدوب جیوش مسلمینه کاخ، ترجان، بابورد، حاججه قلعه لری یوللارنده خیلی رخنه ویرر لر. بو احوال یرمالل سلیم خانه منعکس اولدوقده فی الحال دیار بکر حاکمنه بر محبتنامه ایله درگاه عالی قپوچی باشینسی کوندروب « بنم رداشم، لطف ایدوب تحت حکومتکزده اولان اکراد اشرا کزی دفع وضبط وربط ایده سز » دیه رجا ایدر. حاکم نامه یی قرائت ایدوب مفهومی معلومی اولنجه بر نامه ایله آدم کوندروب « اکر شاه اسماعیلدن انتقام آله ییلر سن بنم دخی دیار بکریمک ایکی کره یوزیک تفنک انداز کردمدن انتقام آله سن » سلطان سلیم « لسان الخلق اقلام الحق دیرلر. دیار بکر حاکمی بزه اجازت ویرمشدی و دیار بکریمک کردلرندن انتقام اله سن دیمش اولیه الاخیر » دیوب چلدر غزاسنه عازم اولور استعانت جناب باری یاری قیلوب (شاه عجم منهزم اولنجه عثمانلی عسکری منصور و مظفر ارضرومه داخل اولور. ببقلی محمد پاشا یوزیک عسکره سردار

بر آرامکاه قدیم اولوب جملہ سی مرحوم سعید و شہد قچار بک خیر اتیدر .
 اہالیسی ہپ مسلماندر . قلعہ سی غایت یاقیندر .

آندن ینہ قبلہ یہ کیدرک (قرہ کوپری) یہ کلدک . مصنع و مزین بر
 کوپریدر . آلتندن (دوکچی) صوی آقار . ابتدا طلوعی یوقاریلردن
 اولوب نہر شطہ آقار . بوجسری عبور ایدوب قرہ طاشلق نام قالدیرملی
 یولہ باصدیغمزده العظمه لله باران آسمان نزول ایدوب بزى اویہ ایتدی کہ
 نہ آتمزده مجال قالدی نہ بزده ! نیجہ بیکرنج و عنا ایله بر جای مناص بولہ میوب
 آخری (دیر بکر) ہ داخل اولدق .

اوصاف قلعہ قرہ آمد یعنی بلدہ دیار بکر — سبب تسمیہ سی ایچون
 نیجہ کونا قیل وقال یازمشلر . حضرت یونس بی علیہ السلام موصل عتیقده
 ساکن اولوب اول دیارک خلقنی دینہ دعوت ایلدیسہده بر فرد آفریده
 ایمانہ کلدیکندن غایت متالم ولوب موصل خلقنه بدعا ایتمکله خراب
 اولدی . آندن دیار بکرہ کلدکده اہالی بلا معجزہ ایمان ایتدکلرندن یونس
 نبی محظوظ اولوب « ایلکیز و یتکز معمور و ابادان و خلقتکز دائما مسرور
 و شادان اولوب جملہ اولاد و عیانکیز نجیب و رشید اولہر » دیہ دعای خیر
 ایدوب نفس قیاسی نام محلده بر مغزہ ایچنדה یدی ییل ساکن اولدی .
 او عصرده بر دختر پاکیزہ اختر ملکہ وار ایدی کہ عملاق قزلرندن ایدی ،
 یونس نبی یہ ایمان کتوروب اسلام اولدی . غایت زنکین اولدیغندن حضرت
 یونسک تلمیسیلہ بودیار بکری سیاہ سنک خارادن بنا ایتدیکی ایچون اوقزک
 نامہ نسبتلہ مسمی اولوب مورخین عجم اکا کورہ (دیار بکر) دیمشلر ،
 (قز شہری) دیمکدر . اما مورخان روم ذوی المفہوم جملہ درت دیواری
 سنک خارادن اولمغله (قرہ آمد) دیرلر . دفترخانہ پادشاہیدہ دخی اولیہ در .
 نتیجہ مرام (دیار بکر) دولتدن دولہ کچوب نوشیرواندن سوکرہ حضرت
 ابا بکر الصدیق خلافتندہ حضرت خالد یتمش بیک عسکرہ سردار معظم
 اولوب بودیار بکری قیاصرہ دن ضربہ تیغ ایله فتح ایدرکن جیوش کفار
 قورقورلرندن کندولرنی ایچ قلمہ دن اشاغی آتوب پارہ پارہ اولدیلر و قلعه ده

ارغنی بکنه پاشا اقدمزك مکتوبلرینی و یروب پاشایه ایکی یوز دوه یوکی ذخیره ، بش آت ، بش شیخانی قایج ، بر قطار قزیل قاطر هدیه و یروب حقیره ده بر آت ، اللی غروش ، بر معروی سیف آتشتاب و یردی . ارغنی بکنک اوچ بیک کردستان عسکر یله پاشانک استقبالنه روان اولدق . جانب شمالدن (باش خان) . کلدک دیار بکر خاکنده زیبا بر خادر . ارغنی بکی پاشایه هدایا لر بله مشرف اولدقده بر سمور کورک کیوب پاشانک دائره سنده قوندی . کوندن کونه پاشانک عسکری افزون اولوب ابشیر پاشا خوفندن بری اولدی . ایرتسی کون پاشا اقدمز مکتوبلر یله دیار بکر والیسی فراری مصطفی پاشا ذمتمده اولان اوتوز یدی کیسه قرض حسن مالنک تحصیلدچون بو حقیری دیار بکره کوندردی .

باش خاندن دیار بکره کیتدی کمز

بو محله پاشا اقدمزله و داعلا شوب پاشا ترجیل و مغارقین سنجاقلری اوزره متوجه اولدقده بهار ایامنه قریب اولغله چمنزار اوزره خیمه و خزکاهلر ایله مکث ایتمک اقتضا ایدوب دیار بکرده قالان اوطاقلری و قراریده مالیه چرکهلر و چادرلر آلق فرمانی و دعای خیر یله دست بوس ایدوب آنلر جانب ترجیله بو حقیر دیار بکره روان اولدق . ابتدا باش خاندن قالدقوب چرمک قلعه سی یولبله بر خرابه (صغر دیکن خان) صاغ طرفزده قالدی . حقیر اون عدد خداملر مزله جانب قبله یه کیدوب (اورته خان) ده منزل آلدق .

آندن ینه قبله یه کیدرک خراب اولان (شربتین) قصبه سنده منزل آلدق . دیار بکر خاکنده اولوب اوللاری غایت معمور ایمش . حالا ایکی یوز خانلی ، بر جاملی ، بر خان عظیمی ، بر قاچ مختصر دکانلی قصبه جقدر . عتیق بر تکیه سی وار اکیل بکنک پدری قچچار بک آنده مدفوندر . عمارتنک طامی آنده ورونده یه مبدولدر . عایه الغایه محلنده بنسا ایدلمش

کلان امرلک القابنده (جناب) ديه ياز يايير . حاکمی بلاولده فوت اولسه
حکومتی آخره توجیه اولنور .

بوشهری تماشا ایدوب آتلمزاه شطی قارشى به کچمرك (حینی) قصبه‌سنه
کلدک . دیار بکر خاکنده شط ساحلنده باغلی باغچه‌لی معمور و آبادان قات
قات خاندانلر ایله مزین بررابطه زیبادر . آندن بین الشرق والغرب باغلیر ایچره
کیدرک ارغنی قلعه‌سنه کلدک .

اوصاف قلعه ارغنی — بوقاعه‌یه بردنج کوپریسی ، دمیر قپو طقوز اون
ساعتلک یردر . بانسی آل‌عباسدن سلطان وحدالله زاده (ارغنی سلطان) دره .
اهالیسی غلط اوله‌رق (آرغنی) دیرلر . نیجه ملوک الینه کویوب
۹۲۱ سنه‌سنده کورد منلا ادریسک اعاتیله بیقلی محمد پاشایه اهالیسی مطیع
اولوب قلعه‌نک مفتاح‌لرینی تسلیم ایتدیلر . بعده سلیمان خان تحریری اوزره
دیار بکر ایالتنده سنجاق بکی تختیدر . طرف پادشاهیدن بکنک خاصی
(۲۰۰۵۱۵) آچهدر . (۱۰) زعامت (۱۲۳) تیماردر . چری باشیسی ،
آلای بکیسی واردر . قابون اوزره جبه‌لولریله جمله ایکی بیک عسکر اولوب
بکنک لواسی آلتنده سفره کیدرلر . یوز اللی آچهلوق شریف قصادر .
قلعه دزداری ، قلعه نفراتی ، سپاه کتخدایری ، یکچیری سرداری ، محتسی ،
شهر صوباشیسی واردر . شیخ الاسلام ونقیب الاشرافی دیار بکرده در .
قلعه سنک زمینی شط العرب کنارنده اولوب سنک تراشیده ایله یایلمش بر
قلعه زیبادر . جبه‌خانه وطوپلری بکنک طرفدندر . ایچ ایل اولوب منتهای
سرحده اولغله مهمانلری طرف دولندن دکلدر . ارغنی انکوروی وباده‌سی
غایت مشهوردر . شط نهرینک برباشی بوقلعه حائلده کی تحت مشاد طاغلرندن
چیقوب قره آمد آلتندن عبور ایدر .

بوارغیندن جانب غربیه سازاق یول ایله چرمیک قلعه‌سی بره‌یزلدر .
عبدی هر ، سیوه‌رک ، رهبه ، سن روحا ، قره قایق ، کرکر وجونکوش ،
صغراز ، سوره ، کاخته ، حسن منصور ، بهسنی ، صدربار ، مرغش قلعه
وقصبه‌لریده بوحوالیده در .

ارغنی و اکیل بکینه کیتدی کمز — ایلیکین هابوس قریه سنده منزل آلدق .
 دیار بکر ایالتده خرپوط سنجاغنده خرپوط بحیره سی کنارنده اوچیوز خانلی
 برکوی اولوب زعامتدر . آندن صاری قامش قریه سنه کلدک . باغلی ، باغچلی
 زعامتدر . آندن ینه جانب شرقه برکون کیدوب مراد نهرینی کچهرک پاشه —
 اغندمزک مکتوب محبت اسلوبلرینی یالو بکی مرتضی بکه ویروب پاشا اغندمزه
 یوز اللی دوه یوکی ذخیره کوندردی . کندیلری دخی استقبالنه متوجه اولوب
 حقیقه اوچیوز غروش ، برآت برزدوا کورک احسان ایتدی . بو یالو قلعه سی
 مراد نهری کنارنده اوج آسمانه سرچکمش برقلعه اولمغله دیندن نهری سهولته
 کچوب دمیر قپو قریه سنه کلدک . دیار بکر خاکنده کورد وارمنی کویی اولوب
 زعامتدر . بو محله دیار بکرک ربجان بوشانلغینه اوغرادق . شط نهرینک ایلیک
 منبعلرینک برفرقه سی دخی بودمیر قپو قریبنده چنارلی دره نام محلدن دیر بلوب
 دیار بکره کیدر . زمان قدیمده بوراده نوش روان عادل بر دمیر قلعه اشا
 انشا ایتدی کندن دمیر قپونامنی آلمشدر . بورالرده کاه شماله ، کاه جنوبه سرسری
 ار کزوب نهایت (ترخی) قریه سنده منزل آلدق . دیار بکر حکمنده اولوب
 اهالیسی کورددر . کنار شطده جامعلی وزعامت بریه در . بورالرده (بردنسیج)
 قریه سنده شط اوزرنده عجیب ، غریب برکوز کوپری واردر . بورادن شطی
 عبور ایدرک کیل قلعه سنه کلدک .

اوصاف قلعه کیل — بو قلعه یی چلدیر فاتحی سلیم خان اول وزراسندن
 ملا ادریس ایله بیقلی محمد پاشا کوردستان حاکمی (اولو قچور خان) دن فتح
 ایتمشلدر . حالا دیار بکر ایالتده سنجاق بکی حکمنده در . قلعه سنک زمینی
 شط کنارنده یالچین قیالر اوزره واقع اولمش هوا دار ، باغچلی ، باغلی طوپراق
 اورتولی رعنا خانلردر . از جمله حاکمی مجار بک اوغلو عبد المؤمن بکک خانه سی
 معمورددر . کندیلیسی غایت مسن امور دیده بر بکدر . الای بکی وچری باشیسی
 واردر . اما بکی عثمانلی بکی اولیوب عزتل نصب قبول ایتمز . بکی فوت اولسه
 سنجاغی اوغلو نه توجیه اولنور . زیرا حکومتدر . طرف پادشاهیدن بونلره

خدمت مقابہ سندنہ پاشانک راہی اوزرہ عریان بریان شارلاق مارلاق صیرہ ایلہ سلامہ دیزلدیلر . نیجہلری القاووشدیرمدقلرندن بہضعر زاختیارلری « ملک پاشا حضورندہ ادب خوشدرا القاووشدیر » دیہ تعالیم ایدرلردی . عجیب نصیحت خامدو کہ کندیلری اوست باش آچیق ایکن کوچکلرہ تعالیم ادب ایتمک ایسترلر . یاشای حلیم بونلرہ نظر ایتیوب سکمان عدد آلتون احسان ایدرک کذر ایتدی . فرات نہرینہ قریب ایزولی قریہ سندنہ منزل آلدق . خرپوط خاکندہ ایکی یوز خانہ لی برجامعلی معمور زعامتدر . جملہ اہالیسی خرسز وقطاع طریق ایزولی کوردلر بدر . بو محلدن اشاغیجہ ینہ نہر فراتہ قریب کمورخانہ واردر کہ بی امان یردر . آندن اشاغیدہ فرات نہری ایکی قیا آره سندن حدتہ جریان ایلدیکندن صاعقہ وار صدا سندن آدمہ دہشت حاصل اولور . حتی فاح بغان سلطان مراد رابع بو محلہ برکوزل، یوکسک کوپری یایدیرمق مراد ایدیندی . تمیل یرلری هموار ایدوب مباشرت اولنہ کرک ایدی . حکمت خدا بعد فتح البغداد جناب سلطان مراد استانبولہ واردقده روح برفتوحی (ارجعی الی ربک) امرینہ امتثالاً دار باقی یه کیدوب دارفانیدہ کی جبری نامام قالدی . بونہر فرات اوزرہ کومور نہری قریبندہ بیوک برکوپری نظیرسز بر خیرات عظیم اولوردی . اما بو کوپری پی یایمق ایچون غایت استاد بنا کرک . زیرا بر طرفدن بر طرفہ (۱۱۰) ذراع لیکیدر کہ ایاصوفیہ طاقلرندن عریضدر . فقط ہمت بشرہ اندازہ اولہ میہ جغدن غایت سہل کاردر . بورادن قاقوب مالقوج قریہ سنی کچدک . بوکا قریب خرپوط قلعه سی صول طرفزده قالدی . آندن ینہ جانب شرقہ کیدرک ملا افندی قریہ سندنہ منزل آلدق . خرپوط نواحی سندن یوز خانہ لی ، برجامعلی معمور زعامت مسلمان قریہ سیدر . ملا افندی حضر تلی دہ جامعی جنبنده مدفوندر . بورادن پاشانک اغالری خرپوط کویلرینہ ، باش خان، اورتہ خان، شربتین، اکیل ، ارغنی ، چیرمیک ، جنی ، یالو کویلرینہ کیدوب یافته ایلہ قوناقلر ویردیلر . پاشا اقدمزده بوکویدہ اون کون او طور مغلہ قرار و یروب سائر نواحیدن ذخیرہ لر کلمکہ باشلدی . بورادن حقیری ارغنی و اکیل بکینہ کوندردی .

شرقه میال اولوب بش منزدر . اورفه ، عیناب ، قیصریه قلعه‌لری دخی ملاطیه‌نک جنوبنده بشر کونلک یولده درلر . ملاطیه بوسکنزپاره شهرعظیمک اورتہ سنده واقع اولمش بریندر آباددر . قومی ترک و کورددر . ایزولی کوردی و ترکیانی چوقدر . لوند رنجبر شجیع و بهادر قومی واردر . جمله‌سی مؤمن ، موحد ، تام‌الاعقاد آدملردر . هدیسی عرب دوست اولوب نعمتلری مبدولدر . هر عرب ایدیار بر آدمک دارینه طوغریلوب وارسه البته آکا اکرام ایدرلر . مجمع‌علما ، منبع‌فضلا ، مسکن شعرا در .

زیارتگاهلری — اصبوزو یولی اوزرنده صاغ طرفده (قره‌بابا) صول طرفده (علی‌بابا) دار اغاجی قربنده (سید کاخلی سلطان) بونلهپ هارون الرشید ایله استابول محاصره‌سندہ بولمشردر . اصبوزو باغلری ایچنده خانہ سید بطل غازی حراسانی برمفید و منتصر خانہ ایدی . روحانیت بطل ایله ایدی یوز ییلدنبری بناسنه ذره قدر رخنه کلامشدر . ملک احمدپاشا محب خاندان اولمغله بو آستانه‌نی جوانب اربعه‌سندن توسیع ایدوب مجدداً برفه‌عالی و کونا کون مقصوردر و اهل تفریح ایچون مطبخلر انشا ایدوب نجبه یوز عدد باقر اوانیلری وقف ایدوب تر به دارینه تسایم ایله اهالی و لایقی ناظر نظار تعیین ایدرک سجلانده ترقیم و تسطیر اولندی . حالا تکیه و زیارتگاه ارباب دلاندر . فقرامی اکسک دکل بعد العمار برقاج کره دخی اوغرایوب زیارت ایتدک . کویا هنوز استاد بنا الندن رها بولمش بر نیازگاه ایدی . جمیع اهل بلد استسقا دعاسنه بونده جمع اولورلر . مستجاب الدعوه بر عبادتگاه قدیمدر . بو مقام شریف قربنده سید احمد درانی ، قرقلر مقاسمی ، حضرت شیخ شافعی زیارتگاهلری واردر . ملاطیه علی قدر الامکان سیر ایدلدکن صوکره یینه جانب شرقه اونر ساعت کیدرک نهر فرات کنارنده منزل آلدق . بو محله ساحل فراتده خیمه و خرگاهلر منزله مکث ایدوب هوا معتدل اولمغله بش‌التی سعدیه کیسی ، صال ، و پوپلر پیدا ایدرک اوچ کونده فراتی قارشویه کچوب دیار بکر ولایتده ایزولی کورد عشیرتی ایچروسنه داخل اولدق .

انجوکه غریبه اولدرکه ایزول اکراددی کورکچی و کشتیانلری ادای

خوانسندگان و سازندگان و مطربانک سگاه دوکاه نو او بوسه‌ک فصل‌لری
 ایشیدنلر مست باده غرام اولوب. سلف صاحب خیراتلری بو چنستانده کونا
 کون چمنزار مصطبه و کونا کون صفه‌لر و مطبخ‌لرندده صوایله دونر کباب
 دگیرمانلری یا مشلردرکه نیجه یوز سیخ‌لره ات سانجوب چرخ‌لره قویوب
 دولابلری مائه‌جاریلره دوران ایتدیره‌ک اعلا لطیف ترونازه کباب پیشیرلر.
 بو مسیره‌ک هر گوشه‌سندده کونا کون صحتلر اولور. کیمی مباحثه علم ایدر،
 کیمی ایبات و اشعار او قور، کیمی مداح و قصه خوانلری دکلر، کیمی مقلد
 و مضحکلر ایله اکلهور، کیمی ساز و کیمی سوز ایله طرف طرف حسین
 بیقرا فصللری ایدرلرکه وصفنده لسان قاصردر. اصپوزونک جوانب
 اربعه‌سندده باغ و باغچه‌لری بریرینه مشاور اون بش عدد باغ ارم، مثل معمور
 و آبادان، خان، جامع و حمامی، سوق مختصرلی کویلر واردرکه هربری بر
 کونا ارد بهشت نشانه‌سیدر. و هر برندن برر پیکار آقوب یمین ویسارنده‌کی
 مشکلی باغچه‌لری صولار.

ملاطیه‌یه دوت طرفدن اوچ کونلک یول یقین اولان بلده‌لر — غرب
 طرفنده اولاش و قنقال یولیه سیواس شهری اوچ کونلک یولدر. شرق
 جنوب‌سندده البستان قصبه‌سی واردر. شمالنده دیوریک قلعه‌سی اولوب دیوریکدن
 کیلان کوپریسنی کچرک آلاجه خان قریه‌سندن کلان صولر کیلیر. آندن
 صاری چیچکده‌کی کوپری دخی کیلوب عین قلعه‌سنه واریلیرکه فرات کنه
 رنده‌در. ملاطیه‌یه کامل اوچ قونا قدر. جنوب‌سندده حسن منصور قلعه‌سی
 اوچ قوناق اولوب آره‌لرنده کومورلی طانچی واردر. قله‌سندده جزیره‌دجله
 وار، شمالیه شرقی آره‌سندده فرات نهری آشیری خرپوت قلعه‌سی واردرکه اوچ
 کونلکدر. اما حقیر ایکی کونده مستوفی واردم. زیرا بومنزلالر یوریمکه باغلیدر.
 طرف جنوب‌سندده درنده قلعه‌سی وار، روم قلعه جنوب‌سندده دوت منزادر. پیرمک
 قلعه‌سی دخی جنوب‌سندده بوذکر اولنان سکز پاره بلده‌لر هپ اوچ کونلک
 یوله‌در. اما آق سرای شهری بهیر اولوب بش کونده واریلیر. حلب بندری
 دخی ملاطیه‌ک جنوب‌سندده بش منزادر. مرعش، دیار بکر قلعه‌لری جانب

استانبول کیرازی تکر داغی ویشنه سی کبی دانه دار وابدار دکلدراحی صلی بو با
ارمک مدحتنده لسان قاصر و قلم کاسر درر . بو باغ ارم ملاطیه نک جانب قبله سنده
وربع ساعت مسافه درر . اماینه باغ وبعچه لری مشبکلی بوستان لری بر برینه
مشاور بهار فصلی اولدقده ملاطیه شهرینک صغیر کبیر ، اعیان و فقیر جمله خاکی
شهر دن اصپوز باغ لری نه کوچر لر شهر ده آنجق غرب الدیار آدم لر له تجار لر
و بعض نسا را ایله اوچیوز قدر سپانلر ق لیر . بونلر هر شب فانوس لرین چراغان
ایده رک شهر ایچره نکهبانلق ایدر لر . و طبل لرینی دو که رک قول قول اولوب
شهر ایچره دوران و سیران ایدر کن مجرم آدم طوتسه لر امان زمان ویر میوب
قتل ایدر لر . زیرا الرنده سلاطین سلفدن مطلق یرایغ بلایغ خط لری
واردر .

ایشته بو منوال اوزره اهالی بو اصپوز باغ لرنده کامل سکز آی اهل عیال
واخوان بی و فالریله شب و روز عیش و نوش ایدوب دوام دولت پادشاهی به خیر
دعا ایدر لر . اک ادنا غربیک بوراده بر فرسخ یرلک بانغی اولسی مقرر درر . جمله
یدی بیگ سکز یوز باغدر . میر آب بو باغ لره صوصال دیغندن هپسی دفتر نده
مسطور درر . هر باغده بر باغ خانه سی وار . اوچیوز قدر فسقیه ، حوض
و فواره لی ، حاملی اعیان و کبار خانه لری واردر . پاشا ، مسلم ، ملا ، جمله ضابط
و رابط لر بونده درر . جامع لری مسجد لری مدرسه و مکتب صبیان لری تکیه
و حمام لری ، التیوز (۶۰۰) قدر دکان لری وار . الحاصل شهر ده نه قدر
عمارستان و ارسه بو اصپوز و ده آندن معمور اینیه عالییه وار .

بیکار باشی مسیره سی — دیر مسیح نه ری کنار نده بر تفرجگاه بی مثالدر که
سائر مسیره لر بونک یاننده هیچ قالیر . او یله بر خیابان شکوفه ستاندر که کویا
چار باغ اصفهاندر . کل سنبل ، زرین ترکس ، بنفشه و توتیامی انسانک زیر پاینده
پامال ورومال اولمده درر اغاچ لرینک قدو قامتی آسمانه سر چکدیکندن ظل
حمایه لرینه صینینان لره آفتاب عاتابک اصلا تئیری اولماز . هر گوشه سنده هزار
عندیب و هر کل دالنده بر هزار دلفریب نوا خونلق ایتدکده انسان عالم
ارواحه ایمش کبی ساکت و اصم اولور .

مسطوردر. (كوك صولى آرمودى) مشهور اولوب هر بىرى بر قى كلير. بوندىن طوروشى يايازلر، صوينى كويا آب جلابدر. بلنكه كثرى ارزردن ش ايدنه بر كيفت و كرمى جك و يرير. تقويه ايچون غايت نافعدر، متأهل اولانرتناول ايدرلر. بك آرمودى دىخى لذىذ و آبداردر. حتى استانبولك اعيان و كيارى بوملاطيه دن الغار ايله آرمود فائزلىرى كتيردوب استانبول فـانلريه آشيلارلر. ملائيه آرمودى اولور.

ملاطيه نك يىدى درلو الماسى اولور. از ميد شهر نك مسك و فريك الماسدن لذىذ و آبدار خداني مسك المادر. اما كفه ديار نك سوداق الماسى قدر ايرى دكل آنجق اوتوز قرق درهم كلير لىكن جناب پروردكار بوملاطيه المائيه بر كونه رنك و ير مشدر كه آلى، آل، قير مزىسى قرمى و سائر و نكلرى هپ علامت صنع خدادر. هيچ بر نكه مشاهرتلى يوق حتى بر خاندده بش اون عدد الما اولسه رايحه طيه سندن انساك دماغى معطر اولور كويا (وراح - حراح مثل تفاح و بالله اعتمضم عما يصم) عباره سى بومالار حقنده سويلنمشدر. حتى ملاطيه ظرفاسى و نازنين خاتونلى بومالار اعاچنده ايكن شمع غسل ايله آيات و اشعار تحرير ايدرلر و نجهلرى كانغه آيات مناسبى مقرر اص ايله اويوب المالار اوزره ياشد يرر. اول المالار اعاچنده ايكن كسب هوادن طراوت بولوب و قرك تاثيرندن رنك و فر حاصل ايدرك كالن بولدقده مذكور كاغد و شمع غسللك آلتدن بياض و صارى حسن خطلى يتلر حاصل اولور كه هر بىرى كويا برر سحر ميندر. بو المالى قوپاردقن صوكره ولايت بولايت اعيان و كباره وبالذات پادشاهلره هديه كوتوررلر. بوده بو دياره مخصوصدر. يىدى كونا ايواسى اولور كه دانه سى بر رقيه كلير. اما پاياط ايواسى، آتمك ايواسى غايت آبدار و لذىذ اولور. مسك و عنبر فامدن زياده رايحه طيه و يرر. خصوصا بو باغ ارم ايچره سىد بطل جعفر غازينك رحم مادر دن مشتق اولد ينى بيت الحزن واردر. بو بيت الحزنك اطرافنده اولان اوزوم بشقه بر ديارده بولنه ماز. طور بالى اوزوم صارماسى، كوفتر بادم قيرماسى، اوزوم شيره سى و بصد ينى اوزوملى تارخانه سى ينه بو دياره مخصوصدر. كيرازى و ويشنه سى و ارايه ده

توخه صويي — بو نهر رقبه طاغلرندن كلوب كندوسنه اصپوزان باغلر نده
اوج عدد عيون صغيره منصب اولور. ده اشاغیده بيكارباشی (صوي
قاريشير . آندن آشاغیده دخی دير مسيح صويي قاووشوب اصپوزان باغلر ي
سقي ايدرك وملاطيه قلعه سی ديوارينك اساسنی دو كرك عبور ايدر . ده
اشاغیده (دوال دره سی) نام محله تل صوييله برله شیر .

تل صويي — ملاطيه شهرندن بش ميل آناغی مسافه ده توخه صويندن
بر فرقه دخی كلوب جمله سی بر اولو چای اوله رق روم طرفندن وديوريکی
طرفلرندن كلن تجار وساړ آينده وروندكان بو نهر لر اوزره سلطان حسن
منصورك عبرتتا قرق كوز جسر عظيمندن عبور ايدرك ملاطيه يه وصول
بولور لر . ديار كوردستانده مشهور آفاق اولان بيوك كوپرولرك بری ده بودر .
اما بطمان وحسن كيف كوپرولری قدروعالی دكلدر .

اصپوزان باغ ويايلاغتك توصيفی — سياحلرجه اك مشهور اولان باغ لر
شونلردر . بودين سرحدلر نده (پچوی سرم) قلعه سنك آردنده بارودخانه در
سيروز شهرينك قلعه آردی، كفه ولايتك سوداق باغی، استانبولك كاغد
خانه وكوكسو سجاه باغلی وپادشاهان عثمانينك يوز يمش عدد مسيره باغلی،
ازمید شهرينك طوپ یری، قونیه نك مرام باغی، آداليه نك اصطفان باغی،
دارنده قصبه سنك دارنده باغی، ديار بكرك شط ساحلنده کی ريحان باغی،
مصرده کی فيومه شهری باغی وساړه وساړه... در .

اما بو ملاطيه نك اصپوزان باغلی آب وهواسنك لطافتی، بی حد بی غايه
ميوه سنك بولنی جهترييله ساړلرينه ترجيح اولنور باشليجه ميوه لری
شونلردر :

آل حمري، صاری حمري، مشمش حمري، بیاض حمري، بك حمري،
صولو حمري، اتلی حمري ناملریله یدی درلو آبدار قايصی اولور که باغدن
شهره شه لر ايله کوچ حال کتير بيلير . سهل اينجنسه صويي قالمز . هر بر قايصی
قرق، الیشردر هم کلير . زرد الوسنك حسانی خدا بيلور . غایت کثرتدن بشیل
ياپوب تجار لری ديار، ديار يوكلر له طا شور لر . سکسان درلو آبدار آرمودی سچلنده

كايىسالىرى — يىدى عدد كلىسالىرى واردر . اك بيوكى اىپوزوسى
قربنده (ھىر مېسېخ) اولوب بر كوه بىلندك زىرنده واقع اولوب جبىلدىن اينى
بر ايرماق يانتىن كچر . يىمىن ويسارى ھېپ اىپوزو باغلىرىدر .

حبوبات و محصولات — يىدى درلو دانه وار بىقداي اولور . مثلى مكر
حورانده اولسه . شعيرى ، پنبەسى ، چوپى ، سىجرا زىندەكى غلفزارلىرى
مرغوبدر . فول و حماسى غايت مشهوردر . صنايعىدن بىياض پنبە اىپلىكى ،
بىياض پنبە بىرى پك مشهوردر .

ما كولات و مشمرات — طاغلىرىندە (كرنكوو) نام قدرت حلواسى اولور .
بامرالله آسماندىن ياغوب مېشە و پلىد اغاچلىرى ياپراقلىرىندە اولور بر حلواى
مىسلىدر . طاغلىرىندە مازى ، دىشلەرنىندە پاضى واسپىناق و لىخنىسى و سائۇر سېزەلىرى
مىذولدر . يىدى درلو قىيصىسى و زردالوسى و سىكسان درلو آبدار آرمودى
سجالاتىدە مسطور اولوب ، يىدى كونه ايواسى و يىكرمى درلو الماسى و دوربىلى
اوزومى ، كىرازى مشهور آفاق اولوب آشاغىدە تىخىر اولنور .

مشروباقى — بو شەردە بر كونه بىياض بال اولور كە ربع مسكوندە نظىرى
بولونە ماز ، مكر آيدوس بالى اولە . قرمزى صرەلرە استانبول اعياننە نىچە
يوز بىك قوانوز عىسل مصنى ھدايا كوتورورلر . بونك شىرتى و ملاطىھ اىوا
پروردهسى شىرتى پك طاتلى اولور .

كار و كىسب رجال — خلىقك اكترىسى باغاندىر كە نىچە كونه محصولاتى
ايھە كىفاقلنىرلر . بر قىسمىدە پنبە اىپلىكى اكىرلر . بر زمەرىسى جلاخ اولوب
بىياض پنبە بىرى طوقورلر حاصلى جملەسى اصناف و اھل كىسب و كار آدملىرىدر .
باغلىرى — ملاطىھدە يىدى بىك سىكزى يوز باغ و التى يوز مشبك بستان
اولوب ھېسى مىراب دىقترندە و سجالاتىدە مسطوردر .

ملاطىھنىك جانب اربە سىندن جريان ايدىن نەھىرلر — نواھىسندن و حوا -
لىسندن بىوك كوچوك اون يىدى عدد عيون جارىھ جريان ايدىر . (سىماط)
صوىي : ملاطىھنىك سىماط قلەھسى طاغلىرىندن چىقوب حرىتە ، اندىن ملاطىھ
شەھرى خارچندە (توخمە) صوىنە قارىشىر .

جوم حمای ، واروشده برده بهرام پاشا حمای واردر . بوذر دن بشقه
اوج یوز قدر خاندان حماملریده وار .

رجاله مخصوص ارلان اسملری — بکتاش اغا ، حاش اغا ، قوتلو اغا ،
عطا بك ، رضا بك ، سنان بك ، شادی بك ، وامثالیدن عبارتدر . علمایی
نسبی ایله توسم ایدر لر . مثلا منلا بر دینچی ، منلا خو بریدی ، منلا شقاقی ،
منلا صور اغا ، منلا خلیلی ، منلا جیبی .

اسماء نسوانی — حوا ، ها ، تنزیله ، انزله ، کلیمه ، علمه ، رقیه ، امینه ،
کذابان ، کلثومه ، فاطمه (فاطمه) ، خاتمه ، مریم ، امهان ، نسا قالدین ،
ذوالیخه ، مشکوره ، عاتکه ، زخر فیه ، سذیه ، هانمه ، خریجه خام کچی .

اسماء چا کران — منلا دلاور ، سرور ، هنرور ، بشیر ، نذیر ، ایواز ،
رستم ، فیکرلی ، سلیمان ، کرار ، سیاوش ، ذلغجام ، ذوالفقار ، مراد ، زلزن
خدا ویردی ، الله ویردی ، چالاب ویردی ، جان ویردی ، جان بزدی ،
جوان مرد .

اسماء جواری — منلا تابنده ، حاکمه ، ثابتسه ، ترفیل ، غنجه بوی ،
نرکس ، کاشخه ، سنبله ، حواره ، فدایه ، وردیه ، مالکه ، هری ، فخری ،
یاسمن ، کلسستان ، افناد ، شاحمه ، بانویه ، دمرخان ، بدخشان ، کلکون ،
جان فدایه .

بکار اوطه لری — هر برنده بیکر آدم یاتار اتی عدد بکار اوطه لری
واردر . بونلرده اکثریا پاوججی بکارلری وطربزونک بزاز لازلری ساکن
اونور لر . هر کیجه بعد العشا طاوول چالنبوب قپولر اورتیلور . حاکمی
بوایدردر . عمارتلرندن ماتقدمده اسکی جامع عمارتی معمور ایش اما شمندی
معطلدر .

کوپریلری — ملاطیه دن بش میل اشاعی عبرتتا قرق کوز بر جسر
عظیم وار . بانسی سلطان حسندر . اصپوزو باغلرندن جریان ایدن دیر مسیح
صوینک (ل) قسمی ملاطیه ایچندن کچوب بیکاروتوخه نهر لریله بر اولوب
بوکوپری التندن کچر .

کندی بی قایجہ دوش وروب هلاک اولدی . کرچه ترکان وکورد شهریدر
اماب وجدلرندن ایشدککری ادویہ مجربہ بی قوللانیر حاذق علمای ابدانی
واردرکه دیار المان وقرمانده اولبه استاد بولنه مز . یدی دکان جراحی وار .
بشارت اوسته کورد آدملری اولوب غایت کاملردر . کوردستان اولمغله ابله
یعنی اوغوز آدملری چوقدر . کیجه قائم کوندوز صائم خلقدن منزوی
کیمسه لیده چوق بولنور . اعیان و اشرافی سمور کورک والوان صوفلر
کیرلر . ادنالری ایسه شال و شاپک کیرلر . وسط الحال اولانلری چوقه
وکونا کون ملاطیه بزى وحققان نیا کون کیرلر . زنکین قادینلری مجیر فراجہ
ویاصی باشی ایلہ کز لرلر . اما اکثری فترا خانولری بیاض جار ، ازار برقع
بورونوب سیوری تاقیه کیرلر . ایاقلرینه صاری وقرمزى چیزمه کیمهلری
مقرردر ،

لهجه مخصوصهلری — کورد و ترکان لسانی اوزره تکلم ایدرلر . اما
بعض اصطلاحلرندہ نیجه کونا کلاملری واردر . مثلاً « هله مت صفای کتیر »
یعنی دیرلرکه البته باردانجی کتیر دیمکدر و « همسه سی پوزانده در » دیرلر .
جمله سی باغده در دیمک ایسترلر .

آب وهواسی — آب وهواسی غایت لطیف واعدال اوزره در . سیاحان
بروبجراک بیانلری اوزره تبریز دلاویزک هواسنه مشابه وبلکه دها فائدر .
حقا که هواسنک کمال اعدالدن خلقی زنده وتن پرورلردر .

قویو صولری — ایکی بیک مقدارى قویولری بولنوب آب زلالیله باغ
وبوستانلربی سقى ایتدکلرندن ماعدا هرکس خانه لرندہ وقت حاجتده قویو
صویو استعمال ایدرلر . کرچه ماء چاهه احتیاجلری یوقدر ، اما هرخانه ده
بر قویو مقرردر .

حاملری — یدی عدد خوش هوا ، خوب بنا حاملری واردر . الجہ
حمام ، سلحدار مصطفی پاشا حمامی غایت مفرحدر . یکی حمام ، بک حمامی ،
قوماجق حمامی ایکنجی درجده بولنورلر . علی مصرى حمامنى بر اولیاء الله
بنا ایتمش اولمغله نظرکاه و زیارتکاهدرد .

درون قلعهده امير عمر مسجدی ، قره خان مسجدی ، سرای مسجدی ،
 قزلر مسجدی ، خانقاه مسجدی ، طوب طائی مسجدی ، چرمك مسجدی ،
 الاجه قیو مسجدی ، بوستانجی مسجدی ، بكتاش اغا ، كوچك محله ،
 كوردلر مسجدلری . مکتبلرندن (سجااء امام) ، (عوض امام) مکتبیلری
 مشهوردر . تکیه لرینك اڭ مشهوری اصپوزان باغی ایچنده (سید بطل
 غازی تکیه سی) اولوب بالذات بطان غازی بوراده متولد اولوب ملك احمد
 پاشا تعمیر وترمیم ایلمشدر . چشمه لرینك صوبی آب زلال مثال اولوب باغ
 كوه اخكردن یعنی كور طاغندن و دیر مسیح عینندن نجان ایله شهری پیراب
 ادر . سیلرلرندن سواد معظم سلسیللری کبی تکلفی یدی عدد سیدخانه
 واردر که بریسی سلحدار مصطفی پاشانکدر .

سرایلری — اون بر عدد خاندان اعیان و کبار واردر . جمله سنك مکلفی
 پاشا سرایی ، امین سرایدر .

کاربانسرایلری — اڭ مکلفی سلطان مراد خان مقبولی سلحدار مصطفی
 پاشا خان اولوب یوز یتمش حجره لی و تیمور قپولی ، قبه لره آراسته اولمش
 بر خأ بی مندر . قپوسی اوزرنده تاریخك آخر مصرای : « اولدی بوخان
 جدید آرامگاه بی بدل »

چارشی و بازاری — معمور و آبادان سوق سلطانیسی وار . لکن شام
 و حلب کبی کارگیر قورشونلی دکانلر دکدر . اما جمیع ذیقیمت کالای والای
 بی مند بولنور .

پرنگ روی پیر و جوان — هواسنك لطافتندن اکثریا ارککلری قوی
 البنیه اولوب مدت عمرلری التمش و یتمشه یتمش اولدینی خالد دیشلری
 درمکنون کبی دانه دار قالیر . کال مرتبه مسن اولمش ایکن رنکرولری قرمنی
 اولور ، پک زنده آدملردر . آب وهواسنك لطافتندن اهالیسی صاحب جمال
 و آن ولطیف الاعتدال اولور . اما کوهستان و کوردستان اولمغله دلبرلی
 مشهور دکدر . کورد نسلی اولدقلرندن اون سنهیه بلغ اولدقلرنده چاغلری
 کچر . کبار و اعیانندن ملك پاشالی بكتاش اغا اون صاحبی ایکن حکمت خدا

ساحلرنده توطن ایدوب او اوتلاق ویا بلاقلرده حیوانلری اویله و فرت اوزره اولدی که حد و حساب بیلمز لردی . بونلرک بود رده کی رفاهیت خاطر لری ماهان دیارنده کی سائر قیبله لر ایشیدوب آدن نیجه بیک آدم کله رک بوجبر قلعہ سیله عنہ ، سلمه ، بالیس ، بومبوج (منبج) ، رقه ، اورفه ، بیره جک قلعہ لری اطرافنده ساکن اوله رق تناسل بولوب اوره دیلر ، بای اولدی لر . آخر کندی لرینه برجای مناص اولمق ایچون ۵۸۳ ناریخده (محمد بن دانشمند) بوملاطیه قلعہ‌سی مجدداً بنا ایتدی . حالا برکهنه آباد اولوب سنک تراشیده لری غایت بیو کدر . دیوارینک قدی یکر می ال آر شوندر . آله قپو ، سوسور کم قپوسی ، مشاق قپوسی ، بازار قپوسی بونلر شاهراه قپولردر . شمالی وسائر طرفی خندق سزدر . دائراً مادار جرمی کامل ۵۱۰۰ آدیمدر . اول قدر واسع دکلدر ، درون قلعده جامع ومسجدلری ، جبه خانہ‌سی ، غلات انبارلری ، اوچیوز قدر خانہ لری ، دزداری ، ایچ ایل اولغله ساده جه یتیش قدر شرلری واردر . سوق سلطانیسی قلعہ بن طیشاروده در

ملاطیه نك خانه و خاندانلری — ۵۲۶۵ عدد تختانی ؛ فوقانی کارکیر اعیان و اشرف خانه و عمارستانی واردر . جمله‌سی باغلی و باغچه‌لی اولوب سراپا خاک باک ایله مستور کونا کونا معمور بیوت قدیمه درکه بر واروش عظیمی مزین ایتمشلردر . بورباطک اطرافنده قلعہ دیواری یوودر . اما مدربه قپولری واردر . کیجه او قپولر قپانور .

ملاطیه نك محله لری — ۳۲ محله‌سی واردر . مشهورلری : اسکی جمعه محله‌سی ، جامع کبیر محله‌سی ، امیر عمر محله‌سی ، سرای محله‌سی ، قزلر محله‌سی ، خانقاه محله‌سی ، ضوپ طشاش محله‌سی ، قره خان محله‌سی ، چرمک محله‌سی ، الاجه قپو محله‌سی ، بوستانخیلر محله‌سی ، کوچکم محله‌سی ، اعزاز محله‌سی ، کوردلر محله‌سیدر . یدی محله ارمنیلری واردر ، یهودیلری یوقدر .

جامعلری — ۳۲ محرابی واردر . اون ایکیدی جامه‌در . اک مشهوری (اولو جامع) دز . یکر می عدد محله مسجدلری واردر ، اک قدیملری :

چونکه دحمه افراسياب بوراده بولنديغدن افراسيايه (مال آتیه) یعنی مال کليور ديمشاردر . اما دفتر پادشاهيده ملاطيه يازيليدر . اشکال قلعه ملاطيه — بوشهرک جوانب اربعه سنی طاغیر احاطه ايتمشدر . قبايه سی اصپوزان طاغیريدر . بورادن نيجه يوز آب زالار جريان ايدر . بو طاغیرک آره سنده سهل دره لری تپه لری اولوب واسع بروادی ایجره دير مسیح نهرينک کوپریسی ساحانده شمس الشکل سنک تراشیده ایله مبنی بر قلعه قويدر . بو عیون جاريه قلعه دیوارینی دوکهرک شمال جانبندن مرور ایدوب بش ساعت اشانغی فرات نهرینه منصب اولور . اما مبدأ اصپوزان طاغیرندن چیقان بر پیکار جقدر . درون قلعه دن نهره قیالر ایجره تزول اولنور صویولی واردر . حین محاصره ده متحصن اولانلر بورادن دفع عطش ایدرلر . لکن قلعه سی بر زمین یسته واقعدر .

ملاطيه نك سبب بناسی — ايلک بانيسی ۵۸۳ سنه سنده (الملك الكبير محمد بن دانشمند) در . بو آل دانشمندیك ايلک ظهور لری ماوراءالهردن اولوب جد پاك عثمانيان سليمان شاه ايله ماوراءالنهرده کی دیار ماهادن ترك تركان خواجه احمد يسوی حضر تلرينك اذنيه و بيك یدی يوز عدد تعلقانلری ایله دیار رومه قدم باصوب نهر فراتده بیقازکن مذکور سليمان بك غرق آب اولوب مرانیه واصل اولمش و اوغلی [ارطغرول] باباسنی مراد کینارنده کی جعبه قلعه سی دینده دفن ایتمشدر . بحمد الله بو حقیره زیارت ایتک میسر اولمغه تاریخیه برابر مضبوطم اولوب محل مخصوصنده مرقومدر . بعده جمیع عشیرت مرحوم سليمان شاهک بکلکنی اوغلی ارطغروله طوغرولدوب « بویورت بزه اوغور سزدر ، بکمز بونده غرق اولدی » ديه ارطغروله برابر طوغری سلطان ساچوقیان علاءالدینه کلوب بوی بکی اولدیلر . بحمد خدا ۶۰۰ سنه سنده سلطت ساچوقیه مضمحل اولوب ارطغرولی اصل بوی بکی بایدیلر . آندن عثمانجق بك اولوب سکه صاحبی اوله رق [عثمانلیلر] نام و شانیه شهرت بوله رق بر دولت ابدی الدوام اولدی . الله مؤبد ایده . ایسته سليمان شاهک غرق اولدینی کون معیتده کی بودانشمندیلر مراد نهری

بندر « دیہ مجادلہ ایتدکاری اثنادہ دیار بکر کوردلری دہ عصیان و طغیانہ اولوب عثمانلی دیار لرنده امامیہ و سیواس طرفلری نیب و غارتہ باشلدیلر آخر حال بو احوال دیگر کون بروسده ییلدیرم خانہ منعکس اولوب ییلدیرم ، ییلدیرم مثال یرندن شاقیبوب اوتوز بیک عسکرله ملاطیہ بی محاصرہ ایدہ رک بلا امان سکز یوز تاریخندہ فتح و ضبط ایلمشدر . بعدہ امامسیہ دن بلا فتح عودت ایدن تیمور . بو ملاطیہ بی استیلا ایدہ رک مشتا ویرمشدر . خلاصہ دنیا بروققدر الدن اله قالمش برعجوزہ در . ملک ، آنجق مالک الملک اولان واحد قہار کدر . فقیر انسان ایسہ آرہدہ اندیشہ خامہ دوشمش بر بندر .

صوکرہ شہر ، ینہ عثمانلیرک انہ کجوب سلیمان خان تخریر ایتمشدر . حالا مرعش ایالندہ سنجاق بکی تختیدر . قانون اوزرہ بکینک خاص هایونی بشیوز بیک آچہ در . بشیوز عسکرله حکومت ایدر و ہر سنہ سکسان کیسہ حاصلی اولور . یدی زعامتی ۲۷۶ تیماری واردر . زعماسی جبہ لیلریلہ ۸۰۰ عسکر اولوب پاشاسی سنجاعی آلتندہ سفرہ کیدرلر . الای بکسی ، چری باشیدی ، یوز باشیسی واردر . اوچوز آچہ بایہ سیلہ شریف و عتیق قضادر . نواحیسی کورد و ترکان قرا سیدر . بوقرادن بہر سنہ قاضیسنہ بروجہ عدالت یکرمی کیسہ حاصلی اولور . شیخ الاسلامی ، نقیب الاشرافی شہر نای ، شہر مفتیسی ، شہر وویواداسی ، خرج اغاسی ، ملاطیہ محصلی واردر . بو محصل بیک قدر عسکر ایلہ صلب ، سیاست ایدوب ماں پادشاهی بی تحصیل ایدر . امین اغامی شہندری سپاہ کتخدایری ، یکچیری سرداری ، قلعه دازداری عوارض اغاسی واردر .

سبب تسمیہ سی — بو شہرہ عجملر « اصپوزان » دیرلر ، ترکمانلر (مال آیتہ) ، عربلر (ملاطیہ) دیرلر ، (لسان یونانیدہ (رقبہ) ، بین المورخین دار رقبہ دیرلر . چونکہ بوشہرک ایلک بانسی یونس نبی امتدن (رقبہ) نام قیصر اولوب بعدہ (اصپوز) نام قزی معمور ایتمشدر . بو قز باباسیلہ برابر باغ مرآمدہ بزغار ایچندہ مدفوندر . شہر اعیانی شہر مزک اسمی « مال آیتہ »

المؤمنون حسناً فهو عند الله حسن» قول شریفی یازدم . آندن جانب شرقه
کیدرک ملاطیه قلهسنه کلدک . ؟

اوصاف قلعه رقبه یعنی قلعه ملاطیه — دیاررومدن اولوب اسمنه لسان
رومیده رقبه دیرلر . ابتدا حضرت یونس علیه السلام شهر (موصل) ده
ایکن آنلرک تعلیمیه ایمانه کلن رقبه نام قیصر بوملاطیه زمینک آب وهواسنی
بکه نوب بر قبعه انشا ایتدی و بوراسی بندر بر شهر عظیم اولدی . صوکره ملوکلن
ملوکه انتقال ایدرک حضرت رسالتناه عصرنده نوشیروان عادلک حکمنده
ایدی . هارون الرشید نیجه کره ملاطیه بی محاصره ایتمش ایسه ده بی فتح
عودت ایلمشدر . هجرتک (۲۰۰) سنه سنده حضرت عمر اولادندن
(میر زیاده) و آنک اوغلو (امیر لقمان) و آنک اوغلو (امیر عمر)
ایکیوز بیک عسکر ایله کلوب بو قلعه بی محاصره ایتدیلر . قرق یدنجی کون
سید بطل غازینت پدیری حضرت حسین غازی طرفدن فتح ایدلکده امیر
عمر ملکیت اوزره فتحنه سبب اولان حسین غازی به ویرمشدر . صوکره
سید بطل جعفر غازی بو شهرده وجوده کلشدر . هجرت نبویه تک ایکیوز
اوتوز طقوز سنه سنده اینا تکنموری ملاطیه بی استیلا ایتمشینه او سنده
عباسیلردن یحیی بن علی وحسین غازی و اوغلو بطل غازی اللی بیک عسکرله
ملاطیه بی فتح ایدرک قلعه بی اساسدن هدم ایتدیلر . بو جنک وجدالدن
اون الی سنه صوکره یعنی هجرت نبویه تک (۲۴۴) سنه سنده هارون الرشید
خلیفه بغداد اولدوقده اولجه بی فتح عودت ایتدیکلن محبتی قلمغه بوملاطیه به
اوغرایه رق نیجه خزان صرف ایدوب بر سور استوار انشا ایتدی و آندن
استانبول محاصره سنه کیتدی . نتیجه کلام مرور ایا ایله ملاطیه اوزره نیجه
بیک جنک وجدال ایدرک ارض رومه قدم باصان سلطان علاءالدین (۶۷۶) تاریخنده
ملاطیه بی فتح ایدوب قلعه سنی خاک ایله برابر ایتدی . بعده امرای دانشمندین
امیر محمد بن دانشمند بن ملک غازی بورانک آب وهواسندن حظ ایدوب
(۵۸۳) تاریخنده بر قلعه معظم بنا ایتدی که حالا معموردر آخر نیجه لرینک
اینه کیروب دیار بکر حاکی ایله مرعش حاکی ذوالقدر « ملاطیه سنکدر ،

خان (قلعه سنہ کلڈک . مصر دیارندہ حاکم بامر الہی حصن منصورہ نفی
ایتدکرندہ بو محلہ ممرناس ، امن وامان اولسون ایچون حاکم بامر اللہ بوخان
بنا ایتمکلہ حا خاندن غلط اولارق حکم خان دیرلر . سیواس خاکندہ
ترکان یایلاغی ایچندہ تتیق بر خاندنر . اما دربند چالینور محلیدر . اطرافندہ
آبادان یر اولدیغندن یوز ، ایکیوز آدم قونمغہ خوف ایدردی . اما بعدہ سلطان
محمدخان رابعک وزیر آصف تدیری بو محلہ بر قلعه متین بنا ایدوب ایچہ
جیبہ خانہ ، اوچیوز نفر و دزدار قویوب دمیر قابولرینی سد ایدرک ایدہ
وروندہ بی ملاطیہ واولاش قصبہ سنہ اولاشدیرمغہ مأمور ایتش و اوچیوز
خانہ بنا ایدوب جمیع اہالیسنی تکالیف شاقہ دن معاف قیلمشدرکہ بوشاہراہلر
امن وامان اولہ . برجامی بر خان تتیق بر حمای یوز قدر دکان انشا ایلہ
معمور ایدوب اوزر لرینہ متولی و حا نصب ایلمشدر . کوندن کونہ معمور
اولدہ اولوب آب و ہواسی لطیف بر قلعه جدیددر .

یئہ شرق طرفہ یدی ساعت کیدوب (حسن بادرق) قریہ سنہ کلڈک .
ملاطیہ حدودندہ انکیوز خانہ لی ، برجامہ لی ، برخانلی معمور قریہ در . اما شدت
شتا اولمغہ عسکرک تکالیف نہ تحمل ایدہ میہ جکلرین بیہ اہل بلد اولرینی
براقوب طاغلرہ فرار ایتشدردی . جملہ عسکر بوندہ خیلی زحمت چکدی . آنلر
صباحہ قدر آج قالدی . حقیر جامک منارہ سنہ چیقایم دیرکن بر چوال
آرپہ و بر چوال صمان بولدم . آنلرم عید اضحی ایتدی . بو قریہ خاقی
دخی (شاہ سونلر) در .

قرینک جامی سلطان حسنک اولمغہ قریہ یدہ حسن بادرق دیرلر .
ابو الفتح جنککندہ فرار ایتدیکی ایچون ترکلر سلطان حسنہ (بادرق) یئہ
فراری دیمشدر . ترکان غولی لغاتیدر . قریم خلقنہ نوغای تانارلری بادرق دیرلر .
زبرا توختہ مش خان ای تیمور قریم جزیرہ سنندہ جنک عظیم ایتدیکندہ قریم
خلقی یان و یروب فرار ایتشلر در . بو حسن بادرق قریہ سی اوزون حسن
وقتندہ غایت معمور ایتش . جامی الیوم جماعتدن غریب بر منارہ لی و بر قبه
مینالی بر جامع معمور در . حقیر قباہ قپوسنک یسارینہ جلی خط ایلہ « ماراۃ

بر تکیه بگرامیلی معمور قریادر. بوتکیده مدفون شیخ خلیلی زیارت ایدرکن
خاطره شوییت خطور ایتدی :

کل زیارت ایت که بو بر خوشجه مهمانکاهدر صدقله مالیده رواول شیخ خلیل اللهدر
آندن مرزا چاوش قریه سنه ، یکی شهر قصبه سنه اوغرایه رق سیواس شهر
شهرینه کلدک. بو شهرده پاشا اوچ کون مکث ایدوب یکریمی بایراق سکبان،
صاریجه، ایکی بیک اغوات ایله درت بیک آلتمش بنی آدم خرجی ، اوچیوز
دوه، آت، قاطر خرجی جمع ایلدی. دردنجی کون سیواسدن چیقوب جانب
شرقه اگری کوپریدن عبور ایدرک یدی ساعتده اولاش قصبه سنه کلدک .
بو قصبه دن ینه جانب شرقه شدت شتا چکه رک قار ایچنده نیجه کیلان انر
براقه رق کیدوب سلطان حسن یایلاغنه کلدک. آذربایجان شاهلرندن اوزون
حسنک یایلاغنی ایتمش. بو محله طاعلر ایچره طاش دیرکلر، چام سمودلر وار.
اینده ورونده اول چام سمودلری کورده دوب عبور ایدرلر. اوستونلری
کوزتمیوب کیدرلر سه مناره بونی قار ایچنده غرق وهلاک اولورلر. انک ایچون
ترکان اغالری بو عمودلری ره راست اوزره دیکوب علامت ایتمش لردر. بو
محلدن یوز بیک رنج و عنا ایله کچوب یدی ساعتده (قنغال) قصبه سنه کلدک.
سیواس خاکنده ترکان اغاسی حکمنده حکومتدر. برخان وجامعی ، بر قاچ
دکانی وار. ترکان یتاغنی مخوف و مخاطره لی یردر. آندن ینه طرف شرقه
کیدوب آلاجه خان منزله کلدک. بوده سیواس خاکنده و ترکان اغاسی حکمنده
ترکان یتاغنده کوچک برخادر. دیوارلری منقش اولدیغدن آلاجه خان دیرلر.
ره راستده الزم لوازمندن برخان اولوب بانسی اوزون حسنک اوغلو یعقوب
خاندر. بورادن ینه جانب شرقه کیده رک حسن چایی قریه سنه کلدک. سیواس
خاکنده اوچیوز خانلی جامع و خانلی ترکان یتاغنی بر قریه در. خلقی هپ شاه
سونلر دندر. آندن جانب قبله ده طاعلر ایچنده (چوکچ) قریه سنه کیده رک شدت
شتادن کیده میوب بوراده چوکک ، قلدق. یوز خانلی معمور کوی اولوب
خاص هایبوندرد. خاخی (شاه سونلر) دندر. بونجه عسکر بوراده بارینه مدقلرندن
خاخی پریشان اولدیلر. آندن ینه طرف شرقه کیده رک بش ساعتده (حکم

الى سىنجاغىدە استانبولك بوغاز حصارى قوللىرىنىڭ ايدىوز خانەلى باغلى وىنچەلى
 وىر جامەلى زىمات كويىدۇر كە جملە خلقى مسلمدر . بورادىن جانىب شىرقە نىصف -
 الليلدە عالم اغياردىن بى خىر ايكىن اون اوچ ساعىت كيدوب ازىمىد شىرىنە كلكدك .
 بو شىهرىدە يىكى چىرى سوارى ابازه احمد چىلى خانە سىندە سىهل استراحت ايدوب
 طعام تىاول ايتىدك . بر آتى يدكە آلوب يىنە جانىب شىرقە كيدەرك وقت شافىمىدە
 صباىنجە قىصبە - نى كچوب اغاچ وچامور درىامى اىچىندە غواصلق ايدىركن آلتى آتوبە
 راست كلكدك . بزم اوزرىمىزە حملە ايتىكلرنىدە بونلرە طرفە العىن اىچرە برىيام
 اوق سىرىدك . برىنىك آتى تىپەسى اوزرى بىقىلدى . اصلا آنلرە باقىوب (سقىرىه)
 كىنارنجە كيدەرك سىلطان بايزىد ولىنىك سقىرىه اوزرىندە كى (۱۴) كوزىبىر تىما
 كوپرىنى كچوب سقىرىه كىنارندە كىوۈ قىصبە سىنە كلكدك . بورادىن يىنە جانىب
 شىرقە كيدەرك طاغىلر اىچىندە طراقلى ، تىرەلى ، كوينىك قىصبە لىرىلە نظىف پاشا
 خانى كچىدك . يىنە جانىب شىرقە كيدەرك عمارىستان اىچرە سىندە كى درە لىرى عبور
 ايدوب كوستە بىك خانە ، آندىن قىرا اىچرە كيدوب صارىلر قىرى سىنە آندىن بىك
 بازارى قىرى سىنە قلە سىنە كلكدك . هەمان پاشا اون عدد اغالىرى بىش كىسە مال ايلە
 انكورى ، كىغىرى ، آماسىه ، چوروم ، مىرىفون شىرلىرىنە كوندروب سىكىبان
 وصارىبجە جىمىنە باشلدى . سائر ولايتلردە اولان چىراغلىرىنە دىخى آدم كوزىردى
 حقىرە . ايكىيوز غىروش وىر قىلىچ وىر كورجى غلامى وىروب جملە مىلوكلر مىزە
 صاغ آسان بولوشەرق يىنە خىمە مىز او كىندە آنلر مىزى بىند ايلدىك . شىتا بىك
 شىدىد ايدى .

بىك بازارى شىهرىدىن جانىب قىسلىه كىدىركىن (آياش بىلى) نام بىلالى بىلى
 قاروبورا ايلە آشىنجە قىدر نىچە آدملىك بللرى بوزولدى . آندىن آياش ،
 استىوز ، انكورى قلەسى ، فەنىكلر ، قرە باغلى ، قلەجىك ، شىخ شامى ، قوچو
 بابا ، آقچە قىونلى ، صونقور اوغلو ، بىك باصدى ، سىنجاولى ، اىنلى صورغوز ،
 آقچە اصمە ، قىدىلى ، شىخ خىلىل تىكىهسى قىرىلرىنە ارغىراق . اوتە كىلر ك
 اوصافى اولكى جىلدلردە تىخىر اولمىش ايسەدە شىخ خىلىل قىرى سىنە هىنوز
 كچىمامىشدر . سىواس اياتىندە كىسكىن سىنجاغى خا كىندە ايكىيوز خانەلى بر جامەلى ،

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الله ولی التوفیق وهو نعم الرفیق

الحمد لله الذى شرفنا بشرف السياحات على العباد والقينا بتوفيق ربائمه صاحب الجواد واشهد ان محمداً عبده ورسوله افضل من نطق بالضاد وصى الله عليه وعلى آله وصحبه الى يوم الميعاد .

اما بعد بو عبدك كتر احقر العباد سياح عالم وندیم آدم اولیای بی ریا کشت جهان و تحریر بلدان ایتمکه باشدی . اولاً بسم الله ایله (۱۰۶۵) سنه سی ماه جمادى الاولى نك غره سنده شهر اسکدار دن چیقوب ملک احمد پاشانك تقیبنجه وان ایالتنه کتدی کمزى بیان ایدر :

اولاً اسکدار دن یدی نفر کسه ایله اسب سوار چیقوب جانب شرقه کیده رک کیجه وقتى بیک رنج و مشقتله (صارى غازى) قریه سنه کلدک . اسکدار مولوتى ناحیه سنده خیابان عجم مثال بر قورو ایچنده باغ و بقیچه لی، بر معمور جامعی ایکیوز خانه لی بر مکتب، بر تکیه، بر حمامی بر خانلی دکانسز بر معمور و محسودار کویدر که یاز موسمنده جمله استانبول اهالیسی نیجه عربه و خیمه خرکاهلریله بورایه کلوب مکث و آرام ایله ذوق و صفا ایدر لر . نیجه لری اولره و یا صارى غازى سلطان تکیه سنه قونوب کسب طراوت ایدر لر . بورانك اوصافی یرنجی جلده مسطوردر . ینه معمور ، ابادان قرا ایچره جانب شرقه اون بش ساعت کیده رک (طوشانلی) قریه سنده منزل آلدق . اناطولی ایالتنده قوجه

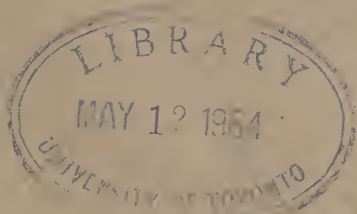
DR

432

E8

1896

v. 4

898542

Evliya Çelebi

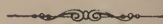
اوليا چلبى محمد زىيالىنىڭ

Evliya Çelebi
مۆلىق:

اوليا چلبى محمد زىيالى ابن درويش

دردىنبى جلد ۱.4

طابعى : احمد بورت

معارف نظارت جىلپە سنك رخصتيله

ايلىك طبعى

درسعائده « اقدم » مطبعهسى

۱۳۱۴

۱۸۹۵

Persia

Van

Dingebeker

DR
432
E8
1896
v.4

Evliya, effendi
Evliya Çelebi seyahatnamesi

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY
